

Departamento de Filología Griega y Eslava
Programa de doctorado de Filología Eslava y Lingüística Indoeuropea
Facultad de Filosofía y Letras
Universidad de Granada

Tesis doctoral

La lengua del Evangelio de Reims

Presentada por Elvira Bikkínina

Director:

Dr. Rafael Guzmán Tirado

Dr. G.A.Nikolayev

(Universidad de Kazán)

Granada, junio de 2009

Editor: Editorial de la Universidad de Granada
Autor: Elvira Bikkínina
D.L.: GR. 2650-2009
ISBN: 978-84-692-4178-3

Agradecimientos

Siendo alumna de la Universidad de Kazán me interesé por el estudio del Evangelio de Reims gracias a la idea y el entusiasmo de mi tutor Nikoláev Gennadiy Alekséevich que se convirtió para mí en un guía en el mundo de ciencia durante el período estudiantil al igual que una vez finalizado el mismo. Esta persona me ayudó a adentrarme en la historia de la lengua rusa y me abrió las puertas del fascinante mundo de la investigación. Su apoyo incondicional y continua inspiración siempre serán objeto de mi devoto agradecimiento.

Doy las gracias especialmente a mi director español Rafael Guzmán Tirado que estuvo siempre próximo durante estos años del doctorado, participando activamente en mis trabajos de investigación con un apoyo sin reparos; que reaccionó con entusiasmo ante mis nuevos comienzos como investigadora, dirigiendo y ayudando a adaptarme al ámbito científico español.

Muchas gracias a mi familia en Rusia y en España que me han apoyado en momentos difíciles y con gran comprensión han aceptado todos mis proyectos en el ámbito de la investigación al igual que en otros ámbitos cercanos a éste, que ha participado de un modo muy activo en la organización de viajes, envío de artículos y libros.

Un agradecimiento especial para el profesor de la Universidad de Berna (Suiza) Yannis Kakridis que me dio la oportunidad durante tres meses de trabajar en la biblioteca del Instituto de Slavística y siempre con un gran interés y participación me ofreció su ayuda experta en cuestiones difíciles. Gracias a todos los empleados de este Instituto y a sus alumnos.

Un enorme agradecimiento a los encargados de la biblioteca de la ciudad de Reims que me permitieron acercarme al propio manuscrito original de aquel Evangelio y me proporcionaron para este trabajo una copia escaneada electrónica.

Muchas gracias a todos los investigadores de la historia de la lengua sin cuyas ideas y trabajos esta investigación no habría salido adelante. Gracias a V. M. Zagrebin, que trabajaba como director del fondo antiguo ruso del Departamento de manuscritos de la Biblioteca Nacional de Rusia (San Petersburgo) y que me ayudó en la búsqueda de libros. Un agradecimiento especial a la fallecida L. P. Zhukovskaya gracias a cuyas ideas y pensamientos el Evangelio de Reims se convirtió en un documento accesible para la ciencia de Rusia.

Estoy muy agradecida a la Universidad de Kazán, especialmente a la Cátedra de Historia de la Lengua Rusa y de Lingüística que me dio la oportunidad de crecer en el plano científico, en una atmósfera de gente apasionada por su trabajo. Gracias a los estudiantes y profesores de la Universidad de San Petersburgo cuyo encuentro en conferencias siempre era un estímulo para investigaciones posteriores.

Gracias a todos mis amigos españoles, especialmente a Olga Torres, quién siempre me animó para la terminación de la presente tesis.

Estoy muy contenta que por fin este trabajo sobre la lengua de Evangelio de Reims haya visto la luz.

Índice

Introducción	8
Datos sobre el manuscrito e historia de su estudio	15
1.La historia del descubrimiento del ER.....	15
2.Historia del estudio y teorías sobre el ER.....	15
3. Descripción paleográfica del ER.....	24
4. Nociones básicas de textología del ER.....	29
Capítulo 1. Peculiaridades gráfico-ortográficas del ER	36
1.1. Sobre la cuestión de la letra Ъ.....	36
1.2. Escritura con dos yuses en el ER.....	43
1.2.1. La importancia funcional de ꙗ y ѡ.....	44
1.2.1.1. ꙗ, ѡy y ѣ.....	45
1.2.1.2. ѡ y sus dobles.....	58
1.3. Signos diacríticos para la transmisión de la yotación. Las letras ѳ, ѣ.....	64
1.4. ѣ y ѣ.....	81
1.5. ѣ, ѣ y ѣ.....	84
1.6. ѣ, ѣ-ocular y ѣ.....	85
1.7. Letras ѣ, ѣ, ѣ.....	90
1.8. Fin de línea.....	91
Capítulo 2. Los rasgos fonéticos del ER	102
2.1. Las vocales reducidas.....	102
2.1.1. Las reducidas en prefijos.....	102
2.1.2. Reducidas en sufijos.....	109
2.1.3. Reducidas en morfemas de raíz.....	111
2.1.4. Reducidas con consonantes líquidas.....	115
2.1.5. Las reducidas introducidas.....	116
2.1.6. Los signos diacríticos en lugar de las reducidas.....	118
2.1.7. La vocalización de las reducidas.....	119

2.1.8. Las reducidas tensas.....	119
2.2. Reflejos de la grafema ѣ	122
2.2.1. El cambio de ѣ en ѣ	125
2.2.2. El cambio de ѣ en ѣ	126
2.2.3. El cambio de ѣ en е	127
2.3. Reflejos de las combinaciones del tipo tort, tolt, tert, telt.....	130
2.4. Las vocales al principio de palabra.....	131
2.5. Las combinaciones гы, кы, хы	132
2.6. Incertidumbre entre ы y и	133
2.7. Las combinaciones con по-/па- al principio de la palabra.....	133
2.8. Los rasgos fonéticos en el área de las consonantes.....	134
2.8.1. Reflejos de interacción de las consonantes con ј	134
2.8.2. I, II, III palatalizaciones.....	137
2.8.3. -д- intercalada, asimilaciones.....	138
Capítulo 3. Peculiaridades morfológicas del ER	139
3.1. Declinación nominal.....	139
3.1.1. Formas de singular.....	139
3.1.2. Plural.....	153
3.2. La reflexión de la categoría de animicidad.....	156
3.3. Adjetivo.....	187
3.3.1. Formas pronominales y nominales.....	187
3.3.2. Formas fusionadas y no fusionadas.....	189
3.4. Numerales.....	192
3.5. Pronombre.....	196
3.5.1. Pronombres personales.....	196
3.5.2. Los pronombres demostrativos.....	200
3.5.3. Pronombres posesivos.....	203
3.5.4. Pronombre interrogativo-relativo.....	204
3.6. Reflexión de la categoría de dual.....	205

3.6.1. Dual cuantitativo-objetivo.....	205
3.6.2. Dual congrual (de concordancia).....	206
3.6.3. Dual contable-cuantitativo.....	212
3.6.4. Las construcciones con dos nombres propios en el texto de memorias.....	214
3.7. Diferencias en el uso de singular y plural.....	220
3.8. El verbo.....	221
3.8.1. El presente y el futuro.....	221
3.8.1.1. Terminación Ть.....	224
3.8.2. El pasado.....	226
3.8.2.1. El imperfecto.....	226
3.8.2.2. El aoristo.....	245
3.8.2.3. Las diferencias en el uso de formas de aoristo y imperfecto.....	255
3.8.2.4. Perfecto y pluscuamperfecto.....	264
3.8.3. El imperativo.....	265
3.8.4. Infinitivo y supino.....	267
3.8.5. El participio.....	280
3.8.5.1. Participio presente.....	280
3.8.5.2. Los participios pasados.....	282
Capítulo 4. Peculiaridades sintácticas del ER.....	287
4.1. Casos especiales de concordancia de Dat. y Gen. en el ER.....	287
4.2. Combinaciones con y sin preposición.....	295
4.3. Régimen de los diferentes casos.....	298
4.4. Diferencias en las formas prepositivo-causales.....	303
4.5. Diferencias en el uso de conjunciones y partículas.....	308
4.5.1. La conjunción и.....	309
4.5.2. La conjunción-partícula же.....	330
4.5.3. Otras conjunciones y partículas.....	343
4.6. Enclíticos pronominales.....	354
4.7. Expresión de negación en el ER.....	356

Capítulo 5. Las peculiaridades léxicas del ER.....	360
5.1. Palabras formadas de diferentes raíces.....	361
5.2. Palabras que se diferencian por fonemas.....	385
5.3. Diferencias en formación de palabras.....	387
5.3.1. Prefijos.....	387
5.3.2. Sufijos.....	394
5.3.3. Diferencias en base.....	403
5.3.4. Palabras compuestas.....	404
5.4. Utilización de diferentes partes de oración.....	406
Capítulo 6. Las peculiaridades textológicas del ER.....	411
6.1. Ausencia de texto en el ER.....	431
6.2. Presencia de palabras en el ER.....	452
6.3. El orden de palabras diferente en el ER.....	476
Conclusiones.....	493
Bibliografía.....	513
Fuentes y abreviaciones.....	524
Summary.....	527
Suplemento 1. Índice de palabras.....	552
Suplemento 2. Tabla comparativa de mesiatseslovs del ER, EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.....	596

Introducción

En la historia de la lingüística eslava existe una serie de manuscritos que hasta ahora han permanecido en el misterio y no han encontrado el lugar adecuado entre las fuentes lingüísticas datadas por la ciencia. Un lugar especial entre este tipo de textos pertenece al así llamado Evangelio de Reims (ER) o de Sasa-Emaús o, en la ciencia occidental, conocido como *L'évangélique slave*. En nuestra investigación lo denominaremos ER según la tradición de la lingüística rusa.

ER, uno de los manuscritos antiguo-eslavos más interesantes y contradictorios, consta de dos partes: una cirílica, compuesta de 16 hojas, que representa lecturas del calendario (*mesiatseslov*) de noviembre hasta marzo; y una segunda parte glagolítica, creada en el s.XIV en Chequia. La fuente de nuestra investigación será la parte cirílica, que provoca incertidumbre y debates científicos, y por ahora sin datación cierta.

La historia del descubrimiento y del estudio de este manuscrito será recogida minuciosamente en la parte de Fundamentos teóricos de este trabajo. Aquí ofreceremos únicamente las ideas principales propuestas en el pasado por diversos investigadores de las cuales surge la inspiración para llevar a cabo un estudio sobre la lengua del ER.

1. Unos especialistas consideran la parte cirílica del ER un manuscrito auténtico del s. XI, y lo vinculan con el nombre de la hija de Yaroslav el Sabio, Anna, quien pudo haberlo traído junto con el resto de su dote a Francia tras haber contraído nupcias con el rey Enrique I Capeto. La leyenda apareció a raíz de la noticia del descubrimiento de la biblioteca de Anna Yaroslavna durante la Revolución Francesa que llegó a manos de P. Dubrovskiy y que contenía numerosos manuscritos muy antiguos de enorme valor. La idea fue

desarrollada por E. Kopitar¹ en el s. XIX y apoyada por L. P. Zhukovskaya² en el s. XX.

2. Otros estudiosos, la mayoría pertenecientes a los siglos XVIII y XIX, datan la primera parte del ER en el s. XI, pero la relacionan con el nombre de San Procopio el Checo que según la nota al final de la parte glagolítica había escrito este evangelio.
3. Un tercer grupo de investigadores ven en el ER un manuscrito ruso pero de un origen más tardío (s. XIV)
4. Por último un cuarto grupo considera el ER un texto serbio del s. XI (una versión del mismo Kopitar que se distinguió por su aportación al desarrollo de diversas teorías sobre el ER).

Actualidad del trabajo. La prevención con la que se habla sobre este evangelio en la ciencia moderna es evidente, porque existe en cierta manera un mito sobre este manuscrito, creado principalmente por los investigadores de los siglos XVIII y XIX, que no dispusieron ante sus ojos el original del ER y que desarrollaban teorías a partir de palabras, suposiciones y ediciones erróneas del manuscrito y que no tenían una base científica posteriormente desarrollada por los historiadores de la lengua en el s. XX. Además, a pesar de un conjunto de publicaciones sobre el ER bastante amplio, la información que se encuentra en artículos destacados es contradictoria y dispersa, lo que obliga a la mayoría de los lingüistas modernos a eludir con delicadeza el ER y a veces simplemente a callar su existencia por tratarse de un manuscrito con una historia dudosa. De ese modo en ninguno de los manuales modernos de gramática histórica de la lengua,³ ni de antiguo eslavo hay indicaciones directas sobre el ER, en el mejor de los casos este manuscrito queda referido en la bibliografía.

---

¹ Билярский П. Судьбы церковного языка. Историко-филологическое исследование. Спб., 1848. II О Кирилловской части РЕ, р. 4-7

² Жуковская Л.П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации, вып. 114, М., 1978.

³ Бушлаев Ф. И., «Историческая грамматика русского языка», Учпедгиз, М., 1959, Иванов В. В. «Историческая грамматика русского языка», Просвещение, М., 1983, Борковский В. И. «Историческая грамматика русского языка», М., 2004.

Teniendo en cuenta todos estos datos, consideramos que ya es históricamente necesario sacar el ER a la luz y situarlo entre los antiguos manuscritos eslavos, sin minimizar su valor y sin callar su existencia y teniendo en cuenta los datos de este valioso manuscrito en las investigaciones.

El objeto de nuestra investigación ha sido los datos de la lengua del ER (porque sólo ellos poseen una información verdadera) en estrecha relación con la textología, historia y la paleografía, porque sólo en la unidad de estas áreas científicas se puede hablar más profundamente sobre las indicaciones lingüísticas del texto. Precisamente en ellas se han reflejado las peculiaridades de la lengua de la época en que fue creado el manuscrito.

El objeto del análisis ha sido la grafía, ortografía, fonética, morfología, léxico y sintaxis del ER, y el aspecto textológico del manuscrito en estrecha conexión con los datos contrastados de tres evangelios antiguos rusos de los siglos XI-XII: el Evangelio de Ostromir (1056-1057), el Evangelio de Arxangelsk (1092), el Evangelio de Mstislav. Hemos comparado el ER precisamente con los evangelios indicados por que son éstos textos antiguorosos datados y nuestras investigaciones anteriores sobre la lengua del ER insinúan un origen ruso temprano de este manuscrito.

Como material de la investigación nos ha servido el original escaneado del ER realizado en la biblioteca de Reims, el texto del ER editado por L. P. Zhukovskaya⁴, y el corpus electrónico de los manuscritos eslavos de la escritura del s. XI.⁵

En la investigación hemos utilizado material de los mencionados manuscritos antiguos eslavos como el Codex Assemani, Zografiensis, las Hojas de Kiev, la Hoja cirílica Macedonia, Codex Marianus, el Libro de Sava y otros, y así mismo como los textos antiguos rusos: Minea de Putiata, Izbornik 1073 y Izbornik 1076

---

⁴ Жуковская Л.П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации, вып. 114, М., 1978.

⁵ <http://mime.hf.ntnu.no/SofiaTrondheimCorpus>

El Fin de nuestra investigación es presentar una descripción linguo-textológica completa del ER con utilización del material de calendarios de tres evangelios antiguos rusos datados en los siglos XI-XII y según los datos obtenidos proponer la fecha y el lugar de creación de este manuscrito, y de este modo situarlo entre los evangelios eslavos.

Para alcanzar el objetivo propuesto el contenido del trabajo de la tesis está orientado a la resolución de las siguientes **tareas de investigación**:

- Elaborar una estadística completa de los datos linguo-textológicos del ER
- Comparar el ER en un nivel lingüístico-textológico con EO, EA y EM, y así revelar diferencias y similitudes con estos textos.
- Establecer la especificidad del ER en todos los niveles lingüísticos analizados en relación a los manuscritos con los que se compara.
- Establecer las posibles causas de las peculiaridades del ER.
- Valorar la situación del ER en el círculo de evangelios antiguos rusos s.XI-XII.

La novedad científica de la investigación es clara pues un estudio del complejo linguo-textológico del ER no había sido llevada a cabo hasta el momento presente y su necesidad para contar una imagen completa de la historia de la lengua rusa no ha lugar a dudas.

Base metodológica de la investigación. En el trabajo se han sido utilizados los métodos diacrónico, descriptivo, histórico-comparativo, estadístico y el de observación.

Relevancia teórica de la investigación. Los materiales y conclusiones de la tesis pueden ser utilizados para la concreción y, a veces, la creación de una nueva interpretación de algunos importantes fenómenos de la lengua rusa antigua al igual que para la construcción de una historia del desarrollo de la lengua rusa más completa. El trabajo incide en una serie de problemas científicos importantes que requieren un estudio posterior.

Relevancia práctica de la investigación. Los resultados de la investigación realizada pueden ser sin lugar a dudas útiles en el estudio de los manuscritos de la escritura eslava al igual que en los cursos de enseñanza de gramática histórica de la lengua rusa y del antiguo eslavo.

Aprobación de la investigación. Las ideas fundamentales de la tesis han sido reflejadas en los siguientes artículos y tesis:

1. Конструкции с двумя именами в тексте памятней месяцеслова Реймского Евангелия // Cuadernos de rusística española. – 2008 – №4. – Granada. P. 117–123.
2. Из наблюдений над языком Реймского евангелия XI в. (графика, орфография, фонетика) // Вестник Волгоградского университета. – 2005. – Серия 2, вып. 4. – P.16–23 (coautor проф. Г. А. Николаев).
3. Функциональная специфика дублетных букв в Реймском Евангелии // Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы. – Казань, 2004. – P. 176–178.
4. Носовые гласные в Реймском евангелии // Международная конференция Бодуэновские чтения. – Казань, 2001. – Т.1. – P. 57–59.
5. Буквы он, очное о и омега в Реймском Евангелии XI века // Международная конференция Бодуэновские чтения. – Казань, 2003. – Т.2. – P. 56–57.
6. Особенности функционирования надстрочных знаков в Реймском евангелии XI века // Русская и сопоставительная филология. Взгляд молодых. – Казань, 2003. – P.14–21.
7. Особенности функционирования надстрочных знаков в Реймском Евангелии // VI межвузовская конференция студентов-филологов. – СПб, 2003. – P.62–63.
8. Отражение графемы ять в Реймском Евангелии // V межвузовская конференция студентов-филологов. – СПб, 2002 г. – P. 56–57.

9. Особенности письма Реймского Евангелия: конец строки // VII межвузовская конференция студентов-филологов. – СПб, 2004. – P. 41–42.
10. Особенности йотации в Реймском Евангелии XI в. // Тезисы итоговой конференции. – Казань, 2002. – Т.1. – P. 216–217.
11. Редуцированные гласные в Реймском Евангелие // Итоговая студенческая конференция. – Казань, 2001. – P. 60–61.

En la etapa final del trabajo muchas de sus cuestiones fueron discutidas en el coloquio “Cuestiones actuales de la lingüística eslava” dirigido por el prof. Kakridis, Universidad de Berna (Suiza).

Estructura del trabajo. La tesis consta de introducción, premisas teóricas, seis capítulos en la parte principal, conclusión, bibliografía y dos suplementos.

En las **premisas teóricas** se recoge la historia del descubrimiento y del estudio del ER, teorías sobre el ER y la descripción paleográfica del manuscrito.

En el **primer capítulo** analizamos las peculiaridades gráfico-ortográficas del ER como la característica más destacadamente expresada del manuscrito.

En el **segundo capítulo** se investiga las particularidades fonéticas del ER, entre las que ocupan un lugar especial las vocales reducidas como uno de los rasgos más destacados para definir el tiempo de creación del texto.

En el **tercer capítulo** analizamos las peculiaridades morfológicas del ER en todas las categorías gramaticales.

En el **cuarto capítulo** se investigan los datos léxicos del ER, el aspecto de formación de palabras del ER es analizado aquí porque mantenemos el punto de vista de la escuela lingüística de Kazán según la cual la formación de palabras es una parte derivativa de la lexicología.⁶

---

⁶ Николаев Г.А. “Теоретические проблемы русского словообразования. Казанская научная школа” // Диалектное словообразование, морфемика и морфонология: Монография, Наука, СПб.; ВГПУ, Вологда, 2007.

En el quinto capítulo estudiamos las diferencias principales sintácticas del ER en comparación con otros msiateslov antiguorosos.

En el sexto capítulo realizamos un análisis textológico del ER con el propósito de revelar las semejanzas y diferencias de este msiateslov con los datos del EO, EA y EM así como para establecer las posibles causas de las diferencias lingüísticas del ER con los manuscritos señalados.

El trabajo incluye **dos suplementos**: 1) el índice de palabras del ER, y 2) la tabla comparativa de mesiatseslovs del ER, EO, EA y EM.

Esta disposición del material en nuestra opinión, además de seguir una tradición establecida sobre descripción de material lingüístico ayuda consecuentemente a descubrir la particularidades del ER y permite analizar en su conjunto la lengua del ER desde el punto de vista de la cronología del manuscrito y el lugar de su creación.

Noticias sobre el manuscrito e historia de su estudio

1.La historia del descubrimiento del ER

El ER es un manuscrito sobre el cual, hasta el siglo XIX, en la ciudad francesa de Reims, se tomaba juramento durante la ceremonia religiosa de la coronación a los reyes de Francia, considerándolo escrito en griego antiguo.

Por primera vez se tiene noticia de la existencia del ER en Rusia en 1717, cuando Pedro I durante un viaje a Francia, en la ciudad de Reims, reconoció que el texto era eslavo y pudo leer su parte cirílica, la parte glagolítica permaneció ignorada hasta que un inglés, Ford-Gil, no lo llegó a discernir.

Desde 1799 el evangelio permanece ilocalizable, muchos investigadores lo creían perdido para siempre, y no fue hasta pasados 36 años, en 1835, cuando las 16 hojas en cirílico conservadas del manuscrito fueron identificados por A. I. Turguénev como el "mismo" manuscrito que se creía perdido, al ver el texto cirílico del evangelio eslavo expuesto en París por un presbítero de la catedral de Reims.

Así, desde el tiempo del primer descubrimiento del ER han transcurrido 292 años, un período largo, que ha contribuido a la aparición de multitud de teorías sobre el manuscrito a pesar de lo cual la historia del ER hasta ahora no ha sido revelada definitivamente.

2. Historia del estudio y teorías sobre el ER

Ss. XVIII, XIX

Ya desde el siglo XVIII el manuscrito del ER fue un escollo para muchos especialistas, establecer el tiempo y el lugar de la creación de este texto fue

considerado por muchos como una cuestión de honor. S. Yastremsky⁷ por primera vez puso a disposición de los investigadores el contenido del ER. En la bibliografía del ER más completa del s. XIX escrita por P. Biliarskiy⁸ se indican ya 14 notas sobre el ER del siglo XVIII, sin embargo todos los artículos de este período tienen un carácter introductorio-literario. Hemos conocido todos los trabajos accesibles sobre el ER de este período (ya que muchas notas y cartas sobre el ER salieron a la luz en Francia y no llegaron hasta Rusia en los siglos XVIII – XIX). Especialmente muchos trabajos aparecen en el siglo XIX, sus autores a menudo eran especialistas conocidos - Ya. Grimm, I. Dobrovsky, A. H. Vostókov, I. A. Sobolevsky y muchos otros.⁹

De este período existen tres ediciones del manuscrito: de Silvestre¹⁰ 1843 (era un pintor francés que no conocía lenguas eslavas, por lo cual transcribió muchos errores), de V. Ganka¹¹ 1846 (que hizo copia de la primera edición y, consecuentemente, repitió muchos errores presentes en la edición de Silvestre), de Leger¹² 1899 (después de esta edición ya no aparecieron más trabajos relevantes sobre el ER). La multitud de errores reproducidos en los textos publicados del ER, han constituido una de las causas de opiniones contradictorias y de interpretaciones libres del texto (además de que el manuscrito se consideró perdido durante cuarenta años por lo cual las opiniones sobre él flotaban “en el aire”). Todo tipo de errores encontradas en la primera edición que han promovido opiniones equivocadas sobre el ER, están recogidos en la parte introductoria del texto de ER editado por L. P. Zhukovskaya.¹³

---

⁷ Строев С. М. Славянское евангелие, на которм присягали короли французские при своем короновании // ЖМНП – СПб., 1839, –Т. 21. – Отд. II. – Январь. – Р. 87–103.

⁸ Билярский П. С. Судьбы церковного языка. – Т.2. – СПб., 1848. – Р.1-6.

⁹ Востоков, А. Х. Замечания о так называемом РЕ (XI – XII в.) // Филологические наблюдения, –СПб., 1865. – С. 205–208, Билярский П. С. Судьбы церковного языка. – Т.2. –СПб, 1848 – Р.1-6.

¹⁰ Silvestre J. B. Évangélique slave de Reims ou Texte du Sacre fac-simile. Paris, 1843.

¹¹ Ганка Вяч. Сазаво-Еммауское св. Благовествование. Прага, 1846.

¹² Leger L. L'Évangélique slavon de Reims, dit: Texte du Sacre. edition fac-simile. Paris – Prague, 1899.

¹³ Жуковская Л. П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации. Вып. 114. М., 1978.

Ya que la bibliografía de este período compuesta por **P. Biliarskiy** es muy detallada (L. P. Zhukovskaya¹⁴ también observa detalladamente las investigaciones del siglo XIX), y la importancia científica de muchas investigaciones resulta a menudo dudosa en relación a las interpretaciones falsas y transcripciones erróneas del ER, nos detendremos aquí sólo en los trabajos más importantes y fiables sobre el ER.

V. Ganka¹⁵ reprodujo con alfabeto cirílico la nota glagolítica a finales de la segunda parte del ER, confiaba en esta anotación, considerando el ER escrito por Prokopiý el Checo en el s. XI y publicó el ER por segunda vez.

V. Grigorovich,¹⁶ un profesor de la universidad de Kazán, fue uno de los primeros investigadores rusos del ER, que no dudaba sobre la antigüedad del texto, siguiendo, por lo visto, la opinión de V. Ganka.

A. I. Sobolevsky¹⁷ hizo una descripción detallada paleográfica del manuscrito, indicando los rasgos antiguo rusos de la lengua del escribano, aunque utilizaba la edición errónea litográfica. Él escribía: «El ER, que en su tiempo hizo tanto ruido en medio de la Europa Occidental no es, [...] otra cosa que un manuscrito bastante ordinario de la escritura rusa del s. XI o del comienzo del s. XII, admirable solamente por la negligencia del escribano y su maravillosa dependencia del original».¹⁸

P. Lavrovsky¹⁹ realizó una investigación sólida sobre el ER, comparándolo con el EO y con el texto griego. Sin embargo, el autor tuvo la posibilidad de utilizar sólo ediciones de mala calidad, y, reconociendo la falta de información

---

¹⁴ Жуковская Л. П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации. Вып. 114. М., 1978.

¹⁵ Ганка Вяч. Сазаво-Еммауское св. Благовествование. Прага, 1846.

¹⁶ Григорович В. Лекции по старославянскому языку из архива Платона Заринского № 1.129. Научная библиотека Казанского ун-та. ОРРК, hojas. 84 – 87. 1859; Николаев Г.А., Биккинина Э.И. Из наблюдений над языком Реймского евангелия XI в. (графика, орфография, фонетика) // Вестник ВолГУ. Сер. 2, вып. 4, 2005. Р. 16—23.

¹⁷ Соболевский А. И. Кирилловская часть РЕ // Русский филологический вестник. - Т. XVIII. - Варшава, 1887. - Р.144-150.

¹⁸ Жуковская Л. П., Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации. Вып. 114. М., 1978. Р. 4.

¹⁹ Лавровский П. О Реймском евангелии // Опыты историко-филологических трудов студентов главного педагогического института шестого выпуска. СПб., 1852. Р. 1 – 141.

estudiantil sobre toda la imagen del desarrollo de lenguas eslavas, no aspiraba a establecer conclusiones de cualquier manera y se ciñó a presentar sólo el material evidente. P. Lavrovsky, por lo visto, suponía un origen temprano del ER, probablemente, del original serbio.

Y. V. Yagich compartía la opinión de A. I. Sobolevskiy y consideraba el ER «un manuscrito ruso de occidente del sur, copiado de un original búlgaro (con serbismos), - es escrito en la segunda mitad del s. XII».²⁰

I. Dobrovsky²¹ creía también que el ER fue escrito en Serbia.

I. Paplonsky²² consideraba que el manuscrito era antiguo, **E. Kopitar**²³ modificó su opinión sobre este texto varias veces, situando su origen en Dalmacia en el siglo XIV o en la Kíev del siglo XI, en tiempos de Anna Yaroslavna.

Ss. XX - XXI

En el siglo XX sobre el ER se ha escrito poco. Un papel grande en el destino de este documento lo tuvo **L. P. Zhukovskaya**, que publicó el texto del manuscrito con un artículo²⁴ introductorio (la investigadora en 1975 tuvo la posibilidad de trabajar algunos días con el original de este manuscrito). L. P. Zhukovskaya creía que este monumento pertenece al comienzo del s. XI y que pudo haber sido traído en calidad de dote junto con la biblioteca que llegó hasta nosotros gracias a Anna Yaroslavna, hija de Yaroslav el Sabio que contrajo matrimonio con el rey francés Enrique el Capeto. El conocimiento del manuscrito «en su naturaleza, en toda su belleza primaria, el estudio de su escritura hermosa estable, los trazados de las letras separadas, al fin, la comprobación del texto con la edición que había a nuestra disposición de mala calidad litográfica de Silvestre con el manuscrito del ER auténtico, las observaciones lingüísticas de paso sobre la

---

²⁰ Ягич V. J. Archiv fur slavische Philologie. B.21. Berlin, 1899. P. 635-636.

²¹ Билярский П. С. Судьбы церковного языка. Ч.2. СПб., 1848. P.1-6.

²² Паплонский И. О Реймском евангелии" // ЖМНП – Ч. 57. – Отд. II. – Февраль. – СПб, 1846. – P. 105–156.

²³ Билярский П. С., ibid. P. 1-6.

²⁴ Жуковская Л. П. Реймское Евангелие. История его изучения и текст. М., 1978.

escritura y la lengua del ER nos han llevado a la conclusión de que la primera parte del ER – es un manuscrito muy antiguo, más antiguo, que cuatro libros datados de la segunda mitad del s. XI – El Evangelio de Ostromir 1056-1057, Izbornik de Sviatoslav de 1073, Izbornik anónimo de 1076 y el Evangelio de Arkhángelsk de 1092 (ellos son también los libros datados y más antiguos entre los manuscritos eslavos que se conservan).²⁵ Escribió dos artículos²⁶ importantes sobre el ER, demostrando que este manuscrito es el evangelio ápracos breve, y quería ocuparse de la investigación del ER posteriormente. Hasta en la introducción a la edición del Evangelio de Arkhangelsk L. P. Zhukovskaya menciona el ER.²⁷

Imre H. Toth²⁸ tiene algunos artículos sobre el manuscrito, interesantes en cuanto a sus razonamientos sobre el protógrafo del ER, sin embargo, estos trabajos inciden solamente en algunos hechos concretos de la lengua del ER (vocales reducidas, verbos y sustantivos). El material se presenta en los mismos de forma más detallada que en estudios de investigadores anteriores, y merece la atención.

V. G. Pucko²⁹ se centra en el aspecto externo del ER, señalando especialmente los rasgos bizantinos del manuscrito.

---

²⁵ Жуковская Л.П. Реймское Евангелие. История его изучения и текст. М., 1978. Р.4.

²⁶ Жуковская Л.П. Евангелие Анны Ярославны – королевы Франции в текстологическом отношении // Тезисы докладов и сообщений конференции по итогам научно-исследовательской работы ГБЛ за 1990 г. – М. – 1991. – Р. 84-87, Жуковская Л. П. Еще о текстологии месящеслова Евангелия (по датированным древнерусским апракосам XI-XII вв.) // ТОДРЛ. – Т. XLVIII. Спб., 1993. Р. 81-87.

²⁷ Архангельское Евангелие 1092. Исследование. Древнерусский текст. Словоуказатель., изд. Л. П. Жуковская. М., 1997.

²⁸ Toth H. Глагольные формы в Реймском Евангелии // *Studia russica*. – Т. 4. – 1981. – Р. 175–180; О протографе и протерографе кирилловской части Реймского Евангелия // *Palaeobulgarica*. – Т. 6, №3. – 1982. – Р. 180–183; Редуцированные гласные в Реймском Евангелии // *Studia slavica*. – Т. 25 – Budapest, 1979. – Р. 427–439; Склонение существительных в Реймском Евангелии // *Studia russica*. – Т.5, 1982. – Р. 5–23.

²⁹ Pucko V. G. Иллюминация РЕ (кирилловская часть) // *Byzantinoslavica*. – Т. 36. – №3. – 1995. – Р. 579–592, Славянская иллюминированная книга X – XI веков, // *Byzantinoslavica*. – Т. 36. – №1 – Р. 140–153.

En el trabajo de **T. L. Mironova**³⁰ el ER es examinado como uno de los manuscritos de escritura con un “er”, sin embargo este texto no ocupa un lugar principal en el libro. Este trabajo se llevó a cabo coetáneamente con nuestras investigaciones sobre la grafía, ortografía y fonética del ER y en muchos aspectos muestra coincidencias con nuestras hipótesis sobre la originalidad del protógrafo del manuscrito.

El trabajo de **O. V. Loseva**³¹ está dedicado al estudio del contenido de las memorias de mesiatseslovs antiguo rusos y tiene un carácter más histórico que lingüístico. Sin embargo, en este trabajo se establecen conclusiones importantes sobre la mencionada parte del texto del ER.

Marcello Garzaniti³² concede al ER un artículo entero en la lista completa de los evangelios eslavos que han llegado hasta nuestros días.

Esperamos que nuestro estudio del ER en un aspecto linguo-textológico ayudará a aclarar la tan intrincada historia del ER y permitirá de este modo a este manuscrito ocupar el lugar apropiado entre los evangelios rusos antiguos.

En síntesis, se pueden distinguir **dos teorías básicas** sobre el origen de la parte cirílica del ER (nos detendremos en este aspecto del ER más detalladamente, ya que la comprensión de las fuentes de las distintas opiniones es necesaria para llegar a juicios ulteriores sobre la lengua del manuscrito):

1. La leyenda que atribuye a la princesa Anna Yaroslavna el haber traído consigo el ER en el siglo XI al contraer nupcias con el rey francés Enrique I el Capeto. Esta versión apareció en relación a la apertura en Francia de la biblioteca de Anna Yaroslavna que contenía los más antiguos manuscritos de todo tipo. Es interesante que L. P. Zhukovskaya señala el trabajo búlgaro de V. Topencharov³³ para confirmar esta teoría: «El arzobispo de

---

³⁰ Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X–XI вв. М., 2001.

³¹ Loseva O. V. Русские месяцесловы XI - IV веков. М., 2001.

³² Marcello Garzaniti. Das Evangelium von Reims // Bausteine zur Slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Die altslavische Version der Evangelien, Böhlau, Reihe A: Slavistische Forschungen. Neue Folge Band 33. 2001. P. 391–394.

³³ Топенчаров В. Константин-Кирил философ. А Б В на ренесансна. София, 1970. P. 172., P. 61-62.

Reims aseguro que la parte cirílica del evangelio es utilizada desde 1044 (el año del matrimonio de Anna Jaroslavna. – L. Zhukovskaya), como «texto de coronación» (dicho en mayo de 1969)». Los modernos custodios de la biblioteca de Reims tienen en alta consideración este evangelio ruso del s. XI y lo conocen como «L'Évangélique Slavon» de Anna de Kiev (comprobado personalmente durante el viaje a Reims).

2. Por otra leyenda que surge del epílogo de la segunda parte, glagolítica, del evangelio, escrita en el siglo XIV fuera de Rusia, el ER fue redactado de puño y letra por San Procopio el Checo, que murió en 1053; aquí se puede leer (vertido al español desde la traducción rusa con comentarios de L. P. Zhukovskaya): «este Evangelio y el Apóstol [...] está escrito en lengua eslava (¡por consiguiente, el escribano considera la escritura glagolítica como eslava!). La otra mitad de estos libros es escrita por un ruso (¡por consiguiente, el escribano de la parte glagolítica del ER la considera como escritura eslava, y la escritura con alfabeto cirílico como escritura rusa!). La escribió San Procopio con su propia mano. Y esta escritura rusa fue dada por el difunto Carlos cuarto el rey romano para la glorificación de este monasterio y en honor de San Jerónimo y San Procopio... ¡Díos mío!, ¡Concédele a él la paz eterna! Amén».³⁴

Si damos credibilidad a esta nota, la parte cirílica del ER fue creada en el monasterio de Sázava en el siglo XI por San Procopio el Checo (sabido es que en este monasterio el servicio litúrgico dedicado a Prokopio tenía lugar en lengua eslava). Posteriormente el ER acabó, gracias a Carlos IV, en el monasterio de Emáus, fundado por él en 1347 para la liturgia católica en lengua eslava. Allí, a la parte cirílica le fue añadida la glagolítica, escrita en un alfabeto glagolítico algo descuidado por los monjes de este monasterio. De aquí surge la segunda denominación del manuscrito: el Evangelio de Sázava-Emáus. «Después el manuscrito aparece ya en una encuadernación firme adornada con piedras preciosas, oro y fragmentos de santas reliquias. Aquí se empleaba en los días solemnes hasta el motín de los husitas, durante el cual cayó en sus manos y

---

³⁴ Жуковская Л. П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Р. 5.

permaneció en su poder intocable durante 40 años».³⁵ Sin duda, para la confirmación de esta versión, si el copista era el San Prokopio el Checo, el ER habría de contener chequismos.

Para una visión objetiva del ER es necesario separar las leyendas del pasado real histórico del manuscrito estudiado, ya que la confusión de estas dos vertientes llevaba a menudo a unos razonamientos sin fundamento e impregnados de fantasía.

Es históricamente conocido sólo que el emperador Carlos IV concedió la parte cirílica del ER al monasterio de Emáus, que fundó en 1347. Aquí a esta parte le fue añadida la glagolítica, escrita en alfabeto glagolítico de manera torpe por los monjes de este monasterio.

Posteriormente el ER aparece en Constantinopla donde es traído como regalo a la catedral de Reims por el Cardenal Lotalingskiy en torno al año 1574, según los datos de los registros de esta catedral;³⁶ desde esta época comienza a ser utilizado para tomar juramento a los reyes franceses. En los tiempos de Napoleón I el ER, como manuscrito antiguo, fue trasladado a la biblioteca de la ciudad de Reims, donde permanece guardado ahora con el número 255. Así, la vida del ER hasta el siglo XIV, y desde su paso por el monasterio de Emáus hasta el siglo XVIII permanece en el misterio de la historia, aunque sobre la segunda etapa de esta historia es reconocida la opinión de V.Ganka.

Los razonamientos de V. Ganka sobre el posible traslado del ER del monasterio de Emáus se ven completamente verosímiles, fundados en algunos documentos históricos, aunque no existen pruebas directas de este etapa de la vida del ER no existen: «En los tiempos de abad Pablo II, el 16 de octubre de 1419 el ER era capturado por los husitas y estaba con ellos 40 años. A mediados de siglo XV, cuando a la toma de Praga por Georgy Podebradsky por la definición del Concilio de Florenta los checos-utracvistas fueron declarados herejes, era

---

³⁵ Ганка Вяч. Сазаво-Еммауское св. Благовествование. Прага, 1846. Р. III-VI.

³⁶ Ганка Вяч. Сазаво-Еммауское св. Благовествование. Прага, 1846. Р. VIII.

organizada una misión a Constantinopla, y para el mejor éxito fue mandado a esta ciudad también el evangelio de Emáus. Paleocappa, un pintor de Constantinopla, lo trajo con otras joyas al Concilio de Trenta en 1546 y junto con otros tesoros lo vendió al Cardenal Lotarinsky, quién por la encuadernación valiosa con partículas de santas reliquias y piedras preciosas brillantes lo regaló a la catedral de Reims».³⁷

El objeto de estudio de la presente investigación será la historia de la primera etapa de la vida del ER. Indicaremos solamente que desde el punto de vista puramente histórico las dos teorías (sobre el origen checo y ruso) de la parte cirílica del ER pueden ser fundamentadas.

De este modo, si el ER fue traído a Francia por Anna Jaroslavna, la aparición de este texto en Reims por la segunda vez en el s. XVI debía ser vinculada a esta leyenda, con el regreso del evangelio a la patria "histórica" después de la interrupción multiseccular. En este caso, es completamente probable que Carlos IV podía llevar el ER a Emáus desde Francia, ya que él estudiaba allí durante un tiempo largo. Es conocido que la catedral inicial de Reims del siglo V, en el que era bautizado Hlodvig I y coronado Enrique I, el marido de Anna Yaroslavna, ardió en 1210 y en su lugar en 1211 fue construida la catedral moderna de Reims. Por consiguiente el ER (si visitó realmente Reims antes del s. XVI) podía de cualquier modo quedarse vivo y posteriormente caer en manos de Carlos IV en el territorio de Francia.

Conforme a la segunda leyenda sobre la propiedad de autor de San Prokopio el Checo, la vía de este evangelio a Carlos IV parece todavía más adivinatoria. En este caso el impacto del ER en Rheims en el siglo XVI es pura casualidad histórica, ya que este manuscrito podía ser comprado por cualquier persona durante el Concilio de Trenta y encontrarse posteriormente fuera de los límites de Francia.

---

³⁷ Ганка Вяч., Сазаво-Еммауское св. Благовествование. Прага, 1846. Р. VIII.

Creemos que el estudio fundamental de los datos linguo-tekstológicos del manuscrito ayudará en alguna medida entreabrir la cortina de esta etapa de los viajes del ER.

3. Descripción paleográfica de ER

Dado que la parte paleográfica del ER es investigada bastante bien (A. I. Sobolevsky, L. P. Zhukovskaja, T. L. Mirónova), no nos detendremos en el desarrollo de este tema, y sólo citaremos aquí las descripciones paleográficas ya hechas sobre este manuscrito.

V. Grigorovich³⁸ describe del siguiente modo el ER, aparentemente, basándose en la investigación de V. Ganka: «la forma exterior: el Evangelio está escrito en “malaya chetverka”, consiste de 47 hojas; el pergamino de primeras 16 hojas es de cualidades inferiores, los adornos de letras no son brillantes y se refieren al arte de la escritura de los siglos IX y X, las letras tienen una semejanza grande con los manuscritos antiguo griegos de los siglos mencionados. A partir de la hoja 17 el pergamino más vale, las letras son más grandes, su forma y la escritura son completamente distintos. Se dejan ver adornamientos y dibujos rodeados de oro. La pintura es ruda, y en general todos los adornamientos son semejantes que se encuentran en los manuscritos checos del siglo XV. Hay un epílogo después de terminar la parte glagolítica del evangelio.”

A. I. Sobolevsky escribe sobre el color de los tintes encontrado en el manuscrito³⁹: «lo primero que salta a la vista del paleógrafo, es el uso del tinte amarillento. Con él están cubiertos las líneas enteras de letra pequeña (otras indicaciones del calendario y) en las páginas 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30. Este tinte, a veces con matiz verdoso, como si fuera

---

³⁸ Григорович В. Лекции по старославянскому языку из архива Платона Заринского № 1.129. Научная библиотека Казанского ун-та. ОРРК, лл. 84 – 87. 1859; Николаев Г. А., Биккина Э. И. Из наблюдений над языком Реймского евангелия XI в. (графика, орфография, фонетика) // Вестник ВолГУ. – Сер. 2. – Вып. 4. – 2005. – Р. 16—23.

³⁹ А.И.Соболевский. «Кирилловская часть РЕ» // Русский филологический вестник, т. XVIII, Варшава, 1887, р.144-150.

el jugo de una planta, se emplea también en otros manuscritos antiguos, principalmente del sur eslavo. Con él están pintadas las líneas, así como las letras separadas en los manuscritos del sur eslavo – en el Psalterio de Sinay, en el Devocionario de Sinay, en las Hojas de Undolsky, en el Apóstol de Ohrid [...], y juega aquí el mismo papel, que en otros manuscritos cumple la 'kinovar'. De estos manuscritos los tres primeros deben ser situados por el tipo de escritura, en una época no posterior al siglo XI, el cuarto – al s. XII.

El tinte amarillento se encuentra también en algunos manuscritos rusos, con ella están cubiertas algunas letras en Mineas de septiembre y de octubre publicados por acad. Yagich y escritos en 1095-1096. Los manuscritos griegos que tienen este tinte, se refieren a los siglos X, XI, XII, y acad. Yagich la indica en el manuscrito griego de la Biblioteca Imperial Pública 1111[...].

Excepto este tinte, el ER tiene también tintes azul y rojo. Sobre último (esto, aparentemente, 'kinovar' ordinaria) no existe la necesidad de explicación amplia. El tinte azul no sólo se emplea en las introducciones, sino también sustituye la 'kinovar', e.d. con ella se escriben las letras separadas (iniciales) y las palabras enteras. Con ella son escritos en p. 2: la palabra **м(с)ца** (tres veces), **м(с)ца** (una vez, **м** – kinovar'), **в** mayúsculo (dos veces), en la página 3: **м(с)ца** (dos veces), en la página 5: **м(с)ца** (una vez), en la página 22: **на** (2 veces), en la página 23: **на тръѡ** (=на утрѣя), en la página 28: **м(с)ца феврарѡ**, **м(с)ца**. Encontramos el uso semejante del tinte azul en la copia rusa de Pandekty de Antioh...: aquí en los nombres de los artículos (raramente) a veces una línea se escribe con un tinte rojo, otra con azul, y una vez, l. 214, la línea está escrita con una mezcla de colores: unas letras con el primer tinte, otros con el segundo. Los Pandectos deben ser vinculados al siglo XI o el comienzo del s. XII. En otros manuscritos, rusos y no rusos, no encontramos la sustitución del kinovar por el tinte azul...»

Sobre el carácter de la escritura A. I. Sobolevsky nota: «la parte cirílica del ER está escrita con escritura uncial mediana, que parece del tipo antiguo, no

más tarde s. XII [...] sus letras separadas tienen trazados antiguos: **е** yotada, que se encuentra bastante infrecuentemente..., **ж**, que tiene forma de cruz, como en textos eslavos del sur como el libro de Sava, en EO, en Izbornik de Sviatoslav fr 1073, en Pandekty de Antioh del s. XI, también **ж** и **ч**.

La letra **з** (p. 2) además tiene un poco más abajo de la línea superior horizontal una línea especial transversal, que atraviesa la línea que va de arriba abajo y se extiende por sus dos partes, por derecha a la izquierda. Es muy semejante al dibujo de la letra **з** en el significado **з**, en las Hojas de Undolsky de eslavo de sur, el Ap. Slepchensky del s. XII, tiene también una línea semejante transversal, que distingue **з=з** de **з=з**.

La letra **ы** en PE consiste no de **ѣ** e **і**, sino de **ѣ** e **і**: tiene el mismo tipo a veces con Codex Supr., en Izb. 1073, en Ev. búlgaro mediano de Grigorovich del s. XII (M. Publ. M, nº 1690), en el ruso Prólogo de Grigorovich de siglos XII-XIII, muy a menudo en los Pandekty de Antioh rusos del s. XI (en algunas páginas constantemente), en Minea del s. XI (Bibl. Imp. Publ. B F 36), en Triod' de color y Minea festiva del s. XII (Bibl. Imp. Publ. B 2566) [...] constantemente en muchos manuscritos eslavos del sur del s. XII (Ev. De Miroslav) y de los siglos siguientes. La letra **ы** en PE tiene una línea conjuntiva entre **ѣ** e **і**, exactamente igual ala de **ы** en Pandectos ruso de Ant. (algunas veces) y en serbio Ev. de Miroslav...».

La parte paleográfica del trazado de las letras en PE describió detalladamente T. L. Mironova:⁴⁰ «Los dibujos de letras del ER son comparables con la paleografía de los textos eslavos antiguos del alfabeto cirílico arcaico;

El dibujo **а** es con el mástil vertical y el nudo que se ha suspendido sobre la línea inferior (como en las Hojas de Undolsky, el Apóstol Eninsky, h. 67 del manuscrito de Suprasl);

El dibujo de **в** – es un nudo en forma de triángulos rectangulares, una se parece menos que otro;

---

⁴⁰ Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X–XI вв. М., 2001. P. 179-180.

El dibujo de **д** – el pie de la letra va más abajo de la línea, la razón de la letra está sobre la línea inferior;

El dibujo de **е** – es estrecho, con la lengua larga (como en las Hojas de Undolsky, el Apóstol Eninsky, la Hoja Macedonia Cirílica, l. 67 Codex Supraliensis);

El dibujo de **ж** es con el mástil meridional más largo que las líneas laterales (como en las Hojas de Undolsky, el Apóstol Eninsky, la Hoja Macedonea cirílica, l. 67 Codex Supraliensis);

El dibujo de **з** – la cola de la letra es dirigida **вних** o un poco a la izquierda;

El dibujo de **и** – la línea conjuntiva es horizontal, está situada un poco más arriba medio de la línea;

El dibujo de **к** – la parte encorvada de la letra se adhiere a menudo al mástil;

El dibujo de **м**– con el nudo ancho redondeado que está sobre la línea inferior (como en Hojas de Undolsky, Hoja Macedónica cirílica, el Apóstol Eninsky);

El dibujo de **н** – la línea conjuntiva de la letra es fuertemente segada;

El dibujo de **р** – el nudo de la letra está sobre la línea inferior de la línea;

El dibujo de **оу** – con el rizo redondo a la derecha (como en Hojas de Undolsky);

El dibujo de **ф** – el círculo de la letra atravesada por el mástil, ocupa la mitad superior de la línea;

El dibujo de **х** - sólo una línea de la letra está dirigida hacia la izquierda por debajo de la línea (como en las Hojas de Undolsky, la Hoja Macedonea cirílica, el Apóstol Eninsky, l. 67 Codex Supraliensis);

El dibujo de **ч** tiene la tacita redondeada y profunda (como en Hojas de Undolsky y el Apóstol Eninsky);

El dibujo de **ѣ** - el mástil no sale por los límites superiores de la línea, el balancín está situado a la distancia del tercio de la línea superior, tiene los lados

(como en листках Undolsky, Macedónico cirílico листке, el Apóstol Eninsky, h.67 del Codex Supraliensis);

El dibujo de ѡ – tiene una unión en forma del punto (Hojas de Undolsky y el Apóstol Eninsky tienen la misma letra con la unión en forma del travesaño horizontal);

Los dibujos de Ѧ, ѧ – son asimétricas, con patitas verticalmente puestas, en la grafía de las letras hay indicios del mutuo parentesco (como en Hojas de Undolsky, el Apóstol Eninsky).

A su vez el análisis comparativo de la paleografía del ER y otros manuscritos rusos antiguos de la escritura con un "er" – Pandekty de Antioh, Zlatostruy de Bychkov, la Vida de Kondrat, la Hoja de Víktorov – ha demostrado que los manuscritos de este grupo tienen una serie entera de los indicios generales paleográficos con el ER)».

Para la descripción completa paleográfica del ER presentaremos aquí también la tabla comparativa compuesta por T. L. Mirónova⁴¹ sobre los dibujos de las letras de los manuscritos con escritura con un "er".

Los signos convencionales:

■ Forma de los grafemas inestables, los protógrafos eslavos antiguos, parentescos gráficos, de alfabeto cirílico arcaico.

gráficos, de alfabeto ciriliano más antiguo.

— ausencia de los modelos de las letras en el manuscrito.

HU – hojas de Undolsky.

ER – el Evangelio de Reims.

ZB – Zlatostruy de Bychkov.

ZhK – Zhitie de Kondrat.

LV - Hoja de Víktorov

PA – Pandekty de Antioh.

---

⁴¹ Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X–XI вв. М., 2001. P. 401.

	а	д	е	ж	з	и	к	м	р	оу	ф	х	ч	ы	й	Ѡѡ
HL	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
ER	■○	○	■	■	■	■	■	■	○	■	■	■	■	■	■	■
ZB	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	○	■	○	—	■
LV	■	■	■	■	■	■	■	■	■	○	—	■	■	○	—	■
Zh	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
K																
PA	■	○	■	■	■	■	■	■	■	■	○	○	■	■	■	■

La interpretación de estos datos paleográficos está estrechamente vinculada a los rasgos grafico-ortográficos del texto (ver capítulo 1).

4. Nociones básicas de textología del ER

El Evangelio-ápracos, mesiatseslov

La parte cirílica del ER es representada por 16 hojas de mesiatseslov de un evangelio-ápracos. Ya que este rasgo del ER es importante para el estudio textológico del manuscrito, nos detendremos detalladamente en la explicación de las nociones básicas.

El evangelio-ápracos (a diferencia del evangelio-tetro) representa los retazos del evangelio para la lectura en la liturgia, es decir durante el servicio. La palabra ápracos viene del griego "semanal", sus lecturas se aplican en días festivos y los domingos. Sin embargo, por el contenido ápracos es más ancho que su nombre.

El Evangelio-ápracos está compuesto, conforme al calendario litúrgico, por dos partes: la fija (mesiatseslov) y la variable (sinaxario).⁴²

El calendario litúrgico y el servicio religioso lo conforman dos ciclos, cada uno de los cuales abarca el año entero, - fija y variable. El ciclo fijo es de origen romano antiguo y luego del calendario civil bizantino, comienza el 1 de septiembre, su nombre eslavo es *mesiatseslov*. Bajo los números de este

⁴² Алексеев А. А. Текстология славянской библии. Böhlau, Verlag, Köln, Weimar, Wien, St.Petersburg, 1999. P.13.

calendario están situados los días de las memorias de los santos y los acontecimientos de la Historia Sagrada. "El ciclo móvil del calendario llamado sinaxario [...], proviene del calendario lunar hebreo y comienza el día de Pascua, que corresponde a uno de los cinco domingos primaverales, a saber al primer domingo después del primer plenilunio que sigue el equinoccio de verano."⁴³

Para una mejor comprensión de la investigación es necesario detenerse en la estructura de mesiatseslov. Este tipo del texto está detalladamente descrito en el trabajo de A. A. Alekseev:⁴⁴ «En la parte de mesiatseslov de los ápracos se indican el mes, el día y la memoria del santo o el acontecimiento, luego sigue la referencia del pasaje de Nuevo Testamento que debe ser leído, el texto no siempre está presente, pero obligatoriamente se encuentra el comienzo de la lectura (incipito) y, más raramente, el fin de la lectura [...] En el mesiatseslov, en concordancia con el ciclo fijo, pueden incluir junto a las referencias a las fiestas correspondientes unos extractos del Evangelio, que son leídos en los maitines en memoria del acontecimiento dado. Sin embargo las lecturas normalmente evangélicas de mesiatseslov no están presentes en su forma completa, son sustituidos por las palabras iniciales de la lectura (incipitum) y la remisión a las partes correspondientes del sinaxario».⁴⁵

En el trabajo de tesis un lugar especial se ha concedido al cotejo de las lecturas evangélicas que hay en mesiatseslovs del ER, EO, Ev. Arh. Y Ev. Mst. ya que creemos de mucha importancia la comparación de los lugares paralelos de los manuscritos. La ausencia de lecturas en uno de los mesiatseslovs comparados la indicamos en el trabajo a través del signo 0. En estos casos, si resulta necesario, utilizamos los datos de la misma lectura de otros sitios del evangelio.

---

⁴³ Алексеев А. А., Текстология славянской библии. Böhlau, Verlag, Köln, Weimar, Wien, St.Petersburg, 1999. P.14.

⁴⁴ Алексеев А. А., *ibid.* P.14.

⁴⁵ Алексеев А. А. Текстология славянской библии. Böhlau, Verlag, Köln, Weimar, Wien, St.Petersburg, 1999. P. 15.

El ER como evangelio ápracos breve

El ER en su composición completa era un evangelio ápracos breve. L. P. Zhukovskaya una de los primeros investigadores clasificó los evangelios-ápracos por tipos y grupos⁴⁶. Así, en lingüística entre los evangelios ápracos distinguen el ápracos breve y el completo (del tipo de Mstislav y del Miroslav) y el ápracos festivo (que se observa en manuscritos más tardíos).

20 años después de la publicación del texto de ER⁴⁷ L. P. Zhukovskaya supone que la parte completa de sinaxario del ER era un ápracos breve. Analizaremos aquí un extracto de su tesis⁴⁸, ya que lo consideramos muy importante, y el texto del artículo es difícilmente accesible en las bibliotecas. Este artículo es un de los últimos trabajos de L. P. Zhukovskaya sobre el ER: «entre los escasos libros rusos antiguos manuscritos, que han llegado a nuestros días se encuentra el Evangelio de Reims»[...] La futura esposa de Enrique I y reina de Francia, a diferencia de Enrique, iletrado, era una persona formada, escribía en antiguo ruso, en latín, y es indudable, tenía no sólo el Evangelio, sino también otros libros necesarios para el uso de una princesa ortodoxa. Dos cuadernos que se han conservado del “Evangelio de Reims” (ER) contienen los textos de la parte de mesiatseslov del evangelio de octubre al 9 de marzo. Esto permite afirmar que originariamente el libro era un evangelio – ápracos, que constaba de dos partes: en la primera se colocaban lecturas para los días de la semana de Pascua a Pascua, es decir según el orden del año de Pascua; en la segunda – mesiatseslov – había unas lecturas con fechas fijas del calendario del 1 de septiembre al 31 de agosto.

Los cuadernos que se han conservado tienen los números 19 y 20 y, a juzgar por la escritura, están numerados por el mismo escribano. Por consiguiente, en los primeros 18 cuadernos que faltan ahora había 144 hojas. El mesiatseslov del ER

---

⁴⁶ Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976.

⁴⁷ Жуковская Л. П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации. Вып. 114. М., 1978.

⁴⁸ Жуковская Л. П. Еще о текстологии месяцеслова Евангелия (по датированным древнерусским апракосам 11-12 вв.) // ТОДРЛ. - Т.XLVIII. – Спб., 1993. С. 81-87.

es muy pequeño, y su parte principal está compuesta por textos extensos sobre la Natividad de Jesucristo, por lo cual el cuaderno 20 que se conservó debía ser seguido sólo por un cuaderno. Así, todo el ER consistía originariamente de 168 hojas [...].

Si el ER era un ápracos breve, para los primeros 50 días de Pascua hasta la Cincuesma en las ahora perdidas 144 hojas del principio del libro había 50 lecturas para todos los días de la semana, y hasta la Semana Santa estaban escritas solamente las lecturas para los sábados y los domingos. Si era un ápracos completo, en cada una de 34 semanas, que siguen a la Cincuesma debía contener no dos, sino siete lecturas (es decir para los días de lunes a viernes, y no solamente para los sábados y domingos).

Trataremos de resolver este problema para el ER a través del cálculo de porcentaje. Utilizamos el texto extenso de Mt. I-25 para Navidad que hay en todos los ápracos. En el EO, que se ha conservado perfectamente en todos sus componentes, este texto ocupa 153 líneas (246ḫ – 248ḫ). El texto de todo el EO ocupa cerca de 21000 líneas. Veamos la proporción para determinar el lugar ocupado por el texto de Navidad de Jesucristo:

$$\begin{aligned} 21000 - 100\% & \quad 153 \times 100\% \\ 153 - x & \quad 21000 = 0,73\% \end{aligned}$$

En ápracos completo de Ev.Mst. el mismo texto ocupa 86 líneas (179_B-180_a), y todo el libro contiene cerca de 21200 líneas⁴, o:

$$\begin{aligned} 21200 - 100\% & \quad \underline{86 \times 100\%} \\ 86 - x & \quad 21200 = 0,4\%. \end{aligned}$$

En ER el mismo texto ocupa 93 líneas (3ḡ-4_B), y en total en 168 hojas había 13400 líneas. Pensando análogamente, tenemos:

$$\begin{aligned} 13400 - 100\% & \quad \underline{93 \times 100\%} = 0,69\% \\ 93 - x & \quad 13400 \end{aligned}$$

El porcentaje del ER es muy similar al del EO y casi dos veces mayor del que tenemos en el Ev.Mst. Por consiguiente, el ER no era un ápracos completo (no debe asombrar el número de líneas próximo de Ev.Mst. respecto al EO ya que la línea en el Ev.Mst. contiene un texto mucho mayor, que la del EO. Esto es evidente en los números 153 y 86 – la cantidad de líneas, que tienen el EO y el Ev.Mst. en el mismo texto de Mst.I I-25.

De este modo, escrito en la primera mitad del s. XI y traído a Francia por Anna Jaroslavna, el libro en pergamino por primera vez identificado por Pedro el Grande como eslavo en 1717 y, que recibió en la eslavística el nombre de ER era por el contenido un ápracos breve. Así se sitúan cercanos a él por el tiempo los libros eslavos tales como: el evangelio glagolítico Assemanievo (que se encuentra en el Vaticano), Libro cirílico de Sava (está en TsGADA), EO 1056-1057 (que está en GPB en Leningrado) y la primera parte del evangelio de Arhangelsk 1092 (que se encuentra en GBL)».

El contenido de las memorias de mesiatseslov del ER

El contenido de las memorias de ER fue estudiado en contexto de todos mesiatseslovs antiguo rusos por O. V. Lóseva⁴⁹, quien apreció que este aspecto era muy importante a la hora de datar los manuscritos.

Fue establecida la probabilidad de que el ER fuese una copia de un protógrafo muy próximo a la época de Cirilo y Metodio. La investigación de O. V. Lóseva mostró que para los mesiatseslovs eslavo-rusos del Evangelio del s. XI hay dos variantes de la estratigrafía: «En un primer caso las memorias bizantinas se reducen a mediados del s. IX, en su lugar llegan memorias eslavas, ante todo las memorias de la época de Cirilo y Metodio, las fiestas rusas no existen. En el segundo caso las fiestas bizantinas abarcan la segunda mitad del s. IX y la primera mitad del s. X, faltan las memorias eslavas, pero se señalan las rusas».⁵⁰ El extracto del mesiatseslov del ER no contiene ni memorias bizantinas de siglos IX-X, ni celebraciones de santos eslavos ni rusos, aunque en el período de octubre a

⁴⁹ Лосева О. В. Древнерусские месяцесловы XI - нач. XII вв. как исторический источник // Письменная культура. М., 1998.

⁵⁰ Лосева О. В., *ibid.* P.44.

marzo en otros evangelios eslavos están presentes las memorias eslavas (el encuentro de las reliquias del Papa Climencio, 861 – el 30 de enero: Cirilo el Filósofo, su muerte, 869 – el 14 de febrero), o las memorias rusas (la consagración de Sofía 1055 de Kíev, – el 4 de noviembre: la consagración del templo de Gueorgy en Kiev, 1049 – el 26 de noviembre). La restricción de las memorias bizantinas al siglo VIII y la ausencia total de memorias eslavas (de la época de Cirilo y Metodio), búlgaras y rusas en mesiatseslov del ER permite suponer que ante nosotros se encuentra una copia del Evangelio de enorme proximidad al que trajo consigo a Moravia San Cirilo Filósofo. Por eso en el texto hay memorias bizantinas no posteriores al siglo VIII, - las memorias de la primera mitad del siglo IX aparecerán considerablemente después de aquel tiempo en que San Cirilo partió con la misión a Moravia.⁵¹ Es natural que este texto todavía no pudiera contener memorias ni eslavas, ni rusas».⁵²

La necesidad del estudio profundo de mesiatseslovs de los evangelios, en una vertiente textológica, así como en su aspecto lingüístico fue señalada por L. P. Zhukovskaya en sus trabajos, ya que estos datos podrían ser muy importantes para la clasificación de los manuscritos que llegaron hasta nosotros de forma incompleta, así como para la resolución de otros problemas históricos. La tipología de la composición de las lecturas de mesiatseslov «todavía no está estudiada, especialmente, si no se trata de la presencia de las memorias-encabezamientos con referencias o sin ellas a los textos citados antes, y sobre la presencia en las memorias de textos del Evangelio [...] Entre tanto se conoce sólo que hasta los más antiguos mesiatseslovs tenían numerosas variantes».⁵³

Creemos que es necesario estudiar los datos de la lengua de la escritura de los manuscritos en su relación indisoluble con la textología, ya que solamente de esta manera se puede seguir el desarrollo histórico de la lengua rusa: «hemos

---

⁵¹ Миронова Г. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI вв. М., 2001. P.200.

⁵² Миронова Г. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI вв. М., 2001. P.200.

⁵³ Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976. P.129.

llegado a la firme convicción de la imposibilidad y en general el carácter completamente acientífico del hecho de extraer los materiales de [los textos] para la resolución de cuestiones sobre la lengua fuera del análisis textológico. Bajo esta relación comprendemos ante todo la pertenencia de los textos comparados a una u otra lectura, cuando el material es extraído de ápracos de cualquier tipo».⁵⁴ Este tipo de investigación es una de las labores principales de la presente tesis.

---

⁵⁴ Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976. P.129.

A nuestro parecer, mucho más demostrativa resulta la hipótesis adelantada por L. P. Zhukovskaya: "la ortografía con un er' del ER, rara en los manuscritos eslavos orientales del período más antiguo, puede recibir una explicación en la luz de la escritura con un er' en la carta № 109 en corteza de abedul de Nóvgorod, que conserva por completo las reducidas débiles.⁵⁷ Este hecho lo examinaremos más abajo. El presente trabajo se creaba paralelamente con las búsquedas modernas en la esfera de los rasgos gráficos de manuscritos más antiguos de la escritura eslava, por eso tenemos la posibilidad de analizar el material del manuscrito, disponiendo de diferentes puntos de vista, lo que es muy valioso a la hora de argumentar las teorías científicas.

En la historia de la cultura rusa hay pocos manuscritos que utilizan sólo un signo de er. T. L. Mironova⁵⁸ distingue "un grupo de manuscritos del tipo del ER" que consta de cinco unidades: ER, la hoja de Víktorov, Zlatostruy de Bychkov, Zhitie de Kondrat, Pandecty de Antioh (fragmento), en los que se encuentra la grafía con un er, y habla sobre su parentesco con los textos con un er del sistema de alfabeto cirílico arcaico: las hojas de Undolsky, la hoja cirílica Macedónea, la hoja 67 del Codex Supr. En relación a la presencia de las composiciones diferentes del alfabeto cirílico en los manuscritos, que han llegado hasta nosotros, la estudiosa distingue cuatro grupos de los textos antiguo rusos del siglo XI, conforme a su impacto en el territorio de Rus':

1. manuscritos del tipo ER (enumerados más arriba),
2. manuscritos del tipo EO (el Evangelio Toruvskoye, Las hojas de Nóvgorod, el Izbornik de Sviatoslav 1073 (Izbornik de 1076 etc.),
4. manuscritos del tipo del Evangelio de Arhangelsk (Minea de servicio 1095-97, Minea de Sofia de servicio).

Conforme a esta teoría, históricamente los grupos enumerados surgiendo en relación a las etapas de la escritura rusa antigua: la aparición de los libros antiguo

---

⁵⁷ Жуковская Л. П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации. Вып. 114. М., 1978. P.17.

⁵⁸ Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI вв. М., 2001. P.178, P.185, P.374-375.

eslavos antes del bautizo de Rusia desde Moravia, después la aparición en la primera mitad del siglo XI de los manuscritos en el alfabeto cirílico ulterior desde Bulgaria, los protógrafos de los cuales podrían haber llegado a Kíev después de la derrota del reino Búlgaro por Bizancio, luego a mediados del s. XI los monjes rusos trajeron los protógrafos en alfabeto glagolítico más antiguo desde Afon, y a finales del s. XI los manuscritos glagolíticos antiguo eslavos con la grafía del alfabeto glagolítico más antiguo posiblemente se traen desde Chequia.

Sin duda, nos interesa especialmente la primera etapa de esta clasificación que se refiere al ER. T. L. Mirónova cree que «los primeros manuscritos que aparecieron en Rus' a principios del s. X, estaban escritos con la grafía del alfabeto cirílico arcaico o el alfabeto glagolítico arcaico y, es probable, eran traídos a Nóvgorod o a Kíev por los alumnos eslavos y los continuadores de los santos Cirilo y Metodio, que sufrían las persecuciones en Moravia». De los tres sistemas de la escritura antigua (el alfabeto cirílico arcaico, ulterior y el glagolítico más antiguo) el ER, conforme a esta teoría, pertenece al primero de ellos. Esto se confirma por el estudio paleográfico de las formas de las letras del ER (más detalladamente ver el párrafo sobre la paleografía del ER en la parte de fundamentos teóricos de la presente tesis).

Los resultados de estas búsquedas son muy importantes, sin embargo, consideramos que la cuestión sobre la grafía con un er' del ER hay que examinar más ampliamente y no sólo como un fenómeno gráfico de reflejos del sistema de alfabeto cirílico más antiguo que pasó de los documentos antiguo eslavos.

Nuestra afirmación es motivada por el hecho de que los textos propiamente rusos (las cartas en corteza de abedul de Nóvgorod №109, 591, 778, el código de Nóvgorod) tienen también datos de la grafía con un er.⁵⁹ Este fenómeno puede indicar que en Rus' la escritura con un er existía desde hacía mucho tiempo, y si originariamente apareció bajo la influencia de los monumentos antiguo eslavos del sistema arcaico, ya en el suelo ruso se empleaba independientemente del

---

⁵⁹ Зализняк А. А. Древнейшая кириллическая азбука // Вопросы языкознания. - № 2. - М., 2003. P. 28; Toth H. О протографе и протерографе кирилловской части Реймского Евангелия // Paleobulgarica. - Т.6, №3. - 1982. P. 180.

protógrafo. Por eso su uso en el ER, si considerar este texto creado por un escribano ruso, era completamente normal. Este fenómeno del ER era explicable tanto por el protógrafo antiguo eslavo, como por el sistema de la escritura, que usaba el copista ruso que no contradecía a este protógrafo: «es difícil ver el resultado de la interacción del original antiguo eslavo, por ejemplo, en los graffiti de Nóvgorod investigados por V. N. Shchepkin. Y es completamente imposible hablar de alguna otra cosa que de las premisas propiamente rusas en fonética para el uso universal de er, por ejemplo, en la carta en la corteza de abedul n°109. »⁶⁰

Por el uso constante de er en esta carta se dudaba de la opinión de los archeólogos sobre ella como una fuente del siglo XI. V. M. Márkov cree que para esta duda «no hay ningunas razones, puesto que los datos de la carta indicada se encuentran en conformidad completa con las indicaciones de otros documentos más antiguos».⁶¹

Además, en el círculo de los manuscritos del tipo ER T. L. Mirónova menciona Zhitie de Kondrat, en el que, como afirma V. M. Márkov, «a juzgar por las numerosas correcciones, en lugar de todos los futuros *er's* estaba er, en el que como resultado de las correcciones especialmente realizadas se borraba la línea superior horizontal [...]»,⁶² es decir que esto evidencia que un signo de er no era una copia directa del texto antiguo eslavo. En la escritura de este texto “er” se comprendía, sin duda, como un signo de cualquier sonido reducido y, a lo mejor por esta razón, en la fuente citada de una manera tan viva fue realizada la asociación entre el signo de sordo y el signo diacrítico ampliamente utilizado». Por eso, para la escritura rusa fue bastante regular la utilización de un signo de vocal reducida ampliamente.

Como es sabido, la grafía es un reflejo de la fonética en la escritura, por eso es muy importante comprender en lo posible la existencia en el territorio de Rus' de las causas para este fenómeno gráfico. El proceso, descrito más arriba, V. M.

---

⁶⁰ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. P. 86-90.

⁶¹ Марков В. М., *ibid.* P. 86-90.

⁶² Марков В. М., *ibid.* P. 86-90.

Márkov define como un periodo de "la vocalidad no diferenciada", que refleja una etapa de no diferenciación fonémica de Ъ y ъ ante su caída del sistema fonético de la lengua. Los casos de mezcla de Ъ y ъ se encuentran ya en los manuscritos más antiguos, como el PM y el EO, que reflejan muy constantemente las vocales reducidas. Sobre la presencia de este fenómeno en la etapa más temprana de la lengua antiguo rusa es testimonio también el uso de uno de los signos diacríticos para omdocar sonidos reducidos genéticamente diferentes.

Partiendo de esta idea consideramos que en el ER se combinan varios fenómenos lingüísticos – el sistema del alfabeto cirílico arcaico, que se utilizaba en el sistema de escritura del autor del ER, al igual que “el periodo de la vocalidad no diferenciada” que no contradecía a este sistema y se observa en la Rus’ ya en las etapas más tempranas.

La aceptación de un er’ del ER como un resultado indirecto del periodo de la vocalidad no diferenciada puede ser confirmada por los datos fonéticos y precisamente – por el comportamiento de reducidas en el manuscrito. Esta cuestión la estudiamos en una sección aparte de la investigación (capítulo 2). Aquí subrayaremos sólo que en el ER las reducidas se utilizan constantemente (las omisiones se encuentran sólo en combinaciones raras de algunos consonantes), la vocalidad introducida prácticamente no se encuentra. Por consecuente, creemos que en el ER está reflejada la etapa más temprana de este fenómeno.

Sobre esta suposición habla también un hecho más del ER de carácter fonético. En el manuscrito varias veces se encuentran ejemplos de cambio de Ъ en и, que se consideraban en las investigaciones del s. XIX como serbismos (СИ 4б,20, СИ 6в,4, 15б,15). Consideramos que este fenómeno podría ser del mismo nivel fonético que la utilización de un er’ en el ER, causada por la vocalidad no diferenciada. El desarrollo de la blandura posicional llevó al cambio fonemático de las vocales por las letras Ъ y ъ, «es decir las relaciones entre estos sonidos en un grado recordaban la relación entre los sonidos и y Ъ, causadas por la suavidad o dureza de las consonantes [...] Las relaciones а:ѧ, оу:ю, ъ:ъ, reflejados en los

textos, al igual que el cambio Ъ:Ъ [...] hablan sobre un hecho: las reducidas pueden ser aceptadas como variantes de un fonema, condicionado posicionalmente».⁶³

La confirmación de esta teoría para el ER en contramos también en otros hechos lingüísticos. En el siguiente párrafo del presente capítulo se podrá ver el ER constantemente utiliza las letras no yotadas después de las consonantes blandas. V. M. Márkov supone este fenómeno relacionado con la vocalidad no reducida. «En el EO se conocen ambos tipos de escrituras, en las Mineas de Nóvgorod el segundo es mayor. La escritura ХОЧΟΥ, reflejada en la carta en la corteza de abedul nº 109, al lado de los ejemplos donde tenemos el cambio de Ъ en Ъ después de silvantes testifica que ante nosotros hay una variante de escritura cuando el escribano no reflejaba la blandura de las silbantes».⁶⁴

Sobre el hecho de que el escribano del ER, al utilizar un signo de er' lo hacía no automáticamente, copiando el protógrafo, sino que estaba atento a la imagen fonérica de la reducida, hablan varios ejemplos cuando la reducida a final de palabra delante del siguiente И se transmite como Ы, lo que refleja un carácter tenso en la pronunciación del escribano. Por eso y las observadas más arriba los fenómenos “misteriosos” en el manuscrito se puede no dudarse en que si para el escribano la utilización de un signo de reducido fuera un fenómeno anormal (tanto en un aspecto gráfico, como en fonético), esto, sin duda, se habría reflejado en el texto de manuscrito.

De este modo, si el ER está creado a principios del s. XI en Rus' (los hechos principales que demuestran esto los ofrecemos en el capítulo 2), se puede suponer que el periodo de la vocalidad no diferenciada en Rus' empezó ya a principios del s. XI y pudo reflejarse tanto en la mezcla de letras de reducidas (en los textos más antiguos), como en los sistemas de la escritura con un er' (las cartas en la corteza de abedul, ER etc.).

---

⁶³ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. P. 86-90.

⁶⁴ Марков В. М., ibid. P.86-90.

Es necesario destacar un hecho más, que se relaciona con la utilización de un signo er' en el ER. A causa del descubrimiento del origen ruso del ER (ver capítulo 2) hemos observado los graffiti de Kíev más antiguos del 1041 (es decir antes del EO) y hemos observado algunos aspectos parecidos con los datos del ER: en primer lugar, en graffiti de Sofía más tempranos se reflejó la utilización de un único signo er, la ausencia de letras yotadas lo que lleva a la idea de alguna escuela de escribir que seguía los mismos principios que el escribano del ER. Pero hemos observado un hecho muy interesante: todas las notas más tempranas de la catedral de Sofía contienen el signo Ъ, y no Ѫ, como el ER que, según los datos fonéticos, fue copiado, lo más probable, en Kíev (capítulo 2). Consideramos esta nota muy importante, ya que normalmente en las investigaciones sobre esta cuestión se habla sólo de un tipo de vocal reducida, sin prestar atención al tipo de letra utilizado en los manuscritos. Dado que se conocen los manuscritos antiguo rusos tanto con sólo un Ѫ (la Hoja de Víctorov, Zlatostruy de Bychkov) como con Ъ, es lógico suponer la existencia de dos escuelas de escribir en Rus' que mantenían las Ъ o Ѫ.

Los manuscritos con Ѫ son muy breves, incluso en comparación con las 16 hojas del ER, por eso es difícil afirmar algo concreto basándose en ellos. Los datos del ER hablan de la presencia de una escuela de escritura en Rus'. Si en 1041 en Kíev se escribían sólo con Ъ, y a los pocos años con ambos ers (partiendo de los datos de graffiti de la segunda mitad del s. XI), es posible que la utilización de un er' en el ER, que es la causa de inseguridades, sea un reflejo de alguna escuela de escribir más antigua en Kíev, que posiblemente existía poco tiempo y, lo más probable, a principios del s. XI, ya que ya la princesa Anna Yaroslavna en su firma utiliza el signo Ъ: АНА РЪИНА. En las cartas en la corteza de abedul se utiliza un signo de er. Este hecho llama poco la atención porque hasta nuestros días los manuscritos antiguo rusos con un er' en su volumen cercanos al ER no llegaron hasta nuestros días, y los textos que principalmente utilizaban er (Zhitie de Kondrat), sufrieron una corrección hacia Ѫ. De los textos antiguo eslavos

con un er' conocemos sólo la hoja Macedonia y la hoja 67 del Codex Supr. Sólo en los textos serbios la grafía con un er' se mantiene durante mucho tiempo, posiblemente, teniendo un origen parecido al del ER, del alfabeto cirílico arcáico, pero como se demostrará en el capítulo 2, el ER es un manuscrito antiguo ruso y no serbio como suponían algunos estudiosos anteriormente. En consecuencia, la teoría sobre un protógrafo serbio para el manuscrito se elimina.⁶⁵

1.2. Escritura con dos yuses en el ER

A la hora de definir el tiempo de la creación del texto los vocales nasales fonéticamente no poseen una fuerza probatoria, ya que a principios de siglo XI, según la opinión común de los estudiosos, no existían en el antiguo ruso. Respectivamente y en los manuscritos antiguo rusos los yuses se representan sólo gráficamente.

En el ER los yuses tienen una imagen bastante compleja. La dificultad de la cuestión se agudiza porque en el manuscrito encontramos sólo dos letras **ѣ** y **ѡ**. Esta cuestión se aclara por los ejemplos de las manuscritos de la escritura con un er', que ascienden al sistema del alfabeto cirílico arcáico, que han sido examinados por T. L. Mironova.⁶⁶

Evidente, como en el uso de un er por los manuscritos, el copiante del ER no utilizaba **ѣ** y **ѡ** por el sistema del alfabeto cirílico arcáico que utilizaba ya que en el caso de conocer estas letras el escribano de algún modo las utilizaría en el manuscrito. Los hechos numerosos, que se enumeran posteriormente testimonian eue esto no ocurre en el ER. Sobre el sistema de la escritura antigua antigua del origen propiamente ruso, en el que las letras con el signo del yotación no se utilizaban, dan de textos más antiguos (el alfabeto en las paredes de la

---

⁶⁵ Лавровский П. О Реймском евангелии // Опыты историко-филологических трудов студентов главного педагогического института шестого выпуска. Спб., 1852. Р. 1-141.

⁶⁶ Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI вв. М., 2001. Р. 187.

catedral de Sofía en Kíev, el Codex de Nóvgorod, las cartas en la corteza de abedul etc.).⁶⁷

La presencia de sólo dos letras de yuses en el ER puede indicar, entonces, no sólo a un protógrafo en alfabeto cirílico arcaico, sino también sobre la escuela antigua de la escritura a la que pertenecía el copista, que no utilizaba las letras **ѣ** y **ѡ**, también **ѧ** (una idea parecida se expresa por I. Toth⁶⁸). La iotación en el monumento o no se ve, o se transmite a travñes del signo diacrítico (ver p. 1.3.).

1.2.1. La importancia funcional de **ѣ** y **ѡ**

Examenemos el uso de los yuses en el manuscrito para establecer su importancia funcional en el texto.

Ya en los manuscritos más antiguos eslavo orientales copiados de los originales eslavo meridionales, a partir del EO, el cambio de las letras **ѣ**- **оу**, **ю**, **ѡ** / **а**/ **ѧ** es regular. Así, ya en el EO tenemos una gran cantidad de vocales puras en lugar de la nasal (**оу** en vez de **ѣ**: **коупѣли** (22), **вѣроу** (46, 138, 190), **гоубѣ** (190), **страноу** (283), **ю** en vez de **ѣ**: **глаголю** (17, 19), **исцѣлю** (63)...**боюсѡ** (238).⁶⁹ Mucho dependía de la educación del escribano que conservaba o cambiaba la escritura del original, también de otros factores. La distribución nasal y no nasal es a menudo vinculada a la tradición ortográfica. Así, en las Hojas de Nóvgorod XI todos nasales se utilizan correctamente, en el EO en contramos más de 500 mezclas de "yuses" con otras letras, y en Minea de 1097 **ѧ** es empleado solamente 41 veces, **ѣ** – dos veces dentro del texto estropeado. En MP de Nóvgorod la sustitución **ѣ** por **оу** o **ѡ** por **ѧ** está determinada por los consonantes que las rodean, y en la Vida de Boris y Gleb del s. XI – depende de la

⁶⁷ Высоцкий С. А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI-XIV вв. Киев, 1966; Зализняк А. А. Древнейшая кириллическая азбука // ВЯ. - №2 - М., 2003. P.3-31; Миронова Т. Л., *ibid*, y otros.

⁶⁸ Toth H. Редуцированные гласные в Реймском Евангелии // Studia Slavica. – Budapest, 1979. T.25. P. 427-439.

⁶⁹ Хабургаев Г. А. Старославянский язык. М., 1986. P. 53.

longitud o de la brevedad de la sílaba (como en algunos textos de búlgaro mediano). La infirmación más exacta sobre este fenómeno es difícil de recibir, ya que los cambios sintagmáticos de los fonemas en el texto siempre tienen un lado inconsecuente».⁷⁰

Sin embargo, a pesar de la mezcla de todo tipo de escrituras con yus en los textos antiguo rusos, se nota la tendencia a la reducción del uso de los yuses con el transcurso del tiempo y su sustitución por vocales puras. En los siguientes párrafos destacaremos una tendencia importante del ER: en el mesiatseslov ꙗ y Ѧ se utilizan en su lugar de origen cerca de 440 veces. Habiendo comparado los datos de esta parte de mesiatseslov con las mismas lecturas del mesiatseslov del EO hemos descubierto que esta cantidad prácticamente coincide (en el EO los yuses en su lugar de origen se usan alrededor de 430 veces). Este hecho puede servir como uno de las justificaciones de la composición del ER en la época próxima a la del EO.

1.2.1.1. ꙗ, оу y у

De este modo, en el ER ꙗ puede utilizarse en lugar de ꙗ и ѡꙗ, оу y ю.

ꙗ en su lugar de origen

Como se mostrará en el p. 1. 3, en el ER no se usan los signos de yuses iotados. Examinaremos juntos los ejemplos del uso ꙗ (Ѧ) después de consonantes donde debe estar ꙗ (Ѧ) de origen o ѡꙗ (ѡꙗ), prestando atención especial si ꙗ (Ѧ) se usa en concordancia con el protógrafo antiguo eslavo o es sustituido. Estudiaremos el uso los yuses en lugar de ѡꙗ o ѡꙗ a principio de la palabra o después de las vocales separadamente.

Examinaremos los casos, en los que ꙗ en el ER se usa en su lugar de origen después de consonantes:

---

⁷⁰ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р. 79.

1. *En los morfemas radicales de las palabras de diferentes partes de la oración (43 ejemplos):* бждете (2г,5), бждеть (3а,20-1; 5б,6; 12г,6; 12г,9; 16г,3; 16г,17), бжди (7г,3-4), бждоу (2а,19), бждоуть (10г,19; 14б,9), бждѣте (11в,1), вельблжжи (10б,12), вельблжжь (9г,17); възвжза (10в,1), голжбь (11г,14), обржченож (5а,6), распжтиихь (8в,12-13), събждеться (4в,14-15; 7г,11-12; 8б,7; 8б,19-20; 13б,11-12), сж(б) (1в,12; 1г,4; 1г,16; 12в,14; 13в,14; 14а,3; 14в,17), сж(б)та (3в,11; 8б,13; 9г,3), сждь (8в,8; 8в,19), сжть (8а,12; 9в,9; 13г,5; 16а,17), сжщам (7г,19-20), сжщеж (5а,7), сжщи (2а,7), сжщь (9б,3);

2. *En los sufijos de participios activos en el presente (17 ejemplos):* альчжщии (2г,1; 14б,4-5), гл̑ жщемь (4в,16; 13б,13), гл̑ жщемь (7г,13; 8в,1-2; 9г,11-12), гл̑ жщиихь (5б,16), гл̑ жщж (10г,12), граджщь (12а,16-17), жажжщии (14б,5), лжжща (14в,1), плачжщийся (14а,20), плачжщися (8а,9-10), стражжщ.иихь (2в,10), стрегжще (5а,16-17), четвертовладжщоу (10в,13-14);

3. *En las terminaciones de sustantivos con la base *ā y *jā en Acc. Sg. y los adjetivos, que concuerdan con ellos, los pronombres, los participios, los numerales (19 ejemplos):* въсж (1а,20-1; 2б,15-16; 4г,13; 10г,6), галилѣискж (8б,4), годинж (16г,9), деватжж (16г,6-7), дш̑ ж (6б,18), житьницж (11в,20), истинж (2б,16), йшьдьшжж (2б,2-3), иждж (3г,1), ногж (13а,3), притьчж (3а,6; 3в,12; 16в,6), пышеницж (11в,19), странж (8б,3), сът(в)орьшжж (2б,11);

4. *En las terminaciones de verbos de 1 persona sg. y de 3 persona plural en las formas del presente y futuro simple (3 ejemplos):* поклонжсася /sic!/ (7б,8-9), положж (8в,6), принесж (2г,8);

5. *в las terminaciones de verbo en forma de imperfecto de la 3 persona plural. (1 ejemplo):* идл̑ хж (4г,16-17);

6. En las terminaciones de verbos en forma del aoristo simple de 3 persona plural (2 ejemplos): обрѣтъж (5в,8-9), приидъж (5в,7).

ж en lugar de ѣж después de las vocales y a principio de palabras

1. en los sufijos de participios activos (17 veces) възвращаѣщемьса (9а,17-18), възискаѣща (9б,9), въпѣжцаго (9г,12; 10а,16; 10г,13), исповѣдаѣще (10а,6), исповѣдаѣще (10б,9), помышлѣжциимь (11в,3-4), послоушаѣщи (9б,13-14), послоушаѣщи (9б,17-18), сълагаѣщи (5в,19), съмирѣжщииса (14б,11-12), троужѣжщииса (13г,11-12), оугнѣтаѣщъ (2б,8), чѣжщемь (11в,2-3), чѣжциимь (15в,8-9), чѣжциимь (6в,16-17);

2. en las terminaciones nominales de las palabras con la base *ā y *jā en Acc. Sg. y adjetivos, pronombres, participios, numerales concordados con ellos (29 veces): авѣж (3г,16), братиѣж (3г,1), братьж (4а,7), велиѣж (5б,5), въселеноуѣж (4г,13-14), галилѣж (6г,1; 15в,13), галилѣж (13б,5-6), девѣтѣжж (16г,6-7), ёдиноуѣж (16г,8), ёзекиж (4а,3), жидовьскоуѣж (4г,20-1), іѣхониѣж (4а,6-7), иерданьскоуѣж (10г,7), иѣсиѣж (4а,6), ішъдъшѣжж (2б,2-3), манасиѣж (4а,4), мѣ иѣж (5в,9), ноцьноуѣж (5а,17-18), озиѣж (3г,20), своѣж (9г,16-17; 11в,20), своѣж (4г,5; 7в,14), сиѣж (3а,6; 3в,12), сиѣж (16в,6-7), сът(в)орьшѣжж (2б,11), твоѣж (13а,3);

3. en las terminaciones nominales de las palabras con la base *ā, *jā, *i, *er- en Instr. Sg. Y adjetivos, pronombres y participios concordados con ellos (20 veces): авилиньскоѣж (10г,1-2), блѣ дтъѣж (9г,1), великоѣж (7б,20), водоѣж (10в,3-4), водоѣж (11в,9), женоѣж (5а,7), марьѣж (5а,5-6; 7в,2-3), мноѣж (12б,11), мѣ рьѣж (7в,3), непраздъноѣж (5а,7-8), ноноцьѣж /sic!/ (7г,8-9), прѣмоудростьѣж (9в,20), радостьѣж (7б,19-20), страноѣж (10в,19-20),

сжщеѣ (5а,7), тобоѣ (10а,15-16), тоб(о)ѣ (16б,5), трахонитьскоѣ (10в,18-19), оуриѣѣ (4г,16);

4. *en las terminaciones de verbos de 1 persona sg. y 3 persona plur. en las formas del presente y futuro simple (7 veces):* благовѣствѣѣ (5б,4), встаѣть (16а,4), всхыщаѣть (16б,15-16), ѡчищаѣтьсѣ (16а,2), прозираѣть (15г,20), требѣѣ (12а,3), оупьваѣть (8в,20-1).

De este modo, en su lugar de origen ѣ (también en vez de ѣ) se utiliza 158 veces. Una cantidad grande de las escrituras con ѣ (en el lugar de ѣ o ѣ), que se encuentran en el manuscrito habla de que el escribano tenía la intención de seguir el protógrafo y también de que el ER está copiado directamente de un texto antiguo eslavo ya que si el ER de su protógrafo antiguo eslavo separaba otro texto, la cantidad de las palabras con yuses de origen sería mucho menor. Pero como veremos más adelante los cambios de ѣ a otras vocales y alrevez en el ER también se encuentran constantemente.

оу se mantiene

Оу en el ER se mantiene constantemente 181 veces:

1. *en las morfemas de raíz en las palabras de diferentes partes de la oración (66 veces):* гоумьно (11в,18), дроугыѣ (16г,10-11), другь (3а,15), другѣ (5в,3-4), доухь (6а,8), златооустаго (1в,14; 14в,6-7), искоуси (13а,5), искоуситисѣ (12в,16-17), искоушаѣ (12г,2-3), разумѣ (2а,20), разумѣста (9в,11-12), слу(ж)ба (15г,6), служѣху (13б,1), наоучитесѣ (13г,15), ноудитьсѣ (16б,14), ноуждѣници (16б,15), пастоуси (8г,13-14), погоубить (3в,8), послоуша (1а,4), послоушавьшей (7б,10), послоушать (2в,8), послоушаѣщи (9б,13-14), послоушаѣщии (9б,17-18), поустити (4в,2), поустиши (6а,20), поустыни (9г,6-7; 9г,13; 10а,16-17; 10а,20-1), поустыноу (16а,11), поущаѣши (15а,9), разоумѣ (2а,20; 9а,20-1; 9б,18), разумѣста (9в,11-12), слоуга (3б,2), слоу(ж)ба (14в,7), слоужѣба (1г,11), слоужѣщи

(6в,12; 15в,4), съкроушены (8в,14-15), сълоучитьсѧ (1б,18), троужѧѧщиисѧ (13г,11-12), тоуне (1б,15), оуникъ (2в,2-3), оуста (14а,16), оустъ (12г,11), оутриѧ (7в,15), оутрьѧ (8г,4; 8г,7), оутрьни (6г,7), оученик(к) (1г,19), оученикомъ (1в,4; 13г,3-4), оученикы (1а,16; 2в,17-18), оученикъ (15г,14-15), оученици (2б,6-7; 3а,10-11; 14а,15), оучителюу (3б,12; 11б,11), оучитель (9б,13), оучѧше (14а,17), оуши (16в,1);

2. *en el prefijo оу* (29 veces): оубоѧшасѧ (5б,1), оувидѣша (7в,1-2), оугасить (8в,17), оугнѣтахоуть (2а,5-6), оугнѣтаѧць (2б,8), оуготоваите (9г,13-14; 10г,14), оуготоваль (6б,5; 15а,14), оуготовите (10а,17), оуготовить (10а,14; 16б,4), оужѧсахоу (9б,16), оузърить (11а,1-2), оузъриши (12в,6), оузърѣвь (14а,12), оузърѧть (14б,11), оукорѧть (2г,7; 14б,18), оумрътвьѧ (7г,10-11), оумръшѧ (8а,12), оупасеть (7а,16-17), оупьваѧть (8в,20-1), оуслышавъ (7а,1-2), оуслышиттъ /sic!/ (8в,11-12), оутѣхы (6а,7-8; 14г,16), оутѣшатьсѧ (14б,1), оутѣшитисѧ (8а,11);

3. *en los sufijos verbales* (3 veces): въздрадоуитесѧ (2г,9-10), повиноуѧисѧ (9в,15-16), радоуитесѧ (14в,2);

4. *en la terminación del Gen. Sg. de los nombres de la base *ŷ-* (3 veces): домоу (1б,7; 3а,12; 5а,3-4);

5. *en las terminaciones de Dat. sg. de los nombres de la base *ŷ y los adjetivos, pronombres y participios concordados con ellos* (80 ejemplos): авраамоу (11а,16), братоу (10в,16), вечероу (16г,18-19), виногр доу /sic/ (16в,12-13), владоущоу (10в,17), долоу (12г,17), дроугоу (3а,16), ёдиномоу (13а,17-18), ёмоу (2б,6; 3б,17; 4в,19; 4г,8; 5а,6; 5г,8; 7а,1; 7б,9; 7в,5; 7в,7; 9а,2; 10б,18; 11в,11; 11в,16; 12а,2; 12а,14; 13а,11; 13а,14; 13б,1; 14а,14; 14г,13; 14г,18; 15г,15; 16г,14), емоу (2б,15; 4в,3; 4в,5; 4г,3-4; 6а,5; 12г,3; 12г,15; 13а,8; 13г,9), законоу (5г,12-13; 15в,11-12), законьномоу (15а,5-6), законьноуоу /sic!/ (6а,16-17), захариноу (10г,4-5), ианоу (10г,4;

11г,20), иѡсифоу (8а,14), ѡродоу (7в,12), иродоу (8а,13; 10в,15), иѡ соу (6г,12), маѡимоу (1г,8), моисеѡвоу (5г,13), неимоущоумѡ (11б,6), немоу (2б,15; 10а,1-2; 11б,10-11; 12а,7; 14а,15), нестероу (1а,6), облагоущоу (10в,10-11), понтьскоумоу (10в,11-12), проклоу (1г,8), реченоумоу (14г,9), реченоѡоумоу (6а,1), сапогоу (10в,1-2), своѡмоу (16в,13), сѡ оу (10г,5), сребрьникоу (16в,15), стмоу (1г,14), твоемоу (13а,16), твоѡмоу (6б,2; 15а,11), томоу (13а,17), трусоу (2г,19), фурсоу (2г,18-19), четврьтовлагоущоу (10в,20-1), четврьтовладѡщоу (10в,13-14), члѡ вѡкоу (16в,8-9).

En los siguientes puntos observaremos todos los casos de cambios, posibles para los yuses del ER.

оу en lugar de ѡ

Hemos encontrado en total 98 ejemplos del cambio de ѡ antiguo eslavo en оу ante 158 escrituras de origen:

1. *en las morfemas de raíz de las palabras de diferentes partes de la oración* (40 ejemplos): голоубина (6а,3-4), голоубичища (14г,11), голоубь (12а,16; 12б,20), моужа (4б,3), моужь (4б,19; 12б,10), моужьмь (15б,17-18), моужьска (5г,18; 14г,6), (му)жьмь (6в,6), недоугь (1а,20; 2в,9), обру(ч) (6г,9), обрученѡ (4б,13), ороужье (15б,9; 6б,19), пороугань (7г,16), пристоупиша (14а,14-15), пристоупль (12г,2), прѡмоудрости (6г,4-5), прѡмоу(дро)сти (9а,7-8), прѡмоудростьѡ (9в,20), прѡмудрости (15в,17-18), поути (3а,13; 3а,17; 11а,1), поуть (1б,3; 9б,4; 9г,14; 10а,14-15; 10а,18; 10г,14-15; 13б,16), поутьмь (7в,13), разлоучать (2г,6-7), роукоу (6а,18; 12г,20; 15а,7), роуцѡ (11в,17);

2. *en los sufijos de participios activos en el presente* (5 ejemplos): владоущѡ (4г,15), вѡдоуци (2б,13), градоуща (12б,4-5), градоущаго (11а,8), имоуци (4б,17);

3. en las terminaciones de Acc. Sg. de los nombres de la base *ā, *jā- y en los adjetivos y numerales concordados con ellos (33 ejemplos): **ВЫСОКУ** (13а,7), **ВЬСЕЛЕНОУЖ** (4г,13-14), **ВЬСАКОУ** (12а,9-10), **ГОДИНОУ** (16в,18-19; 16г,7), **ГОРОУ** (13а,7; 14а,13), **ДШ ОУ** (15б,8), **ЕДИНОУЖ** (16г,8), **ЕЛИУУДУ** (4а,18), **ЖЕНОУ** (4г,4-5), **ЖИДОВЬСКОУЖ** (4г,20-1), **ЖРЬТВУ** (5г,20), **ЗВЪЗДОУ** (6г,19; 7б,17-18), **ЗМОУРЬНОУ** (7в,8-9), **ИЗЛ ЕВОУ** (8а,17), **ИЕРДАНЬСКОУЖ** (10г,7), **ПОБЪДОУ** (8в,19), **ПРАВЬДОУ** (12а,10), **РИЗОУ** (9г,16), **РОУКОУ** (6а,18; 12г,20; 15а,7), **СИЛОУ** (2б,2; 3б,20), **СЛАВОУ** (6б,8; 13а,10; 15а,17), **СТРАЖОУ** (5а,17), **СТРАНОУ** (7в,14; 13б,17), **ШЕСТОУЖ** (16г,6);

4. en las terminaciones verbales de 1 persona sg. y en forma de 3 persona plur. del futuro simple (12 ejemplos): **БЖДОУ** (2а,19), **БЖДУТЬ** (10г,19; 14б,9), **ВЪЗ(Д)ВИГНОУТЬ** (11а,15), **ВЪЗЬМОУТЬ** (12г,20-1), **ИЖДЕНОУТЬ** (14б,18-19), **КРЬЦОУ** (11в,9), **НАРЕКОУТИ** (4в,18), **НАРЕКОУТЬ(С)А** (14б,13-14), **ПРИКОСНОУСА** (2а,17-18), **РУКОУ** (7г,4), **РЕКОУТЬ** (14б,19);

5. en las terminaciones verbales en la forma de imperfecto de 3 persona plur. (7 ejemplos): **БАХОУ** (5а,15), **ВЪПРАШАХОУ** (11б,1-2; 11б,15-16), **ИЦЪЛАХОУСА** (2в,11-12), **КРЬЩАХОУСА** (10а,4; 10б,6-7), **МЛЬЧАХОУ** (3а,15);

6. en las terminaciones verbales en forma de aoristo simple de la 3 persona plural (1 ejemplo): **ЪИДОУ** (5б,20-1).

ж en lugar de оу

Este cambio también se encuentra bastante a menudo en el ER (25 ejemplos):

1. en los mordemas de la raíz de las palabras de diferentes partes de la oración (12 ejemplos): **ГЛЖСИИ** (16а,3), **ѠЩЖТИ** (2б,2) (en los manuscritos antiguo eslavos se ve que aquí se utilizaba también **ю**)⁷¹, **ПОГЖБИТЬ** (7г,6-7), **ПОСЛЖИШИ** (13а,18), **ПЖСТЫНИ** (10г,5; 10г,13-14), **СЛЖ(Ж)** (3в,10), **ТЖНЕ**

⁷¹ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999. Р. 438.

(1б,16), чѣдишасѧ (1а,1-2), чѣдотворица (1г,6), чѣдѧщасѧ (6б,10), чѣдѧщасѧ (15а,19-20) (в Зоґр. Ев., Мар. Ев. ю)⁷².

2. en el sufijo del verbo (1 ejemplo): црѣ вѣѣтъ (8а,19);

3. en las terminaciones nominales de las palabras de la base *ǫ- en Dat. sg. y en los adjetivos y participios concordados con ellos (12 ejemplos): бывъшѣ (16г,19) (se utilizaba también ю)⁷³, бѣѣ (5б,17; 13а,16), глѣѣ (15а,10), гѣѣ ѣ (6в,20; 15в,12), домовитѣ (16в,9), законѣ (6в,19), неимоуцоумѣ (11б,6) (могло быть ю)⁷⁴, пилатѣ (10в,12), сапогѣ (11в,13-14), филипѣ (10в,15-16).

Se observan unas regularidades interesantes en los cambios de оу hacia ѣ: prácticamente siempre ѣ en el lugar de оу se explica por un punto de vista posicional, es decir el escribano del ER lo hace concientemente. Estudiaremos las causas posibles del cambio en el ER оу hacia ѣ con el ejemplo de las terminaciones:

I. ѣ que se utiliza en vez de оу, representa un tipo de *instrumento de la disimilación gráfica*, es decir, se utiliza cuando *en la linea la palabra que está al lado tiene la terminación -оу*.

1. ...вечер

оу же бывъшѣ...(16г,19);

2. ѣ и бѣѣ твоемоу (13а,16);

3. ... по закон

оу гѣѣ ѣ ... (15в,12);

4. в'коу домовитѣ...(16в,9);

5. дасть неимоуцоумѣ (11б,6);

6. ...понтъ

скоумоу пилатѣ (10в,12);

7. ...фили

⁷² Старославянский словарь, ibid. P. 785.

⁷³ Старославянский словарь, ibid. P. 104.

⁷⁴ Старославянский словарь, ibid. P.260.

пѣ же братоу... (10в,15-16) и др.;

II. ѣ aparece por un tipo de *asimilación gráfica bajo la influencia de ѣ que está al lado*:

1. ... глѣ щихъ. сл

ава въ вышьнихъ бѣ . (5б,17);

2. ... по законѣ

гѣ ѣ... (6в,20) y otros.

III ѣ se escribe *a finales de las líneas*, frecuentemente con el propósito de economizar el espacio, parecido a la utilización en esta función de la segunda parte del digrafo оу (ver más abajo):

1. ...твои влѣ ко по глѣ (15а,10);

2. ... по законѣ (6в,19);

2.гѣ ѣ... (6в,20) y otros.

De este modo, vemos de los ejemplos que оу cambia más a menudo ѣ en el ER, que ѣ cambia оу, lo que es típico de los textos antiguo rusos. Llama la atención el siguiente rasgo interesante del manuscrito, cuando frecuentemente ante la combinación de dos yuses de origen en las terminaciones de los adjetivos en forma de Acc. Sg. del femenino tenemos un tipo de antiparecido, cuando el primer ѣ se cambia por оу, mientras el segundo ѣ se mantiene: *ѣдиноуѣ* (16г,8), *жидовьскоуѣ* (4г,20-1), *иерданьскоуѣ* (10г,7), *шестоуѣ* (16г,6). Esto puede ser un fenómeno de la grafía (algo parecido ya hemos destacado en el uso de ѣ en el lugar de оу), en cualquier caso, оу refleja el sentido fonético de ѣ en estas formas. El segundo ѣ aquí cambia *ѣѣ* que en el habla del escribano sonaba como ю, ѣ, en el presente caso del ER se utiliza como un signo que lleva en sí la iotación. "Precisamente por la ausencia de la letra para indicar las características de tembro de los sonidos se explican [estas] escrituras del ER, que no conoce las

letras iotadas, además de **ѳ** y ... **ю**".⁷⁵ No es casual que encima de los yuses en dicha posición están los signos diacríticos que confirman la presencia de **iot**.

ѣ en lugar de ю

En los siguientes ejemplos (10 casos) **ѣ** se utiliza como un doblete de la letra **ю**, ya que el escribanono conocía bien esta letra:

1. *en las raíces de las palabras de diferentes partes de la oración* **лов** (2 veces): **лѣди** (7а,17); **сьблѣдаше** (5в,18);

2. *en las terminaciones de nombres de la base *jǫ- y participios activos del pasado en Dat. sg.* (8 veces): **куриниѣ** (4г,16), **морѣ** (13б,16), **обычѣ** (9а,15; 15а,5), **помысливьшѣ** (4в,3-4), **родивьшѣсѧ** (6г,12), **сѣдъшѣ** (14а,13-14), **оумрьшѣ** (8а,12).

De este modo, las formas con el **ѣ** de origen son mayoritarias en el manuscrito. los cambios de **оу** hacia **ѣ**, que se encuentran en todos los textos antiguo rusos, en el ER son bastante raros y casi siempre se explican por un factor gráfico-visual. El cambio de **ю** en **ѣ** es caisado, lo más probable, por la ausencia de instrumentos gráficos suficientes (la ausencia de la letra **ю** en el sistema del alfabeto que utiliza el escribano), él intenta encontrar las maneras transmitir **ю**, a través de **ѣ** o a través de **оу** (ver más abajo).

оу en lugar de ю

оу en lugar de **ю** en el ER se encuentra constantemente 17 veces:

1. *en las raíces de las palabras de diferentes partes de la oración* (15 veces): **възлюбленыи** (8в,3-4), **възлюбленыи** (11г,16-17; 12а,19), **сьблоудаше**

---

⁷⁵ Кривко Р.Н. Древнерусская орфография XI-нач.XII вв. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // Вопросы языкознания. - Т.2 - М., 1998. - Р. 66.

(9в,17), (лу)дьмь (11б,3), лоуди (15а,17-18; 14в,12), лодии (2в,4; 6б,6; 6б,8-9; 15а,15), лодье (13б,18), лодьмь (5б,6-7; 11г,4), лодьскы (7а,6);

2. en las terminaciones de los nombres con diferentes tipos de declinación en el Voc. Sg. (2 veces): оучителоу (11б,11; 3б,12).

Consideramos que para este fenómeno existen causas tanto gráficas, como propiamente fonéticas relacionadas con el periodo de la vocalidad no diferenciada, estudiado en el párrafo sobre ñolo un signo de er' en el ER. Las formas con оу después de los sibilantes junto con ю, al igual que ъ en vez de ь se conoce ya en las cartas en la corteza de abedul de Nóvgorod (nº 109), en el EO, en las Mineas de Nóvgorod.

La naturaleza gráfica de este fenómeno consiste en que el ER utiliza la letra ю todavía con inseguridad, ya que esta letra acababa de aparecer en el sistema de escritura que utiliza el escribano del ER. De este modo, al lado de ya estudiado ж, el ER ofrece un variante dobleta de la transmisión de ю – con la ayuda de la letra оу.

Consideramos que la transmisión de ю a través de оу en el manuscrito explica también los siguientes ejemplos de la utilización de оу en el lugar de ѣж:

1. en la terminación del verbo de 1 persona sg. en el presente (1 vez): гл̄ оу (3в,7);

2. en las terminaciones de nombres con la base *jā- y *i- en el Acc. Sg. (3 veces): землоу (8а,17; 14б,3-4), поустыноу (16а,11);

3. en las terminaciones de verbos de 1 persona sg. en futuro (2 veces): посьлоу (10а,12; 16б,2). En total, encontramos seis palabras de este tipo. A. A. Zalizniak admite que una explicación definitiva de estas escrituras todavía no existe y por lo cual deja los ejemplos analógicos encontrados por él en las cartas de Nóvgorod sin una explicación: «послоу (№ 421), соуждалоу (625), пецалоу сж (№717), присьлоу (Smol. 12)». ⁷⁶ R. N. Krivkó considera este fenómeno con influencia de

---

⁷⁶ Кривко Р.Н. Древнерусская орфография XI - нач. XII вв. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // Вопросы языкознания. Т.2. - М., 1998. - Р. 66.

«la ortografía sen iot, basada en los dialectos occidentales del areal eslavo meridional, [que] se reflejó en la ortografía de la escritura vulgar en la corteza de abedul".⁷⁷ Creemos que este fenómeno puede tener una explicación con un conjunto de diferentes factores, gráficos y fonéticos, como en la situación con una vocal reducida, y también refleja no sólo la escuela de escritura antiguo eslava, sino también propiamente rusa, máximamente cercana a ella, donde la ausencia prácticamente absoluta de la letra ю en la práctica del escribano ampliaba el diapasón de las funciones de ж y оу. El ER con bastante regularidad refleja los rasgos del protógrafo meridional del occidente, lo que se verá especialmente en el capítulo 5 sobre el léxico, por lo cual la idea de R. N. Krivkó podría confirmarse en el ER.

оу и у

La letra у en el ER puede utilizarse con dos propósitos: principalmete, en palabras exportadas para la transmisión de la υ griega, pero a veces esta letra se utiliza también independientemente como la segunda parte del digrafo оу.

En las palabras importadas ante la transmisión de la υ griega en el ER se usa sólo el signo у (70 veces): **ѣгупѣта** (7Г,13-14), **ѣгупѣтъѣ** (8а,14-15), **егупѣтъ** (7Г,3), **ѣгупѣтъ** (7Г,9-10), **еу(а)** (1а,6; 1а,10; 1а,14; 1а,15; 1в,1; 1в,3; 1в,9; 1в,12; 1в,18; 1Г,1; 1Г,3; 1Г,6; 1Г,9; 1Г,16; 1Г,18; 2а,2; 2б,21; 2Г,14; 2Г,16; 2Г,19; 3а,3; 3а,5; 3а,9; 3в,12; 3в,15; 4Г,10; 6Г,8; 6Г,11; 7в,16; 8б,12; 8б,14; 8Г,2; 8Г,6; 8Г,12; 9Г,4; 10а,8; 10в,7; 11Г,7; 11Г,18; 12б,3; 12в,14; 13б,2; 13в,10; 13в,14; 13в,16; 13в,19; 13Г,2; 14а,3; 14а,6; 14в,10; 14в,13; 14в,16; 14в,19; 15Г,2; 15Г,4; 15Г,8; 15Г,11; 16в,5), **куриаку** (1а,9), **кура** (14в,13), **курила** (13в,19), **куриніѣ** (4Г,16), **лусаниѣ** (10в,20), **полукарпа** (15Г,7-8), **порфуриѣ** (15Г,5-6), **труфону** (14в,16), - ante el griego ου (9 veces): **иудѣѣ** (14а,10), **итурѣѣскоу** (10в,18), **иудѣѣ** (10а,2-3), **лу(к)** (1в,3; 3а,7; 3в,12), **луку** (1в,9; 8Г,12), **мерькуриѣ** (1Г,14-15), - ante η griego (7 veces): **іу** (3в,16;

⁷⁷ Кривко Р.Н., *ibid.* P. 66.

8г,10; 10а,9), **іусо** (4б,12), **иусоу** (6г,12), **лутрь(г)** (11г,18), **лутрьги(і)** (6г,11),

En las palabras eslavas **у** como la segunda parte del digrafo en el ER se encuentra en tres posiciones:

1. *al final de las palabras o ante la colocación de las letras encima de la línea.*

En su lugar de origen **у** se utiliza 7 veces, en las terminaciones nominales de la base *ǫ-, de adjetivos y pronombres en masculino de Dat.sg. (**ему** (4в,11; 13а,3), **зрьну** (3в,13), **нему** (9в,1; 10б,4), **стму** (1а,5; 1а,8; 1в,11; 2г,15; 2г,18; 14в,16), **ісу** (6г,8), **куриаку** (1а,9), **мисаилу** (3а,2), **труфону** (14в,16); en la terminación del verbo en forma de imperfecto de la 3 persona plural **служажу** (13б,1) y en la raíz **слу(ж)ба** (15г,6).

El cambio de **ж** hacia **у** ocurre en las raíces cinco veces (**му)жьмь** (6в,6), **обру(ч)** (6г,9) y en las terminaciones nominales de la base *ā-, de un adjetivo y pronombre femenino en Acc. sg. (**высоку** (13а,7), **жрътву** (5г,20), **ону** (13б,16).

2. *ante el cambio de una línea a otra.*

La **у** de origen se encuentra en las raíces dos veces: **другж** (5в,3-4), **разумѣста** (9в,11-12); una vez el cambio de **ж** en **у** ocurre también en la raíz: **прѣмудрости** (15в,17-18).

3. en otros casos la aparición del signo **у**, es posiblemente, explicado por la *economía del espacio por el escribano.*

Así, **у** en vez de **оу** encontramos en las raíces dos veces (**другь** (3а,15), **служажу** (13б,1). El cambio de **ж** en **у** ocurre tres veces: en la raíz (**обрученѣ** (4б,13), **трусой** (2г,19) y en la terminación nominal de las palabras de la base *ā- en Acc. sg. (**страну** (10г,6-7). En total las formas de origen con **у** se encuentran 11 veces ante 9 cambios de **ж** hacia **у**.

De este modo, vemos que ante el cambio de las letras **ж** y **оу** en **у** el escribano se dirigía sólo por los factores gráficos (es demostrativo que muchos

cambios se encuentran no en las lecturas sino en el texto de memorias de mesiatseslov).

Los ejemplos multiples de la utilización de ꙗ, оу y у, que se encuentran en el ER demuestran que son dobles en la lengua del ER.

1.2.1.2. Ѡ y sus dobles

A la hora de estudiar Ѡ, igual que en el caso con ꙗ, importantes son los casos en los que Ѡ se mantiene en su lugar de origen, y cuando se cambia por otras vocales. Ya que en el ER las letras ѡ y ѣ son ausentes examinaremos los ejemplos del uso de Ѡ después de consonantes en el lugar de origen de Ѡ o ѡ juntos, igualmente que el uso de Ѡ en la función de ѣ o а (análogicamente con ꙗ).

Ѡ en su lugar de origen

1. en las raíces de diferentes partes de la oración (36 ejemplos): градеть (10б,16-17; 11в,10; 12б,10), градеши (12а,5), градоуца (12б,4-5), градоущаго (11а,8), градыи (15г,16), градъщъ (12а,16-17), девѣтъѣ (16г,6-7), десѣте (2а,8-9; 3а,18-19; 10в,8; 16г,9), десѣти (12в,19; 12г,1), десѣть (6в,9; 15б,20), жѣжѣщеи (14б,5), зачѣло (10а,9), зачѣтие (2г,13), зачѣтьсѣ (5г,10; 9а,4), ищѣдиѣ (11а,6), ѡбращете (5б,10-11; 7б,6-7; 13г,17-18), пѣтое (10в,8), сѣнѣтиѣ (7в,16), мѣкъка (16а,15-16), мѣкъкы (16а,14), начѣ (13в,4; 16а,8), сѣнѣстасѣ (4б,16), чѣда (11а,15), чѣдо (9в,2), чѣдъ (8а,10);

2. en nombres con los sufijos antiguos de base en consonante (29 veces): брѣмѣ (13г,19), врѣмѣ (7а,20), имѣ (2г,8; 3б,7; 4в,18-19; 5г,8; 6а,5; 9а,2; 14г,13), ймѣ (3в,6; 4в,11; 4г,7; 8в,20), ѡтро(ч)ѣ (14г,1), отрочѣ (3б,3), ѡтрочѣ

(6а,15; 6г,2; 7б,16; 7в,2; 7г,2; 7г,8; 8а,16; 9а,1; 9а,5; 15а,4), **отрочаете** (7г,6), **отрочати** (5в,13-14; 7б,5-6), **отрочать** (3б,6);

3. *todas las 115 veces del uso de postfijo сѧ*: **боитесѧ** (5б,3), **веселитесѧ** (14в,2-3), **врьзисѧ** (12г,16-17), **възвратистасѧ** (9б,7-8), **възвратишасѧ** (5в,20-1; 6в,20; 7в,11; 8г,13; 15в,12-13), **възвращаѣщемьсѧ** (9а,17-18), **въздрадоуитесѧ** (2г,9-10), **въздрадовашасѧ** (7б,18-19), **възигратесѧ** (2г,10-11), **въмещетьсѧ** (11б,1), **въньшасѧ** (8в,16), **въселисѧ** (8б,5; 13б,7-8), **въсмѣтетесѧ** (2г,4), **зачѣтьсѧ** (5г,10; 9а,4), **испльнѧѧсѧ** (6г,4), **испльнѧѧсѧ** (9а,7; 15в,17), **исповѣдашесѧ** (6в,15; 15в,6-7), **ицѣлѧхоусѧ** (2в,11-12), **искоуситисѧ** (12в,16-17), **ицѣлитисѧ** (2в,8-9), **крѣстисѧ** (11г,10), **крѣститисѧ** (11а,5; 12а,4), **крѣтитьсѧ** (11б,9-10; 12а,1), **крѣщахоусѧ** (10а,4; 10б,6-7), **крѣплѧшесѧ** (6г,3; 9а,6; 15в,15-16), **написатисѧ** (5а,5), **напльнишасѧ** (8г,19), **нарекоуть(с)ѧ** (14б,13-14), **наречетьсѧ** (5г,19-20; 8б,9; 14г,7-8), **нарицаѣтьсѧ** (5а,2), **насытѧсѧ** (14б,6-7), **насытѣтьсѧ** (2г,3), **наоучитесѧ** (13г,15), **наѣтитисѧ** (4г,17-18), **ноудитьсѧ** (16б,14), **обращьсѧ** (2б,3-4), **обрѣтесѧ** (4б,16-17), **бзирашесѧ** (2б,10), **бтъкрыѣтьсѧ** (15б,9-10), **бчищаѣтьсѧ** (16а,2), **плачѣщійсѧ** (14а,20), **плачѣщисѧ** (8а,9-10), **повиноуѧисѧ** (9в,15-16), **подвигьшесѧ** (5в,8), **покаитесѧ** (9г,8), **поклонѣсѧсѧ** /sic!/ (7б,8-9), **поклонитьсѧ** (6г,20-1), **поклонишасѧ** (7в,4-5), **поклонишисѧ** (13а,16-17), **поклоньсѧ** (10б,20), **постисѧ** (12в,18), **постѣчетьсѧ** (11а,20), **приблизисѧ** (1б,9-10), **прикасаѧтисѧ** (2в,13-14), **прикосноусѧ** (2а,17-18; 2б,5), **прикосносѧ** (2а,16), **раѣждаѣтьсѧ** (7а,8), **радоуитесѧ** (14в,2), **разгнѣвавьсѧ** (7г,17-18), **родивысѧ** (6г,17), **родивьшѣсѧ** (6г,12), **родисѧ** (4б,4; 5б,7), **съблзнитьсѧ** (16а,6-7), **събыстьсѧ** (8а,4-5), **събѣдетьсѧ** (4в,14-15; 7г,11-12; 8б,7; 8б,19-20; 13б,11-12), **съкончѧшасѧ** (6в,18-19), **съконьчѧшасѧ** (15в,10-11), **сълоучитьсѧ** (1б,18), **съмираѣщійсѧ** (14б,11-12), **съмѣритсясѧ** (10г,18), **съмѣтесѧ** (7а,2-3), **сънястасѧ** (4б,16),

сѧ (4в,9; 9б,16; 9г,9; 12а,12; 13а,13; 13в,6; 13в,7; 13г,14), троужѧщиисѧ (13г,11-12), оубоисѧ (4в,6-7), оубоѧвьсѧ (8б,1), оубоѧвьшисѧ (2б,12), оубоѧшасѧ (5б,1), оутѧшаться (14б,1), оутѧшитисѧ (8а,11), чѧдишасѧ (1а,1-2) чѧдащасѧ (6б,10), чѧдащасѧ (15а,19-20), чѧтетьсѧ (1б,20), ѡврьзошасѧ (12а,13-14), ѡврьзьшасѧ (11г,12-13), ѡкрыѧтьсѧ (6б,20);

4. *en los sufijos de participios activos en el presente (46 ejemplos):* болащѧ (1б,11), глѧ (1б,2; 3б,12; 4в,5; 7г,1; 8а,15; 9г,8; 10б,16; 11в,8; 12а,3; 12а,18; 12б,18; 14а,17), бъдаще (5а,16), видѧ (2б,7), въсходѧ (11г,11), въ(с)ходѧщемь (9а,14), изгонѧща (3б,14-15), испльнѧѧсѧ (6г,4), исходѧщемь (16а,8), исходѧщиимь (11а,4), исходѧщиимь (12г,10-11), крьстѧ (10а,20; 12б,16), лежѧщь (5б,12; 5в,10), скрьбѧща (9в,4-5), славаще (5г,2; 8г,14), слоѧжѧщи (6в,12; 15в,4), съходѧщь (11г,14; 12а,15; 12б,19; 12в,7), сѧдащій (13б,18-19), сѧдащимь (13в,1), сѧдащь (9б,12), сѧщѧ (7г,19-20), творѧщее (11а,19), хвалѧще (5г,2; 8г,15), хвалѧщійхь (5б,15-16), ходѧще (1б,8), чѧдащасѧ (6б,10), чѧдащасѧ (15а,19-20).

5. *en las formas enclíticas de los pronombres en Acc. Sg. (9 veces):* мѧ (3б,8; 3б,8; 3б,11; 3в,3; 12в,3; 13а,14-15), тѧ (2б,8; 2б,18; 13а,1);

6. *en la terminación del nombre de base en *jǫ- en Acc. plur.:* млѧдѧнцѧ (7г,19),

7. *en los verbos del IV clase en formas de presente y futuro simple de la 3 persona plur.:* благовѧстѧть (16а,5), наслѧдѧть (14б,3), носѧть (16а,16), поносѧть (2г,5-6), разлоучѧть (2г,6-7), оузърѧть (14б,11), оукорѧть (2г,7; 14б,18), ходѧть (16а,1) y otros;

6. *en las terminaciones de los verbos en las formas de aotisto de 3 persona plural 2 veces:* идѧшѧ (2а,4), слышѧшѧ (8г,16-17).

Ѧ en lugar de Ѧ al principio de la palabra y después de vocal

1. *En las raíces:* поѦ (7г,7-8), поѦть (13а,6), приѦ (4г,4), приѦсте (1б,15), приѦты (15а,7), приѦть (6а,17-18), Ѧзыкомь (8в,8), Ѧзыкь (6б,7-8; 13б,18; 15а,17), Ѧзыци (8в,20);

2. *en los sufijos de participios activos de presente:* блѣ овѣстьствоуѦ (11г,3), имѣѦ (16в,1), искоушаѦ (12г,2-3), имѣѦ (16в,1), искоушаѦ (12г,2-3), проповѣдаѦ (9г,6; 10г,7-8), про(по)вѣдаѦ (10б,1), разврѣзаѦ (5г,18-19), (ра)зврѣзаѦ (14г,6-7), стоѦ (2в,1), стоѦщъ (16в,20), чѦѦ (6а,7; 14г,16);

3. *en terminaciones nominales de las palabras con base *jā- y también de pronombre y adjetivos en femenino Gen. sg.:* галилѣѦ (11г,19-20), галилѣѦ (4г,19; 14а,8-9), ѣѦ (4в,1), іудѣѦ (14а,10), марьѦ (4в,7), своеѦ (3в,8-9), твоѣѦ (4в,8), чстьныѦ (15г; 10);

4. *en las terminaciones de pronombres y adjetivos en Acc. plur.:* другыѦ (16г,10-11), моѦ (7а,17), мрътвыѦ (1б,12), прокаженыѦ (1б,13), своѦ (1а,17; 7в,6).

Como se puede ver, las formas con Ѧ de origen (tanto en lugar de Ѧ, como en lugar de Ѧ) son muchas en el ER. Estudiaremos los casos de utilización de Ѧ en lugar de Ѧ, que en el manuscrito es ausente, y а.

Ѧ en vez de Ѧ

1. *en las raíces de diferentes partes de la oración:* блѣ оѦвление (11г,5), блѣ оѦвлены(х) (10в,7; 12б,1), блѣ оѦвле(ны)хь (10а,7), бѣ Ѧвл(е)ні (12в,14), бѣ Ѧвле(н)хь (9г,3), бѣ Ѧвл(е)н(х)ь (13б,2), поѦсь (9г,18; 10б,12-13) 9), ѦвисѦ (4в,5; 7в,20; 8а,14), ѦвисьѦ (12б,14), ѦвльшеѣсѦ (7б,1), Ѧдѣ (8б,18);

2. *en los sufijos de verbos:* помышлѦѡщиимь (11в,3-4), стоѦше (1г,18), сьмирѦѡщиисѦ (14б,11-12), оубоѦвьсѦ (8б,1), оубоѦвьшисѦ (2б,12), оубоѦшасѦ (5б,1);

3. en las terminaciones nominales de las palabras con base *jā- Nom. Sg. y en los adjetivos y pronombres que concuerdan con ellos: авїа (3г,16-17), бжъа (6г,6), бжъа (9а,8-9; 15в,18-19), гїа (5а,20), езекиа (4а,3), ерьданьскаа (10а,3-4), йехониа (4а,10), йльа (16б,20), йдсиа (4а,6), йудѣа (10а,2-3), жидовьскаа (10б,5), манасиа (4а,4), мрїа (5в,17-18), недѣла (1б,18), озиа (3г,20), твоа (2б,17-18);

4. en las terminaciones nominales de las palabras con la base *jō- en Gen. sg. y los adjetivos concordados con ellos: аврамла (3в,17-18), андрѣла (1г,18), анитонья (13в,16), бжїа (10а,10), васильа (8г,11-12; 13в,10), геварла (8г,9), дек(б)ла (14в,11), деке(м)брла (2а,1), евуѣгельла (10а,9), игнатила (14в,9-10), избавлениа (6в,17), избавлениа (6в,17), избаниа /sic! (15в,9), камениа (11а,14), матѣѣла (3в,15), матфѣла (1г,3), матѣла (1а,15), матѣѣла (1г,3), мат(ѣ)ла (11г,18), мтьѣла (14а,6), ноябрьла (1а,12), ноябрьла (1б,19-20), окте(м)брла (1в,10), октѣбрла (1г,9), октомьбрла (2г,17), окьтомьбрла (2г,19-20), очищениа (5г,12), поканиа (11а,10), поморья (2в,6), помышлениа (6в,1), прѣселеньла (4б,9-10), прѣселеньла (4б,7-8), сепї тбрла (1а,7), септембрла (2г,14), септ(м)брла (1в,16), септ(мбр)ла (15г,4), септ(ь)брла (1а,10), сепьтебрла (1г,11), тиверила (10в,10), февралла (14в,15), члѣ чла (2г,9);

5. en las terminaciones nominales en Nom. dual: родителя (6а,14-15; 9а,10; 14в,20-1; 15а,3-4);

6. en sufijos: ерсї млање (10б,6), излї ьтаны (7а,17-18), назаранинь (8б,8-9), самараньскь (1б,4-5).

Los cambios inversos no encontramos en el manuscrito ya que tampoco en el manuscrito es presente la letra ја.

▲ en lugar de а

En el ER el signo ▲ se utiliza incluso en las posiciones donde tradicionalmente se escribía а (15 ejemplos, por ejemplo, *en las raíces*: ОБЫЧА▲Ж (6a,16), ОБЫЧА▲Ж (9a,15; 15a,5), ОУЖ▲САХОУ (9б,16), Ч▲▲ (6a,7; 14г,16), Ч▲ЖЩЕМЬ (11в,2-3), Ч▲ЖЩИИМЬ (6в,16-17), Ч▲ЖЩИМЬ (15в,8-9), Ч▲СЬ (6в,13; 15в,5-6), Ч▲ШЖ (3в,5), encontramos sólo un caso de la escritura correcta: ЧАШЖ (3в,5); *en los sufijos de los verbos*: КОНЬЧАВЬШЕМЬ (9a,16-17), СЬКОНЧАШАСА (6в,18-19), СЬКОНЬЧАШАСА (15в,10-11). Casos parecidos, parece ser, hablan de la importancia funcional ampliada en el ER de la letra ▲, causada no por un uso erróneo de yus pequeño sino, posiblemente, por los mismos factores que el uso del signo ОУ en vez de Ю, estudiado más arriba. Lo más probable es que en el protógrafo del ER aquí también estaba colocado ▲ (=а) después de Ч (14 veces) y una vez después de Ж. Para el escribano del ER quien mantenía la escritura de este ▲ antiguo eslavo, utilizado en hiperfunción, en estos ejemplos, posiblemente, el signo de iot para un consonante suave era menos posible, por lo cual el escribano no lo utilizaba a través del signo diacrítico (ver p. 1.3.).

Las mezclas de ▲ con otras letras (Ѣ, е) tiene un carácter fonético, por eso las estudiamos en el capítulo 2. Aquí sólo añadiremos un comentario sobre el cambio е / ▲ en las palabras importadas en el ER, que está reflejada ya en los textos antiguo eslavos: НОЕ(М) (14в,17), НОЕМ(Б) (14в,13), НОЕМЬБР▲ (1в,10) – НО▲МЬБР▲ (1б,19-20); СЕПЬТЕБР▲ (1г,11) – СЕПТ▲(М)БР (15г,6) y otros. Los ejemplos parecidos se encuentran en todos los manuscritos y reflejan el choque entre la grafía del protógrafo y la pronunciación de las palabras por el escribano. En general, los yuses en el ER se destacan por su uso bastante correcto. Este hecho habla de que el escribano sigue el protógrafo antiguo eslavo (el cambio de ж en Оу, Ю es típica en todos los textos antiguo rusos). El ER en relación a la cantidad de yuses se puede colocar con seguridad bastante alta al lado del EO ya que en este extracto de mesiatse slovo el porcentaje del uso de los yuses en su lugar de origen en estos manuscritos es prácticamente idéntico (alrededor de 440 veces).

La ausencia en el manuscrito de **ѡ**, **ѡ** y **ѡ**, causada por las peculiaridades del alfabeto cirílico arcaico, provoca una actividad mayor de las letras **ѡ**, **ѡ**(ѡ), **ѡ**.

1.3. Signos diacríticos para la transmisión de la yotación.

Las letras **ѡ**, **ѡ**

Los escribanos eslavos utilizaban frecuentemente signos diacríticos, pero las funciones que estos signos cumplían se diferenciaban del lugar de la creación de cada uno de los manuscritos. Este aspecto importante de la grafía todavía no está bien estudiado, normalmente, lo relacionan con las imitaciones del original griego o con la decoración de la escritura.

En relación al ER la investigación de esta cuestión tiene un carácter principalmente importante. En primer lugar, llama la atención la utilización muy frecuente de los signos diacríticos en el texto. Además, se utiliza sólo un signo ´ encima de las letras para el cumplimiento de diferentes funciones (los signos de páerok, kamora y kriuk están ausentes). Este fenómeno representa un caso especial en la historia de los textos eslavos, ya que en ninguno de los manuscritos antiguo eslavos, ni rusos este signo no se encuentra con tanta constancia como en el ER. Hasta ahora este aspecto del ER no fue investigado, posiblemente, porque los investigadores no tenían la posibilidad de trabajar con el original del manuscrito. Muy raramente un signo parecido se utiliza en el Sbornik de Klots glagolítico, más frecuentemente en el Codex Ass., en el que, a juzgar por la edición de J. Kurz,⁷⁸ se utilizan también otros signos. Así, el signo ´ en este manuscrito se utiliza, principalmente, sobre las letras iniciales, aunque el sistema de la colocación de los signos diacríticos en este texto es muy parecida a la que vemos en el ER (igualmente se usa un signo diacrítico para la transmisión del sonido iotado).

---

⁷⁸ Kurz J. *Evangelarium Assemani. Codex Vaticanus 3. Slavicus glagoliticus. Tomus II. Prolegomena. Tabulae.* Praha, 1955.

3в,6; 2в,19; 2г,2; 2г,4; 3б,17; 4г,3; 5б,20; 5б,7; 5г,15; 5г,17; 5г,4; 6б,3; 6в,18; 7г,16; 8а,12; 8б,8; 8г,17; 9в,7; 10а,10; 10г,10; 11а,13; 11г,13; 14г,5; 12а,16; 12б,12; 12б,18; 14г,3; 12б,20; 12в,12; 12г,18; 13б,3; 14в,3; 13г,15-16; 14а,18; 14б,1; 14б,10; 14б,8; 14б,12; 14б,15; 14б,3; 14б,6; 15а,12; 15б,9; 15в,10; 16г,14), **юдѣа** (14а,10) - **ждѣа** (2в,5).

Los ejemplos estudiados hablan de bastante libertad de colocación por el escribano del signo diacrítico en esta función. Pero los ejemplos con el signo se encuentran en una cantidad mayor de casos (sin él encontramos 34 ejemplos, en la palabra **ако** 51 vez). Teniendo en cuenta que el escribano, en general, utiliza el signo diacrítico a menudo encima de los yuses, los casos con **ако**, donde este signo prácticamente no se utiliza, causan incomprensión. La única explicación que parece aceptable es la siguiente. La palabra **ако** en el habla antiguo rusa del escribano del ER sonaba como **ако** (y no como **ѡко**), pero, por la razón de que en el protógrafo antiguo eslavo escrito con el alfabeto cirílico arcaico la función de **ѡ** se cumplía por **а**, el escribano ruso guarda constantemente esta forma, aunque le da otro sonido que en el texto antiguo eslavo, ya que también los signos diacríticos, bien comprendidos por él, no utiliza en estos sitios, es decir en esta forma tenemos un conjunto de la grafía antiguo eslava y la fonética antiguo rusa. Se conoce que en los manuscritos antiguo eslavos esta forma tiene aspecto **ѡко**,⁷⁹ y en los manuscritos antiguo rusos se utilizan ambas formas - **ѡко** и **ако** (Izb. 1073, Min. Mar. S. XI), en los dialectos meridionales del occidente todavía se usa **ако** (serbo-luzh.),⁸⁰ en el EO se utiliza **ѡко**.⁸¹

El signo diacrítico prácticamente nunca se utiliza encima de **а**, que no supone iotación, esto confirma la idea de uso conciente por el escribano de este signo u, posiblemente, además del protógrafo, por la específica de la escuela a la que pertenecía el escribano. Prácticamente en todos los ejemplos el signo

⁷⁹ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999. Р.793.

⁸⁰ Срезневский И. И., Материалы для словаря древнерусского языка. Т. 1. СПб., 1893–1912. Р.11.

⁸¹ Срезневский И. И., *ibid.* Т. 3. Р. 1764.

diacrítico se pone tanto encima de ꙗ, como encima de Ѧ, si los yuses siguen detrás de vocal, están al principio de palabra o se utilizan como una palabra aparte, es decir en las posiciones donde iot se oía claramente.

El signo diacrítico prácticamente nunca se utiliza encima de Ѧ, que no supone yotación, esto confirma la idea del uso conciente por parte del escribano de este signo u, posiblemente, además del protógrafo, por las peculiaridades de la escuela a la que pertenecía el escribano. Prácticamente en todos los ejemplos el signo diacrítico se pone tanto encima de ꙗ, como encima de Ѧ, si los yuses siguen detrás de vocal, están al principio de palabra o se utilizan como una palabra aparte, es decir en las posiciones donde iot se oía claramente.

El signo diacrítico se utiliza en el ER encima de los yuses después de las consonantes sólo en algunas ocasiones. Se conoce que el signo ꙗ se utilizaba después de sibilantes y líquidas ya en los manuscritos antiguo eslavos. En esta posición el uso de ꙗ, Ѧ, ꙗꙗ en los manuscritos varía y a menudo depende del lugar de creación del texto. De este modo, después de los sibilantes ш, ж, щ, ч, ц en los textos antiguo eslavos se escribe constantemente la letra ю, y en el Trebnik de Sinay también ꙗꙗ, y no ꙗ. De los manuscritos "clásicos" de la lengua antiguo eslava suponen una excepción las Hojas de Kíev, donde no está la letra ꙗꙗ u después de la letra ш se utilizan ꙗ y Ѧ.⁸² Lo mismo es característico para la colocación de los yuses iotados después de las consonantes sonoras. "En Bulgaria Occidental yot con los líquidos se juntaron [...], en el oriente *l y *n sufrieron la iotación, es decir la aparición clara de un glide nosilábico [...], lo que es una de las causas de los orígenes lingüísticos internos para la introducción de la escritura cirílica del signo ꙗ en Preslavl. La denotación en los manuscritos cirílicos del palatal líquido con la ayuda de los signos diacríticos de kriuk o camora traídos del glagolítico, fijados con las consonantes, está basado en la pronunciación búlgara occidental y macedonia, que se fijó como base de la escritura glagolítica, mientras

---

⁸² Кривко Р. Н., Древнерусская орфография XI -нач.XII в. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // ВЯ. - М., 1998. - Т.2. - Р. 60.

que en el oriente del área eslavomeridional, en los manuscritos de Preslav, para denotar la palatalización se empezó utilizar el signo ꙗ".⁸³

En el caso del ER la cuestión sobre el signo diacrítico en esta función es bastante complicada, porque el manuscrito utiliza sólo dos letras de yuses, que pueden marcar las letras iotadas. Anteriormente hemos demostrado que aunque Ѧ sin signo diacrítico se utiliza a veces en vez de ѧ en los casos donde la yotación es evidente, para el ER la utilización de ´ en el lugar donde en la pronunciación se oía yot (al principio de la palabra, después de las consonantes) es regular. La función dominante de Ѧ en el ER – significar Ѧ antiguo eslavo (y no ѧ), el signo más tardío ꙗ se transmite a través del signo diacrítico. Es lógico suponer que en la mayoría de los casos en el lugar donde se utiliza Ѧ en el ER está después de consonante, se utiliza para Ѧ antiguo eslavo, y no ѧ. Entonces, el signo diacrítico se utiliza donde en el protógrafo se transmitía la palatalización de la consonante anterior.

El material del ER muestra que el ER desconoce el signo de palatalización después de sonoras, encontramos sólo dos ejemplos del signo en esta posición: крьстителѧ (16б,13-14), болѣ (11б,13-14). Esta conclusión puede ser muy importante para el ER, y testifica, posiblemente sobre que el protógrafo del ER estaba vinculado con la tradición antiguo eslava del suroeste, que no reflejaba ꙗ en la posición indicada. Esta suposición se confirma también por otras peculiaridades lingüísticas del manuscrito (véase capítulo 4). Sintetizando los datos de diferentes trabajos sobre este fenómeno en los manuscritos rusos antiguos, hay que señalar que en el EO se conocen 43 formas con ѧ, ѧ después de р, л, н, с, з, que significaban consonantes suaves (en el resto de los casos se escribe Ѧ), en Izbornik de 1073 también estos ejemplos se encuentran en gran cantidad.⁸⁴ Krivkó ofrece ejemplo del MP: въ пелѣнаахъ (л.97), en total 13.⁸⁵

⁸³ Кривко Р. Н. Древнерусская орфография XI -нач. XII в. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // ВЯ. - М., 1998. - Т.2. - Р. 65.

⁸⁴ Кривко Р. Н., Древнерусская орфография XI -нач. XII в. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // ВЯ. - Т.2. - М., 1998. – Р. 62.

⁸⁵ Кривко Р. Н., ibid. Р.62.

Después de los sibilantes en el ER también se encuentra sólo un ejemplo del signo encima de la vocal que sigue **ш**: **БЫВЫШѢ** (16г,19). Respecto a esto el ER se situá próximo a las Hojas de Kíev. El fenómeno indicado también puede sugerir la ausencia del signo de palatalización en el protógrafo del manuscrito porque, como se demostró antes, el ER intenta ser fiel a su protógrafo antiguo eslavo.

Hay que señalar el uso de **Ѡ** en el lugar de **ѧ** de origen en 15 casos, estudiados anteriormente: **ОБЫЧѠѢ** (6а,16), **ЌБЫЧѠѢ** (9а,15; 15а,5), **ОУЖѠСАХОУ** (9б,16), **ЧѠѠ** (6а,7; 14г,16), **ЧѠѢЩЕМЬ** (11в,2-3), **ЧѠѢЩИИМЬ** (6в,16-17), **ЧѠѢЩИМЬ** (15в,8-9), **ЧѠСЬ** (6в,13; 15в,5-6), **ЧѠШѢ** (3в,5), encontramos sólo un caso de la forma correcta: **ЧАШѢ** (3в,5); **КОНЬЧѠВЬШЕМЬ** (9а,16-17), **СЬКОНЧѠШАСА** (6в,18-19), **СЬКОНЬЧѠШАСА** (15в,10-11). Estos ejemplos, probablemente, ejemplifican el uso de **ѧ** escondido bajo el signo de **Ѡ** para la transmisión de la palatalidad de silbante anterior (fue demostrado que **Ѡ** después de las vocales en el ER puede ser = **ѧ**). Entonces, utilizando **Ѡ** antiguo eslavo después de las silbantes, el escribano conserva estas formas, posiblemente dado el «período de vocalidad no diferenciada», la ausencia de este signo en el ER hace pensar que para el escribano este yot no estaba justificado.

En los manuscritos rusos antiguos se conoce también un signo para las consonantes medio-suaves de suavidad secundaria, es decir, para fonemas no palatales.⁸⁶ En el ER estos ejemplos están completamente ausentes. Como considera V. V. Kólesov, un signo para «la suavidad de las consonantes se introduce en los manuscritos rusos a partir de final del s. XI, sin contar unas raras excepciones, debidas a protógrafos antiguo eslavos. El signo gráfico de palatalidad en los manuscritos antiguo rusos «se registra en el siguiente orden: hasta la mitad del s. XI – la yotación, desde la mitad del s. XI в. Y hasta principios del s. XII, junto con la yotación, se desarrolla el uso de *kamora*, desde el final del s. XI, y hasta final del XII, en un método natural de expresión de la palatalidad se

---

⁸⁶ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М. 1980. Р. 96.

convierte *kriuk*». ⁸⁷ En los manuscritos datados desde la mitad del s. XI estas formas son escasas: «en Izb. 1073 sólo dos veces se utilizan las vocales iotadas, no después de л, н, р, с, з: оумножитіе, глоуміашта сѧ: en el EO – seis ejemplos de este tipo". ⁸⁸

De este modo, el ER con el uso de signos diacríticos tanto en forma como en funciones se comporta como un manuscrito muy antiguo que refleja una etapa más temprana del desarrollo de yot y del signo diacrítico que no se encuentra en los demás manuscritos.

Letras ю, ѳ

Con el significado de *ѳ* en el ER se utiliza dos veces la letra ю (después de vocal y en una letra aparte – en el sufijo de participio activo de presente en masculino Nom. Sg. y en el pronombre en Acc. sg. femenino): *выпрашающѣ* (9б,15); *ѳ* (4в,2). En la copia escaneada del manuscrito se observa cómo el escribano dibuja esta letra con mucha inseguridad, especialmente en el primer ejemplo, lo que se reflejó en el círculo alejado del signo de la yotación, y en el punto dibujado dentro de la letra que recuerda el punto de la O-ocular. Posiblemente, la letra ю en el texto – es una novedad del escribano. Se utiliza esta letra tan raramente y con tanta precaución, posiblemente, porque este signo acababa de aparecer en la escuela a la que pertenecía el escribano, y su utilización todavía no era una norma. Es posible también que el escribano viera esta letra extraña en el protógrafo del ER pero no la conociera y por eso fue tan cuidadoso a la hora de trazarla. Es sabido que el signo ю en el alfabeto cirílico apareció más tarde que la letra оу. En el ER, como fue demostrado antes, las funciones de la letra ю a menudo las cumple la letra оу. Ya después de escribir esta parte de la

---

⁸⁷ Колесов В. В., Древнерусская орфография XI -нач.XII в. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // ВЯ. - Т.2. - М., 1998. – Р. 97.

⁸⁸ Кривко Р. Н., *ibid.* Р. 61.

investigación, hemos conocido el trabajo de T.L.Mirónova donde encontramos ideas cercanas a nuestras suposiciones.⁸⁹

El signo **ѳ** en el manuscrito se utiliza también de forma bastante infrecuente - 13 veces: **болѳ** (11б,13-14), **знаѳть** (13г,6-7), **навечериѳ** (4г,9), **нбсноѳ** (14а,19; 14б,16), **неб?сноѳ** (16б,13-14), **ѳ** (16в,16), **ѳгда** (15а,3; 6а,14), **ѳгда** 7б,6), **ѳже** (2б,13), **ѳзрома** (3г,3-4), **ѳустратиѳ** (2г,15-16). La letra **ѳ**, que se encuentra con frecuencia en los manuscritos, probablemente, casi no se utilizaba en el protógrafo del ER. Pero el escribano estaba ya familiarizado con esta letra en su práctica, por eso la usa también en el ER. La letra **ѳ** para el escribano estaba marcada porque en 11 casos de los 13 encontrados se utiliza el signo diacrítico encima de esa letra, incluso con el signo visual de la yotación **ѳ**. Este signo se encuentra en el manuscrito también encima la letra **ю**: **ѳ** (4в,2), **въпрашаѳщъ** (9б,15). La marcación de estas letras en el ER era consciente.

Varias veces el signo está encima del segundo elemento del dígrafo **оу**: **доѳхъ** (6а,8), **реченоуоѳмоу** (6а,1), **оѳбозий** (16а,4). Pero esto, lo más probable, es que se trate de una marcación puramente gráfica, aunque **оу** en el ER también tiene una importancia fonética especial, cumpliendo con bastante frecuencia las funciones de la letra **ю**.

La transmisión de la e yotada a través de e, è y ѳ

La **e** yotada, como ya hemos visto, sólo 13 veces se escribe con la letra correspondiente **ѳ**. En otros casos yot bien no se marcaba, o para la yotación se utiliza el mismo signo diacrítico.

Por tanto, yot no se utiliza al principio de palabra y en una letra de forma separada es utilizada más de 120 veces: **e** (5г,11), **евунгелъѳ** (10а,9), **егда**

---

⁸⁹ Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI в. М., 2001. P. 192.

(2г,6; 5г,6; 5г,11; 9а,13), его (1а,4; 2в,8; 2г,16; 4а,7; 4б,14; 6б,10; 7г,8; 8а,1-2; 8в,13; 8в,3; 9б,5; 9б,9; 9в,17; 9в,2; 10б,14; 10г,16; 11в,17; 12в,2; 15а,19; 16б,12), егупть (7г,3), еда (13а,1), единого (3б,5), еды (10б,14), еже (6б,4; 8а,3; 16г,3), езекиж (4а,3), елиждь (4а,18-19), емоу (2б,15; 4в,3; 4в,5; 4г,3-4; 6а,5; 12г,15; 12г,3; 13а,8; 13г,9), ерданѣ (11г,10-11), ерлмь (10а,2), ерслмѣ (6а,5; 6в,17-18; 9а,20), ерслма (14а,10), ерслма (6г,16), ерслмлѣне (10б,6), ерслмь (7а,3-4), ерьданьскаж (10а,3-4), еси (6б,4), есмь (1в,15), есть (1а,3; 4в,9-10; 9г,10; 11в,6; 12в,9; 14а,19; 16а,6), еѣ (4г,5), еу(а) (1а,10; 1а,14; 1а,15; 1а,6; 1в,1; 1в,12; 1в,18; 1в,3; 1в,9; 1г,1; 1г,3; 1г,6; 1г,9; 1г,16; 1г,18; 2а,2; 2б,21; 2г,14; 2г,16; 2г,19; 3а,3; 3а,5; 3а,9; 3в,12; 3в,15; 4г,10; 6г,11; 6г,8; 7в,16; 8б,12; 8б,14; 8г,2; 8г,6; 8г,12; 9г,4; 10а,8; 10в,7; 11г,7; 11г,18; 12б,3; 12в,14; 13б,2; 13в,10; 13в,14; 13в,16; 13в,19; 13г,2; 14а,3; 14а,6; 14в,10; 14в,13; 14в,16; 14в,19; 15г,2; 15г,4; 15г,8; 15г,11; 16в,5).

El signo diacrítico se utiliza encima de e al principio de palabra o en la letra separadamente 140 veces: **ѐ** (3б,3; 6а,18; 7г,7; 16а,20; 16б,16), **ѐгда** (2г,5; 5а,8; 8г,18-19), **ѐго** (2а,16; 2а,18; 2б,7; 2в,3; 3а,11; 3г,1; 4г,6; 6б,13; 6г,19; 7в,3; 7г,2-3; 8а,16; 8б,19; 8в,20; 9а,10; 9б,1; 9б,7; 9б,18; 9б,19; 9г,15; 9г,20; 10а,19; 10в,2; 10в,16; 11б,2; 11в,14; 12б,13; 14а,16; 15б,3; 15г,15), **ѐгупьта** (7г,13-14), **ѐгупть** (7г,9-10), **ѐгуптъѣ** (8а,14-15), **ѐда** (11в,6), **ѐдино** (2а,11-12), **ѐдиномуу** (13а,17-18), **ѐдиномь** (12г,8), **ѐдиноюж** (16г,8), **ѐды** (10б,14), **ѐже** (4в,20; 5б,8; 15а,13; 15в,11; 15г,2; 15г,19; 16г,17), **ѐзекиж** (4а,3), **ѐзромь** (3г,4), **ѐй** (2б,14; 2б,16; 5а,10; 16а,19), **ѐлеазара** (4а,19), **ѐлиакима** (4а,14), **ѐлиакимь** (4а,14-15), **ѐлиоуду** (4а,18), **ѐльазарь** (4а,19-20), **ѐльманжилъ** (4в,19-20), **ѐмоу** (2б,6; 3б,17; 4в,19; 4г,8; 5а,6; 5г,8; 7а,1; 7б,9; 7в,5; 7в,7; 9а,2; 10б,18; 11в,11; 11в,16; 12а,2; 12а,14; 13а,11; 13а,14; 13б,1; 14а,14; 14г,13; 14г,18; 15г,15; 16г,14), **ѐму** (4в,11; 6а,9; 13а,3), **ѐрдана** (14а,11-12), **ѐрслимѣ** (14г,12-13), **ѐрслмь** (5г,14; 9а,11; 14-15; 9б,8-9), **ѐрслмѣ** (15в,9-10), **ѐрьдана** (13б,17), **ѐси** (7а,13; 11г,16; 12г,4; 12г,16; 15а,13;

15г,16), ёсмь (13г,16), ёсте (3в,7; 14б,17), ёсть (2в,20; 2г,12; 3а,17; 3б,19; 3в,4; 5б,8; 5г,16; 6г,17; 7а,10; 10а,10-11; 10г,10; 12а,8; 12б,8; 12б,12; 12г,7; 13а,4; 15; 13г,20; 14б,16; 14в,4; 14г,3; 16а,20; 16б,1; 16б,12; 16б,19-20; 16в,7), ётера (2а,6-7), ёуфумиа (13г,2), ёѡ (2а,20), ёѡ (4в,1), ёѡ (5б,8; 5г,12). Como vemos, los ejemplos con un signo diacrítico dominan (140 ante 120 casos sin signo).

En los casos con e después de vocal los ejemplos sin yotación suman 30 en total: абие (2а,19), ѡбие (2б,2), бѡбие (11а,3), бгѡвление (11г,5), възъпеть (8в,10-11), въскръсение (15б,4-5), въсмѣтесѡ (2г,4), зачатіе (2г,13), иерданьскоуж (10г,7), иерслма (2в,5), иерданѣ (10а,5), имѣние (2а,11), крщение (10б,1-2; 10г,8), навечеріе (10в,6), нб(с)ное (13в,7), нбсное (16в,8; 1б,10; 3в,13), оставление (10б,2-3), отькръвение (15а,16-17; 6б,7), падание (6б,14), пятое (10в,8), свое (10а,7), ѡвое (10б,10), своеѡ (3в,8-9), цртвие (2в,20; 3в,13), чѡемь (15г,16-17).

El signo diacrítico encima de ё en la posición indicada se encuentra con una frecuencia dos veces y media mayor - 72 veces: ѡбїѣ (12а,12), ѡбїѣ (11г,6; 12а,12), архїеѣѡ (7а,5), арьхїерѣѡ (10г,2), бжїѣ (2в,20), блговолѣнїѣ (5б,19-20), вавжлоньскоѣ (4а,8-9), вънесенїѣ (1г,10), въстанїѣ (6б,15), днѣѣ (5а,10), знаменїѣ (5б,10; 15б,6), знанїѣ (6б,16-17), ѡѣхонїѡ (4а,10), исайѣмь (13б,12-13), исайѣмь (8в,1), иѣремиѣмь (8а,5-6), камение (12г,5), лоудѣѣ (13б,18), марѣѣѡ (5а,5-6; 7в,2-3), моѣ (3б,7; 3в,6; 13г,14; 13г,20), моѣго (7г,15; 9в,9), моѣм(ь) (3б,20), навечерїѣ (4г,9), нареченое (5г,8-9), нарицаѣмыи (4б,4-5; 8б,2), нарицаѣтсѡ (5а,2), наѣганїѣ (4г,14), небсноѣ (9г,9-10), небсноѣ (16б,14-15), неѣ (4б,4), обрѣзанїѣ (8г,10), обрѣтениѣ (14в,8-9), ѡбрѣтениѣ (15г,9), ѡноѣ (14а,11), ѡроужѣѣ (6б,19; 13б,9), падениѣ (15б,4), повелѣнїѣ (4г,12), подобаѣть (1б,17), поканїе (10г,8-9), поклонениѣ (13в,12-13), поморїѣ (13б,9), приѣмлеть (3б,8; 9-10), приношениѣ (14в,5-6), прѣвоѣ (4г,15), прѣвѣѣ (12б,12),

прѣселениѣ (4а,8), рааждаѣтъсѧ (7а,8), ре(ч)ноѣ (13б,12), реченоѣ (4в,15; 7г,12; 8а,5; 8б,7-8; 20), рождшеѣ (4в,8-9), рыданиѣ (8а,8), свое (2а,11; 2в,18; 11в,18), своѣго (6в,7-8; 8а,20; 15б,19), своѣмоу (16в,13), своѣмь (5а,18; 5в,20; 9в,19), своѣѣ (15а,8), сѣсениѣ (6б,4), спсѣниѣ (15а,13), съказаѣмо (4в,20-1), твоѣ (6б,4; 15а,13), твоѣго (6б,1; 13а,5-6), твоѣмоу (6б,2; 15а,11), твоѣѧ (4в,8), творѧщеѣ (11а,19), оуриѣѣ (4г,16), ѿ ртвьѣ (16б,14), цртвѣтъ (8а,19), чет(в)рьтоѣ (10в,17), ѧвльшеѣсѧ (7б,1). El uso tan frecuente del signo diacrítico encima de **e** indica que este signo en el ER se utiliza en calidad de **ɣ**, que en el manuscrito apenas se encuentra. Deducimos, por ello, que el escribano comprende bien la función que cumple **ʹ** (lo que hemos visto en el ejemplo de los yuses), y la utilización de este signo resulta característica del escribano. Es demostrativo que la yotación a través del signo diacrítico de una manera especialmente regular se transmite en la letra **e**, como funcionalmente más clara para el escribano.

Como se deduce de los ejemplos, a pesar de la gran frecuencia de uso de este signo después de vocal en el ER de forma similar no hay ningún signo después del consonante (**мопе** (1а,3)). Se sabe que en el Izb. de 1073, en el EO, en la PM se encuentran ejemplos del uso de **ɣe** después del consonante.⁹⁰ Por lo cual, podemos pensar que el escribano del ER no oía una palatalización especial de la consonante, al igual que el protógrafo del manuscrito no la reflejaba, mientras que **yot** en cualquier otra posición es bien señalada por el escribano.

Se sabe que en los manuscritos serbios antiguos el la mayoría de los casos se utiliza la letra **e** para significar dos sonidos - **e** y **ɣe**. "En los manuscritos serbios esta peculiaridad era típica, principalmente, para letra **e**, ya que la letra **a** y especialmente **y** suenan de forma bastante distinta de **ɣa** y **ɣy**, mientras que **e** suena muy parecida a **ɣe**: por eso los escribanos no intentaban en todos los sitios distinguir estas letras. De 200 cartas serbias antiguas sólo en 1/5 encontramos la

⁹⁰ Кривко Р. Н. Древнерусская орфография XI - нач. XII вв. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // ВЯ. - №2. - М., 1998. - Р. 62.

yotación regularmente reflejada".⁹¹ Creemos que esto es indicativo de la similitud de las causas de este fenómeno en el ER y los manuscritos serbios, pero no significa un origen serbio del ER ya que los rasgos fonéticos del manuscrito respaldan su origen ruso y los usos de yot eran normales en todos los textos eslavos.

La utilización del signo diacrítico en su función principal para marcar la yotación es un fenómeno característico del escribano del ER ya que en ningún otro manuscrito este signo se utiliza con tanta regularidad y seguridad como en nuestro manuscrito (incluso en las palabras tradicionales importadas, no en el signo de yot). A. A. Máikov, sobre el EO, escribe que "los signos en su primera etapa de desarrollo se destacan por la regularidad y conciencia de su utilización. El escribano sabía donde ponerlos".⁹² La regularidad de los signos diacríticos tanto en forma, como en funciones, su gran número, en nuestra opinión, testimonian la antigüedad del texto y su cercanía al protógrafo antiguo de época temprana, posiblemente, de un origen suroccidental.

La marcación de un sonido yotado de и

El signo diacrítico en el ER frecuentemente se utiliza encima de и. Al principio de palabra o como una letra aparte se utiliza más de 60 veces: Ѣ (2б,3; 2б,10; 3г,2; 4г,16; 5а,10; 5а,12; 5а,15; 20; 5в,2; 5в,8; 5г,14; 6в,18; 7б,7; 7в,9; 7г,9; 7б,16; 8б,16; 8г,18; 9а,5; 9б,4; 10б,14; 10г,20; 11в,15; 12б,2; 13б,1; 6; 14; 13г,12; 14; 17; 14а,10; 15г,1; 16а,4; 16б,15; 16в,17; 16г,3; 16г,17), ѣде (7б,16), ѣже (12б,10-11; 16а,6; 16в,9-10), ѣзидеть (7а,15), ѣзидосте (16а,17-18), ѣменьмь (3б,13-14), ѣмь (9а,17; 13в,3; 15г,17-18), ѣмѧ (3б,7; 3в,6; 4в,11, 4г,7), ѣно (15г,16), ѣнѣмь (7в,12), ѣскаста (9б,4-5), ѣспльнѧѧсѧ (6г,4), ѣсповѣдашесѧ (6в,14-15; 15в,6-7), ѣсточь (2а,19-20),

⁹¹ Майков А. А. История сербского языка по памятникам, писанным кириллицею, в связи с историей народа. М., 1857. P. 253.

⁹² Майков А. А., *ibid.* P. 323.

йцѣ(л)и (8б,16-17), йцѣлѣхоуѣ (2в,11-12), йшьдьшжж (2б,2-3). En las palabras importadas donde el signo podría estar inducido por un original griego, su uso no es demostrativo, aunque también aquí el signo diacrítico se utiliza al principio de las palabras: ѿанѣ (15г,1), ѿакова (4б,1-2), ѿана (16б,13; 16б,17-18), ѿань (12а,1; 13б,3-4), ѿань (10а,19-20), ѿанѣ (2г,13-14; 11в,6), ѿгнатиѣ (14в,9-10), ѿерѣлмь (14г,1-2), ѿехониѣ (4а,10), ѿіань (12б,18), ѿіѣѣ (2а,14), ѿльѣ (16б,20), ѿбарама (3г,19), ѿбарамь (3г,19-20), ѿбсифа (5в,9), ѿбсифе (4в,5-6), ѿбсифови (4б,15; 7в,20-1), ѿбсифь (4б,18-19; 4г,2; 4г,19; 9б,1), ѿбсифоу (8а,14), ѿбфа (4б,2-3), ѿродова (7г,11), ѿродоу (7в,12), ѿродь (7а,18), ѿс (7а,14-15), ѿсайѣ (10г,12), ѿѣкова (3в,19-20), ѿждова (7а,12-13; 7а,14), ѿждѣѿстѣ (6г,13), ѿудѣѣ (10а,2-3). En posición del principio de palabra, en los manuscritos antiguos, el signo se utilizaba bastante frecuentemente, ya en la lengua griega las vocales iniciales tenían aspiración que se marcaba con signos en el texto.

Un interés mayor para nosotros tiene la utilización del signo en la posición de después de vocal (58 veces), principalmente, después de и anterior: альчжщій (2г,1), болій (16б,12), болии (3а,17; 16б,8), вой (5б,14), възлоубленый (12а,19), въскрѣшай (1б,12-13), глжсий (16а,3), Ѣ ний (16б,13), дивий (10б,15), ей (5а,10), испытайте (7б,4-5), исходѣщіймь (12г,10-11), корений (11а,17), лоудий (6б,5; 15а,15), мний (16б,10), мой (6б,3; 15а,12; 16б,2; 16г,17), мрътвий (16а,3-4), мьний (3б,1), напоить (3в,5), нищій (2в,19), нощій (12в,20), плачжщійѣ (14а,20), пойми (8а,15-16), покой (13г,18), помышлѣжщіймь (11в,3-4), послоушавъшеи (7б,10), прииде (2б,14), приидохъ (12б,15), приидоша (6г,15-16), приидж (5в,7), приймете (16г,18), прийметь (3б,9), приимь (3б,4), приимъше (7в,10), приить (4в,17), пройдетъ (6б,18-19), прокажений (16а,1-2), рожденыйхъ (16б,7), свой (4г,18; 5а,11; 16в,17), слѣпий (15г,20), старѣй (3а,20), стѣй (2г,13), сый (14г,14), сѣдѣщій (13б,19), твой (9в,4; 15а,10),

той (5а,15), оубозий (16а,4-5), хвалщийхь (5б,16-17), хромий (16а,1), цртвий (16б,11). En las palabras importadas encontramos 6 ejemplos de este tipo: исайёмь (13б,12-13), йсайа (10г,12), йждѣистѣ (6г,13), иждѣистѣмь (7а,9-10), салафийла (4а,11), фанойлева (6в,3). Posiblemente, en la posición después de vocal (especialmente si la vocal era и) и sonaba especialmente tensa, los que el escribano intentaba reflejar en el ER. Pero и la yotación se encuentra en el manuscrito en un mayor número de ejemplos. Tanto a principio de la palabra como en calidad de letra independiente, и se utiliza alrededor de 390 veces: и (1а,3; 1а,3; 1а,14; 1а,17; 1а,19; 1а,20; 1а,6; 1а,9; 1б,11; 1б,16; 1б,4; 1в,7; 1в,9; 1г,1; 1г,13; 1г,14; 1г,15; 1г,19; 1г,8; 2а,11; 2а,19; 2а,20; 2а,5; 2а,6; 2а,6; 2а,9; 2б,12; 2б,14; 2б,14; 2б,15; 2б,2; 2б,20; 2б,6; 2в,10; 2в,12; 2в,16; 2в,2; 2в,6; 2в,6; 2г,1; 2г,10; 2г,16; 2г,19; 2г,7; 2г,7; 3а,10; 3а,12; 3а,18; 3а,19; 3а,2 3б,1; 3б,11; 3б,16; 3б,2; 3б,4; 3б,4; 3в,1; 3г,1; 4а,7; 4б,20; 4б,7; 4б,9; 4в,10; 4в,17; 4в,18; 4г,16; 4г,4; 4г,5; 4г,7; 5а,12; 5а,12; 5а,16; 5а,19; 5а,4; 5б,1; 5б,12; 5б,16; 5б,18; 5б,2; 5б,20; 5б,9; 5в,10; 5в,14; 5в,15; 5в,20; 5в,5; 5в,7; 5г,11; 5г,2; 5г,20; 5г,3; 5г,6; 5г,7; 6а,13; 6а,17; 6а,19; 6а,19; 6а,4; 6а,6; 6а,7; 6а,8; 6а,9; 6б,10; 6б,11; 6б,12; 6б,16; 6б,17; 6б,8; 6б,9; 6в,11; 6в,12; 6в,13; 6в,2; 6в,8; 6в,9; 6г,20; 6г,3; 6г,5; 7а,11; 7а,3; 7а,4; 7а,5; 7б,11; 7б,17; 7б,2; 7б,20; 7б,3; 7б,8; 7в,3; 7в,5; 7в,6; 7в,8; 7в,8; 7г,10; 7г,18; 7г,2; 7г,3; 7г,8; 8а,1; 8а,10; 8а,16; 8а,16; 8а,2; 8а,2; 8а,8; 8а,8; 8б,1; 8б,16; 8б,17; 8б,18; 8б,4; 8в,19; 8в,7; 8в,7; 8г,11; 8г,14; 8г,16; 9а,1; 9а,13; 9а,16; 9а,20; 9а,6; 9а,8; 9а,9; 9б,1; 9б,10; 9б,11; 9б,13; 9б,15; 9б,16; 9б,18; 9б,19; 9б,2; 9б,20; 9б,6; 9б,6; 9в,1; 9в,11; 9в,13; 9в,14; 9в,15; 9в,4; 9в,6; 9г,1; 9г,1; 9г,17; 9г,19; 9г,3; 9г,8; 10а,2; 10а,3; 10а,4; 10б,1; 10б,12; 10б,15; 10б,15; 10б,4; 10б,6; 10б,6; 10в,13; 10в,15; 10в,18; 10в,20; 10г,17; 10г,18; 10г,19; 10г,3; 10г,6; 11а,1; 11а,10; 11а,20; 11б,1; 11б,10; 11б,16; 11б,17; 11б,18; 11б,9; 11в,1; 11в,17; 11в,18; 11в,3; 11г,11; 11г,13; 11г,14; 11г,8; 11г,9; 12а,11; 12а,13; 12а,14; 12а,16; 12б,13; 12б,16; 12б,5; 12в,1; 12в,10; 12в,11; 12в,18; 12в,2; 12в,20; 12в,7; 12г,12; 12г,13; 12г,14; 12г,15; 12г,2; 12г,20; 12г,3; 13а,10; 13а,10; 13а,17;

13а,19; 13а,20; 13а,6; 13а,8; 13б,11; 13в,1; 13в,19; 13в,2; 13в,5; 13г,13; 13г,16; 13г,19; 13г,6; 14а,10; 14а,13; 14а,16; 14а,2; 14а,9; 14а,9; 14б,18; 14б,18; 14б,19; 14б,2; 14б,4; 14в,2; 14г,12; 14г,14; 14г,15; 14г,17; 14г,18; 14г,8; 15а,1; 15а,1; 15а,17; 15а,18; 15а,19; 15а,6; 15а,8; 15а,8; 15б,1; 15б,12; 15б,19; 15б,2; 15б,6; 15б,7; 15в,15; 15в,18; 15в,3; 15в,5; 15в,5; 15в,7; 15г,11; 15г,17; 15г,19; 16а,1; 16а,1; 16а,19; 16а,3; 16а,3; 16а,5; 16б,17; 16б,18; 16в,11; 16г,1; 16г,1; 16г,11; 16г,15; 16г,16; 16г,6), и(ж)е (10а,14), и(мь) (9а,14), ищи (1в,12; 1г,19; 2г,13-14; 3а,7), иго (13г,19), идѣше (7б,13), идѣте (16г,2; 1б,3-4; 1б,5-6), иди (2б,18; 8а,17), идоша (14а,7; 16г,5; 2а,4; 7б,11; 8б,15-16), иды (1г,4), иже (16б,4; 1в,5; 2в,7; 3а,19; 3б,15; 3б,19; 3б,5; 3б,8; 3в,3; 3в,4; 5а,2; 5в,6; 5в,6; 7а,16), иѣ (12г,11; 2в,14), избавлениѣ (6в,17), избаниѣ (15в,9), избѣи (7г,18-19), изведеть (8в,18), изволихъ (8в,3), изгонѣща (3б,14-15), изгонѣть (1а,19), изгоните (1б,14-15), издаѣвши (2а,10-11), изиде (16в,10; 4г,11), изиди (13а,14), изидосте (16а,10; 16а,13), или (14г,10-11), имѣ (14г,13; 2г,8; 4в,18-19; 5г,8; 6а,5; 8в,20; 9а,2), имѣѣ (16в,1; 11б,5), имѣѣи (11б,7), имѣѣше (9г,16), имѣѣние (2а,11), има (5а,13-14; 6а,16; 9в,13; 9в,16), имамъ (11а,12), имени (3в,1), имоущи (4б,17), имь (11б,4; 11в,7-8; 16г,11; 16г,15; 1а,27; 1б,2; 3а,19; 3б,5; 5б,2; 5в,13; 9а,18-19), ина (11г,3), инь (16в,19), искаста (9в,7), искати (7г,5-6), искаховѣ (9в,5), искаше (2в,13), искоуси (13а,5), искоуситисѣ (12в,16-17), искоушаѣ (12г,2-3), испльнѣсѣ (15в,17; 9а,7), испльнити (12а,9), испльнитсѣ (10г,17), испльниша (5г,11), испльнишасѣ (5а,9-10; 5г,6), исповѣдающе (10а,6), исповѣдающе (10б,9), исповѣдник(о)мь (1в,19-20), исповѣдника (1в,3), исповѣсть (1в,5), испытѣ (7а,19-20), испытѣ (8а,3-4), истинѣ (2б,16), исходѣше (2в,15), исходѣщемь (16а,8), исходѣщимь (11а,4), исхожѣше (10а,1), исхожѣше (10б,4), исцѣлѣше (2в,16), исцѣлѣ (2б,1), ите (16г,16), ити (8б,1), ихъ (13а,10; 3б,4; 9б,14), ицѣлите (1б,11), ицѣлитисѣ (2в,8-9), ищѣдиѣ (11а,6), ищи (14а,3). В

заимствованных словах и в рассматриваемой позиции мы встретили 65 раз: иаковъ (3в,20), и(а)нж (15г,19), иждж (3г,1), иждѣи (8а,19), иждѣискъ (6г,18), иждѣистѣи (9г,7), ижда (3г,1), иѵремиѵмъ (8а,5-6), иань (12б,18), иис (1б,2), иаковъ (4б,2), ианѣ (11в,6; 16а,9), иана (11г,10; 12б,2; 12б,3; 14в,6; 15г,10; 16б,8; 1г,16; 1г,18), ианоу (10г,4; 11г,20), иань (10б,11; 12б,4; 15г,12; 9г,16), игнати (3а,8-9), иерданьскоуж (10г,7), иерслма (2в,5), иерьданѣ (10а,5), изла (15а,18; 6б,9), излы (6а,8), излеву (8а,17), излевы (12б,14; 14г,16), изли (15б,6; 6б,16), изльтаны (7а,17-18), ииана (1в,15), иоана (1в,14), иоатѣ(а)ма (4а,1), иоатѣамъ (4а,1), иосафать (3г,18), иосила (4а,6), иосиж (4а,6), иосифъ (5а,19), иудѣи (10в,13), ирдань (11г,20), ирод(ь) (7г,5), ирода (6г,14; 7а,20), иродоу (10в,15; 8а,13), иродь (7а,2; 7г,15), исажнж (2а,19), исаиѵмъ (8в,1), исаимъ (9г,11), исака (3в,19), исакъ (3в,19), итурѣискоу (10в,18), иудѣла (10а,2-3), иусоу (6г,12).

Después de una vocal и sin signo diacrítico se utiliza más de 100 veces: бжи (10г,4; 12а,15; 2в,13; 14б,13), бѣжи (12б,6), възлоублены (11г,16-17), възлоублены (8в,3-4), глжщиихъ (5б,16), гланыихъ (5в,16), градъи (15г,16), дивии (9г,20), дни (5г,7; 8г,20), дънии (12в,19, 20-1), дръза (2б,17), жажжщеи (14б,5), знани (9б,6), крѣпли (10б,17; 11в,10-11), кротъци (14б,2), крѣстли (12в,9), лоудии (2в,4; 6б,8-9), млстивии (14б,7-8), мои (10а,12-13; 11г,16; 12а,18-19; 16г,3; 6б,3; 8в,2-3; 8в,4; 8в,7), моимъ (13г,5), моихъ (2б,6), нарицаѵмы (4б,4-5), нарицаѵмы (8б,6), начинате (11а,11), нечистыхъ (1а,18; 2в,11), нищи (14а,18), обрѣмѣнении (13г,12-13), повиноулисла (9в,15-16), покаите (13в,5-6), покаитесла (9г,8), послоущажщи (9б,17-18), прѣидѣмъ (5в,4), прѣидоста (9б,3-4), прѣселении (4а,9), прииде (10г,6; 11г,19; 11г,8; 15а,2; 2б,14; 3а,10; 9в,14), приидоша (11б,8-9; 2в,7-8), приметъ (3б,7), примъ (3б,2-3), примъши (2а,9), приити (16б,20-1),

при(і)мь (8б,2), проповѣдаите (1б,8-9), радоеитеса (14в,2), свои (15в,14; 2в,17; 6г,1-2), своимь (12г,18-19; 13г,3; 1в,4), своихь (11в,5-6; 2в,9-10; 4в,13; 8а,10; 9г,19), сжщеи (5а,7), самои (15б,8; 6б,18), старѣишина (7а,15-16), стѣи (1г,10; 1г,15; 2а,2; 3в,10), стоите (16г,12), стражжщ.иихь (2в,10), стьи (12г,13; 14г,17; 6а,9), стымь (6а,10-11), сьмиржщииеса (14б,11-12), сьмрътънѣи (13в,2-3), таковыихь (3б,6), твои (10а,15; 16б,5), твоимь (10а,13-14; 16б,3-4; 3б,14), твоихь (5а,18; 6б,9), троужжщииеса (13г,11-12), чистии (14б,9-10), чжщииимь (6в,16-17). Entre las palabras importadas casos parecidas encontramos 15: галилѣискж (8б,4), генадии (1г,9), га(л)лѣискаго (11г,9), гуриии (1в,20-1), ѓрданьстѣи (10б,7-8), ѓуфумиа (13г,2), мариии (4б,14-15), мариина (4б,3), мисаилу (3а,2), михаилу (1в,8), моисеовоу (5г,13), мрии (15б,2; 6б,13), тжрииска (2в,6), фаноуилева (15б,13).

El material del ER demuestra claramente que en posición después de vocal el escribano escuchaba claramente un sonido tenso de и , lo que lo llevó a la colocación del signo diacrítico en 1/3 de todos los casos. Es bastante probable que en el protógrafo del manuscrito también hubiera unas formas parecidas porque está reflejado de forma muy regular. En el Codex Supr., Assemani, manuscritos de la lengua antiguo eslava, se encuentran ejemplos parecidos, aunque no tan frecuentes.

1.4. ф у ѳ

En griego el significado fonético de las letras, en las que tienen su origen ф у ѳ, fue indiferente, la primera significaba ph (p con aspiración), la segunda - th (t con aspiración) en el antiguo griego. En la Rus', desde la segunda mitad del siglo XII la letra ѳ está totalmente fuera del uso (sólo era utilizada para significar números –la cifra 9) y se cambiaba por la letra ф.⁹³

⁹³ Борковский В. И. Историческая грамматика русского языка. М., 2004. P. 51.

En el ER encontramos las dos letras griegas. La letra Φ se utiliza 45 veces, en su lugar de origen en vez de φ griego - 28 veces, es decir, el cambio ocurre 17 veces. Comparemos ejemplos de Φ en vez de φ griego: $\text{мать}(\Phi)\text{а}$ (13Г,2), їѡсафата (3Г,17-18), їѡсафать (3Г,18), їѡсифа (5В,9), їѡсифу (4В,5-6), їѡсифови (4Б,15; 7В,20-1), їѡсифоу (8а,14), їѡсифь (4Б,18-19; 4Г,2), їосифь (4Г,19; 9Б,1), їосифь (15а,19), їѡфа (4Б,2-3), къафе (10Г,3), нефалимихь (13Б,11), памфила (15Г,5), порфуриа (15Г,5-6), стефана (8Б,11), трѣфону (14В,16), фанойлева (6В,3), фаноуилева (15Б,13), фарѣса (3Г,2), фаресь (3Г,3), феврара (14В,15), филипа (1В,18), филипж (10В,15-16), фурсоу (2Г,18-19).

Φ en vez de θ griego: афанасиа (13В,18-19), вифлеѡма (5В,5), вифлеѡме (7а,11-12), вифлеѡмь (7Б,2-3), вифлеѡмѣ (7а,9; 7Г,20), вифлѣѡмѣ (6Г,13), въфлеомь (5а,2-3), матфѣа (1Г,3), назарѣфа (4Г,20), назарѣфь (8Б,6-7; 9В,14-15; 13Б,6-7; 15В,14), назарѣфа (11Г,8-9), тимофеа (14а,2). Estos cambios en el ER se explican por la fonética del ruso antiguo: "los rusos no podían pronunciar este sonido y colocaron en su sitio Φ . Incluso los escribanos educados no siempre utilizaban correctamente el sonido Φ .⁹⁴ En los manuscritos más antiguos Φ se sustituía por Θ y al revés. La mayoría de los manuscritos del s. XIII casi no conocen la letra Θ , cambiándola en todos los sitios por la letra Φ , con la excepción de aquellos casos donde Θ está utilizado como número.⁹⁵

Como vemos ante todos los casos de cambio, la letra Θ se utiliza en el ER de forma bastante regular para considerar que el escribano la utilizaba correspondientemente con la θ griega.

Estudiaremos la situación con la letra Θ , que en el ER se utiliza correctamente en su lugar. Θ en el ER se usa 27 veces correctamente en lugar del θ griego en las palabras y 5 veces para significar números: $\text{їѡаТ}(\Theta)\text{ама}$ (4а,1), $\text{їѡаТ}(\Theta)\text{амь}$ (4а,1), $\text{мать}(\Theta)\text{ань}$ (4Б,1), $\text{мать}(\Theta)\text{а}$ (13Г,2; 15Г,11), $\text{мат}(\Theta)$

⁹⁴ Устинов И. В. Очерки по русскому языку. - Ч.1. - М., 1959. - Р. 107.

⁹⁵ Устинов И. В., ibid. Р. 107.

(8б,12; 8б,14; 8г,3; 9г,4; 16в,5), матѣана (4а,20), матѣеа (1а,15), матѣѣа (1г,3), матѣѣ(ѣ)а (3в,15), мат(ѣ)а (11г,18), ма(ѣ) (1г,1; 3а,3; 6г,8; 7в,16; 12в,14; 13б,2), маѣ (6г,11), маѣѣа (1г,4), роуѣы (3г,10-11), салаѣийла (4а,11), салаѣили (4а,11), ѣамары (3г,3) и :ѣ ѣ: (8г,5; 14в,8), ѣ (2г,13), ѣ (2г,14), ѣ м (16в,5).

En las palabras **иоаТѣ(а)ма** (4а,1), **ѣѣаТѣамь** (4а,1), con toda probabilidad, vemos una analogía cuando el escribano introduce Т (en la versión electrónica se ve que esta letra se transmite en tamaño grande), como en las palabras **матьѣань** (4б,1), **мать(ѣ)а** (13г,2; 15г,11), **мат(ѣ)** (8б,12; 8б,14; 8г,3; 9г,4; 16в,5), **матѣана** (4а,20), **матѣеа** (1а,15), **матѣѣа** (1г,3), **матѣѣ(ѣ)а** (3в,15), **мат(ѣ)а** (11г,18). Los manuscritos antiguo eslavos (Codex Assemani, Libro de Sava) en esta palabra siempre se escribe sólo т: **иоатам**.⁹⁶ Una vez encontramos sólo -т- en la palabra **назареть** (6г,2) (en vez de **назарѣѣь**). Es conocido que ѣ cirílico no se utilizaba en todos los manuscritos antiguo eslavos y se pronunciaba frecuentemente como т. «Junto a ѣ para reemplazar a ф es lo más en todos los manuscritos encontrar т [...] Los casos del uso de ф en vez de ѣ y al revés casi ni se conocen en los textos antiguo eslavos: **вифаниѣж** Zogr. Ev. 66, **сифовѣ** 87 [...], pero son muchos en los manuscritos rusos antiguos y tamoco son infrecuentes en los manuscritos bulgaros intermedios: Izb. De Sviatoslav de 1073 [...], ER: **матфѣа**, **афанасиа**, **тимофѣа**."⁹⁷ Partiendo de los datos de la lengua del ER, consideramos que el cambio de esta letras en el ER – es un rasgo antiguo ruso (y no búlgaro intermedio como considera, para el ER,a.I. Sobolevsky). En el manuscrito bastante frecuentemente ѣ se sustiruye por ф (17 casos de uso incorrecto de esta letra frente a 27 ejemplos de uso correcto). En el ER encontramos en una ocasión la incertidumbre en el uso de la forma inicial con ф y su cambio a ѣ en la palabra **нефѣалимла** (13б,15). Es evidente que la letra ѣ funcionaba en el tiempo de la composición

⁹⁶ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999. Р. 263.

⁹⁷ Соболевский А. И. Звуки церковнославянского языка // РФВ. - Т.20. – 1888. Р. 270.

del ER, su cambio al Φ y la ausencia absoluta de cambios inversos pueden sugerir una comprensión característica de la letra Φ por parte del escribano ruso, para él esta letra era más próxima y por ello más utilizada.

1.5. ξ , Ψ y $\mathfrak{s}$

Las letras griegas ξ , Ψ en el ER se usan 1 y 11 veces: ἀλεξάνδρια /sic!/ (1г,13-14); наΨаниѣ (4г,14), наΨати (4г,13), наΨатиса (4г,17-18), $\Psi\text{ано}$ (5г,16; 7а,10; 10г,10-11; 12г,7; 12г,17; 13а,15; 14г,4; 16б,1). Como vemos Ψ se utiliza sólo en palabras con $-\text{пъс}-$ de raíz lo que posiblemente indica la desaparición especialmente temprana, en la combinación indicada de reducido pero algunos investigadores consideran este rasgo del ER como característico de su antigüedad.⁹⁸ Creemos que el Ψ constante en lugar de $-\text{пъс}-$ puede ser indicativo de una escuela de escritura que mantenía esta tradición. En grafiti del siglo XI de la catedral de Kiev encontramos unos ejemplos parecidos.

La letra $\mathfrak{s}$ en el ER se utiliza sólo en números: $\mathfrak{s}^{\text{r}}$ (1в,2; 2б,19; 15г,5) etc. Se conoce que la utilización de esta letra en los textos antiguos podría variar. Juzgar sobre el ER según el uso en el mismo de esta letra es bastante difícil, ya que el texto es bastante pequeño pero se observa la tendencia a utilizar esta letra sólo con significado de números, posiblemente, en el protógrafo del manuscrito esta letra también prácticamente estaba ausente.

Los $\mathfrak{s}$ y $\mathfrak{z}$ cirílicos no se encuentran en todos los manuscritos antiguo eslavos. Ev. Ass., Ps. Sin., Hojas de Und. y Hojas de Hiland. «estrictamente distinguen $\mathfrak{s}$ de $\mathfrak{z}$, y $\mathfrak{s}$ en ellos se usa sólo en relativamente pocas palabras conocidas y formas [...] Otros manuscritos: Ev. Zogr. Y Ev. Mar., Sbornik de Klots, utilizan sólo $\mathfrak{s}$ y $\mathfrak{z}$, no establecen entre ellos una diferencia estricta [...]

⁹⁸ Паплонский И. О Реймском евангелии // ЖМНП. - Ч. 57. - Отд. II. - Февраль. - СПб., 1846. - P. 105–156, Билярский П. С. Судьбы церковного языка. Ч.2. - СПб, 1848. - P. 1-6.

terceros manuscritos: Ev de Sava, Treb. de Sinai, Codex Supr., EO casi desconocen ѡ, y utilizan esta letra sólo en su significado de número".⁹⁹

1.6. Letras **o**, **O**-ocular y **ω**

En ER se utilizan tres letras para transmisión del sonido o: **o**, **O**-ocular y **ω**.

La letra **o** se usa en la mayoría de las palabras – alrededor de 1300 veces, su posición no depende del sitio en la palabra: **идошѡ** (2a,4), **исповѣсть** (1в,5), (**o**) (1г,4; 1г,18; 2a,4; 2в,1; 3a,10; 8б,15; 8г,13; 9г,57; 11г,19; 12б,4; 12в,15; 13б,3; 14a,7; 14в,20), (**o**)**ны** (4г,11), **ѡзрома** (3г,3-4; 13в,13; 13г,1; 14a,1; 14a,4; 14в,6; 14в,9; 15г,10; 9в,2-3; 16г,7), **искаховѣ** (9в,5), **исповѣдающе** (10a,6; 10б,9), **ѡсо** (4б,12), **тѣло** (2б,1), **ѡано** (5г,16; 7a,10; 10г,10-11; 12г,7; 12г,17; 13a,15; 14г,4; 16б,1) etc.

Un mayor interés representa el uso de **O**-ocular (**O**), que se usa en ER con gran frecuencia. Este signo se encuentra en el manuscrito 170 veces. En ER se nota una regularidad en el uso de esta letra: 1. **O** el escribano utiliza practicamente siempre *a principio de la palabra*: **Оба** (3a,18), **Обидите** (11б,19), **Обитѣли** (5a,14), **Облѣчена** (16a,15), **Облѣчень** (10б,11), **Обращьсѡ** (2б,3-4), **Обрѣжжть** (8г,20-1), **Обрѣзаниѣ** (8г,10), **Обрѣмѣнениѣ** (13г,12-13), **Обрѣте** (16г,10), **Обрѣтениѣ** (14в,8-9; 15г,9), **Обрѣтоста** (9б,11), **Обрѣтьша** (9б,7), **Обрѣтьши** (2a,12), **Обрѣтѣ** (5в,8-9), **Обращете** (5б,10-11; 7б,6-7; 13г,17-18), **Обржченож** (5a,6), **Обру(ч)** (6г,9), **Обрученѣ** (4б,13), **Обѣщано** (14г,18), **Обычѡж** (6a,16; 9a,15; 15a,5), **Овида** (3г,10), **Овидь** (3г,11), **Огнь** (11a,20), **Огньмь** (11в,15-16; 11г,1), **Озирашесѡ** (2б,10), **Озиѡ** (3г,20), **Озиж** (3г,20), **Оклеветаите** (11б,20), **Окте(м)брѡ** (1в,10), **Октемь(бр)** (1в,6), **Октѣбрѡ** (1г,9), **Окто(м)бр** (13в,20), **Октомьбрѡ** (2г,17), **Они** (3a,14; 7б,9; 16г,5), **Оноѣ** (14a,11), **Онь** (7г,7; 11б,12; 12г,6), **Оны** (11г,8), **Ороужьѣ** (6б,19;

⁹⁹ Соболевский А. И. Звуки церковнославянского языка // РФВ. - 1888. - Т. 20. - Р. 264.

15б,9), **О**сми (6в,8-9), **О**смы (5г,6-7; 8г,19-20; 15б,20), **О**ста (9а,19), **О**стави (12а,11; 13а,19), **О**ставление (10б,2-3), **О**став(л)ение (10г,9), **О**ставль (13б,6), **О**стани (12а,7), **О**стра л (10г,20), **О**сѣни (5а,20), **О**таи (4в,2; 7а,18), **О**тиде (7г,9; 8б,3), **О**трокъ (3а,1; 8в,2; 9а,19), **О**троч л (3б,3), **О**троч л (6а,15; 6г,2; 7б,16; 7в,2; 7г,2; 7г,8; 8а,16; 9а,1; 9а,5; 15а,4), **О**тро(ч) л (14г,1), **О**троч л те (7г,6), **О**троч л ти (5в,13-14; 7б,5-6), **О**троч л ть (3б,6), **О**трѣшити (11в,12-13), **О**тъкры ж тъс л (15б,9-10), **О**тъкрывение (6б,7; 15а,16-17), **О**тътолѣ (13в,4), **О**тъчства (5а,4), **О**хождаше (15в,2), **О**хождаше (6в,10), **О**цѣ а (1в,2; 2б,19; 8а,20; 8г,11; 11а,12; 13г,1; 13г,8; 14а,4), **О**цема (13в,18), **О**цѣ мь (13г,5), **О**ць (9в,4; 13г,7), **О**чи (2в,17; 6б,3; 15а,12), **О**чищаците /sic/ (1б,13-14), **О**чища ж тъс л (16а,2), **О**чищения л (5г,12), **О**ч л (15в,14-15), **О**щ ж ти (2б,2). Se encuentra en ER también una forma con O al principio del morfema de raíz en la palabra con prefijo: пра О ць (3а,5). Casos similares se encuentran en manuscritos antiguos pero a menudo con la letra **ѡ**: "a menudo **ѡ** aparece también en la mitad de la palabra en el morfema de raíz cuando se siente claramente "chlenimost" de la palabra y "proizvodnost": кр(ѣ)тоѡбразьно (100), проѡбразоую (40), свѣтлоѡбразьными (46) - РМ".¹⁰⁰

2. **О** se usa en *nombres propios extranjeros después de vocal* (24 veces): ви фл е О ма (5в,5), ви фл е О ме (7а,11-12), ви фл ѣ О мѣ (6г,13), ви фл е О мѣ (7а,9; 7г,20), ви фл е О мь (7б,2-3), во О зь (3г,9-10), въ О за (3г,9), **і**Осафата (3г,17-18), **і**Осеи (3г,12), **і**Оарама (3г,18), **і**Оарамь (3г,19-20), **і**Оат л амь (4а,1), **і**Оафать (3г,18), **і**Осифь (4б,18-19; 4г,2), **і**Осифь (9б,1), **і**Осифь (15а,19), **і**Оси л (4а,6), **і**Онь (9г,5), **і**Осифови (7в,20-1), **і**Осифоу (8а,14), **і**Оси ж (4а,6), **і**Осифови (4б,15), смо О на (15г,10), сьмь О нь (6а,5-6; 14г,13-14; 15б,1-2) при 8 написаниях с **о**: **і**осифа (5в,9);

¹⁰⁰ Зайнутдинова А. Р. Лингвистический принцип написания **ѡ** и **о** // II Международные Бодуэновские чтения: Казанская лингвистическая школа: традиции и современность. Труды и материалы: В 2 т. – Казань, 2003. – Т.2. – Р. 69.

иона (1в,14); иоатѣ(а)ма (4а,10); ионь (9г,5); иофа (4б,2-3); иосифе (4в,5-6); иосифь (4г,19), смоона (15г,1). El uso de **О** en esta función recuerda ya vista antes utilización de un signo diacrítico sobre **и** después de vocal. La letra **О** en este caso, parece ser que funciona como **ω** en manuscritos antiguo rusos: "en la mitad de palabra **ω** más frecuente encontramos después de vocales que después de consonantes. Especialmente esto tiene que ver con nombres propios del origen griego, por ejemplo en EO [...] encontramos: иѡанъ (4, 10), иѡсафать (246), иѡрамъ (246), иѡрдана (211), иѡсеова (17), иѡсифоу (17) etc."¹⁰¹

3. Preposiciones **о**, **об** exclusivamente se utilizan **О** (30 veces): **О** (1в,1; 2а,14; 3б,20; 5а,18; 5в,12; 5в,16; 6а,17; 6б,10; 6б,11; 6в,15; 7б,5; 9б,18; 9б,19; 9г,18; 10б,13; 11в,6; 11г,17; 12а,19; 12б,8; 12г,8; 12г,9; 12г,19; 13а,2; 15а,6; 15а,20; 15б,1; 16а,7; 16а,9; 16а,20), **О** (15г,12), **Об** (13б,16). Encontramos sólo dos ejemplos casuales donde **О** se usa fuera de la posición indicada: мир**О**м(ь) (2б,18), св**О**ихь (4в,13).

El uso de **о** marcado en principio de la palabra y en la preposición que está a parte es conocida por muchos textos antiguos (Supr., EO etc.), que utilizaban **О** ancho para indicar el principio de la palabra y para una mayor facilidad de lectura de texto. En wl ER **О**, como vemos de los ejemplos, tiene un círculo amplio de sus funciones, a veces utilizándose en lugares donde los manuscritos utilizan omega, no muy popular en el ER como letra separada.

El signo **ω**, que apareció entre los eslavos, sin duda, de la lengua griega, en el ER se encuentra, principalmente, en el contenido de la ligadura **ѡ**. Las posiciones con el uso de esta letra por separado son menos variadas que en los textos antiguos que llegaron hasta nuestros días:

1. una vez **ω** se utiliza *después de vocal en un nombre propio extranjero*, lo que era tradicional para manuscritos antiguos: иѡ(ана) (14в,13) (como se ha dicho más arriba, en ER esta función después de vocal cumple la letra **О**);

---

¹⁰¹ Зайнутдинова А.Р. Несколько замечаний об употреблении буквы "ОМЕГА" в памятниках русского письма // Русская и сопоставительная филология: взгляд молодых. Сборник статей молодых ученых. – Казань, 2001. – Р. 149.

2. dos veces omega se encuentra *al principio de la palabra*: ѡнї (1г,19), ѡтидоша (7в,13).

Omega dentro de ligadura ѡ se utiliza en una combinación inicial, que transmite el prefijo *отъ-*, 15 veces: ѡврѣзошасѧ (12а,13-14), ѡврѣзь (14а,16), ѡврѣзьшасѧ (11г,12-13), ѡврѣзьше (7в,5-6), ѡвѣтѣхь (9б,19), ѡвѣща (3б,11), ѡвѣщаваше /sic!/ (11в,7), ѡвѣщавь (11б,4; 12а,6; 12г,6-7; 15г,17), ѡвѣщано (6а,10), ѡидоу (5б,20-1), ѡкрыти (13г,10), ѡкрыжтсѧ (6б,20). En la palabra ѡца (9в,9) la ligadura, parece ser, está por analogía con una formación con prefijo. En otros casos el prefijo *от-* y inicial *от-* de la raíz en el ER se escribe con "о" (33 veces): отиде (7г,9; 8б,3), отииде (13б,5), ѡтрокъ (3а,1; 8в,2), отрокъ (9а,19), ѡтро(ч)ѧ (14г,1), отроchѧ (3б,3), ѡтроchѧ (6а,15; 6г,2; 7б,16; 7в,2; 7г,2; 7г,8; 8а,16; 9а,1; 9а,5; 15а,4), ѡтроchѧте (7г,6), ѡтроchѧти (5в,13-14; 7б,5-6), ѡтроchѧть (3б,6), отрѣшити (11в,12-13), отръпѣтнаѧ (10г,19-20), отць (1г,7; 6г,10), отвьѣть (7в,9-10), отькрыжтсѧ (15б,9-10), ѡтькрѣвение (6б,7; 15а,16-17), отьтолѣ (13в,4), отьчѣства (5а,4).

La preposición ѡ se utiliza sin exclusiones 104 veces como ligadura: ѡ (1а,15; 1в,3; 1в,7; 1в,9; 1в,12; 1в,15; 1г,1; 1г,3; 1г,16; 1г,16; 1г,18; 1г,19; 2а,3; 2а,10; 2б,1; 2б,3; 2б,21; 2в,4; 2в,9; 2в,11; 3а,3; 3а,5; 3а,7; 3а,9; 3в,12; 3в,15; 3г,2; 3г,9; 3г,10; 3г,14; 4б,4; 4б,6; 4б,7; 4б,9; 4б,18; 4в,9; 4в,13; 4в,15; 4г,2; 4г,10; 4г,12; 4г,19; 4г,20; 5а,3; 5в,1; 5в,16; 6б,19; 6б,20; 6в,3; 6в,7; 6в,10; 6г,8; 6г,10; 6г,11; 6г,15; 6г,16; 7а,20; 7в,16; 7г,12; 7г,13; 7г,17; 8а,2; 8а,4; 8б,12; 8б,14; 8г,3; 8г,12; 9г,1; 9г,4; 9г,17; 10а,5; 10а,8; 10б,8; 10в,7; 11а,5; 11а,8; 11а,14; 11г,7; 11г,8; 11г,10; 11г,12; 11г,18; 11г,19; 12а,1; 12а,3; 12а,12; 12б,3; 12в,14; 12в,17; 13б,2; 13г,2; 13г,15; 14а,3; 14а,6; 14а,8; 14а,10; 14в,19; 15б,10; 15б,14; 15б,18; 15в,2; 15г,11; 15г,14; 16б,12; 16в,5).

En la fotocopia del manuscrito se ve que la letra *ω* se escribe muy atentamente mientras la ligadura ѡ a veces se trasmite sin cuidado, probablemente porque omega en el manuscrito se utiliza tan raramente y el escribano la trata con

más atención. "Precisamente con la ligadura **от** y su uso en uno u otro manuscrito pueden dar alguna información aditiva sobre el tiempo de creación de manuscrito [...] En los manuscritos más tempranos la presencia **Ѡ** en lugar de **отъ** es bastante rara, mientras a finales del siglo XII se ve ya un cambio inverso."¹⁰² Sobre el uso de esta ligadura en PM de Nóvgorod V. M. Markov también anota que «la escritura con ligadura de la preposición indicada en el texto de PM bruscamente supera la escritura con ligadura. El primero se nota 104 veces, mientras el segundo – 64 veces. Lo mismo hay que decir también sobre el prefijo. «La escritura con ligadura recibía en posterior un amplio difusión, reflejándose en una cadena de fuentes como una norma, consecutiva y estable. Sin embargo, es necesario tener en cuenta que este proceso gráfico todavía no está investigado en un nivel necesario y no puede servir como base para hablar sobre tiempos de creación de texto».¹⁰³

Esta conclusión, como vemos un poco no coincide con los datos de ER, donde **Ѡ** se utiliza frecuentemente.

Pero por la causa de conclusión sobre una escuela temprana de escritura en Rus' de Kiev a la que pertenecía, a juzgar por todo, el escribano de ER (capítulo 2), se aclaran también las evidencias de ER en relación con escrituras únicamente ligadas de preposiciones y prefijos, poco investigados en la ciencia. A este hecho ayudan los datos de grafiti de Kiev donde **Ѡ** se encuentra en una nota corta ya del año 1041. La escritura con ligadura **Ѡ** en ER habla de un uso conciente y consecutivo de uso de esta letra en el manuscrito. Por lo cual, la tendencia indicada por V.M. Markov hacía un uso mayor de omega con el tiempo, consideramos hay que limitar geográficamente. Creemos que sistemas de escritura que existían en el territorio de Kiev y Nóvgorod, en algunos casos en manuscritos revelan diferentes direcciones de desarrollo. En Nóvgorod esta tendencia, a juzgar, era de la que escribe V. M. Markov,¹⁰⁴ en Kiev, parece ser, la tendencia era

¹⁰² Марков В. М., Зайнутдинова А. Р. Омега в церковно-книжных текстах 11-12 в. Рукопись. Р. 5.

¹⁰³ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р.14.

¹⁰⁴ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 2007. Р.14.

inversa – del uso en todos sitios de omega, sobre todo en combinaciones **ОТЬ** hacía lento rechazo de esta escritura. Aquí la escritura ligada de la preposición se ve como una letra **Ѡ**. No es casual que ya en Izbornik 1076 encontramos datos parecidos a los del ER, pero en una cantidad menor (además de evidencia del uso de omega aquí también se encuentran escrituras de fin de línea en consonantw aunque no tan frecuentes como en ER). Creemos que el ER conservó el sistema de escribir primaria, aceptada en primeros etapas de la escritura en Kiev. Es demostrativo, en nuestra opinión también el hecho de que en el lugar donde en los manuscritos encontramos omega, en el ER se usa O-ocular lo que posiblemente también dice sobre la peculiaridad de la escuela de escritura.

1.7. Letras и, ѣ, і

La letra **і** (y su variante **ї**) tiene su origen en yota griega. «Los puntos de separación» se ponen encima de **ı** o **υ** para destacar que estas letras no componen un diphtongo con una vocal anterior y tienen que ser pronunciadas separadamente de ella».¹⁰⁵ La utilización de esta letra fue bastante regular en la lengua eslava por el uso de una gran cantidad de grecismos. 19 casos del uso del signo **ї** en el ER, probablemente, tienen su origen en las peculiaridades de la escuela de escribano del ER. Así, en el ER **ї** encontramos en los siguientes casos:

1. **ї** finaliza la línea: **ѡвї-Ѡ** (3Г,16-17), **анастасїї** (14а,2), **бѣ иї** (12Г,11), **ї-дѡѡхѣ** (4Г,16-17), **ї-ѡсафата** (3Г,17-18), **послѣжишї** (13а,18), **пр(д)чї** (15Г,10) –o sólo una palabra: **ѡнї** (1Г,19);
2. está detrás **и** o **ы**: **ї ѡнѣ** (15Г,1), **роди їесеѡ** (3Г,11), **роди іехониѣ** (4а,6-7), **ї їжденоуть** (14б,18-19), **їїань** (12б,18), **куринїѣ** (4Г,16), **лутръги(ї)** (6Г,11), **при(ї)мь** (8б,2), **таковыїхь** (3б,6);
3. se utiliza al principio de la línea o como una letra aparte: **бѡ ѡвл(е)нї** (12в,14), **ї** (14в,13; 15а,3), **їзвѣстьно** (7б,4), **їѡсеи** (3Г,12). En la palabra

¹⁰⁵ Соболевский С. И. Древнегреческий язык. СПб., 2009. Р. 9.

ЧЬСТІВЬ (6а,7) ĭ es difícil de explicar, posiblemente, esto está conectado de alguna manera con el hecho de que después de ĭ (se ve en copia escaneada), hay espacio donde muy borrosamente se lea letra и.

El signo i se usa caso sólo para significado de números o en el caso de abreviaciones de palabras bajo título: а ĭ (1г,9; 3а,7), ĭ (1в,13), д ĭ (1в,17; 2г,18; 4б,7; 4б,9; 4б,11), iĕ i (1в,19), ě i (15г,4), ǣ i (1г,5), ĭ (13в,8), ĭ (14в,17), ĭ а (13в,20), ĭ а (1в,11; 15г,3), iĕ (9а,13), ĭ г (14в,8), ĭ ы (15г,5), ĭ з (13в,15), ĭ и (13в,17); и ĭ с (1а,16; 1г,4; 2б,2; 2б,16; 2в,1; 3а,10; 3б,18; 4б,4; 4в,11; 4г,8; 5г,8; 9а,2; 9а,13; 9а,19; 9в,19; 11г,8; 11г,19; 12а,6; 12а,12; 12в,16; 13а,4; 13а,14; 13б,3; 13в,4; 15г,13; 15г,17; 16а,8), iĕ а (2а,4; 6а,15; 8б,15; 12б,4; 14а,7; 14г,1; 15а,4), iĕ у (6г,8), iĕ а (14в,18), iŷ (3в,16), ĭ у (8г,10; 10а,9), иудѣа (14а,10), iŷ со (4б,12), ѿ i (1в,10), и ĭ с (1б,2; 11г,8), ѿ iĕ ѣ (2а,14). En todos otros casos en ER se escribe и.

1.8. Fin de linea

Fin de linea en ER representa una problema más que no está investigada. En este manuscrito incomparativamente en mayor cantidad de casos las líneas se acaban con consonante. La complicidad de la cuestión consiste en que las terminaciones de líneas de este tipo no hemos encontrado en ningún texto antiguo ruso ni antiguo eslavo donde las líneas, mayoritariamente se acaban con una vocal lo que según la opinión de especialistas fue conectado con el principio de separación de palabras por sílabas.¹⁰⁶ Así, en Izbornik 1076 de 3,5 mil líneas con un consonante se acaban sólo 35. Generalmente, la separación divide una combinación de de consonantes donde es bastante posible una interpolación vocal que no se reflejó en grafía,¹⁰⁷ por ejemplo: прѣд-станоуть (67 об, 1св.), възд-вигнеть (176 об, 9 св.), оумьр-ши (248, 9 св.). En EO casi hemos no encontrado ejemplos de terminación de fin de linea en consonante. Casos

¹⁰⁶ Осипов Б. И. История русской орфографии и пунктуации. Омск, 1992. P.167.

¹⁰⁷ Осипов Б.И., ibid. P. 167.

singulares que se encuentran se refieren sólo a palabras con consonantes líquidos: **цър-кы** (9,20), **дър-житель** (11,23), **пър-ста** (11,23) etc. En el libro más antiguo eslavo oriental PM con 4,5 mil líneas se encuentra sólo 7 finales en consonantes entre dos consonantes. Aquí descartamos los ejemplos cuando después de un consonante encontramos "paerok" en el lugar del reducido original: **въскр'-съшж** (6 об, 7 св.), **наших'** (18 об., 2 сн.) etc.

Muchos fines de línea en consonante en ER es evidente: 453 líneas se acaba en un vocal, 192 – en un consonante, lo que es sólo 2,5 veces menos: **аѹгж-ста** (4г,12-13), **авї-а** (3г,16-17), **а-зь** (12б,15-16), **а-п(с)ла** (1г,2-3), **ави-ждь** (4а,13-14), **авили-ньскож** (10г,1-2), **а-зь** (11в,8-9), **а-леіѡандриа** (1г,13-14), **а-мъ нь** (16б,5-6), **аѡ-наниа** (3а,1-2), **альчж-щии** (14б,4-5), **амина-дава** (3г,5-6), **ара-ма** (3г,4-5), **арьхела-и** (8а,18-19), **афана-сиа** (13в,18-19), **бж-деть** (3а,20-1), **бж-ди** (7г,3-4), **безмъздъни-к(о)ма** (1а,14-15), **бжъ-а** (9а,8-9), **блї говолѣ-ниѣ** (5б,19-20), **бла-жени** (2в,18-19), **бла-жень** (16а,5-6), **бѡ-жати** (11а,7-8), **ва(в)ж-лоньстѡмь** (4а,9-10), **вавилоньска-аго** (4б,8-9), **ва-мь** (5б,4-5), **васи-льа** (8г,11-12), **ва-ше** (2в,19-20), **ваши-мь** (13г,18-19), **види-мь** (5в,5-6), **видѡ-ти** (14г,19-20), **видѡ-ть** (16а,13-14), **видѡ-хь** (12б,18-19), **ви-дѡша** (7б,12-13; 13б,19-20), **ви-ноградь** (16в,16-17), **ви-флеоме** (7а,11-12), **вифле-омь** (7б,2-3), **вла-сы** (10б,11-12), **водо-ж** (10в,3-4), **во-ды** (3в,5-6), **во-озь** (3г,9-10), **врь-зиса** (12г,16-17), **въ-дови** (15б,19-20), **въза-лька** (12г,1-2), **възбрани-хомь** (3б,16-17), **възве-дь** (2в,16-17), **възвратиша-са** (15в,12-13), **въ-звратишася** (5в,20-1), **въ-звращаѡщемься** (9а,17-18), **въ-звѡстити** (8в,8-9), **възрадо-вашася** (7б,18-19), **въ-зигратеся** (2г,10-11), **възи-де** (4г,18-19), **възлюбле-нии** (11г,16-17), **въ-злюбленыи** (8в,3-4), **въ-змѡте** (13г,13-14), **възне-соша** (5г,13-14), **възъмоу-ть** (12г,20-1), **възъпъ-еть** (8в,10-11), **въ-сж** (1а,20-1), **въсе-леноуѡ** (4г,13-14), **въ-сея** (2в,4-5), **въскрѡшай-те** (16,12-13), **въ-ста** (16б,6-7), **въста-въ** (4г,1-2),

вѢСТО-ЦѢ (6г,19-20), вѢСХО-ТѢ (4в,1-2), вѢСѢ-МѢ (11в,4-5), вѢСѢ-ХѢ
 (8г,15-16), вѢСА (7а,4-5), вѢ-САКОУ (12а,9-10), вѢ-САКѢ (14б,19-20), вѢ-
 шѢдѢше (7б,20-1), ГАЛИ-ЛѢЖ (10в,15), ГАЛИЛѢ-Ж (13б,5-6), ГАЛИ-ЛѢА
 (13б,17-18), ГАЛИЛѢ-А (11г,19-20), ГА-ЛИЛѢА (14а,8-9), ГЛѢЩЕМѢ
 (8в,1-2), ГЛѢ А-ШЕ (15в,7-8), ГОДИ-НОУ (16в,18-19), ГРА-ДѢ (15в,13-14), ГУ-
 РПИИ (1в,20-1), ДА-ЖЕ (14г,20-1), ДѢ Ы-ДОВА (5а,4-5), ДЕКЕ-МѢ(Б)
 (13в,16-17), ДЕСА-ТЕ (2а,8-9), ДЕ-САТЕ (3а,18-19), ДИВИ-СТАСА (9б,20-1),
 ДИВИША-СА (5в,15), ДИАВО-ЛЬ (12г,12-13; 13а,19-20), ДѢ И-А (5г,11-12),
 ДѢ Ы-ХѢ (9б,10-11), ДОМѢ-ХѢ (16а,16-17), ДОНѢ-ДЕЖЕ (8в,17-18), ДРУ-ГѢ
 (5в,3-4), ДѢ Ы-МѢ (12в,9-10), ДѢА-ВОЛЬ (13а,6-7), ДѢВѢ-СТВА (15б,18-19), Е-
 ГУПѢ ЫТА (7г,13-14), Е-ГУПѢТЬ (7г,9-10), ЕГУ-ПѢТѢ (8а,14-15), Е-ГДА
 (8г,18-19), Е-ГО (7г,2-3), Е-ДИНО (2а,11-12), Е-ДИНОМОУ (13а,17-18), Е-
 ЛИАКИМѢ (4а,14-15), ЕЛЬА-ЗАРѢ (4а,19-20), ЕЛЬМАНѢ-ИЛЬ (4в,19-20), ЕРДА-
 НА (14а,11-12), Е-РДАНѢСТѢИ (10б,7-8), ЕРѢ ЛИ-МѢ (14г,12-13), Е-РѢ ЛМѢ
 (9а,14-15), Е-СТѢ (10а,10-11; 12г,17-18; 16б,19-20), Е-РДАНѢ (11г,10-11), ЖЕ-
 НОУ (4г,4-5), ЖИ-ВѢ (12г,8-9), ЖИДО-ВѢСКОУЖ (4г,20-1), ЗАКО-НОУ
 (5г,12-13), ЗАКО-НѢНОУОУ (6а,16-17), ЗА-КОНѢНОМОУ (15а,5-6), ЗАОУ-ТРА
 (11г,5-6), ЗАПРѢ-ТИ (8б,17-18), ЗАСТА-РѢВѢШИ(СА) (6в,4-5), ЗАХАРИ-НОУ
 (10г,4-5), ЗВѢ-ЗДОУ (7б,17-18), ЗЕ-МЛОУ (14б,3-4), ЗЕМЛА (13б,14-15),
 ЗИНОВИЖ (1а,9-10), ЗЛА-ТООУСТАГО (14в,6-7), ЗНАЕ-ТЬ (13г,6-7), ЗНА-НИЕ
 (6б,16-17), ЗОРО-ВАЛЬ (4а,12-13), Ї-ДААХѢ (4г,16-17), ЇЖДЕ-НОУТЬ
 (14б,18-19), Ї-ДАФАТА (3г,17-18), ИЖДѢИ-СТѢМѢ (7а,9-10), ИЖДО-ВА
 (7а,12-13), И-ІЕРЕМИЕМѢ (8а,5-6), ИУ-ДѢА (10а,2-3), И-ЕРѢ ЛМѢ (14г,1-2), И-
 ЖЕ (12б,10-11; 16в,9-10), И-ЛИ (14г,10-11), ИМЕ-НѢМѢ (3б,13-14), ИО-СИФЕ
 (4в,5-6), И-ОСИФОВИ (7в,20-1), ИО-СИФѢ (4б,18-19), ИО-ФА (4б,2-3), И-С
 (7а,14-15), И-СКАСТА (9б,4-5), ИСПО-ВѢДАШЕСА (15в,6-7), ИСПОВѢДАШЕ-СА
 (6в,15), И-СТОЧѢ (2а,19-20), И-ЦѢ(Л)И (8б,16-17), И-ЦѢЛАХОУСА (2в,11-12),
 И-ШѢДѢ (16г,9-10), И-ШѢДѢШѢЖѢ (2б,2-3), ИА-КОВА (3в,19-20), И-ГНАТИА

(14в,9-10), й-зидосте (16а,17-18), й-зл̄ ва (16,7-8), й-мь (15г,17-18), й-сповѣдник(о)мь (1в,19-20), идѣ-те (1б,4-5), изгонѧ-ща (3б,14-15), йако-ва (4б,1-2), йана (16б,17-18), й-аѣнь (13б,3-4), й-ань (10а,19-20), йгна-тии (3а,8-9), и-мь (9а,18-19), и-мѧ (4в,18-19), исай-ёмь (13б,12-13), искоуси-тисѧ (12в,16-17), и-скоушаѧ (12г,2-3), испы-та (8а,3-4), испы-тайте (7б,4-5), исходѧ-щиймь (12г,10-11), колѣ-на (6в,3-4), коньчѧ-вьшемь (9а,16-17), крѣсти-тель (9г,5-6), крѣ-стителѧ (16б,12-13), крѣсти-ть (11в,14-15), крѣсти-тьсѧ (11б,9-10), къ-то (2б,4-5), ли-цьмь (15а,14-15), лиць-мь (6б,5-6), лоу-ди (15а,17-18), лоуди-й (6б,6), лоудь-мь (5б,6-7), лѣ-тѣ (9а,13-14), ма-рии (4б,14-15), ма-рьѣж (5а,5-6), ме-не (9в,7-8), ме-рькуриж (1г,14-15), мл̄ стиви-и (14б,7-8), многы-мь (6б,15-16), мно-зѣхь (6в,5-6), мо-и (8в,2-3; 10а,12-13; 12а,18-19), мр̄ и-ѧ (5в,17-18), мрѣ-твий (16а,3-4), наѣа-тисѧ (4г,17-18), наза-рефь (9в,14-15; 13б,6-7), назаре-фь (8б,6-7), наза-рѧнинь (8б,8-9), на-зарѧфа (11г,8-9), нареко-ша (9а,1-2), наре-чено (9а,2-3), на-реченоѣ (5г,8-9), на-речетьсѧ (5г,19-20; 14г,7-8), нари-цаемыи (4б,4-5), на-роди (2а,4-5), наро-ды (14а,12-13), наро-дь (2б,7-8; 2в,12-13), насытѧть-сѧ (2г,2-3), на-сь (16г,14-15), не-бѣн̄ ноѣ (16б,13-14), не-бес'ныхь (5б,14-15), не-бѣн̄ ноѣ (9г,9-10), не-гасимымь (11г,1-2), не-го (2в,14-15; 10а,5-6; 12в,5-6), не-мь (12б,8-9; 16а,20-1), ни-кто (3б,18-19), ни-ма (9в,13-14), ни-хь (5а,19-20), но-нощѣж (7г,8-9), нощѣ-ноуж (5а,17-18), ѡ-бладоушоу (10в,10-11), обро-кы (11в,1-2), ѡбра-щѣсѧ (2б,3-4), ѡбрѣжж-ть (8г,20-1), ѡбрѣ-тж (5в,8-9), ѡ-брѣтесѧ (4б,16-17), ѡбра-ще-те (5б,10-11; 7б,6-7), ѡгнь-мь (11в,15-16), ѡ-смь (5г,6-7; 8г,19-20), ѡтрѣ-шити (11в,12-13), ѡтвѣ-ть (7в,9-10), ѡ-тъкрыжѣтьсѧ (15б,9-10), ѡтъкрѣвени-е (15а,16-17), окъ-томьбрѧ (2г,19-20), о-ставление (10б,2-3), отръпѣтна-ѧ (10г,19-20), о-чѧ (15в,14-15), пж-стыни (10г,13-14), па-стоуси (8г,13-14), пастыри (5в,2-3), па-стырь (5в,16-17), пачжщей-сѧ (2г,3-4), пл(а)-вы (11в,20-1), плачж-щисѧ

(8а,9-10), поусты-ни (10а,16-17), пове-лѣниѣ (4г,11-12), повиноу-лиса (9в,15-16), погѣби-ть (7г,6-7), по-дасть (11б,5-6), пой-ми (8а,15-16), поканиѣ (10г,8-9), покло-нѣса (7б,8-9), поклонени-ѣ (13в,12-13), покло-нитьса (6г,20-1), поклониша-са (7в,4-5), покло-ниши (13а,12-13), полу-карпа (15г,7-8), помысливь-шѣ (4в,3-4), помышле-ниа (15б,11-12), помы-шлѣщии (11в,3-4), по-носа (2г,5-6), понть-скоумоу (10в,11-12), по-слоушаѣщи (9б,13-14), послоушаѣщи-и (9б,17-18), по-стави (12г,13-14), поста-вити (5г,14-15), потреби-ть (11в,17-18), по-а (7г,7-8), по-а-сь (10б,12-13), пра-во (16г,17-18), пра-вьдивь (4б,19-20), правь-ды (14б,5-6), правь-дѣнь (6а,6-7), пра-здѣны (16в,20-1), прибли-жи (13в,6-7), при-ближи (9г,8-9), при-ближиса (1б,9-10), приидо-ша (2в,7-8), при-йдоша (6г,15-16), прии-мь (3б,2-3), при-ити (16б,20-1), прикасати-са (2в,13-14), прико-сноуса (2а,17-18), приноше-ние (14в,5-6), пристѣ-пиша (13а,20-1), пристоупи-ша (14а,14-15), при-тъкнеши (13а,1-2), пришь-дѣ (8б,4-5), при-шьдѣши (2а,13-14; 7б,14-15), при-а (6а,17-18), прой-дѣть (6б,18-19), про-кажений (16а,1-2), проп(о)-вѣдаше (10б,15-16), пропо-вѣдаите (1б,9-10), про-повѣдати (13в,4-5), про-повѣдаа (10г,7-8), прѣ-бываѣщъ (12в,7-8), прѣ-дана (13г,4-5), прѣ-дѣлѣхъ (13б,9-10), прѣ-идоста (9б,3-4), прѣ-му-дрости (15в,17-18), прѣ-моу(дро)сти (9а,7-8), прѣ-моудрости (6г,4-5), прѣ-речеть (8в,9-10), прѣ-се-леньа (4б,9-10), прѣ-селеньа (4б,7-8), ра-ба (6а,20-1), радость-ѣ (7б,19-20), (ра)зврь-заа (14г,6-7), разу-мѣста (9в,11-12), разврь-заа (5г,18-19), разгнѣвавь-са (7г,17-18), раздрѣ-шити (10б,20-1), ра-злоча (2г,6-7), раста-ше (9а,5-6), ре-че (3б,4-5; 6а,19-20; 13а,10-11; 13а,13-14), рече-ноѣ (8б,7-8), рече-ны (9г,10-11), роу-аы (3г,10-11), ро-ди (4а,2-3; 4а,3-4; 5а,10-11), ро-дитела (14в,20-1; 15а,3-4), роди-тела (6а,14-15), роди-ть (4в,17-18), рожде-ни (9б,5-6), рождѣше-ѣ (4в,8-9), ро-сташе (6г,2-3), сѣ-щаа (7г,19-20), садо-къ

(4а,16-17), самарѡнь-скъ (1б,4-5), сапо-гж (11в,13-14), своё-го (6в,7-8), сво-и (6г,1-2), свои-мь (12г,18-19), сво-ѡ (4в,12-13; 14а,16-17), свѣ-тъ (6б,6-7), секи-ра (11а,16-17), си-ж (16в,6-7), скръ-бѡща (9в,4-5), слышашѡ (8г,16-17), соломо-на (3г,13-14), соломо-нь (3г,14-15), сре-дѣ (9б,12-13), сѣ ы-имь (6а,10-11), ста-рѣшина (7а,15-16), стра-не (10г,6-7), строи- (16г,20), съ-бждетьсѡ (8б,19-20; 13б,11-12), събжде-тъсѡ (4в,14-15), събж-детьсѡ (7г,11-12), събла-знитьсѡ (16а,6-7), събы-стьсѡ (8а,4-5), съвѣща-вь (16в,13-14), съкончѡ-шасѡ (6в,18-19), съконьчѡшасѡ (15в,10-11), съкроуше-ны (8в,14-15), съ-мирѡжщисѡ (14б,11-12), съ-мьѡнь (14г,13-14), съ-мьѡнь (6а,5-6), съ-мѡтесѡ (7а,2-3), съ-ньмь (1в,7-8), съ-нѣ (4в,4-5; 8б,2-3), сътвори-мь (11б,17-18), сътвори (6а,15-16), сѣ-дъшж (14а,13-14), сѣ-дѡщій 13б,18-19), тво-ѣго (13а,5-6), твои-мь (3б,14; 10а,13-14), тво-ѡ (2б,17-18), те-бе (9в,5-6; 12а,3-4), те-бѣ (6б,17-18), тобо-ж (10а,15-16), тра-хонитьск ж /sic!/ (10в,18-19), трепещу-щи (2б,12-13), троужѡж-щисѡ (13г,11-12), трѣ-бж (14г,8-9), тъ-гда (9г,20-1), оу-боисѡ (4в,6-7), оу-видѣша (7в,1-2), оуготоваи-те (9г,13-14), оу-зърить (11а,1-2), оѣ-никъ (2в,2-3), оупасе-тъ (7а,16-17), оу-пѣважть (8в,20-1), оуслы-шавь (7а,1-2), оу-тѣхы (6а,7-8), оучени-комь (13г,3-4), оуче-никъ (15г,14-15), оу-ченици (2б,6-7), фу-рсоу (2г,18-19), фили-пж (10в,15-16), хвалѡщій-хь (5б,15-16), ходи-тъ (3б,15-16; 3б,17-18), хо-щете (16б,18-19), хѣ о-ви (3в,6-7), ѿврьзоша-сѡ (12а,13-14), ѿвѣ-щавь (12г,6-7), цѣ къ-внѣмь (12г,14-15), цѣкъ ь-вь (15а,2-3), цѣли-ти (1а,19-20), че-т(в)рьтоѣ (10в,16-17), четы-ри (12в,18-19), чи-стии (14б,9-10), чреслѣ-хь (10б,13-14), чре-слѣхь (9г,18-19), чь-то (9в,6-7), чѡжще-мь (11в,2-3), чѡ-емь (15г,16-17), чѡ-сь (15в,5-6), чж-дишасѡ (1а,1-2), чж-дѡщѡсѡ (15а,19-20), шь-дѣ (16в,17-18; 16г,5-6), ѣ-зрома (3г,3-4), ѣу-стратиж (2г,15-16), ѡ-же (1б,17-18), ѡ-ко (13г,15-16), ѡа-но (10г,10-11).

Estudiaremos todos los casos de terminación de línea en consonante encontrados en ER: авр-ама (11а,12-13), авр-амлѧ (3в,17-18), анї м-ь (5б,13-14), бжѣ -ьѧ (15в,18-19), блажен-и (14а,17-18), б-олюе (11б,13-14), вавжлоньск-оу (4а,8-9), вам-ь (3в,7-8; 5б,9-10; 11б,14-15), в-аша (2г,11-12), вечер-оу (16г,18-19), вид-ѣвь (7г,15-16), в-идѣхомь (3б,12-13), вид-ѣхь (12б,18-19), виногр д-оу (16в,12-13), виноград-ь (16г,16-17), виногр-адь (16г,2-3), владычств-а (10в,9-10), в-льсви (6г,14-15), в-ь (6а,4-5; 8а,19-20; 12в,3-4), възв-ратистасѧ (9б,7-8), възд-радоуитесѧ (2г,9-10), в-ьнезапж (5б,12-13), выпл-ь (8а,8-9), в-ьпрашаше (7а,6-7), в-ьсж (2б,15-16), вьсел-исѧ (13б,7-8), вьск-рьсение (15б,4-5), вьсх-ыщажть (16б,15-16), вьс-ѧ (9в,17-18), в-ьфлеомь (5а,2-3), глѣ щ-емь (9г,11-12), глї -а (9в,12-13), глї аш-е (11а,3-4), глї щ-е (11б,2-3), глагол-ѣ (5в,12-13), голоуб-ина (6а,3-4), гряд-жщь (12а,16-17), грядет-ь (10б,16-17), дї х-ь (8в,6-7), д-а (1а,18-19), дан-илж (3а,2-3), дар-ы (7в,7-8), дев-ѧтжж (16г,6-7), д-омоу (5а,3-4), др-ево (11а,18-19), др-оужинѣ (9б,2-3), дѣ -ь (12в,6-7), дьщ-и (6в,2-3), д-ѣлателѧ (16в,11-12), ерѣ лм-ь (9б,8-9), ег-о (8а,1-2), етер-а (2а,6-7), елижд-ь (4а,18-19), ем-оу (4г,3-4), ерѣ лм-ь (7а,3-4), ерьд-аньскаѧ (10а,3-4), ест-ь (4в,9-10), ж-е (10б,18-19), закон-оу (15в,11-12), зак-онѣ (6а,1-2), з-моурьноу (7в,8-9), йбарам-ь (3г,19-20), идош-а (8б,15-16), изб-и (7г,18-19), изгон-ите (1б,14-15), издаѧвьш-и (2а,10-11), излї ѣтѧн-ы (7а,17-18), им-а (5а,13-14), им-ь (11в,7-8), искат-и (7г,5-6), испльниш-асѧ (5а,9-10), исп-ыта (7а,19-20), исцѣл-ѧше (2в,15-16), ицѣлитисѧ (2в,8-9), каперьнаоум-ь (13б,8-9), крѣ ѡв-е (15в,2-3), кр-ьви (2а,7-8), кр-ьщахоусѧ (10б,6-7), крьщ-ение (10б,1-2), кр-ѣплѧшесѧ (15в,15-16), л-и (16а,11-12), лиш-е (16а,19-20), м литв-ами (15в,3-4), м-арьеж (7в,2-3), м-и (9в,10-11), м-ира (13а,9-10), мн-огь (15б,10-11), м-нѣ (12б,9-10), мн-ѣ (2б,9-10), моужьм-ь (15б,17-18), м-оже(ть) (11а,13-14), молитвам-и (6в,11-12), м-ьнога

(14в,3-4), м-а (13а,14-15), м-аька (16а,15-16), н-а (5в,1-2), наре-
 оуть(с)а (14б,13-14), н-аречеши (4в,10-11), нар-одомь (11а,4-5), насыт-
 аса (14б,6-7) нбѣ сн-ѣмь (16б,11-12), н-бѣ е (12а,17-18), н-его (11а,5-6),
 нем-оу (10а,1-2; 11б,10-11), нем-ь (6в,15-16), непраз-дъноѣ (5а,7-8),
 нош-ь (6в,12-13), ном-ьбра (1б,19-20), нѣк-то (3а,6-7), н-ѣсмь
 (11в,11-12), обрѣмѣнен-ий (13г,12-13), обрѣщ-ете (13г,17-18),
 отрочѣт-и (7б,5-6), оуб-о (11а,9-10), оугнѣт-ахоуть (2а,5-6), оубоз-ий
 (16а,4-5), оум-рѣтвьа (7г,10-11), оуслышит-ть (8в,11-12), оучен-икы
 (2в,17-18), ѡсм-и (6в,8-9), ѡтр-очѣти (5в,13-14), ѡчищ-ащайте (1б,13-14),
 ошьдѣшем-ь (7в,17-18), плѣт-ь (11а,2-3), п-оими (7г,1-2), п-окаите
 (13в,5-6), покл-онишиса (13а,16-17), пр-авѣды (14б,14-15), пр-аздѣника
 (9а,15-16), пр-иѣмлеть (3б,9-10), п-ризьвавь (7а,18-19), приидош-а
 (11б,8-9), прист-авьши (6в,13-14), пришьдѣш-и (2а,13-14), проид-еть
 (15б,8-9), прѣ к-а (16а,18-19), прѣ рм-ь (4в,15-16), пр-ѣвѣнѣца (4г,6-7),
 пр-ѣдѣ (14г,2-3), п-рѣдѣ (16б,2-3), прѣж-е (4б,15-16), п-оустыни (9г,6-7;
 10а,16-17), п-оуть (10а,14-15; 10г,14-15), раб-ь (15а,9-10), разоум-ѣ
 (9а,20-1), расп-ѣтиихь (8в,12-13), реч-е (11б,12-13), ров-аамь (3г,15-16),
 р-оди (4а,11-12), р-одѣ (4б,5-6), сап-огоу (10в,1-2), св-оѣ (9г,16-17), св-
 оеа (3в,8-9), своих-ь (11в,5-6), св-оихь (2в,9-10), себ-ѣ (3а,13-14), сл-
 ава (5б,16-17), сл-ышавьше (5в,14-15), сѣ сен-а (2а,18-19), стр-ана
 (10б,5-6), стран-оѣ (10в,19-20), ст-регѣще (5а,16-17), съб-ереть
 (11в,18-19), съвѣдѣтельст-вовахь (12в,11-12), съказ-аемо (4в,20-1),
 съмрѣтън-ѣи (13в,2-3), съм-ѡнь (15б,1-2), с-ѣтвори (9в,2-3), сът-ворити
 (15а,4-5), т-ѣне (1б,15-16), твоим-ь (16б,3-4), твор-ите (10а,18-19), тв-
 орите (9г,14-15), т-го (1в,16-17), тр-ѣжищи (16в,19-20), т-ь (12в,4-5),
 тѣд-а (12а,10-11), тѣх-ь (14а,18-19), оучениц-и (3а,10-11), хож-аста
 (9а,9-10), четвр-ѣтовладѣщоу (10в,13-14), четвр-ѣтовладѣщоу
 (10в,20-1), чр-евѣ (9а,4-5), чѣжѣщим-ь (6в,16-17), чѣжѣщ-имь (15в,8-9),

Ѡврьз-ьшасѧ (11г,12-13), Ѡврьзъш-е (7в,5-6), ѧз-ыкъ (6б,7-8). Los ejemplos testifican que el fin de línea en el ER no dependía de la calidad del consonante. Un consonante en final pudo ser ruidoso y sonante, explosivo y fricativo. "Se conoce el único manuscrito de la escritura antiguo rusa en que la separación se hace después de cualquiera letra - ER, y es una de sus más inexplicables adivinanzas."¹⁰⁸

Algunos casos de la separación entre los consonantes pueden ser relacionados con los reflejos del tipo *tort o *tъrt, en cuales, según la fonética eslava oriental, delante de los líquidos se situaban fonemas vocales. En el habla de un escribano ruso en esta posición, sin duda alguna, estaban presentes vocales, que bajo la influencia de ortografía de un original antiguo eslavo no están reflejadas en la escritura. Como demostró V. M. Markov, la ausencia de gigno de reducido en la escritura no significaba su ausencia en la lengua.¹⁰⁹ En otros casos bajo separación en ER cayeron las palabras con títulos: ерсѧ -мѧ (6в,17-18), дѧ -мь (9а,6-7), ѧ -бсе (12а,17-18) o con ausente reducido original del tipo м-нѧ (12б,9-10), правѧд-наго (15в,20). Con esto, como se ve de los ejemplos, en ER se ve una tal regularidad: en una absoluta mayoría de los casos con separación se dividen un consonante y un vocal.

Explicar esta cantidad de fines de línea en consonante es difícil. El material del manuscrito en comparación con manuscritos antiguos rusos claramente habla de que el escribano no se dirigía por una norma ortográfica que existía en Rus' ya en la mitad del siglo XI. El factor del tamaño de la línea, posiblemente jugaba su papel pero no era definitivo ya que en fotocopia del manuscrito se ve que la vocal transmitida pudo haber sido colocada en la línea anterior. Es bastante probable que el escribano quien todavía no conocía la norma ortográfica, copiaba las letras de un modo como los veía en el protografo del manuscrito, que posiblemente tampoco se diferenciaba por la rugosidad ortográfica en el seguimiento al principio de separación por sílabas. Como resultado de análisis de manuscritos

¹⁰⁸ Осипов Б. И. История русской орфографии и пунктуации. Омск, 1992. Р. 167.

¹⁰⁹ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 263.

antiguo eslavos hemos descubierto que hay un grupo de manuscritos donde de vez en cuando se encuentra la terminación de líneas como en el ER. Entre ellos las hojas glagolíticas de Ohrid - 1 ejemplo (оуж-асишѡ - hoja I, 7), abstractos glagolíticos de Praga - 2 casos (прѣдѣтеч-е - 1 об., 12-13; апост-ола - 1 об., 17-18), Psalter de Sunay (пр-ізьвашѡ - 14а, 3-4; пом-ѣсли - 45а, 5-6). Teniendo en cuenta que el volumen de estos manuscritos es muy pequeño, estos ejemplos son demostrativos. En los manuscritos como Hojas de Undolski, hojas de Hilandar, hoja glagolítica Macedonia no hemos encontrado ni un ejemplo parecido. El material fonético y gráfico-ortográfico del ER demuestra que para este manuscrito es típico seguir estrechamente cerca al protógrafo antiguo eslavo con las características arcaicas.

Pero esta explicación de este fenómeno será verdadero sólo en conexión con una característica completa del ER. El hecho de que en el manuscrito se encuentran ejemplos de reflexión de la lengua antiguo rusa, permite suponer que una terminación de líneas tan frecuente en consonante para el escribano del ER no fue algo distinto de la norma a que él estaba acostumbrado. Por eso es bastante probable que el ER se crió en aquel periodo temprano cuando en Rus' todavía no existía una tradición ortográfica, posiblemente, en el principio del siglo XI, en etapas tempranas de asimilación por los antiguos rusos la cultura de escribir. Un pensamiento parecido supone también L. P. Zhukovskaya, que tenía la intención de investigar seriamente el manuscrito. La estudiosa creía que "aquel manuscrito como ER pudo haber sido escrito en Rus' no más tarde de la primera mitad del siglo XI."¹¹⁰

Un dominio inestable de la cultura de escribir de parte del escribano se reflejó también en muchos lapsus que se encuentran en el manuscrito. L. P. Zhukovskaya escrupulosamente señaló todos estos casos en notas bajo las líneas y el artículo introductorio del texto de ER editado por ella.¹¹¹ (pero como se verá en

---

¹¹⁰ Жуковская Л. П. Реймское Евангелие. История его изучения и текст. М., 1978. Р. 17.

¹¹¹ Жуковская Л. П. Реймское Евангелие. История его изучения и текст. М., 1978. Р. 14-15.

el posterior observación de material de ER, algunos «errores» en el texto son bastante explicables).

Sin duda, el factor de fin de línea es muy demostrativo y importante para la definición de la antigüedad del manuscrito, él refleja una etapa más temprana de la existencia de la tradición de escritura en Rus', habla de peculiaridad de protógrafo del manuscrito y testifica un valor histórico indudable del ER.

Sobre la ortografía no establecida en el periodo de creación del ER hablan también unas abreviaciones especiales de algunas palabras en el manuscrito. B. I. Osipov indica sobre esto: "en la etapa principal de la historia de la escritura rusa parcialmente se conservan restos de aquella concisión de ortografía cuando los métodos de la escritura abreviada de las palabras todavía no se había desarrollado. Se conoce que los títulos en la escritura europea primariamente eran signos de marcación y no de abreviación de palabras. En los manuscritos más antiguos, incluyendo rusos, encontramos casos de escritura completa de palabras bajo título [...] se encuentran casos parecidos también en el Evangelio de Reims: ѿ ё-гуї ѡта (7 об.), анї нль (8а,13), бѡѣ ие (11а,3), бѡѣ ии (12б,6), ѡѣ а (9в,9). Por cierto, estas escrituras es un argumento adicional a favor de la datación antigua de este manuscrito misterioso."¹¹²

---

¹¹² Осипов Б. И. История русской орфографии и пунктуации. Омск, 1992. Р. 165.

Capítulo 2. Los rasgos fonéticos del ER

2.1. Las vocales reducidas

En el capítulo 1 hemos observado las causas posibles de “odnoerevost” del ER, en el presente párrafo estudiaremos el lado fonético de la cuestión sobre las reducidas. Siguiendo la tradición, analizaremos el comportamiento de las reducidas en diferentes morfemas.

2.1.1. Las reducidas en prefijos

Examinaremos dos tipos de preposiciones-prefijos que se encuentran en el ER – así llamados "erovye", con Ъ (ВЬ-, КЬ-, ПРѢДЬ-, СЬ-), y "bezyerovye" sin Ъ (ВЬЗ- ИЗ-, ОБ-, ОТ-, РАЗ-).

Prefijos "erovye"

El prefijo **вѣ-** se diferencia por su estabilidad en el uso de la reducida. Sin embargo ya en Minea de Nóvgorod de 1097 se encuentra un caso de escritura sin **ѣ**: **вселисѣ** (2 ejemplos).¹¹³ Ante 21 ejemplos de la utilización de este prefijo en el ER no se encuentra ninguna omisión de la reducida: **введоста** (15а,3), **вмещетьсѣ** (11б,1), **внезапж** (5б,12-13), **внесениѣ** (1г,10), **внидѣте** (1б,5), **впрашааше** (3а,12), **впрашахоу** (11б,1-2; 11б,15-16), **впрашаше** (7а,6-7), **впрашающѣ** (9б,15), **вскорѣ** (3в,2), **вста** (16б,6-7), **вставѣ** (4г,1-2; 7г,1; 7г,7; 8а,15), **встаниѣ** (6б,15), **встажѣ** (16а,4), **вшьдыше** (7б,20-1), a также **вселисѣ** (8б,5; 13б,7-8). En MP vemos una situación parecida, sólo que en este manuscrito encontramos las formas de esta última palabra con un signo diacrítico: **в'селисѣ** (14 об., 124 об.).¹¹⁴

¹¹³ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р 43.

¹¹⁴ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р 43.

Con la misma estabilidad en el ER se utiliza también la preposición **ВЪ** que se encuentra en el texto 200 veces (P. Lavrovsky en su investigación del ER habla de 140 casos de la utilización de esta preposición:¹¹⁵ **ВЪ** (1а,7; 1а,8; 1а,10; 1а,13; 1а,16; 1б,3; 1б,4; 1в,2; 1в,6; 1в,10; 1в,11; 1в,13; 1в,16; 1в,17; 1г,2; 1г,4; 1г,5; 1г,7; 1г,9; 1г,10; 1г,11; 1г,12; 1г,12; 1г,17; 1г,18; 2а,1; 2а,4; 2а,4; 2а,7; 2а,13; 2а,15; 2б,4; 2б,19; 2в,1; 2г,10; 2г,13; 2г,14; 2г,15; 2г,17; 2г,18; 2г,20; 3а,1; 3а,8; 3а,10; 3а,11; 3а,12; 3а,13; 3б,7; 3в,6; 4а,7; 4б,17; 4в,4; 4в,9; 4в,16; 4г,9; 4г,11; 4г,18; 4г,20; 5а,1; 5а,13; 5а,14; 5а,15; 5а,19; 5б,8; 5б,12; 5б,17; 5б,18; 5в,11; 5в,20; 5г,10; 5г,14; 5г,16; 6а,1; 6а,4-5; 6а,9; 6а,13; 6б,7; 6б,8; 6б,16; 6б,16; 6в,5; 6в,13; 6в,17; 6г,1; 6г,1; 6г,12; 6г,14; 7а,9; 7а,14; 7б,2; 7в,1; 7в,10; 7в,14; 7в,19; 7г,3; 7г,9; 7г,20; 8а,1; 8а,7; 8а,14; 8а,17; 8а,19; 8а,19-20; 8б,2; 8б,3; 8б,5; 8б,10; 8б,15; 8б,15; 8г,5; 8г,13; 9а,4; 9а,11; 9а,12; 9а,14; 9а,19; 9б,2; 9б,5; 9б,6; 9б,8; 9б,11; 9в,10; 9в,14; 9в,18; 9г,5; 9г,6; 9г,12; 10а,5; 10а,11; 10а,16; 10а,20; 10б,2; 10б,7; 10б,17; 10в,6; 10в,8; 10в,13; 10г,5; 10г,6; 10г,9; 10г,11; 10г,13; 10г,20; 11а,1; 11а,12; 11а,20; 11в,5; 11в,5; 11в,16; 11в,19; 11г,8; 11г,10; 11г,19; 12б,4; 12б,16; 12в,3-4; 12в,15; 12г,13; 13б,3; 13б,5; 13б,6; 13б,8; 13б,9; 13б,9; 13б,19; 13в,1; 13в,8; 14а,7; 14а,7; 14в,20; 14г,1; 14г,4; 14г,9; 14г,12; 14г,17; 15а,2; 15а,16; 15б,4; 15б,5; 15б,6; 15б,16; 15в,5; 15в,9; 15в,13; 15в,13; 15г,2; 15г,12; 15г,13; 16а,11; 16а,14; 16а,16; 16б,7; 16б,11; 16в,16; 16в,18; 16г,2; 16г,6; 16г,6; 16г,8; 16г,16).

De mayor interés para nosotros es el prefijo **СЪ-**, ya que muchos textos antiguo rusos permiten la omisión de *er* en este prefijo. De un modo especialmente frecuente la omisión de la reducida en este prefijo se encuentra en el verbo **СЪТВОРИТИ**. Ya en el ER "СТВОРИ" se encuentra 8 veces.¹¹⁶ En el ER esta palabra sistemáticamente (13 veces) se utiliza con la reducida en el prefijo: **СЪТВОРИ** (3а,7; 3б,19-20; 4г,2-3; 9в,2-3; 16г,7), **СЪТВОРИМЪ** (11б,3; 11б,11-12; 11б,17-18), **СЪТВОРИТ** (6а,15-16), **СЪТВОРИТЕ** (11а,9), **СЪТВОРИТИ** (15а,4-5),

¹¹⁵ Лавровский П. О Реймском евангелии // Опыты историко-филологических трудов студентов главного педагогического института шестого выпуска. СПб., 1852. Р. 61

¹¹⁶ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 43.

сѣт(в)орышжж (2б,11), сѣтворѣть (8б,19). En total en el manuscrito hemos encontrado 51 caso de utilización del prefijo сѣ-. A la lista anterior hay que añadir los siguientes ejemplos del texto: сѣбереть (11в,18-19), сѣблзнитьсѣ (16а,6-7), сѣблоудаше (9в,17), сѣблждаше (5в,18), сѣбра (7а,4), сѣбыстьсѣ (8а,4-5), сѣбждетьсѣ (4в,14-15; 7г,11-12; 8б,7; 8б,19-20; 13б,11-12), сѣвѣдѣтельствова (12б,17), сѣвѣдѣтельствовахъ (12в,11-12), сѣвѣщавъ (16в,13-14), сѣжжеть (11г,1), сѣзаждж (2а,15-16), сѣказа (5в,7; 11а,7), сѣказаемо (4в,20-1), сѣказаша (5в,12), сѣкончѣшасѣ (6в,18-19), сѣконьчѣшасѣ (15в,10-11), сѣкровища (7в,6), сѣкроушены (8в,14-15), сѣлагажци (5в,19), сѣлоучитьсѣ (1б,18), сѣмѣрень (13г,16-17), сѣмѣритьсѣ (10г,18), сѣмирѣжциисѣ (14б,11-12), сѣмрѣти (14г,20), сѣмрѣтънѣи (13в,2-3), сѣмѣтесѣ (7а,2-3), сѣниде (9в,13), сѣнѣстасѣ (4б,16), сѣнѣтиѣ (7в,16), сѣрѣтение (14в,18), сѣтвори (3а,7; 3б,19-20; 4г,2-3; 9в,2-3; 16г,7), сѣтворимъ (11б,3; 11б,11-12; 11б,17-18), сѣтворит (6а,15-16), сѣтворите (11а,9), сѣтворити (15а,4-5), сѣт(в)орышжж (2б,11), сѣтворѣть (8б,19), сѣходѣщъ (11г,14; 12а,15; 12б,19; 12в,7). En este prefijo la reducida se omite sólo una vez: сѣмрѣти (6а,11). La omisión de la vocal sorda aquí, en nuestra opinión, es bastante explicable ya que la combinación -сѣм- era "una construcción deetimologizada y indicaba a una asociación evidente entre el сѣ- de prefijo y los prefijos en -з- con la variedad típica para ellos del sonido consonante final."¹¹⁷

En las preposiciones "сѣ" y "кѣ" encontramos la misma situación. En los sitios donde muchos estudiosos consideran la omisión de la reducida como regular – en las combinaciones "сѣн", "кѣн", "кѣт" como la consecuencia de una pérdida temprana en ellos de las reducidas (análogicamente con las combinaciones en las palabras *книга, кто, снѣ* etc.),¹¹⁸ en el ER, al igual que en MP, la vocal sorda se

¹¹⁷ Марков В. М., *ibid.* P. 47.

¹¹⁸ Марков В. М., *К истории редуцированных гласных в русском языке.* Казань, 1964. PС. 50.

utiliza correctamente (en la preposición **съ** - 24 veces, en la preposición **къ** - 26 veces): **съ** (1a,2; 2б,18; 4г,1; 5a,5; 5б,13; 6б,2; 6б,14; 6в,6; 7a,4; 7в,2; 9в,13; 9г,10; 11г,15; 12a,17; 12a,18; 12б,8; 12б,20; 12в,9; 12в,12; 14a,11; 15a,11; 15б,17; 16a,20; 16в,14), **къ** (1б,6; 2б,15; 3a,15; 5в,3; 5в,17; 5г,5; 6б,13; 7в,12; 8г,18; 9в,1; 9в,6; 10a,1; 10б,4; 10г,4; 11б,10; 11б,13; 11б,18; 11г,4; 11г,20; 12a,5; 12a,6; 12б,5; 13г,10; 14a,15; 15б,2; 16г,20). Ya en el Izb. 1076 **ъ** en la preposición **къ** a menudo no se escribe.

La preposición "прѣдь" en los textos del s. XI – XII casi sin exclusión utiliza er.¹¹⁹ El ER en relación a esto no se diferencia de otros manuscritos: en el texto hemos detectado 11 casos de la utilización perfecta de er' en esta preposición: прѣдь (3в,14; 5г,15; 7б,13; 10a,13; 10a,15; 12б,11; 12б,11; 14г,2-3; 15a,14; 16б,2-3; 16б,5). No es ninguna excepción el único caso en el manuscrito del uso de la preposición прѣдь-: прѣдьтечи (12б,2).

Es evidente que en los prefijos "érovye" la reducida en el ER prácticamente no se pierde, hemos encontrado sólo un ejemplo de la ausencia de la vocal sorda en el prefijo **съ-**, en una combinación "deetimologizada" **-сьм-**, lo que se encuentra ya en los manuscritos más antiguos.

Prefijos "bezyerevye"

En los manuscritos del s. XI (ya en MP y EO) los prefijos "bezyerobye" (sin er) pueden acabarse o con una vocal reducida o con un signo diacrítico. Estos dos métodos gráficos tesifican "sobre un acercamiento temprano de dos tipos de prefijos...", este fenómeno consiste en la aparición en los prefijos que originalmente no tenían er con la vocalidad introducida en la frontera con la base que se empezaba por una vocal...: **из'мытъ** MP 40, **възълубиль** EO 176a, 52в, **изъвъщениe** Minea 1097 y otros. ¹²⁰

¹¹⁹ Марков В. М., *ibid.* P. 42.

¹²⁰ Еселевич И. Э., Марков В. М. История редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1976. P. 12.

En el ER no hemos encontrado ningunos casos de este tipo en los prefijos en -з-. El prefijo **ВЪЗ-** se queda a lo largo de todo el manuscrito sin utilizar la vocal reducida: **ВЪЗБРАНИХОМЪ** (3б,16-17), **ВЪЗВЕДЕНЬ** (12в,15), **ВЪЗВЕДЬ** (2в,16-17), **ВЪЗВРАТИСТАСА** (9б,7-8), **ВЪЗВРАТИШАСА** (5в,20-1; 6в,20; 7в,11; 8г,13; 15в,12-13), **ВЪЗВРАЩАЖЩЕМЬСА** (9а,17-18), **ВЪЗВѢСТИТЕ** (7б,7), **ВЪЗВѢСТИТЬ** (8в,8-9), **ВЪЗВЖЗА** (10в,1), **ВЪЗ(Д)ВИГНОУТЬ** (11а,15), **ВЪЗДРАДОВАШАСА** (7б,18-19), **ВЪЗДРАДОУИТЕСА** (2г,9-10), **ВЪЗЛОУБЛЕНЬИ** (11г,16-17), **ВЪЗЛОУБЛЕНЬИЙ** (12а,19), **ВЪЗЛОУБЛЕНЬИ** (8в,3-4), **ВЪЗМОЖЕТЬ** (3в,16-17), **ВЪЗМѢТЕ** (13г,13-14), **ВЪЗЬМОУТЬ** (12г,20-1), **ВЪЗНЕСОСТА** (14в,20), **ВЪЗНЕСОША** (5г,13-14). En la palabra **ВЪЗМѢТЕ** (13г,13-14) tenemos, por lo visto, un caso del uso hipercorrecto del prefijo, cuando el escribano omite la vocal reducida de la raíz, guardando sólo una imagen visual de la morfema **ВЪЗ-** que no tenía reducida.

Dentro del presente prefijo la sorda también regularmente se guarda (sobre que testifican las formas indicadas más arriba del prefijo delante de consonantes, y también las formas con ella antes de vocales: **ВЪЗАЛЬКА** (12г,1-2), **ВЪЗИГРАТЕСА** (2г,10-11), **ВЪЗИДЕ** (4г,18-19; 12а,12; 14а,13), **ВЪЗИСКАЖЩА** (9б,9).

Una situación parecida encontramos también en los prefijos **ИЗ-** y **РАЗ-**, que en el ER se utilizan 8 y 5 veces: **ИЗВѢСТЬНО** (7б,4), **ИЗБИ** (7г,18-19), **ИЗВЕДЕТЬ** (8в,18), **ИЗВОЛИХЬ** (8в,3), **ИЗГОНИТЕ** (1б,14-15), **ИЗГОНАТЬ** (1а,19), **ИЗГОНАЩА** (3б,14-15), **ИЗДАВЬШИ** (2а,10-11); **РАЗВРЪЗАА** (5г,18-19), **(РА)ЗВРЪЗАА** (14г,6-7), **РАЗГНѢВАВЬСА** (7г,17-18), **РАЗДРѢШИТИ** (10б,20-1), **РАЗЛОЕЧАТЬ** (2г,6-7). La forma originalmente sin reducida se nota también en la preposición **ИЗ** (2 casos): **ИЗ** (2в,14; 12г,11).

Podemos ver que la reducida no se oía en la frontera de morfemas porque el consonante final del prefijo en las siguientes palabras es ausente: **ИЦѢ(Л)И** (8б,16-17), **ИЦѢЛИТЕ** (1б,11), **ИЦѢЛИТИСА** (2в,8-9), **ИЦѢЛАХОУСА** (2в,11-12), **ИШЬДЬ** (16г,9-10), **ИШЬДЬШЖЖ** (2б,2-3).

El consonante final de los prefijos **ис**, 30 veces, y **рас**, 1 vez, que guarda sus características como un sonido sordo también indica que la vocal reducida aquí no se utiliza: **искоуси** (13а,5), **искоуситисѧ** (12в,16-17), **искоушаѧ** (12г,2-3), **исплънити** (12а,9), **исплънитъсѧ** (10г,17), **исплъниша** (5г,11), **исплънишасѧ** (5а,9-10; 5г,6), **ѡсплънѧѧсѧ** (6г,4), **исплънѧѧсѧ** (9а,7; 15в,17), **ѡсповѣдашесѧ** (6в,15; 15в,6-7), **ѡсповѣдаѡще** (10а,6), **ѡсповѣдаѡще** (10б,9), **ѡсповѣдник(о)мь** (1в,19-20), **ѡсповѣдника** (1в,3), **ѡсповѣсть** (1в,5), **испыта** (7а,19-20; 8а,3-4), **испытайте** (7б,4-5), **ѡсточь** (2а,19-20), **исхождаше** (2в,15), **исходаѡщемь** (16а,3), **исходаѡциимь** (11а,4), **исходаѡщиймь** (12г,10-11), **исхожаше** (10а,1; 10б,4), **исцѣлѣ** (2б,1), **исцѣлѧше** (2в,16), **распѡтиихь** (8в,12-13). "Ya en los textos más antiguos se reflejan unos ejemplos de la utilización de los prefijos indicados con el signo de la reducida, más joven es la fuente, más frecuentemente tiene **er** en estos prepositos y prefijos".¹²¹ Así, en MP en la preposición "из" antes del consonante principal en cuatro casos se pone un signo diacrítico, en el prefijo - 8 veces, en el EO ya se encuentran algunas formas con **er**.¹²² En el ER, como ya se ha dicho, no encontramos ningunos ejemplos parecidos.

En nuestro manuscrito el prefijo **от-** ante los consonantes permite una interpolación de **ь** 5 veces, y sólo una vez se queda sin **er**: **отъвѣть** (7в,9-10), **отъкрыѡтсѧ** (15б,9-10), **отъкрывение** (6б,7; 15а,16-17), **отътолѣ** (13в,4), но **отрѣшити** (11в,12-13). Delante de una vocal la sorda es ausente todos los 4 veces de la utilización del presente prefijo: **отиде** (7г,9; 8б,3), **отииде** (13б,5), **ѡтидоша** (7в,13). Si comparar con MP, podemos ver que **от-** en este manuscrito ante los consonantes se escribe constantemente con **ь**: **отъкрыль** (6 об.), **отътуде** (35 об.) etc. En el EO tenemos muchas formas sin reducidas, tanto ante los consonantes, como ante las vocales, donde **ь** se encuentra sólo cuatro veces, en

¹²¹ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. P.62.

¹²² Марков В. М., *ibid.* P. 64.

MP ante la vocal también la forma sin er se guarda constantemente: **ОТИДОША** (78В, 103а, 250В, 252В).¹²³

En el ER el prefijo **от-** no ofrece un material grande para algunas conclusiones en relación a las reducidas, ya que en el manuscrito este prefijo se transmite, principalmente, a través de la ligadura. Como ligadura **от-** se utiliza 15 veces: **Ѡврьзошасѧ** (12а,13-14), **Ѡврьзь** (14а,16), **Ѡврьзьшасѧ** (11Г,12-13), **Ѡврьзьше** (7В,5-6), **Ѡвѣтѣхь** (9б,19), **Ѡвѣща** (3б,11), **Ѡвѣщаваше** (11В,7), **Ѡвѣщавь** (11б,4; 12а,6; 2Г,6-7; 15Г,17), **Ѡвѣщано** (6а,10), **Ѡидоу** (5б,20-1), **Ѡкрыти** (13Г,10), **Ѡкрыжтьсѧ** (6б,20).

La preposición "от" en forma de **Ѡ** se escribe todas las 104 veces de su uso: **Ѡ** (1а,15; 1В,3; 1В,7; 1В,9; 1В,12; 1В,15; 1Г,1; 1Г,16; 1Г,16; 1Г,18; 1Г,19; 2а,3; 2а,10; 2б,1; 2б,3; 2б,21; 2В,4; 2В,9; 2В,11; 3а,3; 3а,5; 3а,7; 3а,9; 3В,12; 3В,15; 3Г,2; 3Г,9; 3Г,10; 3Г,14; 4б,4; 4б,6; 4б,7; 4б,9; 4б,18; 4В,9; 4В,13; 4В,15; 4Г,2; 4Г,10; 4Г,12; 4Г,19; 4Г,20; 5а,3; 5В,1; 5В,16; 6б,19; 6б,20; 6В,3; 6В,7; 6В,10; 6Г,8; 6Г,10; 6Г,11; 6Г,15; 6Г,16; 7а,20; 7В,16; 7Г,12; 7Г,13; 7Г,17; 8а,2; 8а,4; 8б,12; 8б,14; 8Г,3; 8Г,12; 9Г,1; 9Г,4; 9Г,17; 10а,5; 10а,8; 10б,8; 10В,7; 11а,5; 11а,8; 11а,14; 11Г,7; 11Г,8; 11Г,10; 11Г,12; 11Г,18; 11Г,19; 12а,1; 12а,3; 12а,12; 12б,3; 12В,14; 12В,17; 13б,2; 13Г,2; 13Г,15; 14а,3; 14а,6; 14а,8; 14а,10; 14В,19; 15б,10; 15б,14; 15б,18; 15В,2; 15Г,11; 15Г,14; 16б,12; 16В,5) (en el p. 1.7. hemos visto las posibles causas del uso frecuente de la ligadura en el ER).

En la preposición-prefijo **об-** la vocal reducida no se escribe nunca: **Ѡб** (13б,16), **обличити** (4В,1), **Ѡблѣчена** (16а,15), **Ѡблѣчень** (10б,11), **(о)брѣжоуть** (5Г,7), **Ѡбрѣжжть** (8Г,20-1), **обрѣзаниѣ** (8Г,10), **Ѡбржченож** (5а,6), **Ѡбру(ч)** (6Г,9), **Ѡбрученѣ** (4б,13) y otros.

De este modo, los hechos del ER demuestran que los prefijos sin er' en el ER no permiten ninguna interpolación de la vocal sorda (con la excepción del prefijo **от-**).

---

¹²³ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. С. 50-51.

2.1.2. Reducidas en sufijos

En el texto del ER encontramos los siguientes sufijos que tienen er' de origen: -ѣд, -ѣк (-ѣц), -ѣн, -ѣник (-ѣниц), -ѣск, -ѣств.

Los sufijos -ѣд, -ѣк (-ѣц), -ѣск, -ѣств para nosotros no tienen un interés especial ya que el uso de la reducida en ellos en los manuscritos más antiguos es comparativamente regular. Así, en MP en todos los sufijos, además del sufijo -ѣн, la reducida no se omite.¹²⁴

En el ER la vocal sorda sin ninguna excepción se guarda en el sufijo **-ѣд** 8 veces (правѣдивь (4б,19-20), правѣднаго (15в,20-1), правѣдоу (12а,10), правѣды (14б,5-6; 14б,14-15), правѣднь (6а,6-7; 14г,15), правѣдѣ (16г,4); **-ѣк (-ѣц)** - 5 veces (гладькы (11а,1), кротькь (13г,16), кротьций (14б,2), льгько (13г,20), маькька (16а,15-16); **-ѣск** - 12 veces (авилиньскож (10г,1-2), вавилоньскааго (4б,8-9), вавжлоньскоу (4а,8-9), ерьданьскаа (10а,3-4), жидовьскаа (10б,5), жидовьскоуж (4г,20-1), иерданьскоуж (10г,7), лоудьскы (7а,6), моужьска (5г,18; 14г,6), нусьска(го) (13в,9), понтьскоумоу (10в,11-12); **-ѣств** - 10 veces (благовѣстьствжж (5б,4), блѣ овѣстьствоуа (11г,3), владычества (10в,9-10), дѣ ѣства (6в,7), дѣвьства (15б,18-19), множество (2в,3; 5б,14), ѳтьчества (5а,4), съвѣдѣтельствова (12б,17), съвѣдѣтельствовахь (12в,11-12).

En el sufijo -ѣник (-ѣниц) una vez de 8 casos la vocal reducida se transmite con el signo diacrítico, pero este ejemplo se encuentra a final de la línea: безмьздѣник(м) (14в,12), безмьздѣник(о)ма (1а,13-14), исповѣдѣника (1в,3), ноуждѣници (16б,15), праздѣника (9а,15-16), пра(з)дѣники (9а,12), сребрьникоу (16в,15), - рого исповѣдѣник(о)мь (1в,19-20).

En el sufijo -ѣц de los 9 ejemplos encontramos sólo una omisión de la vocal reducida: агньць (12б,6), богоносьца (3а,9), бѣ носьца (14в,1), младеньць (5б,11; 5в,10; 5г,17; 14г,5), младеньца (7г,19), прѣвѣньць

¹²⁴ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 73.

(5а,11), прѣвѣньца (4г,6-7), пѣтеньца (6а,3), - pero младенець (8г,6). Este único ejemplo se encuentra no en el texto de lecturas sino en memorias donde el escribano, parece estar menos atento.

El sufijo –ЪН en todos los textos más antiguos permite la omisión de la vocal reducida, incluso en MP que no conoce la pérdida de sordas en otros sufijos. "más nueve es el texto, más [...] frecuentemente en él se encuentran las formas con -Н, y este hecho [...] puede servir [...] como un criterio expresivo a la hora de establecer el tiempo de la creación del texto".¹²⁵

En el ER ЪН- guarda la vocal reducida: вышьнихъ (5б,17), законьномуу (15а,5-6), законьноуоу (6а,16-17), ѿвѣстьно (7б,4), непраздноѡ (5а,7-8), ношьноуѡ (5а,17-18), отръпѣтнаѡ (10г,19-20), подобьно (16в,7), правьднь (6а,6-7; 14г,15), праздни (16г,13), праздны (16в,20-1), празднь (16г,11), прѣрочьно (6б,17), пѣтикостьнаѡ (13в,14), смрътѣнѣи (13в,2-3), оутрѣни (6г,7), цѣ къвьнѣмь (12г,14-15). Una vez la sorda en este sufijo se cambia por un signo diacrítico y una vez se omite: небесныхъ (5б,14-15), правьднаго (15в,20-1). Se conoce que en los manuscritos se nota la tendencia de "una liquidación especialmente intensiva del signo de reducido precisamente en las combinaciones -СЪН-, -ЗЪН-. Comparamos con MP: красьно (52), красного (16об.), крас'но (84, 96 об.), небесныхъ (96 об.), ужас'но (38), образно (45 об., 51).¹²⁶ En el ER los ejemplos onservados, posiblemente, podrían ser causados por esta combinación de consonantes. Pero más evidente es el hecho demostrativo de que los casos de cambio de una vocal sorda por un signo diacrítico o con la omisión de la vocal reducida en el sufijo -ЪН aparecen en final de la linea donde en todos los manuscritos antiguos ellos se pierden bastante frecuentemente.

En los sufijos de participio activos del pasado el ER constantemente utiliza la vocal reducida: бѣвьши (4б,14), бѣвьшѡ (16г,19), бѣвьши /sic!/ (5в,6),

¹²⁵ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 74.

¹²⁶ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 76.

видѣвъша (9б,20), видѣвъше (5в,11; 7б,17), вьшьдьше (7б,20-1), живьши (6в,6; 15б,17), заматерѣвъши (15б,15), застарѣвъши(сѧ) (6в,4-5), йшьдьшжж (2б,2-3), коньчѧвъшемь (9а,16-17), мнѣвъша (9б,2), ѡбрѣтъша (9б,7), ѡбрѣтъши (2а,12), ѡшьдь(ше) (8г,6), ошьдьшемь (7в,17; 8г,3), падьше (7в,4), погыбьшимь (1б,7), подвигышесѧ (5в,8), помысливьшж (4в,3-4), послоушавьшей (7б,10), посылавьшаѧго (3б,10-11), приимьше (7в,10), приимьши (2а,9), приставьши (6в,13-14; 15в,6), пришьдьши (2а,13-14; 2а,14-15; 7б,14-15), родивьшжсѧ (6г,12), слышавьше (5в,14-15), слышавьши (2а,14), сът(в)орьшжж (2б,11), сѣдьшж (14а,13-14), оубоѧвъшисѧ (2б,12), оумрьшж (8а,12), ѡврзьшасѧ (11г,12-13), ѡврзьше (7в,5-6), шьдьше (7б,3; 15г,18), ѧвьшеѧсѧ (7б,1).

El análisis de sufijos con reducidas en el ER demostró que en el texto del manuscrito se encuentra sólo una omisión de la sorda en el sufijo más inestable -ЪН, esto ocurre a finales de la línea, y una vez en el sufijo -ЪЦ (en las memorias). El cambio de la vocal reducida por un signo diacrítico se encuentra una vez en el mismo sufijo -ЪН (fin de línea) y una vez en el sufijo -ЪНИК (en las memorias).

2.1.3. Reducidas en los morfemas de raíz

En las palabras eslavas, según la observación de los estudiosos, las vocales sordas se omiten en unas combinaciones de consonantes definidas: "-КН-, -ТН-, -МН-, -СН-, -ЗЛ-, -СЛ-, -ТЛ-, -ДВ-, -ЗВ-, -КТ-, -ПТ-, -ПС-, -ВС-, -ЖД-, -ЧТ."¹²⁷ Examenaremos en cuanto este fenómeno es natural para el ER.

Las vocales reducidas en las raíces con la sorda de origen imposible de comprobar en el manuscrito tienen una variedad bastante grande de ejemplos.

En la combinación -МН- la reducida se omite 15 veces y 1 vez se guarda: многа (2г,12), много (2а,9), многымь (6б,15-16; 15б,5), много (2а,10; 6б,20;

¹²⁷ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 39.

8а,9; 15б,10-11), МНОЖЬСТВО (2в,3; 5б,14), МНОЗИ (2а,5; 8б,16; 14а,8), МНОЗѢХЬ (6в,5-6; 15б,16) - МЬНОГА (14в,3-4). En MP en esta combinación encontramos el uso constante del signo diacrítico o ъ. V. M. Márkov supone una cercanía del protógrafo de MP al "número de los documentos con la escritura mayoritaria de МНОГ-", como en el Ev. Zogr., y "el signo diacrítico en el texto estudiado es el resultado de reconstrucción de concordancia entre el sonido conciente y la forma ortográfica de la palabra."¹²⁸ Posiblemente el ER también pertenece al número de textos que tenían un protógrafo que constantemente omitía la reducida en esta combinación de raíz. La forma "МЪНЕ" en muchos manuscritos antiguos no tiene la vocal reducida, pero en el ER, y en MP, la relación de las formas con la vocal reducida original y con su omisión es la misma y consiste de 4:4: МЪНѢ (12в,5; 13г,4; 13г,11; 16а,7) - МНОЖ (12б,11), МНѢ (2б,9-10; 12а,5; 12б,9-10).

Lo mismo podemos decir sobre la combinación -ДВ- donde en el ER la vocal reducida se guarda 2 veces, se cambia por un signo diacrítico 2 veces y no se transmite 3 veces: ДѢВА (6а,3), ДѢВОЖ (8а,2), ДВА (6а,2), ДВѢ (2а,8) - ДВА (14г,11; 15г,14), ДВѢ (11б,5).

En la combinación -КН- la vocal reducida se omite 2 veces y se guarda 1 vez: КНИГАХЬ (10г,11), КНИГЫ (3в,16) - КЪНИЖЬНИКЫ (7а,5-6) (en el EO 2 veces se encuentra КНИГАМЪ, en MP - КЪНИГЪ, К'НИГЫ).¹²⁹

El ER no permite la omisión de la sorda en las combinaciones -КД-, -КМ-, -КТ-, -ЧТ-, como muchos otros manuscritos: КДЕ (6г,17), pero КЪДЕ (7а,7); ТЪКМО (13г,8); КТО (2б,9; 3а,17; 13г,8), НИКТО (3б,18-19; 8в,12; 16г,14), НѢКТО (3а,6-7), pero КЪТО (2б,4-5; 11а,7), НИКЪТО (13г,6); ЧТО (11б,3; 16г,12), pero ЧЪТО (3а,13; 9в,2; 9в,6-7; 11б,11; 11б,17). Como podemos ver las coordinaciones de las formas sin reducida y con ella son 1:1, 1:0, 7:3, 2:5.

¹²⁸ Марков В. М., *ibid.* P. 27.

¹²⁹ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. P.30.

En otras combinaciones la sorda se guarda sin excepción: **кыгда** (13а,1), **тыгда** (7а,18; 7г,15; 8а,4; 9г,20-1; 12а,10-11; 12г,12; 13а,13; 13а,19). En el ER, como en MP, la reducida siempre se utiliza entre los consonantes **-нд-**, **-жд-** en las palabras: **доньде** (4г,6), **донь(де)** (7г,4), **доньдеже** (8в,17-18), **кыждо** (4г,17). Pero en el EO se encuentran formas **кыждо**, **колиждо**, en Minea 1095 la palabra **доньдеже** se escribe sin reducida.¹³⁰

De este modo, el ER en las combinaciones con una reducida no comprobada ofrece las siguientes proporciones con la reducida y sin ella: **-дыв-** - 4:3; **-жыд-** 1:0; **-кыг-** 1:0; **-кыд-** - 1:1; **-кым-** 0:1; **-кын-** - 2:1; **-кыт-** - 3:7; **-мын-** (**мног-**) - 1:15; **-мын-** (**мын(ѣ)**) - 4:4; **-нды-** 3:0; **-тыг-** - 8:0; **-чыт-** - 5:2. Como vemos, con una regularidad especial la omisión se encuentra en la raíz **-мног-**. Posiblemente, aquí se reflejó la etapa más temprana de la aflojación de reducidas en **мн**.

Analizando las palabras con las combinaciones de consonantes de las raíces en las que la reducida se comprueba por el material de la lengua rusa: **вѣс**, **-дын-**, **-зыл-**, **-мын-**, **-сыл-**, **-чыст-**. En ellos se nota la transmisión de sordas más constante que en los ejemplos anteriores. Se encuentran en total 9 casos con la omisión de reducida, pero de una forma relativamente regular la vocal sorda no se escribe sólo en **-дын-**, **-зыл-**, **-мын-**.

El escribano del ER transmite **-дын-** con la reducida 1 vez (en los casos de las combinaciones bajo título 21 vez), la omisión de la sorda se encuentra también 1 vez: **дынии** (12в,19), pero **дни** (4г,11).

-мын- da dos omisiones de la reducida ante dos ejemplos con la vocal sorda: **мний** (16б,9), **мынѣвѣша** (9б,2), но **мыний** (3б,1), **мынѣши** (7а,13). En MP **ь** o el signo diacrítico se utiliza en este caso constantemente.¹³¹

-вѣс- siempre utiliza **ѣ** : **вѣсе** (2а,11; 4в,14), **вѣсего** (12б,7-8; 13а,9), **вѣсемѣ** (2в,4-5), **вѣси** (4г,17; 5в,14; 9б,17; 10б,7; 13г,11; 16б,16), **вѣсь** (2в,12; 7а,3; 10а,2; 16г,12), **вѣсѣ** (2в,16), **вѣсѣмѣ** (3б,2; 5б,6; 6в,16; 11в,4-5; 11в,8;

¹³⁰ Марков В. М., *ibid.* P. 30.

¹³¹ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. P. 28.

15в,8), **ВЪСѢХЪ** (3б,1; 4б,5; 5г,3; 6б,6; 8а,1; 8г,15-16; 15а,15), **ВЪСА** (5в,18; 6в,19; 7а,4-5; 7г,19; 8б,17; 9а,11; 9в,17-18; 10а,2; 10а,3; 10б,5; 10г,17; 13а,9; 13а,11; 13г,4; 15в,11), **ВЪСЯКА** (10г,16; 11а,2), **ВЪСАКО** (11а,18), **ВЪСАКОМЪ** (12г,10), **ВЪСАКОУ** (12а,9-10), **ВЪСАКЪ** (1а,20; 1в,5; 5г,17; 14б,19-20; 14г,5), **ВЪСЖ** (1а,20-1, 2б,15-16; 4г,13; 10г,6). En MP y en el EO esta palabra también sistemáticamente se escribe con **Ъ** o con un signo diacrítico, pero ya en el Izb. 1073, el Ev.Arh. aquí encontramos la omisión de la reducida.

En el ER la vocale reducida es ausente en **-ЗЪЛ-** todos los tres veces de su uso – dos veces en la posición floja y una vez en la fuerte: **ЗЛО** (2г,9), **ЗЛОСЛОВЕСИТИ** (3в,2), **ЗЛЬ** (14б,20). En MP **-ЗЪЛ-** también bastante frecuentemente omite **Ъ** (**ЗЪЛЫ**, **З'ЛО**, **ЗЛОБЫ**).

La omisión de la reducida en una posición fuerte en el ER se encuentra en la palabra **ЧСТЬНЫѦ** (15г,10). Puede ser que este ejemplo está relacionado con el hecho de que esta palabra frecuentemente está en los manuscritos antiguos bajo título, el escribano posiblemente olvidó poner este signo, sobre todo, porque el caso estudiado está no en el texto de lecturas sino en las memorias. Encontramos también dos casos con la reducida: **ЧЪСТІВЪ** (6а,7), **ЧЪСТИВЪ** (14г,15).

Dos veces en el ER se pierde la vocal sorda en una posición floja en la palabra **ПОСЛАВЪ** (7б,2; 15г,14) ante 7 ejemplos con **Ъ**: **ПОСЬЛА** (1б,1; 16в,16), **ПОСЬЛАВЫИ** (12в,3), **ПОСЬЛАВЪ** (7г,18), **ПОСЬЛАВЪШААГО** (3б,10-11), **ПОСЬЛОУ** (10а,12; 16б,2). Esta omisión es bastante explicable desde el punto de vista de la específica de la combinación **-сл-**.¹³²

De este modo, en el ER **-ДЪН-** omite la vocal sorda 1 vez de 2, **МН-** - 2 veces de 4, **-сл-** - 1 vez de 8, **-ЧЪС-** - 1 vez de 3, **-ЗЛ-** todas 3 veces de su uso.

V. V. Kólesov indica que "en los manuscritos se ve como se incrementaba la cantidad de raíces, capaces de omitir constantemente las vocales reducidas: de 2 - 3 a principio del s. XI (MP, EO), 10 - 12 a finales del s. XI (Ev. Arh., Minea 95,

---

¹³² Марков В. М., К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 39.

Minea 96...) hasta 20 - 30 a finales del s. XII".¹³³ En el caso del ER, posiblemente, podemos hablar sobre una omisión constante de la vocal sorda sólo en las combinaciones de raíz -ЗЪЛ-, -МЪН- y una omisión menos regular en las combinaciones -ДЪВ-, -КЪТ-.

2.1.4. Reducidas con consonantes líquidas

Como se conoce, existía tres casos principales de la transmisión gráfica de las vocales reducidas con consonantes líquidos: "ruso", "búlgaro" y con dos "eres". En el ER encontramos sólo formas "búlgaras" del tipo тѣт, тѣт con la ausencia absoluta de la omisión de la vocal sorda. Examinaremos los ejemplos de la utilización de palabras con esta combinación de sonidos.

Entre las combinaciones тѣт, тѣт, a las que en el ruso moderno corresponden -tort-, -tert-, -tolt-, en el manuscrito se puede distinguir los siguientes ejemplos: вльсви (6г,14-15), вльхвомь (7в,18), вльхвы (7а,19), вльхвь (7г,17; 8а,4), врьзисѧ (12г,16-17), врьхж (7б,15), грълици (14г,10), гръличища (6а,2), дръзаи (2б,17), жрътву (5г,20), испльнити (12а,9), испльнитьсѧ (10г,17), испльниша (5г,11), испльнишасѧ (5а,9-10; 5г,6), йспльнѧѧсѧ (9а,7; 15в,17), испльнѧѧсѧ (6г,4), мльчѧхоу (3а,15), мрътвий (16а,3-4), мрътвыѧ (1б,12), наплънишасѧ (8г,19), прьваго (8б,11), прьвоу (4г,15), прьвѣньць (5а,11), прьвѣньца (4г,6-7), развьрзаѧ (5г,18-19), (ра)звьрзаѧ (14г,6-7), скръбѧща (9в,4-5), смръти (6а,11), смръти (6а,11), съмръти (14г,20), съмрътънѣи (13в,2-3), тръжици (16в,19-20), х(л)ьмь (10г,18), оумрътъвѧ (7г,10-11), оумръшж (8а,12), ѿвьрзошасѧ (12а,13-14), ѿвьръзь (14а,16), ѿвьръзьшасѧ (11г,12-13), ѿвьръзьшу (7в,5-6).

Las palabras con la combinación тѣт, al que en ruso corresponden -trot-, -tret-, en el ER encontramos en los siguientes casos: въскръсениѣ (15б,4-5), крьстивь (12а,11), крьстисѧ (11г,10), крьстителѧ (16б,9), крьстителѧ

¹³³ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. С. 110.

(16б,12-13), крѣститель (9г,5-6), крѣститисѧ (11а,5; 12а,4), крѣсти(т)лоу (15г,11), крѣститъ (10в,4; 11в,14-15; 12в,4), крѣститъсѧ (11б,9-10; 12а,1), крѣститѧлѧ (12б,3), крѣстихъ (10в,3), крѣстѧ (10а,20; 12б,16), крѣстѧи (12в,9), крѣщахоусѧ (10а,4; 10б,6-7), крѣщение (10б,1-2; 10г,8), крѣщоу (11в,9), трѣсти (8в,14), трѣсть (16а,11).

P. Lavrovsky en su estudio del ER también presta atención a este easgo del ER: "la constancia estricta con la que el escribano intentaba guardar ъ después de р en todos los sitios, al contrario de las formas del EO".¹³⁴ En nuestra opinión, este tipo de escrituras puede ser explicado por el deseo del escribano seguir el protógrafo antiguo eslavo lo que se refleja en muchas otras características del ER.

El hecho de que en el manuscrito no se han encontrado ni una omisión de la vocal sorda en las combinaciones con los consonantes líquidos, es bastante regular. V. M. Márkov marca los casos parecidos en una serie de manuscritos donde la omisión de er' se nota sólo cuando en el texto reinan las formas del tipo -ѡр-; cuando en un manuscrito se utilizan las formas del tipo -рѣ-, la omisión de la vocal reducida detrás del consonante líquido normalmente es ausente.¹³⁵ Como el mejor ejemplo el estudioso llama МР. Pero en este manuscrito, a diferencia del ER, se encuentran también las combinaciones con "dos ers", donde el segundo yer se cambia por un signo diacrítico. Las formas con un er utilizados sin excepciones después de un consonante líquido en el ER demuestra que el escribano intenta seguir la tradición antiguo eslava del protógrafo.

2.1.5. Las reducidas introducidas

El desarrollo de la vocalidad "no orgánica" es muy antiguo. En el ER la introducción de la sorda se encuentra, principalmente, en las palabras importadas. El reducido aparece, mayoritariamente, en aquellos sitios donde en una palabra

¹³⁴ Лавровский П. О Реймском евангелии // Опыты историко-филологических трудов студентов главного педагогического института шестого выпуска. - СПб., 1852. - Р. 8.

¹³⁵ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 208.

Los estudios sobre los manuscritos antiguo rusos testifican que en los manuscritos (MP, Ev.Ar. y otros) los signos diacríticos a veces se ponen encima de los grupos de consonantes genéticamente no relacionadas con las vocales sordas.

2.1.6. Los signos diacríticos en lugar de las reducidas

En el ER los signos diacríticos cumplen tres funciones (ver el capítulo 1). Hemos visto ya la utilización de los signos en la función de la yotación. No paramos en los signos que no tienen un sentido fonético ya que ellos se encuentran en todos los manuscritos antiguos y están copiados, posiblemente, ya desde un protógrafo griego: **ѠВІѠ** (3r,16-17), **авраѠмоу** (11a,16), **Ѡзора** (4a,15), **Ѡмоча** (4a,5), **Ѡмось** (4a,5), **ѠѠѠѠ** (1r,16; 18; 12б,3; 14в,6; 15r,10) y muchos otros. Nos detendremos en la utilización del signo ‘ en el lugar de las reducidas.

Los signos diacríticos en el ER pueden estar tanto en lugar de la reducida original, como en lugar de una vocal reducida introducida en las palabras importadas. Es demostrativo que en el ER en esta función se utiliza no *paerok*, sino el mismo signo que para el significado de yot y para la marcación de algunas letras separadas. Sustituye la sorda de origen en las raíces 2 veces, 1 vez está a final de palabra (aunque este casi es dudoso ya que el signo se ve bastante mal): **двѠр** (1в,15) (la omisión de la reducida en esta posición se nota en tres casos: **принесѠт** (11r,7), **сѠтворит** (6a,15-16), **храм** (7в,1). El signo está en lugar de la sorda introducida en las palabras importadas sólo dos veces (p.2.1.5.). Como vemos, en el lugar de la reducida el signo se utiliza rara vez.

Para los manuscritos rusos la transmisión de la reducida a través del signo diacrítico fue bastante antiguo, ya en MP estos signos funcionan de una manera activa y se interpretan como demostradores gráficos de la vocalidad. En MP *paerok* se utiliza 1282 veces, en el Ev.Ar. un punto en la misma función está utilizada 466 veces. «En los textos tempranos antiguo rusos o en los manuscritos con una tradición establecida (EO, Izb. 1073) *paerok* se utiliza sólo encima de las

reducidas de origen y nunca en el lugar de nuevas (las últimas aquí también son raras), lo que confirma el carácter propiamente ruso de la peculiaridad gráfica antiguo eslava de la transmisión de las "nuevas".¹³⁶ Una utilización rara del signo diacrítico en el lugar de Ъ en el ER puede evidenciar los rasgos específicos de la escuela del escribano del ER o sobre una tradición escrita no establecida. Como anota V. M. Márkov: "en este manuscrito los signos diacríticos a veces reciben un significado de titlos, que permiten saber la cantidad de las vocales omitidas concientemente, por ej. *окѣмьбра* (2), pero – *окѣтъмьбра*."¹³⁷

2.1.7. La vocalización de las reducidas

En el ER no hemos encontrado ningún caso de vocalización de las reducidas lo que, posiblemente, en el conjunto con otros datos en el área de reducidos habla de la antigüedad del texto, ya que en los manuscritos de la segunda mitad del s. XI-XII el cambio de las formas originales con las letras Ѣ, Ъ por las de con О, е no representa una rareza especial.

1.1.8. Las reducidas tensas

En el ER el reducido tenso puede ser transmitido a través de Ъ y de И.

Se sabe que en los textos rusos "sólo a finales del s. XI la distribución posicional entre <и-ъ> se refleja en los manuscritos: [...] las formas raras del tipo *змья*, *третьяго* en el EO, Izb. 1073, Izb. 1076 pueden ser explicadas por la influencia de originales eslavo meridionales".¹³⁸ V. V. Kólesov destaca una regularidad definida en la aparición de las combinaciones de este tipo en los textos antiguo rusos desde finales del s. XI (ya en Minea de 1097). "En los manuscritos al principio son especialmente frecuentes las escrituras con Ъ ante la sílaba que

¹³⁶ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р. 110.

¹³⁷ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. Р. 238.

¹³⁸ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р. 125.

(6б,4), спѣ ениѣ (15а,13), сънѣтиѣ (7в,16), сьрѣтение (14в,18), точение (2а,7), црѣ твие (2в,20; 3в,13).

La combinación ЪА encontramos 19 veces, igual que la combinación ИА: анитоньяА (13в,16), бжѣ ѡА (6г,6), бжѣ ѡА (9а,8-9; 15в,18-19), васильА (8г,11-12; 13в,10), григорьяА (1г,5), дьяАна (1а,14), дьяАволь (13а,6-7), евънѣгельА (10а,9), ѡльА (16б,20), марьяА (4в,7), поморьяА (2в,6), прѣселеньА (4б,7-8), прѣселеньА (4б,9-10), трьяА /sic!/ (12б,1) оусньАнь (9г,18; 10б,13), оутрьяА (8г,4; 8г,7), но азариА (3а,2), ѡлеѣханьдриА (1г,13-14), ѡнаниА (3а,1-2), афанасиА (13в,18-19), бжѣ иА (10а,10), власи(А) (15г,3), вьсиА (13в,3), диАвола (12в,17), диАволь (12г,12-13; 13а,19-20), игнатиА (14в,9-10), избавлениА (6в,17), избаниА (15в,9), ищАдиА (11а,6), камениА (11а,14), мрѣ иА (5в,17-18), тивериА (10в,10), оуриниА (3г,14), оутриА (7в,15).

La combinación ЪИ se encuentra sólo una vez, ИИ en todo el resto de casos: възлоубленьи (8в,3-4), но бжѣ иѣ (12г,11), бжѣ ии (10г,4; 12а,15; 12в,13; 14б,13), бжѣ ии (12б,6), генадии (1г,9), дивии (9г,20), дивий (10б,15), знании (9б,6), ѡгнатии (3а,8-9), корений (11а,17), лоудий (2в,4; 6б,6; 15а,15), лоудии (6б,8-9), мари (4б,14-15) y muchos otros.

Como vemos de los ejemplos, el cambio del и al ѡ en el ER се transmite ante А bastante frecuentemente y ante И casi no se encuentra. Consideramos que las formas con ѡ encontrados en el manuscrito podrían ser caisadas por el protógrafo antiguo eslavo, aunque con la seguridad hablar de eso es bastante difícil.

Sobre la ausencia de los ejemplos parecidos en la lengua del escribano del ER puede hablar también la reflexión de en el manuscrito de cambio ѡ - ѡ en preposiciones въ, къ, съ ante И inicial donde "desde la segunda mitad del s. XI tenemos formas: въ иѣрмлѣ, въ имени en Izbornik 1073; въ истиноу en Minea 1097, ev.Arh."¹⁴⁰

¹⁴⁰ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М.,1980. P.126.

Además, en el ER encontramos sólo formas antiguas de las palabras, lo que, parece ser, está relacionado con la ausencia de la pérdida de las reducidas: ГАЛИЛѢИСКЪ (8б,4), ГА(Л)ЛѢИСКАГО (11г,9), ДОСТОИНО (12а,8), ДОСТОИНЫ (10б,19; 11в,12), ИЖДѢИСКЪ (6г,18), ИЖДѢИСТЪ (6г,13), ИЖДѢИСТЪИ (9г,7), ИЖДѢИСТЪМЪ (7а,9-10). V. V. Kólesov escribe que a causa de la caída de las reducidas empezó el proceso morfológico separación de morfemas, y «la antigua combinación con la parte de la raíz (j) y parte del sufijo (ь), por ejemplo, en (гној-ьп-ь), se convirtió en inaceptable. Pero lo que para el Ev.Arh. era sólo una incertidumbre relacionada con, posiblemente, la influencia eslava meridional hacia la pronunciación eclesiástica (aquí al lado de ВЪЗАЕМЪ... encontramos ВЪЗАИМЪ y otros), para el Ev.Dobr. 1164 y unos manuscritos más tardíos ya es el resultado de cambio fonético del ь fuerte: ГАЛИЛѢИЕСКЪ, ГНОЮЕНЪ [...] en Ev.Dobr. 1164."¹⁴¹

De este modo, la investigación de las reducidas en el ER demostró que en el manuscrito el proceso de pérdida de las vocales sordas prácticamente no se refleja, lo que habla sobre la antigüedad del texto.

2.2. Reflejos de la grafema ѣ

En los manuscritos se ve que ѣ en los textos más antiguos se diferencia por un uso bastante firme aunque algunos casos de mezclas de ѣ con otros vocales se encuentra ya en el s. XI. Hablando sobre el origen antiguo ruso del МР, V. M. Markov indica que en el manuscrito se encuentran "los cambios de las letras "е" y "ять" en construcciones del tipo "древле" [...].¹⁴²

En el ER ѣ se guarda en su lugar de origen en la mayoría de los casos. Examinaremos aquí las formas más frecuentes:

¹⁴¹ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р.127.

¹⁴² Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 1964. С. 16.

1. *en el prefijo НѢ-*: нѢКОГО (3б,13), нѢКТО (3а,6-7), нѢСМЬ (10б,19; 11в,11-12), нѢСТЬ (3в,3);
2. *en las raíces de diferentes partes de la oración*: бесѢдоваша (3а,16), благовѢСТЬСТВѢЖЖ (5б,4), благовѢСТАТЬ (16а,5), бл҃г овѢСТЬСТВОУА (11г,3), болѢЗНЬ (1б,1), бѢЖАТИ (11а,7-8), бѢСЫ (1б,14; 3б,15), възвѢСТИТЕ (7б,7), възвѢСТИТЬ (8в,8-9), вѢСМѢТЕСА (2г,4), вѢДОУЩИ (2б,13), вѢДѢТИ (1б,17), вѢДѢХЬ (12в,2), вѢДОУЩИ (2б,13), вѢРА (2б,17), вѢСТЕ (9в,8), вѢСТЬ (8б,2), (вѢ)ТРИ (1а,3), вѢТРЬМЬ (16а,12), гнѢВА (11а,9), грѢХОМЬ (10б,3; 10г,10), грѢХЫ (10а,6; 10б,10; 12б,7), грѢХЬ (4в,13), дѢВЬСТВА (15б,18-19), дѢЛА (15г,13), дѢЛАТЕЛИ (16в,14), дѢЛАТЕЛА (16в,11-12), заповѢ(Ѣ) (1в,12), заповѢ(Д) (1г,16), заповѢДА (1б,2), заповѢСТЬ (12г,19), запрѢТИ (8б,17-18), з(в)ѢЗДА (7б,11), звѢЗДОУ (6г,19; 7б,17-18), звѢЗДЫ (7б,1), зѢЛО (7г,18; 13а,8), їзвѢСТЬНО (7б,4), исповѢДАШЕСА (6в,15; 15в,6-7), исповѢДАЖЩЕ (10а,6), исповѢДАЖЩЕ (10б,9), исповѢДНИК(О)МЬ (1в,19-20), исповѢДЬНИКА (1в,3), исповѢСТЬ (1в,5), исцѢЛѢ (2б,1), исцѢЛАШЕ (2в,16), ицѢ(Л)И (8б,16-17), ицѢЛИТЕ (1б,11), ицѢЛИТИСА (2в,8-9), ицѢЛАХОУСА (2в,11-12), крѢПЛИИ (10б,17; 11в,10-11), крѢПЛАШЕСА (6г,3; 9а,6; 15в,15-16), лѢ(Т) (6в,7; 6в,9), лѢТА (9а,11; 15в,1), лѢТО (10в,9), лѢТЬ (2а,8; 15б,18), лѢТѢ (9а,13-14), лѢТЖ (8а,2), мѢСТА (5а,14; 9в,12), мѢСТО (8а,20), мѢСТѢ (2в,1), мѢ(С)ЦА (1б,20), наслѢДАТЬ (14б,3), н(Д)Ѣ (1в,18; 6г,9), недѢЛѢ (1г,20), недѢЛА (1б,18), (О)брѢЖОУТЬ (5г,7), обрѢЖЖТЬ (8г,20-1), обрѢЗАНІЕ (8г,10), обрѢТЕ (16г,10), обрѢТЕНІЕ (14в,8-9), обѢЩАНО (14г,18), ѠСѢНИ (5а,20), ѠТРѢШИТИ (11в,12-13), ѠТВѢТЬ (7в,9-10), оугнѢТАХОУТЬ (2а,5-6), оугнѢТАЖЩЬ (2б,8), оутѢХЫ (6а,7-8; 14г,16), оутѢШАТЬСА (14б,1), оутѢШИТИСА (8а,11), побѢДОУ (8в,19), повѢДИТЕ (15г,18), послѢДЬ (12г,1), проповѢДАТИ (13в,4-5), проповѢДАИТЕ (1б,8-9), проп(О)вѢДАШЕ (10б,15-16), про(ПО)вѢДАА (10б,1), проповѢДАА (9г,6; 10г,7-8),

разгнѣвавьсѧ (7г,17-18), раздрѣшити (10б,20-1), рѣцѣ (10а,5; 10б,8), свѣтъ (6б,6-7; 13б,20; 13в,3; 15а,16), слѣдь (2а,4; 8б,15; 10б,18; 14а,7), слѣпий (15г,20), съвѣдѣтельствова (12б,17), съвѣдѣтельствовахъ (12в,11-12), съвѣщавъ (16в,13-14), съмѣрень (13г,16-17), съмѣретьсѧ (10г,18), сьрѣтение (14в,18), сѣдь (3а,18), сѣдьшж (14а,13-14), сѣдѧщии (13б,18-19), сѣдѧщимъ (13в,1), сѣдѧщъ (9б,12), сѣни (13в,2), трѣбж (14г,8-9), тѣло (2б,1), тѣльмъ (9г,1), хлѣбъ (12г,5), хлѣбѣ (12г,8), члѣѣкъ (9г,2), ѿвѣтѣхъ (9б,19), ѿвѣща (3б,11), ѿвѣщаваше (11в,7), ѿвѣщавъ (11б,4; 12а,6; 12г,6-7; 15г,17), ѿвѣщано (6а,10), цѣлити (1а,19-20);

3. *en el sufijo verbal* (incluso en el caso en el que se conserva la base de nombre productivo): видѣ (11г,12; 12а,14; 12б,4; 16в,19), видѣвъ (7г,15-16), видѣвъша (9б,20), видѣвъше (5в,11; 7б,17), видѣсте (6б,3; 15а,12), видѣти (2б,10; 6а,11; 14г,19-20), видѣтъ (16а,10; 16а,13-14; 16а,18), видѣхомъ (3б,12-13; 6г,18), видѣхъ (12б,18-19; 12в,10-11), видѣша (5г,4; 7б,12-13; 8г,16; 13б,19-20), въсхотѣ (4в,1-2), вѣдѣти (1б,17), вѣдѣхъ (12в,2), заматерѣвъши (15б,15), застарѣвъши(сѧ) (6в,4-5), имѣние (2а,11), имѣѧ (11б,5), имѣѧ (16в,1), имѣѧи (11б,7), имѣѧше (9г,16), исцѣлѣ (2б,1), мнѣвъша (9б,2), оувидѣша (7в,1-2), оузърѣвъ (14а,12), повелѣ (4г,3), повелѣнаго (11б,14), повелѣниѣ (4г,11-12), раземѣста (9в,11-12), съвѣдѣтельствова (12б,17), съвѣдѣтельствовахъ (12в,11-12).

4. *en las terminaciones de pronombre en Gen. Plur.:* въсѣхъ (3б,1; 4б,5; 5г,3; 6б,6; 8а,1; 8г,15-16; 15а,15), тѣхъ (9в,10);

5. *en las terminaciones de pronombre en Dat. Sg. y plur.:* въсѣмъ (3б,2; 5б,6; 6в,16; 11в,4-5; 11в,8; 15в,8), мнѣ (12а,5; 12б,9-10), мьнѣ (12в,5; 13г,4; 13г,11), себѣ (12б,5), тебѣ (6б,17-18; 13а,11; 15б,7), тѣмъ (16а,7; 16г,1);

6. *en las terminaciones de nombres con la base *ā, *ō- en Loc. sg. y plur.:* вифлѣѣмѣ (7а,9; 7г,20), вифлѣѣмѣ (6г,13), водѣ (12б,16; 12в,4), въстоцѣ

(6г,19-20; 7б,12), глаголѣ (5в,12-13), глї ѣ (12г,10), градѣ (5б,9), дружинѣ (9б,2-3), ерданѣ (11г,10-11), ерѣ лимѣ (14г,12-13), ерї слмѣ (15в,9-10), ерѣ лмѣ (6а,5; 6в,17-18), ерї слмѣ (9а,20), законѣ (5г,16; 6а,1-2; 14г,4; 14г,10), ианѣ (11в,6), ианѣ (16а,9), иерьданѣ (10а,5), иѣѣѣ ѣ (2а,14), крилѣ (12г,14), мѣстѣ (2в,1), рамѣ (8а,7), роѣѣѣ (11в,17), рѣѣѣ (10а,5; 10б,8), стадѣ (5а,18), странѣ (5а,16; 13в,1-2), сынѣ (4в,4-5; 7в,10-11; 7в,20; 8б,2-3), тѣмѣ (13б,19), хлѣбѣ (12г,8), члї вѣѣѣхѣ (5б,19), чрев(ѣ) (5г,10), чревѣ (4б,18; 4в,17; 9а,4-5), ѡвѣѣѣхѣ (9б,19);
 7.en las terminaciones verbales en el aoristo de 1 pers. dual: искаховѣ (9в,5) y otros.

Pero, además, del uso original de ѣ, en el texto del ER encontramos algunos ejemplos de cambios. Estudiaremos cada uno de ellos ya que aportan información histórica importante.

2.2.1. El cambio de ѡ hacia ѣ

En el ER encontramos varios casos valiosos cuando en el Gem sg. En el nombre пользѣ (2а,12) y en el Acc. Plur. Del pronombre вѣсѣ (2в,16) encontramos la terminación ѣ. Ambos casos reflejan un fenómeno típicamente eslavo oriental - ѣ en vez de ѡ antiguo eslavo. Se sabe que en «el sistema sintagmático del antiguo ruso en las combinaciones de fonemas se desarrolló el siguiente principio: antes de <ä > ę > no había un consonante suave, antes de <ä > ě > - sí que se colocaba». Como resultado las vocales <ě > y <ę > se intercambiaban en diferentes clases gramaticales de palabras - неделѣ en Ev.Arh.¹⁴³

Este fenómeno se encontraba también en las formas de imperfecto con el típico cambio para el antiguo ruso del tipo несѣахѣ > несѡхѣ.¹⁴⁴ En el ER en

¹⁴³ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. С. 94.

¹⁴⁴ Колесов В. В., ibid. P. 81.

los sufijos del imperfecto estas formas fusionadas se encuentran en la mayoría absoluta de los casos: бѡХОУ (5а,15), бѡШЕ (6г,6; 9а,9; 10б,10; 15в,19), въз(б)ранѡШЕ (12а,2), идѡШЕ (7б,13), исХОЖДѡШЕ (2в,15), исХОЖѡШЕ (10а,1; 10б,4), ѡцѣлѡХОУСА (2в,11-12), исцѣлѡШЕ (2в,16), крѣплѡШЕСА (6г,3; 9а,6; 15в,15-16), мльчѡХОУ (3а,15), ѡХОЖДѡШЕ (15в,2), ѡХОЖѡШЕ (6в,10), растѡШЕ (9а,5-6; 9в,19; 15в,15), растѡШЕ (9а,5-6; 9в,19; 15в,15), оучѡШЕ (14а,17), хожѡСТА (9а,9-10), хотѡШЕ (8а,11). В форме їдѡѡХѡ (4г,16-17), posiblemente, encontramos una fase intermedia de fusión.

2.2.2. El cambio de ѣ en ѡ

En el ER encontramos dos casos de cambio de las letras ѣ, е en ѡ: en la raíz вРАМѡ (7а,20) y en la palabra крѢСТИТАЛА ѡ en lugar de е (12б,3).¹⁴⁵ Estudiamos estos ejemplos juntos, ya que pensamos que tienen un origen parecido.

ѡ en estos casos, posiblemente, no es un fenómeno fonético (los cambios de ѣ en ѡ = ѡ en el ER). Este fenómeno, lo más probable es que tenga una explicación gráfica a partir del protógrafo del ER. Es evidente que este ejemplo puede ser también un lapsus cuando la primera letra ѡ se pone bajo la influencia de la posterior, pero consideramos bastante probable también una segunda versión.

Posiblemente que el protógrafo del ER era un texto glagolítico en el que, por causas fonéticas, se utilizaba tradicionalmente un signo ѡ para significar las letras ѣ, ѡа y ѡѡ¹⁴⁶, y el escribano del ER bajo la influencia de las letras que están al lado guardó este yus, no transmitiéndolo al ѣ cirílico. El hecho del origen glagolítico del protógrafo del ER se confirma también con otras letras encontradas en el original del manuscrito: ѡ en forma de triángulo (L.II diciembre) y otros.

¹⁴⁵ Жуковская Л. П. Реймское Евангелие. История его изучения и текст. М., 1978. P.15.

¹⁴⁶ Селищев А. М. Старославянский язык. Ч.1. М., 1951. P.260.

La presencia de yus al principio de palabra **КРЪСТИТАЛА**, donde la letra orinal era **е**, también puede ser explicada por estas causas ya que **ѣ** podría ser utilizada en lugar de **е** ya en los textos glagolíticos.

El posible origen glagolítico del protógrafo del ER puede confirmar también los estudiados en el capítulo 1. ejemplos de la posición de **Ѧ** después de **Ч** en las palabras del tipo **ЧѦСЬ**. «en las hojas de Kíev **ѣ** se coloca en vez de **а** [...] también después de **ч, ш, ж**: **ЧѣШѣ** – Nom. Sg. [...] En otros manuscritos normalmente se escriben **ча, ша, жа** con unas variantes infrecuentes con **ѣ**, posiblemente, traídos de unos originales más tempranos [...] De este modo, en los manuscritos cirílicos se refleja el resultado del desarrollo posterior del fenómeno al que indican también los manuscritos glagolíticos: el cambio de **ѣ** en vez de antiguo **Ѧ** después de consonantes sibilantes, al igual que después de otras consonantes suaves a través de **а**... En el s. XI según los datos de los manuscritos glagolíticos, después de los consonantes sibilantes se pronunciaba la vocal **а** o cercana a él [...]: **чаша**».¹⁴⁷

2.2.3. El cambio de **ѣ** en **е**

En el manuscrito un valor especial tiene la aparición de **е** en vez de **ѣ** en las palabras con incompletitud eslava meridional (11 casos al lado de casi 50 ejemplos con **ѣ**): **древо** (11а,18-19), **среды** (1г,19), **средѣ** (3б,4; 9б,12-13), **стрегѣще** (5а,16-17), **чревѣ** (5г,10), **чревѣ** (4б,18; 4в,17; 9а,4-5), **чреслѣхъ** (9г,18-19; 10б,13-14), **но брѣмѣ** (13г,19), **дрѣва** (11а,17), **облѣчена** (16а,15), **облѣчень** (10б,11), **обрѣмѣнний** (13г,12-13), **прѣ** (6б,5), **прѣбываѣщъ** (12в,7-8), **прѣ(д)** (6г,10), **прѣдана** (13г,4-5), **прѣданъ** (13б,4), **прѣдъ** (3в,14; 5г,15; 7б,13; 10а,13; 10а,15; 12б,11; 12б,11; 14г,2-3; 15а,14; 16б,2-3; 16б,5), **прѣдътечи** (12б,2), **прѣже** (1б,19; 3а,4; 4б,15-16; 5г,9; 6а,12; 9а,3; 9г,3), **прѣ(ж)** (3в,11; 10а,7), **прѣ(ѣ)же** (14г,20),

¹⁴⁷ Селищев А. М. Старославянский язык. Ч.1. М., 1951. Р. 261.

прѣидоста (9б,3-4), прѣидѣмь (5в,4), прѣкы (15б,7), прѣломить (8в,15), прѣмоу(дро)сти (9а,7-8), прѣмоудрости (6г,4-5), прѣмоудростьж (9в,20), прѣмудрости (15в,17-18), прѣпо(д) (2б,20), прѣречеть (8в,9-10), прѣрочьно (6б,17), прѣселениè (4а,8), прѣселении (4а,9), прѣселеньѧ (4б,7-8), прѣселеньѧ (4б,9-10). Aquí, sin duda, vemos una mezcla de la escritura eslava meridional y la pronunciación eslava oriental.¹⁴⁸ Este hecho confirma claramente que el ER fue creado en Rus' ya que un cambio parecido podría haber realizado sólo un escribano ruso. Pero es necesario prestar la atención a que en el manuscrito encontramos sólo la vocal incompleta meridional (con mas detalle ver p. 2.3.), lo que indica que el escribano otra vez sigue al protógrafo antiguo eslavo.

En el manuscrito encontramos una mezcla tradicional de formas con ѣ y con е en las palabras importadas: андрѣѧ (1г,18), архиёрѣѧ (7а,5), арьхиёрѣѣ (10г,2), галилѣѧ (13б,17-18), галилѣискж (8б,4), галилѣѧ (4г,19; 14а,8-9), галилѣѧ (11г,19-20), галилѣж (6г,1; 15в,13), галилѣж (10в,15; 13б,5-6), га(л)лѣискаго (11г,9), иедѣѧ (14а,10), иоудѣѣ (10в,13), иждѣѣ (8а,19), иждѣискь (6г,18), иждѣѣистѣ (6г,13), иждѣѣистѣѣ (9г,7), иждѣѣистѣмь (7а,9-10), иудѣѧ (10а,2-3), матфѣѧ (1г,3), матѣѣѧ (1г,3), матѣѣ(ѧ) (3в,15) etc. La letra ѣ se escribe aquí en relación al griego ai, los cambios en el uso de ѣ y е en estos casos tiene su causa en la pronunciación de estas palabras con е, como está reflejado en la mayoría de los manuscritos antiguos. Estudiemos los ejemplos con la letra е y sus formas paralelas con ѣ: вифлеѣма (5в,5), вифлеѣме (7а,11-12), вифлеѣомь (7б,2-3), вифлеѣомѣ (7а,9; 7г,20), вѣфлеомь (5а,2-3) – вифлѣѣомѣ (6г,13); декаполеѧ (14а,9), тимофеѧ (14а,2) – галилѣѧ (13б,17-18), галилѣискж (8б,4), галилѣѧ (4г,19; 14а,8-9), галилѣѧ (11г,19-20), галилѣж (6г,1; 15в,13), галилѣж (10в,15; 13б,5-6), га(л)лѣискаго (11г,9); матѣѣѧ (1а,15), маѣѣѧ (1г,4) – матфѣѧ (1г,3), матѣѣѧ (1г,3), матѣѣ(ѧ) (3в,15).

¹⁴⁸ Борковский В. И. Историческая грамматика русского языка. М., 2004. Р. 47.

En el ER encontramos un tipo de cambio más de ѣ hacia е en el Gen. y Acc. Plur. en las formas nominales, y también un ejemplo a principio de la palabra que tienen un origen distinto de los ejemplos estudiados más arriba: L.VI,20 **своѣ** (2В,18), Mt.III,6 **своѣ** (10а,7), M.I,5 **своѣ** (10б,10), Mt.XX,2 **ѣ** (16В,16), M.I,6 **ѣды** (10б,11).

En los cuatro primeros casos encontramos una superposición de varios hechos lingüísticos: en primer lugar, el cambio de ѣ hacia la terminación antiguo rusa ѣ, descrita más arriba, y, en segundo lugar, con el cambio posterior de ѣ hacia е, que parece tener un carácter gráfico y no fonético. Esta cuestión fue descrita en detalle por A. A. Zalizniak en relación al dialecto antiguo de Nóvgorod. Él indica un carácter gráfico de estos cambios: «una peculiaridad de los sistemas vulgares de la escritura es la mezcla de las letras ѣ con е, [...] que tiene un carácter puramente gráfico ([...] incluso si en algunos dialectos [ě]>[e], la grafía de las cartas en la corteza de abedul no permite establecerlo con seguridad[...]]». ¹⁴⁹ En las cartas en la corteza de abedul de Nóvgorod del s. XI – primera mitad del s. XII ѣ se mezcla con е en 9 manuscritos, es decir, en 39 % de todas las cartas. Más a menudo este fenómeno se produce en los siglos XII-XIII.

En relación con los cambios de ѣ hacia е en el ER son interesantes las ideas del estudioso sobre los datos de los textos de Rus' de Kíev: «parece llamativo relacionar directamente este fenómeno con la realización “krívichskaya” de ѣ en forma de una vocal amplia pero para esta conclusión no tenemos bastantes datos: en la Rus' antigua sin duda existía una práctica del cambio propiamente gráfico de ѣ hacia е [...] Esto se nota principalmente en el fenómeno de la Rus' del sur donde *ě nunca se transformaba en [e], también encontramos unos manuscritos con el cambio (al menos parcial) de la letra ѣ hacia е, especialmente: **а мѣне не надобе** Zven.1 (12), **4 лета, неделѣ** en la escritura del s. XI en la pared de la Catedral de Sofía de Kíev (Vysotskiy 1966, nº 9) [...] Lo dicho no significa que en

---

¹⁴⁹ Зализняк А. А. Древненовгородский диалект. М., 1995. Р.23.

las cartas con el efecto $\text{ѣ} \rightarrow \text{е}$ detrás de е no puede estar una vocal abierta». ¹⁵⁰ De lo dicho queda claro que este cambio transcurría en el territorio de diferentes partes de Rus' y por lo cual en el ER es bastante regular y esperada.

La presencia de е en el participio едѣ (M.I,6, 10б,11), donde en otros evangelios tenemos ядѣ (255d) - ѣсѣ (150b) - адѣи (184г), habla del mismo cambio de ѣ (encontrado en el Ev.Arh.) en е . Pero aquí podría haberse reflejado también un fenómeno fonético: «en la posición después de [j] el comportamiento de ѣ puede tener un carácter especial. Así, incluso en las cartas, donde en otras posiciones ѣ siempre se escribe etimológicamente en su lugar, la combinación [jê] puede ser transmitida a través de ѣ o е . Por otro lado, en las cartas donde en otras posiciones en vez de ѣ se escriba и , en combinación con [j] en vez de ѣ puede estar no и , sino ѣ o е (como en el primer caso). Parece ser que en la posición después de [j] la contraposición de /e/ y /ê/ se neutralizaba hacia /e/». ¹⁵¹

La investigación demostró que ѣ se utiliza en los manuscritos según su origen. Unos casos especiales de cambios de ѣ , que se encuentran en el manuscrito pueden indicar tanto a un escribano ruso del ER, como testificar indirectamente sobre el protógrafo glagolítico del manuscrito.

2.3. Reflejos de las combinaciones del tipo tort, tolt, tert, telt

Las combinaciones del tipo tort, tolt, tert, telt en el ER dan sólo la vocalidad incompleta eslavo meridional que puede ser explicada por el deseo del escribano de seguir el protógrafo antiguo eslavo. Así, los reflejos del tipo tort están representados por los siguientes casos: възбранихомѣ (3б,16-17), въз(б)ранѣше (12а,2), възвратистасѣ (9б,7-8), възвратишасѣ (5в,20-1;

¹⁵⁰ Зализняк А. А., *ibid.* P.44.

¹⁵¹ Зализняк А. А. Древненовгородский диалект. М., 1995. P.44.

6в,20; 7в,11; 8г,13; 15в,12-13), **възвращащемься** (9а,17-18), **града** (4г,20), **градѣ** (5б,9), **градь** (1б,4; 4г,18; 5а,1; 6г,1; 8б,5; 12г,13; 15в,13-14).

Reflejos tipo tert: **брѣма** (13г,19), **дрѣва** (11а,17), **прѣ** (6б,5), **прѣбы** (12в,1), **прѣбыважць** (12в,7-8), **прѣ(д)** (6г,10), **прѣдана** (13г,4-5), **прѣдань** (13б,4), **прѣдѣлѣхь** (8а,1; 13б,9-10), **прѣдь** (3в,14; 5г,15; 7б,13; 10а,13; 10а,15; 12б,11; 12б,11; 14г,2-3; 15а,14; 16б,2-3; 16б,5), **прѣдьтечи** (12б,2), **прѣ(ж)** (3в,11; 10а,7), **прѣже** (1б,19; 3а,4; 4б,15-16; 5г,9; 6а,12; 9а,3; 9г,3), **пр(ѣ)же** (14г,20), **прѣидоста** (9б,3-4), **прѣидѣмь** (5в,4), **прѣкы** (15б,7), **прѣломить** (8в,15), **прѣмоу(дро)сти** (9а,7-8), **прѣмоудрости** (6г,4-5), **прѣмоудростьж** (9в,20), **прѣмудрости** (15в,17-18), **прѣпо(д)** (2б,20), **прѣречеть** (8в,9-10), **прѣрочьно** (6б,17), **прѣселениѣ** (4а,8), **прѣселении** (4а,9), **прѣселеньѧ** (4б,7-8), **прѣселеньѧ** (4б,9-10).

Reflejos del tipo tolt: **благо** (13г,19), **благовѣстѣть** (16а,5), **благовѣстѣствжж** (5б,4), **благоизволи** (8в,5), **блажени** (2в,19; 2г,1; 2г,3; 2г,5; 14а,17-18; 14а,20; 14б,2; 14б,4; 14б,7; 14б,9; 14б,11; 14б,14; 14б,17), **блажень** (16а,5-6), **влагоущж** (4г,15), **влагоущоу** (10в,17), **владычества** (10в,9-10), **власи(ѧ)** (15г,3), **власть** (1а,17), **власы** (10б,11-12), **гла(в)** (15г,10), **гла(с)** (5в,6; 8а,6; 11г,6), **гла(са)** (8в,13), **злато** (7в,8), **златооустаго** (1в,14; 14в,6-7), **младенць** (8г,6), **младеньць** (5б,11; 5в,10; 5г,17; 14г,5), **младеньца** (7г,19).

Reflejos del tipo telt: **облѣчена** (16а,15), **облѣчень** (10б,11).

2.4. Las vocales al principio de palabra

En el Er encontramos tanto las escrituras antiguo eslavas con el **a** inicial: **агньць** (12б,6), **азь** (10а,12; 10в,2; 11в,8-9; 12а,3; 12б,13; 12б,15-16; 12б,9; 12в,10; 12в,2; 16б,1; 1в,15; 9в,4) como antiguo ruso **a** iotado (en el manuscrito representado como **ѧ**): **ѧзь** (7б,8), **ѧвисѧ** (4в,5, 7в,20; 8а,14) y otros. El iot

protético se encuentra en los manuscritos antiguo eslavos pero "en el antiguo eslavo los casos con [j] ante el inicial [a] son muy reducidos."¹⁵² Las escrituras encontradas frecuentemente en el ER con ѡ en estas posiciones, lo más seguro es que haya que achacarlas al escribano ruso.

El *oy* inicial en el ER, que se encuentra en la mayoría absoluta de los casos, también consideramos como un rasgo ruso antiguo: *оуже* (11a,16), *оутриѡ* (7в,15), *оутриѡ* (8г,4; 8г,7), *оутрини* (6г,7) y otros.

El *o* inicial eslavo oriental en vez de *ю* antiguo eslavo en el ER no está reflejado. En el manuscrito encontramos sólo variante eslava meridional del inicio de palabras, por ejemplo: *ѣдино* (2a,11-12), *ѣдиномуу* (13a,17-18), *ѣдиномь* (12г,8), *ѣдиноужѣ* (16г,8) y otros.

2.5. Las combinaciones *гы, кы, хы*

Las combinaciones *гы, кы, хы* en el ER conservan sus formas antiguas constantemente: *всьхыщаѣтъ* (16б, 14-15), *гладькы* (11a,1), *грѣхы* (10a,6; 10б,10; 12б,17), *дроугы* (16г,10), *книгы* (3в,16), *кънижьники* (7a,5-6), *лоудьскы* (7a,6), *лоукы* (2б,21; 4г,10; 14в,17, 14в,19), *луку* (1в,9; 8г,12), *многымь* (6б,15-16; 15б,5), *мѡкъкы* (16a,14), *оброку* (11в,2), *пакы* (13a,4; 13a,6; 16г,5), *пасхы* (9a,12; 14a,3), *погыбышимь* (1б,7), *прѣкы* (15б,7), *секура* (11a,9-10), *оутѣхы* (6a,7-8; 14г,16), *оученику* (1a,16).

Sólo en palabras importadas encontramos las formas con *и*: *архиерѣѡ* (7a,5), *арьхиерѣи* (10г,2), *ахима* (4a,17), *ахимь* (4a,7), *езекиѡ* (4a,3), *езекиѣ* (4a,3), *елиакима* (4a,14), *елиакимь* (4a,14-15), *ехиднова* (11a,6), *рахили* (8a,9).

Se sabe que el cambio de *кы, гы, хы* a *ки, ги, хи* en el dialecto ruso meridional empezó no más tarde del s. XII y en el dialecto de antiguo Nóvgorod

---

¹⁵² Хабургаев Г.А. Старославянский язык. М., 1986. Р. 53.

todavía más tarde en el s. XIV.¹⁵³ Los datos del ER indican que en este manuscrito este cambio no se refleja.

2.6. Incertidumbre entre ы и и

Las incertidumbres en el uso de ы - и se conocen en los textos eslavos antiguos en dos casos diferentes: raramente en el Sbornik de Klots y en el Evangelio Marian. donde este rasgo es una característica de la lengua antiguo-eslava:¹⁵⁴ Klots. СЛИША in vez de СЛЫША, СЪКРИТИ in vez de СКРЫТИ, en el libro de Sava y en el Codex Supr., es decir en los manuscritos antiguo búlgaros donde и bastante frecuentemente cambia en ы después de р»,¹⁵⁵ se conocen estos cambios también en los manuscritos serbios.

En el ER encontramos varios ejemplos de este tipo, todos ellos están vinculados a las combinaciones сы/си, que, posiblemente, tenía unas condiciones fonéticas especiales para este tipo de cambio: las formas de participio си (4б,20; 6в,4; 15б,15) al lado de correcto сы (6а,6), сый (14г,14). Consideramos que este raso también puede ser una reflexión del periodo de la vocalidad no diferenciada como lo es la grafía con un ъ en el manuscrito. Estas formas podrían haber entrado al ER a través de su protógrafo antiguo eslavo.

2.7. Las combinaciones con ро-/ра- a principio de la palabra

En el ER encontramos un caso de ро- en vez de tradicional para el ER ра-: РОСТАШЕ (6г,2-3, L.2,40) (lectura en diciembre), РАСТАШЕ (9а,5-6; 9в,19; 15в,15). Las incertidumbres de este tipo se conocen todavía de los textos antiguo eslavos como rasgos de antiguo eslavo moravo. «El prefijo роз- - es un moravismo aunque el Misal de Kíev y las Hojas de Praga tienen sólo раз-. Este prefijo fue ampliamente representado incluso en la lengua antigua eslava

¹⁵³ Зализняк А. А. Древненовгородский диалект. М., 1995. Р.74.

¹⁵⁴ Вайан А. Руководство по старославянскому языку. М., 1952. Р.59-60

¹⁵⁵ Вайан А., Руководство по старославянскому языку. М., 1952. Р. 59-60.

occidental del Codex Supr. a donde, sin duda, fue traída desde los textos de un origen occidental, en los que los rasgos moravos se mezclaban con serbo-croacios». ¹⁵⁶ Posiblemente, en el ER también la forma en **po**-es un rasgo antiguo eslavo occidental del manuscrito lo que también se ve de algunos datos léxicos (ver capítulo 5). Pero esto puede ser también un fenómeno propiamente ruso.

2.8. Los rasgos fonéticos en el área de las consonantes

2.8.1. Reflejos de interacción de las consonantes con j

En el ER de un modo prioritario se encuentran los reflejos de las combinaciones de consonantes con j eslavos del sur.

Así, -tj-, -kti- siempre ofrece sólo **ц** antiguo eslavo: **болацаѡ** (1б,11), **бѡдаце** (5а,16), **владоуцаѡ** (4г,15), **владоуцоу** (10в,17), **възрацаѡщемьса** (9а,17-18), **възискаца** (9б,9), **въпѡцаго** (9г,12; 10а,16; 10г,13), **въ(с)ходацемь** (9а,14), **въдоуци** (2б,13), **глѡѣ** е (1а,2; 1б,9; 6г,16; 11б,2-3; 11б,16), **глѡѣ** мь (8а,6), **глѡѡ** щемь (4в,16; 13б,13), **глѡѡ** щемь (7г,13; 8в,1-2; 9г,11-12), **глѡѡ** щиихь (5б,16), **глѡѡ** цѡѡ (10г,12), **градоуца** (12б,4-5), **градоуцаго** (11а,8), **градѡѡ** щѡѡ (12а,16-17), **дѡѡци** (2б,17; 6в,2-3; 15б,13), **имоуци** (4б,17), **исповѡдаце** (10б,9), **исходацемь** (16а,8), **исходаѡциимь** (11а,4), **исходаѡщиимь** (12г,10-11), **неимоуцоумѡ** (11б,6), **нонощѡѡ** /sic!/ (7г,8-9), **ноѡѡци** (12в,20), **ноѡѡ** щѡѡ (6в,12-13; 15в,5), **ноѡѡноуѡѡ** (5а,17-18), **помышлаѡѡциимь** (11в,3-4), **послошаѡѡци** (9б,13-14), **послошаѡѡци** (9б,17-18), **прѡѡбываѡѡ** щѡѡ (12в,7-8), **стоѡѡѡ** щѡѡ (16в,20), **стрегѡѡ** щѡѡ (5а,16-17), **сълагаѡѡци** (5в,19), **съмираѡѡцииса** (14б,11-12), **съходаѡѡ** щѡѡ (11г,14; 12а,15; 12б,19; 12в,7), **сѡѡдаѡѡци** (13б,18-19), **сѡѡдаѡѡци** имь (13в,1), **сѡѡдаѡѡ** щѡѡ (9б,12), **сѡѡѡѡѡѡ** ѡѡѡѡѡѡ (7г,19-20), **сѡѡѡѡѡѡ** ѡѡѡѡѡѡ (5а,7), **сѡѡѡѡ** щѡѡ (2а,7), **сѡѡѡѡ** щѡѡ (9б,3), **творѡѡѡѡѡѡ** ѡѡѡѡѡѡ (11а,19),

¹⁵⁶ Вайан А. *ibid.* P.61-62.

трепещуши (2б,12-13), оугнѣтажць (2б,8), хвалѣце (5г,2; 8г,15), хвалѣцийхъ (5б,15-16), ходѣце (1б,8), хоцете (16б,18-19), хоцеть (3а,19-20; 7г,5), ѿвѣца (3б,11), ѿвѣцаваше (11в,7), ѿвѣцавъ (11б,4; 12а,6; 12г,6-7; 15г,17), ѿвѣцано (6а,10), четвьртовлaдоуцоу (10в,20-1), четвьртовлaджцоу (10в,13-14), члѣцемь (11в,2-3), члѣциимь (6в,16-17), члѣциимь (15в,8-9), члѣцася (6б,10), члѣцася (15а,19-20) y otros.

Hay que estudiar la escritura **ѣ** en el ER usada exclusivamente como ligadura. V. M. Markov indica, citando a I. I. Sreznevskiy que con los rasgos de la antigüedad de la escritura de Paterik de Sinay hay que relacionar –ШТ– en vez de –ѣ– en algunos casos (глаголюшта 21). En MP la combinación –ШТ– se utiliza en una gran cantidad de casos (181) y permite hablar no sólo de su mantenimiento esporádico, sino de un paralelismo gráfico en relación a la ligadura **ѣ**,¹⁵⁷ Minea de 1097 tiene sólo las escrituras con **ѣ**.¹⁵⁸ Suponemos que el uso exclusivo de la ligadura **ѣ** en el ER habla de la específica de la escuela donde se copiaba el texto.

La combinación -dj- ofrece mayoritariamente el reflejo eslavo oriental **ж** (26 casos): **жжжцеи** (14б,5), **охожаше** (6в,10), **прѣ(ж)** (3в,11; 10а,7), **прѣже** (1б,19; 3а,4; 4б,5-6; 5г,9; 6а,12; 9а,3; 9г,3), **ро(ж)ва** (7в,15), **рож(с)** (8г,4), **ро(ж)тва** (3в,11; 8г,7), **ро(ж)твмь** (6г,10), **рожтвомь** (3в,14), **ро(ж)твѣ** (8г,2), **рожьства** (3а,4; 3в,16; 6г,7), **рожьство** (4б,12), **рожьств(о)** (6г,8), **рожьствѣ** (8б,13), **стражжщ.иихъ** (2в,10), **троужжщциися** (13г,11-12). Старославянское -жд- появляется в тексте 7 раз: **ноуждъници** (16б,15), **охождаше** (15в,2), **рааждаетсяся** (7а,8), **рождени** (9б,5-6), **рожденихъ** (16б,7), **рождь(с)** (4г,9), **рождшее** (4в,8-9). Como vemos, la interpolación de la reducida en esta combinación es ausente (p. 2.1.5.).

¹⁵⁷ Марков В. М. Избранные работы по русскому языку. Казань, 2001. P.23.

¹⁵⁸ Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 2007. P.15.

De este modo, en el ER se encuentra la escritura rusa –ж–, al lado de combinación antiguo eslava џ (el ч ruso no está). Esto se explica por causas fonéticas. La combinación de consonantes жд en Rus' antigua era difícil de pronunciar mientras el fonema џ podía utilizarse independientemente.

De este modo, los reflejos de las combinaciones de consonantes con j en el ER transmiten el seguimiento al protógrafo antiguo eslavo aunque unos rasgos del habla rusa del escribano se encuentran en los reflejos de la combinación -dj-.

L-epentheticum

En el ER l-epentheticum se encuentra en todos los casos de la interacción de las consonantes apropiadas con j: аврамлѧ (3в,17-18), бгоѧвление (11г,5), боѧвл(е)ні (12в,14), боѧвле(н)хь (9г,3), бгоѧвле(ны)хь (10а,7), бгоѧвлены(х) (10в,7; 12б,1), боѧвл( )ыхь /sic!/ (13б,2), въземлѧ (12б,6-7), выпль (8а,8-9), ерслмлѧне (10б,6), земле (7а,12), земли (5б,18), землоу (14б,3-4; 8а,17), землѧ (13б,14; 13б,14-15), колѧблемы (16а,12), крѧплии (10б,17; 11в,10-11), крѧплѧшесѧ (15в,15-16; 6г,3; 9а,6), нефѧалимлѧ (13б,15), оставление (10б,2-3), остав(л)ение (10г,9), оставль (13б,6), приемлеть (3б,8; 3б,9-10), пристоупль (12г,2), ѧвльшеесѧ (7б,1).

Es sabido que en los manuscritos antiguo eslavos del s. XI muy ampliamente se refleja la simplificación de las combinaciones no principiantes [бл'], [пл'], [вл'], [мл'], que ocurría en algunos dialectos eslavos del sur.¹⁵⁹ Los ejemplos sin л se encuentran en el Libro de Sava, Codex Supr., Codex Marian., Codex Zogr., codex Asseman. «En los manuscritos antiguo rusos la pérdida de <л'> se nota sólo en la combinación con <в>...ИЗВѧЧЕСѧ (al lado -извлѧчесѧ), оумрыщвь, сеѧзвенжю en МР».¹⁶⁰ La preservación de las formas originales y ausencia total de simplificaciones en estas combinaciones en

¹⁵⁹ Хабургаев Г. А. Старославянский язык. М., 1986. Р. 60.

¹⁶⁰ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р. 45.

el ER puede se prueba de una de las características del protógrafo antiguo eslavo de este manuscrito.

2.8.2. I, II, III palatalizaciones

Los resultados de la I palatalización en el ER se reflejan sin cambios. Examenaremos algunos casos. Así, **ж** tenemos en los siguientes casos: **бжи** (10г,4; 12а,15; 12в,13; 14б,13), **бжиѧ** (10а,10), **бжьѧ** (6г,6; 9а,8-9; 15в,18-19), **біжие** /sic!/ (11а,3), **біжи** /sic!/ (12б,6), **блажени** (2в,19; 2г,1; 2г,3; 2г,5; 14а,17-18; 14а,20; 14б,2; 14б,4; 14б,7; 14б,9; 14б,11; 14б,14; 14б,17), **дружини** (2г,16), **дружинѣ** (9б,2-3), **жена** (2а,6; 2б,11), **женами** (16б,8), **женож** (5а,7), **женоу** (4г,4-5), **жены** (4в,8), **слоужьба** (1г,11), **слу(ж)ба** (15г,6) и мн. др.

Ч encontramos en las palabras: **владычества** (10в,9-10), **отъчества** (5а,4), **очи** (15а,12; 15в,14-15; 2в,17; 6б,3), **оученик(к)** (1г,19), **оученикомь** (13г,3-4; 1в,4), **оученикы** (1а,16; 2в,17-18), **оученикъ** (15г,14-15), **оученици** (14а,15; 2б,6-7; 3а,10-11), **оучителю** (11б,11; 3б,12), **оучитель** (9б,13), **четыри** (15в,1) y muchos otros

Ш: **слышавь** (8а,18; 13б,3; 15г,12), **слышавьше** (5в,14-15), **слышавьши** (2а,14), **слышань** (8а,7), **слышати** (6в,2), **слышать** (16а,3), **слышаша** (5г,3), **слышашѧ** (8г,16-17) y otros

Los resultados de la II palatalización se reflejan tradicionalmente.

Ц encontramos en las palabras: **вѣстоцѣ** (6г,19-20; 7б,12), **пррци** (16б,16-17), **пррцхь** (10а,11), **рѣцѣ** (10а,5), **роуцѣ** (11в,17), **цѣлити** (1а,19-20), **ѧзыци** (8в,20) y otros

З: **мнози** (2а,5; 8б,16; 14а,8), **мнозьхь** (15б,16), **мнозѣхь** (6в,5-6), **оубозии** (16а,4-5).

С: **глжии** (16а,3), **пастоуси** (8г,13-14).

Así la llamada III palatalización el ER también tiene las formas originales: агньць (12б,6), богоносьца (3а,9), боносьца (14в,10), младенць (8г,6), младеньць (5б,11; 5в,10; 5г,17; 14г,5), младеньца (7г,19), м(с)ца (13в,11; 13в,12; 13в,15; 13в,17; 13в,20; 13в,8; 14а,1; 14а,4; 14в,11; 14в,15; 14в,17; 14в,5; 14в,8; 15в,20; 15г,3; 15г,4; 15г,7; 15г,9; 1а,12; 1а,5; 1а,8; 1в,10; 1в,13; 1в,16; 1в,19; 1в,2; 1в,6; 1в,7; 1г,10; 1г,12; 1г,17; 1г,2; 1г,5; 1г,6; 1г,7; 2а,1; 2б,19; 2г,13; 2г,15; 2г,18; 2г,20; 3а,8; 3в,11; 3в,9; 8б,10; 8г,5), мѣ(с)ца (1б,20), овьца (1б,6), оца (11а,12; 13в,15; 13г,1; 13г,8; 14а,4; 2в,2; 2б,19; 8а,20; 8г,11), оцема (13в,18), оцмь (13г,5), оць (13г,7; 3в,15; 6б,9; 9в,4), праоць (3а,5), пррчца (6в,2; 15б,12), пръвѣньць (5а,11), пръвѣньца (4г,6-7), пьтеньца (6а,3), пьшеница (11в,19), срдци (5в,20; 9в,18), срдцихь (11в,5), срдцмь (13г,17), срдць (6в,1; 15б,11), срцмь (14б,10) у otros.

Como vemos, todas las palatalizaciones en el ER se reflejan regularmente.

2.8.3. -д- intercalada, asimilaciones

En el ER, como en muchos manuscritos antiguos, encontramos -д- intercalada en las combinaciones [ср, зр]: въздратовашася (7б,18-19), въздродоуитеся (2г,9-10), раздрѣшити (10б,20-1).¹⁶¹

La forma encontrada en el manuscrito ицидиа (11а,6) para los textos antiguos también es bastante tradicional cuando en la frontera de porfemas se unían los consonantes sordos, comparamos con muchos ejemplos de este tipo: ицрьтога, ицезе en Minea 1095». ¹⁶² Pero ya en la mitad del s. XII esta regularidad se perdió.

La forma ижденоуть (14б,18-19), posiblemente, fue traída del protógrafo, ya que es típica para los manuscritos antiguo eslavos. ¹⁶³

¹⁶¹ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р. 47.

¹⁶² Колесов В. В., ibid. Р. 57.

¹⁶³ Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М., 1980. Р. 57.

Capítulo 3. Peculiaridades morfológicas del ER

3.1. Declinación nominal

A la cuestión de la declinación nominal antiguo rusa en la lingüística histórica se dedicaron muchos trabajos (V. M. Markov, V. V. Kolesov y otros), por lo cual en el estudio de este aspecto de la lengua del ER tenemos la base científica amplia y bien estudiada. Especialmente interesante para nuestra investigación es la tesis de 2009 de Yu. V. Palladieva «Las formas nominales en singular en el corpus de libros eslavo-rusos del siglo XI», ya que los datos del ER no se utilizan en el trabajo indicado por la causa de “no datación del manuscrito” sin duda alguna tienen que ser contadas a la hora de describir libros eslavo-rusos del siglo XI.

3.1.1. Formas de singular

Ya que el orden de observación de la declinación nominal en la ciencia ya está formado, le seguimos, colocando el material en el siguiente orden: Dat. – Gen, Loc. – Instr.¹⁶⁴

Dativo

Se sabe que en el antiguo ruso el Dat. Sg. Como también en otras formas tenía integración de nuevas terminaciones. En las palabras con base en *ŭ desde el siglo XI se conocen los ejemplos de cambio al tipo *ŏ- (СЫНУ СВОЕМУ, К ДОМУ), mientras un cambio inverso de las terminaciones definitivamente empieza sólo

---

¹⁶⁴ Палладиева Ю. В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009.

desde el s. XII.¹⁶⁵ Los nombres de la base *ǫ-, que existían en lenguas eslavas y pasaron a la lengua protoeslava desde el indoeuropeo sin duda son: **ВЪРХЪ, ДОМЪ, МЕДЪ, МИРЪ, ПОЛЬ, СЫНЪ.**

Al estudiar los datos del ER hemos encontrado sólo dos formas de dativo singular de palabras con la base en *ǫ: **сн̑ оу** (10г,5), **долоу** (12г,17), las ods formas tienen unas terminaciones nuevas. Compararemos estos datos con el material del EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. en el mismo contexto:

- L.III,2 **сн̑ оу** (10г,5) - **сноу** (258a) - **сноу** (151a) - **сноу** (185a)
- Mt.IV,6 **долоу** (12г,17) – **низъ** (261d) – **низъ** (154a) - **долоу** (186в).

Como vemos en todos los manuscritos en estos sitios las palabras con la base *ǫ- tienen la terminación nueva –**оу**. Está claro que los datos del ER no son muchos para hablar con seguridad sobre el tipo de cambios en Dat. sg. en el texto completo primario, sin embargo, ellos son demostrativos.

Al analizar palabras con la base en *ǫ, *jǫ en Dat. Sg. En el ER hemos descubierto sólo tres cambios inversos en los nombres propios: **изл̑ еви** (12б,14), **йѡсифови** (4б,15; 7в,20-1). Comparemoslos con los datos de EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.:

- I.I,31 **изл̑ еви** (12б,14) - **изл̑еви** (260d) - **илеви** (153a) - **излви** (186б)
- Mt.I,18 **йѡсифови** (4б,15) - **иѡсифови** (247с) - **иосифови** (142b) - **иѡсифови** (180a)
- Mt.II,13 **йѡсифови** (7в,20-1) - **иосифоу** (252d) - **иосифоу** (146a) - **иосифоу** (181в)

Se ve de los ejemplos que formas en –**ови**, –**еви** en nombres propios con la base *ǫ- son regulares ya en el ER, Ev.Arh. y Ev.Mst. Ya en Minea de Putiata del siglo XI encontramos **сужитьникъ пахомови**, en el EO **чада авраамови** (pero en enumeración de nombres **аврааму, исааку, иакову**), en el Salterio de

---

¹⁶⁵ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. Р. 255.

Eugenio del s. XI иаковови, господеви, en Izbornik de 1076 лареви. En cartas en la corteza de abedul къ борисови, мужеви, к атцеви (hasta s. XIII).¹⁶⁶

En el s. XI la terminación –ОВИ (-ЕВИ) podrían recibir dos tipos de palabras: definitivo-personales y nombres noanimados. En el ER encontramos sólo el primer tipo de cambios en los nombres propios, donde el Dat. sg. en –ОВИ (-ЕВИ) se distribuía principalmente. En los manuscritos del s. XI las formas en ОВИ (-ЕВИ) en los nombres propios animados fueron encontrados 165 veces: Авраамови 254d-255a ОЕ (1), Петрови 37a (Ev.Arh. (12), Тимоѡѣѡви 1a L.V. (3).¹⁶⁷

En un plan semántico-sintáctico el Dat. sg. En las formas излї еви, йосифови del ER expresa la interrelación del sujeto y objeto-adresante:¹⁶⁸

- да ѡвисьѡ. излеви (12б,14)
- оброчѣнѣ бо бывъши. мри его мари иосифови (4б,15)
- се англъ гнь. въ сьнѣ ѡвисьѡ иосифови глѡ (7в,20-1)

Con tres cambios indicados en el ER, la forma original se guarda 25 veces. En el texto de memorias esta forma se encuentra 14 veces: нестероу (1а,5), куриаку (1а,8-10), зиновиж (1а,8-10), михаилу (1в,8), гаврилу (1в,8), авивоу (1в,20-1), проклоу (1г,8), мазимоу (1г,8), анатолиж (1г,8), мерькуриж (1г,14-15), фурсоу (2г,18-19), мисаилу (3а,2-3), данилж (2г,18-19), труфону (14в,16). Comparamos estas formas en las lecturas de mesiatseslovs:

- L.II,2 куриниѡж (4г,16) - куриниоу (249с) - куринию (143а) - куринѣю (180б)
- Mt.II,1 иусоу (6г,12) - исоусоу (251b) - ісоу (144b) - ісоу (181а)
- Mt.II,12 иродоу (7в,12) - иродоу (252с) - иродоу (145b) - иродоу (181в)

¹⁶⁶ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.255.

¹⁶⁷ Палладиева Ю. В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009. P.10.

¹⁶⁸ Колесов В. В., История русского языка. Спб., М., 2005. P.255.

- L.III,1 пилатж (10в,12) - пилатоу (257d) - пилатоу (150b) - пилатоу (185a)
- L.III,1 иродоу (10в,15) - иродоу (257d) - иродоу (150b) - иродоу (185a)
- L.III,1 филипж (10в,15-16) - филипоу (257d) - филипоу (150b) - филиппоу (185a)
- L.III,1 лусаниж (10в,20) - лусанию (257d) - лусанию (150b) - лусаникю (185a)
- L.III,2 ианоу (10г,4-5) - иоаноу (258a) - иоаноу (151a) - **і**ваноу (185a)
- L.III,8 аврамоу (11а,16) - авраам' (258d) - аврамоу (151b) - аврамоу (185б)
- Mt.III,13 ианоу (11г,20) - иоаноу (260a) - **і**вноу (152b) - **і**ваноу (186a)
- Mt.XI,4 ианж (15г,19) - иоаноу (266d) - **и**ванови (157b) - **і**ваноу (192б).

En nombres no propios en el ER no encontramos cambios aunque ellos ya están reflejados constantemente en los manuscritos del s. XI: архиереови 178a EO (8), винареви 289б EO (1), чрьтожьникови 158б GB (1), градови 109б Min.S. (1), бѣсь 41а-41б PS (1).¹⁶⁹ El ER en los casos parecidos 9 veces utiliza la terminación nueva –оу, como también otros evangelios los que comparamos con él en estos sitios de mesiatseslov:

- L.III,1 братоу (10в,15-16) - братоу (257d) - братоу (150b) - братоу (185a)
- (памяти) прркж (3а,2-3), крьсти(т)лоу (15г,11)
- Mt.XX,1 члв'коу (16в,8-9) - члкоу (267d) - члвкоу (158b) - чл(о)вкоу (193а)
- M.IX,34 дроугоу (3а,16) - дроуґоуґ (248с) - дроуґоуґ (140а) - дроуґоуґ (178в)
- L.II,14 бж (5б,17) - боу (250с) - боу (144а) - боу (180г)

¹⁶⁹ Палладиева Ю.В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009. Р.10.

- L.II,15 другж (5в,3-4) - другоу (250с) - другоу (144а) - другоу (180г)
- Mt.IV,10 бж (13а,16) - боу (262а) - боу (154а) - богоу (186г).

La inseguridad en la terminación de Dat. sg. Se observa en los manuscritos e la palabra ГОСПОДЬ (4 ejemplos):

- L.II,38 гви (6в,15), L.II,23 гви (5г,19), (memorias) гви (11г,7)
- L.II,23 гви (14г,7) - гви (264d) - бгви (156а) - гви (189г)
- L.II,38 гви (15в,7) - гви (265с) - гви (157а) - гви (190б)
- Mt.IV,10 ги (13а,16) - гоу (262а) - гоу (154а) - гоу (186г).

En nombres no animados y no propios en el ER no encontramos cambios (15 ejemplos):

- (memorias) зръну (3в,13)
- L.II,22 по законуу (5г,12-13) – 0 – 0 - 0
- L.II,27 по обычж (6а,16-17) - 0 – 0 - 0
- L.II,29 по глж (6б,1) - 0 – 0 - 0
- Л.II,39 по законж (6в,19-20) - 0 – 0 - 0
- L.II,42 по обычж (9а,15) - обтычаю (256d) - обтычаю (148а) - обтычаю (182г)
- M.I,4 покааньж (10б,2) - покаанию (255с) - покаанию (150а) - на покаание (184г)
- M.I,7 сапогоу (10в,1-2) - сапогъ (256а) - обоуви (150б) - сапогомъ (184г)
- L.III,16 сапогж (11в,13-14) - сапогъ (259с) - сапогоу (152а) - сапогомъ (185в)
- Mt.IV,15 морж (13б,16) - морю (262с) - морж (154б) - морю (187а)
- L.II,29 по глж (15а,10) - глоу (264d) - глоу (156б) - глаголоу (190а)
- L.II,39 по законуу (15в,11-12) - законуу (265с) - законуу (157а) - законуу (190б)

- Mt.XX,1 виногр доу (16в,12-13) - въ виноградъ (267d) - виноградоу (158b) - въ виноградъ (193a)
- Mt.XX,2 по сребрьникоу (16в,15) - пѣназоу (268a) - пѣназю (159a) - пѣназю (193a)
- Mt.XX,8 вечероу (16г,18-19) - вечероу (268b) - вечероу (159a) - вечероу (193б)
- Memorias трусоу (2г,18-19).

Los cambios de este tipo aunque se encuentran en los manuscritos del s. XI pero mucho menos, pero existen en 19 casos (5%) en GB, Izbórník de 1073, Min. N., Min.s., Min.P.¹⁷⁰ La ausencia de estas formas en el ER es muy demostrativo para la datación de este manuscrito.

De este modo, el ER en Dat. sg. En las palabras con la base en ŭ- utiliza dos veces nuevas formas en –оу (bases en *ŭ- con las terminaciones –ови, –еви no se encuentran), en bases en *ǫ-, *jǫ- la nueva terminación – ови/-еви se encuentra sólo tres veces en nombres propios con 25 casos de las terminaciones originales, en nombres no propios las terminaciones originales se mantienen siempre.

Genitivo

En los textos antiguo rusos el Gen. Sg. principalmente cambia –у a la terminación –а en nombres de la base *ŭ- bajo la influencia de Loc. Sg. (en el EO y otros manuscritos de los siglos XI-XII encontramos formas сына, до върха), mientras el cambio inverso se conoce sólo desde el s. XIII.¹⁷¹

En el ER encontramos 9 ejemplos de palabras con la base *ŭ- que se utilizan en Gen. sg. El material del manuscrito es pequeño pero ya en él se puede ver una tendencia general del ER para el cambio de la terminación original оу hacia la terminación а (4:5 ejemplos consecutivamente): полоу (5г,18; 14г,6)

¹⁷⁰ Палладиева Ю.В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009. P.12.

¹⁷¹ Колесов В. В. История русского языка. Спб., Москва, 2005. P. 254.

ДОМОУ (1б,7; 5а,3-4), pero сѣ а (3в,17; 3в,17; 10а,10), мира (12б,8; 13а,9-10). Estos cambios en el ER son bastante regulares ya que eran muy distinguidos ya en los textos tempranos antiguo rusos del s. XI, de ese modo, en los manuscritos encontramos en Gen. sg. 1908 formas en –а, 89 formas en у, en Loc. Sg. 1001 formas en ѣ y 118 formas en –у.¹⁷² En el párrafo siguiente sobre el Loc. veremos que en el Loc. Sg. El ER no permite ningunos cambios de terminaciones.

Un cambio inverso en Ge. Sg. de la terminación а hacía оу en la base *ǫ-no hemos encontrado en el ER.

Alguna dificultad a la hora de interpretar causa un ejemplo complicado del ER que llama la atención de los estudiosos de este manuscrito en el s. XIX,¹⁷³ pero la explicación a él no se ofrece:

•M.V,27

ER (2а,15) слышавъши о иисѣ. пришьдъши въ народѣ съзаждѣ прикосносѣ ризахъ его.

La forma rara съзаждѣ se encuentra en el lugar del adverbio съзади, que está en esta lectura en el EO (243b) y en el Ev.Arh. (138b), en el Ev.Mst. encontramos la forma съ зажда (176в).

En los manuscritos antiguo eslavos encontramos «съзажда – adverb. ἐμ τὸν ὀπίσω detrás, en Supr. 44,21., comparar зади (съ зади)»,¹⁷⁴ «пришьдъши въ народѣ. съ зади. прикоснѣ сѣ ризѣ его М 5,27 Zogr, Mar, Sav, Und, съ заді As.». ¹⁷⁵ La forma съзаждѣ en el ER no puede ser un simple cambio de yus pequeño hacía yus grande (lo que hablaría de un origen tardío del manuscrito), ya que en el texto no se encuentran cambios parecidos.

Partiendo de estos datos creemos que a la forma съзаждѣ en el ER se puede dar dos explicaciones:

¹⁷² Палладијева Ю. В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009. P. 15.

¹⁷³ Ганка В. Сазаво-Эммаусское святое благовествование. Отд.6. Прага, 1846. P.25.

¹⁷⁴ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. P. 649.

¹⁷⁵ Старославянский словарь, там же. P. 225.

1. *gráfico*.

En el protógrafo había alguna forma del tipo **съ зажду**, donde *izhitsa* estaba en el lugar de *и* (como se señala en el capítulo 1, el escribano del ER frecuentemente mezcla las letras *у* y *оу*), es decir, el escribano pudo haber realizado el siguiente cambio inconcientemente: **съ зажду** = **съ заждоу** (*оу* = *ж* в PE) = **съзаждж**;

2. *morfológico-gráfico*.

Es bastante evidente que el escribano del ER veía la palabra observada como una conjunción de la preposición y del nombre **зажда** en Gen. sg. Se conoce que en la lengua antiguo eslava **зажда** significaba «espalda», «**зажда, -а** νότον»¹⁷⁶. En el antiguo ruso existía la palabra **задъ**, comparar «**съ зада - сзади: – не дъвѣма бо дъсѣтъма, ни сътоу члкъ съ зада и съ прѣда идоущемъ ѳго. Златоустр. XII в.**»¹⁷⁷ De este modo, posiblemente, la forma antiguo rusa **съ зада** (es decir «desde la espalda»), aceptando una nueva terminación *-оу* (pero lo más probable que tenía la terminación original de la declinación de la bases en **ŭ*-del tipo **вѣрхъ**), se convirtió para el escribano en una forma **с задоу** (y no **сзади**), que por la causa de la influencia del protógrafo (donde, lo más probable había **съ зажда**, mirar arriba) se convirtió en **съзаждоу** (= **съзаждж** para el escribano del ER, que frecuentemente ponía *ж* en vez de *оу*). Eso demuestra que en la Rus' antigua la combinación **съзати** se utilizaba como prepositivo-causal ya a principios del siglo XI.

Este ejemplo puede hablar también de que el escribano del ER aceptaba la forma **съзаждж** en Nom. Sg. foneticamente con un reducido tenso de la fila de detrás porque en los manuscritos antiguo rusos se notan variaciones en esta forma, comparar:

«**задъ: съ зати – ὀπισθεν: - пристѣплыши съ зати Мт.9,20 ЕО**»¹⁷⁸;

¹⁷⁶ Старославянский словарь / Цейтлин Р. М. и др. М. Р. 226.

¹⁷⁷ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т. I. Спб. Р. 909.

¹⁷⁸ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка.. Т. I. Р. 910.

«заждь: съзажда - ὄπισθεν: пришьдъши в народѣ съ зажда. М.5,27 Ev. XIII в...., Cod. Supr. 32»;¹⁷⁹ «заждь...Izb.1073...».¹⁸⁰

Las dos suposiciones son bastante posibles y cualquiera sea la solución correcta, ambas hablan sobre el origen ruso del ER.

Locativo

En el Loc.sg. la situación es la misma que en el Ge.: al principio las antiguas bases en ŷ- reciben una terminación nueva para ellos –ѣ, y sólo después son posibles los cambios inversos hacia –у.

En el Loc. En las bases en *ŷ- del ER no se encuentra ningún cambio de la terminación –ѣ, al igual que regularmente no se notan casos de cambios inversos en las bases en *ŏ- hacia la terminación –оу en muchos ejemplos del ER, comparar 5 ejemplos de la base en *ŷ- con la terminación de origen –оу: **СТА ВРЪХЖ** (7б,15), **ДОЛОУ** (12г,17), **ДОМОУ** (1б,7; 3а,12; 5а,3-4).

De este modo, generalizando los datos del Gen y Loc. Sg. en el ER se puede concluir que en total hemos encontrado 4 cambios de la terminación de Gen. sg. de la base en ŷ- con muchos casos de laterminación de origen en las bases en *ŷ-, en *ŏ- en Gen. y Loc. Sg. Este hecho confirma la idea sobre que el desarrollo de formas innovadoras del Gen. y Loc. Sg. en el s. XI está en una condición embrionaria y empieza por el cambio de terminaciones originales de las palabras con la base en *ŷ-.¹⁸¹

¹⁷⁹ Срезневский И. И., *ibid.* Т.І. Р. 912.

¹⁸⁰ Срезневский И. И., там же. Т.І. Р. 912.

¹⁸¹ Палладиева Ю. В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009. Р. 15.

Instrumental

En Instr. Sg. en los textos antiguo rusos se nota la compilación total de las terminaciones, causada por la pérdida de los reducidos, pero los manuscritos rusos del s. XI, es decir, antes de la terminación de este proceso, varían ampliamente el uso de las terminaciones –ОМЬ, -ЪМЬ. «A veces se crea la impresión que los escribanos comprenden la diferencia semántica entre ellos».¹⁸²

En el ER en las bases en *ǫ- encontramos tres casos de Instrumental sg. de las bases en *ǫ-: мирОМ(Ь) (2б,18), миромь (15а,11), мирьмь (6б,2). Para el primer ejemplo L.P.Zhukovskaya señala: «la prioridad de Ъ (de Ъ etimológico) o O no hemos podido establecer: el cambio del propio escribano».¹⁸³ En la copia electrónica del ER se ve, que en este lugar una letra está puesta encima de la otra (parece ser que O está puesta encima de Ъ), el escribano tenía duda lo que había que poner en este lugar.

En estos contextos del ER en los manuscritos se utiliza exclusivamente la terminación ЪМЬ, compara:

- М.V,34 мирОМ(Ь) (2б,18) – съ мирьмь (244а) - съ мирьмь (139а) - въ мирь (176г)
- L.II,29 миромь (15а,11) - съ мирьмь (264d) - съ мирьмь (156b) - съ мирьмь (190а)
- L.II,29 мирьмь (6б,2) – 0 – 0 – 0.

Lo que tienen que ver con cambios inversos del ER en bases en *ǫ- y *jǫ-, en la mayoría de los casos (21 ejemplo) de palabras con estas bases no hemos podido establecer el sonido vocal en la terminación ya que él está colocado bajo título: г̃м̃ ь (5г,15; 14г,3), д̃х̃ мь (6а,13; 6г,4; 10в,5; 11в,15; 14г,19; 15а,2; 15в,16), д̃ хмь (9а,6-7), п̃р̃ кмь (7г,13), прр(к)мь (8б,8; 9г,11; 13б,13),

¹⁸² Колесов В. В. История русского языка, Спб., М., 2005. Р. 256.

¹⁸³ Жуковская Л. П. Реймское Евангелие. История изучения и текст. М., 1976. Р. 22.

прѣ кмь (7а,11; 8а,5; 8в,1), прѣ рьмь (4в,15-16), срѣ цьмь (13г,17), срѣ мь (14б,10), Оѣ мь (13г,5).

En todos los evangelios que comparamos en el sitio donde el ER tiene título, se utiliza una terminación nueva ъмь, sólo una vez en el EO se queda la terminación antigua en la palabra оцемь:

- L.II,27 дѣ мь (6а,13) – 0 – 0 – 0
- L.II,40 дѣ мь (6г,4) – 0 – 0 – 0
- M.I,8 дѣ мь (10в,5) – дхѣмь (256а) – дхмь (150b) – дхѣмь (184г)
- L.III,16 дѣ мь (11в,15) – дхмь (259с) – дхмь (152а) – дхѣмь (185в)
- L.II,26 дѣ мь (14г,19) – дхѣмь (264с) – дхмь (156а) – дхмь (189г)
- L.II,27 дѣ мь (15а,2) – дхѣмь (264с) – дхмь (156а) – дхѣмь (190а)
- L.II,40 дѣ мь (15в,16) – дхѣмь (265с) – дхмь (157а) – дхѣмь (190б)
- L.II,40 дѣ хьмь (9а,6-7) – 0 – 0 – 0
- Mt.II,15 прѣ кмь (7г,13) – 0 – пр(о)ркѣмь (146а) – пр(о)ркѣмь (181в)
- Mt.II,23 прр(к)мь (8б,8) – пр(о)кы (253d) – пр(о)ркмь (147а) – пр(о)ркы (181г)
- Mt.III,3 прр(к)мь (9г,11) – п(о)кѣмь (254b) – пр(о)ркмь (149а) – пр(о)ркѣмь (184б)
- Mt.IV,14 прр(к)мь (13б,13) – прокѣмь (262b) – пр(о)ркмь (154b) – пророкѣмь (187а)
- Mt.II,5 прѣ кмь (7а,11) – пркѣмь (251с) – пр(о)ркмь (145а) – пр(о)ркѣмь (181а)
- Mt.II,17 прѣ кмь (8а,5) – пр(о)кѣмь (253а) – пр(о)ркмь (146а) – 0
- Mt.XII,17 прѣ кмь (8в,1) – пр(о)кѣмь (245d) – пр(о)ркмь (147а) – пр(о)ркѣмь (182а)
- Mt.I,22 прѣ рьмь (4в,15-16) – пр(о)кѣмь (248а) – пр(о)ркмь (142b) – пр(о)ркѣмь 180а
- L.II,22 гѣ ь (5г,15) – 0 – 0 – 0

- ЛЛ.ІІ,22 г̃ ь (14г,3) - г̃ь (264b) - г̃ь (156a) - б̃г̃ьь (189г)
- Mt.XI,29 ср̃д̃ ц̃ьь (13г,17) - ср̃д̃ц̃ьь (244b) - ср̃(д)ц̃ьь (139b) - ср̃д̃ц̃ьь (188г)
- Mt.V,8 ср̃д̃ ьь (14б,10) - 0 - 0 - ср̃д̃ц̃ьь (188в)
- Mt.XI,27 Оц̃ ьь (13г,5) - оц̃ьь (244a) - оц̃ьь (139b) - оц̃ьь (188г).

Es bastante probable que en el ER en estos ejemplos estaba la terminación de origen –ОМЬ, ya que, teniendo en cuenta la escritura hipercorrecta de todas las terminaciones sin título en 11 ejemplos (ver en siguiente), se puede suponer que el escribano no daba mucha importancia a la terminación antigua u la colocaba bajo título, mientras que nuevas terminaciones prefería señalar especialmente. Suponemos esto bastante probable ya que todas las palabras con esta terminación nueva en el ER se marcan bastante regularmente. Este hecho puede ser confirmado también po el fenómeno de que en otros casos en sg. el ER no conoce nada los cambios inversos. También es imposible creer que el escribano del ER no utilizaba de nada las terminaciones antiguas con base ѡ-, porque en todas otras formas causales las formas antiguas se utilizan muy regularmente.

En la base *ѡ- vemos 11 terminaciones nuevas: д(х)ььь (14a,18), дх̃ ььь (6a,10; 12в,9-10; 12в,16), постььь (6в,11; 15в,3), страхььь (5б,1), лицььь (6б,5-6; 10a,13; 15a,14-15; 16б,3) ро(ж)т'в'ььь (6г,10) рожтвомь (3в,14) т'ѡлььь (9г,1), comparamos con los datos de evangelios:

- Mt.V,3 д(х)ььь (14a,18) - 0 - 0 - дх̃ьь (188б).
- L.ІІ,26 дх̃ ььь (6a,10) - 0 - 0 - 0
- І.І,33 д(х)ььь (12в,9-10) - дх̃ььь (261a) - дх̃ьь (153b) - дх̃ььь (186б)
- Mt.IV,1 д(х)ььь (12в,16) - дх̃омь (261b) - дх̃ььь (153b) - дх̃ььь (186в)
- L.ІІ,37 постььь (6в,11) - 0 - 0 - 0
- L.ІІ,37 постььь (15в,3) - постььь (265b) - постььь (265b) - постььь (190б)

- L.II,9 страхъмь великъмь (5б,1) - страхъмь велиюемь (250b) - страхъмь велиюемь (143b) - страхъмь великъмь (180в).
- L.II,31 лицъмь (6б,5-6) - 0 - 0 - 0
- M.I,2 лицъмь (10а,13) - лицъмь (255b) - лицемь (150а) - лицъмь (184в)
- L.II,31 лицъмь (15а,14-15) - лицъмь (264d) - лицемь (156b) - лицъмь (190а)
- Mt.XI,10 лицъмь (16б,3) - лицъмь (267b) - лицемь (158а) - лицъмь (192в)
- (en memorias) ро(ж)т'в'мь (6г,10), рожтвомь (3в,14)
- L.II,52 т'вльмь (9г,1) - т'вльмь (257с) - т'вльмь (149а) - въздрасъмь (183б).

En todas otras bases en el ER encontramos una terminación de origen:

- L.III,16 Огньмь (11в,15-16) - огньмь (259с) - ѡгньмь (152а) - огньмь (185в)
- L.III,17 Огньмь (11г,1) - огньмь (259с) - огньмь (152а) - огньмь (185г)
- Mt.II,12 поутъмь (7в,13) - пжтъмь (252с) - поутъмь (145b) - поутъмь (181в)
- M.IX,38 именьмь (3б,13-14) - именьмь (248d) - именьмь (140b) - именьмь (178г)
- Mt.IV,14 исайемь глжщемь (13б,12-13) - исайемь глжщемь (262b) - исайемь (154b) - ісайкмь глющъмь (187а)
- Mt.XII,17 исайемь глжщемь (8в,1) - исайемь глжщемь (245d) - исайемь глаголющемь (147а) - ісайкю глющъмь (182а)
- Mt.III,3 исаимь глжщемь (9г,11) - исайемь глжщемь (254b) - исайемь глющемь (149а) - ісайкмь глющъмь (184б)
- Mt.II,17 иіереміемь глщъмь (8а,5-6) - иереміемь глжщемь (253b) - иереміемь глющемь (146а-146b) - 0 (181в).

Como vemos de estos ejemplos en el Instr. Sg. el ER utiliza frecuentemente nuevas terminaciones con bases *ǔ- y *ǔ-, al igual que el EO, Ev.Arh., Ev.Mst. Parece ser que la aparición de nuevas formas de Instr. en los manuscritos empezó muy temprano.

En el ER están ausentes también formas eslavo-orientales del tipo **ЖИТИИМЬ** en vez de **ЖИТИЕМЬ / ЖИТЬЕМЬ**, aunque en textos antiguo rusos del s. XI ellos se encuentran como una reacción hacia la distribución de las formas en **-ЬМЬ** en antiguo ruso.¹⁸⁴

De este modo, la conclusión hecha sobre el corpus de manuscritos del s. XI,¹⁸⁵ encuentra su confirmación también en el ER: «los manuscritos tempranos como Minea de Putiata y EO, demuestran una cercanía a la tradición antigua eslava y reflejan un estado más arcaico que, por ejemplo, Mineas de servicio de Nóvgorod y Ev.Arh., creado a finales del s. XI». Sin duda, el ER tiene que ser referido por la reflexión de la declinación nominal singular en él al primer tipo de los manuscritos antiguo rusos indicados, como es Minea de Putiata y EO.

El vocativo

En el Llamativo sg. Las terminaciones en el antiguo ruso también se cambiaban muy temprano, comparar **СЫНЕ** en el texto de Nóvgorod del s. XI y forma **ЖЕНИХУ** ya en el s. XII. Normalmente esto se encuentra en copias de los originales eslavos del sur.¹⁸⁶

En el ER el vocativo se utiliza absolutamente en su sitio. Así, encontramos una palabra con base en *ǔ-: **СНѢ Ж** (4в,6) y dos ejemplos con base en *ǔ-: **ЙОСИФЕ** (4в,5-6) **ВИФЛЕОМЕ** (7а,11-12). En casos de otros tipos de la base el vocativo del ER también se utiliza consecutivamente en su forma de origen: **ВЛДѢ КО** (6б,1; 15а,10), **СОТОНО** (13а,15), **ОУЧИТЕЛОУ** (3б,12; 11б,11), **ЧАДО**

¹⁸⁴ Палладиева Ю.В. Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века, автореферат диссертации. Казань, 2009. Р.16-17.

¹⁸⁵ Палладиева Ю.В., *ibid*, p.19.

¹⁸⁶ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. Р. 256.

(9в,2), **ДЪЩИ** (2б,17), **ЗЕМЛЕ** (7а,12) (para contrariar hay una forma de Nom.sg. **ЗЕМЛА** (13б,14; 13б,14-15), encontramos también una forma en vocativo plural **ИЩАДИА** (11а,6).

3.1.2. Plural

El nominativo

Es conocido que en el Nom. Pl. En las bases en consonante y de diferente declinación la terminación **-ие** de la base en ***ī-** se desarrolló muy temprano en el lugar de **-е**. Ejemplos de esto encontramos ya en el EO (**мытариe**).¹⁸⁷ En el ER en pocos casos tenemos tanto terminaciones nuevas como antiguas: **днѣ ьe** (5а,10), **камениѣ** (12г,5), **мытаре** (11б,9), **црѣ кве** (6в,10).

En el ER no hay ejemplos de choque con las bases en ***ǔ-** de nombres con las bases en ***ǒ-**, en los manuscritos ampliamente utilizada la flexión **-ове**, que ya en el siglo XI se encontraba sólo en nombres con la base ***ǔ-**: **дарове** en MDXI, **сынове** en EPXI (pero aquí mismo **жидове**, **бѣсове** и **бѣси**).¹⁸⁸

En la base en ***jǒ-** «hasta el s. XVII inclusive se nota una relación con el tipo de la base **i-** (ejemplos **цариe** etc.), pero ya desde el s. XII se nota, al revés, la utilización de la terminación **-и** en ambos casos, es decir **людие** y **люди** indiferentemente». ¹⁸⁹ En el ER encontramos ambos tipos de formas: **лоудьѣ** (13б,18) y **лоудий** (2в,4).

El Genitivo

En el antiguo ruso para la expresión de Gen. Pl. En los nombres de masculino y neutro ya desde el s. XI aparecen ejemplos de nuevas terminaciones

¹⁸⁷ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.264.

¹⁸⁸ Колесов В. В., ibid. P. 265.

¹⁸⁹ Колесов В. В., История русского языка. Спб., М., 2005. P. 271.

en palabras de la base *ǫ- (con la terminación de origen ОВЪ) y de la base *ǫ-, *jǫ- (con la terminación de origen nula), comparamos en el Izbornik de 1076 грѣхъ-грѣховъ, pero también вождевъ.¹⁹⁰

Examinaremos todos los ejemplos de la utilización de palabras con la base *ǫ- y *ǫ-, *jǫ- en Ge. Pl. en el ER: bases en ǫ - (1 ejemplo de cambio de terminación) Mt.I,21 грѣхъ 4в,13, en bases en *ǫ-, *jǫ- encontramos 24 ejemplos de la terminación de origen nula: memorias анѣ ль (1в,8), оученик(к) (1г,19), м(ч)къ (15г,5), Mt.III,4 влась (9г,17), вльхвь (7г,17), вльхвь (8а,4), недоугъ (2в,9), оученикъ (15г,14-15), члѣ ѣкъ (9г,2), чадъ (8а,10), ѡзыкь (1б,3), ѡзыкь (6б,7-8; 13б,18; 15а,17), оуникъ /sic!/ (2в,2-3), memorias младенць (8г,6), оѣ ць (1г,7), отѣ ь (6г,10), Оѣ ь (3в,15), праО ць (3а,5), врачь (2а,10), пастырь (5в,16-17), срѣ ць (6в,1), сѣ дць (15б,11), младеньца (7г,19).

En el ER no se encuentran ejemplos de la terminación –еи/-ии de la base *ї- en las palabras de otras bases, que se refleja en textos desde el s. XII pero especialmente se distribuye después del s. XIII.¹⁹¹ Esto puede indicar a la creación del manuscrito antes del s. XII. Los datos obtenidos hablan sobre un estado de origen del Gen. Plur. En el texto del ER, lo que sin duda, habla sobre la antigüedad del manuscrito.

Dativo y locativo

El Dat, y Loc. Según la tradición se observan juntos ya que ellos sufrían los mismos cambios y dieron los mismos resultados. «Estos cambios ocurrían desde el final del s. XIII: la terminación –омъ, –емъ, –ьмъ se cambiaba hacia –амъ bajo la influencia de terminaciones femininas. Todos los ejemplos tempranos en el s. XI son dudosos: содомлямъ, ерусалимлямъ».¹⁹²

¹⁹⁰ Колесов В. В. ibid. P. 270.

¹⁹¹ Колесов В. В., ibid. P. 270.

¹⁹² Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P. 273.

En el ER en Dat. todos los nombres en masculino de palabras de la bases en *ǫ-, *jǫ- y *ǫ- conservan su terminación –ОМЬ (9 ejemplos): ВЛХВОМЬ (7в,18), йсповѣд'ник(о)мь (1в,19-20), народомь (11а,4-5; 16а,9), оужемь (13в,13), оученикомь (1в,4; 13г,3-4), ѡзыкомь (8в,8), грѣхомь (10б,3; 10г,10). La palabra анї лмь (12г,18) no estamos estudiando porque la vocal que nos interesa está escondida bajo tilde. Estos casos aunque no son numerosos pero visiblemente hablan sobre la ausencia de los cambios arriba indicados en el texto de ER.

En el Loc. plural, como se ve bien de los ejemplos siguientes el ER de nuevo utiliza sólo las terminaciones originales en diferentes tipos de base (18 veces): домьхь (16а,16-17), прѣдѣлѣхь (8а,1; 13б,9-10), члї вцѣхь (5б,19), чреслѣхь (9г,18-19; 10б,13-14), срѣдї цихь (11в,5), пррѣ цхь (10а,11), (лу)дьмь (11в,3), лоудьмь (5б,6-7; 11г,4), мощьмь (14в,9), днї ьхь (9б,10-11; 15б,16), днї хь (6в,5), ѡсльхь (5а,13; 5б,12; 5в,11).

Las terminaciones tradicionales de Dat. pl. las tenemos también en las bases en femenino: дшї мь (13г,18), Овьцѡмь (1б,6), y en Loc. Pl. влѣдї кахь (7а,14), книгахь (10г,11).

Se observan dificultades a la hora de interpretar la forma (н)бс̄ ьхь (2г,12) de la base en consonante, al lado de una forma más en el ER: Мт.5,12 нбс̄ ѣхь (14в,4). La primera forma es original, en la segunda, posiblemente, se reflejó la posibilidad de nueva terminación. Se nota la indecisión en el dibujo de la primera forma por el escribano, la palabra (н)бс̄ ьхь es la última en el verso y al final de la línea, en la copia digital maximizada del manuscrito se ven unas huellas flojas de un travesaño en la letra, es bastante posible que el escribano dudara que letra elegir, o principalmente en este lugar había ѣ y el travesaño se borró con el paso de tiempo.

El instrumental

En la historia de plural Instr. de las bases en *ǔ-, *ǔ-, *jǔ- recibió nuevas terminaciones –ами lo más tarde del todo.

En el ER encontramos sólo dos ejemplos de Instr. Plur. No de la base en *ā, en ambos casos el ER regularmente utiliza las formas de origen: оброки (11в,1-2), дѣлатели (16в,14). La terminación –ами regularmente encontramos sólo en palabras con la base ā-: молитвами (6в,11-12), м литвами (15в,3-4).

De este modo, en el plural el ER regularmente utiliza las terminaciones de origen.

3.2. La reflexión de la categoría de animicidad

La categoría de animicidad – es la expresión de un objeto a través de Gen. y no por Acc. Esta categoría está representada ya en los textos antiguo rusos más tempranos.

En la historia de la lengua se cree (V. M. Márkov, V. V. Kólesov), que es más correcto hablar de la categoría de persona, que se expresa no sólo en la forma de Acc – Gen., sino también en Dat. (formas en –ови) y en Nom. Plur. (formas en –ове). Por eso V. V. Kólesov habla sobre «un momento primario del desarrollo como sintácticamente representada categoría de *certeza* que se expresa en contextos de diferentes maneras en fórmulas concretas de la lengua».¹⁹³

Como hemos visto en los ejemplos con Dat. y Nom. Plur. en el ER, los cambios en estas formas en el manuscrito todavía no están reflejadas regularmente. Examinaremos su estado de expresión en objeto animado directo.

En nombres de género masculino (precisamente esta forma nos interesa especialmente en el ER ya que en ella se revelan las diferencias en manuscritos) se utiliza la forma de Acc. Sg. en los siguientes casos.

---

¹⁹³ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.304.

Acc. de nombres

El Acc. para el objeto directo animado de nombres en el ER se utiliza 15 veces, de ellos 9 veces los datos de mesiatseslovs coinciden:

•Mt.I,21

ER (4в,7-8) родить же снѣ и наречеши имѧ ему іс.

EO (247d) родить же сынѣ.

Ev.Arh. (142b) родить же снѣ.

Ev.Mst. (180a) родить же снѣ

•L.II,12

ER (5б,11) и се вамъ знамение. обрѣцете младенць повить лежащѣ
въ яслѣхъ

EO (250b) и се вамъ знаменіе обрѣцете младенць повить. лежащѣ
въ яслехъ

Ev.Arh. (144a) и се вамъ знаменіе. обрѣцете младенць. повить
лежащѣ въ яслѣхъ

Ev.Mst. (180в) и се вамъ знаменіе. обрѣцете младенць повить
лежащѣ въ яслѣхъ

•L.II,16

ER (5a) и приидѣ подвигъшесѧ. и обрѣтѣ мриѣ же иосифа. и
младенць лежащѣ въ яслѣхъ.

EO (250d) и придошѧ подвигъше сѧ и обрѣтошѧ мариѣ же иосифѣ и
младенць лежащѣ въ яслѣхъ

Ev.Arh. (144a) и придоша подвигъше сѧ. и обрѣтоша мрию же иосифа.
и младенць лежащѣ въ яслѣхъ.

Ev.Mst. (180г) и придоша подвигъше сѧ и обрѣтоша марию же
іѡсифа. и младенць лежащѣ въ аслѣхъ.

•Mt.II,4

ER (7a,4) и събра всѧ архиерѣѧ. и кѣнижъникы людскыѧ. въпрашаше ѧ. кѣде хс рааждаетьсѧ.

EO (251c) и събравъ. всѧ архиерѣѧ и кѣнижъникы людскыѧ. въпрашааше ѧ. кѣде хс рааждаеть сѧ.

Ev.Arh. (145a) и събравъ архиереа и книжъникы людскыѧ. въпрашаше ѧ. кѣде хс раажаетъ сѧ.

Ev.Mst. (181a) и събравъ всѧ старѣишыны жъръчьскы и книжъникы людскыѧ. въпрашааше отъ нихъ. кѣде хс раажаетъ сѧ.

•Mt.X,1

ER (1a,16) призъва іс оученикы своѧ.

Ev.Arh. (137a) призъва іс оба на дете оученика своѧ.

Ev.Mst. (174б) призъвавъ ісъ оба на десѧте оученика своѧ

•L.II,20

ER (2в,17-18) и тѣ възведъ очи свои на оученикы свое глаше.

•Mt.II,7

ER (7a,18) тѣгда иродъ отаи призъвавъ вълхвы. испѣта ѿ нихъ врѧмѧ. ѧвльшеесѧ звѣзды.

EO (251d) тогда иродъ. отаи призъвавъ вълхвы.

Ev.Arh. (145a) тѣгда иродъ таи призъвавъ вълхвы.

Ev.Mst. (181б) тѣгда иродъ. таи призъвавъ вълхвы.

•Mt.I,21

ER (4в,12) тѣ бо спсеть люди своѧ

EO (248a) тѣ бо спсеть люди своѧ

Ev.Arh. (142b) тѣ спсеть люди своѧ

Ev.Mst. (180a) тѣ бо спсеть люди своѧ

•Mt.II,6

ER (7a,17) и ты виѣлеоме земле иждова ници мьньши еси. въ влдкахъ иждова ис тебе бо изидеть старѣшина. иже оупасеть лѣди моѣ изльтанты.

EO (251c-251d) и ты виѣлеоме земле иоудова. ничимъ же мьньши еси. въ влдкахъ иоудовахъ ис тебе бо изидеть влка. иже оупасеть люди моѣ изля.

Ev.Ar. (145a) и ты виѣлеоме землѣ иудова. ничимъ же мьньши еси. въ вл(д)хкъ. иудовахъ. ис тебе бо изидеть члвкъ. иже оупасеть люди моѣ изля.

Ev.Mst. (181b) и ты виѣлеоме земле иоудова ничимъ же мьньши еси въ влдкахъ иоудовахъ. ис тебе бо изидеть вождь иже оупасеть люди моѣ изля.

•L.II,16

ER (5b,7) и приидѣ подвигъше сѣ. и обрѣтѣ мриѣ же иосифа. и младенць лежащъ въ яслѣхъ.

EO (250d) и придоша подвигъше сѣ и обрѣтоша мариѣ же иосифъ и младенць лежащъ въ яслѣхъ

Ev.Ar. (144a) и придоша подвигъше сѣ. и обрѣтоша мрию же иосифа. и младенць лежащъ въ яслѣхъ.

Ev.Mst. (180g) и придоша подвигъше сѣ и обрѣтоша марию же иосифа. и младенць лежащъ въ яслѣхъ.

Estudiaremos todos los casos de diferencias en manuscritos (6 ejemplos), que se encuentran en las palabras прѣвѣньць, англъ, рабъ, снѣ, инѣ. La parte principal de las diferencias ocurre en el Ev.Mst. (que utiliza 5 formas de Gen.), un ejemplo encontramos en el Ev.Ar. El EO y ER en estos ejemplos son idénticos en la reflexión de la categoría de determinación, parece ser, como manuscritos de un origen más temprano:

•L.II,7

ER (5a,11) и роди снѣ свои прѣвѣннѣць. и повиты и и положи и въ ѡслѣхъ. зане не бѣ има мѣста въ обители.

EO (250a) и роди снѣ свои прѣвѣннѣць. и повитъ ѡго и положи и въ ѡслѣхъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣль

Ev.Ar.h. (143b) и роди снѣ свои прѣвѣннѣць. и пови и. и положи и въ ѡслѣхъ. зане не бѣ не бѣ имѣ мѣста въ обитѣли.

Ev.Mst. (180в) и роди сна своѣго прѣвѣннѣца и пови и и положі и въ ѡслѣхъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣли.

•M.I,2

ER (10a,9) ѡко же естъ писано въ пррцѣхъ. се азъ посылу англѣ мои прѣдѣ лицемъ твоимъ. и(ж)е оуготовитъ поуть твои прѣдѣ тобож.

EO (255b) ѡкоже писано естъ въ пррцѣхъ. се азъ посылѣж англѣ мои прѣдѣ лицемъ твоимъ. иже оуготовитъ пѣтъ твои прѣдѣ тобож

Ev.Ar.h. (150a) ѡкоже естъ писано въ пр(о)рцѣхъ. се азъ послю англѣ мои. предѣ лицемъ твоимъ. иже оуготовитъ поуть твои предѣ тобою.

Ev.Mst. (184в) ѡкоже естъ писано въ пророцѣхъ. се азъ посылю англа моѣго предѣ лицемъ твоимъ иже уготоваѣтъ поуть твои прѣдѣ тобож.

•L.II,29

ER (15a,4) нѣнѣ поущаеши рабѣ твои влдо. по глѣ твоѣмоу съ миромъ.

EO (264d) нѣнѣ отъпустиши раба твоѣго влко. по глоу твоѣмоу съ миръмъ

Ev.Ar.h. (156b) нѣнѣ ѡпоущаеши раба своѣго вл(д)ко по глоу твоѣмоу съ миръмъ.

Ev.Mst. (190a) нѣнѣ отъпоущаеши раба своѣго влдо по глаголу твоѣмоу съ миръмъ.

•Mt.I,23

ER (4в,18) родить снѣ

EO (248a) родить снъ

Ev.Ar.h. (142b-143a) родить снъ

Ev.Mst. (180б) родить сна

•Mt.XI,10

ER (16б,2) се азъ посылу англь мои прѣдъ лицьмъ твоимъ. иже оуготовить пж твои прѣдъ тоб(о)ж.

EO (267b) се азъ посылж англь мои прѣдъ лицьмъ твоимъ. и оуготовить пжть твои прѣдъ тобоиж

Ev.Ar.h. (158a) се азъ послю англь мои предъ лицемъ твоимъ. иже оуготовить поуть твои предъ тобою.

Ev.Mst. (192в) се язъ посылю англа моего прѣдъ лицьмъ твоимъ иже оуготоважть поуть твои прѣдъ тобою.

•Mt.II,14

ER (7г,2) онъ же въставъ. поимъ отроча. и матеръ яго ношиж. и отиде въ егупта възъвахъ снъ мои

EO (252d) онъ же въставъ поя отроча. и мтръ яго ношию. и отиде въ егуптъ. и бѣ тоу до оумъртвиа иродова. да събоудеть сж реченою ѿ га. пр(о)ркъмъ глущемъ. ѿ егупта възвахъ снъ мои.

Acc. de pronombres

Las formas de pronombres (principalmente del indicativo и) en el Acc. Del objeto directo animado en el ER están representadas especialmente amplio (32 casos). De estos ejemplos en todos los cuatro evangelios las formas coinciden alrededor de 20 veces:

•Mt.XX,2-3

ER (16в,13-20) съвѣщавъ же съ дѣлатели. по сребрьникоу на днь. посила к въ виноградъ свои. з и шьдъ въ третъж годинию. видѣ инь на тръжищи стоашъ праздньи.

EO (267d) съвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣнѣзоу на днь. посьла ѡ въ виноградъ свои з и шьдъ въ третиѣж годинѣж. видѣ ины на трѣжищи стоѡща праздньты.

Ev.Arh. (158b) съвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣнѣзю на днь. пославъ ѡ въ виноградъ свои. з и шьдъ въ третнюю годиниоу. видѣ ины праздньты. на трѣжищи стоѡща.

Ev.Mst. (193a) и съвѣщавъ съ дѣлатели по пѣнѣзю на днь посьла ѡ въ виноградъ свои. з и шьдъ въ третнюю годиниоу видѣ ины на трѣжищи стоѡща праздньты.

•Mt.II,8

ER (7a,18) и пославъ ѡ въ вифлеомъ. рече шьдѣше и извѣстно испытайте. о отрочатѣ. ꙗгда же обрѣщете и. възвѣстите ми да и азъ шьдъ поклонѣсѣсѣ емоу.

EO (251d) и посьлавъ въ вифлеомъ рече шьдѣше испытайте извѣстно о отрочатѣ ꙗгда же обрѣщете. повѣдите ми да и азъ шьдъ поклонѣсѣ емоу

Ev.Arh. (145a) и пославъ ѡ въ вифлеомъ рече шьдѣше извѣстно испытайте ѡ отрочатѣ. иде же аще обрѣщете възвѣстите ми да и азъ шьдъ поклоню сѣ емоу.

Ev.Mst. (181b) и посьлавъ ѡ въ вифлеомъ рече. шьдѣше испытайте. извѣстно о отрочатѣ. ꙗгдаже обрѣщете възвѣстите ми. да и азъ шьдъ поклоню сѣ емоу.

•L.II,9

ER (5a,20) и се англъ гнь ста въ нихъ. и слава гнѣ осѣни ѡ.

EO (250a) и се англъ гнь. ста оу нихъ и слава гнѣ осѣиѣ ѡ.

Ev.Arh. (143b) и се англъ гнь. ста въ нихъ. и с(л)ава гнѣ осѣиѣ ѡ.

Ev.Mst. (180b) и се англъ гнь. ста въ нихъ. и с(л)ава гнѣ осѣиѣ ѡ.

•Mt.XII,15

ER (86,15) въ слѣдъ іса идоша народи мнози. и ицѣ(л)и ѡ въсѡ.

EO (245c) послѣдовааше иісови народъ многъ и исцѣли ѡ въсѡ

Ev.Arh. (147a) въ слѣдъ іса идоша народи мнози. и цѣли ѡ всѡ.

Ev.Mst. (182a) въ слѣдъ іса идоша народи мнози. и исцѣли ѡ въсѡ.

•L.III,14

ER (116,16) въпрашахоу же ѡ воини глше. и мы чѣто сѣтворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите.

EO (259b) въпрашаахъ же ѡ и воини глѣще. и мы чѣто сѣтворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите

Ev.Arh. (152a) въпрашаахоу же ѡ воини глше. и мы чѣто сѣтворимъ. и рече къ нимъ. никогоже не обидите. ни оклеветаите.

Ev.Mst. (185в) въпрашаахоу же ѡ воини глше и мы чѣто сѣтворимъ. и рече к нимъ никого же обидите ни оклеветаите

•M.IX,39

ER (3в,3) іс же ре(ч) никто же бо естѣ иже сѣтвори силоу. о моем(ь) имени. и възможесть въскорѣ. злословесити мѡ.

EO (249a) възможесть въскорѣ злословесити мѡ

Ev.Arh. (140b) възможесть въскорѣ. славословіті мѡ. зѣло.

Ev.Mst. (178г) възможесть въскорѣ злословити мѡ.

•M.IX,40

ER (3в,3) иже бо нѣсть на вы по васъ естѣ. 41 иже бо аще напоить вы чашъ воды

EO (249a) въ имѡ мое. ѡко хсови есте иже бо нѣсть на вы. по васъ естѣ 41 иже бо аще напоить вы. чашъ воды.

Ev.Arh. (141a) въ имѡ іако хви есте иже бо нѣ(с) на вы. по васъ естѣ. 41 иже бо аще напоить вы чашю воды. въ имѡ. іако крстыанъ естѣ. иже нѣсть на

Ev.Mst. (178r) вы по васъ ксть. 41. иже бо аще напоить вы чашю воды въ имѣ моею яко христосови ксте.

•M.I,8

ER (10в,3) азъ оубо крстихъ вы водою. а ть крститъ вы дхмь стьмь

EO (256a) азъ оубо крстихъ вы водою. а ть крститъ вы. дхмь стьимь

Ev.Ar.h. (150b) азъ оубо крстихъ вы водою. а ть крститъ вы

Ev.Mst. (184r) азъ оубо крстихъ вы водою. ть же крститъ вы дхмь свѣтымь

•M.I,10

ER (11r,11) и абие въсходѣ ѿ воды. видѣ ѿврзьшасѣ небса. и дхъ яко голѣбь съходѣщъ на нь

EO (259d) и абие въсходѣ отъ воды. видѣ разводѣща сѣ нбса и дхъ яко голѣбь. съходѣщъ на нь

Ev.Ar.h. (152b) и абие въсходѣ ѿ воды. видѣ разводѣща сѣ небса. и дхъ яко голоубь съходѣщъ на нь

Ev.Mst. (185r) и абие въсходѣ отъ воды видѣ разводѣща сѣ нбса. и дхъ яко голубь съходѣщъ на нь

•Mt.III,16

ER (12a,10) тьгда остави и крстивъ же сѣ ис. възиде абие ѿ воды и се ѿврзьшоша сѣ емоу нбса. и видѣ дхъ бжии. съходѣщъ. яко голоубь и градѣщъ на нь.

EO (260b) тогда остави и крщъ же сѣ иис. възиде абие отъ воды и се отъвр'зоша сѣ ем' нбса и видѣ доухъ бжии. съходѣщъ. яко голѣбь. и градѣщъ на нь

Ev.Ar.h. (153a) тьгда остави и. крщъ же сѣ ис. възиде абие ѿ воды. и се ѿврзьшоша сѣ емоу нбса. и видѣ дхъ бжии съходѣщъ. яко голоубь идоущъ на нь.

Ev.Mst. (186a) тѣгда остави и. крѣстѣвъ же сѧ ісѣ възиде абикѣ отъ воды и се отъвързоша сѧ небеса. и видѣ дхъ бжии съходящѣ яко голоубъ и градоущѣ на нѣ.

•L.II,34

ER (156,1) и блгви а сѣмьонѣ.

EO (265a) и блг(о)слови а сѣмеонѣ

Ev.Arh. (156b) и блгослови а сѣмеонѣ

Ev.Mst. (190a) и благослови а сѣмешнѣ.

•Mt.IV,5

ER (12г,12) тѣгда поѡты и диаволь. въ стѣи градѣ. и постави и на крилѣ црквѣнѣмѣ.

EO (261с) тогда поѡтъ и диаволь. въ стѣ градѣ. и постави и на крилѣ црквѣнѣмѣ.

Ev.Arh. (154a) тѣгда поѡаты и диаволь. въ стѣи градѣ. и постави и на вратѣ црквѣнѣмѣ.

Ev.Mst. (186в) тѣгда поѡать и диаволь въ стѣи градѣ и постави и на крилѣ црквѣнѣмѣ

•I.I,33

ER (12в,2) и азъ не вѣдѣхъ его. нѣ посѣлавѣи ма въ водѣ крѣститѣ тѣ мнѣ рече. на него же оузѣриши дхъ съходящѣ. и прѣбѣважщѣ на немѣ. сѣ есть крѣстѣи дхѣмѣ стѣмѣ.

EO (261a) и азъ не вѣдѣахъ ѣго нѣ посѣлавѣи ма крѣститѣ въ водѣ. тѣ мнѣ рече надѣ нѣже оузѣриши дхъ съходящѣ. и прѣбѣважщѣ на немѣ сѣ ѣсть крѣстѣи дхѣмѣ стѣимѣ.

Ev.Arh. (153b) и азъ не видѣхъ ѣго. нѣ пославѣи ма крѣститѣ въ водѣ. тѣ мнѣ рече. надѣ же оузѣриши дхъ съходящѣ. и прѣбѣважщѣ на немѣ. и азъ видѣхъ. яко сѣ ѣсть крѣстѣи дхѣмѣ стѣмѣ.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдѣхъ ꙗко нъ посълавъи мѣ кръститъ въ водѣ ть мнѣ рече. надъ нъ же аще оузыриши дхъ съходящъ и пребывающъ на немъ. ть ксть кръстаи дхъмь стымь.

•Mt.V,11

ER (14б,17) блажени есте. ꙗгда оукорѣтъ вѣ. и ижденоуть. и рекоуть въсѣкъ зль гль. на вѣ лъжжща мене ради.

Ev.Mst. (188в) блжни есте. ꙗгда поносѣтъ вамъ. и ижденуть вѣ. и рекоуть всѣкъ зль гль на вѣ лъжюще мене ради.

•Mt.V,2

ER (14а,16) и ѿвръзъ оуста своѣ оучаше ѣ гла

Ev.Mst. (188б) и отъвръзъ оуста своѣ оучаше ѣ гла

•Mt.IV,10

ER (13а,13) тьгда рече емоу іс изиди за мѣ сотоно. ѷано бо

EO (262а) тогда рече ѣмоу иіс иди за мѣ сотоно писано бо єсть. гоу боу

Ev.Arh. (154а) тьгда рече ѣмоу ісѣ. иди за мѣ сотоно. писано бо єсть.

Ev.Mst. (186г) тьгда гла ему ісѣ иди за мѣ сотоно. писано бо єсть

•Mt.XI,28

ER (13г,13) и азъ покож вѣ

EO (244b) и азъ вѣ покож

Ev.Arh. (139b) и азъ покож вѣ

Ev.Mst. (188г) азъ вѣ покою

•L.III,16

ER (11в,7) ѿвѣщаваше имъ на нъ вбсѣмь гла. азъ оубо водож кръщоу вѣ. градеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмь достоинь отрѣштити. ремени сапогж его. ть вѣ кръститъ дхъмь стмь. и огньмь

EO (259b) отъвѣщавааш иоанъ. въсѣмъ гла. азъ оубо водою крщаю вы градеть же крѣплии мене. юмоу же нѣсмъ достоинъ. отрѣшати ремене сапогъ юго ть крститъ вы. дхмъ стымъ и огньмъ

Ev.Ar.h. (152a) ѿвѣща же имъ иѡнъ. гла. азъ оубо крщаю вы водою. идетъ же крѣплии мене. юмоуже нѣсмъ достоинъ ѿрѣшати ремене сапогоу юго. ть вы крститъ дхмъ стымъ и ѡгньмъ.

Ev.Mst. (185b) отъвѣщавааше же иѡанъ въсѣмъ гла. азъ оубо водою крщаю вы. градеть же крѣплии мене юмоу же нѣсмъ достоинъ отрѣшати възвоузы сапогомъ юго. ть вы крститъ дхмъ стымъ и огньмъ.

•Mt.IV,6

ER (12г,15) и рече емоу аще снъ бжи еси. врьзиса долоу. ѡано бо сть ако англмъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукоу възмоутъ та. еда кьгда притькнеши о камень ногж твож.

EO (261c) и рече юмоу аще снъ юси бжии. вьрзи са низъ писано бо юсть. яко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на ржкоу възъмжть та да не прѣтъкнеши о камень ноги твоица

Ev.Ar.h. (154a) и ре(ч) юмоу аще снъ бжии юси. вьрзи са низъ. писано бо юсть. яко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебе. и на роукоу възмоутъ та. да не кьгда о камень претькънеши ноги своица.

Ev.Mst. (186b) и гла юмоу. аще снъ еси божи вьрзи са долоу. писано бо юсть яко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукахъ възмоутъ та да не кьгда претькънеши о камень ноги твоеа.

En varios casos el ER refleja el Acc. en vez de Gen. en otros evangelios:

•L.II,7

ER (5a,11) и роди снъ свои пръвѣнць. и повиты и и положи и въ аслхъ. зане не бѣ има мѣста въ обители

EO (250a) и роди снѣ свои пѣр'вѣнць. и повить юго и положи и въ яслехъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣль

Ev.Arh. (143b) и роди снѣ свои пѣр'вѣнць. и пови и. и положи и въ яслѣхъ. зане не бѣ не бѣ имѣ мѣста въ обитѣли

Ev.Mst. (180в) и роди сна своѣго пѣр'вѣнца и пови и и положи и въ яслѣхъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣли

•L.II,44

ER (96,2) мнѣвъша же и въ дружинѣ сѣщѣ. прѣидоста дни поуть. и искаста его въ рождени и въ знании.

EO (256d) мнѣвъша же и въ дружинѣ сѣщѣ. прѣидоста дни поуть. и искаста его въ рождени и въ знании.

Ev.Arh. (148a) мнѣста же въ дружинѣ юго сѣща. придоша дне поуть. и искаста юго въ рожении и знании.

Ev.Mst. (183a) мнѣвъша же и въ дружинѣ соуца. преидосте дни поуть. и искаста юго въ рожении и въ знании.

Generalizamos todos los datos obtenidos en la siguiente tabla:

Signos convencionales:

■ - Acc

□ - Gen

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.I,21	снѣ	■	■	■
L.II,12	младеньць	■	■	■
L.II,16	младеньць	■	■	■
Mt.II,4	вѣсѣ архиерѣѣ кѣнижѣник ѣ	■	■	■
Mt.X,1	оученикы	-	■	■
L.II,20	оученикы	-	-	-

Mt.II,7	ВЛЪХВЪТЪ.	■	■	■
Mt.I,21	ЛОУДИ	■	■	■
Mt.II,6	ЛЖДИ	■	■	■
L.II,7	СНЬ СВОИ пръвѣньць	■	■	□
M.I,2	англь мои	■	■	□
L.II,29	рабь твои	□	□	□
Mt.I,23	СНЬ	■	■	□
Mt.XI,10	англь мои	■	■	□
L.II,16	младеньць лежащъ	■	■	■
Mt.XX,2-3	Ѡ	Ѡ	■	■
Mt.II,8	Ѡ И	- ■	- ■	■ -
L.II,9	Ѡ	■	■	■
Mt.XII,17	Ѡ	■	■	■
L.III,14	И	■	■	■
M.IX,39	МѠ.	■	■	■
M.IX,40	ВЫ ВЫ	■ ■	■ ■	■ ■
M.I,8	ВЫ ВЫ	■ ■	■ ■	■ ■
M.I,10	НЬ	■	■	■
Mt.III,16	И НЬ	■ ■	■ ■	■ ■
L.II,34	Ѡ	■	■	■
Mt.IV,5	И И	■ ■	■ ■	■ ■
Mt.IV,6	ТѠ	■	■	■
Mt.II,4	Ѡ	■	■	■
L.II,7	И И	□ ■	■ ■	■ ■
I.I,33	МѠ	■	■	■
Mt.V,11	ВЪТЪ ВЪТЪ	- -	- -	■ ■

Mt.V,2	▲	-	-	■
Mt.IV,10	М▲	-	-	■
Mt.XI,28	ВЪЫ	■	■	■
L.III,16	НА НЬ	■	■	■
	ВЫ	■	■	■
	ВЫ	■	■	■
L.II,44	И	■	■	■
	И	■	■	■
	▲	■	■	■
Mt.II,8	▲	-	-	■
	И			
Mt.X,8	бо▲ща▲	■	■	■
	мрътвы▲	■	■	■
	прокажены	■	■	■
	▲ бѣси	■	■	■
Mt.II,13	СНЬ МОИ	■	-	-
L.II,46	И	■	■	■
■ - Acc	54	45	45	45
□ - Gen	0	2	1	5

Como vemos, el ER, EO, Ev.Arth. y Ev.Mst. están muy cercanos en el uso de Acc. para el objeto directo animado en masculino aunque el ER en algunos casos se comporta en relación a este fenómeno más regularmente que otros evangelios. El círculo de palabras con los cuales se utiliza el Acc. De origen es muy amplio. En los nombres de género femenino y neutro no hemos encontrado ningunas diferencias de la norma, en ellos regularmente se utiliza Acc.

Estudiaremos ahora el nivel de cercanía del ER con otros textos en el uso del Gen.

Gen. de nombres

El Gen. Para la expresión de definición aparece ya en el etapa más temprana del antiguo ruso. En los manuscritos él siempre es regular en nombres propios que desde el principio llevan el significado de definición. Para confirmar esta tesis aquí observaremos todos los ejemplos de este tipo en comparación con los datos de otros mesiatseslovs:

•L.II,22

ER (14в,20) възнесоста родителѧ отро(ч)ѧ іса въ иерслмь. поставити прѣдъ гмь

EO (264a) възнесоста родителѧ. отрочѧ иіса въ иерслимь. поставити прѣдъ гмь.

Ev.Arh. (156a) изведоста родителѧ отроча іса. въ иер(с)лмь. поставити и предъ гмь.

Ev.Mst. (189г) възведоша родителѧ отроча іса въ іерс(о)лмь. поставити и предъ бгьмь

•L.II,28

ER (15a,4) и прииде дхмь въ црквь. і ꙗгда въведоста родителѧ отрочѧ іса. сътворити по обѣчаѧ законьномуу о немь.

EO (264с) и приде дхьмь въ црквь и ꙗгда въведоста родителѧ. отрочѧ иіса. сътворити има. по обѣчаю законьноуоумоу о немь

Ev.Arh. (156a-156b) и приде дхмь въ црквь. и ꙗгда въведоста родителѧ отроча іса. сътворити има по обѣчаю законьноуоумоу о немь.

Ev.Mst. (190a) и приде дхьмь въ црквь. и ꙗгда въведоста родителѧ отроча іса сътворити имь по обѣчаю законьноуоумоу о немь.

•Mt.I,2-12

ER (3в,19) аврамь роди исака. исакь роди иѧкова. иѧковь же роди иждѧ. и братиѧ его. 3 ижда же роди. фареса и зара. Ѡ ѧмары. фаресь же роди ѧзрома. езромь же роди арама. 4 арамь же роди

аминадава. аминадавъ же роди наасона. наасонъ же роди. соломона.
соломонъ же роди. 5 въоза ѿ рахавы. воозъ же роди овида ѿ роуѣи.
овидъ же роди іесеа: 6 іосеи же роди двда цра: двдъ же црь роди
соломона. ѿ о҃уриниа. 7 соломонъ же роди. ровоама. роваамъ же роди
авиа. авиа же роди аса. 8 ась же роди іосафата. иосафать же роди
иоарама. иорарамъ же роди озиа. 9 озиа же роди иоаѡ(а)ма.
иоаѡамъ же роди ахаза ахазъ же роди езекиа. 10. езекиа же роди
манасиа. манасиа же роди амоса. амось же роди иосиа. 11 иосиа же
роди іехониа. и братъ его. въ прѣселение вавѣлонское. 12 по
прѣселении же ва(в)ѣлонстѣмъ. иехониа роди салаѡиила.
салаѡили же роди зорававела.

ЕО (246b) авраамъ роди исаака исаакъ же. роди иакова иаковъ же.
роди иудя и братия ѡго. иуда же. роди фареса и зара отъ ѡамары
фаресь же. роди езрома езромъ же. роди араама араамъ же. роди
аминадава аминадавъ же. роди наасона наасонъ же. роди салмона
салмонъ же. роди вооза отъ рахавы воозъ же. роди овида отъ роуѣи
овидъ же. роди іесеа иесеи же. роди двда цра давидъ же црь. роди
соломона отъ о҃уринниа соломонъ же. роди ровоама роваамъ же
роди авиа авиа же. роди аса ась же. роди иосафата иосафать же.
роди иврама. иврамъ же. роди озиа озиа же. роди иоаѡама
иоаѡамъ же. роди езекиа 10. езекиа же. роди манасиа манасиа
же. роди амона амонъ же. роди иосиа 11 иосиа же. роди иехониа и
братия ѡго въ прѣселеніе вавулонское 12 по прѣселеніи же
вавулонстѣмъ. иехониа роди салаѡиила салаѡииль же. роди
зорававела

Еv.Arh. (141a) авраамъ роди исаака. исаакъ же роди иакова. иаковъ же
роди иудю и братию ѡго. ииуда же роди фареса. и зара. ѿ ѡамары.
фаресь же роди ездрома. ездромъ же роди. иврама. иврамъ же роди.

аминадама. аминадамъ же роди. наасона. наасонъ же роди. вооза ѿ рахавы. воозъ же роди. овида ѿ роуфы. ѿвидъ же роди. иесеа. иосѣи же роди двда ц(с)рл. двдъ же роди соломона ѿ урииня. солмонъ же роди ровоама. ровоамъ же роди. авиа. авиа же роди. аса. асаасъ же роди. иосафата. иосафать же роди. иоарама. иоарамъ же роди. ѿзию. озина же роди иоаѣама. иоаѣамъ же роди езекию. 10. иезекиа же роди манасию. манасиа же роди. амоса. амось же роди. иосию. 11 иѿсиа же роди. иохонию. и братию ѿгѡ въ преселение вавулоньское. 12 по преселении же вавилоньсѣмъ. иохониа же роди. салафиила. салафииль же роди. зоровавела

Ev.Mst. (179в-179г) 2 аврамъ роди исака. исакъ же роди иакова. иаковъ же роди июдоу и братию ѿго. иоуда же роди фареса и зара. отъ ѣамары. фаресъ же роди ѣзрома. ѣзромъ же роди араама. 4 араамъ же роди аминадава. аминадавъ же роди насона. насонъ же роди салмона. 5. салмонъ же роди вооза отъ рахавы воозъ же роди овида отъ роуфы. овидъ же роди ѿксеа. 6. иесеа же роди двда цсрл. двдъ же ц(с)ръ роди соломона отъ уриныа. 7 солмонъ же роди ровоама. ровоамъ же роди авию. авиа же роди ассоу. 8 асса же роди ѿсафата. иосафать же роди иѡрама. иорамъ же роди озию. 9 озина же роди ѿаѣама. Иоаѣамъ. же роди ахаза. ахазъ же роди ѿзекию. 10. ѿзекиа же роди манасию. манасиа же роди амоса. амось же роди иосию. 11 иосиа же роди иохонию и братию ѿго. въ преселение вавилоньское. 12. по преселении же вавулоньсѣмъ иохониа роди салаѣиилл. салаѣиильже роди зоровавелл.

•Mt.I,13-16

ER (4а,12) зороваль же роди. авижда. авиждъ же роди. елиакима. елиакимъ же роди. азора 14 азоръ же роди. садока. садокъ же роди ахима. ахимъ же роди. елиѡду. 15 елиждъ же роди: елеазара.

ельазаръ же роди. матѣана. матѣанъ же роди. иакова. 16 иаковъ же роди. иофа. мужа мариина. ѿ нее же родисѧ ис нарицаемыи хс.

ЕО (247а) 12 по прѣселѣнии же вавулоньствѣмъ. иехониа роди салаѣиила салаѣииль же. роди зоровавела 13 зоровавель же. роди авиоуда авиоудъ же. роди елиакама елиакимъ же. роди азора 14 азоръ же. роди садока садокъ же. роди ахима ахимъ же. роди елиоуда 15 елиоудъ же. роди елиазара елиазаръ же. роди матѣана матѣанъ же. роди иакова 16 иаковъ же роди иѡсифа мужа мариина. из неѣмъ же роди сѧ ис. нарицаемыи хсѣ

Ev.Arh. (142а) 13 зоровавель же роди авиоуда. авиоудъ же роди. елиакима. елиакимъ же роди. азора. 14 азоръ же роди. садока. садокъ же роди. ахима. ахимъ же роди. елиоуда. 15 елиоудъ же роди елеазара. елеазаръ же роди матѣана. матѣанъ же роди. иакова. 16 иаковъ же роди. иѡсифа. моужа мриина. иж неѣа же роди сѧ ис нарицаемыи хсѣ.

Ev.Mst. (179г) 13 зоровавель же роди. авиоуда. авиоудъ же роди. елиакима. елиакимъ же роди азора. 14. азоръ же роди садока. садокъ же роди ахима. ахимъ же роди. елиоуда. 15 елиоудъ же роди клеазара. клеазаръ же роди матѣана. матѣанъ же роди иакова. 16. иаковъ же роди. иѡсифа моужа мариина. иж неѣа же родисѧ исъ нарицаемыи хсѣ.

•II,29

ER (26,4) видѣ ианъ иса градюша къ себѣ. и гла се агньць бѣгии въземлѧ грѣхы вьсего мира.

ЕО (260с) видѣвъ иоанъ ииса. граджца къ себѣ. и гла о немъ се агньць бѣгии. въземлѧи грѣхы вьсего мира

Ev.Arh. (153а) видѣ иѡнъ иса градюща къ собѣ. и гла. се агньць бѣгии. въземлѧи грѣхы вьсего мира.

Ev.Mst. (186б) видѣвъ іванъ іса грѣдоуща къ себѣ. и гла се агньць бжи и въземлаи грѣхы всего мира.

•L.III,8

ER (11a,12) и не начинаите небреци въ себѣ оца имамъ авраама. глж бо вамъ ако може(ть) бѣ. ѿ камениа сего го въз(д)вигноуть чада авраамоу.

EO (258с) и не начинаите глати въ себѣ. яко оца имаамъ авраама глж бо вамъ яко можетъ бѣ. отъ камениа сего. въздвигнжти чада авраам'

Ev.Ar.h. (151b) и не начинаите глати въ себѣ. оца имамъ авраама. глж бо вамъ. яко можетъ бѣ. ѿ камениа сего въздвигноути чада авраамоу.

Ev.Mst. (185б) и начинаитѣ глати въ себѣ ако оца имамъ авраама. глж бо вамъ. яко можетъ бѣ отъ камениа сего въздвигноути чада авраамоу.

•L.II,27

ER (14г,18) и прииде дхмь въ цркъвь. і кгда въведоста родителѣ отрочѣ іса. сътворити по обѣчаж законьномуу о немь.

Analizaremos ahora más detalladamente los casos del uso de Gen con nombres comunes ya que los datos de los textos pueden ser diferentes en relación a esta fenómeno. Así, en alrededor de 20 contextos todos los mesiatseslovs tienen Gen.:

•L.II,28

ER (15a,6) и тѣ приѣтъ на роукоу своеж. и блви ба и ре(ч)

EO (264d) и тѣ. приѣтъ ѣ на ржкоу своєю и блг(о)слови сумеонъ ба и рече

Ev.Ar.h. (156b) и тѣ приѣты и на роукоу своєю и блгослови семеонъ ба и рече.

Ev.Mst. (190a) и тѣ приѣтъ ꙗ на роукоу своєю. и блг(с)ви сумешнь ба и рече.

•L.II,13

ER (56,12) и вънезапж бы(с). съ ангмь. множьство вои не бесныхъ. хвалѣциихъ ба и глжциихъ.

EO (250b) и вънезаапж. бысть съ англomъ. мьножьство вои нбсьныхъ. хвалѣциихъ ба и глжциихъ

Ev.Ar.h. (144a) и вънезапоу бы(с) съ англмь. множьство вои нбсныхъ. хвалѣциихъ ба и глць.

Ev.Mst. (180г) и вънезапоу бысть се англъ множьство вои нбсьныхъ. хвалѣциихъ ба и глюциихъ

•M.IX,37

ER (36,5) иже аще единого таковыихъ. отрочѣть приметь въ имѣ мое мѣ приемлетъ. иже мѣ приметь не мене приемлетъ нъ посълавъшааго мѣ.

EO (248d) иже аще едино таковыхъ отрочѣть приметь. въ имѣ мое. мѣ приметь и иже мене приметь. не мене приметь. нъ посълавъшааго мѣ

Ev.Ar.h. (140b) иже аще единого таковыхъ отрочать приметь. въ имѣ мое. мѣ приемлетъ. не мене приемлетъ нъ пославъшааго мѣ.

Ev.Mst. (178в) иже аще едино отъ таковыхъ отрочать приметь въ имѣ мое мене приметь. иже аще мене приемлетъ не мене приѣмлетъ нъ посълавъшааго мѣ.

•M.IX,38

ER (36,13) и ѿвѣща емоу. на нъ гла. оучителю видѣхомъ нѣкого именимъ твоимъ. изгонѣща бѣсы.

EO (248d) отъвѣща юмоу иоанъ гла оучителю. видѣхомъ нѣкого. именимъ твоимъ изгонѣща бѣсы.

Ev.Ar.h. (140b) ѿвѣща юмоу iванъ гла. оучителю. вѣдѣхомъ нѣкого. именимъ твоимъ изгонѣща бѣсы.

Ev.Mst. (178r) отвѣща же юмоу іванъ глѣ. оучителю. видѣхомъ нѣкоѣго именимъ твоимъ изгонѣща бѣсы.

•L.II,28-29

ER (6a,9) и тѣ приѣтъ е на роукоу на своеж. и блгсви съмень ба и рече.
29 нынѣ поустиси раба твоего влдо. по глж воемй съ мирьмь.

•L.II,20

ER (8r,13) възвратишасѣ пастоуси. славѣще и хвалѣще ба. о всѣхъ
ѣже видѣша и слышашѣ. ѣко же глаго бѣсть къ нимъ.

EO (251a) възвратишѣ сѣ пастоуси славѣще и хвалѣще ба. о всѣхъ
ѣже слышашѣ и видѣшѣ. ѣкоже глаго бѣсть къ нимъ

Ev.Arh. (144b) възвратиша сѣ пастыри хвалѣще и славѣще ба. о всѣхъ
ѣже слышаша и видѣша. ѣкоже глаго бѣ(с) къ нимъ.

Ev.Mst. (182r) възвратиша сѣ пастуси. славѣще и хвалѣще ба о всѣхъ
ѣже слышаша и видѣша ако же глаго бѣсть к нимъ.

•L.III,8

ER (11a,12) и не начинаите небреци въ себѣ оца имамъ аврама. глж
бо вамъ ѣко може(тъ) бѣ. ѿ каменіѣ сего го въз(д)вигнууть чѣда
авраамоу.

EO (258c) и не начинаите глати въ себѣ. ѣко оца имаамъ авраама
глж бо вамъ ѣко можетъ бѣ. отъ каменіѣ сего. въздвигнѣти чѣда
авраамъ

Ev.Arh. (151b) и не начинаите глати въ себѣ. оца имамъ авраама. глѣ
бо вамъ. ѣко можетъ бѣ. ѿ каменіѣ сего въздвигнуоти чѣда авраамоу.

Ev.Mst. (185b) и начинайтѣ глати въ себѣ ако оца имамъ авраама. глѣ
бо вамъ. ѣко можетъ бѣ отъ каменіѣ сего въздвигнуоти чѣда
авраамоу.

•Mt.IV,7

ER (12r,15) рече ему іс пакѣ писано есть не искоуси га ба твоего.

EO (261d) рече же ѿмоу иіс пакѣ писано ѿсть. не искоушиши га ба своѿго

Ev.Arh. (154a) рече ѿмоу іс. пакѣ. писано ѿсть. не искоушиши. га ба твоѿго

Ev.Mst. (186г) рече же емоу ісѣ пакы. писано ѿсть не искоушиши га ба твоего.

•Mt.XI,27

ER (13г,4) всѣ мнѣ прѣдана сѣть оцѣ моимѣ. и никѣто же не знаѣтъ сна тѣчѣж оцѣ. ни оца кто знаѣтъ тѣкмо снѣ.

EO (244a) всѣ мнѣ прѣдана сѣть оцѣ моимѣ и никѣтоже не знаѣтъ сна. тѣкмо оцѣ ни оца кѣто знаѣтъ тѣкмо снѣ.

Ev.Arh. (139b) всѣ мнѣ предана соуть оцѣ моимѣ. и никѣтоже не знаѣтъ сна тѣкмо оцѣ. и оца кто знаѣтъ.тѣкмо снѣ. и ѿмоу же велитѣ снѣ ѿкрѣтити.

Ev.Mst. (188г) всѣ мнѣ предана соуть оцѣ моимѣ. и никѣто же знаѣтъ сна тѣкмо оцѣ. ни оца кто знаѣтъ тѣкмо снѣ. и ѿмоу же аще хоцетѣ снѣ отѣкрѣтити.

•Mt.V,8

ER (14б,10) блажени чистии срцѣмѣ. ѿко ти ба оузѣрѣтъ.

Ev.Mst. (188в) блажени чистии срцѣмѣ ѿко ти ба оузѣрѣтъ.

•L.II,26

ER (14г,18) и бѣ емоу обѣщано. дхѣмѣ стѣмѣ. не видѣти сѣмѣрѣти. пр(ѣ)же даже видитѣ хса и га. 27 и приидѣ дхѣмѣ въ цркѣвь. і кѣгда въведоста родитѣлѣ отрочѣ іса. сѣтворити по обѣчѣаѣ законѣному о немѣ. 28 и тѣ приѣтъ на роукоу своеѣ. и блви ба и ре(ч)

EO (264с) 26 и бѣ ѿмоу отѣвѣщано дхѣмѣ стѣимѣ. не видѣти сѣмѣрѣти прѣжде даже видитѣ ха гнѣа 27 и приидѣ дхѣмѣ въ цркѣвь и кѣгда въведоста родитѣлѣ. отрочѣ иіса. сѣтворити има. по обѣчаю

законноуоумоу о нѣмъ 28 и тѣ. приѣтъ ѣ на рѣкоу своєю и блг(о)слови сѣмеонъ ба и рече

Ev.Arh. (156a) 26 и бѣ ѣмоу ѿвѣщано. дхмь стмь. не видѣти сѣмърти. преже даже не видить крѣста гнѣ. 27 и приде дхмь въ црквь. и кгда въведоста родителѣа отроча іса. сѣтворити има по обѣчаю законноуоумоу о нѣмъ. 28 и тѣ приѣтѣ и на роукоу своєю и блгослови сѣмеонъ ба и рече.

Ev.Mst. (189г) 26 и бѣ ѣмоу отъвѣщано дхмь стымь не видѣти сѣмърти преже даже видить ха гнѣ. 27 и приде дхмь въ црквь. и кгда въведоста родителѣа отроча іса сѣтворити имь по обѣчаю законноуоумоу о немь. 28 и тѣ приѣтъ к на роукоу своєю. и блг(с)ви сѣмешнъ ба и рече

•Mt.XI,8-9

ER (16a,7) нѣ чѣсо изидосте видѣтъ. члвка ли въ мажкѣты ризѣы облѣчена. се же мажкѣа носѣтъ въ домѣхъ црѣхъ сѣтъ. 9 нѣ чѣсо изидосте видѣтъ. пррка ли еи глѣж вамь. и лише пррка.

EO (267a) нѣ чѣсо изидосте видѣтъ члка ли. въ мажкѣты ризѣы облѣчена се иже мажкѣаа носѣтъ. въ домѣхъ црѣхъ сѣтъ 9 нѣ чѣсо изидосте видѣтъ пр(о)ка ли еи глѣж вамь и лише пр(о)ка

Ev.Arh. (158a) что изидосте видѣтъ. члвка ли въ мажкѣты ризѣы облѣчена. се. иже мажкѣа носѣтъ. въ домѣхъ ц(с)рѣхъ соутъ. 9 нѣ чѣсо изидосте видѣтъ. пр(о)рка ли. еи глѣж вамь. и лише пр(о)рка.

Ev.Mst. (192б-192в) нѣ чѣсо изидосте видѣтъ чл(о)вка ли въ мажкѣты ризѣы облѣчена. се кже мажкѣаа носѣщеи въ домѣхъ ц(с)рѣхъ соутъ. 9 нѣ чѣсо изидосте видѣтъ пр(о)рка ли. кѣ глѣж вамь и лише пр(о)рка.

•L.II,28

ER (15a,6) и тѣ приѣтѣ на роукоу своеж. и блви ба и ре(ч)

EO (264d) и тъ. приѣтъ ѱ на рѣкоу своєю и блг(о)слови сумеонъ ба
и рече

Ev.Arh. (156b) и тъ приѣтѣ и на роукоу своєю и блгослови семеонъ ба
и рече.

Ev.Mst. (190a) и тъ приѣтъ ꙗ на роукоу своєю. и блг(с)ви сумешнъ ба
и рече

Las diferencias encontramos sólo en dos casos:

•Mt.XX,1

ER (16в,7) подобно естъ. црство нбсное. члвкоу домовитѣ. иже изиде
коупно заоутра. и наѣтъ дѣлательѣ виногр доу своему

EO (267δ) подобно ѱесть црствие нбсьное члкоу домовитоу иже
изиде коупно заоутра наѣти делателя въ виноградъ свои

Ev.Arh. (158b) подобно ѱесть црство нбсьное члвкоу домовитоу. иже
изиде коупно оутро наѣти дѣлателя. виноградоу своемуу.

Ev.Mst. (193a) подобно ѱесть ц(с)рство нбсьное чл(о)вкоу
домовитоу. иже изиде коупно заоутра наѣтъ дѣлатель въ виноградъ
свои.

•Mt.I,24

ER (4г,4) и приѣ женоу своѣ. 25 и не знаѣше еѣ. донѣде же роди сна
его първѣнцѣ. и нарече имѣ емоу іс

EO (248b) и приѣтъ женѣ своѣ 25 и не знаѣше ѱѣѣ. донѣдеже роди
снѣ свои първѣнцѣ. и нарече имѣ ѱемоу іісѣ

Ev.Arh. (143a) и приѣтъ женоу свою. 25 и не знаѣше ѱѣѣ. донѣдеже
родить снѣ свои първѣнцѣ. и наречеть имѣѣ ѱемоу иисоусѣ

Ev.Mst. (180б) и приѣтъ женоу свою. 25 и не знаѣаше ꙗѣ. донѣдеже
родить снѣ свои първѣнцѣ. и нарече имѣ ꙗемоу ісѣ

Como vemos, el ER sólo una vez está contrapuesto a todo el resto de manuscritos por la utilización de Gen. En la palabra **прѣвѣнъца** que en los manuscritos a menudo se utilizaba en esta forma.

Gen. de pronombres

En las formas pronominales el ER también muy consecutivamente coincide con todos los evangelios en más de 10 contextos:

•Mt.XII,16

ER (86,19) и запрѣти имъ да не ѡвѣ и его сътворѣть.

EO (245d) и запрѣти имъ. да не ѡвѣ его сътворѣть

Ev.Ar.h. (147a) и запрѣти имъ. да не ѡвѣ его сътворѣть.

Ev.Mst. (182a) и запрѣти имъ да не ѡвѣ его сътворѣть.

•Mt.XII,18

ER (8в,2) се отрокъ мои его же изволихъ. възлюбленыи мои. на нь же благоизволи дша моѡ.

EO (245d) се отрокъ мои егоже изволихъ възлюбленыи мои. на нь же благоволи дша моѡ

Ev.Ar.h. (147a) се отрокъ мои егоже изволихъ. възлюбленыи. на ньже блгоизволи дша моѡ.

Ev.Mst. (182a) се ѡтрокъ мои егоже изволихъ. възлюбленыи мои на нь же блгоизволи дша моѡ.

•L.II,44-45

ER (96,2) мнѣвьша же и въ дружинѣ сѡщъ. прѣидоста дни поуть. и искаста его въ рождени и въ знании. 45 и не обрѣтъша его възвратистасѡ въ ерслмъ. вѡискажца его

EO (256d) мнѣвьша же и въ дружинѣ сѡщъ. прѣидоста дни поуть. и искаста его въ рождени и въ знании. 5 и не обрѣтъша его възвратистасѡ въ ерслмъ. вѡискажца его

Ev.Arh. (148a) мнѣста же въ дружинѣ ѱего сѣща. придоша дне поуть. и искаста ѱего въ рожении и знании. 45 и не обрѣтъша ѱего. възвратиста сѣ въ иерслмъ. възискающа ѱего.

Ev.Mst. (183a) мнѣвъша же и въ дружинѣ соуца. преидосте днии поуть. и искаста ѱго въ рожении и въ знании. 45. и не обрѣтъша ѱго възвратиста сѣ въ іер(о)слмъ възискающа ѱго.

•L.II,46,48-49

ER (96,10) и бѣсть по трѣхъ днѣхъ. обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщъ средѣ оучитель. и послушаѣщи ихъ. и въпрашающъ а 48 и видѣвъша и дивистасѣ. и рече къ нему мти его. чѣдо чѣто сѣтвори нама тако. се оць твои и азъ скрѣбѣща искаховѣ тебе. 49 и рече къ нима чѣто ѱко искаста мене. не вѣсте ли ѱков(а) ѱже сѣтъ ѱца моего. въ тѣхъ достоить ми бѣти.

EO (257a) бѣсть по трѣхъ днѣхъ. обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщъ средѣ оучитель. и послушаѣщи ихъ. и въпрашающъ а 48 и видѣвъша и дивистасѣ. и рече къ нему мти его. чѣдо чѣто сѣтвори нама тако. се оць твои и азъ скрѣбѣща искаховѣ тебе. 49 и рече къ нима чѣто ѱко искаста мене. не вѣсте ли ѱков(а) ѱже сѣтъ ѱца моего. въ тѣхъ достоить ми бѣти.

Ev.Arh. (148b) и бѣ(с) по трѣхъ днѣхъ. обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщъ. посредѣ оучитель. и послушающа ихъ. и въпрашающъ а. 48 и видѣвъша и дивистасѣ ѱемоу. и рече къ нѣмоу мти ѱего. чѣдо. что сѣтвори намъ тако. се оць твои и азъ скрѣбѣща искаховѣ тебе. 49 и рече къ нима. что ѱко искаста мене. не вѣста ли ѱко ѱже соуть оца моего. въ тѣхъ достоить ми бѣти.

Ev.Mst. (183a) и бѣсть по трѣхъ днѣхъ обрѣтоста и въ цркви сѣдѣща посредѣ оучитель. и послушающа ихъ и въпрашающа а. 48. и видѣвъша и дивиста сѣ. и рече к нѣмоу мати ѱго чѣдо. что сѣтвори

нама тако. се оць твои и азъ скърбѣща искаховѣ тебе. 49. и рече к нима. чьто яко искаста мене. не вѣста ли яко въ тѣхъ ѡже соуть оца моего достоить ми быти.

•L.III,14

ER (116,15) въпрашахоу же и воини глше. и мы чьто сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите.

EO (259b) въпрашаахъ же и и воини глѣще. и мы чьто сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите

Ev.Arh. (152a) въпрашаахоу же и воини глюще. и мы что сътворимъ. и рече къ нимъ. никогоже не обидите. ни оклеветаите.

Ev.Mst. (185b) въпрашаахоу же и воини глюще и мы что сътворимъ. и рече к нимъ никого же обидите ни оклеветаите

•I.I,33

ER (12b,2) и азъ не вѣдѣхъ его. нъ посълавъи мѡ въ водѣ кръститъ ть мнѣ рече. на него же оузъриши дхъ съходящъ. и прѣбывающъ на немъ. съ естъ кръстѡи дхъмъ стмъ.

EO (261a) и азъ не вѣдѣахъ его нъ посълавъи мѡ кръститъ въ водѣ. ть мнѣ рече надъ нъже оузъриши дхъ съходящъ. и прѣбывающъ на немъ съ естъ кръстѡи дхъмъ стымъ.

Ev.Arh. (153b) и азъ не видѣхъ его. нъ послави мѡ крститъ въ водѣ. ть мнѣ рече. надъ же оузриши дхъ съходящъ. и пребывающъ на немъ. и азъ видѣхъ. яко съ естъ крстѡи дхмъ стмъ.

Ev.Mst. (186b) и азъ не вѣдѣахъ его нъ посълавъи мѡ кръститъ въ водѣ. ть мнѣ рече. надъ нъ же аще оузъриши дхъ съходящъ и пребывающъ на немъ. ть естъ кръстѡи дхъмъ стымъ.

•Mt.XX,7

ER (16г,13) глаша емоу ѡко никто же насъ не наѣтъ. и гла имъ ите и вы въ виноградъ мои. и еже бѣдетъ право приимете.

EO (268b) и глашѣ ѹмоу ѹако никѣто же насъ не наѣтъ и гла имѣ идѣте и вѣ въ виноградѣ мои и ѹеже бѣдетъ правѣда. приимете
Ev.Ar.h. (159a) глаша ѹмоу. ѹако никтоже насъ наѣтъ. гла имѣ. идѣте
въ виноградѣ мои. и ѹеже боудеть правѣда приимете.

Ev.Mst. (193б) и глаша ѹмоу ѹако никто же насъ не наатъ. гла имѣ
идѣте и вѣ въ виноградѣ мои и ѹеже боудеть право приимете.

•M.IX,37

ER (3б,5) иже аѣе единого таковыихъ. отрочѣтъ прииметь въ имѣ мое
мѣ приемлеть. иже мѣ прииметь не мене приемлеть нѣ
посѣлавѣшааго мѣ.

EO (248d) иже аѣе ѹдино таковыихъ отрочѣтъ прииметь. въ имѣ
моѹ. мѣ прииметь и иже мене прииметь. не мене прииметь. нѣ
посѣлавѣшааго мѣ

Ev.Ar.h. (140b) иже аѣе ѹдино таковыихъ отрочѣтъ прииметь. въ
имѣ моѹ. мѣ приемлеть. не мене приемлеть нѣ пославѣшааго мѣ.

Ev.Mst. (178в) иже аѣе ѹдино отъ таковыихъ отрочѣтъ прииметь въ
имѣ моѹ мене прииметь. иже аѣе мене приемлеть не мене
приѣмлеть нѣ посѣлавѣшааго мѣ.

•Mt.I,24

ER (4г,4) и приѣ женоу своѣ. 25 и не знаѣше еѣ. донѣде же роди сна
его прѣвѣнѣцѣ. и нарече имѣ емоу иѣ

EO (248b) и приѣтъ женѣ своѣ 25 и не знааше ѹѣѣ. донѣдеже роди
снѣ свои прѣвѣнѣцѣ. и нарече имѣ ѹмоу иѣсѣ

Ev.Ar.h. (143a) и приѣтъ женоу свою. 25 и не знаѣаше ѹѣѣ. донѣдеже
родить снѣ свои прѣвѣнѣцѣ. и наречеть имѣ ѹмоу иѣсоусѣ

Ev.Mst. (180б) и приѣтъ женоу свою. 25 и не знаѣаше ѹѣѣ. донѣдеже
родить снѣ свои прѣвѣнѣцѣ. и нарече имѣ ѹмоу иѣсѣ

Las diferencias se encuentran de nuevo sólo una vez cuando el ER en el uso de Gen. se parece al EO y está contrapuesto al Ev.Ar.h. y Ev.Mst.:

•L.III,10

ER (116,2) и въпрашахоу его народи глще. что оубо сътворимъ.

EO (258d) и въпрашаахъ юго народи глѣще. чѣто оубо сътворимъ

Ev.Ar.h. (151b) въпрашаахоу же и народи глюще. оучителю что сътворимъ.

Ev.Mst. (185в) и въпрашаахоуть и народи глюще. оучителю что оубо сътворимъ.

El parecido de los manuscritos a la hora de reflejar el Gen. Se nota bien en la tabla comparativa:

Signos convencionales:

■ – Gen. como en el ER

□ – Acc.

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
L.II,28	ба	■	■	■
M.IX,37	единого посълавъшааг о	- ■	■ ■	■ ■
M.IX,38	нѣкого	■	■	■
Mt.I,24	сна его прѣвѣнцѣ	□ □	□ □	□ □
L.II,20	ба	■	■	■
L.II,28-29	ба раба твоего	- -	- -	- -
L.III,8	оца	■	■	■
Mt.IV,7	га ба	■	■	■
Mt.XI,27	сна оца	■ ■	■ ■	■ ■
Mt.V,8	ба	-	-	■

L.II,26	хса и га	■	■	■
Mt.XI,8-9	члвка	■	■	■
	пррка	■	■	■
Mt.XX,1	дѣлатель	■	■	□
L.II,28	ба	■	■	■
Mt.XII,16	его	■	■	■
Mt.XII,18	его	■	■	■
L.II,44-45	его	■	■	■
	его	■	■	■
	его	■	■	■
L.II,46,48-49	сѣдѣць	■	■	□
	послоушажци	■	□	□
	ихь	■	■	■
	ѡ	■	■	■
	тебе	■	-	■
	мене	■	■	■
L.III,14	никого	■	■	■
I.I,33	его	■	■	■
	него	□	-	□
Mt.XX,7	нась	■	■	■
M.IX,37	мене	■	■	■
Mt.I,24	еѡ	■	■	■
L.III,10	его	■	□	□
■	37	30	28	28
□	0	3	4	7

De este modo, en el uso de Gen. para el objeto directo animado el ER prácticamente es idéntico al resto de manuscritos de la escritura antigua rusa, el Gen. en el manuscrito se utiliza en el mismo círculo de palabras que en el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. Las diferencias son muy pocas en palabras que se diferenciaban en los manuscritos por su variatividad en el uso de Acc. y Gen. en el Acc. el ER

también es muy cercano al resto de mesiateslovs, pero en una cantidad de contextos mayor se comporta como un manuscrito más antiguo en relación a Ev.Arh. y Ev.Mst.

Una vez encontramos en los manuscritos un ejemplo cuando el ER se destaca de ellos por el uso de pronombre en masculino con la palabra **отроча** en comparación con el neutro, utilizado en otros manuscritos:

•M.IX,36

PE (36,36) и приимъ отроча постави е посредѣ ихъ. и приимъ и рече имъ.

OE (248c) и приимъ отроча. постави је посрѣдѣ ихъ. и обѣимъ је рече имъ

Арх.Ев. (140b) и приимъ отроча. постави је посредѣ ихъ. и обоумъ је рече имъ.

Мст.Ев. (178в) и приимъ отроча постави ѣ посредѣ ихъ и обоумъ ѣ рече имъ.

Este ejemplo en el ER puede reflejar el sexo de niño, transmitido por la palabra **отроча**, o si aquí se utiliza con el papel de conjugación.

3.3. Adjetivo

A la hora de estudiar los adjetivos en el ER es necesario prestar atención a dos fenómenos: la relación en el manuscrito de formas pronominales y nominales al igual que fusionadas y no fusionadas.

3.3.1. Formas pronominales y nominales

El uso de pronombre en un significado de definición con un adjetivo indica la idea de definición del presente indicio en relación a la presente calidad, que no necesitaban una marcación especial, no formaban formas completas. Ya en los

textos más tempranos se observa una predominación de formas pronominales encima de nominales.

En el ER hemos encontrado cerca de 140 ejemplos del uso de adjetivos pronominales al lado de alrededor de 40 casos de formas breves (sin tener en cuenta aquellas formas que nunca tenían formas completas (adjetivos posesivos, sobre todo con nombres propios, palabras con el uso predicativo etc.).¹⁹⁴

En la presente investigación un interés especial tienen para nosotros los casos de diferencias en la utilización de estas formas, por lo cual analizaremos aquí todos los ejemplos de diferencias en mesiatseslovs. Anotaremos que en la mayoría de los casos en los manuscritos la presencia de estas formas pronominales coincide, encontramos sólo 5 diferencias con el ER, que utiliza una forma completa al lado de forma breve del EO 4 veces, en Ev.Arh. 2 veces, en Ev.Mst. 2 veces, casi en todos los casos las diferencias se encuentran a la hora de transmitir nombres geográficos.

- M.I,5 жидовьскаѧ (10б,5) – иоудейска (255с) – иоудейска (150а) – жидовьскаѧ (179в)
- L.III,3 иерданьскоуж (10г,7) – иерданьскѧ (258а) – иоудейскоу (151а) – иерданьскоую (185а)
- Mt.III,5 ерьданьскаѧ (10а,3-4) – иерданьскаѧ (254с) – иерданьска (149а) – иерданьскаа (184б)
- Mt.XII,18 възлюблєныи (8в,3-4) – възлюблєны (245d) – възлюблєныи (147а) – възлюблєны (182а)
- Mt.IV,5 стѣи (12г,13) – стѣи (261с) – стѣи (154а) – стѣи (186в)

La multitud de formas pronominales tanto en el ER, como en los manuscritos en general, se explica históricamente ya que “ya en la época más temprana los adjetivos pronominales reciben un significado categorial muy importante y cada vez más decisivamente desplazan las formas «no divididas», breves. Los adjetivos breves en función de definición ya en los textos más tempranos, accesibles para el

---

¹⁹⁴ Колесов В.В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.333-334.

estudio, reflejan la ausencia de todo tipo de actividad, apareciendo en una cantidad de casos no significativa».¹⁹⁵

Estudiaremos aquí aquellas escasas formas breves que se encuentran en el ER (alrededor de 40 ejemplos): ГОЛОУБИНА (6а,3-4), ТЖРИИСКА (2в,6), СИДОНЬСКА (2в,7), МОУЖЬСКА (5г,18), МОУЖЬСКА (14г,6), ДОМОВИТЖ (16в,9), ВЕЛИКЪ (13б,20), ВЫСОКУ (13а,7), ГАЛИЛЪИСКЖ (8б,4), РАВЪНЪ (2в,2), ИТУРЪИСКОУ (10в,18) etc.

Y sólo en dos casos el ER está contrapuesto a todo el resto de textos por la utilización de la forma breve del adjetivo:

- Mt.II,4 ЛОУДЬСКИ (7а,6) - ЛЮДЬСКЪИЖ (251с) - ЛЮДЬСКЪИА (145а) - ЛЮДЬСКЪИНА (181а)
- Mt.II,1 ЙЖДЪИСТЪ (6г,13) - ИОУДЕИСТЪИ - ИОУДЕИЦЪМЪ - ИЮДЪИСТЪМЪ (181а)

Como vemos, en el ER, igual que en el EO, Ev.Arth. las formas breves nominales de los adjetivos se utilizan, aunque la cantidad de estas formas en todos los manuscritos es mucho menor que la de las formas pronominales. Se conoce que ya en el siglo XIII las formas no en nominativo de adjetivos cortos se encuentran raramente y se conservan sólo en fórmulas lingüísticas tradicionales. Para el ER esto no es actual, ya que las formas breves en este manuscrito se encuentran en todos los casos, aunque no tan frecuentemente como las formas pronominales.

3.3.2. Formas fusionadas y no fusionadas

Las terminaciones de adjetivos completos (y participios), en muchos textos literarios de los siglos XI – XII se transmiten de dos maneras: como formas no fusionadas, o como fusionadas.

---

¹⁹⁵ Марков В. М. История русского языка, Спб., М., 1997. Р.3.

En el ER el uso de formas fusionadas y completas es relativamente equilibrado. Las formas completas de adjetivos en las condiciones mejores del Gen. etc. se encuentran alrededor de 20 veces, p.ej. **ВАВИЛОНОСКААГО** /sic!/ (4б,10), **ВАВИЛОНЬСКААГО** (4б,8-9), **НЕЧИСТЫИХЪ** (2в,11), **ТАКОВЫИХЪ** (3б,6), **ЗАКОНЬНОУОУ** (6а,16-17), **РАСПЖТИИХЪ** (8в,12-13) etc.

Las formas fusionadas de adjetivos en el ER se encuentran también bastante frecuentemente (11 veces):

- М.І,9 **га(л)лѣискаго** (11г,9) - **галилеискааго** (259d) - **галилеискааго** (152b) - **галилеискааго** (185г)
- memorias **златоустаго** (1в,14), **златоустаго** (14в,6-7), **правьднаго** (15в,20-1), **великаго** (13в,10), **нусьска(го)** (13в,9)
- Mt.IV,10 **ѣдиномуу** (13а,17-18) - **ѣдиномуу** (262а) - **ѣдиномуу** (154а) - **ѣдиномуу** (186г)
- L.III,1 **понтъскоумоу** (10в,11-12) - **понъскоуоумоу** (257d) - **понтъскоуоумоу** (150b) - **понътъскоуоумоу** (185а)
- L.II,27 **законьномуу** (15а,5-6) - **законьноуоумоу** (264с) - **законьноуоумоу** (156b) - **законьноуоумоу** (190а)
- L.II,34 **многымь** (6б,15-16) - 0 - 0 - 0
- L.II,34 **многымь** (15б,5) - **мъногомь** (265а) - **многомь** (156b) - **многымь** (190а)

En cuatro casos el ER esta contrapuesto al resto de textos por el uso de formas fusionadas y sólo una vez de no fusionada:

- L.II,27 **законьномуу** (15а,5-6) - **законьноуоумоу** (264с) - **законьноуоумоу** (156b) - **законьноуоумоу** (190а)
- L.III,1 **понтъскоумоу** (10в,11-12) - **понъскоуоумоу** (257d) - **понтъскоуоумоу** (150b) - **понътъскоуоумоу** (185а)
- М.І,9 **га(л)лѣискаго** (11г,9) - **галилеискааго** (259d) - **галилеискааго** (152b) - **галилеискааго** (185г)

- L.II,34 **многымь** (15б,5) – **многомь** (265a) – **многомь** (156b) – **многымь** (190a)
- Mt.X,1 **нечистыхь** (1a,18) – **нечистыхь** (239d) – **нечистыхь** (137b) – **нечстыхь** (174б)

«Es difícil decir si en este caso encontramos una condicionalidad ortográfica pura o las formas con “dos vocales” en la imagen del escribano estaban conectadas con una longitud conocida que de un modo u otro refleja la pronunciación establecida. Lo importante es lo siguiente: «la no fusión» unía diferentes categorías gramaticales».¹⁹⁶ Esta afirmación sobre la utilización consecutiva de una u otra forma en los manuscritos, en nuestra opinión, se confirma también por el aspecto textológico (el ER de nuevo está cercano con un gran número de utilización de formas fusionadas al Ev.Ar. tanto en adjetivos como en formas de imperfecto).

Como se verá en el ejemplo de participios e imperfecto, para el ER es normal la utilización muy frecuente de formas fusionadas en comparación con los datos del ER y Ev.MSt. (Ev.Ar. en este aspecto es cercano al ER).

En relación a los adjetivos del ER hay que anotar también unos casos raros en el manuscrito, conocidos ya en el libro de Sava, de un Dat. nuevo en –**оуоу**, aparecido «como resultado de contaminación de la terminación –**оуоу** y la forma fusionada –**оуоуоу**»¹⁹⁷:

- L.II,27 **законьномуу** (15a,5-6) – **законьноуоуоуоу** (264c) – **законьноуоуоуоу** (264c) – **законьноуоуоуоу** (190a)
- Mt.IV,10 **ѣдиномуу** (13a,17-18) – **ѣдиномуу** (262a) – **ѣдиномуу** (154a) – **ѣдиномуу** (186г)

¹⁹⁶ Марков В. М. Из наблюдений над языком Пантелеймонова Евангелия (XII в.) // Избранные работы по русскому языку. Казань, 2001. Р.39.

¹⁹⁷ Марков В. М. Избранные работы по русскому языку. Казань, 2001. Р.40.

3.4. Numerales

Los datos, ofrecidos por los numerales del ER, no tienen una fuerza demostrativa especial, pero se observan algunas peculiaridades diferenciadoras del manuscrito estudiado también en esta categoría gramatical.

Designación de números con letras

En el ER los números se transmiten a través de letra, principalmente, en el texto de memorias del mesiatseslov. Ya que para la comprobación de coincidencia de estos números con los días de memorias de los santos con los que están utilizados es necesaria una investigación aparte, aquí sólo los enumeramos: **á** (3a,3), **ã** (1Г,6; 3a,4; 8Г,10; 14В,13; 1a,13; 1В,18; 1Г,1) **ãĩ** (1Г,9; 3a,7), **Ē** (1a,7; 14В,18; 14Г,10), **Ē** (1В,16; 1Г,16; 3a,1; 14a,3; 15В,20), **Ē** (1a,10; 1В,12; 15Г,8), **Ď** (2a,1), **д** (4б,6), **Ď** (3В,11), **Ď** (6В,9; 11Г,6), **(д)** (11Г,8), **Ď i** (1В,17; 2Г,18; 4б,7; 4б,9; 4б,11), **ě** (1Г,4), **è** (3б,3; 6a,18; 7Г,7; 16a,20; 16б,16), **ě** (1В,19), **ě** (15Г,4), **š** (1В,2), **š** (2б,19), **š i** (1Г,2), **š к** (2Г,20), **з** (6В,7), **ž i** (1Г,5), **зк** (1a,5), **ĩ** (14В,13; 15a,3), **ĩ** (13В,8), **ĩ s** (13В,12), **ĩ** (14В,17), **ĩ a** (13В,20), **ĩ a** (1В,11; 15Г,3), **iВ** (9a,13), **ĩ** Г (14В,8), **ĩ** Г (2Г,15), **ĩ** Г (8б,12), **i ѿ** (1В,19), **ĩ s** (15Г,5), **ĩ з** (3a,1), **ĩ з** (13В,15), **ĩ и** (13В,17), **й** (1Г,12), **й** (1В,7), **й i** (1В,10), **ķ** (1Г,7; 3a,8), **ķ** (13Г,1; 14В,11; 15Г,6), **ķ a** (1Г,10), **ķ в** (3В,9), **ķ в** (14a,1), **ķ Г** (15Г,7), **ķ д** (15Г,9), **ķ e** (1В,6; 1Г,12; 2Г,17), **ķ e** (14a,4), **ķ e** (13В,11), **ķ з** (8б,10), **ķ з** (14В,5), **ķ ѿ** (8Г,5; 14В,8), **ļ** (1a,8; 1Г,17), **ļ a** (14В,11), **õ** (1a,16), **ѿ** (2Г,13), **ѿ** (2Г,14), **ѿ м** (16В,5).

En el mismo texto de mesiatseslov del ER (fuera de memorias) encontramos sólo dos casos en que un número se transmite a través de letra:

•L.II,24

ER грълици в. или два голуубичища (14Г,8) - дъва гър'личища или дъва пътеньца голжбина (264b) - ли два птеньца голуубина (156a) - два гърлицища или два птеньца голуубина (189Г)

•L.II,42

ER (9a,13) и егда бѣи҃сть і҃с і҃в: лѣтѣ

EO (256c) бѣи҃сть дѣвои҃ж на десѣте лѣтоу

Ev.Arh. (148a) вѣ. лѣтѣ

Ev.Mst. (182г) двою на десѣте лѣтоу

En el último ejemplo, además de la letra en el lugar de número en contaposición con el EO y Ev.Mst., encontramos también un desacuerdo en el ER en la colocación de la letra *i*, que significa “diez” antes del signo de unidades (**В**). Para este ejemplo creemos, se puede dar dos explicaciones. Lo más evidente es que este ejemplo puede ser un error del escribano del ER, quien puso *i* antes de **В** por desatención para expresar el número 12 (en el ER tenemos 21). Pero al conocer los trabajos sobre graffiti de Kíev del s. XI hemos descubierto que en las escrituras en las paredes de la catedral de Sofía muchas veces se encuentra la colocación de decenas antes de centenas,¹⁹⁸ por eso suponemos que es bastante probable que este cambio en el ER puede tener su explicación también en la peculiaridad de la escuela a la que pertenecía el escribano, lo más probable de Kíev (ver capítulos 1,2). La peculiaridad de este ejemplo consiste también en que en el hecho de que la palabra que concuerda el numeral tiene una forma diferente de Gen. del EO y Ev.Mst., lo más probable Acc. (y no Loc. Sg.). Es demostrativo que el Ev.Arh. también de nuevo se comporta textológicamente cercano al ER y utiliza la misma forma лѣтѣ. Esta cuestión requiere un estudio posterior.

La marcación de numerales a través de palabras

La escritura de numerales con palabras en el texto del ER está representada por la mayoría de los ejemplos (15 casos):

¹⁹⁸ Высоцкий С. А. Древнерусские надписи Софии Киевской (по материалам граффити XI-XVII вв.). Киев, 1976.

•M.V, 25

ER (2a,8) лѣтъ двѣ на десѣте - лѣтъ vi (243b) - лѣ(т) vi (138b) - лѣтъ vi (187в)

•M.IX,35

ER призва оба на десѣте (3a,18) - призва оба на десѣте (248c) - пригласи. vi. (140b) - призва оба на десѣте (178в)

•Mt.IV,2

ER (12в,19) постисѣ четыри десѣти дънии. и ношии четыри десѣти

EO (261b) пощѣ сѣ дъни .м. и ношии .м. послѣдѣ възалка

Ev.Arh. (153b) постивѣ сѣ дъни .м. и ношии .м. послѣдѣже възалка.

Ev.Mst. (186в) постивѣ сѣ дъни .м. и ношии .м. послѣдѣ възхотѣ ясти

•L.III,11

двѣ (116,5) - дѣвѣ (259a) - двѣ (151b) - двѣ (185в)

•L.II,23

дѣва (6a,3) – 0 – 0 – 0

•Mt.II,16

дѣвож (8a,2) - отъ дѣвож лѣтоу (253b) - ѿ двою лѣтоу (146a) - 0 (182a)

•L.II,46

трѣхъ (96,10) - трѣхъ (257a) - трѣхъ (148b) - трѣхъ (183a)

•L.II,37

ER (15в,1) и та вѣдови осмѣ десѣтъ. ти четыри лѣта. ѣже не охощѣше. ѿ крѣве постѣмѣ и молитвами слоужащи днь и нощѣ.

EO (265b) и та вѣдова. до осми десѣтъ и четырь лѣтъ ѣже не охощѣаше отъ цркве. постѣмѣ и молитвами. слоужащи нощѣ и днь

Ev.Arh. (157a) и та вѣдова бѣ. до осми десѣтъ. и .д. лѣ(т) ѣкоже не охощѣше цркве постѣмѣ и млтвми. слоужащи нощѣ и днь.

Ev.Mst. (190б) и та вѣдова до осми десѣтъ и .д. лѣтъ. ѣже не охощѣаше. отъ църкѣве постѣмѣ и м(о)лтвами слоужащи днь и нощѣ

•L.II,37

Осми (6в,8-9) – 0 – 0 – 0

•L.II,21

ОСМЬ (5г,6-7) - 0 - 0 - 0

•L.II,21

ER (8г,19-20) и егда наплънишасѧ ОСМЬ днии

EO (256b) и ѡгда наплъни сѧ ОСМЬ дънии

Ev.Ar.h. (148a) и ѡгда испълниша сѧ .и. днии

Ev.Mst. (182г) і ѡгда испълниша сѧ ОСМЬ днии

•M.IX,35

ER (3а,18-19) и сѣдъ призьва оба на десѧте

EO (248с) и сѣдъ призьва оба на десѧте

Ev.Ar.h. (140b) и сѣдъ пригласи. vi.

Ev.Mst. (178в) и сѣдъ призьва оба на десѧте

•L.III,1

ER (10в,8) въ пѧтое на десѧте лѣто владычства тивериѧ кесара

EO (257d) въ пѧтоѡ на десѧте лѣто владычствиѧ. тивериѧ кесара

Ev.Ar.h. (150b) въ пѧтоѡ на десѧте лѣто владычства тивериѧ кесарѧ

Ev.Mst. (185а) въ пѧтое на десѧте лѣто. владычства тивериѧ кесарѧ

•Mt.XX,6

ER (16г,9) въ единоуѧ же на десѧте годинѧ

EO (268b) въ ѡединѧѧ же на десѧте годинѧ

Ev.Ar.h. (159а) въ ѡединоуѡ на десѧте годинѡ

Ev.Mst. (193б) въ ѡдиноуѡ же на десѧте годинѡ

•L.II,37 десѧть (6в,9) – 0 – 0 – 0

De los 15 casos estudiados vemos que el ER en numerosas ocasiones (6 veces) se diferencia de todos los mesiatseslovs (utiliza la letra en el lugar donde en otros textos encontramos una palabra y al revés). Pero un rasgo común de la escritura del ER (sobre todo en dos casos, cuando el ER está contapuesto a todo el resto de manuscritos en Mt.IV,2, M.V,25) consiste en que el escribano prefiere

usar palabras para escribir números sin utilizar las abreviaciones con letras. El ER sólo 2 veces de 17 utiliza letras en el mismo texto del evangelio). Da la impresión de que el escribano lo hace con intención. Posiblemente este fenómeno se refiere a las peculiaridades de la escuela de escribir del ER. Es posible también que el escribano no conociera bien el sistema de escribir números con letras (sobre que puede hablar y una rara escritura del número 12 en el ejemplo arriba observado), por eso prefería una escritura más conocida para él con palabras.

Los números ordinales del ER no tienen ningunas peculiaridades en terminaciones: **прьвоѐ** (4г,15), **прьвъѐ** (12б,12), **прьваго** (8б,11), **ѐдино** /sic!/ (2а,11-12), **единого** (3б,5), **ѐдиномуу** (13а,17-18), **ѐдиномуѣ** (16г,8), **ѐдомь** (12г,8), **пѣтое** (10в,8), **шестааго** (1б,19), **шестоуѣ** (16г,6), **девятѣѣ** (16г,6-7).

3.5. Pronombre

3.5.1. Pronombres personales

Las formas de pronombres personales en el ER en la mayoría de los casos coinciden con los datos del EO, Ev.Ar.h. y Ev.Mst.:

Singular

Nom. **азь** (1в,15; 9в,4; 10а,12; 10в,2; 11в,8-9; 12а,3; 12б,9; 12б,13; 12в,2; 12в,10; 13г,13; 16б,1), **ѣзь** (12б,15-16), **ѣзь** (7б,8), **ты** (7а,11; 11г,15; 12а,5; 15г,15),

Gen. **мене** (10б,17; 10б,18; 11в,11; 12б,12; 13г,15; 14в,1), **тебе** (7а,15, 12а,3-4),

Dat. **мьнѣ** (12в,5; 13г,4; 13г,11), **мнѣ** (2б,9-10; 12а,5; 12б,9-10), **ми** (7б,7; 9в,10-11; 13а,13), **тебѣ** (6б,17-18; 13а,11; 15б,7), **ти** (2г,2; 7г,4; 14б,1; 14б,3; 14б,6; 14б,8; 14б,10; 14б,13; 15в,1), **себѣ** (12б,5),

Асс. **МЕНЕ** (3б,9; 9в,7-8; **МѦ** (3б,8; 3б,8; 3б,11; 3в,3; 12в,3; 13а,14-15), тебе (9в,5-6), **ТѦ** (2б,8; 2б,18; 13а,1), **СѦ** (13г,14),

Лос. **МЪНѢ** (16а,7), **ТЕБѢ** (11г,17; 12г,19), **СЕБѢ** (3а,13-14; 11а,12).

Plural

Nom, Voc **МЫ** (11б,17), **ВЫ** (16г,2; 16г,16),

Dat **НАМЪ** (5в,7), **ВАМЪ** (3в,7-8; 5б,4-5; 5б,7; 5б,9-10; 11а,7; 11а,13; 11б,14-15; 16а,19; 16б,6; 16г,4), **ВА** /sic!/ (14в,3),

Асс **НАСЪ** (3б,16; 3б,18; 16г,14-15), **ВАСЪ** (3в,4), **ВЫ** (2г,6; 3в,3; 3в,5; 10в,3; 10в,4; 11в,10; 11в,14; 13г,13; 14б,18; 14б,20),

Instr **НАМИ** (4г,1).

Dual

Dat **НАМА** (9в,3; 12а,9).

Las diferencias principales en manuscritos tienen principalmente un carácter fonético.

En *1 pers. Sg.* el ER prácticamente en absoluto (12 veces de 14) utiliza la forma antiguo eslava **ѦЗЪ**. La forma propiamente rusa con iot¹⁹⁹ se encuentra una vez en la palabra **ѦЗЪ** (7б,8) (sobre la equivalencia de **Ѧ** y **Ѧ** en el ER véase el capítulo 1). Este hecho habla de intención del escribano seguir un protógrado antiguo eslavo lo que se reflejó también en muchos otros rasgos de la lengua del ER (capítulo 1, 2).

Las formas pronominales del ER en diferentes casos no reflejan ningunas diferencias especiales. En el Gen.sg. **МЕНЕ** se utiliza 6 раз, en el Dat. **МЪНѢ** 3 veces, **МНѢ** 3 veces (la forma enclítica de este pronombre **МИ** – 3 veces), Instr. **МНОѦ** – 1 vez, Лос. **МЪНѢ** (16а,7) – 1 vez. Este hecho puede indicar indirectamente la composición temprana del ER, ya que en Evangelio de Panteleymon del s. XII se conocen los casos de «tendencias niveladoras», al igual que «ya en los manuscritos de la lengua antiguo eslava está presente la forma de Gen. **МЪНЕ**, que apareció, citando las palabras de N. Van-Veik, «bajo la influencia

¹⁹⁹ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.360.

de **мънѣ**».²⁰⁰ Las formas del Gen. de este pronombre en el ER y otros mesiatseslovs revelan una cercanía de los manuscritos en este aspecto:

- M.I,7 **мене** (10б,17) - **мене** (255d) - **мене** (150b) - **мене** (184г)
- M.I,7 **мене** (10б,18) - **мене** (255d) - **мене** (150b) - **мене** (184г)
- L.III,16 **мене** (11в,11) - **мене** (259с) - **мене** (152а) - **мене** (185в)
- I.I,30 **мене** (12б,12) - **мене** (260d) - **мене** (153а) - **мене** (186б)
- Mt.XI,29 **мене** (13г,15) - **мене** (244b) - **мене** (139b) - **мене** (188г)
- Mt.V,11 **мене** (14в,1) - 0 - 0 - **мене** (188в).

En las formas de Dativo las diferencias se observan sólo en la omisión del reducido en la combinación **мн**:

- I.I,33 **мънѣ** (12в,5) - **мънѣ** (261а) - **мнѣ** (153b) - **мнѣ** (186б)
- Mt.XI,27 **мънѣ** (13г,4) - **мънѣ** (244а) - **мнѣ** (139b) - **мнѣ** (188г)
- Mt.XI,28 **мънѣ** (13г,11) - **мънѣ** (244а) - **мнѣ** (139b) - **мнѣ** (188г)
- M.V,31 **мнѣ** (2б,9-10) - **мънѣ** (243d) - **мнѣ** (139а) - **мнѣ** (176г)
- Mt.III,14 **мнѣ** (12а,5) - **мънѣ** (260b) - **мънѣ** (152b) - **мнѣ** (186а)
- I.I,30 **мнѣ** (12б,9-10) - **мънѣ** (260d) - **мнѣ** (153b) - **мнѣ** (186б).

En las formas de 2 y 3 *persons sg.* el ER de nuevo utiliza regularmente las escrituras de origen. Encontramos 8 formas de origen de Dat. sg.: **тебѣ** (6б,17-18; 13а,11; 15б,7), **себѣ** (12б,5), Loc. Sg.: **тебѣ** (11г,17; 12г,19), **себѣ** (M.IX,33; 11а,12). La forma breve enclítica **ти** se encuentra 9 veces (2г,2; 7г,4; 14б,1; 14б,3; 14б,6; 14б,8; 14б,10; 14б,13; 15в,1). Estas formas originales en el ER son importantes porque se sabe que «los manuscritos más antiguos de la escritura rusa representan al lado con formas regulares de Dat. u Loc. **тебѣ** y **себѣ**, **тобѣ** y **собѣ** también formas **тебе** y **себе**, omónimas a las formas de Gen. y Acc.».²⁰¹ Las formas de Dat. – Loc. **тебе** y **себе**, que encontramos ya en los manuscritos más tempranos, se interpretan como una reflexión directa del

²⁰⁰ Марков В. М. Избранные работы по русскому языку. Казань, 2001. P.42.

²⁰¹ Марков В. М. Избранные работы по русскому языку. Казань, 2001. P. 41.

proceso de unificación de las construcciones casuales.²⁰² La ausencia de nuevas formas en el ER puede hablar otra vez sobre la antigüedad del manuscrito:

- Dat. L.II,35 тебѣ (66,17-18) – 0 – 0 – 0
- Mt.IV,9 тебѣ (13a,11) - тебѣ (261d) - тебе (154a) - тебе (186r)
- L.II,35 тебѣ (156,7) - тебѣ (265a) - тебе (157a) - тебе (1906)
- I.I,29 себѣ (126,5) - себѣ (260c) - себѣ (153a) - себѣ (1866)
- Loc. M.I,11 тебѣ (11r,17) - тебѣ (260a) - тебе (152b) - тебѣ (186a)
- Mt.IV,6 тебѣ (12r,19) - тебѣ (261d) - тебе (154a) - тебѣ (186b)
- M.IX,33 себѣ (3a,13-14) - себѣ (248b) - себе (140a) - себѣ (178b)
- L.III,8 себѣ (11a,12) - себѣ (258c) - себѣ (151b) - себѣ (1856)

Compárese Gen. тебе (7a,15, 12a,3-4), Acc. тебе (9b,5-6).

Como se puede notar, nuevas formas son ya regulares en el Ev.Ar. y Ev.Mst. pero ausentes en el ER y EO.

La ausencia en el ER de formas antiguo rusas con el <o> de raíz (Dat.– Loc. тобѣ, собѣ, y no тебѣ, себѣ), consideramos que puede ser explicada por la cercanía del manuscrito al original antiguo eslavo, ya que se cree que precisamente тобѣ, собѣ eran «vivas» formas rusas de conversación.²⁰³

Las formas de dual, como veremos en el siguiente párrafo en los pronombres del ER se utilizan correctamente lo que sin duda es muy importante a la hora de datar el manuscrito, ya que precisamente desde las formas de pronombres se empezó su pérdida (ya en el EO 1057 encontramos formas que los sustituyen del tipo вы (en vez de ва en Acc. dual).²⁰⁴

Los datos de los pronombres personales del ER demuestran que el escribano sigue, como en muchos otros fenómenos estudiados, un protógrafo especial antiguo eslavo, a veces más regularmente que el EO.

²⁰² Марков В. М., *ibid.* P.42.

²⁰³ Колесов В.В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.360.

²⁰⁴ Колесов В.В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.359.

3.5.2. Los pronombres demostrativos

Un interés especial en pronombres demostrativos **и**, **іе**, **іа** en el ER representa la reflexión en ellos la categoría de animicidad a la hora de expresar el objeto directo animado. Las diferencias no numerosas wn los manuscritos en este aspecto fueron observadas en el p. 3.2. En este párrafo estudiaremos todos los casos enl uso de Acc. y Gen. en el ER con los pronombres demostrativos.

Así, El pronombre en masculino **и** para indicar un objeto directo animado en Acc. sg. en el ER se utiliza 13 veces: **и** (2а,6; 5а,11, 5а,12; 5г,11, 7а,18, 7б,7, 9б,2, 9б,2, 11б,16, 12а,10, 12г,12, 13а,6; 13а,19).

La forma **его** se usa en el manuscrito en 12 ocasiones: **ѣго** (8б,19; 9б,7; 9б,18; 11б,2; 12б,13), **его** (1а,4; 2в,8; 8в,3; 9б,5; 9б,9; 12в,2); **него** (12в,5). Estos datos coinciden en todos los manuscritos, además del caso de diferencias ya observado con el Ev.Ar. y Ev.Mst. donde en L.III,10 encontramos **и**:

•L.III,10

ER (11б,2) **и** въпрашахоу его народи глще. что оубо сътворимъ.

EO (258d) **и** въпрашаахъ іего народи глѣще. чѣто оубо сътворимъ

Ev.Ar. (151b) въпрашаахоу же **и** народи глѣще. оучителю что сътворимъ.

Ev.Mst. (185в) **и** въпрашаахоуть **и** народи глѣще. оучителю что оубо сътворимъ.

En plural el pronombre **и** del ER en la función que observamos se encuentra, principalmente, en Acc.: **ѣ** (5а,20; 7а,7; 14а,17), **ѣ** (1а,19; 7б,2; 8б,17; 9б,15; 15б,1), **іе** (16в,16) (gráficamente transformado de **ѣ**). La forma de Gen. se encuentra sólo una vez: **ихъ** (9б,14). Estudiaremos todos los datos de plural en los manuscritos:

•L.II,9

ER (5а,20) **и** се англъ гнѣ ста въ нихъ. **и** слава гнѣ осѣни **ѣ**.

EO (250а) **и** се англъ гнѣ. ста оу нихъ **и** слава гнѣ осіа **іа**.

Ev.Arh. (143b) и се англъ гнь. ста въ нихъ. и с(л)ава гна осиа я.

Ev.Mst. (180в) и се англъ гнь. ста въ нихъ. и с(л)ава гна осиа я.

•Mt.II,4

ER (7a,7) и събра вса архиерѣа. и књижьникы лоудьскы. въпрашаше а. кде хс рааждаетьса.

EO (251c) и събравъ. вса архиерѣа и књижьникы юдьскыа. въпрашааше а. кде хс раждаеть са.

Ev.Arh. (145a) и събравъ архиереа и књижьникы людьскыа. въпрашаше я. кде хс ражають са.

Ev.Mst. (181a) и събравъ вса старѣишины жьрьчьскы и књижьникы людьскыа. въпрашааше отъ нихъ. кде хс ражает са.

•Mt.II,8

ER (7б,2) и пославъ а въ вифлеомъ.

EO (251d) и пославъ въ вифлеомъ

Ev.Arh. (145a) и пославъ я въ вифлеомъ

Ev.Mst. (181б) и пославъ я въ вифлеомъ

•Mt.XII,15

ER (8б,17) въ слѣдъ isa идоша народи мнози. и ицѣ(л)и а вса.

EO (245c) послѣдовааше иисови народъ многъ и исцѣли а вса

Ev.Arh. (147a) въ слѣдъ isa идоша народи мнози. и цѣли я вса.

Ev.Mst. (182a) въ слѣдъ isa идоша народи мнози. и исцѣли я вса.

•L.II,46

ER (9б,15) и бысть по трьхъ дньхъ. обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщъ средѣ оучитель. и послоушажщи ихъ. и въпрашающъ а

EO (256d) и бысть по трьхъ дньхъ. обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщъ средѣ оучитель. и послоушажщи ихъ. и въпрашающъ а

Ev.Arh. (148a) и бы(с) по трьхъ дньхъ. обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщъ. посредѣ оучитель. и послоушающа ихъ. и въпрашающъ я.

Ev.Mst. (183a) и бѣсть по трѣхъ днѣхъ обрѣтоста и въ цркви сѣдѣща посредѣ оучитель. и послушающа ихъ и въпрашающа а.

•Mt.V,2

ER (14a,17) и ѿвръзь оуста своа оучаше а гла.

EO, Ev.Ar. no hay lectura

Ev.Mst. (188б) и отъвръзь оуста своа оучаше я гла.

•L.II,34

ER (15б,1) и блгви а сѣмьонъ.

EO (265a) и блг(о)слови я сѣмеонъ

Ev.Ar. (156b) и блгослови я сѣмеонъ

Ev.Mst. (190a) и благослови я сѣмешнъ.

En el caso único cuando en el ER en plural de Acc. se utiliza la forma ихъ, el manuscrito no es una exserción:

•L.II,46

ER (9б,14) обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщѣ средѣ оучитель. и послушающѣ ихъ. и въпрашающѣ а

EO (257a) обрѣтоста и въ цркѣви сѣдѣщѣ по срѣдѣ оучитель. и послушающа ихъ. и въпрашающа ихъ

Ev.Ar. (148b) обрѣтоста и въ цркви сѣдѣщѣ. посредѣ оучитель. и послушающа ихъ. и въпрашающѣ я.

Ev.Mst. (183a) обрѣтоста и въ цркви сѣдѣща посредѣ оучитель. и послушающа ихъ и въпрашающа а.

Se puede observar, que el EO de ambos casos de utilización de este pronombre usan la forma ихъ. Parece ser que el uso de esta forma en el presente contexto en los manuscritos tiene un carácter fijo.

•Mt.XX,2-3

ER (16в,16) сѣвѣщавъ же съ дѣлатели. по сребръникоу на днѣ. посила ѣ въ виноградъ свои.

EO (267d) съвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣнѣзюу на днь. посъла ѡ въ виноградъ свои

Ev.Ar. (158b) съвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣнѣзюу на днь. пославъ ѡ въ виноградъ свои.

Ev.Mst. (193a) и съвѣщавъ съ дѣлатели по пѣнѣзюу на днь посъла ѡ въ виноградъ свои.

La forma **ѡ** en el ER está condicionada por causas gráfico-ortográficas (ver p.2.2.).

En los mesiatseslovs encontramos también una diferencia causada, posiblemente, por una visión diferente de otros textos del nivel de lejanía de la persona indicada por el escribano del Ev.Mst.:

•I.I,33

ER (12в,2) на него же оузьриши дхъ съходѡщъ. и прѣбѣывающъ на немъ. съ есть крѣстѡи дхѡмъ стмъ.

EO (261a) надъ нѣже оузьриши дхъ съходѡщъ. и прѣбѣывающъ на нѣмъ съ ѡсть крѣстѡи дхѡмъ стѡимъ.

Ev.Ar. (153b) надъ нѣже оузриши дхъ съходѡщъ. и пребѣывающъ на нѣмъ. и азъ видѣхъ. ѡко съ ѡсть крѣстѡи дхѡмъ стмъ.

Ev.Mst. (186б) надъ нѣ же аще оузьриши дхъ съходѡщъ и пребѣывающъ на немъ. тъ ксть крѣстѡи дхѡмъ стѡимъ.

3.5.3. Pronombres posesivos

En pronombres posesivos del ER también regularmente encontramos casos del uso de Acc. o de Gen. para expresar el objeto directo animado. Ya que las formas dependen de los nombres observados anteriormente en el p. 3.2. (aquí nos limitaremos sólo con una enumeración de formas de este tipo):

Acc. sg., plur. - **своѡ** (5а,11), **твоѡ** (15а,10), **моѡ** (7а,17), **своѡ** (2в,18), **своѡ** (1а,17), **своѡ** (4в,12-13); Gen. sg. - **моѡго** (7г,15).

Este tipo de pronombres tienen también una mayoría de cambios gráfico-ortográficos en la forma de Acc. plur. (véase capítulo 1) **ѧ** en vez de **е**: **СВОЕ** (10а,7), **ѢВОЕ** (10б,10), **СВОѢ** (2в,18) al lado de **СВОѧ** (1а,17; 7в,6), **СВОѧ** (4в,12-13; 14а,16-17).

En los mesiatseslovs se han descubierto también otros ejemplos de diferencias relacionadas, posiblemente, con las causas textológicas, además de que en la mitad de estos casos el ER se destaca del círculo de todos otros mesiatseslovs:

- Mt.III,4 **Ѥ** (9г,15) - **самъ** (254b) - **самъ** (149а) - **самъ** (184б)
- Mt.I,21 **СВОИХЪ** (4в,13) - **ихъ** (248а) - **ихъ** (142b) - **ихъ** (180а)
- Mt.I,25 **его** (4г,6) - **свои** (248b) - **свои** (143а) - **свои** (180б)
- Mt.XI,2 **его** (15г,12) - **своими** (266d) - **своими** (157b) - **своихъ** (192б)
- Mt.IV,6 **твоѧ** (13а,3) - **твоѣѧ** (261d) - **своѣѧ** (154а) - **своѣѧ** (186в)
- Mt.IV,7 **твоего** (13а,5-6) - **своѣго** (261d) - **твоѣго** (154а) - **твоего** (186в)
- L.II,29 **твои** (15а,10) - **твоѣго** (264d) - **своѣго** (157а) - **своѣго** (190а)

3.5.4. Pronombres interrogativo- relativos

Los pronombres interrogativo-relativos del ER son interesantes, principalmente, desde el punto de vista fonético, conectado con la presencia del reducido o su omisión (ver capítulo 2). Examinaremos aquí todos los ejemplos de este tipo de pronombres encontrados en el ER:

N.	что (16г,12), чьто (9в,6-7), ни(ч)то (11б,13)	кто (2б,9; 3а,17; 13г,8), къто (2б,4-5; 11а,7). никто (3б,18-19; 8в,12; 16г,14), никъто (13г,6), нѣкто (3а,6-7)
Acc	что (11б,3), чьсо (16а,10; 16а,13; 16а,17), чьто (3а,13; 9в,2; 11б,11;	никого (11б,19), нѣкого (3б,13).

	116,17).	
Inst	НИЧИ (7а,13)	

3.6. Reflexión de la categoría de dual

El uso de dual en los manuscritos puede ser muy demostrativo a la hora de definición de la antigüedad del texto. El dual en general se conserva bastante estrictamente en antiguo ruso temprano: los ejemplos de su utilización hasta el s. XIV se encuentran en todas las descripciones de textos.²⁰⁵ Estudiaremos todos los ejemplos encontrados en el ER, comparándolos con los datos de mesiatseslovs de EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

3.6.1. Dual cuantitativo-objetivo

A la hora de significar nombres pares en el ER encontramos 4 ejemplos de dual:

- L.VI,20

ER (2в,17) и ть възведь очи свои

EO, Ev.Arh., Ev.Mst. no tienen lecturas

- L.II,30 (diciembre)

ER (66,3) ꙗко видѣсте очи мои спсение твое

En EO, Ev.Arh., Ev.Mst. aquí no hay lecturas, ver el ejemplo paralelo para febrero:

L.II,30 РЕ видѣсте очи мои (15а,12) - ꙗко видѣсте очи мои (264d) - ꙗко видѣста очи мои (156b) - ꙗко видѣсте очи мои (190а)

- Mt.V,2

ER (14а,16-17) и ѿврьзь оуста своа

EO, Ev.Arh. no tienen lecturas

Ev.Mst. (1886) и отъврьзь оуста своа

²⁰⁵ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. С.323.

•Mt.XI,15

ER (16в,1-2) имѣѡ оуши слѣшати да слыш(т)

EO (267с) имѣѡи оуши слѣшати да слышитъ

Ev.Arh. (158b) имѣѡа оуши слѣшати да слышитъ

Ev.Mst. (192б) имѣѡи оуши слѣшати да слышитъ

En el siguiente ejemplo es difícil establecer si se utiliza una forma de Loc. Dual o de Acc. sg. en la palabra на роукоу:

•Mt.IV,6

ER (12г,20-3) на роукоу възьмоуть тѡ. еда кьгда притѣкнеши о камень НОГѡ ТВОѡ.

EO (261d) на рѡкоу възьмѣть тѡ да не прѣтѣкнеши о камень НОГЫ ТВОЕѡ

Ev.Arh. (154a) на роукоу възьмоуть тѡ. да не кьгда о камень претѣкнеши НОГЫ СВОЕѡа

Ev.Mst. (186в) и на роукахъ възьмоуть тѡ да не кьгда претѣкнеши о камень НОГЫ ТВОЕа

La forma НОГѡ ТВОѡ puede ser Gen. dual (ya que en otros *mesiatsseslovs* se utiliza este caso), en este caso la palabra ТВОѡ sería un lapsus, porque aquí tiene que estar ТВОЕЮ, como en Acc. sg. En los manuscritos antiguo eslavos se utiliza el Gen. (ver L.IV,11 Mar (0 Zogr), Mt.IV,6 Zogr, As, Sav, Boyan (0 Mar); Ps 90, 12 Sin. – Evh. 85a 12.²⁰⁶ Con cualquier de estos variantes el ER destaca de todos los manuscritos eslavos que llegaron hasta nuestros días (por el uso de dual, o de Acc. sg. y Gen. de otros textos).

3.6.2. Dual congrual (de concordancia)

En todos estos casos el dual en el ER también se usa en su sitio. El dual coincide en los manuscritos en 23 casos:

²⁰⁶ Старославянский словарь / Цейтлин Р. М. и др. М., 1999. P.554.

•L.II,22

ER (14в,20-1) възнесоста родителѧ отро(ч)ѧ іса въ иерслмь

EO (264a) възнесоста родителѧ. отрочѧ іиса въ иерслимь. поставити прѣдъ гмь.

Ev.Ar.h. (156a) изведоста родителѧ отроча іса. въ иер(с)лмь. поставити и предъ гмь.

Ev.Mst. (189г) възведоша родителѧ отроча іса въ іерс(о)лмь

•L.II,41

ER (9а,9-10) и хожѧста родителѧ его по всѧ лѣта. въ ерслмь. въ пра(з)дъникѣ пасхы

EO (256с) и хождааста родителѧ ѧго по всѧ лѣта

Ev.Ar.h. (148а) и хожаста родителѧ ѧго. по всѧ лѣта

Ev.Mst. (182г) и хожаста родителѧ ѧго по всѧ лѣта въ іер(о)слмь въ прадъникѣ пасхы

•L.II,50-51

ER (9в,11-20) и та не разумѣста глгла. ѧже гла има. 51 и съниде съ нима и прииде въ назареѣъ. и бѣ повиноуѧсѧ има

EO (257b) и та. не разоумѣста гла иже рече има 51 и съниде съ нима и приде въ назареѣъ. и бѣ повиноуѧсѧ има

Ev.Ar.h. (148b) и та не разоумѣста гла иже рече има. 51 и съниде съ нима. и приде въ назареѣъ. и бѣ повиноуѧ има

Ev.Mst. (183а-183б) и та не разоумѣста гла иже гла има. 51 и съниде съ нима и приде въ назареѣъ. и бѣ покарѧа сѧ има

•L.II,33

ER (15а,18-1) и бѣ иосифъ и мти его. чѣдѧща сѧ о глемѣхь о немь

EO (265а) и бѣ иѡсифъ и мати ѧго. чоудѧща сѧ

Ev.Ar.h. (156b) и бѣ иосифъ и мти ѧго. чюдѧща сѧ.

Ev.Mst. (190a) и бѣ іѡсифъ и мати ѳго чюдѡща сѡ о глаголемъ ихъ о немь

•L.II,33

ER (66,9-10) и бѣ оць ѳго и мти чждѡщасѡ

EO, Ev.Arth., Ev.Mst. en este lugar no tienen, ver el texto paralelo

L.II,33 чждѡщасѡ (15a,18) - чоудѡща сѡ (265a) - чюдѡща сѡ (156b) - чюдѡща сѡ (190a)

•L.II,27

ER (6a,14-17) (в)ведосте родителѡ отрочѡ іса. сѣтворит има по обычаѡ. законьноуоу о немь – 0 – 0 – 0. Ya que esta lectura no está en los mesiatseslovs de diciembre, observaremos el ejemplo con esta lectura en el febrero:

ER (15a,1) і кгда въведоста родителѡ отрочѡ іса. сѣтворити по обычаѡ законьноуоу о немь.

EO (264c) и приде дхѡмь въ црквь и кгда въведоста родителѡ. отрочѡ іса. сѣтворити има. по обычаю законьноуоуоу о немь

Ev.Arth. (156a) и кгда въведоста родителѡ отрочѡ іса. сѣтворити има по обычаю законьноуоуоу о немь.

Ev.Mst. (190a) и кгда въведоста родителѡ отрочѡ іса сѣтворити имъ по обычаю законьноуоуоу о немь.

•L.II,44-49

ER	EO	Ev.Arth.	Ev.Mst.
и не <u>разоумѣ</u>	и не <u>чоу</u>	и не <u>чюста</u>	и не <u>разоумѣ</u>
<u>іосифъ и мати</u>	<u>іосифъ.</u> и <u>родителѡ</u>	<u>іѳго.</u>	<u>іѡсифъ и мти ѳго.</u>
<u>ѳго</u>	<u>мати ѳго</u>	<u>мнѣста</u> же въ	<u>44</u> <u>мнѣвъша</u> же и
<u>мнѣвъша</u> же и	<u>мнѣвъша</u> же	<u>дрожинѣ</u> ѳго	въ <u>дрожинѣ</u> соущѡ.
въ <u>дрожинѣ</u>	и въ <u>дрожинѣ</u>	<u>сжщѡ.</u> <u>придоша</u>	<u>преидосте</u> днии
<u>сжщѣ.</u>	<u>сжщѣ.</u> <u>идоста</u>	<u>дне</u> поуть. и	поуть. и <u>искаста</u> ѳго
<u>прѣидоста</u> днии	<u>дѣне</u> пѣтъ и	<u>искаста</u> ѳго въ	въ <u>рожении</u> и въ

поуть. и <u>искаста</u> его въ рождени и въ знании. 45 и не <u>обрѣтъша</u> его <u>възвратистася</u> въ ерслмь. <u>възискаѣща</u> его 46 и бысть по трѣхъ днѣхъ. <u>обрѣтоста</u> и въ цркви сѣдѣщъ средѣ оучитель. и послоушаѣщи ихъ. и въпрашающъ ѿ	<u>искааста</u> ѣго въ рождении. и въ знании 45 и не <u>обрѣтъша</u> ѣго. <u>възвратиста</u> ся въ ерслмь <u>възискаѣща</u> ѣго 46 и бысть по трѣхъ днѣхъ. <u>Обрѣтоста</u> и въ цркѣви сѣдѣщъ по срѣдѣ оучитель. и послоушаѣща ихъ. и въпрашающа ихъ	роженни и знании. 45 и не <u>обрѣтъша</u> ѣго. <u>възвратиста</u> ся въ иерслмь. <u>възискающа</u> ѣго. 46 и бы(с) по трѣхъ днѣхъ. <u>обрѣтоста</u> и въ цркви сѣдѣщъ. посредѣ оучитель. и послоушающа ихъ. и въпрашающъ ѣа.	знании. 45. и не <u>обрѣтъша</u> ѣго <u>възвратиста</u> ся въ іер(о)слмь <u>възискающа</u> ѣго. 46 и бысть по трѣхъ днѣхъ <u>обрѣтоста</u> и въ цркви сѣдѣща посредѣ оучитель. и послоушающа ихъ и въпрашающаа.
48 и <u>видѣвъша</u> и <u>дивистася</u> . и рече къ нему мти его. чѣдо что сътвори <u>нама</u> тако. се <u>оць твои</u> и азъ	48 и <u>видѣвъша</u> и. <u>дивистася</u> . и къ нѣмоу мати ѣго рече чѣдо. что сътвори <u>нама</u> тако. се <u>оць твои</u> и азъ	48 и <u>видѣвъша</u> и <u>дивистася</u> ѣмоу. и рече къ нѣмоу мти ѣго. чѣдо. что сътвори <u>намъ</u> такъ. се <u>оць</u>	48. и <u>видѣвъша</u> и <u>дивиста</u> ся. и рече к нѣмоу мати ѣго чѣдо. что сътвори <u>нама</u> такъ. се <u>оць твои</u> и азъ <u>скърбѣща</u> <u>искаховѣ</u> тебе.

<u>скръбѡща</u> <u>искаховѣ</u> тебе.	<u>скръбѡща</u> <u>искаховѣ</u> тебе	<u>твои</u> и <u>азъ</u> <u>скръбѡща</u> <u>искаховѣ</u> тебе.	
49 и рече къ <u>нима</u> чѣто ѡко <u>искаста</u> мене. <u>не вѣсте</u> ли...	49 и рече къ <u>нима</u> чѣто ѡко <u>искаста</u> мене. <u>не вѣста</u> ли	49 и рече къ <u>нима</u> . чѣто ѡко <u>искаста</u> мене. <u>не вѣста</u> ли	49. и рече к <u>нима</u> . чѣто ѡко <u>искаста</u> мене. <u>не вѣста</u> ли...
9а,20-1	ѡко ѡже сѣтъ оца моего въ тѣхъ дойти ми бѣти	ѡко ѡже соуть оца моего. въ тѣхъ дойти ми бѣти.	

Las terminaciones rusas antiguas de aoristo de 3 persona dual (ста en vez de сте) en el ER se encuentra 9 veces (L.II,44-49, L.II,22, L.II,41, L.II,50-51). La aparición de esta forma en el ER es bastante explicativa cómo el manuscrito tiene un origen ruso. La aparición en la forma de 3 persona de aoristo de la terminación –та en lugar de –те (ejemplos ya en el EO), «puede ser una coincidencia de formas de 3 y 2 persona, normal para el verbo en las formas del pasado: [...] en este caso ante nosotras es un típico rusismo de la lengua antiguo rusa [...]».²⁰⁷ En los ejemplos observados atraen la atención también las terminaciones –сте para 2 persona dual, que reflejan posiblemente el mismo fenómeno: не вѣсте (9а,20-1). En este aspecto el siguiente ejemplo es demostrativo cuando en los cuatro evangelios vemos las diferencias: Л.II,27

•Л.II,6

PE (5а,8-9) възиде же иосифъ ѿ галилѣѡ...5 написатисѡ съ марѣѡ обрѣченоѡ емоу женоѡ. бысть же егда бысте тоу. исплънишасѡ днье родити еи.

²⁰⁷ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.326.

OE (249d) бысть же. ѡгда быста тоу.

Арх.Ев. (143b) бы(с) же ѡгда бѣста тоу.

Мст.Ев. (180в) бысть же ѡгда бысть.

En el ER, EO y Ev.Arh. aquí encontramos las formas regulares de aoristo de 3 persona dual, en el Ev.Mst. vemos una comprensión diferente del texto y se utiliza el aoristo sg. Pero sólo en el ER se usa el soristo con la terminación de origen.

Así, en el ER encontramos dos veces el aoristo de origen en 3 persona dual al lado de formas antiguo rusas en otros mesiatseslovs: L.II,6 **(в)**ведосте (6а,14-17), L.II,6 бысте (5а,8-9).

En el ER, al igual que en EO, encontramos sólo un ejemplo donde se utiliza plural en lugar de dual en Ev.Arh. y Ev.Mst., en combinación con el Dativo independiente:

•Mt.XI,7-9

ER (16а,7-20) тѣмь же исходѣщемь начѣ іс глти. народомь. о ианѣ. чѣсо видѣть изидосте. въ поустыноу. трѣсть ли вѣтрѣмь колѣблемы. 8 нѣ чѣсо изидосте видѣть. члвка ли въ маѣкы ризы облѣчена. се же маѣка носѣтъ въ домѣхъ црихъ сѣтъ. 9 нѣ чѣсо изидосте видѣть. пррка ли ей глѣ вамь. и лише пррка

EO (267а) тѣмь же исходѣщемь. начѣтъ ііс. глати народомь о иоанѣ. чѣсо видѣть изидосте въ поустыниѣ трѣсти ли вѣтрѣмь колѣблемы 8 нѣ чѣсо изидосте видѣть члка ли. въ маѣкы ризы облѣчена се иже маѣкаѣа носѣтъ. въ домѣхъ црихъ сѣтъ 9 нѣ чѣсо изидосте видѣть пр(о)ка ли ей глѣ вамь и лише пр(о)ка

Ev.Arh. (158а) тѣма же исходѣщема начѣтъ іс глти иванѣ. что изидосте видѣть въ поустыню. трѣсти ли вѣтрѣмь колѣблемы. 8 что изидосте видѣть. члвка ли въ маѣкы ризы обѣлена. се. иже маѣка носѣтъ. въ домѣхъ ц(с)рихъ соутъ. 9 нѣ чѣсо изидосте видѣть. пр(о)рка ли. ей глю вамь. и лише пр(о)рка.

Ev.Mst. (192б) тѣма же отъходящема. нача ісѣ глати народомъ ѿ іванѣ. чѣсо изидосте въ поустыню видѣтъ трѣсти ли вѣтрѣмь колѣблемъ. 8 нѣ чѣсо изидосте видѣтъ чл(о)вка ли въ макъкы ризы обѣлчена. се кже макъкаа носѣщи въ домъхъ ц(с)рихъ соуть. 9 нѣ чѣсо изидосте видѣтъ пр(о)рка ли. ки глю вамъ и лише пр(о)рка.

Las formas posteriores del aoristo del ER tradicionalmente utilizan la forma de la segunda persona plural. Posiblemente, es el único caso de cambio de dual por el plural en ambos manuscritos más antiguos puede ser explicado, lo más probable, por una distancia demasiado grande de la palabra que refleja dualidad (Mt.XI,2 два ѿ оученикъ его).

3.6.3. Dual contable-cuantitativo

Como puede verse, especialmente fijas las formas de dual se conservan en combinaciones con las palabras **два, оба**.²⁰⁸ En el ER encontramos varios ejemplos de este tipo:

•L.III,11

ER (116,5) имѣа двѣ ризѣ

EO (259a) имѣаи двѣ ризѣ

Ev.Arh. (151b) имѣаи двѣ ризи

Ev.Mst. (185в) имѣаи двѣ ризѣ

Aquí el dual se utiliza correctamente.

•Mt.II,16

²⁰⁸ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. С.327.

ER (8a,2) въ вьсѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ дьвож лѣтѣ и нѣже по времени

En el siguiente ejemplo se observa el cambio en el ER, EO, Ev.Ar. de dual al plural, sólo en el Ev.Mst. tenemos dual:

•Mt.XI,2-3

ER (15г,14-20) слышавъ иань въ жилищи дѣла іс хва. пославъ два ѿ оученикъ его рече емоу. ты ли еси градъи ино члѣмъ. и ѿвѣщавъ. іс рече имъ. шьдѣше повѣдите и(а)нж: еже слышите и видите

EO (266с) слышавъ иоанъ въ жилищи. дѣла хва. посылавъ оученикы своими. 3 рече емоу ты ли еси градъи. или иного члѣмъ 4 и отвѣщавъ иіс рече имъ шьдѣше повѣдите иоану. яже слышите и видите

Ev.Ar. (157b) слышавъ іѡнъ. въ оузилищи дѣла хва. и посила два предъ оученикы своими. 3 и рече емоу. ты ли еси градъи. или иного члѣмъ. 4 и ѿвѣщавъ іс рече имъ. шьдѣша възвѣстита иванови. яже слышасте и видѣсте.

Ev.Mst. (192a) слышавъ іѡанъ въ тѣмници дѣла хва. посила два отъ оученикъ своихъ и рече емоу. ты ли еси приходѣ и или друугааго члѣмъ. и отвѣщавъ іс рече има шьдѣша повѣдита іѡану яже слышита и видита.

Es importante prestar atención a que el plural en este ejemplo en el ER se usa en su lugar ya que no se menciona el número два, que se refiere a la palabra оученикы, como lo vemos en el ER y Ev.Ar. Es bastante probable que aquí la forma de plural en el ER, EO, Ev.Ar. pueda ser causada precisamente por esta inseguridad en relación a la dualidad, causada por unos factores textológicos:

•L.II,42

ER (9a,13) и егда бысть іс ѿ іѡ іѡ: лѣтѣ. въ(с)ходѣщемъ и(мъ) въ ерслмъ. по обычѣжъ праздника.

EO (256c) и ѡгда бѣсть двѡиѡ на десѣте лѣтоу. въсходѣщемъ имъ въ ерслмъ по обычаю праздника.

Ev.Ar.h. (148a) и ѡгда бѣ(с). вѣ. лѣтѣ. въсходѣщемъ имъ въ иерс(л)мъ. по обычаю праздника.

Ev.Mst. (182г) и ѡгда бѣсть двою на десѣте лѣтоу. въсходѣщемъ имъ въ иер(о)слмъ по обычаю праздника.

•M.V,25

ER (2a,6) и жена етера сѡци въ точение крѣви. лѣтѣ двѣ на десѣте.

EO (243b) и жена нѣкаѡ сѡци въ точении крѣви. лѣтѣ вѣ.

Ev.Ar.h. (138b) и жена етера. въ точении. крѣве. лѣ(т) .вѣ.

Ev.Mst. (176в) и жена нѣкаѡ соуци въ течении крѣви лѣтѣ. вѣ.

Ev.Ass.(127b) и се жена етера. сѡци в точеніи крѣве лѣтѣ бѣ

Estos dos ejemplos son muy demostrativos. Es evidente que para el escribanodel ER la norma era utilizar el dual ya que incluso a la hora de cambiar el lugar los decenas en L.II,42, según la forma, el ER tiene el dual. El plural en el contexto de M.V,25 se encuentra, creemos, por error, ya que en este sitio se han concentrado demasiados problemas para el escribano – la escritura del número con palabras y no letras, el régimen de Acc. en vez de Loc. de otros manuscritos. Posiblemente, esta forma fue traída ya desde el texto antiguo eslavo (en el Ev.Ass. se observa una forma parecida). En el ER las formas de dual incluso en pronombre se utilizan en su sitio.

3.6.4. Las construcciones con dos nombres propios en el texto de memorias

En los mesiatseslovs de los evangelios antiguo rusos están presentes «los textos antroponímicos», en los que muchos antropónimos se «unen en cadenas verbales y se combinan con los componentes obligatorios o facultativos».²⁰⁹

²⁰⁹ Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. М., 1988. С. 34.

Con las formas de singular y plural en el texto de memorias de meseatseslov del ER se encuentran 6 construcciones en los que de un modo u otro se utiliza el dual, lo que es especialmente interesante para nosotros desde el punto de vista de la periodización del manuscrito. Como es conocido, el dual en las construcciones con dos nombres se ha presentado por dos tipos:

1. dual sagrado-personal (dvanda divino) – las formas marcadas de dualis cuando uno o ambos nombres tienen la forma de dual,

2. las formas neutrales de la dualidad sintáctica que se acompaña por las formas predicativas concordados en el significado en el dual.²¹⁰

Examinaremos estos dos grupos en el manuscrito.

El dvandva divino

En el siguiente ejemplo parece ser que se utiliza dvandva:

Gen. plur. + (Gen. dual – Gen. dual)
М(с)ЦА ТГО: и: съньмь стхъ англъ михаилу и гаврилу (1в,7-9)

Comparémoslo con el Ev.Arh. (1376): М(с)ЦА ТО(Г) ВЪ .И. ДНЬ СЪНЬМЪ арханглома михаилоу и гаврилоу.

Ev.Mst. (1756) съборъ архистратига михаила и гаврила

Como se ve del ejemplo anterior, en el ER la palabra generalizante tiene una forma de plural y no de dual.

Los nombres de los santos siempre se acompañaban por los adjetivos obligatorios y repetidos que de este modo creaban su círculo de fórmula. «En los textos antroponímicos (por ejemplo en memorias), que tenían una estructura parecida, dos nombres t más se encontraban en los contextos parecidos, lo que podría causar unos ejemplos esporádicos de una mezcla texto-oracional del uso de dual y plural».²¹¹ El plural en lugar del esperado dual en el contenido de la fórmula

²¹⁰ Жолобов О. Ф. Древнерусское двойственное число в общеславянском контексте. Казань, 1997. С.29.

²¹¹ Жолобов О. Ф. Древнерусское двойственное число в общеславянском контексте. Казань, 1997. Р. 61.

reproductiva se encuentra ya en el Ev.Ass. donde el dual, como en otros textos eslavos se utiliza muy correctamente. En el EO hemos encontrado sólo un caso de plural en vez de esperado dual junto con 11 ejemplos del uso regular de dual.²¹² Como vemos, para el ER este tipo de cambio es el único.

En el ER encontramos dos casos dudosos más en los cuales es bastante difícil hablar si se utilizan dvandva o una combinación normal para el ER del Gen. y Dat. en el texto de memorias (ver el capítulo 4).

Gen. plur. + (Gen. sg.- Gen. sg. – Dat.sg./Gen.dual – Dat. sg./Gen.dual)
М(с)ЦА ТГО ВЪ .із: па(м) стхъ .г. отрокъ. ананиѡ азариѡ мисаилу: и данилѡ прркѡ (3а,1-3)

Gen plur + (Dat sg./ Gen dual – Dat sg./ Gen dual – Dat. sg./ Gen dual. – Dat. Sg.)
М(с)ЦА ТОГО ВЪ .к. па(м) стхъ отць. проклоу маѡимому. анатолиѡ. и генадии (1г,7-9)

La forma генадии (de Nom.sg. генадиѡ) está en Dat. sg. (ver capítulo 4, p.4.1.).

Como vemos de la comparación con los datos de otros manuscritos antiguo rusos, las combinaciones parecidas no se encuentran en ninguno de ellos:

EO (242c): М(с)ЦА то(ж). па(т) стумоу проклоу. маиминоу. и генадию.

Ev.Arh. (138a): М(с)ЦА того(ж). въ .к. стхъ оць. маѡимиана. и прокла. и анатолиа.

Compararemos con los datos de manuscritos antiguo eslavos donde también vemos las formas de Gen. sg.

En el Ev.Ass. (127a,27-28): Максимина прокла. анатонлѣ и генада²¹³.

²¹² Жолобов О.Ф., *ibid.* P. 61.

²¹³ Старославянский словарь / Цейтлин Р. М. и др. М., 1999. P.521.

Codex Supr.: Мѣ(сѧ)ЦА тог(о) и с(вѧ)тъих(ъ) о(тъ)ць наш(и)х(ъ). арх(ие)п(искоу)пъ бѣвших ц(рса)ри градѣ. максимина прокла. анатонлѣ и генада.²¹⁴

La forma de plural СТХЪ ОТЦЪ (como en el Ev.Arh.) aquí es correcta ya que están presentes tres nombres de los santos.

En el siguiente ejemplo de nuevo encontramos falta de concordancia de los casos (ver p. 4.1.). Es poco probable que крѣсти(т)лоу sea un caso de Gen. dvanda que el escribano utilizó por error (ya que se trata de un santo) o para el fortalecimiento de la forma para dar una importancia especial de la personalidad de Juan el Bautista.

Gen. sg. + (Gen. sg. – Dat. sg.)
М(с)ЦА тго кд обрѣтение гла(в) чьстныѧ. стго иана пр(д)чі и крѣсти(т)лоу (15г,9-11)

Comparamos en el EO: М(с)ЦА то(ж) па(т) обрѣтению главы. стаго иоана пр(о)рка и прдтечѧ и крстля (266с).

Ev.Arh. (1576): МЦА то(г) въ .кд. обрѣтениѣ чьстныѧ главы. ивна. пр(д)тча и крстля.

Ev.Mst. (191в): обрѣ(т)ниѣ чьстныѧ главы івана. предътеча.

Las formas neutrales de la dualidad sintáctica

Dat. dual + (Gen. Sg. – Gen. Sg.)
па(м) стма безмъздъник(о)ма коузъмы и дъмьѧна (1а,13-14)

En el presente ejemplo, además de una combinación interesante de la combinación de Dat. y nombres de los santos en el Gen., la palabra general está en el dual.

²¹⁴ Старославянский словарь, ibid. P. 236, 17.

Compararemos con el EO: пат стыма безмъздыникома козмѣ и дамиану (281d).

Ev.Arh. (132a,137a): М(с)ца того же въ стго козмы и домиана.

Ev.Mst. (174б) стою чюдотворьцю козмы и дамиана

Ev.Ass. (125б 2, 150а 25-26): Мѣ(сѧ)ца ноѧб(ра) а с(вѧ)тоую чюдотворцю без'мездьникоу козмѣи и дамѧна.²¹⁵

Dat. Sg. + (Gen. Sg. - ...)
М(с)ЦА тг :ла: стра(с) стма безмъздыник(м) куроу і іу (14в,11-13)

Además de las diferencias en los casos, una peculiaridad de este contexto es una escritura abreviada del segundo nombre en esta combinación lo que no permite establecer la forma con la que el nombre se utiliza.

Comparamos con el Ev.Arh. (155b): М(с)ЦА то(г). въ :ла: стою безмъздыникоу. куроу иуаноу.

EO (263d): М(с)Ца то(ж) па(т) стыма м(ч)кома. авва куроу. иоаноу.

Sobre esre extracto O. F. Zhólobov escribe: en el Ev.Arh. «los dvandva divinos están utilizados por error ya que los santos indicados forman no una pareja dual sino una combinación casual dual [...]. Es dudoso que las formas куроу иуаноу en el Ev.Arh. fueran unas formas de Dat. Sg. y no de Gen. dual porque en el resto de los 12 casos de las nominaciones de memorias con dos nombres se encontraron exclusivamente las formas de Gen. sg. La misma situación se fijó en los contextos singulares y plurales. Sólo una vez vemos la forma de Dat. sg. pero este caso se diferencia por la estructura de todo el resto de nombres de las memorias: НЕ(д) предь рожьствѣмъ хвмѣ. стхѣ оцѣ. аврамоу. исаакоу. и иіаковоу Ev.Arh., 141. Aquí el Dat. de nombres propios utilizaba el tipo eslavo del régimen nominal del tipo неделѧ аврамоу, страсть

²¹⁵ Старославянский словарь, под ред. Цейтлин Р.М. и др., М., 1999. P.80.

ЗИНОВИЮ”.²¹⁶ Consideramos que este ejemplo en el Ev.Arh. puede también reflejar el Dat. sg. y de este modo seguir la tradición, que caracteriza el ER, las combinaciones de Gen. y Dat. en las memorias de manuscritos. La cercanía textológica de estos dos manuscritos se observa en numerosas ocasiones.

Un ejemplo parecido pero con la palabra general en Gen. dual lo encontramos en el Ev.Mst. (189в): **стра(с). стою мчнкоу. кура. івана.**

Dat. dual + (Gen. sg. - Gen. Sg.)
па(м) стма. оцема. афанасиѡ. и курила (13в,17-18)

La palabra general en el ER en el presente ejemplo tiene forma de dual, a diferencia del mismo sitio en el Ev.Arh. donde encontramos sg.:

Ev.Arh. (155а): **М(с)ца то(г) въ .ні. стго афанасиа. и курила.**

De este modo, se puede concluir que el dual en los textos antropológicos del mesiatseslov del ER se utilizan muy correctamente, a veces más que en los mismo sitios en el Ev.Arh.

Muchas formas estudiadas en este párrafo son muy difíciles de comprender ya que a menudo pueden interpretarse a dos maneras, en ellos pueden ser reflejadas tanto las combinaciones de Gen y Dat., típicas del ER (ver p. 4.1.), como las formas de dvandva.

Como subraya O. F. Zholobov, «ahora se han descubierto unos ejemplos muy antiguos de la utilización de las construcciones del tipo dvandva divino entre los eslavos [...] para finales del siglo XI»,²¹⁷ ya que hay bastantes razones para considerar el ER como un manuscrito de principios del siglo XI (lo que se va también de la utilización correcta de las formas de dual en él), opinamos que estas construcciones se pueden dirigir a un periodo más temprano de la historia de la lengua rusa.

²¹⁶ Жолобов О. Ф. Древнерусское двойственное число в общеславянском контексте. Казань, 1997. Р. 60-61.

²¹⁷ Жолобов О. Ф., Древнерусское двойственное число в общеславянском контексте. Казань, 1997. Р. 26.

En lo que respecta a la valoración general de la situación con el dual en el ER, se puede hablar con seguridad de su uso muy correcto en la mayoría absoluta de los contextos, sólo en dos casos vemos las formas de plural en vez de dual, reflejado sólo en el Ev.Mst., y, lo más probable, por una confusión en el contexto (ambos cambios ocurren en el Mt.XI,2-11). Dos ejemplos encontrados del aoristo de 3 persona plural con la terminación antiguo eslava –сте en el ER en el lugar de –ста antiguo ruso en el EO u el Ev.Arh., que se encuentra sólo en mesiatseslov del ER, permite suponer una creación más temprana del texto del ER en relación a todos los evangelios antiguo rusos. Estos datos permiten hablar con seguridad bastante grande de que el ER fue escrito en el s. XI.

3.7. Diferencias en el uso de singular y plural

Las diferencias en el uso de otros números en el ER son pocas y no tienen un valor demostrativo especial, los demostramos aquí para una imagen completa del ER en círculo de mesiatseslovs antiguo rusos.

En el manuscrito se encuentra un ejemplo cuando el ER utiliza la forma de plural en contraposición de singular del resto de mesiatseslovs:

•M.V,28

ER (2a,18) глше бо ако аще бо прикоснуѣсѧ ризахь его спсена бждоу

EO (243c) ризѣ

Ev.Arh. (139a) ризѣ

Ev.Mst. (176b) ризѣ

Loc. Plur.– Loc. Sg.

Hemos encontrado en los manuscritos una única ocasión de sg. donde el Ev.Arh. utiliza el dual:

•L.II,43

ER (9a,16) и коньчавъшемь имь дни. възрацажщемьсѧ имь. оста іс отрокъ въ ерслмѣ. и не разоумѣ иосифъ и мати его.

EO (256d) и конъчавъшемъ дъни. възвращаѣщемъ же сѧ имь. оста отрокъ въ иерслмѣ и не чоу иосифъ. и мати ѳго

Ev.Arh. (148a) и конъчавъшемъ дни. възвращающемъ сѧ имь. оста отрокъ ісѣ въ иерслмѣ. и не чюста родителя ѳго.

Ev.Mst. (182г) и съконъчавъшемъ дъни. възвращающемъ сѧ имь оста ісѣ отрокъ въ іер(о)слмѣ. и не разоумѣ иѡсифъ и мти ѳго.

•L.III,7

ER (11a,3) глаше же исходѣщимъ народомъ. крѣтитисѧ ѿ него. ищѣдиѧ ехиднова. кѣто съказа ваиѣ бѣжати. ѿ градѡущаго гнѣва.

EO (258c) глаше же исходѣщимъ народомъ. крѣтитъ сѧ отъ него ищѣдиѧ ехидьнова. кѣто съказа вамъ бѣжати. отъ градѣщааго гнѣва

Ev.Arh. (151a) глаша же исходѣщимъ народомъ. крѣтити сѧ ѿ него. ищѣдиѧ ехиднова. кѣто съказа вамъ. бѣжати ѿ градѡущааго гнѣва.

Ev.Mst. (185б) глаше же исходѣщимъ народомъ. крѣтитъ сѧ отъ него. ищѣдиѧ ѳхидьнова кѣто съказа вамъ бѣжати отъ градѡущааго гнѣва.

3.8. El verbo

3.8.1. El presente y el futuro

Entre las formas de presente y futuro del ER no se ha encontrado ningunas peculiaridades que diferencian este manuscrito de otros evangelios antiguo rusos. En total en el texto del manuscrito se encuentra alrededor de 230 formas de presente y futuro. Estudiaremos todo el material en las tablas. Las formas de presente tenemos en los siguientes casos:

1 p. sg.	благовѣстьствѣжж (5б,4), ѣсмь (13г,16), есмь (1в,15), крѣщоу (11в,9), имамь (11а,12), нѣсмь (10б,19; 11в,11-12), требжж (12а,3), имамь (11а,12)
2 p. sg.	глѣ ши (2б,8-9), градѣши (12а,5), поуцаѣши (15а,9) ѣсѣ (7а,13),

	ѣси (11г,15; 12г,4; 12г,16; 15а,13; 15г,16), еси (6б,4)
3 p. sg.	достоить (9в,10), видить (6а,12; 15а,1), волить (13г,9), гра̑деть (10б,16-17; 11в,10; 12б,10), ѣсть (2в,20; 2г,12; 3а,17; 3б,19; 3в,4; 4в,20; 5б,8; 5г,16; 6г,17; 7а,11; 10а,10-11; 10г,10; 12а,8; 12а,18; 12б,8; 12в,12; 12г,7; 12г,17-18; 13а,4; 13а,15; 13г,20; 14б,16; 14в,4; 14г,3; 16а,6; 16а,20; 16б,1; 16б,12; 16б,19-20; 16в,7), есть (1а,3; 4в,9-10; 9г,10; 11в,6; 12в,9; 14а,19), знаѣть (13г,8), знаѣтъ (13г,6-7), лежить (6б,14; 11а,18; 15б,3), може(ть) (11а,13-14), нѣсть (3в,3), нарицаѣтъсѧ (5а,2), подобаѣтъ (1б,17), ра̑ждаѣтъсѧ (7а,8), хоцетъ (3а,19-20; 7г,5), слышать (16а,3), ноудитьсѧ (16б,14), ходить (3б,), цр҃ї вжѣтъ (8а,19), приѣмлетъ (3б,8; 3б,9-10)
2 p. plur.	слышите (15г,19-20), видите (15г,19-20), ѣсте (3в,7; 14б,17), хоцете (16б,18-19)
3 p. plur.	благовѣстѧтъ (16а,5), вѣстаѣтъ (16а,4), вѣсхыщаѣтъ (16б,15-16), носѧтъ (16а,16), сѧтъ (8а,12; 9в,9; 13г,5; 16а,17), оупываѣтъ (8в,20-1), ходѧтъ (16а,1), прозираѣтъ (15г,20), рекоутъ (14б,19), Очищаѣтъсѧ (16а,2)

Las formas de futuro encontramos en los siguientes ejemplos:

Las formas de *futuro* se representan en la siguiente tabla:

1 p. sg.	бѣдоу (2а,19), дамь (13а,12; 16г,4), поклонѧсѧсѧ (7б,8-9), положѧ (8в,6), рекоу (7г,4), посылу (10а,12), посылу (16б,2),
2 p. sg.	наречеши (4в,10-11), оузѣриши (12в,6), притѣкнеши (13а,1-2)
3 p. sg.	бѣдетъ (3а,20-1; 5б,6; 12г,6; 12г,9; 16г,3; 16г,17), вѣзможетъ (3в,1), вѣзпыетъ (8в,10-11), вѣмещетъсѧ (11б,1), оупасетъ (7а,16-17), испльнитъсѧ (10г,17), крѣститъ (10в,4; 11в,14-15; 12в,4), наречетъсѧ (5г,19-20; 8б,9; 14г,7-8), чѣтетъсѧ (1б,20), не прѣречетъ (8в,9-10), пройдетъ (6б,18-19), проидетъ (15б,8-9),

	оуготовить (10а,14; 16б,4), оузърить (11а,1-2), оуслышиттъ (8в,11-12), възвѣститъ (8в,8-9), посѣчеться (11а,20), потребить (11в,17-18), приметь (3б,7), прийметъ (3б,9), принесѣтъ (11г,7), събереть (11в,18-19), не съблзниться (16а,6-7), съжъжеть (11г,1), сълоучиться (1б,18), съмѣрится (10г,18), не оугасить (8в,17), изведеть (8в,18) прѣломить (8в,15), не погоубить (3в,8)
1 p. plur.	видимъ (5в,5-6), прѣвидѣмъ (5в,4), сътворимъ (11б,3; 11б,11-12; 11б,17-18)
2 p. plur.	бждете (2г,5), бждѣте (11в,1), възмѣте (13г,13-14), дадите (1б,16), въсмѣтеся (2г,4), наоучитеся (13г,15), Обращете (5б,10-11; 7б,6-7; 13г,17-18), примете (16г,18)
3 p. plur.	бждоуть (10г,19; 14б,9), възьмоуть (12г,20-1), въз(д)вигноуть (11а,15), нарекоуть(с)я (14б,13-14), оузърать (14б,11), оутѣшаться (14б,1), наслѣдять (14б,3), насытася (14б,6-7), насытаться (2г,3), оукорать (2г,7; 14б,18), ѳжденоуть (14б,18-19), поносать (2г,5-6), разлоучать (2г,6-7), спс̄ еть (4в,12), принесж (2г,8)

En relación a la formación de palabras de estos tiempos se encuentran cuatro diferencias en los manuscritos:

- М. V, 26 издаавъши (как в Ас.Ев.) - иждивъши (243b) - иждивъши (138b) – раздаавъши (176в)
- L. III, 16 крыцоу (11в,9) - крыцаж (259с) - крцаю (152а) - крыцаю (185в)
- Mt. XI, 5 благовѣстать (16а,5) - благовѣстоужть (267а) - блговѣствоують (158а) - блговѣстоуются (192б), comparar con la forma completa, no simplificada de esta palabra del ER en el otro contexto: благовѣстьствжж (5б,4).
- Mt. XI, 10

(16а,16), **оупьваѣтъ** (8в,20-1), **ходѣтъ** (16а,1), **прозираѣтъ** (15г,20), **рекоуть** (14б,19). La presencia de esta flexión en el presente «es un espejismo de indoeuropeística»,²¹⁸ ya que originariamente aquí había una base limpia, y **т** apareció de la conjugación atemática. Por eso ya los manuscritos antiguo rusos presentan ejemplos de «omisión» de esta terminación. Este fenómeno se encuentra también en el EO (**напише** en la nota del escribano), en Izbornik de 1073, en Izbornik de 1076, y también en Mineas de servicio de Nóvgorod del s. XI, en las cartas antiguas en corteza de abedul. Las formas sin terminación se encuentran también en los manuscritos antiguo eslavos, pero allí ellos se explican también por las causas rítmico-melódicas²¹⁹ y se consideran, sin duda, una formaciónes nuevas (comparar las formas **е** en vez de **юсть** en el Ev. Zogr., Mariin., Ass. y otros). Especialmente frecuentes son ejemplos de estas formas sin **–т** en el Codex Supraliensis, en el manuscrito en el que en otra relación se reflejaron los nuevos rasgos en un grado mayor que en manuscritos glagolíticos arcaicos.²²⁰ Consideramos que el uso regular de las formas de presente con **–тъ** en el ER refleja, en primer lugar, la intención de seguir al protógrafo antiguo eslavo donde estas formas eran utilizadas regularmente.

La presencia de **–тъ** en el ER no puede ser un fenómeno tardío (se conoce que la cantidad de formas con **-тъ** se aumenta con el s. XIV), ya que los datos de gráfica, ortografía y fonética del ER dicen sobre su creación temprana y su cercanía mayor al original antiguo eslavo. Sólo una vez la terminación **-тъ** se omite en el ER en la forma de 3 persona plural del futuro: **принесѣ** (2г,8).

Además del fenómeno indicado, en los textos antiguo rusos se conoce en 3 persona sg. el cambio de la terminación **тъ-** y **тѣ-**. En el caso del ER por las causas objetivas este hecho no puede ser demostrativo. El único ejemplo que, a lo mejor, lleva a la idea sobre el carácter de la vocal final de esta flexión en el ER es el siguiente:

²¹⁸ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. Р. 399.

²¹⁹ Колесов В. В., *ibid.* С. 399.

²²⁰ Селищев А. М. Старославянский язык. Ч.2. М., 2001. Р.155.

•Mt.I,23

ER (4в,16) се два въ чревѣ приить. и родить снѣ и нарекоути имѡ емоу ельманжилъ. еже есть съказаемо съ нами бѣ.

EO (248a) се дѣва въ чрѣвѣ приметъ. и родить снѣ. и нарекжтъ имѡ емоу емманоуилъ еже естъ. съказаемо. съ нами бѣ

Ev.Arh. (142b) се дѣваѡ въ чревѣ приметъ. и родить снѣ. и нарекоуть имѡ емоу емманоуилъ. еже естъ съказаемо съ нами бѣ.

Ev.Mst. (181г) се два въ чревѣ приметъ и родить сна и нарекоуть имѡ емоу емманоуилъ. еже естъ съказаемо съ нами бѣ.

Aquí se ve que el ь final bajo la influencia de и que está al lado se convirtió en и, es decir el escribano veía la terminación como –тъ, y no –тъ (en este caso aquí estaría ѡ, que se encuentra a veces en el ER en las condiciones parecidas de combinación ь y и).

3.8.2. El pasado

3.8.2.1. El imperfecto

Ya los manuscritos más antiguos rusos dan variaciones en el uso de imperfecto. En relación a esto creemos que tanto las peculiaridades de formación de palabras como la específica funcional de esta forma, pueden tener datos importantes en el estudio del ER. En la tabla siguiente reflejaremos todas las formas de imperfecto del ER, separándolas según indicios gramaticales. En total en el manuscrito hemos encontrado alrededor de 50 formas de este tipo:

3 л.ед.ч.	бѡше (6г,6; 9а,9; 10б,10; 15в,19), въпрашаше (7а,6-7), въпрашааше (3а,12), проп(о)вѣдаше (10б,15-16), глї аѡше (6в,15), глї аше (2в,18; 15в,7-8), глѣ ше (11г,4), ї лше (2а,17), глї ше (2б,4), идѡше (7б,13), имѣѡше (9г,16), искаше (2в,13),
-----------	--

	знааше (4г,5), исповѣдашесѧ (6в,15; 15в,6-7), исхождаше (2в,15), исхожаше (10а,1; 10б,4), въз(б)ранаше (12а,2), исцѣлѧше (2в,16), крѣплѧшесѧ (6г,3; 9а,6; 15в,15-16), стоаше (1г,18), съблоудаше (9в,17), съблѣдаше (5в,18), оучаше (14а,17), хоташе (8а,11), расташе (6г,2-3), Охождаше (15в,2), Охожаше (6в,10), расташе (9а,5-6; 9в,19; 15в,15), крѣплѧшесѧ (6г,3; 9а,6; 15в,15-16), Озирашесѧ (2б,10)
1 л. дв.ч.	искаховѣ (9в,5)
1 л. мн.ч.	видѣхомь (3б,12-13; 6г,18)
3 л.мн.ч.	бѧхоу (5а,15), въпрашахоу (11б,1-2; 11б,15-16), їдѧхѧ (4г,16-17), крѣщахоусѧ (10а,4; 10б,6-7), їцѣлѧхоусѧ (2в,11-12), мльчѧхоу (3а,15), оугнѣтахоуть (2а,5-6), оужѧсахоу (9б,16), служѧху (13б,1)

El imperfecto en el ER tienen varios rasgos interesantes:

1. Esta forma de verbo en el manuscrito representa en la mayoría de los casos las creaciones fusionadas. Las formas completas en el ER están representadas sólo 4 veces de 55: **въпрашааше** (3а,12), **знааше** (4г,5), **їдѧхѧ** (4г,16-17), **гї ааше** (6в,15). Pero hablar con la seguridad sobre las formas completas del imperfecto podemos sólo en el caso de una palabra **въпрашааше** (3а,12), ya que en otros ejemplos distinguirla nodejan las peculiaridades gráficas del texto. En la palabra **гї ааше** (6в,15) como un obstáculo para esta comprensión aparece el tilde. En la palabra **знааше** (4г,5) no está claro si se utiliza la base de infinitivo para la construcción de imperfecto (ѧ refleja ѧ), en el caso **знааше** (4г,5) será una forma completa. En el caso de que esta palabra esté construida con la base del presente, entonces ѧ es es una forma regular fusionada de **знаѧаше** y la forma ya sería breve. De ese modo, en el EO en el mismo lugar (Mt.1,25) tenemos **знааше** (248b), en el Ev.Arh. **знаѧаше** (143a), en el Ev.Mst. **знаѧаше** (180б). La palabra **їдѧхѧ** (4г,16-17) habla no tanto de la complejidad de forma como de

la reflexión del fenómeno ruso fonético. Está claro que las formas del tipo **ХОТѦШЕ** en vez de **ХОТѢШЕ** (en el EO) son, sin duda, rusismos, los que están conectados con la palatalización secundaria de consonantes: las formas no fusionadas en el s. XI se conservan sólo en los manuscritos copiados de los originales eslavos del sur (Pandekty de Antioh, Zhitie de Kondrat etc.). En los manuscritos del s. XI las formas fusionadas son muchas ya que la palatalización secundaria de los consonantes medio suaves hasta aquel periodo ya se estaba acabando.²²¹ Consideramos que la presencia de una gran cantidad de formas fusionadas de imperfecto en el ER, al igual que en el Ev.Arh., habla de la específica de protógrafo de estos manuscritos o sobres la tradición de la escuela en la que estos manuscritos se criaban. Sobre lo mismo hablan también la multitud de formas fusionadas de adjetivos en los manuscritos.

2. Atención especial en las formas de imperfecto hay que prestar a la terminación **-ТЬ** en la 3 persona traída de las formas de presente.²²² En 3 persona sg. En el ER esta terminación no se utiliza ni una sólo vez: **бѦШЕ** (6Г,6; 9а,9; 10б,10; 15в,19), **въпрашаше** (7а,6-7), **въпрашааше** (3а,12), **проп(о)вѣдаше** (10б,15-16), **гї ааше** (6в,15), **гї аше** (2в,18; 15в,7-8), **гїа ше** (11Г,4), **ї лше** (2а,17), **гї ше** (2б,4), **идѦше** (7б,13), **имѣѦше** (9Г,16), **искаше** (2в,13), **знаѦше** (4Г,5), **ѣсповѣдашесѦ** (6в,15; 15в,6-7), **исхождаше** (2в,15), **исхожѦше** (10а,1; 10б,4), **въз(б)ранѦше** (12а,2), **исцѣлѦше** (2в,16), **крѣплѦшесѦ** (6Г,3; 9а,6; 15в,15-16), **стоѦше** (1Г,18), **съблоудаше** (9в,17), **съблѣдаше** (5в,18), **оучѦше** (14а,17), **хотѦше** (8а,11), **ростѦше** (6Г,2-3), **Охождаше** (15в,2), **ОхожѦше** (6в,10), **растѦше** (9а,5-6; 9в,19; 15в,15).

En la 3 pers. plural **-ТЬ** se utiliza sólo una vez de 11 en la palabra **оугнѣтахоуть** (2а,5-6), ср. примеры без флексии: **бѦхоу** (5а,15), **въпрашахоу** (11б,1-2; 11б,15-16), **їдѣахѣ** (4Г,16-17), **крѣцахоусѦ** (10а,4; 10б,6-7), **їцѣлѦхоусѦ** (2в,11-12), **мльчѦхоу** (3а,15), **оужѣсахоу** (9б,16),

²²¹ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. С. 468.

²²² Колесов В. В., *ibid.* P. 468.

СЛУЖАХУ (13б,1). La ausencia prácticamente absoluta de este fenómeno antiguo ruso en el ER puede ser un argumento más sobre la antigüedad del ER, ya que los ejemplos con -ТЬ se encuentran ya en el EO, Ev.Arh., Ev. Yur., ev.Mst. y otros manuscritos. Parece ser que esta terminación empezó a activarse en el suelo antiguo ruso más cerca al s. XII, por eso y en el EO esta terminación se encuentra muy raramente.

3. Originalmente el imperfecto se formaba de la base de infinitivo pero ya en el antiguo ruso desde el s. XI empiezan aparecer los imperfectos de la base en presente.²²³ Analizando la tabla de las formas de imperfecto del ER hemos encontrado que en una mayoría de los casos el imperfecto de este manuscrito se forma de la base de infinitivo. Como unas formas construidas de la base de presente y luego fusionadas, creemos, podemos considerar los siguientes ejemplos: ИМѢАШЕ (9г,16), ЗНААШЕ (4г,5) (en total 2 casos de 59). Es difícil hablar de este fenómeno con seguridad, ya que, como ha sido establecido en el capítulo 1, para este manuscrito es típico la escritura de А en vez de а.

En las investigaciones sobre el imperfecto existen muchos puntos de vista sobre la desaparición de esta forma en antiguo ruso. Algunos estudiosos consideran que el imperfecto desapareció antes de los primeros manuscritos (A.V.Isáchenko), otros consideran el imperfecto una forma dialectal, que estaba los eslavos del norte no tenían (G.A.Haburgaev), existen también otras teorías,²²⁴ la observación de las cuales no es el propósito del presente trabajo. Según V. V. Kólesov, el imperfecto siempre creaba en el texto «un segundo plano de narración», y era una forma bastante activa.²²⁵ Examinaremos cómo se refleja este fenómeno en el ER lo que permitirá coleccionar datos valiosos sobre el periodo temprano de la reflexión de esta categoría del pasado en el suelo antiguo ruso.

---

²²³ Колесов В. В. История русского языка. СПб, М., 2005. P.469.

²²⁴ Колесов В. В., ibid. P. 413.

²²⁵ Колесов В. В. История русского языка. СПб, М., 2005. P.413.

Para ver en que calidad se utiliza el imperfecto en el ER analizaremos todos los contextos (56 casos), en los que el manuscrito utiliza esta forma verbal, paralelamente observando los datos del EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

Los imperfectos singulares

El ER utiliza las formas singulares de imperfecto 31 vez, los datos coinciden con el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.:

•L.II,8

ER (5a,15) и бѡхѡу пастыри въ тои же странѣ. бѣдѡце и стрегѡце. стражѡу ноцноуѡ. о стадѣ своемь.

EO (250a) и пастоуси бѣахѡ въ тои же странѣ бѣдѡце. и стрѣгѡце. стражѡ ноцнѡнѡ. о стадѣ своемь

Ev.Arh. (143b) и пастыри бѡхѡу въ тои же странѣ. бѣдѡце. и стрегоуце стражю ноцѣноу. о стадѣ своемь.

Ev.Mst. (180в) и пастоуси бѡахѡу въ тои же странѣ бѣдѡце и стрѣгоуце стражю ноцѣноу о стадѣ своѣмь.

•L.III,10

ER (11б,1-2) и въпрашахѡу его народи глше. что оубо сътворимь.

EO (258d) и въпрашаахѡ ѡего народи глѣше. чѣто оубо сътворимь

Ev.Arh. (151b) въпрашаахѡу же и народи глше. оучителю что сътворимь

Ev.Mst. (185в) и въпрашаахѡутъ и народи глше. оучителю что оубо сътворимь.

•L.III,14

ER (11б,15-16) въпрашахѡу же и воини глше. и мы чѣто сътворимь и рече къ нимь. никого же обидите ни оклеветаите. и сыти бѣдѣте оброки вашими.

EO (259b) въпрашаахъ же и и воини глѣще. и мы что сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите и довьльни бждѣте оброки вашими

Ev.Ar. (152a) въпрашаахоу же и воини глѣще. и мы что сътворимъ. и рече къ нимъ. никогоже не обидите. ни оклеветаите. и довьльни боудете оброки вашими.

Ev.Mst. (185b) въпрашаахоу же и воини глѣще и мы что сътворимъ. и рече к нимъ никого же обидите ни оклеветаите и довьльни боудете оброки вашими.

•L.II,3

ER (4г,16-17) и идѣахъ вси. къждо наѣатисѣ въ свои градъ.

EO (249c) и идѣахъ вси написать сѣ къждо въ свои градъ

Ev.Ar. (143a) и идѣахоу вси. къждо написати сѣ въ свои градъ.

Ev.Mst. (180b) и идѣахоу къждо написать сѣ въ свои градъ.

•Mt.III,6

ER (10a,4) и крѣщахоусѣ въ рѣцѣ иерданѣ. ѿ него. исповѣдающе грѣхы свое

EO (254c) и крѣщаахъ сѣ въ ерданьстѣи рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своѣ

Ev.Ar. (149b) и крѣстахоу сѣ ѿ него. въ иерданѣ. исповѣдающе грѣхы своѣ

Ev.Mst. (184b) и крѣщаахоусѣ вси въ иерданѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своѣ

•M.I,5

ER (10б,6-7) и похожѣше къ нему всѣ жидовскѣ страна. и ерслмляне и крѣщахоусѣ вси. въ ерданьстѣи рѣцѣ ѿ него. исповѣдающе грѣхы свое.

EO (255c) исхождааше же къ нѣмоу вѣса иоудейска страна. и иерслмлѣне. и крѣщаахж сѣ вѣси вѣ иердань(с)цѣи рѣцѣ отъ нѣго исповѣдающе грѣхты своѣ

Ev.Arh. (150a) и исходѣаше къ нѣмоу всѣ иоудейска страна. и иерслмлѣне. крѣщахоу вси вѣ иердань(с)цѣи рѣцѣ ѿ нѣго. исповѣдающе грѣхты своѣ.

Ev.Mst. (184г) и исхожааше к нѣмоу жидовьскаѣ страна и иер(о)слмлѣне. и крѣщаахоу сѣ вѣ иѡрданѣ рѣцѣ отъ нѣго исповѣдающе грѣхты своѣ.

•L.VI,18

ER (2в,11-12) приидоша послушати его. и цѣлѣтисѣ ѿ недуговъ своихъ. 18 и стражѣи ихъ ѿ дхъ нечистыхъ. ицѣлѣахоусѣ.

EO (233a) цѣлѣаахжсѣ

Ev.Arh. (134b) ицѣлѣахоусѣ

Ev.Mst. (174б) исцѣлѣахоусѣ

•M.IX,34

ER (3а,15) они же млъчахоу другъ къ другоу бо бесѣдоваша на поутѣ. кто естъ болии.

EO (248с) они же млъчаахж другъ къ другоу бо сътѣзашѣ сѣ на пѣти. кто естъ болии

Ev.Arh. (140а) они же мълчахоу. а другъ къ другоу сътѣзахоу сѣ. на поутѣ. кто естъ болии.

Ev.Mst. (178в) они же мълчаахоу. другъ къ другоу бо сътѣзали сѣ бѣхоу на поутѣ кто естъ болии.

•M.V,24

ER (2а,5-6) вѣ слѣдѣ іса идошѣ народи мнози. и оугнѣтахоутъ и.

EO (243а) послѣдовааше иісоу народъ многъ. и оугнѣтахж иего

Ev.Arh. (138b) идѣше по ісѣ народъ многъ. и оугнѣтахоутъ и.

Ev.Mst. (176в) по исѣ идѣше народъ много и оугнѣтаахоут и.

•L.II,47

ER (96,16) и оужасахоу же сѣ вси послоущаѣши его. о разоумѣ и о ѡвѣтѣхъ его.

EO (257a) оужасаахѣ же сѣ вси послоущаѣши ѣго. о разоумѣ. и отъвѣтѣхъ ѣго

Ev.Arh. (148b) оужасахоу же сѣ вси послоущаѣущи ѣго. ѡ разоумѣ и ѡвѣтѣхъ ѣго.

Ev.Mst. (183a) и оужасаахоу же сѣ вси послоущаѣущи кѣго о разоумѣ и ѡ отъвѣтѣхъ кѣго.

•Mt.IV,11

ER (136,1) тѣгда остави и диаволь и се англи пристѣпиша. и служѣху емоу

EO (262a) тогда остави и диаволь. и се англи пристѣпиша. и слоужаахѣ ѣмоу

Ev.Arh. (154b) тѣгда остави и диаволь. и се анѣгли пристоупиша. и слоужаху ѣмоу

Ev.Mst. (186г) тѣгда остави и диаволь и се англи пристоупиша. и слоужаахоу ѣму

•Mt.III,6

ER (10a,4) и крѣщахоу сѣ въ рѣцѣ иерданѣ. ѡ него. исповѣдаѣще грѣхы свое

EO (254c) и крѣщаахѣ сѣ въ ерданьскѣи рѣцѣ отъ него исповѣдаѣще грѣхы своѣѣ

Ev.Arh. (149b) и крѣстахоу сѣ ѡ него. въ иерданѣ. исповѣдаѣюще грѣхы своѣѣ

Ev.Mst. (184б) и крѣщаахоу сѣ вси въ иѡрданѣ отъ него исповѣдаѣюще грѣхы своѣѣ

•L.II,52

ER (9в,19) іс расташе прѣмоудростьж и тѣльмь и бгдтьж ѿ ба и члвѣкъ.

EO (257с) иіс же спѣаше. прѣмждростиѣж и тѣльмь и блгодатиѣж отъ ба и члвкъ

Ev.Arh. (148b) іс же расташе. премоурдостію и тѣльмь. и блг(д)тью ѿ ба и члвкы

Ev.Mst. (183б) ісь же спѣаше моудростію и въздрасъмь. и бг(д)тью отъ ба и чл(о)вкъ.

•L.VI,20

ER (2в,18) и ть възведь очи свои на оученикы свое глаше. 21 блажени ниции ꙗко ваше есть цртвие бжие

•L.II,38

ER (15в,6-7) та въ ть чась приставъши исповѣдашесѧ гви. и глаше мь всѣмь чаѣщимь избаниѧ въ ерслмѣ

EO (265с) и та въ ть чась приставъши. исповѣдаше сѧ гви. и глаше о нѣмь. всѣмь чаѣщимь. избавлѣниѧ въ иерслимѣ

Ev.Arh. (157a) и та въ ть чась приставъши. исповѣдаше сѧ гви. и глаше о нѣмь. всѣмь чюющемь избавлѣниѣ въ иер(с)лмѣ.

Ev.Mst. (190б) и та въ ть чась приставъши исповѣдаше сѧ гви. и глаше о немь всѣмь чаюциимь избавлѣниѧ въ іерс(о)лмѣ

•L.VI,19

PE (2в,13) и всь народь искаше прикасатисѧ емь. ꙗко сила из него исхождаше. исцѣлѧше всѣ.

•Mt.I,25

ER (4г,5) и не знаше еѧ. донде же роди сна его прѣвѣнцѧ. и нарече имѧ емоу іс

EO (248b) и не знааше ꙗѣ. донѣдеже роди снъ свои пър'вѣнць. и нарече имѣ ꙗемоу ꙗисъ

Ev.Arh. (143a) и не знааше ꙗѣ. донѣдеже родить снъ свои първѣнць. и наречеть имѣ ꙗемоу иисоусъ

Ev.Mst. (180б) и не знаѣаше ꙗѣ. донѣдеже родить снъ свои първѣнць. и нарече имѣ ꙗемоу ꙗисъ:-

•M.V,28

ER (2a,17) гласе бо ꙗко аще бо прикоснуся ризахъ его спсена бждоу

EO (243c) гласе бо ꙗко аще прикоснѣ сѣ понѣ ризѣ ꙗего. спсена бждѣ

Ev.Arh. (138b) гласе бо аще бо прикоснѣ сѣ понѣ ризѣ ꙗего. спсена бждѣ

Ev.Mst. (176в) гласе бо въ себѣ

•Mt.III,5

ER (10a,1) тѣгда исхожаше къ нему. въсь ерлмь. и въсь иудѣѣ. и въсь страна ерданьскаѣ.

EO (254c) тогда исхождаше къ нему. иерслмь. и въса иоудеа. и въса страна иерданьскаѣ.

Ev.Arh. (149a) тѣгда исхожаше къ нему въ иер(с)лмь и всѣ иудеѣ. и всѣ страна иерданьска.

Ev.Mst. (184б) тѣгда исхожааше к нему иер(о)слмь и въсь иоудѣѣ и всѣ страна иерданьскаѣ.

•L.II,51

ER (9в,17) и съниде съ нима и прииде въ назареѣ. и бѣ повиноуѣсѣ нима. мати же его съблюдаше въсь глы сѣ. въ срдци своемь

EO (257b) и съниде съ нима и прииде въ назареѣ. и бѣ повиноуѣсѣ нима мати же ꙗего съблюдаше въсь глы сѣ. сълагаѣщи въ срдьци своемь

Ev.Arh. (148b) и съниде съ нима. и приде въ назаревъ. и бѣ повиноуа има. и мти его съблюдаше вса глы сиа. въ срдци своемь.

Ev.Mst. (183б) и съниде съ нима и приде въ назаревъ. и бѣ покарла са има мати же кого съблюдаше вса глы сиа сълагаючи въ срдци своѣмь.

•L.II,19

ER (5в,17) мриа же съблѣдаше вса глы сиа. сълагажци въ срдци своемь.

EO (250d) мариа же. вса съблюдаше глы си сълагажци въ срдци своѣмь

Ev.Arh. (144b) мариа же съблюдаше вса глы сиа. сълагаючи въ ср(д)ци своѣмь.

Ev.Mst. (180г) мариа же съблюдаше вса глы сиа сълагаючи въ срдци своѣмь.

•Mt.V,2

ER (14a,17) и ѿврьзь оуста своа оучаше а гл.

Ev.Mst. (188б) и отъврьзь оуста своа оучаше я гл.

•Mt.II,18

ER (8a,11) гла(с) въ рамѣ слышанъ бѣсть. плачь и рѣдание и въплъ много. рахили плачѣщи са чадъ своихъ. и не хоташе оутѣшитиса яко не сѣть.

EO (253b) гласъ въ рамѣ. слышанъ бѣсть плачь и рѣдание и въплъ много рахиль плчѣщи са. чадъ своихъ и не хотѣше оутѣшити са яко не сѣть

Ev.Arh. (146b) гла(с) въ рамѣ слышанъ бѣсть. и плачь и рѣдание. и въплъ много. рахиль плачущю чадъ своихъ. и не хоташе са оутѣшити яко не соуть.

Ev.Mst. (181в) гласъ въ рамѣ слышанъ бысть плачь и рыдание и въплъ многъ. рахииль плачющи сѧ чадъ своихъ и не хотѣше оутѣшити сѧ ако не соуть.

•L.II,18

ER (8a,11) гласъ въ рамѣ слышанъ бысть плачь и рыдание и въплъ многъ. рахииль плачющи сѧ чадъ своихъ и не хотѣше оутѣшити сѧ ако не соуть.

•M.I,7

ER (106,15-16) и проп(о)вѣдаше гла. грядеть крѣплии мене. въ слѣдъ мене. емоу же нѣсмь достоинь. поклоньсѧ. раздрѣшити възвѣза сапогоу его.

EO (255d) и проповѣдаше гла грядеть крѣплии мене въслѣдъ мене.

Ev.Ar.h. (150b) проповѣдаше

Ev.Mst. (184г) проповѣдаше

•L.II,37

ER (15в,2) и та въдови осмь десѧть. ти четъри лѣта. ѡже не охощѣше. ѿ крове постъмь и молитвами слоужащи днь и ношь.

EO (265b) и та въдова. до осми десѧть и четърь лѣтъ ѡже не охощае отъ цркве. постъмь и молитвами. слоужащи ношь и днь

Ev.Ar.h. (157a) и та въдова бѣ. до осми десѧть. и .д. лѣ(т) ѡкоже не охощае цркве постъмь и млтвми. слоужащи ношь и днь.

Ev.Mst. (190б) и та въдова до осми десѧть и .д. лѣтъ. ѡже не охощае. отъ църкъве постъмь и м(о)лтвами слоужащи днь и ношь

•L.II,37

ER (6в,10) и та въдова. до осми десѧть и .д. лѣ(т). ѡже не охощае ѿ цркве. постъмь и молитвами лоужащи днь и ношь.

•L.II,48

ER (9в,5) и видѣвъша и дивистасѧ. и рече къ нему мти его. чѧдо чѣто сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе.

EO (257a-257b) и видѣвъша и. дивистасѧ. и къ нѣмоу мати ѣго рече чѧдо. чѣто сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе

Ev.Ar.h. (148b) и видѣвъша и дивистасѧ ѣмоу. и рече къ нѣмоу мти ѣго. чѧдо. чѣто сътвори намъ тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе.

Ev.Mst. (183a) и видѣвъша и дивиста сѧ. и рече к нѣмоу мати ѣго чѧдо. чѣто сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе.

- memorias

PE (1г,18) стоѧше и ѡнѣ ѿ оучени(к). ици среды стѧ недѣлѣ.

- Mt.III,14

ER (12a,2) ианъ же въз(б)ранѧше емоу гла. азъ требѧж ѿ тебе кръститисѧ. али ты градѣши къ мнѣ.

EO (260b) иоанъ же. възбранѧше ѣм' гла. азъ трѣбѧжъ отъ тебе кръстити сѧ а ты градѣши къ мнѣ

Ev.Ar.h. (152b) іѡнъ же възбранѧше ѣмоу гла. азъ требоую ѿ тебе крстити сѧ али ты идеши къ мнѣ.

Ev.Mst. (186a) іѡанъ же възбранѧше ѣмоу гла. азъ требую отъ тебе кръстити сѧ али ты градѣши къ мнѣ.

Las diferencias del ER con otros textos en unas formas de imperfecto se encuentran sólo 4 veces y todos están vinculadas al uso del verbo **быти**. En el ER se utiliza el imperfecto **бѧше**, mientras que en otros evangelios el aoristo de la base de imperfecto **бѣ**:

- M.I,6

ER (106,10) баше же иань облѣченъ власы вельблѣжи. и поасъ оуснѣанъ о чреслѣхъ его. и едѣ прѣжгы и медь дивии

EO (255d) бѣ

Ev.Ar. (150a) бѣ

Ev.Mst. (184r) бѣ

•L.II,40

ER (9a,5) и отрочѣ растѣше и крѣплѣшесѣ дхмь. испльнѣсѣ прѣмоу(дро)сти. и блдть бжѣ баше на немь.

EO (256c) отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѣ дхмь. наплѣнаѣ сѣ прѣмѣдрости и блгдть бжиѣ бѣ на немь

Ev.Ar. (148a) отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѣ дхмь. испльнѣа сѣ блгости. и блгдть божиѣ на немь.

Ev.Mst. (182r) отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѣ духмь испльнѣа сѣ премудрости и блг(д)ть бжиѣ бѣ на немь.

•L.II,40

ER (15b,14) очѣ же растѣше и крѣплѣшесѣ дхмь. испльнѣсѣ прѣмудрости. и блдть бжѣ баше на немь

EO (265c) отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѣ дхмь испльнѣа сѣ прѣмѣдрости. и благодать бжиѣ бѣ на немь

Ev.Ar. (157a) отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѣ дхмь. испльнѣа сѣ преоудрости. и блг(д)ть бжиѣ бѣ на немь

Ev.Mst. (190b) отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѣ дхмь. испльнѣасѣ прѣмоудрости. и блг(д)ть бжиѣ бѣ на немь

•L.II,40

ER (6r,2-3) отрочѣ же ростѣше и крѣплѣшесѣ дхмь. испльнѣсѣ прѣмоудрости. и блгдть бжѣ баше на немь

En los manuscritos encontramos tres formas inversas donde en el ER se utiliza el aoristo de la base de imperfecto y en otros manuscritos el imperfecto:

•Mt.III,4

ER (9г,15) тѣ же ианѣ. имѣаше ризоу своѣ влась вельблѣжѣ. и поѣсь оуснѣанѣ о чрѣслѣхѣ своихѣ. и ѣдѣ же его бѣ медѣ дивии.

EO (254b) самѣ же иоанѣ. имѣаше ризѣ своѣ. отѣ влась вельбѣждѣ. и поѣсь оуснианѣ. о чрѣслѣхѣ своихѣ ѣдѣ же ѣго бѣ акридѣ. и медѣ дивии.

Ev.Ar.h. (149a) самѣ же иванѣ. имѣаше ризоу ѿ влась вельблоужѣ. и поѣсь оуснианѣ о чрѣслѣхѣ ѣго. ѣдѣ же ѣго проузи и медѣ дивии.

Ev.Mst. (184б) самѣ же иванѣ имѣаше одѣникѣ своѣ отѣ влась вельблоужѣ. и поѣсь оуснианѣ о чрѣслѣхѣ своихѣ. ѣдѣ же ѣго бѣаше абрѣдикѣ и медѣ дивии.

•L.II,4

ER (4г,18) възиде же иосифѣ ѿ галилѣѣ. ѿ града назарефа. въ жидовскоуѣ. въ градѣ двдвѣ. иже нарицаетьсѣ въфлеомѣ. зане бѣ ѿ домоуѣ. и отѣчѣства двыдова.

EO (249с) възиде же иосифѣ отѣ галилеа из града назареѣьска. въ иоудеѣѣ. въ градѣ давидовѣ. иже нарицаеть сѣ виѣлеомѣ. занеже бѣаше отѣ домоуѣ и отѣ отѣчѣствиѣ двдва.

Ev.Ar.h. (143a) възиде же иосифѣ ѿ галилеѣѣ града назаретьскаго. въ иоудеѣѣ въ градѣ двдвѣ. иже нарицаеть сѣ виѣлеомѣ. зане бѣ ѿ домоуѣ и отѣчѣства. двдва.

Ev.Mst. (180б) възиде же іѡсифѣ отѣ галилеа из града назареѣьска. въ июдѣѣѣ. въ градѣ двдвѣ иже нарицаеть сѣ виѣлеомѣ. зане быти ѣмоуѣ отѣ домоуѣ и отѣ отѣчѣствиѣ двдва.

Combinaciones de varios imperfectos

En el ER la combinación de varios imperfectos se encuentra en correspondencia con los datos de otros evangelios 8 veces:

•L.II,40

ER (9a,6) и отроча расташе и крѣплашесѧ дхмь. испльнѧсѧ прѣмоу(дро)сти. и блдть бжѧ бѧше на немь.

EO (256с) отроча же растѣаше и крѣплиаше сѧ дхмь. наплъниѧ сѧ прѣмѣдрости и блгдять бжиѧ бѣ на нѣмь

Ev.Arh. (148a) отроча же расташе и крѣплиаше сѧ дхмь. испълниѧ сѧ блгости. и блгдть божиѧ на немь.

Ev.Mst. (182г) отроча же расташе и крѣплаше сѧ духъмь испълна сѧ премудрости и блг(д)ть бжиѧ бѣ на немь.

•L.II,40

ER (15в,15) очѧ же расташе и крѣплашесѧ дхмь. испльнѧсѧ прѣмудрости. и блдть бжѧ бѧше на немь

EO (265с) отроча же растѣаше и крѣплиаше сѧ дхъмь исплъниѧ сѧ прѣмѣдрости. и благодать бжиѧ бѣ на нѣмь

Ev.Arh. (157a) отроча же расташе и крѣплиаше сѧ дхмь. испълниѧ сѧ преоудрости. и блг(д)ть бжиѧ бѣ на нѣмь

Ev.Mst. (190б) отроча же расташе и крѣплаше сѧ дхъмь. испълниѧсѧ прѣмоудрости. и блг(д)ть бжиѧ бѣ на немь

•L.II,40

ER (6г,2-3) отроча же росташе и крѣплашесѧ дхмь. испльнѧсѧ прѣмоудрости. и блгдть бжѧ бѧше на немь

•Mt.III,4

ER (9г,16) тѣ же иань. имѣаше ризоу своѣ влась вельблѣжь. и поашь оуснѧнь о чреслѣхь своихь. и ѡдѣ же его бѣ медь дивии.

EO (254b) самъ же иоанъ. имѣаше ризѣ своѣж. отъ власъ вельбѣждь. и поѣсъ оуснианъ. о чрѣслѣхъ своихъ ѣдъ же ѣго бѣ акридъ. и медъ дивии.

Ev.Arh. (149a) самъ же иванъ. имаше ризоу ѿ власъ вельблоужь. и поѣсъ оуснианъ о чреслѣхъ ѣго. ѣдъ же ѣго проузи и медъ дивии.

Ev.Mst. (184б) самъ же иванъ имаше одѣникъ своѣ отъ власъ вельблоужь. и поѣсъ оуснианъ о чреслѣхъ своихъ. ѣдъ же ѣго бѣаше абрѣдикъ и медъ дивии.

•L.VI,19

ER (2в,16) и всь народъ искаше прикасатисѣ емь. ѣко сила из него исхождаше. исцѣлѣше всѣѣ.

•L.II,40

ER (6г,3) отрочѣ же росташе и крѣплѣшесѣ дхмь. испльнѣшесѣ прѣмоудрости. и блгдть бжѣ блѣше на немь

•L.VI,19

ER (2в,15) и всь народъ искаше прикасатисѣ емь. ѣко сила из него исхождаше. исцѣлѣше всѣѣ

Las combinaciones de aoristo e imperfecto en los manuscritos coinciden de nuevo en 6 casos:

•M.IX,33

ER (3а,12) прииде іс и оученици его. въ каперьнаоумь. и въ домоу въпрашааше. чьто на поути въ себѣ помы(ш)лѣаше.

EO (248b) приде іис. и оученици ѣго. въ къпернаоумь и въ домоу бывъ. въпрашааше ѣ. чьто на пѣти помышлѣаше въ себѣ

Ev.Arh. (140а) вѣниде іс и оученици ѣго въ капернаоумь. и въ домоу бывъ. въпрашааше ѣ. что на поути въ себе помышлѣаете.

Ev.Mst. (178в) приде ісѣ и оученици ѣго. въ каперьнаоумь. и въ домоу бывъ въпрашааше ѣ чьто на поути въ себѣ помышлѣаше.

•Mt.II,9

ER (76,13) они же послоушавъшеи црѣ идоша. и се з(в)ѣзда на вѣстоцѣ. ꙗже видѣша. идаше прѣдъ ними. доиде же пришьдъши ста врѣхѣ. и иде же бѣ отрочѣ.

EO (252a), Ev.Arh. (145b), Ev.Mst. (181б) они же послоушавъше цра идоша. и се звѣзда. ꙗже видѣша на вѣстоцѣ. идѣше прѣдъ ними. дондеже пришьдъши ста. вър'хоу идеже бѣ отрочѣ

•L.II,38

ER (6в,15) и та въ тѣ часѣ приставъши исповѣдаше сѣ гни. глааше о немь. въсѣмь члѣщиимь избавлениѣ въ еролмѣ.

•M.I,5

ER (10б,4) и похожаше къ нему въсѣ жидовьскаѣ страна. и ерслмлѣне и крѣщахоусѣ вси. въ ерданьстѣи рѣцѣ ѿ него. исповѣдающе грѣхѣи свое.

EO (255с) исхождаше же къ нѣмоу въса иоудеиска страна. и иерслмлѣне. и крѣщаахѣ сѣ вси въ иерданьстѣи рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхѣи своѣи

Ev.Arh. (150a) и исходѣаше къ нѣмоу всѣ иоудеиска страна. и иерслмлѣне. крѣщахоу вси въ иердань(с)тѣи рѣцѣ ѿ него. исповѣдающе грѣхѣи своѣи.

Ev.Mst. (184г) и исхожааше к нѣмоу жидовьскаѣ страна и иер(о)слмлѣне. и крѣщаахоу сѣ въ иѣрданѣ рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхѣи своѣи.

•L.II,38

PE (6в,15) и та въ тѣ часѣ приставъши исповѣдаше сѣ гни. глааше о немь. въсѣмь члѣщиимь

•L.II,38

ER (15в,7-8) и та въ тѣ часѣ приставъши исповѣдашесѧ гви. и глаше
мъ въсѣмъ члжцимъ избаниѧ въ ерслмѣ
EO (265с), Ev.Arh. (157a), Ev.Mst. (190б) и та въ тѣ часѣ приставъши.
исповѣдааше сѧ гви. и глаше о нѣмъ.

El participio y el imperfecto

La posibilidad del uso de participio en vez de las formas verbales se ve ya en los manuscritos eslavos más antiguos y está relacionada con diferentes factores tanto de carácter textológico como sintáctico. En la historia de la lengua rusa esta cuestión todavía requiere un estudio. Se sabe que «en antiguo ruso las construcciones con participios se utilizaban poco, y siempre la preferencia correspondía a las formas personales del verbo».²²⁶

En el ER encontramos sólo una diferencia en este aspecto con todo el resto de mesiatseslovs, cuando en el ER se utiliza la forma de imperfecto y en otros evangelios – del participio en pasado, ver:

•Mt.II,4

ER (7a,4-5) и събра въсѧ архиерѣѧ. и кнѣжнѣикѣ юдѣскѣ. въпрашаше ѧ. кѣде хс рааждаетьсѧ.

EO (251с), Ev.Arh. (145a), Ev.Mst. (181a) - и събравъ. въсѧ архиерѣѧ и кнѣжнѣикѣ юдѣскѣѧ. въпрашааше ѧ. кѣде хс рааждаеть сѧ.

En otros casos en los manuscritos encontramos el uso parecido de participio + imperfecto:

•L.III,18

ER (11г,4) многа же ина блгсвѣствствоуѧ. глаше къ людѣмъ

EO (259d) многа же и ина оутѣшаѧ. благовѣстовааше людѣмъ

Ev.Arh. (152a) многа же ина благовѣствоуѧ глаше къ людѣмъ

Ev.Mst. (185г) многа же оубо ина оутѣшаѧ. благовѣстовааше людѣмъ

²²⁶ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. Р. 596.

•M.V,30

ER (26,4) и абие іс оцѣти силоу ишьдъшжж ѿ не. и обращьшсѧ въ народѣ глце кѣто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

EO (243c) и абие иіс оцоушь въ себѣ силж ишьдъшж отъ него. обращь сѧ въ народѣ глаше кѣто прикоснж сѧ ризахъ моихъ

Ev.Arh. (139a) и абик іс. очюти въ себе силоу ишьдъшю ѿ него. обращь сѧ въ народѣ глаше. кѣто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

Ev.Mst. (176г) и абик ісѣ разоумѣвъ въ себѣ силоу ишьдъшюю отъ него. обративъ сѧ въ народѣ глаше кѣто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

En el ‘ultimo ejemplo se ven dos cadenas verbales:

1.оцѣти - оцоушь - очюти - разоумѣвъ (aoristo- participio pasado – aoristo– participio pasado)

2.обращьшсѧ - обращь сѧ - обращь сѧ - обративъ сѧ (todas las formas del participio pasado).

3.глце - глаше - глаше - глаше (participio presente – imperfecto – imperfecto – imperfecto).

De este modo, el análisis de 50 casos del uso de imperfecto en el ER permite concluir que el imperfecto en el ER se utiliza en su lugar de origen, al igual que en el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

3.8.2.2. El aoristo

En el ER encontramos 320 formas de aoristo. Examinaremos todos los casos encontrados en la tabla comparativa:

1 p. sg.	видѣхъ (12б,18-19; 12в,10-11), вѣдѣхъ (12в,2), възьвахъ (7г,14), блг оизволи(х) (11г,17), бл гоизволихъ (12а,20), изволихъ (8в,3), крѣстихъ (10в,3), придохъ (12б,15), съвѣдѣтельствовахъ (12в,11-12), рекохъ (12б,9), вѣхъ (12б,13)
----------	--

3 p. sg.	<p> благоиꝑволи (8в,5), бл̃ ви (15а,8; 15б,1), бы(с) (2б,13; 4г,15; 5б,13; 7г,16; 12б,11; 12в,15), бысть (4в,14; 5а,8; 5б,20; 5г,5; 8а,7; 8г,18; 9а,13; 9б,10; 10а,19; 10г,3; 11г,15; 13б,4), бѣ (4б,13; 5а,3; 5а,13; 6а,4; 6а,8; 6а,9; 6б,9; 6в,2; 6г,9; 7б,16; 7г,10; 9в,15; 9г,20; 12б,12; 14г,12; 14г,17; 14г,18; 15а,18; 15б,12; 15г,2), видѣ (11г,12; 12а,14; 12б,4; 16в,19), възалька (12г,1-2), въземлѣ (12б,6-7), възиде (4г,18-19; 12а,12; 14а,13), въселисѣ (8б,5; 13б,7-8), въсиѣ (13в,3), въста (16б,6-7), въсхотѣ (4в,1-2), роди (3в,18; 3в,19; 3в,20; 3г,2; 3г,3; 3г,4; 3г,5; 3г,6; 3г,7; 3г,9; 3г,10; 3г,11; 3г,12; 3г,13; 3г,15; 3г,16; 3г,17; 3г,17; 3г,19; 3г,20; 4а,1; 4а,2; 4а,2-3; 4а,3-4; 4а,5; 4а,5; 4а,6; 4а,10; 4а,11-12; 4а,13; 4а,14; 4а,15; 4а,16; 4а,17; 4а,18; 4а,19; 4а,20; 4б,1; 4б,2; 4г,6; 5а,10-11), родисѣ (4б,4; 5б,7), ѡвѣща (3б,11), искоуси (13а,5), изиде (4г,11; 16в,10), ѣзидеть (7а,15), запов(ѣ) (1в,12), запов(д) (1г,16), заповѣда (1б,2), запрѣти (8б,17-18), съказа (5в,7; 11а,7), Обрѣте (16г,10), Обрѣтесѣ (4б,16-17), испыта (7а,19-20; 8а,3-4), жи (7г,3), крѣстисѣ (11г,10), изби (7г,18-19), положи (5а,12), послоуша (1а,4), послоушать (2в,8), пост(а) (1в,18), постави (3б,3; 12г,13-14), постисѣ (12в,18), посъла (1б,1; 16в,16), поѣ (7г,7-8), поѣты (12г,12), поятъ (13а,6), приде (6а,13; 9г,5), исцѣлѣ (2б,1), исѣкнѣ (2а,19), събра (7а,4), съвѣдѣтельствова (12б,17), нарече (4г,7), начѣ (13в,4; 16а,8), наѣтъ (16в,11; 16г,15), Оста (9а,19), призва (1а,16; 3а,18), съмѣтесѣ (7а,2-3), съниде (9в,13), сътвори (3а,7; 3б,19-20; 4г,2-3; 9в,2-3; 16г,7), припаде (2б,14), приѣ (4г,4), прикосносѣ /sic!/ (2а,16), прикосноу (2б,9), прикосноусѣ (2а,17-18; 2б,5), прѣбы (12в,1), разоумѣ (2а,20; 9а,20-1; 9б,18), показа (13а,8), ста (5а,19), стоѣ (2в,1), ѡтиде (7г,9; 8б,3), </p>
----------	--

	отииде (13б,5), повелѣ (4г,3), прииде (3а,10; 9в,14; 15а,2), ѡвиса (4в,5; 7в,20; 8а,14), Остави (12а,11; 13а,19), бл҃ гви (6б,12), блгѣ ви (6а,19), йцѣ(л)и (8б,16-17), ѡщ҃жи (2б,2), зачатъса (5г,10; 9а,4), прийтѣ /sic!/ (4в,17), приаѣты (15а,7), приаѣтъ (6а,17-18), родить (4в,10; 4в,17-18), гл҃ а (3а,19; 9в,12-13; 11б,4; 12б,5; 16г,11; 16г,15; 16г,19), дасть (1а,17), приближи (9г,8-9; 13в,6-7), приближиса (1б,9-10), сп҃с е (2б,18), събыстьса (8а,4-5), повиты (5а,12) прииде (2б,14; 10г,6; 11г,8; 11г,19), ре(ч) (1в,15; 3а,6; 3б,18; 3в,12; 15а,8; 16в,6), рече (1в,4; 2б,15; 2б,16; 3б,4-5; 5б,2; 6а,19-20; 6б,12; 7б,3; 9в,1; 9в,6; 11б,12-13; 11б,18; 12а,6; 12в,5; 12г,3; 12г,7; 12г,15; 13а,3; 13а,10-11; 13а,13-14; 13г,3; 15б,2; 15г,15; 15г,17; 16г,1)
1 p. plur.	възбранихомъ (3б,16-17), придохомъ (6г,20)
2 p. plur.	изидосте (16а,10; 16а,13), ѡизидосте (16а,17-18), помы(ш)ласте (3а,14), приаѣсте (1б,15)
3 p. plur.	бесѣдоваша (3а,16), въздрадовашася (7б,18-19), възнесоша (5г,13-14), възвратишася (5в,20-1; 6в,20; 7в,11; 8г,13; 15в,12-13), гл҃ аша (16г,13), гл҃ ша (2б,6), дивишася (5в,15), испльниша (5г,11), испльнишася (5а,9-10; 5г,6), видѣша (5г,4; 7б,12-13; 8г,16; 13б,19-20), пристоупиша (14а,14-15), пристѣпиша (13а,20-1), идоша (2а,4), идоша (7б,11; 8б,15-16; 14а,7; 16г,5), наплънишася (8г,19), нарекоша (9а,1-2), нарѣша (5г,8), ѡтидоша (7в,13), приидоша (6г,15-16), принесоша (7в,7), приидоша (2в,7-8; 11б,8-9), оуболашася (5б,1), оувидѣша (7в,1-2), ѡврьзошася (12а,13-14), поклонишася (7в,4-5), слышася (8г,16-17), рекоша (11б,10), рѣша (5в,3; 7а,8), слышаша (5г,3), ч҃ждишася (1а,1-2),

	прѣ кша (16б,18) Обрѣтж (5в,8-9), ѿидоу (5б,20-1), приидж (5в,7), съказаша (5в,12) съкончашася (6в,18-19) съконьчашася (15в,10-11)
2 p. dual	искаста (9б,4-5), но вѣсте (9в,8)
3 p. dual	бысте (5а,9), (в)ведосте (6а,14), видѣсте (6б,3; 15а,12), но възвратистася (9б,7-8), искаста (9в,7) въведоста (15а,3), възнесоста (14в,20), дивистася (9б,20-1), сънастася (4б,16), прѣидоста (9б,3-4), хожаста (9а,9-10), Обрѣтоста (9б,11), разумѣста (9в,11-12)

Un interés especial en el texto del ER tiene la presencia de las formas de aoristo antiguo, ya ausente s en la mayoría de los textos antiguo rusos. El tipo principal de aoristo antiguo ruso era el nuevo sigmático que estructural y funcionalmente estaba contrapuesto al imperfecto como otro simple pasado.²²⁷ En la confirmación de este hecho tenemos el material del ER, en el manuscrito hemos descubierto 315 formas de aoristo nuevo sigmático. Pero además de estas nuevas formas encontramos en el manuscrito 8 ejemplos del aoristo muy antiguo.

Así, el *aoristo viejo sigmático* está representado por 5 ejemplos: **вѣхь** (12б,13), **вѣсте** (9в,8), **нарѣша** (5г,8), **рѣша** (5в,3; 7а,8), comparamos con las formas paralelas en el ER: **вѣдѣхь** (12в,2), **рекохь** (12б,9), **нарекоша** (9а,1-2), **рекоша** (11б,10), **прѣ кша** (16б,18).

También encontramos en el texto tres ejemplos muy raros para un evangelio antiguo ruso de *aoristo asigmático* de 3ª persona del plural: **Обрѣтж** (5в,8-9), **ѿидоу** (5б,20-1), **приидж** (5в,7). Encontramos estas formas en los manuscritos antiguo-eslavos, por ejemplo, en el Ev.Ass., en el Ev. Zogr.

²²⁷ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. Р. 471.

Comparamos todas las formas antiguas encontradas en el ER con las formas de las mismas lecturas del EO, Ev.Arh., Ev.Mst.:

•L.II,49

ER (9в,8) и рече къ нима чѣто ѡко искаста мене. не вѣсте ли ѡков(а) ѡже сѣтъ ѡца моего. въ тѣхъ достоинь ми бѣти.

EO (257b) и рече къ нима чѣто ѡко искаста мене не вѣста ли ѡко ѡже сѣтъ оца моего въ тѣхъ достоинь ми бѣти

Ev.Arh. (148b) и рече къ нима. чѣто ѡко искаста мене. не вѣста ли ѡко ѡже соуть оца моего. въ тѣхъ достоинь ми бѣти.

Ev.Mst. (183a) и рече к нима. чѣто ѡко искаста мене. не вѣста ли ѡко въ тѣхъ ѡже соуть оца моего достоинь ми быти.

Este ejemplo es el único caso en el que los cuatro manuscritos coinciden las formas del aoristo viejo sigmático. Pero aquí llama la atención también otro rasgo del ER: el uso de la terminación -сте para la expresión de 2 persona dual al lado de -ста antiguo eslavo de otros manuscritos, posiblemente, por error:

•I.I,31

ER (12б,13) и азъ не вѣхъ его. нѣ да ѡвитьсѡ излеви. сего ради приидохъ азъ въ водѣ крѣстѡ.

EO (260d) и азъ не вѣдѣахъ ѡго нѣ да ѡвить сѡ и излеви сего ради придохъ азъ. въ водѣ крѣстѡ

Ev.Arh. (153a) и азъ не вѣдѡхъ ѡго. нѣ да ѡвить сѡ илеви. сего сего ради придохъ азъ. азъ въ водѣ крѣстѡ.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдѡхъ ѡго нѣ да ѡвит сѡ излви. сего ради придохъ азъ въ водѣ крѣстѡ.

•L.II,21 (diciembre)

ER (5г,8) нарѣша

La lectura es ausente en otros mesiatseslovs

•Mt.II,5

ER (7а,8) рѣша въ вифлеомѣ иждѣистѣмь. тако бо ѱано есть прркмь.

EO (251c) они же рекоша ѿмоу въ виѡлееми иоудеистѣи тако бо писано ѿсть пркъмь

Ev.Arh. (145a) они же рекоша ѿмоу. въ виѡлеомѣ иоудеисцѣмь. тако бо писано естъ пр(о)ркьмь.

Ev.Mst. (181a) они же рекоша ѿмоу въ виѡлеемѣ иоудѣистѣмь. тако бо писано ксть пр(о)ркьмь.

•I.I,30

ER (126,8) съ естъ о немь же азъ рекохъ. по мнѣ грядеть моужь. иже прѣдъ мною бы(с). ако пръвѣ мене бѣ.

EO (260d) съ ѿсть о немьже азъ рекохъ по мнѣ идеть мжжь. иже прѣдъ мною бысть яко пръвѣи мене бѣ

Ev.Arh. (153a) съ ѿсть о немьже азъ рекохъ. по мнѣ идеть моужь иже предъ мною бы(с) яко пръвѣи мене бѣ.

Ev.Mst. (186б) съ ксть о немь же азъ рѣхъ по мнѣ грядеть моужь. иже прѣдъ мною бысть ако пръвѣ мене бѣ.

•L.II,15

ER (56,20) и бысть ако Ѡидоу англи. Ѡ нихъ на нбо. и члвци пастыри рѣша дроугъ къ дроугъ. прѣидѣмь оубо. до виѡлеома. и видимъ гла(с) бѣвши. иже гь съказа намь.

EO (250c) и бысть. яко отидоша отъ нихъ на нбо англи. и члци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. прѣидемь оубо до виѡлеема и видимъ гль съ бѣвшии. иже гь съказа намь

Ev.Arh. (144a) и бы(с) ѿгда Ѡидоша Ѡ нихъ англи на нбо. и члвци пастыри рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмь оубо въ виѡлеомь. и видимъ гла(с) съ бѣвшии. иже гь съказа намь.

Ev.Mst. (180г) бысть яко отидоша отъ нихъ англи на нбо. и чл(о)вци пастоуси рѣкоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмь оубо до виѡлеема и видимъ гласъ бѣвшии иже гь съказа намь.

•L.II,16

ER (5в,7) и приидѣ подвигышесѧ. и обрѣтѣ мриѣ же иосифа. и младенець лежѧць въ ѧсльхъ.

EO (250d) и придоша подвигыше сѧ и обрѣтоша мариѣ же иосифъ и младенець лежѧць въ ѧсльхъ

Ev.Arh. (144a) и придоша подвигыше сѧ. и обрѣтоша мрию же иосифа. и младенець лежѧць въ ѧсльхъ.

Ev.Mst. (180г) и придоша подвигыше сѧ и обрѣтоша марию же иѡсифа. и младенець лежѧць въ асльхъ.

Como vemos, en 6 ejemplos de 8 el ER está contrapuesto a todos los mesiatsešlovs antiguo ruso por el uso de antiguas formas de aoristo.

Se conoce que en el antiguo ruso no existían los tipos arcaicos de aoristo, sólo se encontraban en los manuscritos tempranos de los siglos XI-XII, copiados de los originales eslavos del sur,²²⁸ como en el Ev.Arh., Pandekty de Antioh etc.

Como un tipo de aoristo antiguo se puede considerar las formas con la terminación –ть en la 3 persona sg.²²⁹ En el ER –ть se utiliza 34 veces al lado de 179 formas de la 3 persona de aoristo sin ella: зачѧтьсѧ (5г,10; 9а,4), прийтѣ (4в,17), приѧты (15а,7), приѧть (6а,17-18), родитѣ (4в,10; 4в,17-18), сьбыстьсѧ (8а,4-5), дасть (1а,17), повиты (5а,12), наѧть (16в,11; 16г,15), послоушѧть (2в,8), поѧты (12г,12), поѧть (13а,6), ѣзидеть (7а,15), бы(с) (2б,13; 4г,15; 5б,13; 7г,16; 12б,11; 12в,15), бысть (4в,14; 5а,8; 5б,20; 5г,5; 8а,7; 8г,18; 9а,13; 9б,10; 10а,19; 10г,3; 11г,15; 13б,4). De nuevo es difícil hablar del carácter de la reducida en esta terminación del ER. En antiguo eslavo la terminación –ть tenía la vocal reducida ѣ. Hacía la presencia de la vocal ѣ en esta forma indican las escrituras con ѣ antes de la palabra que empieza por el и: прославиты и, поставиты и etc.²³⁰ Posiblemente, sobre una pronunciación

²²⁸ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. Р. 471.

²²⁹ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. Р. 471.

²³⁰ Селищев А. М. Старославянский язык. М., 2001. Р.154-155.

parecida de estas formas en la lengua del escribano del ER hablan tres formas de aoristo en –ы del ER, comparemos:

•Mt.IV,5

ER (12г,12) тъгда поѡтъ и дѡволъ. въ стѣи градъ. и постави и на крилъ црквѣнѣмь.

EO (261с) тогда поѡтъ и дѡволъ. въ стѣ градъ. и постави и на крилъ црквѣнѣмь.

Ev.Arh. (154a) тъгда поѡты и дѡволъ. въ стѣи градъ. и постави и на вратѣ црквѣнѣмь.

Ev.Mst. (186в) тъгда поѡтъ и дѡволъ въ стѣи градъ и постави и на крилъ црквѣнѣмь

•L.II,28

ER (15a,6) и тѣ приѡтъ на роукоу своеж. и блви ба и ре(ч)

EO (264d) и тѣ. приѡтъ ѡ на рѡкоу своѡю и блг(о)слови сумеонъ ба и рече

Ev.Arh. и тѣ приѡты и на роукоу своѡю и блгослови семеонъ ба и рече.

Ev.Mst. (190a) и тѣ приѡтъ ꙗ на роукоу своѡю. и блг(с)ви сумешнъ ба и рече

Este ejemplo, además del rasgo indicado, habla también de que después del verbo que nos interesa estaba el pronombre demostrativo en masculino и, y no en neutro ѡ, como vemos en otros manuscritos para indicar отрочѡ, es decir en el ER se refleja el género no formal, sino de sentido.

•L.II,7

ER (5a,12) и повиты и

EO (250a) и повить ѡго

Ev.Arh. (143b) и пови и

Ev.Mst. (180в) и пови и

Estudiaremos muchos ejemplos de nuevo aoristo en el ER sin la terminación -тъ: благоизволи (8в,5), бл̑ ви (15а,8; 15б,1), бѣ (4б,13; 5а,3; 5а,13; 6а,4; 6а,8; 6а,9; 6б,9; 6в,2; 6г,9; 7б,16; 7г,10; 9в,15; 9г,20; 12б,12; 14г,12; 14г,17; 14г,18; 15а,18; 15б,12; 15г,2), видѣ (11г,12; 12а,14; 12б,4; 16в,19), възалька (12г,1-2), възведь (2в,16-17), възвратистася (9б,7-8), въземля (12б,6-7), възиде (4г,18-19; 12а,12; 14а,13), възелися (8б,5; 13б,7-8), всиа (13в,3), вьста (16б,6-7), вьсхотѣ (4в,1-2), роди (3в,18; 3в,19; 3в,20; 3г,2; 3г,3; 3г,4; 3г,5; 3г,6; 3г,7; 3г,9; 3г,10; 3г,11; 3г,12; 3г,13; 3г,15; 3г,16; 3г,17; 3г,17; 3г,19; 3г,20; 4а,1; 4а,2; 4а,2-3; 4а,3-4; 4а,5; 4а,5; 4а,6; 4а,10; 4а,11-12; 4а,13; 4а,14; 4а,15; 4а,16; 4а,17; 4а,18; 4а,19; 4а,20; 4б,1; 4б,2; 4г,6; 5а,10-11), родися (4б,4; 5б,7), ѿвѣща (3б,11), искоуси (13а,5), изиде (4г,11; 16в,10), заповѣ (1в,12), заповѣ (д) (1г,16), заповѣда (1б,2), запрѣти (8б,17-18), съказа (5в,7; 11а,7), Обрѣте (16г,10), Обрѣтеся (4б,16-17), испита (7а,19-20; 8а,3-4), жи (7г,3), кръстися (11г,10), изби (7г,18-19), положи (5а,12), послоуша (1а,4), пост(а) (1в,18), постави (3б,3; 12г,13-14), постися (12в,18), посьла (1б,1; 16в,16), посьлоу (10а,12; 16б,2), поа (7г,7-8), приде (6а,13; 9г,5), исцѣлѣ (2б,1), исакнж (2а,19), събра (7а,4), съвѣдѣтельствова (12б,17), нарече (4г,7), нача (13в,4; 16а,8), Озирашеся (2б,10), Оста (9а,19), призьва (1а,16; 3а,18), съказаша (5в,12), съкончашася (6в,18-19), съконьчашася (15в,10-11), съматеся (7а,2-3), съниде (9в,13), сътвори (3а,7; 3б,19-20; 4г,2-3; 9в,2-3; 16г,7), припаде (2б,14), приа (4г,4), прикоснося /sic!/ (2а,16), прикосноу (2б,9), прикосноуся (2а,17-18; 2б,5), прѣбы (12в,1), разоумѣ (2а,20; 9а,20-1; 9б,18), показа (13а,8), ста (5а,19), стоа (2в,1), Остани (12а,7), отиде (7г,9; 8б,3), отииде (13б,5), повелѣ (4г,3), прииде (3а,10; 9в,14; 15а,2), авися (4в,5; 7в,20; 8а,14), Остави (12а,11; 13а,19), бл̑ гви (6б,12), блг̑ ви (6а,19), йцѣ(л)и (8б,16-17), ѡщжти (2б,2), гл̑ а (3а,19; 9в,12-13; 11б,4; 12б,5; 16г,11; 16г,15; 16г,19), приближи (9г,8-9; 13в,6-7), приближися

(16,9-10), спѣ е (26,18), придетъ (26,14; 10г,6; 11г,8; 11г,19), прркса (166,16).

De este modo, ya los datos de construcción de formas de aoristo del ER son testimonio de los rasgos rusos de este manuscrito y también sobre una gran cercanía del manuscrito con el protógrafo antiguo eslavo, ya que en el texto se conservan bastantes formas arcaicas del aoristo que prácticamente están ausentes en los evangelios antiguo rusos que llegaron hasta ahora, incluido el EO.

Comparando los manuscritos hemos encontrado un caso de diferencias relacionado con la construcción de aoristo en el ER, EO, Ev.Mst. en contraposición al Ev.Arh.:

•Mt.XX,6

ER (16г,8) въ единомуж же на десѣте годинж. гшъдъ обрѣте друггыѧ празднь. и гла имъ. что стоите съде въсь днь праздни.

EO (268b) въ ѡединжѧ же на десѣте годинж ишъдъ. обрѣте друггыѧ стоѧща праздны и гла имъ чьто съде стоите въсь днь праздни

Ev.Arh. (159a) и въ ѡдиноюю на десѣте годиниу ишъдъ сътвори тако. ѡбрѣ друггыѧ праздны и гла имъ. что съде стоите въсь днь праздни.

Ev.Mst. (193б) въ ѡдиноюю же на десѣте годиниу ишъдъ обрѣте друггыѧ стоѧща и гла имъ. что съде стоите въсь днь праздни.

Hemos estudiado todos los contextos en los que se utiliza el aoristo en el ER (en total 325). En 317 casos el uso de aoristo coincide en los manuscritos. Ya que el material completo ocuparía mucho espacio y nosotros tenemos un interés especial por las diferencias del ER de otros textos antiguo rusos, los ejemplos aquí no enumeramos todos los ejemplos. En el caso de necesidad el material siempre se puede comparar con la tabla comparativa de mesiatseslovs (suplemento 2).

Aquí estudiaremos sólo aquellos casos en los que los mesiatseslovs tienen diferencias en el uso de aoristo e imperfecto.

3.8.2.3. Las diferencias en el uso de formas de aoristo y imperfecto

El uso de formas de aoristo e imperfecto en los cuatro manuscritos prácticamente en todo coincide. Pero hemos encontrado algunos casos en los que la forma de aoristo o imperfecto en el ER se diferencia con los datos del resto de mesiatseslovs. Estudiaremos estos ejemplos más en detalle.

Aoristo del ER en vez del imperfecto de otros manuscritos

En el ER el Aoristo se utiliza varias veces donde en otros evangelios se usa el imperfecto.

•M.V,24

ER (2a,3) въ слѣдѣ іса идоша народи мнози. и оу҃гнѣтахоу҃ть и.

EO (243a) послѣдовааше іисоу народѣ многѣ. и оу҃гнѣтахѣ іего

Ev.Ar. (138b) идаше по ісѣ народѣ многѣ. и оу҃гнѣтахоу҃ть и.

Ev.Mst. (176b) по ісѣ идаше народѣ многѣ и оу҃гнѣтаахоу҃ть и.

•Mt.XII,15

ER (86,15) въ слѣдѣ іса идоша народи мнози. и ицѣ(л)и ѿ всѣхъ.

EO (245c) послѣдовааше іисови народѣ многѣ и исцѣли ѿ всѣхъ

Ev.Ar. (147a) въ слѣдѣ іса идоша народи мнози. и цѣли ѿ всѣхъ.

Ev.Mst. (182a) въ слѣдѣ іса идоша народи мнози. и исцѣли ѿ всѣхъ.

•I.I,31

ER (126,13) и азъ не вѣхъ его. нѣ да ѡвѣтъ ѿ излеви. сего ради приидохъ азъ въ водѣ крѣста.

EO (260d) и азъ не вѣдѣхъ іего нѣ да ѡвѣтъ ѿ излеви сего ради приидохъ азъ. въ водѣ крѣста

Ev.Ar. (153a) и азъ не вѣдѣхъ іего. нѣ да ѡвѣтъ ѿ излеви. сего сего ради приидохъ азъ. азъ въ водѣ крѣста.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдахъ ꙗго нъ да явит сѧ излви. сего ради придохъ азъ въ водѣ крѣста.

•I.I,33

ER (12в,2) и азъ не вѣдѣхъ его. нъ пославъи мѧ въ водѣ крѣститъ ть мнѣ рече. на него же оузъриши дхъ съходящъ. и прѣбывающъ на немъ. съ есть крѣстаи дхъмъ стмъ.

EO (261a) и азъ не вѣдѣахъ ꙗго нъ пославъи мѧ крѣститъ въ водѣ. ть мнѣ рече надъ нъже оузъриши дхъ съходящъ. и прѣбывающъ на немъ съ ꙗсть крѣстаи дхъмъ стымъ.

Ev.Ar. (153b) и азъ не видѣхъ ꙗго. нъ пославъи мѧ крѣститъ въ водѣ. ть мнѣ рече. надъ нъже оузриши дхъ съходящъ. и пребывающъ на немъ. и азъ видѣхъ. ꙗко съ ꙗсть крѣстаи дхъмъ стмъ.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдахъ ꙗго нъ пославъи мѧ крѣститъ въ водѣ ть мнѣ рече. надъ нъ же аще оузъриши дхъ съходящъ и пребывающъ на немъ. ть ксть крѣстаи дхъмъ стымъ.

En este ejemplo en todos los manuscritos es utilizado parede ser un imperfecto, sólo en el ER encontramos su forma fusionada. Es demostrativo que los datos del ER y del Ev.Ar. de nuevo coinciden que puede tener su explicación textológica (ver capítulo 6).

•M.V,31

ER (26,6) и глаша ёмоу оученици его. видѧ народъ оугнѣтажць тѧ. глаши кто сѧ прикосноу мн

EO (243с) и глаахж ёмоу оученици ꙗго видиши народъ оугнѣтажць тѧ и глаеши кьто сѧ прикоснж мнѣ

Ev.Ar. (139a) и глаша ёмоу оученици ꙗго. видѧ народъ оугнѣтаюць тѧ. и глаше кто прикосноу сѧ мнѣ.

Ev.Mst. (176г) и глаахоу ёмоу оученици ꙗго видиши ли народъ оугнѣтаюць тѧ і глаеши кто прикосноу сѧ мнѣ.

Imperfecto del ER en vez de aoristo de otros manuscritos

En los manuscritos encontramos sólo dos ejemplos de este tipo de diferencias.

•M.IX,34

ER (3a,14) они же мльчѡхѡу другъ къ дроугѡу бо бесѣдоваша на поути. кто естъ болии.

EO (248c) они же мльчаахж дроугъ къ дроугѡу бо сѣтазаша са на пжти. кѣто юстъ болии

Ev.Arh. (140a) они же мълчахоу. а дроугъ къ дроугѡу сѣтазахоу са. на поути. кто естъ болии.

Ev.Mst. (178в) они же мълчаахоу. дроугъ къ дроугѡу бо сѣтазали са бѡхоу на поути кто юстъ болии.

En el ER encontramos imperfectom en el Ev.Arh. – aoristo, en el Ev.Mst. – plusquamperfecto.

•L.III,16

ER (11в,7) ѡвѣщаваше имъ на нь вѣсѣмъ гла.

EO (259b) отвѣщавааш иоанъ. вѣсѣмъ гла.

Ev.Arh. (152a) ѡвѣща же имъ иѡнъ. гла.

Ev.Mst. (185в) отвѣщаваше же иѡанъ вѣсѣмъ гла.

Observemos todos los datos sobre las diferencias en aoristo e imperfecto en ina tabla esquemática:

Signos condicionales

- - imperfecto
- - aoristo
- – otra forma

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.5,24	○	●	●	●
Mt.12,15	○	●	○	○

I.1,31	○	●	●	●
M.5,31	○	●	○	●
M.9,34	●	●	○	■
L.3,16	●	●	○	●

Como vemos, la diferencia en el uso de formas de aoristo y imperfecto en los manuscritos es mínima y refleja, lo más probable, algunas diferencias en la comprensión del texto ya en el protógrafo antiguo eslavo. Creemos que estos cambios no están relacionados con la mezcla formal de estas formas ya que en una gran cantidad de casos el aoristo e imperfecto del ER, como en otros textos se utilizan de acuerdo con su significado: las formas de imperfecto – para la transmisión de una acción prolongada, repetida y no terminada en el pasado, el aoristo – para la acción no terminada.

Como en pocos casos observados en relación a imperfecto, en el ER las formas de aoristo también a veces se intercambian con participios. Se conoce que en otros mesiatseslovs existe un cambio activo de las formas de aoristo por las construcciones con participios que más con el tiempo participaban en la construcción de la perspectiva sintáctica de la oración.

Estudiaremos aquí todos los casos de diferencias en el ER, EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

Aoristo del ER – participio pasado

En el texto del ER fueron encontrados cuatro casos cuando en ER está contrapuesto a todos otros evangelios por el uso de formas de aoristo originales, mientras que en otros manuscritos tenemos un cambio de la forma de participio pasado, comparemos:

• M.V,30

ER (26,2) и абие іс ощѣти силоу ишьдъшжж ѿ не. и обрацьшсѧ въ народѣ глце кѣто прикосноусѧ ризахъ моихъ.

EO (243c) и абие иіс ощоушь въ себѣ силж ишьдъшж отъ нѣго. обраць сѧ въ народѣ глааше кѣто прикоснж сѧ ризахъ моихъ

Ev.Arh. (139a) и абик ꙗс. очюти въ себе силоу ишьдъшю ѿ него. обращь_сѧ въ народѣ глаше. кто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

Ev.Mst. (176г) и абик ꙗсѣ разоумѣвъ въ себѣ силоу ишьдъшюю отъ него. обративъ сѧ въ народѣ глаше кто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

•II,29

ER (12б,4) видѣ иань ꙗса г҃доуша къ себѣ. и гла се агньць бїжии въземла грѣхы вьсего мира.

EO (260с) видѣвъ иоань иꙗса. г҃дѣща къ себѣ. и гла о немь се агньць бжии. въземлаи грѣхы вьсего мира

Ev.Arh. (153a) видѣ іѡнъ ꙗса г҃доуща къ собѣ. и гла. се агньць бжии. въземлаи грѣхы вьсего мира.

Ev.Mst. (186б) видѣвъ іѡанъ ꙗса г҃доуща къ себѣ. и гла се агньць бжии въземлаи грѣхы вьсего мира.

•Mt.II,4

ER (7a,4) и сѣбра вьсѧ архиерѣѧ. и кнѣжнѣкы людѣскы. въпрашаше ѧ. кѣде хс рааждаетьсѧ.

EO (251с) и сѣбравъ. вьсѧ архиерѣѧ и кнѣжнѣкы людѣскыѧ. въпрашааше ѧ. кѣде хс рааждаеть сѧ.

Ev.Arh. (145a) и сѣбравъ архиереа и кнѣжнѣкы людѣскыѧ. въпрашаше ѧ. кѣде хс рааждаеть сѧ.

Ev.Mst. (181a) и сѣбравъ вьсѧ старѣшѣны жьрьчьскы и кнѣжнѣкы людѣскыѧ. въпрашааше отъ нихъ. кѣде хс рааждаеть сѧ.

•Mt.IV,2

ER (12в,18) и постисѧ четѣри десѧти днѣи. и ношѣи четѣри десѧти. послѣдъ възалка.

EO (261b) и пощь сѧ днѣи .м. и ношѣи .м. послѣдъ възалка

Ev.Arh. (153b) и постивъ сѧ днѣи .м. и ношѣи .м. послѣдъже възалка

Ev.Mst. (186в) и ПОСТИВЪ СѦ ДНИИ .М. И НОЩИИ .М. ПОСЛѢДЪ ВЪСХОТѢ
ІАСТИ

Una vez encontramos las diferencias en el uso de una forma activa y pasiva para la expresión de la acción.

•L.II,21

ER (8г,18) и егда наплънишасѦ осмь днии да обрѣжжѣть отроча. и нарекоша имѦ емоу іс. наречено англмь. прѣже даже не зачатъсѦ въ чревѣ.

EO (256b) и ѡгда наплъни сѦ осмь дънии. да и обрѣжжѣть. наречено бысть имѦ ѡмоу іис. нареченоѡ отъ ангела прѣжде даже не зачатъ сѦ въ чрѣвѣ

Ev.Arh. (148a) и ѡгда испълниша сѦ .и. днии. да обрѣжжѣють. и нарекоша имѦ ѡмоу іс. нареченое англмь прѣже даже не зачатъ сѦ въ чревѣ.

Ev.Mst. (182г) І ѡгда испълниша сѦ осмь днии да обрѣжжѣють отроча. и наречено бысть имѦ ѡмоу ісѣ. нареченоѡ отъ ангела прѣдаже не зачатъ сѦ въ чревѣ.

Participio pasado del ER- aoristo

Encontramos tres ejmplos donde en el ER, EO, Ev.Mst. se utiliza un participio de pasado en vez de aoristo de Ev.Arh.:

•Mt.III,15

ER (12a,6) ѡвѣщавъ же іс рече къ нему. остани нынѣ тако бо достоино естъ нама. испълнити всѡкоу правьдоу.

EO (260b) отъвѣщавъ же іис. рече къ нѣмоу остани нынѣ тако бо подобно естъ намѣ. испълнити всакѡ правьдѡ

Ev.Arh. (152b) ѿвѣща іс и рече къ нѣмоу остани нынѣ. тако бо подобно намъ іестъ. и сълнити всакоу правьдоу

Ev.Mst. (186a) отъвѣщавъ же ісъ рече к нѣмоу. остани нынѣ. тако бо подобно намъ іестъ и сълнити всю правьдоу.

•L.II,44

ER (96,2) мнѣвъша же и въ дружинѣ сжщъ. прѣидоста дни поуть. и искаста его въ рождени и въ знании.

EO (256d) мнѣвъша же и въ дружинѣ сжщъ. идоста дъне пжть и искааста іего въ рождени. и въ знании

Ev.Arh. (148a) мнѣста же въ дружинѣ іего сжща. придоша дне поуть. и искаста іего въ рожени и знании.

Ev.Mst. (183a) мнѣвъша же и въ дружинѣ соуца. преидосте дни поуть. и искаста іго въ рожени и въ знании.

•Mt.XI,2

ER (15г,12) слѣшавъ ианъ въ жзилици дѣла іс хва. пославъ два ѿ оученикъ его

EO (266с) слѣшавъ иоанъ въ жзилици. дѣла хва. пославъ оученикы своими.

Ev.Arh. (157b) слѣшавъ іѡнъ. въ оузилици дѣла хва. и посла два предъ оученикы своими.

Ev.Mst. (192б) слѣшавъ іѡанъ въ тьмьници дѣла хва. посла два отъ оученикъ своихъ

Se encuentran también dos ejemplos que se parecen a un lapsus:

•Mt.II,16

ER (7г,15) тгда иродъ видѣвъ ако пороуганъ бы(с) ѿ влхвъ. разгнѣвався зѣло. и пославъ изби вса младенца сжщамъ въ вифлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ дѣвож лѣтж и нѣже по времени. еже испѣта ѿ влхвъ.

EO (253a) тогда иродъ. видѣвъ яко поржганъ бысть отъ влѣхвъ. разгнѣва сѧ зѣло и посълавъ. изби въсѧ отроки сѧщаѧ въ виѣлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ ѧѧ. отъ двоѣж лѣтоу. и ниже по врѣмени ѧже испѣта отъ влѣхвъ

Ev.Arh. (146a) тѣгда иродъ яко яко пороуганъ бы(с). Ѡ влѣхвъ. разгнѣва сѧ зѣло. и посълавъ изби отроки соуцаѧ въ виѣлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ ѧѧ. и Ѡ двою лѣтоу ѧже испѣта Ѡ влѣхвъ.

Ev.Mst. (181в) -

•Mt.II,22

ER (8a,18) слѣшавъ же ѧно архелаи цртвжеть въ иждѣи. въ ирода мѣсто оца своего. и оубоѧвъсѧ тамо ити. вѣсть же при(і)мъ въ сѣнѣ. отиде въ странѣ галилѣискѧ.

EO (253d) слѣшавъ же ѧно архелаи црствоуютъ въ иоудеи. въ ирода мѣсто оца своего. оубоѧ сѧ тамо ити вѣсть же примъ въ сѣнѣ. отиде въ странѣ галилеискѧ

Ev.Arh. (146b) слѣшавъ же яко архела црствоуютъ въ иоудеи. въ ирода мѣсто. оца своего. оубоѧ сѧ тамо ити. вѣсть же примъ въ сѣнѣ. Ѡиде въ страну галилеискоу.

Ev.Mst. (181г) слѣшавъ же яко архела ц(с)рствоуютъ въ жидовствѣи въ ирода мѣсто оца своѧго. оубоѧ сѧ тамо ити. вѣсть же примъ въ сѣнѣ отиде въ страну галилеискоу.

•Mt.V,1

ER (14a,12) оузърѣвъ же народы възиде на гороу. и сѣдѣшѧ емоу пристоупиша къ нему оученици его.

Ev.Mst. (188б) оузърѣвъ же народы възиде на гороу. и яко сѣде пристоупиша к нему оученици ѧго.

Reuniremos aquí en la tabla comparada las diferencias de aoristo y participios del pasado en los mesiatseslovs.

Signos condicionales

- aoristo
- participio

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
M.5,30	●	○	●	○
I.1,29	●	○	●	○
Mt.2,4	●	○	○	○
Mt.4,2	●	○	○	○
I.1,32	●	●	●	○
Mt.3,15	○	○	●	○
L.2,44	○	○	●	○
Mt.11,2	○	○	●	○
Mt.5,1	○	-	-	●

Se observa que el ER, al igual que Ev.Ar.h. utiliza más formas verbales que el EO y el Ev.Mst.

Aoristo del ER y el presente

En el ER el aoristo nunca se cambia por formas verbales en presente lo que distingue el ER y EO de Ev.Ar.h. y Ev.Mst. como manuscritos más tardíos donde se encuentran formas parecidas:

●M.IX,33

ER (3a,10) прииде іс и оученици его. въ каперьнаоумь. и въ домоу въпрашааше. чьто на поути въ себѣ помы(ш)лѣасте.

EO (248b) приде иіс. и оученици ѿего. въ къпернаоумь и въ домоу бывъ. въпрашааше ѿ. чьто на пѣти помышлаасте въ себѣ

Ev.Ar.h. (140a) вѣниде іс и оученици ѿего въ капернаоумь. и въ домоу бывъ. въпрашаше ѿ. что на поути въ себе помышляете.

Ev.Mst. (178в) приде ісѣ и оученици ѿего. въ каперьнаоумь. и въ домоу бывъ въпрашааше ѿ чьто на поути въ себѣ помышлѣасте.

●I.I,32

ER (12б,16) и съвѣдѣтельствова. иіань гла. ꙗко видѣхъ дхъ съходящъ ꙗко голуубъ съ нб(с)е. и прѣбы на немь.

EO (260d) и съвѣдѣтельствова иоанъ гла ꙗко видѣхъ дхъ. съходящъ и градъщъ на нь. ꙗко голубъ съ нбсе. и прѣбысть на немь

Ev.Arh. (153a) и съвѣдѣтельствова іванъ гла. ꙗко видѣхъ дхъ съходящъ ꙗко ꙗко голуубъ. съ небсе. и прѣбы(с) на немь.

Ev.Mst. (186б) и съвѣдѣтельствова іванъ глагола ꙗко видѣхъ дхъ съходящъ ꙗко и голуубъ съ нбсе и прѣбывающъ на немь.

Como vemos la tradición principal en los cuatro manuscritos es una: si las formas del pasado de verbo y los participios se intercambian, la mezcla de formas ocurre por un indicio de «aspecto»: el imperfecto se cambia por participios de «aspecto imperfectivo», el aoristo por participio de aspecto «perfectivo». Como indica V. V. Kólesov «en las redacciones y copias de evangelios son unas “mezclas” no formales sino un completo cambio de la visión del orden real de las acciones, descritas en el texto: en todos los casos para el copista y redactor es importante el sentido de texto y no posibles relaciones de formas de palabras dentro de la paradigma».²³¹

3.8.2.4. Perfecto y plusquamperfecto

En el ER entre los tiempos complejos del pasado se encuentra sólo el imperfecto:

•L.II,31

ER (6б,5) ꙗко видѣсте очи мои спсение твое. 31 еже еси оуготоваль. прѣдъ лицьмь. въсѣхъ лоудии.

En el EO, Ev.Arh., Ev.Mst. en este lugar no hay lectura.

•L.II,31

ER (15a,14) ꙗко видѣсте очи мои спсение твое. 31 еже еси оуготоваль. прѣдъ лицьмь. въсѣхъ лоудии.

²³¹ Колесов В. В. История русского языка. СПб., М., 2005. С. 418-419.

EO (156b) ѣже ѣси оуготоваль прѣдъ лицьмъ всѣхъ людии
 Ev.Ar. (264d) ѣже ѣси оуготоваль предъ лицемъ всѣхъ людии.
 Ev.Mst. (190a) ѣже ѣси оуготоваль предъ лицьмъ всѣхъ людии.

En el ER el plusquamperfecto nose utiliza en ningún sitio al igual que en el EO y en el Ev.Ar. en esta parte de mesiatselov. Sólo una vez encontramos la diferencias con el Ev.Mst. que utiliza plusquamperfecto de 3 persona plural en el lugar de nuevo aoristo sigmático de 3 persona plur. en el ER (en Ev.Ar. en este lugar encontramos imperfecto).

•M.IX,34

ER (3a,16) они же мльчѣхоу другъ къ другоу бо бесѣдоваша
 EO (248c) они же мльчаахж другъ къ другоу бо сѣтазаша сѣ на пѣти
 Ev.Ar. (140a) они же мълчахоу. а другъ къ другоу сѣтазахоу сѣ. на поути.
 Ev.Mst. (178в) они же мълчаахоу. другъ къ другоу бо сѣтазали сѣ бѣхоу

3.8.3. El imperativo

Es sabido que en las formas de imperativo, principalmente en la segunda persona pl. en los textos de Evangelio pueden encontrarse diferencias en la interacción de diferentes clases de verbos que representan el sufijo imperativo – ѣ- por un lado, y – и- por el otro se refleja ya en Minea de Putiata, EO, Izbornik de 1073 etc. En el ER todas las formas del imperativo son regulares lo que puede indicar a una creación temprana del manuscrito. En el ER encontramos 51 forma de imperativo:

2 p. Sg.	връзисѣ (12г,16-17), дръзаи (2б,17), иди (2б,18; 8а,17), рьци (12г,4), поијми (7г,1-2; 8а,15-16), не оубоисѣ (4в,6-7), изиди (13а,14), поклонишисѣ (13а,16-17), послѣжишї (13а,18),
----------	---

	поустиши (6а,20), бжди (7г,3-4), ђстани (12а,7)
2 p. Pl.	не идѣте (1б,3-4; 1б,5-6; 16г,2), ите (16г,16), не вѣнидѣте (1б,5), придѣте (13г,10), въскрѣшаијте (1б,12-13), испытайте (7б,4-5), ицѣлите (1б,11), повѣдите (15г,18), покаите (13в,5-6), покаитесѧ (9г,8), проповѣдаите (1б,8-9), сътворите (11а,9), не боитесѧ (5б,3), възвѣстите (7б,7), не начинаите (11а,11), радуитесѧ (14в,2), творите (9г,14-15; 10а,18-19; 10г,15; 11б,15), оуготоваите (9г,13-14; 10г,14), оуготовите (10а,17), изгоните (1б,14-15), възрадуитесѧ (2г,9-10), възигратесѧ /sic!/ (2г,10-11), очищааите /sic!/ (1б,13-14), ђклеветаите (11б,20),

El imperativo con la partícula да en el ER se encuentra 15 veces:

3 p. sg.	да ѡвѣтсѧ (12б,14), да творить (11б,8), да подасть (11б,5-6), да слыш(т) (16в,2) да събждетсѧ (4в,14-15; 7г,11-12; 8б,7; 8б,19-20; 13б,11-12)
3 p. pl.	да изгонѧть (1а,19), да сътворѧть (8б,19), да (о)брѣжоуть (5г,7) да Обрѣжжть (8г,20-1), да Ѡкрыжтсѧ (6б,20), да Открыжтсѧ (15б,9-10)

En el ER una vez se utiliza una diferente forma de todos los mesiatsešlovs para la expresi3n de imperativo.

•Mt.IV,7

ER (13а,5) рече емоу іс пагы писано естѣ не искоуси га ба твоего

EO (261d) рече же ємоу иіс пагы писано єсть. не искоусиши га ба своєго

Ev.Ar.h. (154а) рече ємоу іс. пагы. писано єсть. не искоусиши. га ба твоєго

Ev.Mst. (186г) рече же ємоу ісь пагы. писано єсть не искоусиши га ба твоєго.

3.8.4. Infinitivo y supino

Supino e infinitivo se diferenciaban por los verbos con los que se utilizaban (supino – con los verbos de movimiento, infinitivo – con modales). Pero el supino pronto empieza mezclarse con infinitivo, siendo cercano a él en forma y en uso. Algunos casos de este tipo se encuentran ya en el EO.

Como vemos en la tabla comparada, el infinitivo en el ER se usa correctamente 30 veces y sustituye supino 4 veces. El supino en todos los 7 casos de su utilización se usa consecutivamente con los verbos de movimiento relacionándose con el Gen., y no con el Acc. Como infinitivo:

Infinitivo de origen	БЫТИ (3а,20; 9в,11), БЪЖАТИ (11а,7-8), ВИДѢТИ (6а,11; 14г,19-20), ВЪДѢТИ (16,17), ГЛѢ АТИ (13в,5), ГЛѢ И (16а,9), ДАТИ (5г,20; 14г,8), ЗЛОСЛОВЕСИТИ (3в,2), ИСКАТИ (7г,5-6), ИСПЛЪНИТИ (12а,9), КРЪСТИТИСѦ (11а,5; 12а,4), НЕБРЕЩИ (11а,11), ОБЛИЧИТИ (4в,1), ОУТѢШИТИ (11в,12-13), ПРИИТИ (16б,20-1), ПРИАТИ (4в,7; 16б,19), ПРОПОВѢДАТИ (13в,4-5), ПОУСТИТИ (4в,2), РАЗДРѢШИТИ (10б,20-1), РОДИТИ (5а,10), СЛЫШАТИ (16в,2), ОУТѢШИТИСѦ (8а,11), ИТИ (8б,1) ПРИКАСАТИСѦ 2в,13-14
Infinitivo en lugar de supino	ИСКОУСИТИСѦ (12в,16-17), НАЩАТИСѦ (4г,17-18), КРЪСТИТИСѦ (11а,5), ИЦѢЛИТИСѦ (2в,8-9)
Supino de origen	ЧЬСО ВИДѢТЬ (16а,10; 16а,13-14; 16а,18), КРЪСТИТЬСѦ (11б,9-10; 12а,1), ПОКЛОНИТЬСѦ (6г,20-1), СЪТВОРИТ (6а,15-16)

Comparamos los datos en el uso de las formas verbales en mesiatseslovs. El infinitivo se usa en su lugar de origen en todos los manuscritos en los siguientes casos:

•M.V,32

ER (26,10) и озирашесѧ видѣти сът(в)орьшѧ се.

EO (243d) и оглѧдааше сѧ видѣти сътворьшѧ се

Ev.Ar.h. (139a) и озираше видѣти сътворьшюю се.

Ev.Mst. (176г) и озирааше сѧ видѣти сътворьшюю се.

•Mt.I,19

ER (4в,1) и не хотѧ обличити еѧ.

EO (247d) и не хотѧ обличити юѧ.

Ev.Ar.h. (142b) и не хотѧ обличити юѧ.

Ev.Mst. (180a) и не хотѧ обличити кюѧ.

•Mt.I,19

ER (4в,2) въсхотѣ отаи поустити ю.

EO (247d) въсхотѣ отаи поустити юѧ

Ev.Ar.h. (142b) въсхотѣ таи поустити ю.

Ev.Mst. (180a) въсхотѣ отаи поустити ю.

•Mt.I,20

ER (4в,6-7) не оубоисѧ приѧти марьѧ жены твоеѧ.

EO (247d) не оубои сѧ приѧти. мариѧ жены твоѧ

Ev.Ar.h. (142b) не оубои сѧ приѧти жены твоѧ мриа

Ev.Mst. (180a) не оубои сѧ приѧти мариѧ жены твоѧ.

•L.II,1

ER (4г,13) изиде повелѣниѧ отъ кесара аугоста. написати въсѧ
въселѧнѧѧ

EO (249с) изиде повелѣниѧ ꙗко кесарѧ аугоуста. написати всю
вселѧноую.

Ev.Ar.h. (143a) изиде повелѣниѧ отъ кесарѧ аугѧста. написати всю
въселѧноую.

Ev.Mst. (180б) изиде повелѣниѧ отъ кесарѧ аугѧста. написати всю
въселѧноую.

•L.II,5

ER (5a,5) бѣ ѿ домоу и отьчства двыдова. 5 написатисѧ съ марьеж

EO (249d) бѣаше оть домоу и оть отьчствиѧ двдва. 5 написати сѧ.
съ мариѣю

Ev.Ar.h. (143b) занѣ бѣ ѿ домоу и отьчства. двдва. 5 написати сѧ съ
мриѣю.

Ev.Mst. (180в) занѣ быти кмоу оть домоу и оть отьчствиѧ двдва. 5.
написати сѧ съ мариѣю

•L.II,6

ER (5a,10) испльнишасѧ днѣ родити еи.

EO (249d) испльнишѧ сѧ дъниѣ родити ѣи

Ev.Ar.h. (143b) испльниша сѧ днѣ родити ѣи.

Ev.Mst. (180в) и испльниша сѧ дникѣ родити ѣи

•L.II,23

ER (5г,20) ѡко же стѣ ѡано въ законѣ гни. ко всѧкъ младенець
моужьска полоу. разврзаѧ ложесна. сто гви наречетьсѧ. и дати
жрѣтву. о реченоумоу въ законѣ гни.

•Mt.II,2

ER (6г,20-1) и приходомъ поклонитьсѧ емоу.

EO (251с) и приходомъ поклонить сѧ ѣмоу

Ev.Ar.h. (145a) идохомъ поклонить сѧ ѣмоу.

Ev.Mst. (181a) и приходомъ поклонить сѧ кмж.

•Mt.II,13

ER (7г,5-7) хоцетъ бо ирод(ь) искати отрочѧте. да погжбити е.

EO (252d) хоцетъ бо иродъ искати отрочѧте. да погоубить ѣ

Ev.Ar.h. (146a) хоцетъ бо иродъ искати отрочѧте. да погоубить.

Ev.Mst. (181в) хоцетъ бо иродъ искати отрочѧте да погоубить к.

•Mt.II,22

ER (86,1) и оубо~~л~~в~~ь~~с~~л~~ тамо ити.

EO (253d) оубо~~л~~с~~л~~ тамо ити

Ev.Ar.h. (146b) оубо~~л~~с~~л~~ тамо ити.

Ev.Mst. (181г) оубо~~л~~с~~л~~ тамо ити.

•L.II,49

ER (9в,10-11) въ тѣхъ достоить ми бѣти.

EO (257b) въ тѣхъ достоить ми бѣти

Ev.Ar.h. (148b) въ тѣхъ достоить ми бѣти.

Ev.Mst. (183a) не вѣста ли яко въ тѣхъ ~~л~~же соуть оца моего достоить ми бѣти.

•M.I,7

ER (106,20-1) емоу же нѣс~~м~~ь достоинь. поклоньс~~л~~. раздрѣшати възвѣза сапогоу его.

EO (255d) емоу же нѣс~~м~~ь достоинь. поклоньс~~л~~. раздрѣшати възвѣза сапогоу его.

Ev.Ar.h. (150b) ~~л~~емоуже нѣс~~м~~ь достоинь поклонь с~~л~~ раздрѣшати ремене. обоуви ~~л~~его.

Ev.Mst. (184г) ~~л~~емоу же нѣс~~м~~ь достоинь поклоньс~~л~~ раздрѣшати възвоузы сапогомъ ~~л~~его.

•L.III,7

ER (11a,7-8) кѣто съказа вамъ бѣжати. ѿ градоущаго гнѣва.

EO (258с) кѣто съказа вамъ бѣжати. отъ градѣщааго гнѣва

Ev.Ar.h. (151a) кѣто съказа вамъ. бѣжати ѿ градоущааго гнѣва.

Ev.Mst. (185б) кѣто съказа вамъ бѣжати отъ градоущааго гнѣва.

•L.III,8

ER (11a,11) сътворите оубо плоды покани~~л~~. и не начинаите небреци въ себѣ

EO (258c) сътворите оубо плоды достойны покаанию. и не начинаите глати въ себѣ.

Ev.Ar.h. (151a) сътворите оубо плоды достойны покаанию. и не начинаите глати въ себѣ.

Ev.Mst. (185б) сътворите оубо плоды достойны покаанию. и начинаите глати въ себѣ

•L.III,16

ER (11в,12-13) емоу же нѣсмь достоинь отрѣшити. ремени сапогъ его.

EO (259c) емоу же нѣсмь достоинь. отрѣшити ремене сапогъ его

Ev.Ar.h. (152a) емоуже нѣсмь достоинь ѡтрѣшити ремене сапогоу его.

Ev.Mst. (185в) емоу же нѣсмь достоинь отрѣшити възвоузы сапогомъ его.

•Mt.III,14

ER (12a,4) азъ требжж ѡ тебе кръститисѧ.

EO (260b) азъ трѣбжжж отъ тебе кръстити сѧ

Ev.Ar.h. (152b) азъ требоую ѡ тебе крстити сѧ

Ev.Mst. (186a) азъ требую отъ тебе кръстити сѧ

•Mt.III,15

ER (12a,9) достойно есть нама. исплънити всѧкоу правьдоу.

EO (260b) подобьно есть намъ. исплънити всѧкж правьдж

Ev.Ar.h. (152b) подобно намъ есть. исълнити всѧкоу правьдоу

Ev.Mst. (186a) подобьно намъ есть испълнити всю правьдоу.

•Mt.IV,17

ER (13в,4-5) отътолѣ нача іс проповѣдати. и глати

EO (262c) отътоли начѧтъ иіс. проповѣдати и глти

Ev.Ar.h. (154b-155a) отътолѣ нача ісѣ проповѣдати и глати.

Ev.Mst. (187a) отътолѣ нача ісѣ проповѣдати и глати.

•Mt.XI,27

ER (13г,10) емоу же волить снѣ Ѡкрѣти.

EO (244a-244b) ѣмоу же хоцетѣ снѣ отѣкрѣти

Ev.Ar.h. (136b) ѣмуже велить снѣ Ѡкрѣти.

Ev.Mst. (188г) кмоу же аще хоцетѣ снѣ отѣкрѣти.

•L.II,22

ER (14г,2) възнесоста родителѣ отро(ч)ѣ іса въ иерслмѣ. поставити
прѣдѣ гмѣ

EO (264a) възнесоста родителѣ. отрочѣ иіса въ иерслимѣ. поставити
прѣдѣ гмѣ.

Ev.Ar.h. (156a) изведоста родителѣ отроча іса. въ иер(с)лмѣ.
поставити и предѣ гмѣ.

Ev.Mst. (189г) възведоша родителѣ отроча іса въ іерс(о)лмѣ.
поставити и предѣ бгѣмѣ

•L.II,26

ER (14г,19-20) и бѣ емоу обѣщано. дхѣмѣ стѣмѣ. не видѣти сѣмѣрѣти.

EO (264с) и бѣ ѣмоу отѣвѣщано дхѣмѣ стѣимѣ. не видѣти сѣмѣрѣти

Ev.Ar.h. (156a) и бѣ ѣмоу отѣвѣщано дхѣмѣ стѣимѣ. не видѣти
сѣмѣрѣти

Ev.Mst. (189г) и бѣ кмоу отѣвѣщано дхѣмѣ стѣимѣ не видѣти сѣмѣрѣти

•L.II,27

ER (15a,4-5) і кгда въведоста родителѣ отрочѣ іса. сѣтворити по
обѣчаѣ законьномуу о немѣ.

EO (264с) и кгда въведоста родителѣ. отрочѣ иіса. сѣтворити има. по
обѣчаю законьноуоумоу о немѣ

Ev.Ar.h. (156b) и кгда въведоста родителѣ отроча іса. сѣтворити има
по обѣчаю законьноуоумоу о немѣ.

Ev.Mst. (190a) и кгда въведоста родителѣ отроча іса сѣтворити имѣ
по обѣчаю законьноуоумоу о немѣ.

•Mt.XI,7

ER (16a,9) тѣмъ же исходѣщемъ начѣ іс глти.

EO (267a) тѣмъ же исходѣщемъ. начѣтъ иіс. глти

Ev.Ar.h. (158a) тѣма же исходѣщема начѣтъ іс глти

Ev.Mst. (192b) тѣма же отъходѣщема. нача ісѣ глти

•Mt.XI,14

ER (166,19) и аще хоцете приѣти.

EO (267c) и аще хоцете приѣти.

Ev.Ar.h. (158b) и аще хоцете приѣти.

Ev.Mst. (192б) и аще хоцетъ прити.

•Mt.XI,14

ER (166,20-1) тѣ естъ ильѣ хотѣ приити.

EO (267c) тѣ естъ илиѣ хотѣи прити.

Ev.Ar.h. (158b) тѣ естъ. илиѣ. хотѣи прити.

Ev.Mst. (192б) тѣ естъ илиѣ хотѣи прити.

•Mt.XI,15

ER (16в,2) имѣѣ оуши слѣшати да слыш(т)

EO (267c) имѣѣи оуши слѣшати да слышитъ

Ev.Ar.h. (158b) имѣѣ оуши слѣшати да слышитъ

Ev.Mst. (192в) имѣѣи оуши слѣшати да слышитъ

•M.V,32

ER (26,10) и озирашесѣ видѣти сът(в)орьшѣ се.

EO (243d) и оглѣдааше сѣ видѣти сътворьшѣ се

Ev.Ar.h. (139a) и зираше видѣти сътворьшюю се

Ev.Mst. (176г) и озирааше сѣ видѣти сътворьшюю се

•L.VI,19

ER (2в,13-14) и вѣсь народъ искаше прикасатисѣ емъ.

EO (233a) и вѣсь народъ искаше прикасати сѣ емъ.

Ev.Arh. (134b) и вьсь народъ. искаше прикасати сѧ юемь.

Ev.Mst. (174б) и вьсь народъ искааше прикасати сѧ юемь.

En el ER encontramos cuatro cambios de supino por infinitivo:

•Mt.IV,1

ER (12в,16-17) възведенъ бы(с) іс дхмь. искоуситисѧ ѿ диавола.

EO (261b) възведенъ бысть иіс. дхомь въ поустыниѣ. искоусить сѧ отъ диавола

Ev.Arh. (153b) възведенъ бы(с) дхмь. въ поустыню искоусить сѧ ѿ диавола.

Ev.Mst. (187a) възведенъ бысть ісъ дхмь въ поустыню искоусить сѧ отъ диавола.

•L.II,3

ER (4г,17-18) и идѡхъ вьси. къждо наѡгатисѧ въ свои градъ.

EO (249с) и идѡхъ вьси написать сѧ къждо въ свои градъ

Ev.Arh. (143a) и идѡхоу вси. къждо написати сѧ въ свои градъ.

Ev.Mst. (180б) и идѡхоу къждо написать сѧ въ свои градъ.

•L.III,7

ER (11a,5) глаше же исходѡщимъ народомь. кръститисѧ ѿ него. ищѡдиѡ ехиднова.

EO (258с) глаше же исходѡщимъ народомь. кръститъ сѧ отъ него ищѡдиѡ ехиднова.

Ev.Arh. (151a) глаша же исходѡщимъ народомь. крстити сѧ ѿ него. ищѡдиѡ ехиднова.

Ev.Mst. (185б) глаше же исходѡщимъ народомь. кръститъ сѧ отъ него. ищѡдиѡ

•L.VI,17

ER (2в,8-9) иже приидоша послоушать его. ицѣлитисѧ ѿ недоугь своихь.

EO (233a) иже придоша послѹшати ѿ него. и исцѣлѣти сѧ ѿ недѹгъ своихъ.

Arh.Ev. (134b) иже придоша послѹшати ѿ него. и ицѣлѣти сѧ ѿ недѹгъ своихъ.

Mst.Ev. (1746) иже приидоша послѹшати его. ицѣлѣтисѧ ѿ недѹгъ своихъ.

Consideramos que estos casos son un fenómeno regular en el suelo antiguo ruso porque en todos los evangelios incluso los más tempranos encontramos ejemplos parecidos. Los casos de cambios de supino por infinitivo se puede notar también en el Codex Zogr. y Mar., en Supr.».²³² En el ER los ejemplos encontrados podrían haber sido transportado de un original antiguo eslavo. Se puede notar que tres veces de cuatro el ER de nuevo coincide en esto con el Ev.Arh.

En el ER encontramos varios casos que podríamos considerar como un cambio de supino por infinitivo, pero pensamos que estas diferencias tienen un origen textológico que tiene que ver con el cambio de comprensión de la estructura de la frase:

•Mt.X,1

ER (1a,18-19) дасть имъ власть на д(с)хъ нечистыхъ. да изгонѣтъ ѧ и цѣлѣти всѧкъ недѹгъ.

EO (239d) дасть имъ власть на доусѣхъ нечистыхъ. да изгонѣтъ ѧ. и исцѣлѣтъ всѧкъ недѹгъ

Ev.Arh. (137a) дасть имъ власть. на дсхъ нечистыхъ. да изгонѣтъ ѧ. и цѣлѣтъ всѧкъ недѹгъ

Ev.Mst. (1746) дасть имъ власть на доусѣхъ нечистыхъ. да изгонѣтъ ѧ. и исцѣлѣтъ всѧкъ недѹгъ

En el presente contexto de todos los mesiatseslovs, además del ER, цѣлѣтъ – es una continuación del imperativo en la frase да изгонѣтъ ѧ, en el ER,

²³² Селищев А. М. Старославянский язык. Ч.2. М., 1951. С.199.

posiblemente, el imperativo acaba en la palabra да изгонѣть у цѣлѣти – es una forma regular de infinitivo con el verbo дать имь власть.

•Mt.XX,1

ER (16в,7) рече гь притьчѣ сѣж 1 подобьно естъ. црство нбское. члвкоу домовитѣ. иже изиде коупьно заоутра. и наѣть дѣлательѣ виногр доу своемуу.

EO (267d) рече гь притьчѣ сѣж 1 подобьно ѣстъ црствию нбсьное члкоу домовитоу иже изиде коупьно заоутра наѣти делателя въ виноградъ свои

Ev.Ar.h. (158b) рече гь притьчю сию. 1 подобьно ѣстъ црство нбсьное члвкоу домовитоу. иже изиде коупьно оутро наѣти дѣлателя. виноградоу своемуу.

Ev.Mst. (193a) рече гь притьчю сию. подобьно ѣстъ ц(с)рство нбсьное чл(о)вкоу домовитоу. иже изиде коупьно заоутра наѣть дѣлательъ въ виноградъ свои.

En todos los evangelios encontramos el infinitivo regular наѣти después del verbo изиде, en el ER наѣть – puede ser no sólo una forma de supino, sino la continuación de la cadena de los aoristos изиде коупьно заоутра. и наѣть, a la que indica también la presencia de la conjunción и, que es ausente en otros manuscritos.

•Mt.II,13

ER (7г,5-7) хоцетъ бо ирод(ь) искати отрочѣте. да погѣбити е.

EO (252d) хоцетъ бо иродъ искати отрочѣте. да погоубить ѣ

Ev.Ar.h. (146a) хоцетъ бо иродъ искати отрочате. да погоубить.

Ev.Mst. (181в) хоцетъ бо иродъ искати отрочате да погоубить ѣ.

En este ejemplo también vemos que en el ER погѣбити está al lado de искати y es una forma de infinitivo que concuerda con el verbo хоцетъ. En el caso de otros evangelios да погоубить – es una forma del imperativo.

El supino se cambiaba por las formas de infinitivo ya en los textos antiguo eslavos, pero en los manuscritos antiguo rusos [el supino] a veces se encuentra hasta el s. XIV, y no sólo en aquellos que están copiados de manuscritos antiguo eslavos.²³³ Así, en las traducciones antiguo rusas de Kormchaya de Efrem XII «de un volumen grande el supino está representado por cinco formas en los verbos de una acción inacabada, pero al lado es posible también el infinitivo [...] Como categoría independiente el supino no es un fenómeno actual antiguo ruso. Él desapareció antes de la aparición de las primeras fuentes escritas».²³⁴

En el Erel supino se utiliza en su lugar de origen en 7 casos:

•Mt.XI,7

ER (16a,10) чьсо видѣть изидосте. въ поустыноу.

EO (267a) чесо видѣть изидосте въ поустыниѣ

Ev.Arh. (158a) что изидосте видѣть въ поустыню.

Ev.Mst. (192б) чьсо изидосте въ поустыню видѣть

•Mt.XI,8

ER (16a,13-14) нь чьсо изидосте видѣть. члвка ли въ макькты ризты облѣчена.

EO (267a) нь чесо изидосте видѣть члка ли. въ макькты ризты облѣчена

Ev.Arh. (158a) что изидосте видѣть. члвка ли въ макькты ризты обълчена.

Ev.Mst. (192б) нь чьсо изидосте видѣть чл(о)вка ли въ макькты ризты обълчена.

•Mt.XI,9

ER (16a,18) нь чьсо изидосте видѣть. пррка

EO (267a) нь чьсо изидосте видѣть пр(о)ка

Ev.Arh. (158a) нь чьсо изидосте видѣть.

²³³ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. Р. 582-583.

²³⁴ Колесов В. В., *ibid.* Р. 582-583.

Ev.Mst. (192в) нь чьсо изидосте видѣтъ пр(о)рка

•L.VI,18

ER (2в,8-9) иже приидоша послоушати его. ицѣлитисѧ ѿ недоугъ своихъ.

EO (233a) иже придошѧ послоушати его. и исцѣлити сѧ отъ недѣгъ своихъ

Ev.Arh. (134b) иже придоша послоушати его. и ицѣлити сѧ ѿ недоугъ своихъ

Ev.Mst. (174б) иже придоша послоушати его и исцѣлити сѧ отъ недоугъ своихъ.

•L.II,27

ER (6а,14) ꙗгда (в)ведосте родителѧ отрочѧ іса. сътворит има по обычаѧ

En la presente forma no se puede hablar con seguridad del supino ya que la vocal final de la palabra está borrada.

•L.III,12

ER (116,9-10) приидоша же и мытаре кръститъсѧ.

EO (259a) придошѧ же и мытари ѿ кръститъ сѧ

Ev.Arh. (151b) придоша же и мытаре крститъ сѧ.

Ev.Mst. (185в) придоша же и мытаре кръститъ сѧ

•Mt.III,13

ER (12a,1) прииде іс ѿ галилѣѧ. на ирдань къ иану кръститъсѧ ѿ (н)го.

EO (260a) приде іс. ѿ галилеа. на иердань къ іѡну крститъ сѧ ѿ него.

Ev.Arh. (152b) приде ісѡ отъ галилѣѧ на іердань къ іѡану кръститъ сѧ отъ него.

Ev.Mst. (186a) приде ісь отъ галилеа на іерданъ къ іваноу кръститъ сѧ
отъ н'его.

Es muy importante el caso que se encuentra sólo una vez en el ER del cambio de infinitivo por la forma en –ТЬ (analógicamente con el supino), que se conoce ya en Pandekty de Antioh, EO, Ev.Arh., Izb.1073 lo que sin duda indica a la antigüedad del texto del ER.

•L.III,8

ER (11a,15) ѧко можесть бѣ. ѿ каменя сего го въз(д)вигноуть чѧда
авраамоу

EO (258d) ѧко можесть бѣ. отъ каменя сего. въздвигнѣти чѧда
авраам'

Ev.Arh. (151b) ѧко можесть бѣ. ѿ каменя сего въздвигноути чѧда
авраамоу

Ev.Mst. (185в) въздвигноути

Es posible también que el caso encontrado en el ER (L.III,8) no sea un cambio de infinitivo por el supino sino un error del escribano, ya que al lado está una escritura-lapsus doble de la sílaba -ГО, y el escribano pudo pensar que este -ГО es да, mientras la presencia de –ТЬ puede ser una forma regular de imperativo.

Se conoce que el cambio formal del infinitivo (la reducción de -ТИ, -ЧИ sin accento en –ТЬ, -ЧЬ) emperó todavía antes de la caída de las reducidas: въселиться, гонить (РАХИ), написать (Min. De Novg.XI).²³⁵ En el ER no encontramos ejemplos de este tipo.

---

²³⁵ Колесов В.В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.583-584.

3.8.5. El participio

3.8.5.1. El participio presente

Los participios del ER en presente activos y pasivos se utilizan de acuerdo con la norma. Las diferencias principales en los manuscritos tienen un carácter gráfico-fonético. Así, en el participio activo presente el ER refleja un cambio muy raro de -жщ hacía -оущ (en 10 ejemplos de 54): альчжщии (2г,1; 14б,4-5), владоушоу (10в,17), владоущж (4г,15), възискажща (9б,9), выпрашаюущь (9б,15), вьпъжщаго (9г,12; 10а,16; 10г,13), вѣдоущи (2б,13), глѣ щемь (7г,13; 8в,1-2; 9г,11-12), глѣ щихь (5б,16), глѣ щж (10г,12), градоуща (12б,4-5), градоущаго (11а,8), глѣ жщемь (4в,16; 13б,13), граджщь (12а,16-17), жжжщечи (14б,5), имоущи (4б,17), неимоушоумж (11б,6), обладоушоу (10в,10-11), лъжжща (14в,1), чжжщемь (11в,2-3), чжжщииимь (6в,16-17), чжжщииимь (15в,8-9), четвьртоуладушоу (10в,20-1), четвьртоуладжщю (10в,13-14), пачжщейсѧ /sic!/ (2г,3-4), плачжщииисѧ (14а,20), плачжщисѧ (8а,9-10), прѣбыважщь (12в,7-8), послоушажщии (9б,13-14), послоушажщии (9б,17-18), помышлжжщииимь (11в,3-4), стражжщ.ихь (2в,10), сълагажщии (5в,19), съмиржжщииисѧ (14б,11-12), сжщещь (5а,7), сжщии (2а,7), сжщь (9б,3), сжщасѧ (7г,19-20) трепещущи (2б,12-13), троужжжщииисѧ (13г,11-12), оугнѣтажщь (2б,8). Supuestamente, en palabras que están bajo título también tenemos el mismo sufijo: глѣ е (1а,2; 1б,9; 6г,16), глѣ щечь (11б,2-3; 11б,16), глѣ щемь (8а,6). Una vez encontramos la forma de Nom. Sg. градыйи (15г,16). Sobre la relación entre ж и оу en estos sufijos hemos escrito ya detalladamente en el capítulo 1.

Con el sufijo -жщ (Nom. -ж) los participios en el ER se forman 59 veces: болажсѧ (1б,11), бьдажщечь (5а,16), вь(с)ходжщемь (9а,14), изгонажсѧ (3б,14-15), исходжщемь (16а,8), исходжщииимь (11а,4), исходжщииимь (12г,10-11), лежжщь (5б,12; 5в,10), чжжжщасѧ (6б,10), чжжжщасѧ (15а,19-20), хвалжщечь (5г,2; 8г,15), хвалжщииихь (5б,15-16), ходжщечь (1б,8),

СТОАЩЬ (16в,20), СЪХОДАЩЬ (11г,14; 12а,15; 12б,19; 12в,7), СЪДАЩИЙ (13б,18-19), СЪДАЩИМЬ (13в,1), СЪДАЩЬ (9б,12), ТВОРАЩЕЕ (11а,19), СКРЬБАЩА (9в,4-5), СЛОУЖАЩИ (6в,12; 15в,4), ПОВИНОУАИСА (9в,15-16), про(по)вѣдаѡ (10б,1), проповѣдаѡ (9г,6; 10г,7-8), (ра)звръзаѡ (14г,6-7), развръзаѡ (5г,18-19), оумрътвьѡ (7г,10-11), ВИДА (2б,7), ВЪСХОДА (11г,11), ГЛѢ (1б,2; 3б,12; 4в,5; 7г,1; 8а,15; 9г,8; 10б,16; 11в,8; 12а,3; 12а,18; 12б,18; 14а,17), ИМѢА (11б,5), ИМѢА (16в,1), ИМѢАИ (11б,7), ИСКОУШАА (12г,2-3), КРЪСТА (10а,20; 12б,16), КРЪСТАИ (12в,9), ЧАА (6а,7; 14г,16), ХОТА (4б,20; 16б,20).

En las formas de participios pasivos en presente, que se encuentran en los manuscritos muy raramente, tampoco hemos encontrado ningunas peculiaridades: КОЛѢБЛЕМЬ (16а,12), нарицаеми (4б,4-5; 8б,6), ГЛѢ ЕМЫХЬ (6б,11; 15а,20), ГЛѢ ЕМО (15б,7).

Un interes especial para nosotros representa el porcentaje de las formas pronominales y breves ya que en los manuscritos estos datos se varían. Entre alrededor de 120 formas de participios presentes activos y pasivos la mayoría son en el ER los participios nominales, las formas pronominales se encuentran sólo 35 veces, por ej.: ВЪПЪЖЩАГО (9г,12; 10а,16; 10г,13), ГЛѢЩИИХЬ (5б,16), ГРАДОУЩАГО (11а,8), ГРАДЫИ (15г,16), ГРАДЫИ (15г,16), ИМѢАИ (11б,7), ИСХОДАЩИИМЬ (11а,4), ИСХОДАЩИЙМЬ (12г,10-11), КРЪСТАИ (12в,9), ЖАЖЖЩЕИ (14б,5), НЕИМОУЩОУМЖ (11б,6), ПАЧЖЩЕЙСА /sic!/ (2г,3-4), ПЛАЧЖЩИЙСА (14а,20), ПОСЛОУШАЖЩИИ (9б,17-18), ПОВИНОУАИСА (9в,15-16), ПОМЫШЛАЖЩИИМЬ (11в,3-4), АЛЬЧЖЩИИ (2г,1; 14б,4-5), БОЛАЩАА (1б,11), СТРАЖЖЩИИИХЬ (2в,10), СЪМИРАЖЩИИСА (14б,11-12), СЪДАЩИЙ (13б,18-19), СЖЩАА (7г,19-20), ТВОРАЩЕЕ (11а,19), ТРОУЖАЖЩИИСА (13г,11-12), ОУМРЪТВЬѡ (7г,10-11), ХВАЛАЩИИХЬ (5б,15-16), ЧАЖЩИИМЬ (6в,16-17) и др.

Estos datos son muy parecidos a los datos del EO, Ev.Arh., que tienen un porcentaje parecido de las formas de participios pronominales y nominales (ver suplemento 2).

3.8.5.2. Los participios pasados

En los participios pasados se encuentra más diferencias que tienen un carácter fonético.

Se sabe que en la lengua antiguo eslava se encuentra un rechazo lento de los participios activos en pasado en **–Ъ**, que se sustituían por las formas en **–ИВЪ**. «Las nuevas formas en **–ИВЪ**, - escribe A. Vayan, - completamente es ausente en el Salterio de Sinay, Sbornik de Klots y el Evangelio de Assemani. En el Codex Supr. Las formas nuevas se encuentran cinco veces más frecuentemente que las formas en **–Ъ**».²³⁶ En los manuscritos antiguorosos del s. XI el cambio de formas **ПЛОДИВЪ** / **ПЛОЖДЪ** sigue la misma tendencia.²³⁷ En el ER encontramos sólo muy infrecuentes formas nuevas **КРЪСТИВЪ** (12a,11), **РОДИВЫСА** (6г,17). En este último ejemplo se ve una peculiaridad interesante del manuscrito, en él se reflejó una forma transitoria entre la forma pronominal u nominal de este participio:

•Mt.II,2

ER (6г,17) **РОДИВЫСА**

EO (251b) **РОЖДИИСА**

Ev.Arh. (144b) **РОЖДИИ СА**

Ev.Mst. (181a) **РОЖИИ СА**

El participio activo en Nom. De género masculino en el ER se encuentra 23 veces: **СЛЫШАВЪ** (8a,18; 13б,3; 15г,12), **СЪВѢЩАВЪ** (16в,13-14), **ОУЗЪРѢВЪ** (14a,12), **ОУСЛЫШАВЪ** (7a,1-2 17), **ѠВѢЩАВЪ** (11б,4; 12a,6; 12г,6-7; 15г,17),

²³⁶ Марков В. М. Из наблюдений над языком Пантелеймонова Евангелия (XII век) // Избранные работы по русскому языку. Казань, 2001. P.52-53.

²³⁷ Колесов В. В. История русского языка. Спб., М., 2005. P.592-593.

видѣвъ (7г,15-16) въставъ (4г,1-2; 7г,1; 7г,7; 8а,15), живъ (12г,8-9), крѣстивъ (12а,11), посылавыи (12в,3), посылавъ (7г,18), пославъ (7б,2; 15г,14), родивысѧ (6г,17).

El sufijo –въш despues de la vocal encontramos 23 veces: слышавъши (2а,14), оубоѡвъшисѧ (2б,12), бывъши (4б,14), оубоѡвъшисѧ (2б,12), видѣвъша (9б,20), видѣвъше (5в,11; 7б,17), живъши (6в,6; 15б,17), заматерѣвъши (15б,15), застарѣвъши(сѧ) (6в,4-5), издаѡвъши (2а,10-11), послоушавъшей (7б,10), приставъши (6в,13-14; 15в,6), слышавъше (5в,14-15), бывъшѣ (16г,19), коньчѡвъшемь (9а,16-17), мнѣвъша (9б,2), Ѡбращьсѧ (2б,3-4), помысливъшѣ (4в,3-4), посылавъшаѡго (3б,10-11), родивъшѣсѧ (6г,12).

Entre las palabras con este sufijo llama la atención el siguiente ejemplo: •бѡвъши /sic!/ (5в,6), aquí en lugar de ѡ está ѡ, lo que puede ser explicado o por un lapsus, cuando se olvida la segunda parte del signo ѡ, o por un carácter tenso de la pronunciación de este sonido, transmitido por la reducida.

El sufijo – ѡш después del consonante se encuentra 39 veces: възведь (2в,16-17), вьньшасѧ (8в,16), въшьдьше (7б,20-1), ѡшьдь (16г,9-10), ѡшьдьшѣѣ (2б,2-3), Обрѣтъша (9б,7), Обрѣтъши (2а,12), ѡшьдь(ше) (8г,6), ошьдьшемь (7в,17; 8г,3), падь (13а,12), падьше (7в,4), погыбъшимь (1б,7), подвигышесѧ (5в,8), поклоньсѧ (10б,20), приимь (3б,2-3), приимь (3б,4),приимьше (7в,10), приимьши (2а,9), пришьдь (8б,4-5; 13б,7), пришьдьши (2а,13-14; 2а,14-15; 7б,14-15), рождьшее (4в,8-9), сѣт(в)орьшѣѣ (2б,11), сѣдь (3а,18), сѣдьшѣ (14а,13-14), оубоѡвъсѧ (8б,1), оумрьшѣ (8а,12), ѡврьзь (14а,16), ѡврьзьшасѧ (11г,12-13), ѡврьзьше (7в,5-6), шьдь (7б,8; 16в,17-18; 16г,5-6), шьдьше (7б,3; 15г,18), ѡвъшьшеѣсѧ (7б,1),

Una vez el ER está contrapuesto a los tres evangelios por el uso de participio pasado al lado de la forma de presente en otros mesiatseslovs, lo que puede ser causado por las causas textológicas.

•M.I,10

ER (11г,11) и абие въсходѡ ѿ воды. видѣ ѿвръзышасѡ небса. и дхъ ѡко голѣбь съходѡщъ на нь.

EO (259d) и абие въсходѡ отъ воды. видѣ разводѡща сѡ нбса и дхъ ѡко голѣбь. съходѡщъ на нь.

Ev.Ar. (152b) и абие въсходѡ ѿ воды. видѣ разводѡща сѡ небса. и дхъ ѡко голоубь съходѡщъ на нь.

Ev.Mst. (185г) и абие въсходѡ отъ воды видѣ разводѡща сѡ нбса. и дхъ ѡко голубь съходѡщъ на нь.

Las formas de participios pasivos pasados en el ER coinciden con los datos del ER, Ev.Ar. y Ev.Mst. Esta forma se encuentra en el ER alrededor de 40 veces: възведенъ (12в,15), гла но (5г,4), глї ано (8г,17), гла ныхъ (5в,16), глї анѣмь (5в,13), наречено (9а,2-3), нареченоу (5г,8-9), Облѣчена (16а,15), Облѣчень (10б,11), Обрѣченоѡ (5а,6), Обрученѣ (4б,13), Обѣщано (14г,18), писано (10а,11), писаны (13а,4), повелѣнаго (11б,14), повить (5б,11), прокажений (16а,1-2), прокаженыѡ (1б,13), прѣдана (13г,4-5), прѣдань (13б,4), помиловани (14б,8), реченоу (4в,15; 7г,12; 8а,5; 8б,7-8; 8б,20), реченоумоу (14г,9), реченоуоумоу (6а,1), речены (9г,10-11), ре(ч)ноу (13б,12), рождени (9б,5-6), рожденыхъ (16б,7), слышань (8а,7), сїї сена (2а,18-19), съкроушены (8в,14-15), ѿвѣщано (6а,10).

La cantidad de las formas pronominales y nominales coincide en los manuscritos (las formas breves superan las formas pronominales). Así, en los participios activos en -въши 3 veces de 56 encontramos la forma pronominal: послушавъшей (7б,10), посылавъшаѡго (3б,10-11), посылавыи (12в,3),

en las formas en -ьш las formas pronominales se encuentran 5 veces de 39: **ишьдьшжж** (2б,2-3), **погыбьшимь** (1б,7), **сьт(в)орьшжж** (2б,11), **авльшеееса** (7б,1), **рождьшее** (4в,8-9).

Estudiaremos aquí los pocos ejemplos de diferencias en los manuscritos:

- Mt.II,9 **послоушавьшей** (7б,10) - **послоушавъше** (252a) - **послоушавъше** (145b) - **послоушавъше** (181б)
- Mt.II,7 **авльшеееса** (7б,1) - **явльшааа са** (251d) - **явльшеее са** (145a) - **авльшаа са** (181б)

En el presente ejemplo, además de una forma pronominal del participio, encontramos con una terminación inusual para el género femenino en Gen. Sg.: **тъгда иродь отаи призьвавъ вльхвты. испыта ѿ нихь врама. авльшеееса звѣзды**. La terminación correcta es **аа** (ruso **аа**) la vemos en el EO y en el Ev.Mst. En el ER la terminación **ее** es explicada, posiblemente, por la tendencia general de este manuscrito de cambio de **а** en **е** (véase capítulo 1).

- M.V,30 **ишьдьшжж** (2б,2-3) - **ишьдьшж** (243с) - **ишьдьшю** (139a) - **ишьдьшюю** (176г)

Las formas pronominales de los participios pasivos también se utilizan en una cantidad menor de los ejemplos (alrededor de 10 veces de 40): **глѣ ныхь** (5в,16), **глѣ анѣмь** (5в,13), **Обржченож** (5а,6), **повелѣнаго** (11б,14), **реченоумоу** (14г,9), **реченоуоумоу** (6а,1), **рожденыихь** (16б,7) etc.

Varias veces en los mesiatseslovs hemos encontrado las diferencias en el uso de formas fuionadas y completas:

Mt.X,6 **погыбьшимь** (1б,7) – **погыбьшиимь** (240a) - **погыбьшимь** (137b) - **погыбьшиимь** (174в).

L.II,18 **глѣ ныхь** (5в,16) – **гланыхь** (250d) - **гланыхь** (144b) - **глании** (180г)

L.III,13 **повелѣнаго** (11б,14) – **повелѣнааго** (259a) - **повелѣнааго** (151b) - **повелѣнааго** (185в)

L.II,24 реченоумоу (14г,9) – реченоуоумоу (264b) - реченоуоумоу (156a)
- реченоуоумоу (189г)

Mt.XI,11 рожденыйхъ (166,7) – рожденыхъ (267b) - рожении (158a) -
рожденыхъ (192в).

Las diferencias indicadas se encuentran en todo tipo de textos antiguo eslavos.

Capítulo 4. Peculiaridades sintácticas del ER

El propósito principal de este capítulo es mostrar todas las diferencias sintácticas del mesiatseslov del ER con los mesiatseslovs de EO, Ev.Arh., Ev.Mst. y su consecuente importancia textológica para el ER.

Como el aspecto sintáctico de los evangelios antiguo rusos no ha sido suficientemente estudiado, creemos que los datos comparativos recogidos en esta parte de la investigación serán de ayuda para futuros estudios de diferente tipo sobre cuestiones histórico-sintácticas. Pero debido a que los datos sintácticos no son tan demostrativos como los fenómenos de grafía, ortografía, fonética, morfología y léxico y requieren un estudio detallado especial, en nuestro trabajo nos hemos ceñido sólo a aquellos elementos del ER que pueden resultar demostrativos para solucionar la cuestión sobre los orígenes de este manuscrito. Vamos a exponer aquí por tanto el material completo con las diferencias sintácticas entre mesiatseslovs.

4.1. Casos especiales de concordancia de Dat. y Gen. en el ER

En el texto de memorias de mesiatseslov del ER se repiten constantemente ejemplos de concordancia inusual de sustantivos en diferentes casos, Gen. y Dat. Consideramos estos hallazgos no como un error del escribano del ER, tal como creían algunos investigadores del manuscrito en el siglo XIX,²³⁸ mas al contrario, ya que son utilizados únicamente en el texto de memorias con nombres propios y su número es considerable – 10 ejemplos-, se trataría de un fenómeno legítimo en el ER y un rasgo distintivo del mismo: en ningún otro de los evangelios antiguo rusos ni antiguo eslavos se hallan casos parecidos. Estudiaremos con más detalle todas las peculiaridades encontradas.

---

²³⁸ Билярский П. Судьбы церковного языка. Историко-филологические исследования. II О кирилловской части Реймского евангелия. СПб, 1848.

Ya que las concordancias indicadas se encuentran en el texto de memorias de mesiatseslov del ER, al principio ofreceremos todos los casos de concordancia tradicional de nombres propios homogéneos (en Gen. o Dat.), que se concuerdan en el caso con el nombre más cercano (9 ejemplos):

1.Gen.:

- па(м) стго ап(с) тимофеа. и м(ч)ци. анастаси (14а,1-2)
- М(с)ЦА тго въ .ке. па(м) стго климѣта римьскаго. и петра алезаньдриа (1г,12-15)

2.Dat.:

- М(с)ЦА тго .зк. стр(с) стму нестероу. и капелине (1а,5-6)
- М(с)ЦА тго въ .л. па(м)т стму куриаку. патриар(х) и зиновиѣ (1а,8-10)
- стр(с) ??мь исповѣд'никомь. самонѣ. гурии. и авивоу (1в,20-1)
- стр(с) стмоу мерькуриѣ. и стѣи катѣрине (1г,14-15)
- стр(с) стмоу мерькуриѣ. и стѣи катеринѣ (1г,12-15)
- М(с)ЦА тго із стхь м(ч)къ памфила порфуриѣ (15г,5-6)
- М(с)ЦА того іѣі: днь стр(с) ??мь исповѣд'ник(о)мь. самонѣ. Гурии. и авив(о)у (1в,19-1)

En los casos de concordancia única de un nombre propio con la palabra principal no se observan tampoco las irregularidades en el uso del caso (7 ejemplos):

- вънесение стѣи. бци (1в,10-11)
- стр(с) стму фурсоу. и па(м)т трусоу (2а,2)
- стр(с) стѣи м(ч)ци. варьврѣ (2а,2)
- стра(с) стѣи анастаси (3в,9-10)
- стра(с) стму труфону (14в,16)
- стр(с) стму минѣ (1в,11).

Por tanto, los casos de concordancia tradicional en el caso en el ER son regulares (16 ejemplos).

Analizamos ahora con más detalle los ejemplos de concordancia anómala de Gen. y Dat. Estos casos en el ER pueden ser divididos en dos grupos:

1. diferentes casos se utilizan *en los elementos análogos* a la palabra general común па(м) o стр(с) (4 ejemplos):

Gen. sg. + Dat. Sg.
па(м) правьднаго смоона. и <u>іанѣ</u> прчци (15в,20-1)

En lugar de іанѣ прчци en los manuscritos antiguos rusos encontramos la forma antigua rusa con Gen. Sg. de palabras con base jā en ѣ en la terminación (en vez de ѡ antiguo eslavo):

Ev.Arh. (157b): м(с)ца то(г). въ .г. стго и симешна. бгоприи(м)ца и анны. прр(ч)цѣ.

Ev.Mst. (190в): пам(ѡ)т. стго и правьдьнаа(г) сумешна и анны пр(о)рчица. La forma con а procede, es lo más probable, del cambio de ѡ antiguo eslavo.

Como vemos, en todos los mesiatseslovs, además de en el ER, en este ejemplo se utiliza el Gen. para ambas formas.

Dat. sg. + Gen. sg.
М(с)ЦА тго въ .іг. <u>стр(с) стму.</u> ѡустратиѡ. и дружины его (2г,15-16)

En el presente ejemplo surge el problema a la hora de justificar la forma стму, que puede ser Gen. sólo con dual, en caso contrario esta forma es Dat.Sg.

Comparemos con EO (244с) donde vemos Gen. Plur.: М(с)ЦА то(ж) стра(с) стыхъ м(ч)къ еустрата. еуксента. евгена. мардара. и ореста.

Partiendo de este fenómeno la forma стму en el ER, lo más probable, es que sea Sg., ya que la palabra posterior significa sólo a un santo, por contra дружины – es una pluralidad impersonal, dual, en cuyo caso el escribano difícilmente pudo haberla utilizado. Entonces, стму – es una forma de Dat. Sg. (es sabido que la

palabra **страсть** en antiguo ruso permitía dos concordancias – con Dat. y con Gen., que era la más frecuente).

Pero la palabra **кустратиѡ**, con la que concuerda **стму**, es evidente que está en Gen. Sg. Puede haber dos respuestas a esta incongruencia: bien el escribano de una forma extraña concordó palabras en dos casos diferentes, bien **кустратиѡ** - es Dat. y el escribano confundió yuses (**ѡ** y **ѡ**). Esta última versión resulta poco probable porque en el mismo texto de las lecturas no encontramos ejemplos similares y porque el propio material del manuscrito sugiere una creación temprana lo que sería imposible si el manuscrito hubiera sido copiado de un original búlgaro que mezclaba yuses. Por eso, en el presente ejemplo, la explicación más plausible sea que tratamos con una falta de concordancia más de Dat. y Gen.

Gen. Plural + (Gen. Dual / Dat. Sg. – Gen. Dual / Dat. Sg. – Gen. Dual / Dat.Sg. – Dat. Sg.)
М(с)ЦА ТОГО ВЪ .К. <u>па(м)</u> СТХЪ ОТЬ. ПРОКЛОУ МАѢИМОУ. АНАТОЛИЖ. И <u>генадии</u> (1Г,7-9)

Los tres primeros nombres propios de este ejemplo pueden ser interpretados tanto como Gen. dvandva como también Dat. sg. Para dirimir la cuestión puede ayudar quizás una forma misteriosa, **генадии**, el último nombre propio de esta cadena. Singularidad del ER, a diferencia de los textos de manuscritos antiguo rusos y antiguo eslavos, en ninguno de los cuales hallamos la mencionada forma **генадии** :

EO (242c): М(с)ЦА то(ж). па(т) стумоу проклоу. маиминоу. и генадию.

Ev.Arh. (138a): М(с)ЦА того(ж). въ .К. СТХЪ ОТЬ. маѢимиана. и прокла. и анатолиа.

Ev.Ass. (127a,27-28): максимиана прокла. анатонлѣ и генада.²³⁹

²³⁹ Строславянский словарь (по рукописям X-XI вв.) / Цейтлин Р.М. и др. М., 1999. С.521

Codex Supr.: мѣ(сѧ)ца тог(о) и с(вѧ)тъих(ъ) о(тъ)ць наш(и)х(ъ). арх(ие)п(искоу)пъ бѣвших ц(ѣса)ри градѣ. максимина прокла. анатонлѣ и генада.²⁴⁰

En EO se utiliza dvandva Gen.; en Ev.Arh., aunque se omite el nombre генадию, sin embargo, es lógico suponer que si estuviera presente sería con la forma de Gen. Sg., al igual que otros nombres de santos que están próximos en el texto; en los manuscritos antiguo eslavos tenemos formas de Gen. Sg.

Es sabido que los nombres griegos tenían dos terminaciones –ios y –ias. Por eso en antiguo ruso eran posibles formas variables que tienen su origen en las formas griegas: Макарий у Макария, Захарий у Захария (comparar en EO la forma андрѣя (I.6)). De ahí que sea posible la existencia de ambas formas генадии у генадиѧ que eran muy infrecuentes lo que puede sugerir la antigüedad del ER. Partiendo de esto, se puede suponer que генадии, posiblemente es Dat. Sg. de forma генадиѧ. Por tanto los nombres propios anteriores pueden reflejar la forma de Dat.

La forma plural СТХЪ ОЦЪ en el presente contexto es lógica (como en Ev.Arh.), porque aquí están presentes tres nombres de santos.

Gen.Sg. + (Gen.Sg. – Dat.Sg.)
М(с)ЦА тго кд обрѣтение гла(в) чьстныѧ. стго иана пр(д)чі и крьсти(т)лоу (15г,9-11)

Comparemos con el EO (266с): М(с)ЦА то(ж) па(т) обрѣтению главы. стаго иоана пр(о)рка и прдтечѧ и крстля.

Ev.Arh. (157б): МЦА то(г) въ .кд. обрѣтениѧ чьстныѧ главы. иѧна. пр(д)тча и крстля.

Мст.Ев. (191в): обрѣ(т)ниѧ чьстныѧ главы іѧана. предѣтеча.

²⁴⁰ Старославянский словарь, там же. С. 236, с. 17.

En este ejemplo en lugar de la terminación Gen. Sg. крстля aparece la forma en –оу, lo que puede ser Dat. Sg. de la base jō- у пр(д)чі, forma Gen. Sg. de la base jā-, lo que suma ya tres discordancias parecidas en caso encontradas en el manuscrito. Por eso es poco probable que aquí encontremos la forma de Gen. Dvandva que el escribano pudo haber utilizado por error, por tratarse de un santo o como refuerzo de forma que confiere una importancia especial a la personalidad de San Juan Precesor.

2. Los casos de la palabra general en Dat. con las palabras dependientes de ella en Gen. (4 ejemplos):

Dat.Sg. + (Gen.Sg. – Gen.Sg.)
па(м) стма безмъздъник(о)ма коузъмы и дъмъана (1а,13-14)

En este contexto en los manuscritos antiguo rusos siempre se utiliza por lógica Dat.dual o Gen. Sg.:

EO (281d): пат стыма безмъздъникома козмъ и дамиіаноу.

Ev.Arh. (132a,137a): м(с)ца того же въ стго козмы и домиана.

Ev.Mst. (174б): стою чюдотворьцю козмы и дамиана

Ev.Ass. (125б,2, 150а,25-26): мъ(сѧ)ца ноѧб(ра) а с(вѧ)тоую чюдотворцю без'мездънікоу козмъи и дамiана.²⁴¹

Dat. Dual + (Gen. Sg. - ...)
М(с)ЦА тг :ла: стра(с) стма безмъздъник(м) кура і іw (14в,11-13)

Ev.Arh. (155b): М(с)ЦА то(г). въ :ла: стою безмъздъникоу. куроу иwаноу.

EO (263d): М(с)Ца то(ж) па(т) стыма м(ч)кома. авва куроу. иоаноу.

²⁴¹ Сталославянский словарь / Цейтлин Р. М. и др. М., 1999. Р.80.

Entorno a este extracto son de reseñar las ideas de O.F.Zholobov: «En el Ev.Ar. los dvandva divinos son utilizados incorrectamente porque los llamados santos forman no una pareja dual sino una combinación casual en dual [...] Es dudoso que las formas **куроу иваноу** en el Ev.Ar. fueran formas de Dat. Sg., y no Gen. dual porque en el resto de los 12 casos en el texto de memorias que contiene dos nombres propios se encontraron exclusivamente formas de Gen. (Sg.). La misma situación se reflejó en contextos singulares y plurales. Sólo una palabra contiene formas de Dat. Sg. pero se diferencia por la estructura de todas las demás memorias: **НЕ(д) предь рожьствѣмъ хвмь. стхъ оць. аврамоу. исаакоу. и иіаковоу** Ev.Ar., 141. Aquí el Dat. de nombres propios se permitía por el tipo eslavo de régimen nominal del tipo **неделѧ аврамоу, страсть зиновию**».²⁴²

Un ejemplo parecido pero con el término general en Genitivo dual lo encontramos en el Ev.Mst. (189в): **стра(с). стою мчнкоу. кура. івана.**

Dat. dual + (Gen. Sg. - Gen.Sg.)
па(м) стма. оцема. афанасиѧ. и курила (13в,17-18)

En este ejemplo además de la diferencia en el uso del caso también se encuentran diferencias en del número. La palabra general en el ER en este ejemplo está en dual en comparación con el mismo sitio del Ev.Ar. donde se utiliza singular:

Ev.Ar. (155a): **М(с)ца то(г) въ .ні. стго афанасиа. и курила.**

Gen. plural + (Gen. Dual /Dativo singular – Genitivo dual / Dativo singular)
М(с)ЦА ТГО: и: сьньмъ стхъ англъ михаилу и гаврилу (1в,7-9)

²⁴² Жолобов О. Ф. История двойственного числа в русском языке. Казань, 2000. С. 60-61.

Арх.Ев. (1376): М(с)ЦА то(г) въ .и. днь съньмъ арханглома михаилоу и гаврилоу.

Мст.Ев. (1756): съборъ архистратига михаила и гаврила

En este ejemplo de nuevo tenemos un caso difícil de utilización de Gen. Dual o Dativo singular, lo más probable es que sea correcta la última variante, ya que en el mismo ejemplo en otros evangelios tenemos singular.

•пам(т) стхъ .г. отрокъ. ананиж азариж мисаилу. и данилж прркж

(2а,2)

Con este ejemplo las peculiaridades de concordancia del ER se acaban. Examinaremos sólo un caso más que puede de algún modo resolver esta adivinanza del ER:

•М(с)ЦА того іюі: днь стр(с) ??мъ исповѣд'ник(о)мъ. самонѣ. Гуриии. и авив(о)у (1в,19-1).

Como vemos, aquí todas las formas se utilizan regularmente en Dat. La importancia de este ejemplo es patente cuando se compara con otros mesiatseslovs en los que se ve la posible variación en antiguo ruso del uso de la palabra стра(с) y пам(т) en el texto de memorias, y estas palabras regían diferentes casos – dativo y genitivo consecutivamente:

ЕО (2426): м(с)ца то(ж) стра(с) стымъ исповѣд'ник(о)мъ. гоурии. самонѣ. и авив(о)у.

Ев.Мст (175в): пам(т) стхъ исповѣд'ни(к). гуриа. и самоны. и авива

De este modo, la peculiaridad estudiada del ER puede tener varias explicaciones. En el ER en estos casos pudo haber acontecido una contaminación especial de significados y la posibilidad de combinación de palabras пам(т) y стра(с), al mismo tiempo que está reflejando el sincretismo especial de las palabras en la frase cuando los componentes de la frase se perciben como unión (es decir, para el escribano resultaba normal utilizar la palabra general en Dat. y las palabras dependientes en Gen. independientemente de la distancia de la posición de la palabra principal en la estructura de la frase). Esta peculiaridad se

refleja sólo en textos antroponímicos de mesiatseslov, quizás de este modo se conserva la especificidad de la lengua antigua de las memorias de mesiatseslov ya que en las mismas lecturas del evangelio no encontramos ejemplos parecidos. Ni en evangelios antiguo rusos, ni en antiguo eslavos hemos hallado combinaciones similares. En antiguo griego, en cuanto lo conocemos, tampoco existen construcciones de esta factura.

4.2. Combinaciones con y sin preposición

El cambio de las combinaciones sin preposición por sus equivalentes con preposición en textos eslavos fue un hecho frecuente. Por eso en relación al ER nos interesa, principalmente, el grado de similitud de este manuscrito con otros evangelios antiguo rusos en el mencionado aspecto. Analizaremos todas las diferencias encontradas de este tipo (en total 8):

•Mt.XX,1

ER (16в,11-13) и наѡть дѣлателя виногр доу своемуу

EO (267d) делателя въ виноградъ

Ev.Ar.h. (158b) дѣлателя. виноградоу

Ev.Mst. (193a) наѡть дѣлатель въ виноградъ свои

•M.IX,37

ER (36,5) иже аще единого таковыихъ. отрочѡть прииметь въ имѡ мое мѡ приемлеть. иже мѡ прииметь не мене приемлеть нъ посьлавъшааго мѡ.

EO (248d) иже аще єдино таковыхихъ отрочѡть прииметь. въ имѡ мою. мѡ прииметь и иже мене прииметь. не мене прииметь. нъ посьлавъшааго мѡ

Ev.Ar.h. (140b) иже аще єдино таковыхихъ отрочать прииметь. въ имѡ мою. мѡ приемлеть. не мене приемлеть нъ посьлавъшааго мѡ.

Ev.Mst. (178в) иже аще ꙗкодино отъ таковыхъ отрочать приметь въ имѧ мое мене приметъ. иже аще мене приемлетъ не мене приѡмлетъ нъ посълавъшааго мѧ.

•L.II,21

ER (8г,18) и егда наплънишасѧ осмь днии да обрѣжжѣтъ отрочѧ. и нарекоша имѧ емоу іс. наречено англьмь. прѣже даже не зачатъсѧ въ чревѣ.

EO (256b) и ѡгда наплъни сѧ осмь дънии. да и обрѣжжѣтъ. на речено бысть имѧ емоу іис. нареченое отъ ангела прѣжде даже не зачатъ сѧ въ чрѣвѣ

Ev.Arh. (148a) и ѡгда испълниша сѧ .и. днии. да обрѣжжѣтъ. и нарекоша имѧ емоу іс. нареченое англьмь прѣже даже не зачатъ сѧ въ чревѣ.

Ev.Mst. (182г) і ꙗкогда испълниша сѧ осмь днии да обрѣжжѣтъ отроча. и наречено бысть имѧ емоу ісѣ. нареченоѡ отъ ангела прѣдаже не зачатъ сѧ въ чревѣ.

•Mt.III,4

ER (9г,15) тѣ же иань. имѣаше ризоу своѡ влать вельблжжѣ.

EO (254b) самъ же иоань. имѣаше ризж своѡж. отъ влать вельблжждѣ.

Ev.Arh. (149a) самъ же ивань. имѣаше ризоу ѿ влать вельблоужѣ.

Ev.Mst. (184b) самъ же ивань имѣаше одѣникѣ своѡ отъ влать вельблоужѣ.

•M.I,4

ER (10a,20) бысть иань крѣстѧ въ поуcтѣни. и про(по)вѣдаѧ крѣщение. покааньж въ оставление грѣхомъ.

EO (255c) бысть иоань крѣстѧ въ поуcтѣни. и проповѣдаѧ крѣщение покаанию. въ отъпоущение грѣховъ

Ev.Ar.h. (150a) бы(с) иѡнъ крѣститель въ поустыни. проповѣдаа крѣщение. покаянию въ ѿпоущение грѣховъ.

Ev.Mst. (184g) бысть іѡанъ крѣсти въ поустыни. и проповѣдаа крѣщение на покаяние въ оставление грѣхомъ.

•L.III,1

ER (10в,8) обладоущоу понтьскоуоумоу пилатѣ въ иоудѣи

EO (257d) обладаѣщоу понтьскоуоумоу пилатоу иоудеѣи

Ev.Ar.h. (150b) обладающеу понтьскоуоумоу пилатоу иудею

Ev.Mst. (185a) обладающеу понтьскоуоумоу пилатоу иудѣи

•Mt.XX,4

ER (16g,1) и тѣмъ рече. идѣте и вы въ виноградъ мои. и еже бѣдетъ по правдѣ дамъ вамъ.

EO (268a) и тѣмъ рече идѣте и вы въ виноградъ мои и еже бѣдетъ правда дамъ вамъ

Ev.Ar.h. (159a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои. иже будетъ правда въдамъ вамъ.

Ev.Mst. (193a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои и еже боудеть правда дамъ вамъ.

•Mt.V,6

ER (14б,4) блажени алчущии жажущеи правды ради ꙗко
ТИ НАСЪТАСА:

EO –

Ev.Ar.h. –

Ev.Mst. (188б) блажени алчущии жажущеи правды ꙗко
ТИ НАСЪТАТ СА.

De nuevo para facilitar la comprensión del material todos los datos los analizaremos en una tabla esquemática.

Signos convencionales:

● –como en ER

- – semejanza entre manuscritos, excepto el ER
- – diferencia con todos los manuscritos

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
Mt.XX,1	●	■	●	■
M.IX,37	●	●	●	□
L.II,21	●	■	●	■
Mt.III,4	●	■	■	■
Mt.4,6	●	-	-	□
M.I,4	●	●	●	□
L.III,1	●	■	■	■
Mt.XX,4	●	■	■	■
Total				
●	8	2	4	0
■	0	5	3	5
□	0	0	0	3

Como se puede apreciar, los datos del ER de nuevo se distinguen de los del EO, Ev.Ar.h. y Ev.Mst. En el manuscrito encontramos tres diferencias absolutas de todos los mesiatseslovs, en el EO, Ev.Ar.h. ninguno, en el Ev.Mst. dos. Pero para el Ev.Mst. estas diferencias son normales ya que es un manuscrito alejado considerablemente en el tiempo del EO e incluso del Ev.Ar.h. En el ER aquéllas, en cierto modo, pueden ser explicadas por la especificidad del protógrafo del manuscrito, aspecto éste sobre el que incidiremos aún en varias ocasiones en los capítulos posteriores de este trabajo.

Además, es necesario de nuevo señalar una coincidencia bastante frecuente del ER con los datos del Ev.Ar.h. (4 ejemplos) con total ausencia de similitudes con el Ev.Mst. en los casos observados. La cercanía textológica del ER y Ev.Ar.h. se sigue apreciando en multitud de casos.

4.3. Régimen de los diferentes casos

Examinemos todos los casos encontrados de diferencias del ER que están vinculadas al régimen de diferentes casos (8 ejemplos):

•L.III,3

ER (10г,6) и прииде въ всѣхъ страну иерданьскоуж. проповѣдаѣ
кръщение покаяние. въ остав(л)ение грѣхомъ.

EO (258a) и приде въ всѣхъ странѣхъ иерданьскѣхъ. проповѣдаѣ
кръщение на покаяние. въ отъпущение грѣховъ.

Ev.Arh. (151a) и приде въ всю страну иоудейскоу. проповѣдаѣ
кръщение на покаяние грѣховъ и въ ѿпущение.

Ev.Mst. (185a) и приде въ всю страну иерданьскоую проповѣдаѣ
кръщение на покаяние въ оставление грѣховъ.

•M.I,4

ER (10a,19) бысть ианъ крѣстѣ въ поустыни. и про(по)вѣдаѣ
кръщение. покаянѣхъ въ оставление грѣхомъ.

EO (255c) бысть иоанъ крѣстѣ въ поустыни. и проповѣдаѣ кръщение
покаянию. въ отъпущение грѣховъ

Ev.Arh. (150a) бы(с) ианъ крѣститель въ поустыни. проповѣдаѣ
кръщение. покаянию въ ѿпущение грѣховъ.

Ev.Mst. (184г) бысть іванъ крѣстѣи въ поустыни. и проповѣдаѣ
кръщение на покаяние въ оставление грѣхомъ.

•I.I,33

ER (12в,2) и азъ не вѣдѣхъ его. нъ пославъи мѣ въ водѣ
крѣститъ тѣ мнѣ рече. на него же оузьриши дхъ
сходѣщъ. и прѣбываѣщъ на немъ. съ есть крѣстѣи дхъмъ
стмъ.

EO (261a) и азъ не вѣдѣхъ его нъ пославъи мѣ крѣститъ въ водѣ.
тѣ мнѣ рече надъ нже оузьриши дхъ сходѣщъ. и прѣбываѣщъ на
немъ съ есть крѣстѣи дхъмъ стымъ.

Ev.Ar.h. (153b) и азъ не видѣхъ ѱего. нъ пославии мѧ крститъ въ водѣ. ть мнѣ рече. надъ нъже оузриши дхъ съходящъ. и пребывающъ на немъ. и азъ видѣхъ. ꙗко съ ѱестъ крстѧи дхмъ стмъ.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдахъ ꙗго нъ пославѣи мѧ крститъ въ водѣ ть мнѣ рече. надъ нъ же аще оузриши дхъ съходящъ и пребывающъ на немъ. ть ксть крстѧи дхъмъ стимъ.

•Mt.IV,6

ER (12г,15) и рече емоу аще снъ бжи еси. врьзисѧ долоу. ѱано бо естъ ꙗко англмъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукоу възмоутъ тѧ. еда кьгда притькнеши о камень ногѧ твоѧ.

EO (261с) и рече ѱемоу аще снъ ѱеси бжи. вьрзи сѧ низъ писано бо ѱестъ. ꙗко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на рѧкоу възмѧтъ тѧ да не прѣтъкнеши о камень ноги твоѱемъ

Ev.Ar.h. (154a) и ре(ч) ѱемоу аще снъ бжи ѱеси. вьрзи сѧ низъ. писано бо ѱестъ. ꙗко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебе. и на роукоу възмоутъ тѧ. да не кьгда о камень претъкънеши ноги своѱемъ.

Ev.Mst. (154a) и гла ѱемоу. аще снъ еси божи вьрзи сѧ долоу. писано бо ѱестъ ꙗко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукахъ възмоутъ тѧ да не кьгда претъкнеши о камень ноги твоеа.

•L.II,37

ER (15б,19) и та вьдови осмъ десѧтъ. ти четъри лѣта. ꙗже не охощаше. ѿ крѣве постъмъ и молитвами слоужѧщи днь и нощъ.

EO (265b) и та вьдова. до осми десѧтъ и четърь лѣтъ ꙗже не охощаше отъ цркве. постъмъ и молитвами. слоужѧщи нощъ и днь

Ev.Ar.h. (157a) и та вьдова бѣ. до осми десѧтъ. и .д. лѣ(т) ꙗкоже не охощаше цркве постъмъ и млтвми. слоужѧщи нощъ и днь.

Ev.Mst. (190б) и та въдова до осми десѣтъ и .д. лѣтъ. яже не охожааше. отъ църкъве постѣмь и м(о)лтвами слоужащи днь и нощъ

•L.II,42

ER (9a,13) и егда бѣсть іс ѿ ів: лѣтъ. въ(с)ходѣщемь и(мь) въ ерслмь. по обычѣмь праздъника.

EO (256с) и ягда бѣсть дѣвоѣ на десѣте лѣтоу. въсходѣщемь имь въ ерслмь по обычаю праздъника.

Ev.Arh. (148a) и ягда бѣ(с). ві. лѣтъ. въсходѣщемь имь въ иерс(л)мь. по обычаю праздъника.

Ev.Mst. (182г) и ягда бѣсть двою на десѣте лѣтоу. въсходѣщемь имь въ іер(о)слмь по обычаю праздъника.

•M.V,25

ER (2a,6) и жена етера сѣщи въ точение крѣви. лѣтъ двѣ на десѣте.

EO (243b) и жена нѣкаѣя сѣщи въ точении крѣви. лѣтъ ві.

Ev.Arh. (138b) и жена етера. въ точении. крѣве. лѣ(т) .ві.

Ev.Mst. (176в) и жена нѣкаѣя соущи въ течении крѣви лѣтъ. ві.

Ev.Ass. (127b) и се жена етера. сѣщи в точеніи крѣве лѣтъ бі

•L.III,1

ER (10в,8) обладающоу понтьскоумоу пилатѣ въ иоудѣи. и четврьтовладѣщоу. галилѣѣ иродоу. и филипѣ же братоу его. чет(в)рьтое владоущоу итурѣискоу. и трахонитскоѣ страноѣ. и лусаниѣ. четврьтовладоущоу. авилинскоѣ.

EO (257d) овладаѣщоу понтьскоуоумоу пилатоу иоудеѣѣѣ. и четврьтовластьствоуѣщоу галилеѣѣѣ иродоу. филипоу же братоу его четврьтовластьствоуѣщоу итурѣѣѣѣ и трахонитскоѣ страноѣѣѣ. и лусанию четврьтовластьствоуѣщоу авилинѣѣѣѣ.

Ev.Arh. (150b) ѡбладающоу понтьскоуоумоу пилатоу иудею. и чѣтврьтовластьствоующоу галилею иродоу. филипоу же братоу его.

четвертовластьствоующю. итоуриєю. и трахонитьскою страною. и лусанию. четвертовластьствоующю.

Ev.Mst. (185a) обладающоу поньтскоуоумоу пилатоу иудѣкю. и четвертовластьствоующоу галилею иродоу. филиппоу же братоу кго четвертовластьствующюу итурикю и трахонитьскою страною. и лусаникю четвертовластьствующюу. авилиникю.

Expondremos los datos obtenidos en la tabla.

Signos convencionales:

- – como en el ER
- – similitud de manuscritos, excepto el ER
- – diferencia con todos los manuscritos

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,25	●	■	■	■
L.III,3	●	■	■	□
M.I,4	●	■	■	●
I.I,33	●	■	■	■
Mt.IV,6	●	■	■	■
L.III,1	●	■	●	■
	●	■	■	■
	●	●	●	■
	●	■	-	■
L.II,37	●	■	■	■
L.I,42	●	■	■	■
Total				
●	11	1	2	1
■	0	10	8	9
□	0	0	0	1

Como vemos, en el uso de casos el ER destaca sobremanera entre todos los manuscritos. En 7 términos el manuscrito se diferencia de todos los demás textos. Esto de nuevo conduce a la hipótesis sobre la cercanía del ER a un protógrafo que se distinguía del texto del cual fueron copiados el resto de mesiatseslovs. Es interesante porque EO, Ev.Arh. y Ev.Mst muestran coincidencias entre ellos en este aspecto de manera continua.

Además las formas utilizadas en el ER a veces transmiten el sentido de la frase más exacto que otros mesiatseslovs (L.III,3, M.I,4, I.I,33).

En la lectura L.III,1 encontramos un fenómeno parecido al visto ya en el párrafo de concordancia de diferentes casos en el ER:

ER (10в,8) обладоущоу понтьскоумоу пилатѣ въ иоудѣи. и четврьтовладѣщоу. галилѣѣ иродоу. и филипѣ же братоу его. чет(в)рьтое владоущоу итурѣискоу. и трахонитѣскоѣ страноѣ. и лусаниѣ. четврьтовладоущоу. авилиньскоѣ.

Este ejemplo de combinación Acc. y Ins. puede ser interpretado como un error del escribano del ER, para quien las formas fusionadas eran algo natural. Pero teniendo en cuenta el fenómeno ya descrito de combinación de Dat. y Gen. en el texto de memorias de mesiatseslov de ER, consideramos que aquí también pudo haberse reflejado cierta indecisión en la combinación de четврьтовладѣщоу con Acc. y Ins. Hay que destacar que en Ev.Arh. también encontramos un ejemplo parecido:

Ev.Arh. (150b) ѡбладающю понтьскоуоумоу пилатоу иудею. и чьтврьтовластьствоующю галилею иродоу. филипоу же братоу его. чьтврьтовластьствоующю. итуриѣю. и трахонитѣскою страною. и лусанию. четврьтовластьствоующю.

4.4. Diferencias en las formas prepositivo-causales

El ER contiene 10 diferencias con otros manuscritos en el uso de formas prepositivo-causales:

- M.IX,38 ѡко не ходитъ по насъ (36,17-18) - 0 (249a) - ѡко не послѣдова насъ - ѡко не ходитъ въ слѣдъ насъ (178г)

(Ср. M.IX,38 иже не ходитъ по насъ (36,15-16) - иже не ходитъ по насъ (249a) - иже не ходитъ по насъ (140b) - иже не ходитъ по насъ (178г)

- Mt.XII,15 въ слѣдъ іса идоша (86,15) - послѣдовааше (245c-245d) - въ слѣдъ іса идоша (147a) - въ слѣдъ іса идоша (182a)

- M.V,24

ER въ слѣдъ іса идоша (2a,4) - послѣдовааше иісоу (243a) - идаше по ісѣ (138b) - по ісѣ идаше (176в)

Es interesante que en todos los ejemplos de la expresión «seguir alguien» el ER siempre utiliza formas con preposición, y no con prefijo que son secundarias y de origen más tardío.²⁴³

- M.V,34

ER (26,16) іс рече еи дръзай дъци. вѣра твоѡ спсе тѡ. иди съ миром(ь)

EO (243d) онъ же рече ѡи дръзай дъци вѣра твоѡ спсе тѡ. иди съ миръмь

Ev.Arh. (139a) ісъ же рече. ѡи. дръзай дъци. вѣра твоѡ спсе тѡ. иди съ миръмь

Ev.Mst. (176г) онъ же рече ѡи. дъци вѣра твоѡ спсе тѡ. иди въ миръ

- Mt.I,16

ER (46,2) іаковъ же роди. іофа. мужа мариина. ѡ нее же родисѡ іс нарицаемыи хс. EO (247b) іаковъ же роди іѡсифа мѡжа мариина. из неѡ же роди сѡ ііс. нарицаемыи хсъ

²⁴³ Цейтлин Р.М. Лексика старославянского языка. М., 1977. P.62-63.

Ev.Arh. (142a) іаковъ же роди. іѡсифа. моужа мриина. иж неіа же роди сѧ іс нарицаємыи хсь.

Ev.Mst. (179г) іаковъ же роди. іѡсифа моужа мариина. иж неіа же родісѧ іс нарицаємыи хсь.

•L.II,9

ER (5a,19) и се англъ гнѣ ста въ нихъ. и слава гнѧ осѣни ѡ. и оубоѡшасѧ страхъмъ великъмъ.

EO (250a) и се англъ гнѣ. ста оу нихъ и слава гнѧ осіа ѡ. и оубоѡшасѧ страхъмъ велиємъ.

Ev.Arh. (143b) и се англъ гнѣ. ста въ нихъ. и с(л)ава гнѧ осіа іа. и оубоѡшасѧ страхъмъ велиємъ.

Ev.Mst. (180в) и се англъ гнѣ ста въ нихъ и слава гнѧ осіа іа. и оубоѡшасѧ страхъмъ великъмъ.

•L.II,15

ER (5б,19) и бысть ѡко ѿидоу англи. ѿ нихъ на нбо. и члвци пастыри рѣша дроугъ къ другж. прѣидѣмъ оубо. до виѣлеома. и видимъ гла(с) бѣвши. иже гъ съказа намъ.

EO (250с) и бысть. іако отидошѧ отъ нихъ на нбо англи. и члци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. прѣидемъ оубо до виѣлеема и видимъ глѣ съ бѣвшии. иже гъ съказа намъ

Ev.Arh. (144a) и бы(с) іегда ѿидоша ѿ нихъ англи на нбо. и члвци пастыри рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо въ виѣлеомъ. и видимъ гла(с) съ бѣвшии. иже гъ съказа намъ.

Ev.Mst. (180г) бысть іако отидоша отъ нихъ англи на нбо. и чл(о)вци пастоуси рѣкоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо до виѣлеома и видимъ гласъ бѣвшии иже гъ съказа намъ.

•Mt.II,1

ER (6г,12) иусоу родивъшъ сѧ. въ вифлѣомѣ иждѣистѣ: въ дни ирода црѧ. се влъсви ѿ вѣстока приидоша. ѿ ерслма

EO (251б) исоусоу рожьшоу сѧ. въ вифлѣеми иоудеистѣи. въ дъни ирода црѧ. се влъсви отъ вѣстока. придоша въ иерслимъ

Ev.Arh. (144b) ісоу рожьшоу сѧ въ виѣлеомѣ иоудеисцѣмъ. въ дни ирода ц(с)рѧ. се влъсви ѿ вѣстока придоша. въ иерслмъ.

Ev.Mst. (181a) ісоу рожьшоу сѧ въ виѣлеомѣ июдѣистѣмъ. въ дни ирода ц(с)рѧ. се влъсви отъ вѣстока придоша въ іер(о)слмъ

•Mt.XI,2

ER (15г,12) слѣшавъ ианъ въ жзилици дѣла іс хва. пославъ два ѿ оученикъ его

EO (266с) слѣшавъ иоанъ въ жзилици. дѣла хва. посылавъ оученикы своими.

Ev.Arh. (157b) слѣшавъ іѡнъ. въ оузилици дѣла хва. и пошла два предъ оученикы своими.

Ev.Mst. (192a) слѣшавъ іѡанъ въ тѣмници дѣла хва. пошла два отъ оученикъ своихъ

•L.II,34

ER (15б,3) и блгви ѧ сѣмьонъ. и рече къ мрии мтри его. се лежитъ въ на падение. и въскрсение многымъ въ изли. и въ знамение прѣкты глемо.

EO (265a) и блг(о)слови ѧ сѣмеонъ и рече къ мариин. матери ѧго се лежитъ съ нападение и на вѣстаѧние мьногымъ въ изли и въ знамение прѣрочьно

Ev.Arh. (156b) и блгослови ѧ семеонъ и рече и къ мрии мтри ѧго. се съ лежитъ на падение. и на вѣставлѧние мьногымъ въ изли. и въ знамение въ прекы глемо.

Ev.Mst. (190a) и благослови ја сумешнѣ. и рече къ мариин матери ѿего се съ лежить на паданиѣ и на въстаниѣ многѣимъ въ изли. и въ знамениѣ прерочѣно глемо.

Estudiaremos todos los datos obtenidos en la siguiente tabla:

Signos convencionales:

- – como en ER
- – similitud entre manuscritos, excepto el ER
- – diferencias con todos los manuscritos

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,24	●	■	□	□
M.IX,34	●	●	●	■
M.IX,38	●	●	●	□
	●	-	□	-
L.2,34	●	□	■	■
Mt.I,16	●	■	■	■
L.II,9	●	■	●	●
L.II,15	●	●	■	●
L.II,9	●	■	●	●
Mt.II,1	●	■	■	■
Mt.XII,15	●	■	●	●
Mt.XI,2	●	-	□	●
Total				
●	12	3	5	5
■	0	6	4	4
□	0	1	3	2

De la tabla se puede concluir que en el uso de diferentes formas prepositivo-prefijales el ER no se distingue de otros mesiatseslovs. Sólo una vez este manuscrito se diferencia por el uso de la preposición ѿ en lugar del opuesto

Въ:

- Mt.II,1

Er (6r,12) иусоу родивъшжсѧ. въ вифлѣомѣ иждѣистѣ: въ дни ирода
црѧ. се вльсви ѿ вѣстокъ приидоша. ѿ ерслма

Parece ser que aquí vemos un lapsus del ER que utiliza ѿ por analogía a la preposición que se encuentra al lado.

4.5. Diferencias en el uso de conjunciones y partículas

Las diferencias en el uso de conjunciones y partículas entre los manuscritos se encuentran a menudo. Las diferencias en el uso de conjunciones en los manuscritos pueden ser relacionadas con diferentes factores (específica de la construcción de la frase, influencia de lenguaje hablado, aspectos textológicos). Ya que el volumen de la presente tesis no permite detalladamente detenernos en todos y cada uno de los fenómenos sintácticos del ER, estudiaremos sólo aquellos que testifican las diferencias de ER en el uso de conjunciones y partículas con respecto a otros mesiatseslovs antiguo rusos, de esta forma incidiendo en un aspecto más que caracteriza el ER en relación al EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. En el trabajo no trataremos las cuestiones prosódicas ya que este tema requiere un estudio aparte. Consideramos que los múltiples datos que examinamos en el presente capítulo pueden servir como una fuente útil en el ulterior desarrollo de estudios sintácticos en la historia de la lengua rusa.

En el presente trabajo estamos interesados, en primer lugar, en el carácter cualitativo-cuantitativo de estas diferencias ya que sólo disponiendo de estos datos se puede en las investigaciones posteriores obtener conclusiones sobre la importancia de estos elementos sintácticos en el proceso de datación de manuscritos etc.

4.5.1. La conjunción и

La conjunción и se encuentra con bastante frecuencia en el ER en contraste con su ausencia en otros manuscritos y se utiliza con diferentes funciones. Las diferencias se observan en frases construidas sintácticamente de la misma manera por eso resultan de importancia a la hora de caracterizar el manuscrito. Principalmente tratamos la conjunción и entre los elementos análogos de la oración:

•Mt.X,1

ER (1a,16) призъва іс оученикы своѧ. и дасть имъ власть на д(с)хъ нечистыхъ.

EO (239d) призъва иіс. оба на десѣте оученика своѧ. дасть имъ власть на доусѣхъ нечистыхъ.

Ev.Arh. (137a) призва іс оба на дете оученика своѧ. дасть имъ власть. на дсхъ нечистыхъ.

Ev.Mst. (174б) призъвавъ ісѣ оба на десѣте оученика своѧ дасть имъ власть на доусѣхъ нечстыхъ.

•M.V,33

ER (2б,14) жена же оубоѡвѣшиѧ и трепещуци. вѣдоуци ꙗже бы(с) ей и прииде и припаде къ немоу. и рече емоу всѣхъ истинѧ.

EO (243d) жена же оубоѡвѣши сѧ. и трепещищи. вѣдѣщи ꙗже бысть ѧей. приде и припаде къ нѣмоу. и рече ѧемоу всѣхъ истинѧ.

Ev.Arh. (139a) жена же оубоѡвѣши сѧ. и трепещуци. вѣдоуци ꙗже бы(с) ѧи. приде и припаде къ нѣмоу. и рече ѧмоу всю истину.

Ev.Mst. (176г) жена же оубоѡвѣши сѧ и трепещищи вѣдоуци ꙗже бысть ѧи приде и припаде к нѣму. и рече ѧму всю истинѧ.

•Mt.II,8

ER (2б,3) и пославъ ѧ въ вифлеомъ. рече шьдѣше и извѣстно испытайте. о отрочѣти. ꙗгда же обратете и. възвѣстите ми да и ѡзъ шьдѣ поклонѣсѧ емоу.

EO (251d) и посълавъ въ виѡлеомъ рече шьдъше испътаите
извѣстно о отроцѣте ꙗгда же обрѣщете. повѣдите ми да и азъ шьдъ
поклонѣхъ сѧ ꙗмоу

Ev.Arth. (145a) и посълавъ ꙗ въ виѡлеомъ рече. шьдъше испътаите.
извѣстно о отроцати. ꙗгдаже обрѣщете възвѣстите ми. да и азъ
шьдъ поклоню сѧ ꙗмоу.

Ev.Mst. (181б) и пославъ въ виѡлеомъ рече шьдъше извѣстно
испътаите ѡ отроцати. иде же аще обрѣщете възвѣстите ми да и
азъ шьдъ поклоню сѧ ꙗмоу.

•Mt.XII,18

ER (8в,7) се отрокъ мои его же изволихъ. възлюбленыи мои. на нь же
благоизволи дша моѧ. положѣхъ дхъ мои. и на немъ. и сждъ ѡзыкомъ
възвѣститъ.

EO (245d) се отрокъ мои ꙗгоже изволихъ възлюбленыи мои. на нь же
благоволи дша моѧ положѣхъ дхъ мои на нѣмъ. и сждъ ѡзыкомъ
възвѣститъ

Ev.Arth. (147a) се отрокъ мои ꙗгоже изволихъ. възлюбленыи. на ньже
блгоизволи дша моѧ. положю дхъ мои на нѣмъ. и соудъ ѡзыкомъ
възвѣститъ.

Ev.Mst. (182a) се ѡтрокъ мои ꙗго же изволихъ. възлюбленыи мои на
нь же блгоизволи дша моѧ. положю дхъ мои на немъ и соудъ
странамъ възвѣститъ.

•Mt.XII,16

ER (8б,4) и запрѣти имъ да не ѡвѣ и его сътворѣтъ.

EO (245d) и запрѣти имъ. да не ѡвѣ ꙗго сътворѣтъ

Ev.Arth. (147a) и запрѣти имъ. да не ѡвѣ ꙗго сътворѣтъ.

Ev.Mst. (182a) и запрѣти имъ да не ѡвѣ ꙗго сътворѣтъ.

•L.II,40

ER (9a,5) и отроча расташе и крѣплашесѧ дхмь. испльнѧсѧ прѣмоу(дро)сти. и блдть бжѧ бѧше на немь.

EO (256c) отроча же растѣаше и крѣплиаше сѧ дхмь. наплъниѧ сѧ прѣмѣдрости и блгдять бжиѧ бѣ на нѣмь

Ev.Ar.h. (148a) отроча же расташе и крѣплиаше сѧ дхмь. испълниѧ сѧ блгости. и блгдть божиѧ на немь.

Ev.Mst. (182г) отроча же расташе и крѣплѧше сѧ духъмь испълнѧ сѧ премудрости и блг(д)ть бжиѧ бѣ на немь.

•Mt.III,4

ER (9г,19) тѣ же иань. имѣаше ризоу своѧ влась вельблжжѣ. и поѧсь оуснѧнь о чреслѣхъ своихъ. и ѧдь же его бѣ медь дивии.

EO (254b) самъ же иоанъ. имѣаше ризѧ своѧ. отъ влась вельбжждѣ. и поѧсь оуснианъ. о чрѣслѣхъ своихъ ѣдь же ѧго бѣ акридѣ. и медь дивии.

Ev.Ar.h. (149a) самъ же иванъ. имѣаше ризоу ѿ влась вельблоужѣ. и поѧсь оуснианъ о чреслѣхъ ѧго. ѣдь же ѧго проузи и медь дивии.

Ev.Mst. (184б) самъ же иванъ имѣаше одѣникъ своѧ отъ влась вельблоужѣ. и поѧсь оуснианъ о чреслѣхъ своихъ. ѧдь же ѧго бѣаше абрѣдикъ и медь дивии.

•L.III,1

ER (10в,8) ... обладающоу понтьскоумоу пилатѧ въ иоудѣи. и четврьтовладжщоу. галилѣж иродоу. и филипѧ же братоу его. чет(в)рьтое владоущоу итурѣискоу.

EO (257d) овладаѣжщоу понъскоуоумоу пилатоу иоудеѣѣж. и четврьтовластьствоуѣжщоу галилеѣѣж иродоу. филипоу же братоу ѧго четврьтовластьсвоуѣжщоу итуриѣѣж

Ev.Arh. (150b) ѡбладающю понтьскоуоумоу пилатоу иудею. и чьтвьртовластьствоующю галилею иродоу. филипоу же братоу ѿего. чьтвьртовластьствоующю. итуриѿю.

Ev.Mst. (185a) въ пѣтое на десѣте лѣто. владычства тиверіа кесарѣ. обладающю понтьскоуоумоу пилатоу иудѣѿю. и четвьртовластьствоующюу галилеѿю иродоу. филиппоу же братоу ѿго четвьртовластьствующюу итуриѿю

•Mt.XX,1

ER (16в,11) ре(ч). гь притьчж сѿж 1 подобно естъ. рство нбсное. члвкоу домовитж. иже изиде коупно заутра. и наѣть дѣлателѣ виногр доу своемуу.

EO (267d) рече гь притьчж сѿж 1 подобно ѿесть црство нбсьное члкоу домовитоу иже изиде коупно заутра наѣти делателя въ виноградъ свои

Ev.Arh. (158b) рече гь притьчю сѿю. 1 подобно ѿесть црство нбсьное члвкоу домовитоу. иже изиде коупно оутро наѣти дѣлателя. виноградоу своемуу.

Ev.Mst. (193a) рече гь притьчю сѿю. подобно ѿесть ц(с)рство нбсьное чл(о)вкоу домовитоу. иже изиде коупно заутра наѣть дѣлатель въ виноградъ свои.

•Mt.II,22

ER (8a,18) слышавъ же ѿно архелаи цртвжеть въ иждѣи. въ ирода мѣсто оца своего. и оубоѣвсѣ тамо ити. вѣсть же при(і)мь въ сынѣ. отиде въ странж галилѣискж.

EO (253d) слышавъ же ѿко архелаи црствоуютъ въ иоудеи. въ ирода мѣсто оца своего. оубоѣа сѣ тамо ити вѣсть же приимь въ сынѣ. отиде въ странж галилеискж

Ev.Arh. (146b) слышавъ же яко архела црствоуютъ въ иоудеи. въ ирода мѣсто. оца своего. оубоѧ сѧ тамо ити. вѣсть же примъ въ сынѣ. Ѡиде въ страну галилеискоу.

Ev.Mst. (181r) слышавъ же яко архела ц(с)рствоуютъ въ жидовствѣи въ ирода мѣсто оца своего. оубоѧ сѧ тамо ити. вѣсть же примъ въ сынѣ отиде въ страну галилеискоу.

Estudiaremos todos los datos en la siguiente tabla.

Signos convencionales:

- presencia de la conjunción
- ausencia de la conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.X,1	■	-	□	□
M.V,33	■	□	□	□
Mt.XII,18	■	□	□	□
Mt.XII,16	■	□	□	□
L.II,40	■	□	□	□
Mt.III,4	■	□	□	□
L.III,1	■	□	□	□
Mt.XX,1	■	□	□	□
Mt.II,22	■	□	□	□
M.II,8	■	□	□	□
Total				
■	10	0	0	0

Además de estos ejemplos que contraponen radicalmente el ER frente a todos los otros manuscritos, las diferencias en la presencia de la conjunción и en mesiatseslovs se encuentran más de 20 veces:

1.entre los elementos análogos de la oración (13 ejemplos):

- Mt.X,8

ER (16,11) болацаа ицѣлите и мрътвыа въскрѣшаите. прокаженыа очицааите бѣси изгоните. тоуне приасте тѣне же и дадите

EO (240b) болацааа цѣлите прокаженыа очицааите бѣсы изгоните тѣне приасте. тѣне же дадите

Ev.Arh. (137b) болацааа ицѣлите. и мрътвыаа въскрѣшаите. прокаженыаа очицааите. бѣсы изгоните. тоуне приасте. тоуне же и дадите:

Ev.Mst. (174в) болацаааа цѣлите мрътвыааа въскрѣшаите прокаженыааа очицааите. бѣсы изгоните. тоуне же и дадите

•M.IX,35

ER (3а,18) и сѣдъ призва оба на десѣте и гла имъ. иже хоцетъ старѣи быти. да бждетъ всѣхъ мѣнии. и всѣмъ слоуга.

EO (178в) и сѣдъ призва оба на десѣте. и гла имъ аще кѣто хоцетъ старѣи быти. да бждетъ всѣхъ мѣнии. и всѣмъ слоуга

Ev.Arh. (140b) и сѣдъ пригласи. вѣ. гла имъ. аще кто хоцетъ старей быти. да боудетъ всѣхъ. и всѣмъ слоуга.

Ev.Mst. (178в) и сѣдъ призва оба на десѣте и гла имъ. аще кто хоцетъ старѣи быти да боудетъ всѣхъ мѣнии и всѣмъ слоуга.

•M.IX,38

ER (36,11) и ѿвѣща емоу. на нь гла. оучителю видѣхомъ нѣкого именимъ твоимъ. изгонѣца бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу. ако не ходитъ по насъ.

EO (248d) отъвѣща емоу иоанъ гла оучителю. видѣхомъ нѣкогого. именимъ твоимъ изгонѣца бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу

Ev.Arh. (140b) ѿвѣща емоу иванъ гла. оучителю. видѣхомъ нѣкогого. именимъ твоимъ изгонѣца бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу. ако не послѣдова насъ.

Ev.Mst. (178r) отъвѣща же ѱмоу іѡань гла. оучителю. видѣхомъ нѣкоѡго именьмъ твоимъ изгонѡща бѣсы. иже не ходить въ слѣдъ насъ.

•Mt.II,2

ER (6r,16) глше. кде есть родивыса црѣ иждѣискъ. видѣхомъ бо звѣзду его на вѣстоцѣ. и придохомъ поклонитъса емоу.

EO (251b) глѡще. кѣде ѱсть рождииса црѣ иоудеискъ видѣхомъ бо звѣздѡ ѱго на вѣстоцѣ. и придохомъ поклонитъ са ѱмоу

Ev.Arh. (144b) глше. кѣде ѱсть рождии са ц(с)рѣ иоудеискъ. видѣхомъ бо звѣзду ѱго. на вѣстоцѣ. идохомъ поклонитъ са ѱмоу.

Ev.Mst. (181a) глѡще. кде есть рожии са ц(с)рѣ июдѣискъ. видѣхомъ бо звѣзду ѱго на вѣстоцѣ и придохомъ поклонитъ са ѱмѡ.

•M.I,4

ER (10a,19) бысть иань крѣста въ поуcтѣни. и про(по)вѣдалъ крѣщение. покаанъѡ въ оставление грѣхомъ.

EO (255c) бысть иоань крѣста въ поуcтѣни. и проповѣдалъ крѣщение покаанию. въ отъпоущение грѣховъ

Ev.Arh. (150a) бы(с) иѡнъ крѣститель въ поуcтѣни. проповѣдаѡ крѣщение. покаанию въ ѡпоущение грѣховъ.

Ev.Mst. (184r) бысть іѡанъ крѣстаи въ поуcтѣни. и проповѣдаѡ крѣщение на покаание въ оставление грѣхомъ.

•M.I,5

ER (10б,4) и похожѡше къ нему вса жидовьскаѡ страна. и ерслмлѡне и крѣщахоуcа вѣси. въ ерданьcтѣи рѣцѣ ѡ него. исповѣдаѡще грѣхы свое.

EO (255c) исхождааше же къ нѣмоу вса иоудеиска страна. и иерслмлѡне. и крѣщаахъ са вѣси въ иерданьcтѣи рѣцѣ отъ него исповѣдаѡще грѣхы свои

Ev.Arh. (150a) и исходѣаше къ нѣмоу всѧ иоудейска страна. и иерслмѣане. крѣщахоу вси въ иердань(с)цѣи рѣцѣ ѿ него. исповѣдающе грѣхы своя.

Ev.Mst. (184г) и исхожааше к нѣмоу жидовьскаѧ страна и иер(о)слмѣане. и крѣщаахоу сѧ въ иѡрданѣ рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своя.

•Mt.III,16

ER (12a,10) тѣгда остави и крѣстивъ же сѧ ис. възиде абие ѿ воды и се ѿврьзоша сѧ емоу нбса. и видѣ дхъ бжии. съходѣщъ. ѧко голоубъ и градѣщъ на нь.

EO (260b) тогда остави и крѣщъ же сѧ ис. възиде абие отъ воды и се отъврьзоша сѧ ем' нбса и видѣ доухъ бжии. съходѣщъ. ѧко голубъ. и градѣщъ на нь

Ev.Arh. (153a) тѣгда остави и. крѣщъ же сѧ ис. възиде абие ѿ воды. и се ѿврьзоша сѧ ѣмоу нбса. и видѣ дхъ бжии съходѣщъ. ѧко голоубъ идоущъ на нь.

Ev.Mst. (186a) тѣгда остави и. крѣстивъ же сѧ исъ възиде абикъ отъ воды и се отъврьзоша сѧ небеса. и видѣ дхъ бжии съходѣщъ ѧко голоубъ и градѣущъ на нь.

•Mt.IV,3

ER (12г,2) и пристѡупль искоушаѧ и рече емоу. аще снѣ бжи еси. рѣци да камение се хлѣбъ бѣдетъ.

EO (261b) и пристѣпль искоуситель рече ѣмоу аще снѣ ѣси бжии. рѣци да камение се. хлѣби бѣдѣтъ

Ev.Arh. (153b) и пристѡупль искоуситель рече ѣмоу. аще снѣ бжии ѣси. рѣци камение се да хлѣби боудоутъ.

Ev.Mst. (186в) и пристѡупль къ нѣмоу искоушаѧ и рече ѣмоу. аще снѣ ѣси бжии рѣци да камение се хлѣби боудоутъ.

•L.II,21

ER (8г,18) и егда наплънишасѧ осмь днии да обрѣжжѣть отроцѧ. и нарекоша имѧ емоу іс. наречено англьмь. прѣже даже не зачатъсѧ въ чревѣ.

EO (256b) и ѣгда наплъни сѧ осмь дънии. да и обрѣжжѣть. на речено бысть имѧ ѣмоу иіс. нареченоѣ отъ ангела прѣжде даже не зачатъ сѧ въ чрѣвѣ

Ev.Arh. (148a) и ѣгда испълниша сѧ .и. днии. да обрѣжжѣють. и нарекоша имѧ ѣмоу іс. нареченое англьмь прѣже даже не зачатъ сѧ въ чревѣ.

Ev.Mst. (182г) і ѣгда испълниша сѧ осмь днии да обрѣжжѣють отроца. и наречено бысть имѧ ѣмоу ісѣ. нареченоѣ отъ ангела прѣдаже не зачатъ сѧ въ чревѣ.

•Mt.IV,25

ER (14a,7) въ (о). 25 въ слѣдѣ іса идоша народи мнози. ѿ галилѣѧ. и декаполеа. и ѿ ерслма. и іудѣѧ. и съ оное страны ердана.

EO -

Ev.Arh. -

Ev.Mst. (188б) въ оно врѣмѧ. 25 въ слѣдѣ іса идоша народи мнози. отъ галилеѧ и декаполиа. и отъ іерс(о)лма іоудеѧ. и съ оноа страны іердана.

•L.II,18

ER (5в,14) и вси слышавъше и дивиша сѧ. о гланыихъ ѿ пастырь къ нимъ.

EO (250d) и виси слышавъше дивишѧ сѧ. о гланыихъ отъ пастоухъ къ нимъ

Ev.Arh. (144a) и вси слышавъше и дивиша сѧ. о гланыихъ ѿ пастырь къ нимъ.

Ev.Mst. (180г) и вси слышавъшеи дивиша сѧ о глании отъ пастухъ к нимъ.

•Mt.XI,5

ER (15г,20) слѣпии прозираѣтъ. и хромии ходѣтъ. и прокажении очищаѣтъсѧ. и глушии слышатъ и мрътвии востаѣтъ. и оубозии благовѣстѣтъ.

EO (266d) слѣпии прозираѣтъ хромии ходѣтъ прокажении очищаѣтъ сѧ и глушии слышатъ мрътвии востаѣтъ. и нищии благовѣстоуѣтъ

Ev.Arh. (157b) слѣпии прозирають. и хромии ходѣтъ. прокажении очищають сѧ. и глушии слышатъ мрътвии востають. и нищии блговѣстоують.

Ev.Mst. (192б) слѣпии прозирають и хромии ходѣтъ. прокажении очищають сѧ и глушии слышатъ. мрътвии востають и оубозии блговѣстоуютсѧ.

Estudiaremos todos los datos en la siguiente tabla:

Signos convencionales:

- – presencia de la conjunción
- – ausencia de la conjunción
- – otra conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.X,8	■	-	■	□
M.IX,35	■	■	□	■
M.IX,38	■	□	□	●
	■	■	■	-
Mt.II,2	■	■	□	■
Mt.III,16	■	■	□	■
Mt.IV,3	■	□	□	■
L.II,21	■	□	■	■
	□	■	□	□

Mt.IV,25	■	-	-	□
Л.И,18	■	□	■	■
Мт.ХI,5	■	□	■	■
	■	□	□	□
	■	□	□	□
М.1,4	■	■	□	■
М.1,5	■	■	□	■
Total				
■	15	7	5	9
□	0	7	10	5
●	0	0	0	1

2.al principio de la frase (2 ejemplos)

•L.И,47

ER (96,16) и оужаааоу же са вси послоуааащи его. о разоумѣ и о ѡвѣтѣхъ его.

EO (257a) оужасаааа же са вси послоуаааащи его. о разоумѣ. и отъвѣтѣхъ его

Ev.Arh. (148b) оужасааоу же са вси послоуаааащи его. ѡ разоумѣ и ѡвѣтѣхъ его.

Ev.Mst. (183a) и оужасааоу же са вси послоуаааащеи его о разоумѣ и ѡ отъвѣтѣхъ его.

•Mt.И,9

ER (76,9) они же послоуаавъшеи цаа идоша. и се з(в)ѣзда на встоцѣ. аже видѣша. идаше прѣдъ ними. доиде же пришьдъши ста връаа. и иде же бѣ отрочаа.

EO (252a) они же послоушавъшеи црѣ идоша. и се з(в)ѣзда на вѣстоцѣ. ꙗже видѣша. идѣше прѣдъ ними. доиде же пришьдѣши ста врѣхѣ. и иде же бѣ отрочѣ.

Ev.Ar.h. (145b) и отъвързѣше сѣкровища своѣа. они же послоушавъше ц(с)рѣ идоша. и се звѣзда. юже видѣша на вѣстоцѣ. и идѣше предъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста врѣхоу идеже бѣ отроча.

Ev.Mst. (181b) они же послоушавъше ц(с)рѣ идоша. и се звѣзда юже видѣша на вѣстоцѣ идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста врѣхоу иде же бѣ отроча.

En el resto de los casos (entre oraciones, con significado reforzador) la conjunción и tiene menos diferencias:

•Mt.XX,1

ER (16в,7) и тѣмъ рече. идѣте и вѣы въ виноградъ мои. и еже бѣдетъ по правдѣ дамъ вамъ.

EO (267d) и тѣмъ рече идѣте и вѣы въ виноградъ мои и еже бѣдетъ правѣда дамъ вамъ

Ev.Ar.h. (158b) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои. иже будеть правѣда вѣдамъ вамъ.

Ev.Mst. (193a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои и еже боудеть правѣда дамъ вамъ.

•Mt.II,16

ER (7г,15) тѣгда иродѣ видѣвъ ꙗко пороуганъ бѣ(с) ѿ влѣхвъ. разгнѣвавьсѣ зѣло. и посълавъ изби вѣсѣ младеньца сѣщѣа въ вифлеомѣ. и въ вѣсѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ дѣвож лѣтѣ и нѣже по времени. еже испѣта ѿ влѣхвъ.

EO (253a) тогда иродѣ. видѣвъ ꙗко порѣганъ бѣ(с)ь отъ влѣхвъ. разгнѣва сѣ зѣло и посълавъ. изби вѣсѣ отроку сѣщѣа въ

виѡлеомѣ. и въ всѣхъ предѣлѣхъ ѱа. отъ двоюж лѣтоу. и ниже по
врѣмени ѱеже испѣта отъ влѣхвъ

Ev.Arh. (146a) тѣгда иродѣ ѱако ѱако пороуганѣ бѣ(с). Ѱ влѣхвъ.
разгнѣва сѣ зѣло. и посѣлавѣ избѣ отроку соущаѣ въ виѡлеомѣ. и
въ всѣхъ предѣлѣхъ ѱа. и Ѱ двою лѣтоу ѱеже испѣта Ѱ влѣхвъ.

Ev.Mst. (181в) –

•Mt.V,5

ER (146,2) блажени и кротѣции ѱако ти наслѣдѣтъ землоу.

EO -

Ev.Arh. -

Ev.Mst. (188б) блжни кротѣции ѱако ти наслѣдѣтъ землю.

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.II,16	■	□	■	-
Mt.XX,1	■	■	□	■
Mt.V,5	■	-	-	□
■	3	1	1	1
□	0	1	1	1

Se contabilizan 13 casos de ausencia de la conjunción и en el ER frente a su presencia en otros mesiatseslovs:

- 1.entre elementos análogos de la oración (5),
- 2.entre oraciones (2),
- 3.a principio de la frase (5),
- 4.en grupo de conjunciones y partículas (1).

Estudiaremos todos los ejemplos:

•M.V,26

ER (2a,9) и много приимъши. ѿ много врачъ. издавъши все свое имѣние. и ни едино пользѣ обрѣтъши. нъ паче въ горе пришьдъши.

EO (243b) и много пострадавъши. отъ много врачейъ. и иждивъши свое все. и ни единою же польза обрѣтъши. нъ паче въ горе въпадъши.

Ev.Arh. (138b) и много пострадавъши. ѿ много врачейъ. и иждивъши все свои имѣнии. и ни единою же пользы обрѣтъши.

Ev.Mst. (176в) и много пострадавъши. отъ много врачейъ и раздаавъши все имѣнии свои. и никою же пользы обрѣтъши нъ паче въ горе въпадъши.

•Mt.II,18

ER (76,2) гла(с) въ рамѣ слышанъ бысть. плачь и рыдание и вопль много. рахили плачущи сѧ чадъ своихъ. и не хотѣше оутѣшити сѧ яко не сътъ.

EO (253b) гласъ въ рамѣ. слышанъ бысть плачь и рыдание и вопль много рахиль плчущи сѧ. чадъ своихъ и не хотѣше оутѣшити сѧ яко не сътъ

Ev.Arh. (146b) гла(с) въ рамѣ слышанъ бысть. и плачь и рыдание. и вопль много. рахиль плачущю чадъ своихъ. и не хотѣше сѧ оутѣшити яко не соуть.

Ev.Mst. (181в) гласъ въ рамѣ слышанъ бысть плачь и рыдание и вопль много. рахиль плачущи сѧ чадъ своихъ и не хотѣше оутѣшити сѧ ако не соуть.

•I.I,32

ER (126,16) и съвѣдѣтельствова. ианъ гла. яко видѣхъ дхъ съходящъ яко голубъ съ нб(с)е. и прѣбъ на немъ.

EO (260d) и съвѣдѣтельствова иоанъ гла яко видѣхъ дхъ. съходящъ и грядущъ на нь. яко голубъ съ нбсе. и прѣбъ на немъ

Ev.Arh. (153a) и съвѣдѣтельствова іванъ гла. јако видѣхъ дхъ съходящъ јако јако голуубъ. съ небсе. и пребѣ(с) на немь.

Ev.Mst. (186б) и съвѣдѣтельствова іванъ глагола јако видѣх дхъ съходящъ јако и голуубъ съ нбсе и пребѣвающъ на немь.

•Mt.XI,2

ER (15г,2) слышавъ ианъ въ жилищи дѣла іс хва. пославъ два ѿ оученикъ его

EO (266с) слышавъ иоанъ въ жилищи. дѣла хва. посылавъ оученикы своими.

Ev.Arh. (157b) слышавъ івнъ. въ оузилищи дѣла хва. и пошла два предъ оученикы своими.

Ev.Mst. (192a) слышавъ іванъ въ тъмьници дѣла хва. пошла два отъ оученикъ своихъ

•Mt.I,24

ER (4г,1) въставъ же иосифъ ѿ сына. сътвори ако же повелѣ емоу англь гнь. и приа женоу своѣ.

EO (248a) въставъ же иѡсифъ отъ сына. сътвори. јакоже повелѣ емоу англь гнь и приаать женѣ своѣ

Ev.Arh. (143a) въставъ же иосифъ ѿ сына. сътвори јакоже повелѣ емоу. англь гнь. и приаать женоу свою.

Ev.Mst. (180б) въста же іѡсифъ отъ сына и сътвори јако же повелѣ емоу англь гнь. и приаать женоу свою.

•M.IX,37

ER (3б,5) иже аще единого таковыихъ. отрочѣтъ прииметь въ имѣ мое мѣ приимлетъ. иже мѣ прииметь не мене приимлетъ нь посылавъшааго мѣ.

EO (248d) иже аще єдино таковыхъ отрочѣть приметъ. въ имѣ мое. мѣ приметъ и иже мене приметъ. не мене приметъ. нѣ пославъшааго мѣ

Ev.Ar.h. (140b) иже аще єдиноаго таковыхъ отрочѣть приметъ. въ имѣ мое. мѣ приемлетъ. не мене приемлетъ нѣ пославъшааго мѣ.

Ev.Mst. (178в) иже аще єдино отъ таковыхъ отрочѣть приметъ въ имѣ мое мене приметъ. иже аще мене приемлетъ не мене приѣмлетъ нѣ пославъшааго мѣ.

•Mt.XI,27

ER (13г,4) всѣ мнѣ прѣдана сѣтъ оцѣ моимѣ. и никто же не знаѣтъ сна тѣхъ оцѣ. ни оца кто знаѣтъ тѣкмо снѣ. емоу же волитъ снѣ ѿкрыти.

EO (244a) всѣ мнѣ прѣдана сѣтъ оцѣ моимѣ и никтоже не знаѣтъ сна. тѣкмо оцѣ ни оца кѣто знаѣтъ тѣкмо снѣ. и емоу же хоцетъ снѣ отъкрыти

Ev.Ar.h. (139b) всѣ мнѣ предана соутъ оцѣ моимѣ. и никтоже не знаѣтъ сна тѣкмо оцѣ. и оца кто знаѣтъ. тѣкмо снѣ. и емоу же велитъ снѣ ѿкрыти.

Ev.Mst. (188г) всѣ мнѣ предана соутъ оцѣ моимѣ. и никто же знаѣтъ сна тѣкмо оцѣ. ни оца кто знаѣтъ тѣкмо снѣ. и емоу же аще хоцетъ снѣ отъкрыти.

•Mt.XX,2

ER (16в,13) сѣвѣщавъ же съ дѣлатели. по сребрьникоу на днѣ. посла кѣ въ виноградъ свои.

EO (267d) сѣвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣнѣзоу на днѣ. посла кѣ въ виноградъ свои

Ev.Ar.h. (158b) сѣвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣнѣзю на днѣ. пославъ кѣ въ виноградъ свои.

Ev.Mst. (193a) и съвѣщавъ съ дѣлатели по пѣнѣзю на днь посила я въ виноградъ свои.

•Mt.XX,6

ER (16г,8) въ единоуѣ же на десѣте годинѣ. гшѣдь обрѣте дроугѣѣѣ празднь. и гла имъ. что стоите съде вьсь днь праздни.

EO (268b) въ ѣединѣѣ же на десѣте годинѣ ишѣдь. обрѣте дроугѣѣѣ стоѣѣщаѣѣ праздны и гла имъ чѣто съде стоите вьсь днь праздни

Ev.Ar.h. (159a) и въ ѣдиноую на десѣте годину ишѣдь сътвори тако. ѡбрѣѣ дроугѣѣѣѣѣ праздны и гла имъ. что съде стоите вьсь днь праздни.

Ev.Mst. (193б) въ ѣдиноую же на десѣте годину ишѣдь обрѣте дроугѣѣѣѣѣ стоѣѣщаѣѣ и гла имъ. что съде стоите вьсь днь праздни.

•Mt.XX,7

ER (16г,13) глаша емоу ѣко никто же насъ не наѣтъ. и гла имъ ите и вѣѣ въ виноградъ мои. и еже бѣдетъ право примете.

EO (268b) и глашѣѣ ѣмоу ѣако никѣто же насъ не наѣтъ и гла имъ идѣѣте и вѣѣ въ виноградъ мои и ѣеже бѣдетъ правѣда. примете

Ev.Ar.h. (159a) глаша ѣмоу. ѣако никтоже насъ наѣтъ. гла имъ. идѣѣте въ виноградъ мои. и ѣеже боудетъ правѣда примете.

Ev.Mst. (193б) и глаша ѣмоу ѣако никто же насъ не наѣтъ. гла имъ идѣѣте и вѣѣ въ виноградъ мои и ѣеже боудетъ право примете.

•L.II,6

ER (5a,8) бысть же егда бысте тоѣ. испльнишасѣѣ днье родити еи.

EO (249d) бысть же. ѣгда быста тоѣ. испльнишѣѣ сѣѣ дньне родити ѣеи

Ev.Ar.h. (143b) бы(с) же ѣгда бѣстѣѣ тоѣ. испльниша сѣѣ дньне родити ѣеи.

Ev.Mst. (180в) бысть же ѣгда бысть тоѣ и испльниша сѣѣ днне родити ѣеи

•L.II,17

ER (5в,11) видѣвъше же съказаша. о глаголѣ. гланѣмь имь отрочати семь.

EO (250d) видѣвъше же. съказаша о глѣ. гланѣемь. о отрочати семь
Ev.Ar.h. (144a) и видѣвъшеи же. съказаша о гланѣмь имь отрочатѣ
семь.

Ev.Mst. (180г) видѣвъше же съказаша о глѣ гланѣмь имь ѿ отрочати
семь.

•L.II,39

ER (15в,10) яко съконьчаша сѧ всѧ. еже по закону гнѧ
възвратишасѧ въ галилѣѧ. въ градъ свои назаретѣ.

EO (265с) и яко съконьчаша сѧ всѧ. по закону гнѧ. възвратишѧ сѧ
въ градъ свои назаретѣ

Ev.Ar.h. (157a) и якоже съконьчаша сѧ всѧ по закону гнѧ. и
възвратиша сѧ въ галилею. въ градъ свои. назаретѣ

Ev.Mst. (190б) и яко съконьчаша сѧ всѧ по закону гнѧ. възвратиша
сѧ въ галилею въ градъ свои назаретѣ.

•L.III,9

ER (11a,16) оуже бо секира при корени дрѣва лежитъ. всѧко оубо
древо не творѧщее плода посѣчетьсѧ. и въ огнь вмѣстетьсѧ.

EO (151b) оуже бо секира при корени дрѣва лежитъ всѧко оубо
дрѣво. не творѧщеею плода добра. посѣкаѧтъ. и въ огнь вмѣтаѧтъ.

Ev.Ar.h. (151b) оуже бо и секира при корени древа лежитъ. всѧко
оубо древо не творѧщеею плода добра. посѣкають ѧ и въ огнь
вмѣщаютъ ѧ.

Ev.Mst. (185б) оуже бо и секира при корени древа лежитъ. всѧко оубо
древо не творѧщеею плода посѣкають ѧ и въ огнь вмѣтають.

•L.III,18

ER (11г,2) многа же ина блгсвѣстьствоуѡ. глаше къ лоудьмь:

EO (259d) мьнога же и ина оутѣшаѡ. благовѣстовааше людьмь:

Ev.Ar.h. (152a) многа же ина благовѣствоуѡ глаше къ людьмь:

Ev.Mst. (185г) многа же оубо ина оутѣшаѡ. Благовѣстовааше людьмь

•I.I,31

ER (126,13) и азъ не вѣхъ его. нъ да ѡвѣтъсѡ излеви. сего ради приидохъ азъ въ водѣ крѣстѡ.

EO (260d) и азъ не вѣдѣхъ ѡего нъ да ѡвѣтъ сѡ и излеви сего ради придохъ азъ. въ водѣ крѣстѡѡѡ

Ev.Ar.h. (153a) и азъ не вѣдѡхъ ѡего. нъ да ѡвѣтъ сѡ илеви. сего сего ради придохъ азъ. азъ въ водѣ крѣстѡ.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдѡхъ ѡего нъ да ѡвѣтъ сѡ излви. сего ради придохъ азъ въ водѣ крѣстѡ.

•Mt.XI,11

ER (166,5) амнь глѡ вамъ. не вѣста въ рожденѣихъ женами. болии.иана крѣстителѡ. мнии же въ црѣтвии нбеснѣмь. болии естъ его.

EO (267b) аминь. глѡ вамъ не вѣста въ рожденѣихъ женами. болии иоана крѣстителѡ мнии же въ црѣтвии нбснѣмь. болии естъ ѡего

Ev.Ar.h. (158a) амнь глѡ вамъ. не вѣста въ рожении женами. болии и ивана кр(с)тлѡ. мнии же въ ц(с)рѣтвии нбснѣмь. болии ѡего естъ.

Ev.Mst. (192в) право глѡ вамъ. не вѣста въ рожденѣихъ женами. болии ивана крѣстлѡ. мнии же. въ ц(с)рѣтвии нбснѣмь болии ѡего естъ.

Colocaremos estos datos en una tabla ya que el material resulta difícil de valorar de otra forma.

Signos convencionales:

■ presencia de la conjunción и

□ ausencia de la conjunci и

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,26	□	■	■	■
Mt.II,18	□	□	■	□
I.I,32	□	□	□	■
Mt.XI,2	□	□	■	□
Mt.I,24	□	□	□	■
M.IX,37	□	■	□	□
Mt.XI,27	□	■	■	■
Mt.XX,2	□	□	□	■
Mt.XX,6	□	□	■	□
Mt.XX,7	□	■	□	■
L.II,6	□	□	□	■
L.II,17	□	□	■	□
L.II,39	□	■	■	■
L.III,9	□	□	■	■
L.III,18	□	■	□	●
I.I,31	□	■	□	□
Mt.XI,11	□	□	■	□
■	0	8	9	9
□	17	10	8	7
●	0	0	0	1

En dos ejemplos vemos la preferencia del ER por el uso de la conjunción и ante же:

●M.I,5

ER (106,4) и похожаше къ нему вса жидовскаа страна. и ерслмляне и крьцахоуа

вси. въ ерданьстѣи рѣцѣ ѿ него. исповѣдающе грѣхы свое.

EO (255с) исхождааше же къ нѣмоу вса иоудейска страна. и иерслмляне. и крьцаахъ са вси въ иерданьстѣи рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своа

Ev.Arh. (150a) и исходѣаше къ нѣмоу всѣ иоудейска страна. и иерсмлѣане. крѣщахоу вси въ иердань(с)цѣи рѣцѣ ѿ него. исповѣдающе грѣхы своя.

Ev.Mst. (179в) и исхожааше к немуу жидовьскаѣа страна и іер(о)слмлѣане. и крѣщаахоу сѣ въ іѡрданѣ рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своя.

•L.III,10

ER (116,1) и въпрашахоу его народи глше. что оубо сътворимъ.

EO (258d) и въпрашаахъ ѣго народи глѣще. чѣто оубо сътворимъ

Ev.Arh. (151b) въпрашаахоу же и народи глше. оучителю что сътворимъ.

Ev.Mst. (185в) и въпрашаахоуть и народи глше. оучителю что оубо сътворимъ.

De este modo, la conjunción и en el texto del ER se utiliza 334 veces (ver suplemento 1), por lo cual, las diferencias de mesiatsešlovs entre ellos en el uso de la conjunción и son comparativamente pocas (sobre 20 ejemplos).

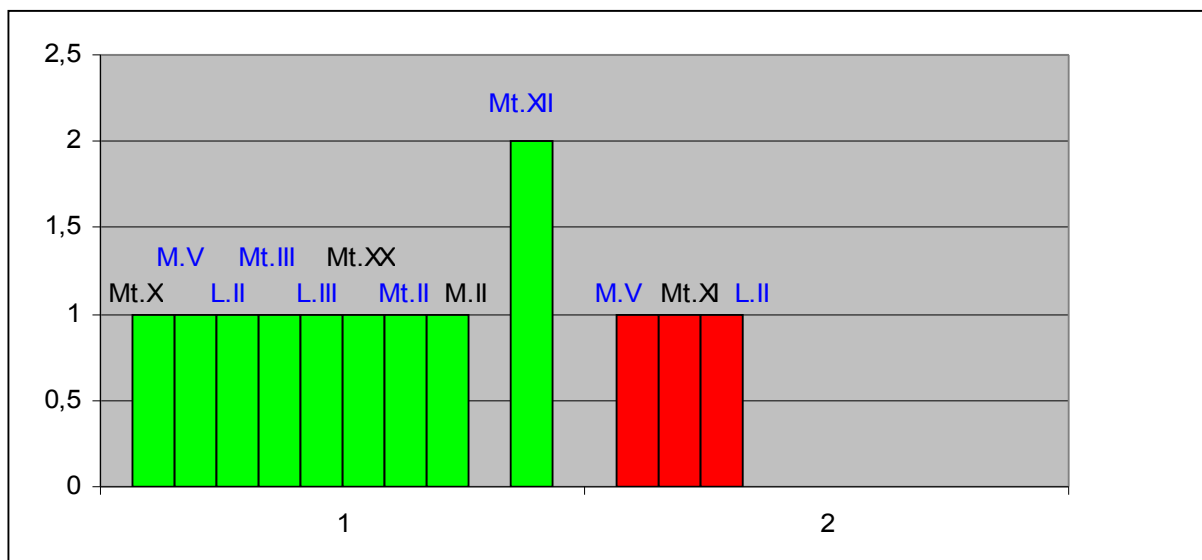
Examinaremos aquí en un gráfico comparativo las diferencias cardinales del ER con todos los demás manuscritos en cuanto a la presencia o ausencia de la conjunción и.

Signos convencionales:

1.la conjunción и está sólo en el ER

2.la conjunción и es ausente sólo en el ER

Con el color azul transmitimos las lecturas que en el ER tienen una naturaleza especial y, lo más probable, están copiados de un protógrafo especial (ver capítulo 6). Las cifras en vertical significan la cantidad de ejemplos en el texto del ER.

Como se ve desde el gráfico, las dos terceras partes de todas las diferencias de la conjunción **и** del ER respecto a otros mesiatseslovs se encuentran en lecturas de L.II, L.III, Mt.XII etc., que fueron copiadas, posiblemente, de un protógrafo especial (ver capítulo 6). Este fenómeno puede sugerir un origen no casual de las diferencias lingüísticas incluso en relación con una tan pequeña, parece ser, partícula lingüística, como es la conjunción, y su posible condicionalidad por los datos textológicos del manuscrito.

4.5.2. Conjunción-partícula же

La conjunción **же**, como es sabido por los textos antiguos rusos también es muy productiva. Estudiaremos todas las diferencias que tienen que ver con el uso de esta conjunción, con el mismo esquema utilizado para la conjunción **и**.

Ausencia de же

El ER se distingue por la ausencia de la conjunción-partícula **же** del resto de manuscritos en 13 casos. Aquí utilizamos la clasificación reflejada en el artículo sobre la conjunción-partícula **же** en el «Diccionario de antiguo eslavo».²⁴⁴

1. Adjuntivo (4 ejemplos):

²⁴⁴ Строславянский словарь / Р.М.Цейтлин и др. М., 1999. P.212-215.

•Mt.I,2

ER (3в,18) аврамъ роди исака. исакъ роди иакова. иаковъ же роди иждж. и братиѣ его.

EO (246b) авраамъ роди исаака исаакъ же. роди иакова иаковъ же. роди иудж и братиѣ его.

Ev.Arhh. (141a) авраамъ роди исаака. исакъ же роди иакова. иаковъ же роди юдоу и братию его.

Ev.Mst. (180a) аврамъ роди исака. исакъ же роди иакова. иаковъ же роди иудоу и братию его.

•Mt.I,12

ER (4a,9) по прѣселении же ва(в)влоньствѣмъ. иехониа роди салафиила. салафиили же роди зоровавелѣ.

EO (247a) по прѣселѣнии же вавулоньствѣмъ. иехониа роди салафиила салафииль же. роди зоровавела

Ev.Arhh. (142a) по преселѣнии же вавилоньствѣмъ. иехониа же роди. салафиила. салафииль же роди. зоровавелѣ

Ev.Mst. (179г) по преселении же вавулоньствѣмъ иехониа роди салафиилѣ. салафииль же роди зоровавелѣ.

•L.II,43

ER (9a,16) и коньчавъшемъ имъ дни. възвращаѣщемъ сѣ имъ. оста іс отрокъ въ ерслмѣ. и не разоумѣ иосифъ и мати его.

EO (256d) и коньчавъшемъ дъни. възвращаѣщемъ же сѣ имъ. оста отрокъ въ иерслмѣ и не чоу иосифъ. и мати его

Ev.Arhh. (148a) и коньчавъшемъ дни. възвращаѣщемъ сѣ имъ. оста отрокъ іс въ иерслмѣ. и не чюста родителя его.

Ev.Mst. (182г) и съконьчавъшемъ дъни. възвращаѣщемъ сѣ имъ оста іс отрокъ въ іер(о)слмѣ. и не разоумѣ иосифъ и мти его.

•L.II,52

ER (9в,19) іс растѣше прѣмоудростьѣ и тѣльмь и бгдтъѣ ѿ ба и члвѣкъ.

EO (257с) иіс же спѣаше. прѣмѣдростиѣ и тѣльмь и блгодатиѣ отъ ба и члвкъ

Ev.Arth. (148b) іс же растѣше. премоудростию и тѣльмь. и блг(д)тъю ѿ ба и члвкы

Ev.Mst. (183б) ісѣ же спѣаше моудростию и въздрасъмь. и бг(д)тъю отъ ба и чл(о)вкъ.

Signos convencionales:

□ – ausencia de conjunción

■ – presencia de conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arth.	Ev.Mst.
Mt.I,2	□	■	■	■
Mt.I,12	□	□	■	□
L.II,43	□	■	□	□
L.II,52	□	■	■	■
□	4	1	1	2
■	0	3	3	2

2. Conjunción de comienzo **же** (6 ejemplos)

•M.V,27

ER (2a,14) слышавъши о иісѣ. пришьдъши въ народѣ съзаждѣ прикосносѣ ризахъ его.

EO (243b) слышавъши о иісѣ. пришьдъши въ народѣ съзаци. прикоснѣ сѣ ризѣ ѣго.

Ev.Arth. (138b) слышавъши о ісѣ. пришьдъши съзаци прикосноу сѣ ризѣ ѣго.

Ev.Mst. (176в) слышавъши же ѿ исоусѣ. пришьдъши въ народѣ съ зажда прикосноу сѣ ризѣ ѣго.

•Mt.II,10

ER (7б,17) видѣвъше звѣзду въздратовашасѣ радостьѣ великоѣ.

EO (252a) видѣвъше же звѣздѣ. въздрадоваша сѧ радостиѣ
великою зѣло

Ev.Arh. (145b) видѣвъше же звѣздой. въздрадоваша сѧ радостію
великою зѣло.

Ev.Mst. (181b) видѣвъше же звѣздой въздрадоваша сѧ радостію
великою.

•Mt.II,13

ER (7в,17) ошѣдѣшемъ вѣлхвомъ. се англь гнѣ. въ снѣ ѡвисѧ
иосифови гла. въставъ поими отрочѧ и мтръ его. и жи въ егупть. и
бѣди тѣ донѣ(де) же ти рекоу. хочеть бо ирод(ь) искати отрочѧте.
да погѣбити е.

EO (252d) ошѣдѣшемъ же вѣлхвомъ. се англь гнѣ. въ снѣ яви сѧ
иосифоу гла въставъ. поими отрочѧ. и матеръ ѡго. и бѣжи въ егупть
и бѣди тоу. донѣдеже ти рекоу хочеть бо иродѣ искати отрочѧте. да
погоубить ѡ

Ev.Arh. (146a) ошѣдѣшемъ вѣлхвомъ. се англь гнѣ. въ снѣ яви сѧ
иосифоу гла. въставъ поими отрочѧ и мтръ ѡго. и бѣжи въ егупть. и
боуди тоу. донѣдеже ти рекоу. хочеть бо иродѣ искати отрочѧте. да
погоубить.

Ev.Mst. (181в) ошѣдѣшемъ вѣлхвомъ. се англь гнѣ въ снѣ ави сѧ
иосифоу гла. въстани поими отрочѧ и мтръ ѡго и бѣжи въ егуптью и
боуди тоу донѣдеже рекоу ти. хочеть бо иродѣ искати отрочѧте да
погоубить ѡ.

•L.III,16

ER (11в,7) ѡвѣщаваше имъ на нѣ вѣсѣмъ гла. азъ оубо водоу крѣщоу
вы. грядеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмъ достоинъ отрѣшити.
ремени сапогѣ его. тѣ вы крѣститъ дхмъ стмъ. и огнѣмъ.

EO (259b) отъвѣщавааш иоанъ. въсѣмъ гла. азъ оубо водою крщаю вы градеть же крѣплии мене. юмоу же нѣсмь достоинъ. отрѣшати ремене сапогъ юго ть крститъ вы. дхмь стымь и огньмь

Ev.Ar.h. (152a) Ѡвѣща же имъ иунъ. гла. азъ оубо крщаю вы водою. идетъ же крѣплии мене. юмоуже нѣсмь достоинъ Ѡрѣшати ремене сапогоу юго. ть вы крститъ дхмь стымь и ѡгньмь.

Ev.Mst. (185в) отъвѣщавааше же іванъ въсѣмъ гла. азъ оубо водою крщаю вы. градеть же крѣплии мене юмоу же нѣсмь достоинъ отрѣшати възвоузы сапогомъ юго. ть вы крститъ дхмь стымь и огньмь.

•Mt.XX,5

ER(16г,5) они же идоша. пакты шьдъ въ шестоуѡ и въ девѡтѡѡ годиноу. сътвори такожде.

EO (268a) они же идоша пакты же ишьдъ. въ шестѡѡ и девѡтѡѡ годинѡ. сътвори такожде

Ev.Ar.h. (159a) они же идоша. пакты же ишьдъ въ шестоую и въ девѡтоую годиноу. сътвори тако же.

Ev.Mst. (193б) они же идоша. пакты же ишьдъ въ шестоую и въ девѡтоую годиноу сътвори такоже.

•Mt.IV,7

ER (13a,3) рече ему ис пакты писано есть не искоуси га ба твоего.

EO (261d) рече же юмоу иис пакты писано юсть. не искоусиши га ба своюго

Ev.Ar.h. (154a) рече юмоу ис. пакты. писано юсть. не искоусиши. га ба твоего

Ev.Mst. (186г) рече же емоу исъ пакы. писано юсть не искоусиши га ба твоего.

Signos convencionales:

□ – ausencia de conjunción

■ – presencia de conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,27	□	□	□	■
L.III,16	□	□	□	■
Mt.II,10	□	■	■	■
Mt.II,13	□	■	□	□
Mt.IV,7	□	■	□	■
Mt.XX,5	□	■	■	■
□	6	2	4	1
■	0	4	2	5

3.La conjunción copulativa **же** (en negación) (2 ejemplos):

•M.V,26

ER (2a,9) и много приимъши. ѿ многоъ врачъ. издаавъши все свое имѣние. и ни едино пользѣ обрѣтъши. нъ паче въ горе пришьдъши.

EO (243b) и много пострадавъши. отъ многоъ врачейъ. и иждивъши свое все. и ни единою же пользою обрѣтъши. нъ паче въ горе въпадъши.

Ev.Arh. (138b) и много пострадавъши. ѿ многоъ врачейъ. и иждивъши все свои имѣнии. и ни единою же пользою обрѣтъши.

Ev.Mst. (176b) и много пострадавъши. отъ многоъ врачейъ и раздаавъши все имѣнии свои. и никою же пользою обрѣтъши нъ паче въ горе въпадъши.

•Mt.II,6

ER (7a,11) и ты вифлеоме земле иждова ниши мнѣши еси. въ влкахъ иждова ис тебе бо изидеть старѣшина. иже оупасеть люди мои изльтаны.

EO (251c) и ты виѡлеоме земле иоудова. ничимъ же мьньши іеси. въ влдкахъ иоудовахъ ис тебе бо изидеть влка. иже оупасеть люди моѡ излѡ.

Ev.Arh. (145a) и ты виѡлеоме земліе июдова. ничимъже мьньши іеси. въ вл(д)хкѡ. июдовахъ. ис тебе бо изидеть члвкѡ. иже оупасеть люди моѡ излѡ.

Ev.Mst. (181b) и ты виѡлеоме земле иоудова ничимъ же мьньши кси въ влдкахъ иоудовахъ. ис тебе бо изидеть вождь иже оупасеть люди моѡ излѡ.

Signos convencionales:

- – ausencia de conjunción
- – presencia de conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,26	□	■	■	■
Mt.II,6	□	■	■	■
□	2	0	0	0
■	0	2	2	2

4. Partícula же (1 ejemplo)

•Mt.XX,5

ER (16г,5) они же идоша. пакты шьдъ въ шестоуж и въ девѡтѡжъ годиниу. сътвори такожде.

EO (268a) они же идошѡ пакты же ишьдъ. въ шестѡжъ и девѡтѡжъ годинѡ. сътвори такожде

Ev.Arh. (159a) они же идоша. пакты же ишьдъ въ шестоую и въ девѡтоую годиниу. сътвори тако же.

Ev.Mst. (193b) они же идоша. пакты же ишьдъ въ шестоую и въ девѡтоую годиниу сътвори такоже.

En dos casos la conjunción же no se utiliza en el ER junto con ejemplos parecidos de otros mesiatseslovs:

•LII,4

ER (4г,18) възиде же иосифъ ѿ галилѣа. ѿ града назарефа. въ жидовскоуѣ. въ градъ двдвъ. иже нарицаетьсѧ въфлеомъ. зане бѣ ѿ домоу. и отьчѣства двыдова.

EO (249с) възиде же иосифъ отъ галилеа из града назареѣьска. въ иоудеѣѣ. въ градъ давидовъ. иже нарицають сѧ виѣлеемъ. занеже бѣаше отъ домоу и отъ отьчѣствиѧ двдва.

Ev.Arh. (143a) възиде же иосифъ ѿ галилеѧ града назаретьскаго. въ иоудею въ градъ двдвъ. иже нарицають сѧ виѣлеомъ. зане бѣ ѿ домоу и отьчѣства. двдва.

Ev.Mst. (180б) възиде же іѡсифъ отъ галилеа из града назареѣьска. въ июдѣю. въ градъ двдвъ иже нарицает сѧ виѣлеомъ. зане быти кмоу отъ домоу и отъ отьчѣствиѧ двдва.

•Mt.IV,2

ER (12в,18) и постисѧ четъри десѧти дънии. и нощии четъри десѧти. послѣдъ възалька.

EO (261b) и пощѣ сѧ дъни .м. и нощии .м. послѣдъ възалка

Ev.Arh. (153b) и постивъ сѧ днии .м. и нощии .м. послѣдъже възалка.

Ev.Mst. (186в) и постивъ сѧ днии .м. и нощии .м. послѣдъ възхотѣ ясти.

Signos convencionales:

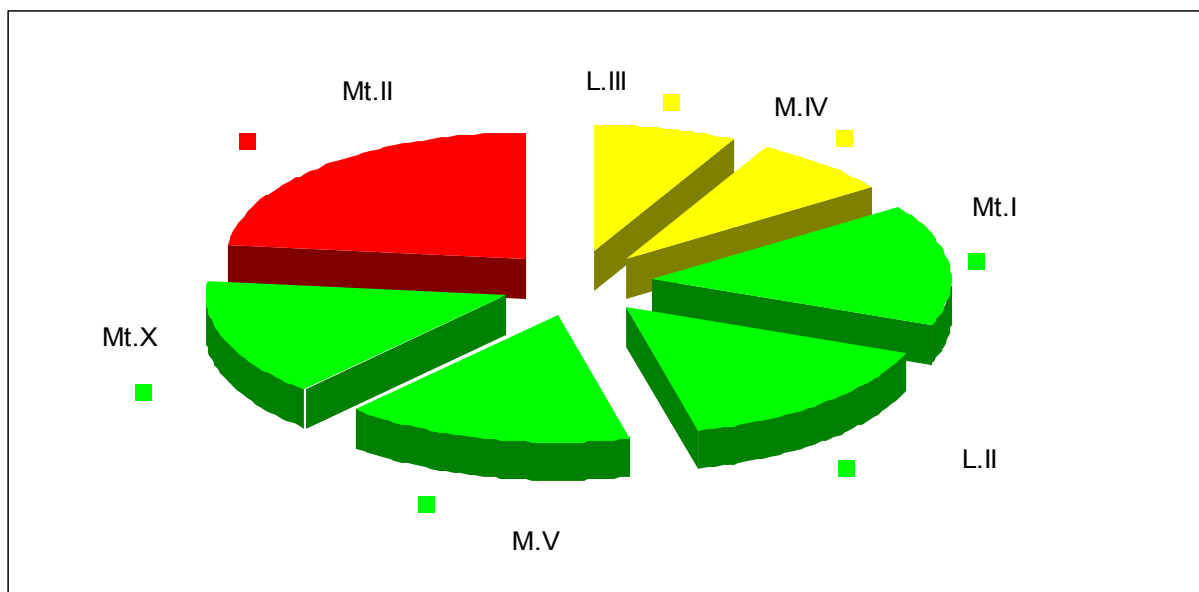
□ – ausencia de conjunción

■ – presencia de conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
L.II,4	□	■	□	□
Mt.IV,2	□	□	■	□

Consideramos que sobre la base de los datos obtenidos se puede establecer la conclusión de la preferencia de la conjunción **и** ante **же** en el ER.

Estudiaremos aquí el gráfico de lecturas donde el ER se distingue del círculo de todos mesiatseslovs por la ausencia de **же**. En el esquema se ve que la mayoría de los ejemplos del ER se encuentra en Mt.II, capítulo de marcada relevancia textual en el manuscrito (ver capítulo 6).

Presencia de же en el ER

No hay ni un caso de diferencias en que la conjunción-partícula **же** se utilice únicamente en ER en contraposición a otros textos lo que reafirma nuestra suposición sobre un carácter privilegiado de **и** en ER ante **же**. Parece ser que es el único caso de todos los datos lingüísticos en el que el ER no muestra una clara contraposición al resto de manuscritos por la presencia de **же** sólo en él.

Estudiaremos todos los casos de diferencias:

1. Conjunción de comienzo **же** (1 ejemplo)

•Mt.I,18

ER (46,12) **И**схо **же** рожьство. сице бѣ обрученѣ бо бывъши. мри его мариин иосифови. прѣже даже не сьнѣстасѣ. обрѣтесѣ имоуци въ чревѣ. ѿ дха ста.

EO (247c) исухво же рожъство. сице бѣ обрѣченѣ бо бывъши матери
ѣго мариин и ѡсифови. прѣжде даже не сънѣста сѣ. обрѣте сѣ имѣщи
въ чрѣвѣ. отъ дха ста

Ev.Ar.h. (142b) и(с)у хво же ржство сице бѣ. оброчени бо бывъши
мтри ѣго мрии и осифови. преже даже не сънѣста сѣ. обрѣте сѣ въ
чревѣ имоуши ѿ дха ста.

Ev.Mst. (180a) ісѣ хво рожъство сице бѣ. оброченѣ бо бывъши
матери ѣго мариин и ѡсифлви преже даже не сънидоста сѣ. обрѣте сѣ
імоуши въ чревѣ отъ дха ста.

2. Conjunción adhesitiva же (5 ejemplos):

•L.II,51

ER (9в,13) и съниде съ нима и прииде въ назареѣ. и бѣ повиноуѣсѣ
има. мати же ѣго съблюдаше всѣ глы сиа. въ срдци своемъ.

EO (257b) и съниде съ нима и приде въ назареѣ. и бѣ повиноуѣсѣ
има мати же ѣго съблюдаше всѣ глы сиа. сълагаѣщи въ срдыци
своѣмъ

Ev.Ar.h. (148b) и съниде съ нима. и приде въ назареѣ. и бѣ повиноуѣ
има. и мти ѣго съблюдаше всѣ глы сиа. въ срдци своемъ.

Ev.Mst. (183б) и съниде съ нима и приде въ назареѣ. и бѣ покарѣ
сѣ има мати же ѣго съблюдаше всѣ глы сиа сълагаѣщи въ срдци
своѣмъ.

•Mt.III,15

ER (12a,6) ѿвѣщавъ же іс рече къ нѣмоу. остани нынѣ тако бо
достоино естъ нама. испльнити всѣкоу правьдоу.

EO (260b) отъвѣщавъ же иіс. рече къ нѣмоу остани нынѣ тако бо
подобно естъ намъ. испльнити всѣкѣ правьдѣ

Ev.Ar.h. (152b) ѿвѣща іс и рече къ нѣмоу остани нынѣ. тако бо
подобно намъ естъ. испльнити всѣкоу правьдоу

Ev.Mst. (186a) отъвѣщавъ же ісѣ рече к нему. остани нынѣ. тако бо подобно намъ кѣсть испълнити вѣсю правьдоу.

•L.II,35

ER (156,7) и тебѣ же самои дшоу проидеть ороужье. ако да отъкрыжтѣсѣ. ѿ много срдць помышлениѣ.

EO (265a) и тебѣ же самои дшж проидеть оржжие. да отъкрыжтѣ сѣ отъ много срдць помышлениѣ

Ev.Arh. (156b) и тебе самои и доущю прѣидеть ороужие. да ѿкрыють сѣ ѿ много срдць помышлениѣ.

Ev.Mst. (190б) и тебе же самои дшю ороужие проидеть. да отъкрыют сѣ отъ много срдць помышлениѣ.

•Mt.XI,8

ER (16a,13) нѣ чѣсо изидосте видѣтъ. члвка ли въ макькты ризты облѣчена. се же макька носѣтъ въ домьхъ црихъ сжтъ.

EO (267a) нѣ чѣсо изидосте видѣтъ члка ли. въ макькты ризты облѣчена се иже макькаѣа носѣтъ. въ домьхъ црихъ сжтъ

Ev.Arh. (158a) что изидосте видѣтъ. члвка ли въ макькты ризты облѣчена. се. иже макька носѣтъ. въ домьхъ ц(с)рихъ соутъ.

Ev.Mst. (192б) нѣ чѣсо изидосте видѣтъ чл(о)вка ли въ макькты ризты облѣчена. се кже макькаѣа носѣщеи въ домьхъ ц(с)рихъ соутъ.

•Mt.XI,12

ER (16б,12) ѿ днии же иана крьстителѣ. цртвье неб?сноѣ ноудитѣсѣ. и ноу..дъници вѣсхъщажтъ е.

EO (267с) отъ днии бо иоана крстліѣ. доселѣ. црствіѣ нбсьноѣ нждитѣ сѣ. и нждьници вѣсхъщаѣжтъ іе

Ev.Arh. (158b) ѿ днии бо іѣвна крстліѣ доселѣ. црствіѣ нбсноѣ ноудитѣ сѣ. и ноуждъници вѣсхътають іе.

Ev.Mst. (192в) отъ дъни же іwana крстлѣ доселѣ ц(с)рство нбсьнок
 нѣдит сѣ и ноужьници всхытають

Signos convencionales:

■ – conjunción же

□ – conjunción и

● – otra conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
L.II,51	■	■	□	■
Mt.III,15	■	■	●	■
L.II,35	■	■	●	■
Mt.XI,8	■	●	●	●
Mt.XI,12	■	●	●	■
Total				
■	5	3	0	4
□	0	0	1	0
●	0	2	4	1

3. La partícula de refuerzo же (3 ejemplos)

●Mt.X,6

ER (16,5) идѣте же паче къ овьцамъ погыбьшимъ домоу излева. 7
 ходѣце же проповѣдаите глѣце.

EO (240a) идѣте же паче. къ овьцамъ погыбьшимъ. домоу излева. 7
 ходѣце же проповѣдаите. глѣце

Ev.Arh. (137b) идѣте паче къ овьцамъ погыбьшимъ. домоу излева. 7
 ходѣце проповѣдаите глѣце.

Ev.Mst. (174в) идѣте же паче къ овьцамъ погыбьшимъ домоу излева.
 7. ходѣце же проповѣдаите глѣце

●L.III,14

ER (116,15) въпрашахоу же и воини глще. и мы чьто сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите. и сыти бждѣте оброки вашими.

EO (259b) въпрашаахъ же и и воини глѣще. и мы чьто сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите и довьльни бждѣте оброки вашими

Ev.Ar. (152a) въпрашаахоу же и воини глюще. и мы что сътворимъ. и рече къ нимъ. никогоже не обидите. ни оклеветаите. и довьлни боудете оброки вашими.

Ev.Mst. (185в) въпрашаахоу же и воини глюще и мы что сътворимъ. и рече к нимъ никого же обидите ни оклеветаите и довьльни боудете оброки вашими.

Signos condicionales:

■ – conjunción же

□ – conjunción и

Lectura	ER	EO	Ev.Ar.	Ev.Mst.
Mt.X,6	■	-	□	■
	■	-	□	■
L.III,14	■	■	□	■
■	3	1	0	3
□	0	0	3	0

En total la conjunción-partícula **же** se utiliza en ER 129 veces (ver suplemento 1). Si por una parte contabilizamos un total de 8 diferencias con ER, por otra ER coincide con otros manuscritos en 121 ocasiones. Estos datos de nuevo indican un uso normalizado de esta conjunción en los manuscritos estudiados. Más importantes, entonces, parecen las diferencias encontradas que requieren un estudio más profundo.

4.5.3. Otras conjunciones y partículas

▲КО

Entre las diferencias en conjunciones explicativas destaca especialmente ▲КО, encontrado en ER 52 veces con 6 diferencias en su utilización.

•M.V,28

ER (2a,17) глше бо ▲КО аще бо прикосноу сѧ ризахъ его спсена бждоу.

EO (243c) глаше бо яко аще прикоснѧ сѧ понѣ ризѣ яго. спсена бждѧ

Ev.Arh. (138b) глаше бо аще бо прикосноу сѧ понѣ ризѣ яго. спсена боудоу.

Ev.Mst. (176в) глаше бо въ себѣ яко аще прикосноу сѧ ризѣ яго спсена боудоу.

•L.II,15

ER (56,20) и бысть ▲КО ѿидоу англи. ѿ нихъ на нбо. и члвци пастыри рѣша дроугъ къ другѧ. прѣидѣмъ оубо. до вифлеома. и видимъ гла(с) бвьши. иже гь съказа намъ.

EO (250c) и бысть. яко отидошѧ отъ нихъ на нбо_англи. и члци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. прѣидемъ оубо до виѣлеема и видимъ гль съ бвьшии. иже гь съказа намъ

Ev.Arh. (144a) и бы(с) ягда ѿидоша ѿ нихъ англи на нбо. и члвци пастыри рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо въ виѣлеомъ. и видимъ гла(с) съ бвьшии. иже гь съказа намъ.

Ev.Mst. (180г) бысть яко отидоша отъ нихъ англи на нбо. и чл(о)вци пастоуси рѣкоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо до виѣлеома и видимъ гласъ бвьшии иже гь съказа намъ.

•Mt.II,16

ER (7r,15) тѣгда иродѣ видѣвъ ꙗко пороуганѣ бы(с) ѿ влѣхвъ. разгнѣвавьсѣ зѣло. и посълавѣ избѣ вьсѣмъ млaddenьцѣмъ сѣщамъ въ вифлеомѣ. и въ вьсѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ двѣохъ лѣтѣхъ и нѣже по времени. еже испѣта ѿ влѣхвъ.

EO (253a) тогда иродѣ. видѣвъ ꙗко поруганѣ бысть отъ влѣхвъ. разгнѣва сѣ зѣло и посълавѣ. избѣ вьсѣмъ отрокамъ сѣщамъ въ виѣлеомѣ. и въ вьсѣхъ прѣдѣлѣхъ ѣмъ. отъ двѣохъ лѣтоу. и ниже по врѣмени еже испѣта отъ влѣхвъ

Ev.Arh. (146a) тѣгда иродѣ ꙗко ꙗко пороуганѣ бы(с). ѿ влѣхвъ. разгнѣва сѣ зѣло. и посълавѣ избѣ отрокамъ соущамъ въ виѣлеомѣ. и въ вьсѣхъ прѣдѣлѣхъ ѣмъ. и ѿ двою лѣтоу еже испѣта ѿ влѣхвъ.

•L.III,8

ER (11a,9) сѣтворите оубо плоды поканиѣ. и не начинайте небреци въ себѣ оца имамъ аврама. глѣ бо вамъ ꙗко може(ть) бѣ. ѿ каменѣмъ сего го въз(д)вигнууть чѣда авраамоу.

EO (258c) сѣтворите оубо плоды достойны покаанѣю. и не начинайте глати въ себѣ. ꙗко оца имамъ авраама глѣ бо вамъ ꙗко можетъ бѣ. отъ каменѣмъ сего. въздвигнѣти чѣда авраам'

Ev.Arh. (151a-151b) сѣтворите оубо плоды достойны покаанѣю. и не начинайте глати въ себѣ. оца имамъ авраама. глѣ бо вамъ. ꙗко можетъ бѣ. ѿ каменѣмъ сего въздвигнуути чѣда авраамоу.

Ev.Mst. (185b) сѣтвори́те оубо плоды достойны покаанѣю. и начинайтѣ глати въ себѣ ꙗко оца имамъ авраама. глѣ бо вамъ. ꙗко можетъ бѣ отъ каменѣмъ сего въздвигнуути чѣда авраамоу.

•I.I,32

ER (12b,16) и сѣвѣдѣтельствова. иианѣ глѣ. ꙗко видѣхъ дхъ сѣходящѣ ꙗко голуубъ сѣ нб(с)е. и прѣбѣ на немъ.

EO (260d) и съвѣдѣтельствова иоанъ гла ꙗко видѣхъ дхъ. съходѣць и градъщъ на нь. ꙗко голѣбъ съ нбсе. и прѣбѣсть на немь

Ev.Ar. (153a) и съвѣдѣтельствова іванъ гла. ꙗко видѣхъ дхъ съходѣць ꙗко ꙗко голоубъ. съ небсе. и пребѣ(с) на немь.

Ev.Mst. (186б) и съвѣдѣтельствова іванъ глагола ꙗко видѣхъ дхъ съходѣць ꙗко и голоубъ съ нбсе и пребѣваюць на немь.

•L.II,35

ER (156,7) и тебѣ же самои дшоу проидеть ороужье. ꙗко да отъкрыжтсѣ. ѿ многъ срдць помышлениѣ.

EO (265a) и тебѣ же самои дшѣ проидеть орѣжию. да отъкрыжт сѣ отъ многъ срць помышлениѣ

Ev.Ar. (156b) и тебе самои и доущю прѣидеть ороужие. да ѿкрѣют сѣ ѿ многъ срдць помышлениѣ.

Ev.Mst. (190б) и тебе же самои дшю ороужие проидеть. да отъкрѣют сѣ отъ многъ срдць помышлениѣ.

•Mt.V,1

ER (14a,12) оузрѣвъ же народы възиде на гороу. и сѣдѣшѣ емоу пристоупиша къ нему оученици его.

EO -

Ev.Ar. -

Ev.Mst. (188б) оузрѣвъ же народы възиде на гороу. и ꙗко сѣде пристоупиша к нему оученици ѣго.

Analizamos estos datos en la siguiente tabla.

Signos condicionales:

● – presencia de ꙗко (ꙗко)

○ – ausencia de ꙗко (ꙗко)

■ – otra conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
M.V,28	●	●	○	●
L.II,15	●	●	■	●
I.I,32	●	○	●	●
L.II,35	●	○	○	○
Mt.V,1	○	-	-	●
Mt.II,16	○	○	●	-
L.III,8	○	●	○	●
Total				
●	4	3	2	5
○	2	3	3	1
■	0	0	1	0

Como vemos, los datos del ER están bastante próximos a los del ER, Ev.Ar.h., y Ev.Mst, las diferencias no son significativas. Lo mismo se puede decir de otras conjunciones explicativas.

▲ЖЕ

La conjunción ▲ЖЕ en el ER se utiliza 8 veces, de las cuales se encuentran 3 diferencias en manuscritos:

●L.II,10

ER (56,2) и рече имъ англъ не боитес▲. се бо благовѣствъствъжж вамъ радость велиж. ▲же бждеть всѣмъ лоудъмъ.

EO (250b) и рече имъ англъ не боитес▲. се бо. благовѣстоуиж вамъ. радость великж. яко бждеть всѣмъ людъмъ

Ev.Ar.h. (143b) и рече имъ англъ. не боите с▲. се бо блговѣстую вамъ. радость велию. яже боудеть всѣмъ людъмъ.

Ev.Mst. (180в) и рече имъ англъ не боите с▲ се бо блговѣстоую вамъ радость велию. яже боудеть всѣмъ людъмъ.

●L.II,50

ER (9в,11) и та не разумѣста глгла. ▲же гла има

EO (257b) и та. не разоумѣста гла иже рече има

Ev.Ar. (148b) и та не разоумѣста гла иже рече има

Ev.Mst. (183a) и та не разоумѣста гла иже гла има

•L.II,37

ER (156,19) и та въдови осмь десѣтъ. ти четъри лѣта. аже не охощаше. ѿ крѣве постѣмь и молитвами слоужащи днь и ношъ.

EO (265b) и та въдова. до осми десѣтъ и четърь лѣтъ аже не охощаше отъ цркве. постѣмь и молитвами. слоужащи ношъ и днь

Ev.Ar. (157a) и та въдова бѣ. до осми десѣтъ. и .д. лѣ(т) акоже не охощаше цркве постѣмь и млтвми. слоужащи ношъ и днь.

Ev.Mst. (190б) и та въдова до осми десѣтъ и .д. лѣтъ. аже не охощаше. отъ църкѣве постѣмь и м(о)лтвами слоужащи днь и ношъ

еже

La conjunción еже se utiliza en ER 11 veces, las diferencias se encuentran en 5 ocasiones:

•L.II,11

ER (56,7) ако родисѣ вамъ. спсѣ еже естъ хъ. гъ. въ градѣ двдвѣ.

EO (250b) ако роди сѣ вамъ дньсь. спсѣ еже естъ хъ гъ въ градѣ давидовѣ

Ev.Ar. (143b) ако роди сѣ вамъ днь(с). спсѣ иже естъ хъ гъ въ градѣ двдвѣ.

Ev.Mst. (180в) ако роди сѣ вамъ. дньсь спсѣ иже естъ хъ гъ въ градѣ двдвѣ.

•L.II,39

ER (15в,10) ако съконьчаша сѣ всѣ. еже по закону гнѣ възвратишасѣ въ галилѣж. въ градъ свои назаревѣ.

EO (265с) и ако съконьчаша сѣ всѣ. по закону гню. възвратишѣ сѣ въ градъ свои назаревѣ

Ev.Arh. (157a) и ꙗкоже съконьчаша сѧ всѧ по законуу гню. и възвратиша сѧ въ галилею. въ градъ свои. назареѣъ

Ev.Mst. (190б) и ꙗко съконьчаша сѧ всѧ по законуу гню. възвратиша сѧ въ галилею въ градъ свои назареѣъ.

•Mt.XI,4

ER (15г,17) и ѿвѣщавъ. іс рече имъ. шьдъше повѣдите и(а)нж: еже слышите и видите.

EO (266d) и отъвѣщавъ іис рече имъ шьдъше повѣдите иоану. ѧже слышите и видите

Ev.Arh. (157b) и ѿвѣщавъ іс рече имъ. шьдъша възвѣстити иванови. ѧже слышасте и видѣсте.

Ev.Mst. (192б) и отъвѣщавъ ісъ рече има шьдъша повѣдита івану ѧже слышита и видита.

•Mt.XX,4

ER (16г,1) и тѣмъ рече. дѣте и вы въ виноградъ мои. и еже бждеть по правьдѣ дамъ вамъ.

EO (268a) и тѣмъ рече идѣте и вы въ виноградъ мои и ѧже бждеть правьда дамъ вамъ

Ev.Arh. (159a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои. ѧже будетъ правьда въдамъ вамъ.

Ev.Mst. (193a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои и ѧже боудеть правьда дамъ вамъ.

•L.II,39

ER (15в,10) ꙗко съконьчаша сѧ всѧ. еже по законуу гнж възвратишасѧ въ галилѣж. въ градъ свои назарефъ.

EO (265с) и ꙗко съконьчашѧ сѧ всѧ. по законуу гню. възвратишѧ сѧ въ градъ свои назареѣъ

Ev.Arh. (157a) и якоже съконъчаша сѧ всѧ по законуу гню. и възвратиша сѧ въ галилею. въ градъ свои. назареѡѣ

Ev.Mst. (1906) и яко съконъчаша сѧ всѧ по законуу гню. възвратиша сѧ въ галилею въ градъ свои назареѡѣ.

Signos condicionales:

- – presencia de **еже**
- – ausencia de **еже**
- – otra conjunción

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
L.II,11	●	●	■	■
L.II,39	●	○	○	○
Mt.XI,4	●	■	■	■
Mt.XX,4	●	●	○	●
L.II,39	●	○	■	○
Total				
●	5	2	2	1
○	0	2	3	2
■	0	1	0	2

Consideramos que sobre la base de los datos obtenidos se puede distinguir una peculiaridad más del ER – preferencia del manuscrito por el uso de la forma **еже** ante otras de sus variantes que se encuentran en mesiatse slovs (**иже**, **яже**).

иже

Иже se utiliza en el ER 19 veces con sólo una diferencia con él:

●Mt.XI,10

ER (16a,20) съ бо е есть о немъ же есть ѱано. се азъ посылу англъ мои прѣдъ лицъмъ твоимъ. иже оуготовить пж твои прѣдъ тоб(о)ж.

EO (267b) съ бо ꙗсть. о нѣмъже ꙗсть писано се азъ посълѣж англѣ
 мои прѣдъ лицемъ твоимъ. и оуготовить пѣть твои прѣдъ тобою
 Ev.Arh. (158a) съ бо ꙗсть о нѣмъже ꙗсть писано. се азъ послю англѣ
 мои предъ лицемъ твоимъ. иже оуготовить поуть твои предъ тобою.
 Ev.Mst. (192в) съ бо ꙗсть о немъ же писано естъ се ꙗзь посълю англа
 моѣго прѣдъ лицемъ твоимъ иже оуготоваѣтъ поуть твои прѣдъ
 тобою.

Además de las diferencias en las conjunciones explicativas en el ER se observan unos casos solitarios en otras conjunciones. Los estudiaremos aquí para aportar una imagen completa sobre las diferencias sintácticas de mesiatseslovs antiguo rusos del ER, EO, Ev.Arh. y Ev.Mst., si bien estos datos en cuanto a la caracterización del ER no son tan demostrativos.

а

•M.I,8

ER (10в,2) азъ оубо крѣстихъ вы водоѣ. а тѣ крѣститъ вы дхмъ стѣмъ
 EO (256a) азъ оубо крѣстихъ вы водоѣ. а тѣ крѣститъ вы. дхмъ
 стѣимъ
 Ev.Arh. (150b) азъ оубо крѣстихъ вы водою. а тѣ крѣститъ вы дхмъ
 стѣимъ
 Ev.Mst. (184г) азъ оубо крѣстихъ вы водою. тѣ же крѣститъ вы дхмъ
 свѣтѣимъ

бо

•M.IX,34

ER (3а,14) они же мльчѣхѣѣ другъ къ друѣгоѣ бо бесѣдоваша на поѣти.
 кто естъ болии.
 EO (248с) они же мльчаахѣ друѣго къ друѣгоѣ бо сѣтѣзашѣ сѣ на
 пѣти. кѣто ꙗсть болии

Ev.Arh. (140a) они же мълчахоу. а друугъ къ друугоу сътѣзахоу сѧ. на поути. кто есть болии.

Ev.Mst. (178в) они же мълчаахоу. друугъ къ друугоу бо сътѣзали сѧ бѣхоу на поути кто ксть болии.

•M.IX,40

ER (3в,3) иже бо нѣсть на вы по вась есть.

EO (249a) иже бо нѣсть на вы. по вась ясть

Ev.Arh. (141a) иже бо нѣ(с) на вы. по вась ясть.

Ev.Mst. (178г) иже нѣсть на вы по вась ксть.

•Mt.I,21

ER (4в,10) родить же снѣ и наречеши имѧ ему ис. тѣ бо спсеть люди своѧ ѿ грѣхъ своихъ.

EO (247d) родить же сынѣ. и наречеши имѧ яему иис тѣ бо спсеть люди своѧ отъ грѣхъ ихъ

Ev.Arh. (142b) родить же снѣ. и наречеши имѧ яемоу исѣ. тѣ спсеть люди своѧ ѿ грѣхъ ихъ.

Ev.Mst. (180a) родить же снѣ и наречеши имѧ яемоу исѣ. тѣ бо спсеть люди своѧ отъ грѣхъ ихъ.

En relación a бо se puede apreciar que ER nunca lo omite.

оубо

•Mt.III,3

ER (9г,10) сѣ оубо есть речены исаимъ прр(к)мъ глѣщемъ. глсѣ въпѣщаго въ поустѣни. оуготовайте поуть гнѣ. правѣы творите стѣзѣ его.

EO (254b) сѣ бо ясть реченыи исаиѣмъ п(о)къмъ глѣщемъ. гласѣ въпѣщааго въ поустѣни оуготовайте пѣтъ гнѣ. правѣы творите стѣзѧ яего

Ev.Arh. (149a) съ оубо ѳсть реченыи исаиѳмь пр(о)ркѳмь глущѳмь. гла(с) въпьющааго въ поустѳныи. оуготоваите поуѳть гнѳ. правѳы творите стѳзѳ ѳго.

Ev.Mst. (184б) съ оубо еѳть реченыи ісаиѳмь пр(о)ркѳмь глущѳмь. гласѳ въпьющааго въ поустѳныи оуготоваите поуѳть гнѳ правѳы творите стѳзѳ ѳго.

•L.III,10

ER (11б,1) и въпрашахоу еѳго народи глще. что оубо сѳтворимь.

EO (258d) и въпрашаахѳ ѳго народи глѳще. чѳто оубо сѳтворимь

Ev.Arh. (151b) въпрашаахоу же и народи глущѳ. оучителю что сѳтворимь.

Ev.Mst. (185в) и въпрашаахоуѳ и народи глущѳ. оучителю что оубо сѳтворимь.

•L.III,18

ER (11г,2) многа же ина блгсвѳствѳствоуѳ. глаше къ лоудѳмь

EO (259d) многа же и ина оутѳшаѳ. благовѳстоваашѳ людѳмь

Ev.Arh. (152a) многа же ина благовѳствоуѳа глаше къ людѳмь

Ev.Mst. (185г) многа же оубо ина оутѳшаѳа. благовѳстоваашѳ людѳмь

да

•L.III,11

ER (11б,4) Ѱвѳщавъ же гла имѳ. имѳѳ двѳ ризѳ да подаѳть неимоуѳцоумѳ. имѳѳаи брашѳна то же да творить.

EO (259a) отѳвѳщавъ же. глаашѳ имѳ имѳѳаи двѳ ризѳ. да подаѳть неимоуѳцоумоу и имѳѳаи брашѳна. такожде да творить

Ev.Arh. (151b) Ѱвѳщавъ же гла имѳ. имѳѳаи двѳ ризи подаѳть неимоуѳцоумоу. имѳѳаи брашѳна тако же да творить.

Ev.Mst. (185в) отѳвѳщавъ же глаашѳ имѳ имѳѳаи двѳ ризѳ да подаѳть неимоуѳцоуоумоу. имѳѳаи брашѳна тако же да творить.

али

•Mt.III,14

ER (12a,1) ианъ же въз(б)ранаше емоу глж. азь требжж ѿ тебе кръститисж. али ты градеши къ мнѣ.

EO (260b) иоанъ же. възбранаше юем' глж. азь трѣбжжж отъ тебе кръстити сж а ты градеши къ мнѣ

Ev.Arh. (152b) іѡнъ же възбранаше юемоу глж. азь требоую ѿ тебе крстити сж али ты идеши къ мнѣ.

Ev.Mst. (186a) іѡанъ же възбранаше юмоу глж. азь требую отъ тебе кръстити сж али ты градеши къ мнѣ.

или

•Mt.XI,3

ER (15г,15) рече емоу. ты ли еси градъи ино чаемъ.

EO (266d) рече юемоу ты ли юеси градъи. или иного чаемъ

Ev.Arh. (157b) и рече юемоу. ты ли юеси градъи. или иного чаемъ.

Ev.Mst. (192б) и рече юмоу. ты ли юси приходжи или друугааго чакмъ.

•L.II,24

ER (14г,8) и дати трѣбж по реченоумоу въ законѣ. грълици .в. или два голоубичища.

EO (264b) и дати жър'твж по реченоуоумоу. въ законѣ гни. дѣва гър'личища или дѣва пѣтеньца голжбина

Ev.Arh. (156a) и дати жъртвоу. по реченоуоумоу въ законѣ гви. ли два птеньца голоубина

Ev.Mst. (189г) и даті жъртвоу по реченоуоумоу въ законѣ гни. два гърличища или два птеньца голоубина.

югда

югда en el ER se utiliza 7 veces, иде 1 vez, еда 2 veces. La diferencia en el uso de estas conjunciones la encontramos una sola vez:

•Mt.II,8

ER (76,2) и пославъ ѿ въ вифлеомъ. рече шьдъше и извѣстно
испытаите. о отрочѣти. къгда же обрѣщете и. възвѣстите ми да и азъ
шьдъ поклонѣсѣа емоу.

EO (251d) и посълавъ въ виѣлеомъ рече шьдъше испытаите
изврѣстно о отрочѣте къгда же обрѣщете. повѣдите ми да и азъ шьдъ
поклонѣѣ сѣа емоу

Ev.Arh. (145a) и посълавъ ѿа въ виѣлеомъ рече. шьдъше испытаите.
извѣстно о отрочати. къгда же обрѣщете възвѣстите ми. да и азъ
шьдъ поклоню сѣа емоу.

Ev.Mst. (181б) и пославъ въ виѣлеомъ рече шьдъше извѣстно
испытаите ѿ отрочати. иде же аще обрѣщете възвѣстите ми да и
азъ шьдъ поклоню сѣа емоу.

De este modo, en el ER de forma muy consecuente se utilizan todas las conjunciones, su omisión es extremadamente rara. Las diferencias en las conjunciones demuestran la peculiaridad de la lengua del ER en relación a otros manuscritos: preferencia de la conjunción **и** ante **же**, uso más frecuente de la conjunción **и**, que en EO, Ev.Arh. y Ev.Mst, especialmente en la función de comienzo en las lecturas, marcadas textológicamente, utilización prioritaria de **еже** en el lugar donde en otros manuscritos está **иже**. Estos aspectos de la lengua de manuscrito requieren un estudio posterior.

4.6. Enclíticos pronominales

Hemos encontrado tres casos de diferencias derivadas de enclíticos pronominales. El primero refleja la omisión de **ми** en Ev.Arh. (para el manuscrito la omisión de palabras es normal). El segundo ejemplo es más interesante en relación al ER ya que revela su cercanía al EO (ambos manuscritos tienen la misma posición de enclítico **сѣа**, antes del verbo y no después, como vemos en el

Ev.Arh. y en Ev.Mst). Esto puede estar relacionado con la estructura antigua de la frase que está reflejada en ER y en EO:

•Mt.IV,9

ERE (13a,10) и рече емоу. вса си тебѣ. дамь аще падъ поклониши ми са.

EO (262a) и рече ѱмоу вса си дамь тебѣ. аще падъ поклониши ми са

Ev.Arh. (154a) и рече ѱмоу вса си дамь тебе. аще падъ поклониши са.

Ev.Mst. (186г) и гла ѱмоу. си вса тебе дамь аще падъ поклониши ми са.

•M.V,31

ER (26,6) и глша емоу оученици его. видѣ народъ оугнѣтаѣць тѣ. глши кто са прикосноу мн

EO (243с) и глаахѣ ѱмоу оученици ѱего видиши народъ оугнѣтаѣць тѣ и глѣши кѣто са прикоснѣ мѣнѣ

Ev.Arh. (139a) и глаша ѱмоу оученици ѱего. видѣ народъ оугнѣтаѣць тѣ. и глаше кто прикосноу са мнѣ.

Ev.Mst. (176г) и глаахоу ѱмоу оученици ѱего видиши ли народъ оугнѣтаѣць тѣ і глѣши кто прикосноу са мнѣ.

•Mt.I,22

ER (4в,13) се же все бысть. да събждетьса реченое ѿ га пррмь глѣщемь.

EO (248a) се же все бысть. да събждеть са реченое. отъ га пр(о)къмь глѣщемь

Ev.Arh. (142b) се же все бы(с). да събоудеть реченое отъ га пр(о)ркмь глѣщемь.

Ev.Mst. (180a) се же все бысть. да събоудет са реченое отъ га пр(о)ркмь глѣщемь.

4.7. Expresión de negación en ER

En los mesiatseslovs comparados encontramos cinco ejemplos de diferencias a la hora de expresar la negación. Pero las diferencias estas se refieren, principalmente, hacía Ev.Arh., que a menudo omite las particulas de negación, mientras que ER conserva todas las formas:

•Mt.XI,27

ER (13г,4) **вса мнѣ прѣдана сѣть оцмь моимь. и никъто же не знаѣть сна тѣчѣж оцѣ. ни оца кто знаѣть тѣкмо снѣ. емоу же волить снѣ ѿкрѣти.**

EO (244a) **вса мнѣ прѣдана сѣть оцемь моимь и никътоже не знаѣть сна. тѣкмо оцѣ ни оца кѣто знаѣть тѣкмо снѣ. и юмоу же хоцетъ снѣ отѣкрѣти**

Ev.Arh. (139b) **вса мнѣ предана соутъ оцѣмь моимь. и никтоже не знаѣть сна тѣкмо оцѣ. и оца кто знаѣть.тѣкмо снѣ. и юмуже велить снѣ ѿкрѣти.**

Ev.Mst. (188г) **вса мнѣ предана соутъ оцѣмь моимь. и никто же знаѣть сна тѣкмо оцѣ. ни оца кто знаѣть тѣкмо снѣ. и юмоу же аще хоцетъ снѣ отѣкрѣти.**

•L.II,26

ER (14г,18) **и бѣ емоу обѣщано. дхмь стмь. не видѣти сѣмрѣти. пр(ѣ)же даже видить хса и га.**

EO (264с) **и бѣ юмоу отѣвѣщано дхѣмь стымь. не видѣти сѣмрѣти прѣжде даже видить ха гнѣ**

Ev.Arh. (156a) **и бѣ юмоу ѿвѣщано. дхмь стмь. не видѣти сѣмрѣти. преже даже не видить крѣста гнѣ.**

Ev.Mst. (189г) **и бѣ юмоу отѣвѣщано дхмь стымь не видѣти сѣмрѣти преже даже видить ха гнѣ.**

•Mt.XI,6

ER (16a,5) и блаженъ естъ иже не съблзнитьсѧ о мѣнѣ.

EO (267a) и блаженъ естъ. иже съблзнить сѧ о мѣнѣ

Ev.Ar.h. (158a) и блжнъ естъ. иже не съблзнить сѧ о мѣнѣ.

Ev.Mst. (192б) и блаженъ естъ иже аще не съблзнит сѧ о мѣнѣ.

•Mt.XX,7

ER (16г,13) глаша емоу ꙗко никто же насъ не наѣтъ. и гла имъ ите и вѣ въ виноградъ мои. и еже бѣдетъ право приимете.

EO (268b) и глашѧ ꙗкоу ꙗко никто же насъ не наѣтъ и гла имъ идѣте и вѣ въ виноградъ мои и ꙗже бѣдетъ правѣда. приимете

Ev.Ar.h. (159a) глаша ꙗкоу. ꙗко никтоже насъ наѣтъ. гла имъ. идѣте въ виноградъ мои. и ꙗже боудеть правѣда приимете.

Ev.Mst. (193б) и глаша ꙗкоу ꙗко никто же насъ не наѣтъ. гла имъ идѣте и вѣ въ виноградъ мои и ꙗже боудеть право приимете.

Sólo en un caso el ER se distingue del resto de textos por la utilización de la conjunción еда кѣгда:

•Mt.IV,6

ER (12г,15) и рече емоу аще снѣ бжи еси. врѣзисѧ долоу. ѱано бо стѣ ꙗко англмъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукоу възмоуть тѧ. еда кѣгда притькнеши о камень ногѣ твоѣ.

EO (261с) и рече ꙗкоу аще снѣ ꙗси бжи. врѣзи сѧ низъ писано бо естъ. ꙗко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на рѣкоу възмѣтъ тѧ да не прѣтъкнеши о камень ноги твоѣ.

Ev.Ar.h. (154a) и ре(ч) ꙗкоу аще снѣ бжи ꙗси. врѣзи сѧ низъ. писано бо естъ. ꙗко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебе. и на роукоу възмоуть тѧ. да не кѣгда о камень претѣкнеши ноги своѣя.

Ev.Mst. (186в) и гла ѱмоу. аще снъ еси божи и вѣрзи сѧ долоу. писано бо ѱсть ѱко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукахъ възмоутъ тѧ да не кѣгда претѣкнеши о камень ноги твоѳа.

Estudiaremos todos los datos en la tabla.

Signos convencionales:

- – como en ER
- – similitud de manuscritos, excepto el ER
- – diferencias entre todos los manuscritos

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.IV,6	●	□	■	■
Mt.XI,27	●	●	□	●
L.II,26	●	●	□	●
Mt.XI,6	●	□	●	●
Mt.XX,7	●	●	□	●
Total				
●	5	3	1	4
■	0	0	1	1
□	0	2	3	0

Estos ejemplos reflejan una estructura variable de la frase antigua rusa que permite de manera diferente expresar negación.

Los datos obtenidos como resultado de un análisis comparativo del uso de conjunciones y partículas del ER indican una gran similitud de este manuscrito con el resto de manuscritos. Consideramos que estos datos pueden ser útiles como material para próximas investigaciones de cuestiones histórico-sintácticas.

En la presente investigación no nos detendremos en las cuestiones de puntuación por razón del gran volumen de material. Pero durante el estudio hemos encontrado una cantidad bastante grande de diferencias entre los manuscritos en lo

que a puntuación se refiere. El escribano del ER utiliza el signo de punto mucho más frecuentemente que, por ejemplo, el escribano del Ev.Mst. que se limita sólo a la separación de oraciones-sintagmas. Esta cuestión requiere un estudio aparte ya que es muy importante y puede ser uno de los hechos necesarios a la hora de datar manuscritos.

Capítulo 5. Las peculiaridades léxicas del ER

El material léxico de los evangelios antiguo eslavos es muy diverso, especialmente esto se nota al comparar los manuscritos no por separado sino en su conjunto complejo de los textos teniendo en cuenta la pertenencia de cada texto a diferentes tipos de lecturas.²⁴⁵ Durante el estudio de la lengua del ER este aspecto metodológico ha sido especialmente importante para nosotros, ya que para la localización del ER en el círculo de los mesiatseslovs rusos antiguos es necesario tener en cuenta los datos de otros textos.

Al interpretar el material del ER, es importante reconocer que en muchos casos los datos del léxico de este manuscrito no pueden contribuir a la resolución de los propósitos de este trabajo, ya que en todos los evangelios antiguo eslavos están presente las diferencias básicas causadas por la presencia de variantes léxicas en la lengua. Además, «ya a finales del siglo XI en el mismo tipo del evangelio, ápracos corto, surgió una cantidad grande de diferencias en la transmisión del mismo texto».²⁴⁶

Por variantes léxicas en los manuscritos antiguos comprendemos “dos y más palabras, idénticos o próximos en el significado y por eso mutuamente sustituibles en las diferentes copias eslavas del mismo manuscrito en los lugares paralelos del texto».²⁴⁷ Sin embargo, creemos que algunas palabras en el ER pueden ofrecer algunos datos importantes sobre el carácter del manuscrito.

En el presente capítulo un valor especial tiene la composición del índice de palabras del ER que permite establecer los paralelos intratextuales de palabras.

---

²⁴⁵ Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976. Р. 88.

²⁴⁶ Жуковская Л. П., *ibid.* Р. 29-30.

²⁴⁷ Жуковская Л.П., *ibid.* Р.89.

Siguiendo la clasificación de las variantes léxicas en los evangelios rusos antiguos de L. P. Zhukovskaya, distribuiremos el material del ER por cuatro grupos básicos:²⁴⁸

1. Las palabras formadas de raíces diferentes,
2. Las palabras, que se diferencian por fonemas,
3. Las diferencias en la formación de palabras,
4. Las diferencias en el uso de las partes de la oración diferentes.

5.1. Palabras formadas de diferentes raíces

Durante el análisis de las palabras formadas por raíces diferentes en el ER detendremos en aquellas unidades léxicas, que pueden presentar un interés especial para la revelación de los rasgos de nuestro manuscrito. En el material presentamos los ejemplos en el siguiente orden: el ER, el EO, el Ev.Ar. y el Ev.Mst.

пржгы

En el ER se encuentra la palabra проузи (una vez, puesto que en el segundo caso el texto se omite, por razones extralingüísticas): M.I,6 еды пржгы (10б,10) - ядты акриды (255d) - ѣсты акриды (150b) - адтыи абрѣдиѣ (184г)

- Mt.III, 4 la palabra se omite (9г,15) - акриды (254с) - проузи (149а) - абрѣдиѣ (184б).

Se conoce que la palabra пржгы como un nombre para “langosta”, se encuentra en algunos textos rusos antiguos: en «M.1,6 del Ev. Yur. de 1119, Mt.3, 4 Chetveroev. 1144 г, показаютъ неджгомь егупта, паки и пржгы, и тьмою осажьною [...]».²⁴⁹

²⁴⁸ Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976. Р. 104.

²⁴⁹ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т. II. СПб., 1893–1912. Р.1612.

La palabra **абръдїе** (Ev.Mst.) empleada en Mt.III, 4 Ev.Acad. s. XIV, posiblemente es más tardía y, probablemente, tiene otro significado diferente al de "langosta". I. I. Sreznevsky escribe respecto a esta palabra: «Ἀβρί griego – alga, φύχοζ. Se puede pensar que ἀχρίζ era traducido por la palabra **абръдъ** a consecuencia de la opinión aceptada por muchos comentaristas del Evangelio que Juan Bautista se alimentaba no de los insectos sino de plantas: Switzeri Thesaur. I. 167-169».²⁵⁰

En los evangelios eslavos para designar de una langosta existía la palabra **акридъ** (EO, Ev.Arh.). Se utiliza en lugar del griego ἀχρίδεζ. La palabra **акридъ**, encontrada en el EO y una vez en el Ev.Arh. paralelamente con **проузи** – es un grecismo evidente, al igual que Zogr., Mar., Ass., Boyan-pal.²⁵¹ I. I. Sreznevsky considera la palabra **проузи** más antigua que **акриды**: «en muchos manuscritos en el lugar donde en la traducción antigua estaba **прузи** en las copias renovadas se pone **акриды** p. ej. el Lev.XII.22, Iep. L.I.14.».²⁵² Sin embargo, en los manuscritos rusos antiguos se ve que la palabra **прѣгы** se usa en los evangelios rusos antiguos más cerca al s. XII (Ev.Arh., Ev. Yur. 1119, Chetveroev. 1144) y más tarde (Iepem. L, I.14,27 por copias del s. XV ἀχρίζ se traduce como **проугъ**).²⁵³ Si la suposición de I. I. Sreznevskiy es justa sobre la primacía de **проугъ** sobre **акриды**, el ER sería el primer texto temprano ruso antiguo, que conserva esta palabra.

Se conoce que la palabra **прѣгы** también se encuentra en los manuscritos eslavos antiguos: Mt.III, 4 de Libri de Sava (**акриді** Ass., 0 Zogr., Mar.), - M.I,6 Sav., Ps. 77, 46, Sin., 104, 34, Sin., 108, 23, Sin y otros.²⁵⁴ Es probable que en el ER la palabra **прѣгы** también se tomara del texto eslavo antiguo. La ausencia de la palabra **прѣгы** en los manuscritos tempranos del siglo XI y su presencia en el

²⁵⁰ Срезневский И. И., Материалы для словаря древнерусского языка. Т.І. СПб., 1893–1912. Р.4.

²⁵¹ Цейтлин Р.М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р.37.

²⁵² Срезневский И. И., ibid. Т.І. Р.12-13.

²⁵³ Срезневский И. И., ibid.. Т.І. Р.12-13.

²⁵⁴ Старославянский словарь (по рукописям X-XI вв.) / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. Р.555.

ER puede apuntar a un protógrafo antiguo del manuscrito, que no llegó hasta nuestros días en copias de evangelios rusos antiguos. La palabra **проузи** en el Ev.Arh. puede tener una explicación en que este manuscrito fue copiado de un original, textológicamente próximo al ER, encontramos la confirmación de esta suposición en diferentes niveles de la lengua.

Creemos muy importante y el hecho de que la palabra **прѣгы** en el ER aparece en M.I, 6, y que en Mt.III,4 esta palabra está omitida. Como se verá en el capítulo 6 del ER, estas dos lecturas están marcadas textológicamente en el ER, ya que consideramos un origen especial para ellos en el manuscrito.

сапогоу

- M.I,7 **възвѣза сапогоу** (106,15) - ремени **сапогъ** (256a) - ремене **обоуви** (150b) - **възвоузы сапогомъ** (184г)
- L.III,16 ремени **сапогѣ** (11в,7) - ремене **сапогъ** (259с) - ремене **сапогоу** (152a) - **възвоузы сапогомъ** (185г)

En el ER **ὑποδημα** griego se transmite tradicionalmente (igual que en el EO, Ev.Arh.) por la palabra **сапогъ**. En los textos eslavos antiguos se emplea también esta palabra: compárese Mt.III,11 en Ev.Ass. en el EO, en Codex Zogr., en el Ev.Arh. etc. La palabra **чрѣвии** se encuentra en los evangelios más tardíos (en el Codex Mar.).²⁵⁵ De este modo, la palabra **обоуви** en el Ev.Arh. es secundaria (se ve que ya en el segundo ejemplo del mismo contexto encontramos la palabra regular **сапогоу**). Esta sustitución pudo haber pasado también en relación a la presencia en los manuscritos tardíos eslavos antiguos de la palabra **чрѣвии**, que tiene también un significado generalizante, como **обоувь**. En los manuscritos eslavos antiguos la palabra **обоувь** no se encuentra. Con estos dos contextos está relacionado también el siguiente ejemplo de las diferencias.

---

²⁵⁵ Львов А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. P.225.

ВЪЗВЖЗА

- М.I,7 ВЪЗВЖЗА сапогоу (10б,15) - ремени сапогъ (256а) - ремене обoуви (150б) - ВЪЗВОУЗЫ сапогомъ (184г)
- L.III,16 ремени сапогъ (11в,7) - ремене сапогъ (259с) - ремене сапогоу (152а) - ВЪЗВОУЗЫ сапогомъ (185г)

Aquí encontramos incertidumbres en el uso de **ВЪЗВЖЗА** - **РЕМЕНИ**. Regularmente estas palabras se utilizan sólo en el EO y Ev.Arh., que tienen la palabra **РЕМЕНИ**, al igual que el Ev.Mst., que utiliza regularmente el contrario **ВЪЗВОУЗЫ**. En el ER vemos la variatividad en el uso de estas dos palabras. Es demostrativo que este ejemplo se encuentra en aquellos contextos que para el manuscrito son marcados textológicamente ejemplo (véase el capítulo 6).

La cuestión sobre las palabras **ВЪЗВЖЗА** - **РЕМЕНЬ** era analizado bastante detalladamente por A. S. Lvov, aunque con un poco otro objetivo. Proponemos aquí los razonamientos de este estudioso porque los consideramos importantes: «las excavaciones arqueológicas de las tumbas eslavas orientales que se refieren al periodo hasta el s. X, descubrían solamente unas botas con las cañas que alcanzaban un poco más arriba los tobillos [...] Estas botas obligatoriamente se ataban a los pies por los cinturones o los cordones de cuero».²⁵⁶

En los textos rusos antiguos en las lecturas M.I,7 y L.III,16 encontramos, principalmente, «**РЕМЕНЕ** сапогоу его, con la excepción del Ev.Arh. en el que... 1 vez en Mt.IV,11 en vez de **РЕМЕНЕ** se lee **ВЪЗВОУЗЫ** [...]. Si aquí el texto no está estropeado por el escribano, el texto griego del Ev.Arh. puede tener como su origen una redacción especial».²⁵⁷

Como vemos, A. S. Lvov indica un ejemplo más de la utilización de la palabra **ВЪЗВОУЗЫ** en el Ev.Arh., por lo visto, en la parte móvil del evangelio. Importante para nosotros en estos razonamientos es la idea mencionada casualmente «sobre una redacción especial». Al disponer el material textológico del ER (véase el

²⁵⁶ Львов А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. С.227, Арциховский А. В. Курганы вятичей. М., 1930. P.102.

²⁵⁷ Львов А. С., ibid. P.228.

capítulo 6), es posible suponer una redacción especial también para nuestro manuscrito, porque, por lo visto, el ER podría ser el primer representante de este tipo de redacción antigua del evangelio entre los manuscritos rusos antiguos.

La palabra **ВЪЗВЖЗА** o **ВЪЗВЖЗЪ** se fija no sólo en el Ev.Arh. Mikloshich lo menciona en el contexto del ER, Ev. Trnov., La Biblia de Gennad. etc., e I. Sreznevsky de Ev.Yur. 1119 L.III, 16, M.I, 7 etc. (Mt. I, 344). Esta palabra «es conocida no sólo en las copias rusas de los manuscritos antiguo eslavos, sino también de eslavos meridionales y occidentales. A. S. Lvov cuenta que esto puede testificar que en la traducción primaria de ápracos no había la palabra **РЕМЕНИ САПОГОУ**, y se leía “**ВЪЗВОУЗЫ САПОГОУ**.” Una de las razones para esta suposición es que las cuerdas de la bota más antigua vulgar con poca probabilidad podrían ser unas ataduras especiales, lo más probable, que eran unos cordones simples que llevaban el nombre **ВЪЗВОУЗЫ**, que en las Palabras de Grigory Nazianzin se llaman también **прѣвжза**. **ВЪЗВЖЗА** o **ВЪЗВЖЗЪ** – es un nombre deverbativo de **ВЪЗВЖЗАТИ**». ²⁵⁸ Esta explicación parece bastante admisible. La presencia de la palabra “cinturón” en la mayoría de los textos rusos antiguos puede ser explicada por el factor de la reinterpretación, ya que «con relación a Jesús **ВЪЗВЖЗА** sonaba demasiado ... vulgar». ²⁵⁹

сребрьникоу

•Mt.XX,2 **сребрьникоу** (16в,13) - **пѣнѣзоу** (268а) - **пѣнѣзю** (159а) - **пѣнѣзю** (193а)

La palabra **ἐκ δηναρίου** griego en los mesiatseslovs rusos antiguos, además del ER, se transmite como **пѣнѣзоу**. La palabra **сребрьникоу** encontramos sólo en el ER.

²⁵⁸ ЛЬВОВ А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. Р.228.

²⁵⁹ ЛЬВОВ А. С., *ibid.* Р.228.

En los textos antiguo eslavos se utiliza la palabra ПЪНАЗЪ en Zogr. (11), Mar. (2), Ass., Sav. (6), Boyan. Al lado con otros posibles nombramientos de monedas: ассарии, динарь, сребро, сребрьникъ.²⁶⁰

En los manuscritos antiguo rusos la palabra ПЪНАЗЪ en el contexto de Mt.X, 2 tenía la importancia: «el denario, la moneda de plata romana», se emplea en Mt.X, 2 EO, Mt.XVIII, 28, Chetveroev. de 1144, Pand. Ant. El s. XI de l. 92. Esta palabra en los manuscritos rusos antiguos podía tener también otros significados: la moneda de oro, la moneda menuda (EO, Isb. 73), la moneda extranjera (Gr. de Smolensk, 1229), la moneda I.2,15 (EO, Triod'. de Nóvg. s. XIII etc.), dinero en general (se emplea en el plural) (Triod' Tsvetn. s. XII).²⁶¹

La palabra сребрьникъ se emplea entre los manuscritos eslavos antiguos con el significado “moneda menuda de plata” en Codex Zograf. (4), Mariin. (4), Ass. (1), el Libro de Sava (4), el devocionario (1) de Sinay, Sbornik de Klots (6)²⁶² en el mismo contexto que la palabra ПЪНАЗЪ interviniendo como su variante.

En el diccionario de la lengua rusa antigua se indica una cantidad menor de los significados y de los usos de la palabra сръбрьникъ, en comparación con ПЪНАЗЪ: сръбрьникъ es «una medida de dinero entre los judíos [...] (Mt.XXVII,3 EO, Triod. Post s. XI), - moneda de plata – обѣщав имь по сребренику дати. (Nest. Bor y Gl. 5). Сребреникы стати (народу) (Ip. l. 6623), dinero en general: - етеромь и сребрьники дати и венефекиемь исправити (Ust. Krm. S. XIII Io Схол. L.31)».²⁶³

Como vemos, las palabras ПЪНАЗЪ y сребрьникъ se utilizaban frecuentemente en los textos antiguo eslavos y antiguo rusos, pero si en los primeros se utilizaban como variantes léxicas, en los segundos se utiliza, principalmente, la palabra ПЪНАЗЪ en el sentido «moneda de plata en el contexto

---

²⁶⁰ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. P. 560.

²⁶¹ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т.II. СПб., 1893–1912. P. 1784.

²⁶² Старославянский словарь, ibid. P. 678.

²⁶³ Срезневский И. И., ibid. т.III. P. 480-481.

de Mt.XX,2²⁶⁴. La palabra **сѣребръникъ** en este sentido se encuentra en los manuscritos más tardíos, además con frecuencia en los textos propiamente rusos – ss. XII, XIII. Esto nos lleva a la conclusión que la palabra **пѣнѣзъ** en el texto estudiado en el contexto Mt.XX,2 en Rus' del s. XI se utilizaba para significar una moneda romana de plata, **сѣребръникъ**. Se usaba en unos textos más tardíos como el nombre propiamente ruso de la moneda (probablemente, ya sin influencia de los manuscritos eslavos antiguos). A la única forma **сребръникоу** en Mt.XX,2 en el ER ante **пѣнѣзоу** en los manuscritos antiguo rusos del s. XI se puede dar dos explicaciones:

El escribano del ER copió **сребръникоу** del protógrafo eslavo antiguo. Este hecho puede una vez más hablar de la antigüedad del ER y su proximidad al original eslavo antiguo, ya que en los manuscritos rusos antiguos la palabra **срѣбръникъ** se utiliza en los manuscritos en el sentido de una moneda de plata desde los ss. XII-XIII (los datos del ER indican la pertenencia del manuscrito al s. XI)

Сребръникоу del ER puede tener un origen propiamente ruso. Se conoce históricamente que *srebrianik* era la primera moneda que se producía en Rus' de Kíev a finales del s. X – a principios del s. XI. Los srebrianiki se producían en Kíev por Vládimir Sviatoslávovich (978 - 1015), Sviatopolk (sobre el año 1015) y Yaroslav el Sabio (antes del año 1015). Un grupo especial forman las monedas de kniaz' de Tmutarakan' Oleg-Mihaila, que se producían sobre el año 1070. Los srebreniki se producían en una cantidad pequeña y durante poco tiempo por lo cual no tenían una influencia grande en la situación monetaria en Rus' de Kíev.²⁶⁴ Este hecho puede ser un testimonio indirecto importante sobre la composición del ER en Rus' en la época cercana al reinado de Yaroslav el Sabio, lo más probable, en el primer cuarto del s. XI, ya que el escribano podría utilizar esta palabra conociendo la existencia de una realia propiamente rusa y actual para él.

---

²⁶⁴ Толстой И. Древнейшие русские монеты великого княжества Киевского. СПб., 1882, Янин В.Л. Денежно-весовые системы русского средневековья. Домонгольский период. М., 1965. P. 162-170.

льна

•Mt.XII,20 **льна** (8в,14) - **пър'та** (246а) - **ризы** (147а) - **пърста** (182а)

Este ejemplo es el más demostrativo de todas las cadenas léxicas del ER. Esta lectura se encuentra escrita en el pergamino que tiene huellas flojas de algunas letras (8, 8об.) (véan el capítulo 6).

En esta cadena léxica complicada un papel importante durante la interpretación tiene el contexto. En el ER aquí leemos: **трьсти съкроушенъы не прѣломить. и лъна вьньшасѧ не оугасить. доньдеже изведеть на побѣдоу сждь.** En la traducción rusa moderna: «трости надломленной не переломит и льна курящегося не угасит».²⁶⁵ En el texto griego (al igual que en el antiguo testamento judío Gen. Ex.IX,31) en el lugar de **льна** del ER tenemos τὸ λίνον. Esta palabra en griego significa tanto la materia - lino, como el objeto hecho de esta materia (como resultado de transmisión metonímica).

Si mirar la traducción de la palabra λίνον en los textos eslavos, se puede ver muchas diferencias. Consideramos que los datos del ER pueden permitir ver la historia de la existencia del λίνον griego en el suelo eslavo.

La palabra **лънь** es ausente en la lengua de los manuscritos antiguo eslavos, pero en muchas investigaciones esta palabra se considera antiguo eslava porque la posibilidad de su utilización en la lengua antiguo eslava se demuestra por el material de los textos, como por la presencia de las palabras de la misma raíz con un campo semántico general por un lado, y la presencia de modelo de formación de palabras, - por otro lado (en los manuscritos antiguo eslavos existe la palabra **лънѣнь**, por ejemplo, en Supr. 187, 4-5).²⁶⁶

En los manuscritos antiguo eslavos se utiliza siempre **прѣтъ**, además con un significado de la palabra metonímico λίνον («mecha», objeto, hecho de lino): «**прѣтъ [прѣст- (!) Sav. (1)] mecha knot: прѣта не вьнемъша сѧ не оугасить Mt.XII,20 Zogr., Mar., прѣста (!) Cav. (плата Ass.)**».²⁶⁷

²⁶⁵ Новый завет и псалтырь (перепечатано с Синодального издания). М., 1989. Р.13.

²⁶⁶ Цейтлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р. 21-22.

²⁶⁷ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. Р.531.

Esta misma palabra, lo más probable, tomada de los manuscritos antiguo eslavos, encontramos en el EO y en el Ev.Mst. La forma ПРЪСТ- en el Ev.Mst., posiblemente, pudo haber llegado de un texto del tipo del Libro de Sava (el único manuscrito eslavo antiguo donde esta palabra se encuentra en el mismo aspecto, en el suelo antiguo ruso, para su aparición habían condiciones ya que existía la palabra «ПРЪСТЬ – polvo (Sof.1.17 (Упыр.55); tierra (Gr. Naz. S. XI 255; país; cuerpo (Min.1096 (sept) h.61; тлен (Pand. Ant s. XI h. 95); trapo Pand. Ant. s. XI h. 307».²⁶⁸

De este modo, la cadena léxica λίνον - ПРЪТЬ está clara. Las cuestiones causa otra cadena de paralelos: ЛЬНА (ER) – РИЗЫ (Ev.Ar.h.). Como ya se había demostrado, en el presente contexto Mt.XII,20 λίνον griego significa precisamente mecha, y no el material del que lo hacen (este sentido de la palabra rusa «ЛЕН», lino). La única explicación de la aparición de la palabra ЛЬНА en el ER puede ser que es un calco directo del griego λίνον.

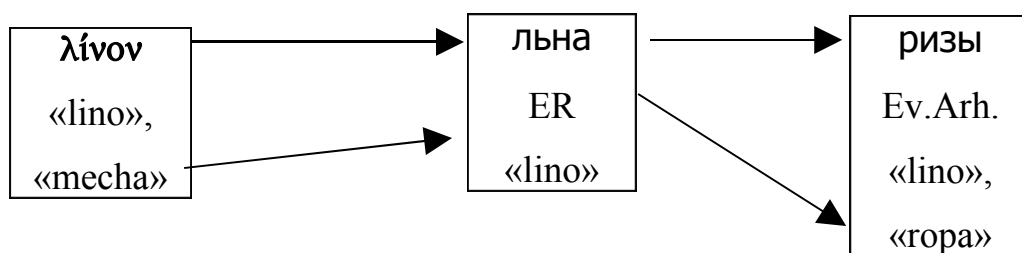
En los diccionarios se ve que en los textos rusos antiguos la palabra ЛЬНА en Mt.XII,20 y contextos parecidos se utilizaba sólo desde el siglo XIII (en el Ev. Gal. XIII, Gr. Dog. Nóvg. con Yar. 1264-1265 de Povest vrem. let».²⁶⁹ Este fenómeno es importante como prueba de que la forma ЛЬНА en el ER – es una certificación más antigua de la palabra en el suelo ruso antiguo (en los manuscritos antiguo eslavos no se encuentra). Este fenómeno también indic que el protógrafo del ER era máximamente cercano al texto griego, por eso el cambio de sentido eslavo de palabra estudiada todavía no se había reflejado en el manuscrito.

A través de la palabra ЛЬНА del ER encuentra su explicación РИЗОУ en el Ev.Ar.h. Posiblemente, aquí ocurrió ya en el suelo antiguo ruso una metonimia de la palabra ЛЬНЬ (es decir se cruzaron los campos semánticos de palabras de diferente origen). Lo veremos en el siguiente esquema:

---

²⁶⁸ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т.II. СПб., 1893–1912. P.1770.

²⁶⁹ Срезневский И.И., ibid. Т.II. P.66.

Este fenómeno ocurría porque la palabra **риза** también tenía varios significados, tanto en el eslavo antiguo, como en el ruso antiguo: «1. ropa (de fuera) [...] 2. tela [...] I.19,40 Zogr., Mar., Ass. – Zogr. Mar. Ass. Sav. Und. Boyan. En. Sin. Evh. Supr. Ral. –котыга, матизмъ, одежда, одѣние, плащаница, понява, понявица, ризьно, срачица, хитонъ»,²⁷⁰ «риза – ropa L.III,11 EO, Mt.XVII,2 - la ropa de sacerdote, - sávano. I.19,40 EO, - pañuelo Io. Ekz. Bolg. 307».²⁷¹

Es interesante que la primera etapa de este metonimia la encontramos en el Ev.Arh. y en el Ev.Ass. con la palabra **платъ**:

En los manuscritos «платъ de

ῥάμος significaba tela... M.II,21 Zogr., especial λίνον mecha: плата вънемъша сѧ не оугасить Mt.XII,20 Ass. (прѣта Zogr. Mar., прѣсьта Sav.). – Mt.9,16 Mar. –плащаница, прѣтъ».²⁷²

Lo importante es que el ER de nuevo refleja una cercanía interior con el Ev.Arh. y el Ev.Ass.

²⁷⁰ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. P.582.

²⁷¹ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т.III. СПб., 1893–1912. P.121.

²⁷² Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Р.М.Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. P.449.

De este modo la forma **лъна** en el ER es una calco primario del griego, lo que incluso en relación con los textos antiguo eslavos es un rasgo muy antiguo. Este fenómeno puede testificar que el ER es copiado de un texto, máximamente cercano a la lengua griega. Esto se nota también de otros fenómenos del ER (muchos signos diacríticos, el uso de algunas letras, véase el capítulo 1).

ризоу

- Mt.III,4 **ризоу** (9г,15) - **ризж** (254b) - **ризоу** (149a) - **одѣникѣ** (184b)

Esta paralel está relacionada con el ejemplo anterior. Es evidente que la palabra **риза** en el ER es primaria y **одѣникѣ** secundaria.

крилѣ

- Mt.V,5 **крилѣ** (12г,12) - **крилѣ** (261с) - **вратѣ** (154a) - **крилѣ** (186в)

En el ejemplo presente en el Ev.Arh. ocurre un cambio de sentido porque en el texto griego se trata de **крилѣ** (ala), y no de **вратѣ** (puerta):

ER: **тъгда поѡты и диаволь. въ стьи градъ. и постави и на крилѣ црквьнѣмь** (потом берет Его диавол в святой город и поставляет Его на крыле храма).²⁷³

младеньца

- Mt.II,16 **младеньца** (7г,19) - **отроки** (253a) - **отроки** (146a)- 0 (181в)

En este contexto, consideramos, el ER especialmente estricto en la transmisión del sentido original.

ER: **тъгда иродь видѣвъ ѡко пороугань бы(с) ѿ влхвь. разгнѣвавьсѡ зѣло. и пославъ изби всѡ младеньца сѡща ѡ въ вифлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ дьвож лѣтж и ныже по врѣмени. еже испыта ѿ влхвь.**

Pensamos que la palabra **младѣнць** utilizada en el ER sirve más para identificar a un «pequeño niño, bebé», que la palabra **отрочѡ** de otros mesiatsseslovs que abarca un periodo de la infancia más ámplio.²⁷⁴

²⁷³ Новый Завет и псалтырь (Перепечатано с Синодального издания), 1989.

²⁷⁴ Цейтлин Р.М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р.110, 60.

аръхиерѣи

- Mt.II,4 архиерѣа (7a,8) - архиерѣа (251c) - архиереа (145a) - старѣишины жьрьчьскы (181a)
- L.III,2 аръхиерѣи (10г,2) - архиереи (258a) - архиереи (150b) - старѣишинѣ жьрьчьстѣ (185a)

La palabra аръхиерѣи (ἀρχιερεύς) es un calco del griego. старѣишинѣ жьрьчьстѣ, reflejado en el Ev.Mst., a diferencia con los datos den ER, EO y Ev.Arh. expresa un fenómeno más tardío en léxico del antiguo eslavo. Es característico «para los evangelios de la así llamada segunda redacción, por ejemplo, para Ev.Vukanovo. Para la datación de esta redacción es demostrativo el uso de la expresión старѣишины жрчскыи en Mt. 21, 23 y 15 Zogr.-pal.,²⁷⁵ en cinco casos en el Supr. (Mt 26,14 Zogr. Mar. Ass. Sav y Supr. 407, 26-27; Supr. 410,26-27 y otros).

ѡзъкъ у страна

- Mt.XII,18 ѡзъкомь (8в,8) - ѡзъкомь (245d) - ѡзъкомь (147a) - странамь (182a)
- Mt.IV,15 галилѣа ѡзъкъ (13б,18) - галилеа ѡзъкъ (262c) - галилеа ѡзъкъ (154b) - галилеа страна (187a)

Como vemos, en estos dos ejemplos el ER es cercano al EO y Ev.Arh. y contrapeso al Ev.Mst. Parece ser que aquí se reflejó un fenómeno que

²⁷⁵ Цетлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р.76.

L.P.Zhukovskaya define como una diferencia semántica entre los dialectos, que engendraba los variantes léxicos en las copias del manuscrito. Este fenómeno consiste en que las palabras definitivas de diferentes dialectos tenían un volumen desigual de sentido,²⁷⁶ es decir la palabra **АЗЫКЪ** del ER, EO, Ev.Arh. se utiliza al lado de **страна** en el Ev.Mst. Evidentes en relación a esto son también otros ejemplos del uso de la palabra **страна** en manuscritos:

- Mt.IV,15 **страноу** (13б,17) - **поль** (262с) - **поль** (154b) - **поль** (187a),
- Mt.IV,16 **странѣ** (13в,1) - **странѣ** (262с) - **тъмѣ** (154b) - **странѣ** (187a).

СЫТИ

- L.III,14 **сыти** (11б,15) - **довъльни** (259b) - **довълни** (152a)– **довъльни** (185в)

Veamos en el ER: **и рече нимь. никого же обидите ни оклеветаите. и сыти бждѣте оброки вашими.**

En el presente ejemplo, el ER se contrapone al resto de los manuscritos. Consideramos que aquí de nuevo se reflejó la peculiaridad de la traducción de la palabra griega por el ER. La palabra **χορος** tenía en griego dos significados: «el estado de buena alimentación», por ejemplo: **до сытости крѣмили бѣвах** Supr. 398, 23; **чрѣвѣнаа сытость** Supr. 279, 20-21. El secundo significado - «satisfacción», por ejemplo: **како сытость бждеть любаштиимъ мжченикы** Supr 82, 2; **comparar Salt. Sin. 105, 15**.²⁷⁷ La palabra **довъльство** significaba «la cantidad necesaria, obligatoria» (Supr., 2 Supr. 494, 20 y 22).²⁷⁸ Por lo cual la palabra **СЫТИ** utilizada en el ER, tiene un volumen de sentido mayor, de este modo acercando este manuscrito con el texto primario griego. En el EO, Ev.Arh., Ev.Mst. se utiliza la palabra más concreta **довъльни**.

²⁷⁶ Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976.

²⁷⁷ Цейтлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. P.167.

²⁷⁸ Цейтлин Р. М., ibid. P.148.

ЖИДОВЬСКОУЖ

En los cinco siguientes ejemplos se refleja la variedad de los evangelios antiguo rusos en la transmisión de nombres geográficos:

- L.II,4 ЖИДОВЬСКОУЖ (4г,20-1) - иоудеѣж (249d) - иоудею (143a) - иудѣю (180б)
- M.I,5 ЖИДОВЬСКАА (10б,5) - иоудеиска (255с) - иоудеиска (150a) - ЖИДОВЬСКАЯ (184г)
- Mt.II,22 иждѣи (8a,19) - иоудеи (253d) - иоудеи (146b) - ЖИДОВЬСТѢИ (181г)
- Mt.III,1 иждѣистѣи (9г,5) - иоудеисцѣи (254a) - иоудеисцѣ (149a) - ЖИДОВЬСТѢИ (184a)
- L.III,3 иерданьскоуж (10г,6) - иерданьскж (258a) - иоудеискоу (151a) - иерданьскоую (185a)

La palabra ЖИДОВЬСКАА (*иουδαίων*) se utiliza sólo dos veces en el ER y tres veces en el Ev.Mst. En el EO y en el Ev.Arh. vemos siempre иоудеиска, иоудея. De los manuscritos eslavos antiguos la palabra ЖИДОВЬСКЪ se utiliza sólo en el Codex Supr. 128, Trebn. de Sinay y Sborn. de Klots,²⁷⁹ es decir su utilización está limitada por los manuscritos. En los textos rusos antiguos esta palabra se utiliza en el Ev. de Yuriy, Pandekty de Antioh²⁸⁰ del s. XI. Esta palabra prácticamente no se encuentra en los manuscritos tempranos, además de los Pandekty de Antioh del s. XI y el Ev.Mst. la presencia de la palabra ЖИДОВЬСКАА en el ER puede deberse a diferentes razones. Puede estar vinculada a algún protógrafo especial y también puede ser un fenómeno propiamente ruso.

етера

- M.V,25 етера (2a,6-7) - нѣкаѣ (243b) - етера (138b) - нѣкаѣ (176в)

²⁷⁹ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М., 1999. P.218.

²⁸⁰ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т. I. СПб., 1893–1912. P. 871.

El uso de las palabras **етеръ** y **нѣкыи** en los manuscritos rusos antiguos y eslavos antiguos podía diferenciarse. En el ER encontramos ante un **етера** dos **нѣкыи**: **нѣкого** (3б,13) М.9,38, **нѣкто** (3а,6-7) en las memorias de diciembre. Se considera que «**етеръ** (τις) es un rasgo léxico bien conocido de los textos más antiguos, [...] posteriormente se elimina ante **нѣкыи** y **единъ**»²⁸¹ y que «lo más probable que en la traducción primaria de áprakos griego **τις** se transmitía sólo con una palabra **етеръ**. En los manuscritos se ve que en el uso de la palabra **етеръ** existen parecidos entre ellos el Codex Ass., Zogr., Ev.Arh. En ellos **етеръ** supera otras formas a la hora de transmitir el **τις** griego. El libro de Sava y el Ev.Mar. en vez de **етеръ** utiliza principalmente **единъ**, y el EO **нѣкыи**, además este manuscrito se parece en esto al Codex Supr. En unos casos en vez de **етеръ** en los manuscritos se encuentran también otras palabras: **нѣкто**, **нѣкоторыи**, **другыи** и **инъ**.²⁸²

A. S. Lvov considera en la base de EO y de Codex Supr., que en Bulgaria oriental ya en los siglos X-XI el pronombre **етеръ** no se utilizaba por eso fue sustituido por otro pronombre **нѣкыи**. El Ev.Arh. refleja una etapa inicial de eliminación de **етеръ** por la palabra **нѣкыи**, además el pronombre indefinido **нѣкыи** en vez de **етеръ** empieza a utilizarse en él más o menos sistemáticamente sólo en la segunda parte del manuscrito, que en su manera de escribir se diferencia de la primera parte.²⁸³ En el EO y en el Codex Supraliensis es mayoritario el uso de **нѣкыи** ante **етеръ**.

Ya que el material del ER es muy pequeño en relación al uso de estas palabras, es difícil establecer el origen su en el manuscrito.

строитель

- Mt.XX,8 строи... (16г,20) - приставъникоу (268b) - приставъникоу (159a) - строителю (193б)

²⁸¹ Львов А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. С. 92.

²⁸² Львов А. С., *ibid.* P. 91-92.

²⁸³ Львов А. С., *ibid.* P. 4.

En el presente contexto vemos las posibles variaciones en el léxico. Las palabras **строитель** y **приставникъ** en los textos antiguo eslavos podrías ser utilizados en este contexto. Así, **приставникъ** se encuentra en la mayoría de los textos antiguo eslavos «наемный управляющий домом, хозяйством» en el Ev. Zogr., 4; Mariin, 6; Ass.,1; Libro de Sava, Supr., 1.²⁸⁴ El único manuscrito antiguo eslavo donde la palabra **строитель** en el significado «guardia» se utiliza constantemente es el Codex Supraliensis – Supr. 310, 20. Como hemos afirmado ya en numerosas ocasiones, en la mayoría de los casos, por causa de la multitud de redacciones que tenían ya los textos eslavos antiguos, establecer el origen de un elemento u otro en el manuscrito del ER es muy difícil.

Examenaremos todos los casos de diferencias que quedan en el léxico del ER. Dividiremos todos los datos según los grupos a que ellos pertenecen:

- 1.diferencias del ER con todos los manuscritos,
- 2.diferencias del OE con todos los manuscritos,
- 3.diferencias del Ev.Arh. de todos los manuscritos,
- 4.diferencias del Ev.Mst. de todos los manuscritos,
- 5.diferencias en todos los cuatro manuscritos.

Las diferencias del ER de todo el resto de manuscritos se reflejaban en los siguientes 13 ejemplos:

- L.II,34 въскръсение (156,4-5) - въстаіаніе (265a) - въставленіе (156b) - въстаніе (190a)
- L.III,5 въса (10г,17) - въсака (258b) - всака (151a) - въсака (185б)
- M.V,26 пришьдьши (2а,13-14) - въпадъши (243b) - пришьдьши (138b) - въпадъши (176в)
- M.IX,34 бесѣдоваша (3а,16) - сѣтазаша са (248с) - сѣтазахоу са (140b) - сѣтазали са бѣхоу (178в)
- L.III,8 небреши (11а,11) - глати (258с) - глати (151b) - глати (185б)

²⁸⁴ Цейтлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р. 82.

- M.I,10 Ѡврѡшасѧ (11г,12) - разводиѧща сѧ (260a) - разводиѧща сѧ (152b) - разводиѧща сѧ (185г)
- M.V,26 приимѡши (2а,9) - пострадавѡши (243b) - пострадавѡши (138b) - пострадавѡши (176в)
- L.II,9 осѣни (5а,20) - осіа (250а) - осіа (143b) - осіа (180в)
- Mt.XX,2 сребрѡникоу (16в,13) - пѣнѧзоу (268а) - пѣнѧзю (159а) - пѣнѧзю (193а)
- Mt.II,16 младенѡца (7г,19) - отроѡы (253а) - отроѡы (146а)- 0 (181в)
- Mt.IV,15 страноу (13б,17) - поль (262с) - поль (154b) - поль (187а)
- L.III,14 сыти (11б,15) - довьльни (259b) - довьльни (152а)– довьльни (185в)
- L.II,4 жидовьскоуѡ (4г,20-1) - иоудеѡ (249d) - иоудею (143а) - иудѣю (180б)

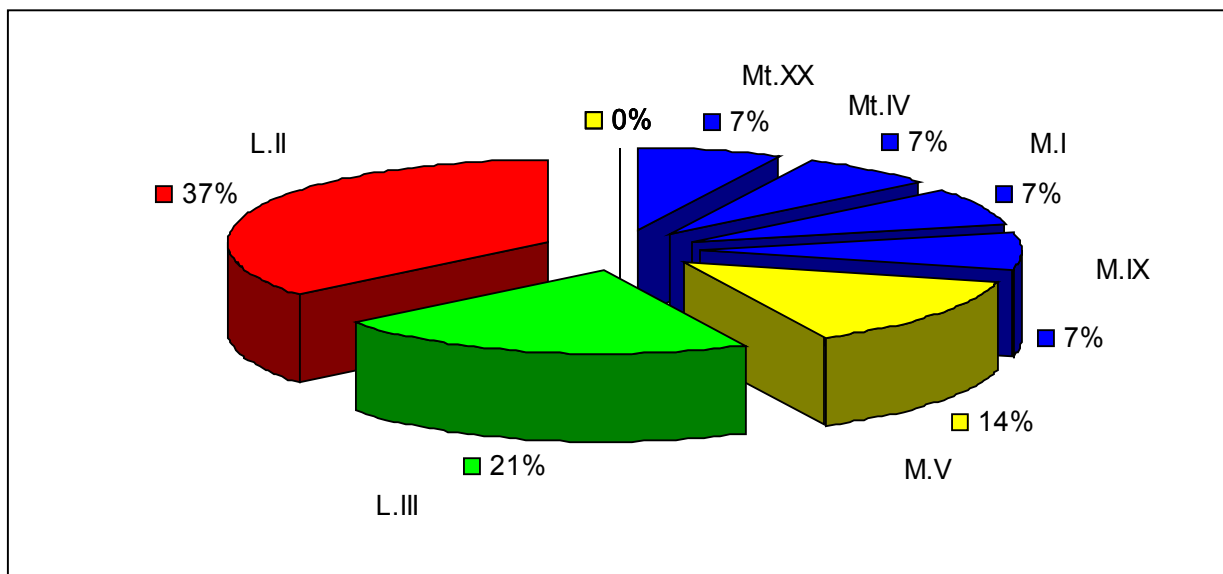
Signos convencionales

- palabra que se encuentra sólo en el ER
- palabra diferente del ER

lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,26	●	○	○	○
M.V,26	●	○	○	○
M.IX,34	●	○	○	○
L.II,4	●	○	○	○
L.II,9	●	○	○	○
L.II,16	●	○	○	○
L.III,5	●	○	○	○
L.III,8	●	○	○	○
L.III,14	●	○	○	○
M.I,10	●	○	○	○
Mt.IV,15	●	○	○	○
L.II,24	●	○	○	○
L.II,34	●	○	○	○
Mt.XX,2	●	○	○	○

De la tabla y del gráfico posterior se ve que la cantidad principal de diferencias del ER con todos otros mesiatseslovs tenemos en las lecturas de L.II, L.III y M.V, precisamente estas lecturas son marcadas desde el punto de vista de creación temprana del ER (capítulo 6).

Gráfico de diferencias léxicas del ER con otros mesiatseslovs

El EO sólo tres veces se diferencia de todos los mesiatseslovs:

- L.II,15 гла(с) (5в,6) - гль (250d) - гла(с) (144a) - глась (180г)
- M.V,32 озирашесѧ (26,10) - оглѧдааше сѧ (243d) - озираше (139a) - озирааше сѧ (176г)
- Mt.II,8 възвѣстите (76,7) - повѣдите (252a) - възвѣстите (145a) - възвѣстите (181б)

Signos convencionales

- palabra que se encuentra sólo en el EO
- palabra diferente del EO

Lecturas	ER	EO	Ev.Arth.	Ev.Mst.
M.V,32	○	●	○	○
L.II,15	○	●	○	○
Mt.II,8	○	●	○	○

Las diferencias del Ev.Arth. de todos los otros manuscritos encontramos 10 veces:

- L.II,23 гви (14г,7) - гви (264b) - бгви (156a) - гви (190a)
- Mt.I,20 емоу (4в,5) - юмоу (247d) - иосифоу (142b) - юмоу (180a)
- M.IX,39 злословесити (3в,2) - зълословесити (249a) - славословити (140b) - зълословити (178г). En este ejemplo tenemos un error en el texto del Ev.Arh. y por lo cual un cambio de sentido, зълословити significaba (Zogr, 3, Mar,3, As,1) “regañar”²⁸⁵, y славословити – todo lo contrario.²⁸⁶
  - M.V,29 исакнж (2a,19) - исакнж (243c) - и косноу сѧ (139a) - исакноу (176в-176г). Aquí tenemos la metatesis errónea en el Ev.Arh.
  - M.IX,33 прииде (3a,10) - приде (248b) - въниде (140a) - приде (178в)
  - M.IX,35 призъва (M.9,18) - призъва (248c) - пригласи (140b) - призъва (178в)
  - L.III,16 градеть (11в,10) - градеть (259c) - идеть (152a) - градеть (185г)
  - Mt.III,14 градеши (12a,5) - градеши (260b) - идеши (152b) - градеши (186a)
  - Mt.III,16 граджць (12a,16-17) - граджць (260c) - идоушь (153a) - граджць (186a)
  - Mt.XI,4 повѣдите (15г,18) - повѣдите (266d) - възвѣстита (157b) - повѣдита (192б)

Signos convencionales

- palabra se encuentra sólo en el Ev.Arh.
- palabra diferente del Ev.Arh.

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.IV,16	○	○	●	○
L.II,23	○	○	●	○
L.II,26	○	○	●	○

²⁸⁵ Цейтлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. P.239.

²⁸⁶ Цейтлин Р. М., ibid. P.262.

Mt.XI,4	○	○	●	○
M.I,7	○	○	●	○
M.I,13	○	○	●	○
M.I,16	○	○	●	○
L.III,3	○	○	●	○
Mt.III,14	○	○	●	○
Mt.III,16	○	○	●	○
Mt.IV,5	○	○	●	○
M.V,29	○	○	●	○
M.IX,33	○	○	●	○
M.IX,33	○	○	●	○
M.IX,39	○	○	●	○
M.IX,41	○	○	●	○
Mt.I,20	○	○	●	○

Las diferencias del Ev.Mst. de otros textos fue encontrado 24 veces:

- Mt.IV,2 **възалька** (12в,18) - **възалка** (261b) - **възалка** (153b) - **въсхотѣ ясти** (186в)
- L.II,52 **тѣльмь** (9в,20) - **тѣльмь** (257с) - **тѣльмь** (140а) - **възрастѣмь** (183б)
- Mt.XI,2 **жзилици** (15г,12) - **жзилици** (266с) - **оузилици** (157b) - **тѣмьници** (192б)
- M.IX,41 **амнь** (3в,7) - **амин** (249b) - **амнь** (141а) - **право** (178г)
- Mt.XI,11 **амнь** (16б,5-6) - **аминь** (267b) - **амнь** (158а) - **право** (192в)
- M.V,26 **ни едино** (2а,11-12) - **ни єдиноѡѡ** (243b) - **ни єдиноѡѡ** (138b) - **никоѡѡ** (176в)
- Mt.XI,3 **ино** (15г,16) - **иного** (266d) - **иного** (157b) - **дроугааго** (192б)
- Mt.III,15 **въсѡкоу** (12а,9-10) - **въсѡкж** (260b) - **всѡкоу** (152b) - **въсю** (186а)
- Mt.IV,10 **рече** (13а,13-14) - **рече** (262а) - **рече** (154а) - **гла** (186г)
- M.I,7 **градеть** (10б,16-17) - **градеть** (255d) - **градеть** (150b) - **идеть** (184г)

- Mt.XI,3 градъи (15г,16) - градъи (266d) - градъи (157b) - приходъи (192б)
- Mt.X,5 не вънидѣте (16,5) – не вънидѣте (240a) - не вънидѣте (137b) - не въходите (174б)
- M.V,30 оцѣти (26,2) - оцѣушь (243с) - очюти (139a) - разоумѣвъ (176г)
- Mt.I,18 сънастасѣ (46,12) - сънаста сѣ (247с) - сънаста сѣ (142b) - сънидоста сѣ (180a)
- Мт.V,11 оукорѣть (146,18) - 0 - 0 - поносѣть (188в)
- Мт.X,1 болѣзнь (16,1) – болѣзнь (240a) - болѣзнь (137b) - язю (174б)

Signos convencionales

- la palabra se encuentra sólo en el Ev.Mst.
- la palabra diferente del Ev.Mst.

Lecturas	ER	EO	Ev.Arth.	Ev.Mst.
Mt.X,1	○	○	○	●
M.V,26	○	○	○	●
Mt.X,1	○	○	○	●
Mt.II,5	○	○	○	●
Mt.II,22	○	○	○	●
M.IX,41	○	○	○	●
M.M,30	○	○	○	●
Mt.I,18	○	○	○	●
Mt.XII,18	○	○	○	●
Mt.III,4	○	○	○	●
L.II,52	○	○	○	●
M.I,7	○	○	○	●
L.III,2	○	○	○	●
L.III,16	○	○	○	●
Mt.IV,10	○	○	○	●
Mt.XI,2	○	○	○	●
Mt.XI,3	○	○	○	●
Mt.XI,3	○	○	○	●

Mt.XI,11	○	○	○	●
Mt.III,1	○	○	○	●
Mt.III,15	○	○	○	●
Mt.IV,2	○	○	○	●
Mt.IV,15	○	○	○	●
M.V,25	○	○	○	●

Entonces, los datos dicen que todos los mesiatseslovs cada uno de una manera diferente se relacionan entre ellos. El EO no destaca de los datos generales (sólo 3 diferencias contodos los textos). El ER, el Ev.Arh. y Ev.Mst. tienen una cantidad de diferencias mayor (13, 10 y 24). La explicación de estos números para las diferencias léxicas en el Ev.Mst. está claro porque el manuscrito es un ápracos completo, a diferencia del EO y el ER y también es un manuscrito del origen más tardío que los otros. En el caso del ER consideramos que esta cantidad de diferencias hay que dirigir a un fenómeno contrario – la antiguedad del ER en relación a todo el resto de los manuscritos.

Además de las diferencias mencionadas, encontramos 12 ejemplos de otro tipo de diferencias (las palabras que coinciden con el ER están subrayadas):

- Mt.XI,5 оубозии (16а,4-5) - ниции (267а) - ниции (158а) - оубозии (192б)
- Mt.IV,6 долоу (12г,17) - низъ (261d) - низъ (154а) - долоу (186в)
- L.III,3 остав(л)ение (10г,9) - отъпоущение (258а) - ѿпоущение (151а) - оставленик (185а)
- M.I,4 оставление (10б,2) - отъпоущение (255с) - ѿпоущение (150а) - оставленик (184г)
- Л.II,9 осѣни ѡ (5а,20) - осѣни ѡ (250а) - осиа ја (143б) - осиа ја (180в)
- L.II,22 възнесоста (14в,20) - възнесоста (264а) - изведоста (156а) - възведоста (189г)
- L.II,52 растѡше (9в,19) - спѣаше (257с) - растѡше (148б) - спѣаше (183б)

- Mt.XI,27 волить (13г,9) - хочеть (244a) - велить (139b) - хочеть (188г)
- L.III,18 блгсвѣстьствоуа глаше (11г,3-4) - оутѣшаа благовѣстовааше (259d) - благовѣствоуа глаше (152a) - оутѣшаа благовѣстовааше (185г)
- L.II,50 гла (9в,12-13) - рече (257b) - рече (148b) - гла (183a)
- I.I,30 грядеть (12б,10) - идеть (260d) - идеть (153a) - грядеть (186б)
- L.II,43 разоумѣ (9а,20-1) - чоу (256d) - чюста (148a) - разоумѣ (182г)

Reuniremos los datos en la tabla.

Signos convnencionales

- como en el ER
- palabra, diferene del ER

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
L.II,22	●	●	○	○
L.II,52	●	○	●	○
Mt.XI,27	●	○	●	○
L.II,43	●	○	○	●
L.II,50	●	○	○	●
M.I,4	●	○	○	●
L.3,3	●	○	○	●
Mt.IV,6	●	○	○	●
Mt.XI,5	●	○	○	●
L.III,18	●	○	●	○
L.II,9	●	●	○	○
I.I,30	●	○	○	●
Total				
●	12	2	3	6
○	0	10	9	5

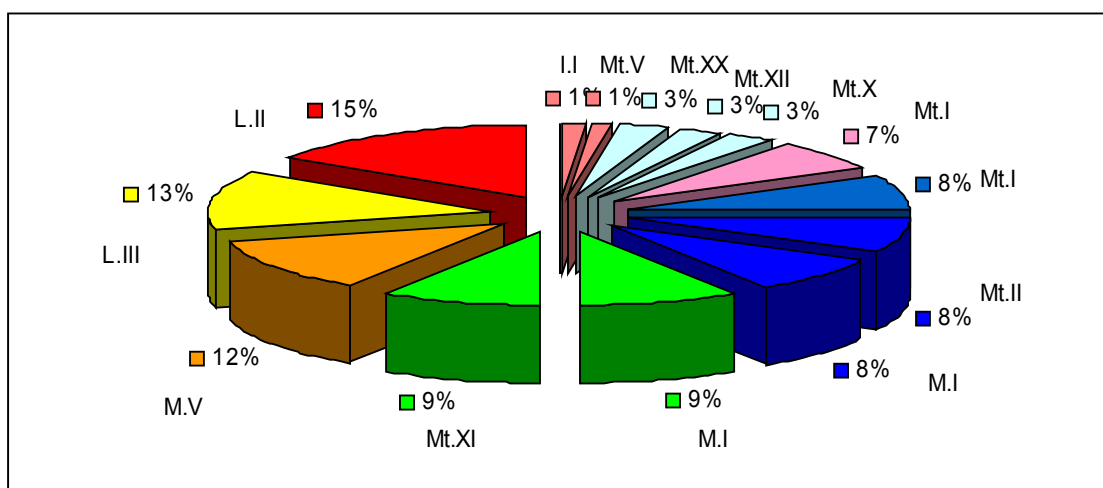

Podemos ver que la mayoría de las coincidencias del ER se observan en el Ev.Mst. Las diferencias entre los cuatro manuscritos se encuentran sólo dos veces:

- Mt.II,6 Мт.II,6 старѣшина (7a,11) - влка (251d) - члвкъ (145a) - ВОЖДЬ (181б)
- Mt.III,4 0 (9г,15) - акридъ (254с) - проузи (149а) - абрѣдикъ (184б).

Como se ve del siguiente gráfico de diferencias léxicas en ER, el porcentaje principal de las diferencias con otros manuscritos está en las lecturas de L.II, L.III, M.V, para las que suponemos un origen especial en el ER (capítulo 6).

Gráfico de lecturas que tienen diferencias en léxico del ER

5.2. Palabras que se diferencian por fonemas

En el ER encontramos dos casos de palabras que se diferencian con fonemas:

- M.V,25 въ точение крѣви (2а,7) - въ точении (243b) - въ точении (138b) - въ течении крѣви (176в)
- L.III,17 пл(а)вы (11в,20-1) - плѣвы (259с) - плевѣ (152а) - плѣвы (185г)

De un interes especial es el segundo ejemplo:

ER (11в,20-1) емоу же лопата въ роуцѣ его. и потребить гоумно свое. и събереть пшеницѣ въ житъницѣ своѣ. а пл(а)вы съжъжеть огньмь негасимымь.

EO (259с) юмоу же лопата въ рѣцѣ юго. и потрѣбѣть гоумно своѣ и събереть пшеницѣ. въ житъницѣ своѣ. а плѣвы съжежеть огньмь негасимымь

Ev.Ar. (152а) юмоу же лопата въ роуцѣ юго. и потребить гоумно своѣ. и събереть пшеницю свою. а плевѣ съжъжеть огньмь негасимымь.

Ev.Mst. (185г) юму же лопата въ роукоу юго и потребить гоумно своѣ. и събереть пшеницю въ житъницю свою ю плѣвы съжъжеть огньмь негашущимь.

Como se nota, de todos los mesiateseslovs la forma пл(а)вы se encuentra sólo en el ER. Los datos de manuscritos antiguo eslavos ofrecen sólo un variante плѣва: «[...] събереть пшеницѣ. въ житъницѣ а плѣвы съжежеть огнемь негасимымь Mt.3, 12 Zogr (0 Mar), L.3,17 Zogr, Mar, Ass, Sav [...] Supr 143,20. – Supr 127, 25».²⁸⁷ En los textos rusos antiguos esta palabra tiene tres variantes: плѣва, плава, полова».²⁸⁸ Lo encontramos en el Zhit. Andr.

²⁸⁷ Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999. P.452.

²⁸⁸ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т.2. СПб., 1893–1912. P.946

Yur. 28.105 – плава,²⁸⁹ en L.III,17 EO, Pand.Ant. - плѣва = пылѣва,²⁹⁰ en Mt.III,12 Chetveroev 1144, Georg.Am. 63 – полова.²⁹¹

La variante **плава** en el ER es el único ejemplo entre los textos rusos antiguos tempranos, lo más probable, es testimonio otra de las peculiaridades del protógrafo del manuscrito (como la palabra **възвѣзы**). La palabra **плавѣ** puede decir también que el nombre **плава** existía en la lengua antiguo eslava (el diccionario antiguo eslavo tiene sólo la forma **плавѣ** como el adjetivo «de color de oro» – I.IV, 35 Zagr., Mar., As.).²⁹²

Este ejemplo indica que la palabra **пл(а)вѣ** se utilizaba en Rus' ya en la mitad del s. XI в. Una justificación de que esta forma era normal para (ruso antiguo) el ER se puede ver en el mismo manuscrito. La forma **пл(а)вѣ** **ѣ** la letra **а** encima de la línea. Esta palabra se encuentra al final de la hoja y también está dividida entre dos columnas como **пл(а)-вѣ**. Sin duda desde el punto de vista psicológico al final de la columna, y además en el cambio de sílaba a otra columna, el escribano tenía que reflejar una atención especial para esta palabra, si le parecería más correcto poner **ѣ** en vez de **а**, esta letra aparecería como una vocal fuera de la línea, pero ningunos cambios en la copia escaneada del ER no se nota.

De este modo, el material propiamente lingüístico del ER habla de la peculiaridad de este manuscrito en el círculo de los mesiatseslovs rusos antiguos. El manuscrito muy frecuentemente se contrapone a todos los textos por el uso de alguna palabra especial, a veces ausente incluso en los textos antiguo eslavos. Por lo cual tenemos todas las posibilidades de suponer para el ER un protógrafo especial que no cuenta con otras redacciones que el ER.

---

²⁸⁹ Срезневский И. И., *ibid.* T.2. P.946

²⁹⁰ Срезневский И. И., *ibid.* T.2. P.975.

²⁹¹ Срезневский И. И., *ibid.* T.2. P.1129.

²⁹² Старославянский словарь, *ibid.* P.448.

5.3. Diferencias en formación de palabras

En la formación de palabras el ER somparativamente poco se diferencia de los mesiatseslovs del EO, Ev.Arh. y Ev.Mst., más importantes parecen las diferencias que diferencian este manuscrito del resto de textos. Estudiaremos todas las diferencias en la formación de palabras, clasificándolas según el método de formación de palabras en el orden generalmente aceptado.

5.3.1. Prefijos

Las diferencias en prefijos se encuentran, principalmente en los verbos con los prefijos ИЗ- (ИС-), ПО-, СЪ-, ОТЪ-. Estas diferencias se pueden dividir en dos tipos: presencia-ausencia del prefijo en el ER y variación de prefijos en los manuscritos.

La ausencia del prefijo en el ER se refleja tres veces frente a su presencia en otros manuscritos:

- Mt.XX,5 шьдъ (16г,5-6) - ишьдъ (268a) - ишьдъ (159a) - ишьдъ (193б)
- L.II,46 средѣ (9б,12) - по срѣдѣ (257a) - посредѣ (148b) - посредѣ (183a)
- L.II,29 поущаеши (15a,9) - отъпоустиши (264d) - Ѡпоущаеши (156b) - отъпоущаеши (190a)

Encontramos tres casos donde con la ausencia de prefijo el ER se parece a algunos manuscritos

- Mt.II,20 иди (8a,15) - иди (253с) - изиди (146b) - иди (181г)
- L.II,43 конъчавъшемъ (9a,16-17) - конъчавъшемъ (256d) - конъчавъшемъ (148a) - съконъчавъшемъ (182г)
- Mt.XX,4 дамъ (16г,4) - дамъ (268a) - въдамъ (159a) - дамъ (193б)

Comparemos los datos en la tabla:

Signos convencionales

- – ausencia del prefijo
- – presencia del prefijo

Prefijos	lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
ИЗ-	Mt.II,20	□	□	■	■
ИС-	Mt.XX,5	□	■	■	■
ПО-	L.II,46	□	■	■	■
СЪ-	L.II,43	□	□	□	■
ВЪ-	Mt.XX,4	□	□	■	□
ОТЪ-	L.II Mt.XX,2,29	□	■	■	■
Total					
□		6	3	1	1
■		0	3	5	5

El ER se contrapone al resto de los textos por la presencia del prefijo dos veces, en 8 casos las diferencias de este manuscrito coinciden con otros manuscritos:

- Mt.IV,10 изиди (13a,14) - иди (262a) - иди (154a) - иди (186г)
- Mt.II,11 оувидѣша (7в,1-2) - видѣша (252b) - видѣша (145b) - видѣша (181б)
- Mt.II,2 придохомъ (6г,20) - придохомъ (251с) - идохомъ (145a) - придохомъ (181a)
- L.II,44 прѣвидоста (9б,3-4) - идоста (256d) - придоша (148a) - преидосте (183a)
- L.II,52 прѣмоудростѣж (9в,20) - прѣмѣдростѣж (257с) - премоудростию (148b) - моудростию (183б)
- Mt.II,3 оуслѣшавъ (7а,1-2) - оуслѣшавъ (251с) - слѣшавъ (145а) - оуслѣшавъ (181а)
- Mt.I,19 отаи (4в,2) - отаи (247d) - таи (142b) - отаи (180а)
- Mt.II,7 отаи (7а,18) - отаи (251d) - таи (145а) - таи (181б)
- L.II,47 послоушаѣщи (9б,17-18) - послоушаѣщи (257а) - послоушаѣщи (148b) - слоушаѣщи (183а)

En la siguiente table se puede ver el carácter de estas diferencias.

Signos convencionales

■ – presencia del prefijo

□ – ausencia del prefijo

Prefijos	Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
из-	Mt.IV,10	■	□	□	□
при-	Mt.II,2	■	□	■	■
прѣ-	L.II,44	■	-	■	□
	L.II,52	■	■	■	■
оу-	Mt.II,11	■	□	□	□
	Mt.II,3	■	■	□	■
по-	L.II,47	■	■	?	□
о-	Mt.II,7	■	■	□	□
	Mt.I,19	■	■	□	■
Total					
■		9	5	4	4
□		0	4	5	5

Como puede verse, el ER está bastante cercano a todos los manuscritos con la presencia del prefijo.

Un caso especial es del verbo **цѣлити**, ya que además de la diferencia en formación de palabra se añade un factor fonético y visual (frecuentemente es difícil de comprender si la palabra es verbo sin prefijo después de la conjunción и, o tiene un prefijo fonéticamente simplificado): **исцѣлити** – **ицѣлити**. Veamos en los manuscritos:

- Mt.X,1 **изгонѣть ѿ и цѣлити** **всакъ недоумъ** (1a,19-20) - **ицѣлите** (239d-240a) - **и цѣлѣть** (137b) - **исцѣлѣть** (174б)
- Mt.X,1 **ицѣлите** (1б,11) - **цѣлите** (240b) - **ицѣлите** (137b) - **и исцѣлѣть** (174в).

Entonces, se puede concluir que el ER según la presencia o ausencia del prefijo en el manuscrito está más cercano al EO (8 coincidencias de 15 ejemplos ante 6 en el Ev.Ar. y 5 en el Ev.Mst.).

Variantes con prefijos

Examinemos las diferencias encontradas en el uso de prefijos sinónimos en el mesiatse slovo del ER, EO, Ev.Ar. y Ev.Mst.

- Mt. XII, 20 изведеть (8в, 18) - възведеть (246а) - възведеть (147а) - възведеть (182а)
- M. V, 26 издаавъши (2а, 10-11) - иждивъши (243б) - иждивъши (138б) - раздаавъши (176в)
- Mt. XI, 7 исходѡщемь (16а, 8) - исходѡщемь (267а) - исходѡщема (158а) - отъходѡщема (192б)
- L. II, 40 испълнаа сѡ (9а, 7) - напълниа сѡ (256с) - испълниа сѡ (157а) - испълнаа сѡ (182г)
- L. II, 21 напълнишасѡ (8г, 19) - напълнисѡ (256б) - испълниша сѡ (148а) - испълниша сѡ (182г)
- L. III, 5 отръпътнаѡ (10г, 19-20) - отръпътнаѡ (258б) - отръпътнаѡ (151а) - отръпътнаѡ (185б)
- L. II, 22 възнесоста (14в, 20) - възнесоста (264а) - изведоста (156а) - възведоста (189г)

En este ejemplo, posiblemente, hay que hablar de las diferencias en un nivel semántico. El ER coincide con el EO con el uso de **нести** y se contrapone al Ev.Ar. y Ev.Mst., donde vemos **вести**.

- Mt. II, 8 възвѣстите (7б, 7) - повѣдите (252а) - възвѣстите (145а) - възвѣстите (181б)
- Mt. XI, 4 повѣдите (15г, 18) - повѣдите (266д) - възвѣститѡ (157б) - повѣдитѡ (192б)

- Mt.I,20 помысливъшж (4в,3-4) - оумышльшоу (247d) - мыслащю (142b) - оумышльшоу (180а)
- М.IX,36 приимь (3б,2-3) - обѣимь (248с) - обоуимь (140b) - обоуимь (178в)
- М.IX,33 прииде (3а,10) - приде (248b) - въниде (140а) - приде (178в)
- Mt.IV,6 притькнеши (13а,1-2) - прѣтъкнеши (261d) - претъкънеши (154а) - претъкнеши (186г)
- L.II,35 проидеть (15б,8-9) - проидеть (265а) - прѣидеть (156b) - проидеть (190б)
- L.II,26 обѣщано (14г,18) - отъвѣщано (264с) - ѡвѣщано (156а) - отъвѣщано (189г)

Para ver la tendencia general de las diferencias estudiaremos todo el material en la tabla:

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
Mt.XII,20	из-	въз-	въз-	въз-
M.V,26	из-	из-	из-	раз-
Mt.XI,7	ис-	ис-	ис-	отъ-
L.II,40	ис-	на-	ис-	ис-
L.II,21	на-	на-		ис-
L.II,22	въз-	въз-	из-	въз-
Mt.II,8	въз-	по-	въз-	въз-
Mt.XI,4	по-	по-	въз-	въз-
Mt.I,19	по-	оу-	о	оу-
M.IX,36	при-	объ-	обоу-	обоу-
M.IX,33	при-	при-	въ-	при
Mt.IV,6	при-	прѣ-	пре-	пре
L.II,35	при-	про-	прѣ-	про
L.II,26	о-	отъ-	ѡ-	отъ-
L.III,5	о-	с-	с-	о-

Especialmente destaca el prefijo из- (ис-), en relación a él en el ER se nota una regularidad: el manuscrito es constante en el uso de este prefijo (5 ejemplos)

ante la presencia de las variantes prefixales en los textos del EO, Ev.Arhh. y Ev.Mst.

La unión de estas diferencias en prefijos en una tabla permite ver el carácter cuantitativo del uso de estos prefijos en los manuscritos. Así, se puede ver que en las lecturas del ER se encuentra una variedad menor en las construcciones con prefijos:

En el ER encontramos 6 tipos de prefijos - из- (ис-), по-, на-, въз-, при-, о-.

En el EO son 11 (въз-, из- (ис-), на-, по-, оу-, объ-, при-, прѣ-, про-, отъ-, с-).

En el Ev.Arhh. son 8 (въз-, из- (ис-), на-, обоу-, въ-, пре-, ѿ-, с-).

En el Ev.Mst. son 11 (въз-, раз-, отъ-, на-, ис-, оу-, обоу-, при-, пре-, про-, о-).

Posiblemente aquí se reflejó un estado antiguo de la lengua del ER cuando la sinonimia de sufijos no estaba desarrollada en un nivel alto. Así, el prefijo из- (ис-) en el ER cumple la función въз- (EO, Ev.Arhh., Ev.Mst.), на- (EO, Ev.Arhh., Ev.Mst.), раз- (Ev.Mst.), отъ- (Ev.Mst.). Sólo una vez (M.1,5) по- en el ER se utiliza donde en otros manuscritos aparece ис-, también una vez на- en el ER (L.2,21) se utiliza donde en el Ev.Mst. tenemos ис-. En 13 ejemplos de la utilización del prefijo ис- todos los manuscritos coinciden: **исплънити** (12a,9), **исплънитъса** (10г,17), **исплъниша** (5г,11), **исплънишаса** (5a,9-10; 5г,6), **йсплънаѿса** (6г,4), **исплънаѿса** (9a,7; 15в,17), **исхождаше** (2в,15), **исходѿциимъ** (11a,4), **исходѿцийимъ** (12г,10-11), **исхожаше** (10a,1; 10б,4).

En relación con los prefijos del ER se puede llegar a la conclusión de que el manuscrito se diferencia del círculo de los mesiatseslovs del s. XI, ya que encontramos 6 ejemplos de diferencias en este aspecto con todos los evangelios:

Lecturas	ER	EO	Ev.Arhh.	Ev.Mst.
М.ІХ,36	приимъ	объимъ	обоуимъ	обоуимъ
Мт.ХІІ,20	изведеть	възведеть	възведеть	възведеть
М.І,5	похожаше	исхождааше	исходѿаш	исхожааше

			е	
MtIV,6	притькнеши	прѣтъкнеши	претъкъне ши	претъкнеши
Mt.XI,29	изоучитеса	наоучите са	наоучите са	наоучите са
L.II,26	обѣщано	отъвѣщано	ѡвѣщано	отъвѣщано
Total	6	6	6	6

El EO se diferencia de todos los textos en cuatro ocasiones:

- Mt.II,8 възвѣстите (76,7) - повѣдите (252a) - възвѣстите (145a) - възвѣстите (181б)
- L.II,44 прѣидоста (96,3-4) - идоста (256d) - придоша (148a) - преидосте (183a)
- L.II,40 испльнѣса (9a,7) - напльнѣа са (256c) - испльнѣа са (148a) - испльнѣа са (182г)
- L.II,40 испльнѣса (15в,17) - напльнѣа са - испльнѣа са - испльнѣа са (190б)

El Ev.Ar. se diferencia con otros evangelios en 5 ocasiones:

- M.IX,33 прииде (3a,10) - приде (248b) - въниде (140a) - приде (178в)
- Mt.II,2 придохомъ (6г,16) - придохомъ (251c) - идохомъ (145a) - придохомъ (181a)
- L.II,22 възнесоста (14в,20) - възнесоста (264a) - изведоста (156a) - възведоша (189г)
- L.II,35 проидеть (156,8) - проидеть (265a) - прѣидеть (156b) - проидеть (190б)
- Mt.XI,4 повѣдите (15г,17) - повѣдите (266d) - възвѣстита (157b) - повѣдита (192б)

El Ev.Mst. se diferencia de otros evangelios en dos ejemplos:

- M.V,26 издавѣши (2a,9) - иждивѣши (243b) - иждивѣши (138b) - раздаавѣши (176в)

- Mt.XI,7 **ИСХОДАЩЕМЪ** (16a,7) - **ИСХОДАЩЕМЪ** (267a) - **ИСХОДАЩЕМА** (158a) - **ОТЪХОДАЩЕМА** (192б)

5.3.2. Sufijos

Las diferencias del ER con los mesiatseslovs rusos antiguos en la utilización de los sufijos son pocas, por eso los ejemplos encontrados son especialmente importantes. Las diferencias de sufijo se encontraron en el uso **-ИНА, -ЪНИКЪ, -ЪСТВО, -ИЧИЩЕ, -ЫРЬ / -ОУХЪ.**

Estudiaremos todo el material según el carácter de las diferencias:

1. Las combinaciones antiguas sin sufijos del ER

- Mt.II,11 **храм** (7в,1) - **храминѡ** (252b) - **храминоу** (145b) - **храминоу** (181б)
- М.V,29 **ИСТОЧЬ** (2a,19-20) - **ИСТОЧЬНИКЪ** (243с) - **ИСЪТОЧЬНИКЪ** (139a) - **ИСТОЧЬНИКЪ** (176г)

Estos ejemplos estudiamos juntos ya que en ellos se reflejan formas antiguas sin sufijos al contrario de las formaciones con sufijos que se encuentran ya en el EO, el Ev.Arh. y el Ev.Mst. Un interés especial tiene el segundo ejemplo, ya que la palabra **ИСТОЧЬ** no está registrada en ninguno de los textos antiguo eslavos ni en rusos²⁹³ y puede reflejar una forma muy antigua y no fijada en los textos que llegaron hasta nosotros.

2. El ejemplo único diferenciador del ER con -ИЧИЩЕ

El caso que observamos en el presente punto es especialmente interesante ya que indica a un problema del ER de un carácter textológico. En el mesiatseslov del ER se encuentra dos veces la lectura **Л.ИИ,24** – al principio del manuscrito (lectura en diciembre, 6a,2) y al final del texto cirílico (lectura en febrero, 14г,10-11). En la primera utilización de este extracto en el ER, no encontramos esta lectura en el

²⁹³ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. СПб., 1893–1912. Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999.

calendario de diciembre de otros evangelios rusos, comparemos en el ER L.II,24: и дати жрътву. о реченоуѣмѣ въ законѣ гни. два гръличища. ли дѣва пътеньца голоубина.

Compararemos este ejemplo con los datos de la segunda utilización de L.II,24, en el calendario de febrero que se encuentra en todos los mesiatseslovs de los evangelios rusos antiguos:

•ER L.II,24 грълици .в. или два голоубичища (14г,10-11)

ЕО дѣва гр'личища или дѣва пътеньца голжбина (264b)

Ев.Арh. - ли два птьнца голоубина (156a)

Ев.Mst. два гръличища или два птьнца голоубина (189г)

Como vemos, los datos léxicos del ER en ambos casos se diferencian con los datos de la lectura L.II,24 en el EO, Ev.Ar.h. y el Ev.Mst., los datos de los cuales coinciden entre ellos. Simplificando, representaremos estas diferencias como paralelos léxicos:

1. гръличища / грълици - гр'личища / 0 / гръличища

2. пътеньца голоубина / голоубичища - пътеньца голжбина / птьнца голоубина / птьнца голоубина

1 palabra ER (diciembre) / ER (febrero) – EO (febrero) / Ev.Ar.h. / Ev.Mst.

2 palabra ER (diciembre) / ER (febrero) – EO (febrero) / Ev.Ar.h. / Ev.Mst.

La cuestión principal es sobre el uso del sufijo –ищ, para significar un pajarillo. En el texto moderno del evangelio tenemos: «И чтобы принести в жертву, по реченному в законе Господнем, две горлицы или двух птенцов голубиных».²⁹⁴

Como vemos, en el primer ejemplo de la lectura en diciembre tenemos una forma regular гръличища, encontrada en el Eo, Ev.Ar.h. que se encuentra en el EO, Ev.Ar.h., Ev.Mst. en la lectura de febrero, es decir, en el significado de «el niño de paloma salvaje». En el segundo ejemplo de la lectura de febrero tenemos una forma del ER голоубичища, es decir «птьнца голоубина» del EO,

²⁹⁴ Новый Завет и Псалтырь (перепечатано с Синодального издания). 1989.

Ev.Arh., Ev.Mst. (en febrero) y del mismo ER (calendario de diciembre), expresada con la ayuda de formación de palabras

En relación a esto, creemos que hay que señalar dos cuestiones. En un primer lugar, la cercanía textológica del ER al texto griego en la lectura de febrero (donde se habla de dos palomas salvajes, que tienen como variedad un tamaño más pequeño que la paloma, y no sobre los hijos de górlitsa, como vemos en todos los mesiatselovs).

El segunda aspecto tiene que ver con la palabra **ГОЛОУБИЧИЩА**, que nose encuentra en ninguno de los textos antiguo eslavos, y en los manuscritos rusos antiguos se fija más tarde (Lev.V 11 según la copia del s. XIV).²⁹⁵

De este modo se cambia también el aspecto de formación de palabras (encontramos **ГРЬЛИЦИ** en vez de **ГЪРЛИЧИЩА**). Posiblemente, precisamente **ГРЬЛИЦИ** es cercano al texto griego, siendo más lógico en el presente contexto, ya que la palabra **ГРЬЛИЩА** ya tiene la semántica de «pequeño». Es bastante probable que esta parte de mesiatseslov del ER fue copiada de algún texto antiguo que no tienen copias además del ER. Las peculiaridades de la redacción del L.II,24 (febrero) está clara, ya que el sentido de la frase, siendo el mismo, se expresa con otros medios de formación de palabras. La peculiaridad del protógrafo de L.2 (febrero) se confirma con los datos textológicos del manuscrito (vean capítulo 6).

3. la forma ПАСТЫРЬ del ER

En el ER **ПАСТЫРЬ** se encuentra cuatro veces, la forma **ПАСТОУСИ** – una vez. Comparemos en los manuscritos:

- L.II,8 **ПАСТЫРИ** (5a,15) - **ПАСТОУСИ** (250a) - **ПАСТЫРИ** (143b) - **ПАСТОУСИ** (180в)
- L.II,15 **ПАСТЫРИ** (5в,2-3) - **ПАСТОУСИ** (250с) - **ПАСТЫРИ** (144а) - **ПАСТОУСИ** (180г)

---

²⁹⁵ Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. СПб., 1893–1912. Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999.

- L.II,18 пастырь (5в,16-17) - пастоухъ (250d) - пастырь (144b) - пастухъ (180г)
- L.II,20 пастыри (5г,1) - пастоуси (251a) - пастыри (144b) - пастуси (180г)
- L.II,20 пастоуси (8г,13-14) - пастоуси (256b) - пастыри (147b) - пастуси (182г)

Como vemos en los cuatro ejemplos de utilización de esta palabra el Er se contrapone al EO y Ev.Mst. y coincide con el Ev.Arh.

«Пастырь (ποιμην), escribe Yagich, - en los textos más tardíos es privilegiada ante пастоухъ. Codez Mar. Siempre escribe la primera forma, Zogr. Tiene пастоухъ Mt. 9, 36, M. 6, 34, además de estas formas, siempre se utiliza пастырь... En el Codex Supr. Al revés casi excepcionalmente se utiliza пастоухъ, sólo 203, 23 пастырь» (Entst. 291-292)...».²⁹⁶ Esta conclusión es importante también para el ER. Examenaremos el uso de estas formas en los manuscritos antiguo eslavos.²⁹⁷

Nombre del manuscrito	Formas		Total
	пастырь	пастоухъ	
Ass.	11	-	11
Sav.	-	11	11
EO.	6	6	12
Arh.	6	1	7
Vrach.	2	2	4
Mar.	16	-	16
Zogr.	13	3	16
Total	54	23	77

²⁹⁶ Львов А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. Р. 206.

²⁹⁷ Львов А. С., ibid. Р. 208-209.

Cinco ejemplos del ER no pueden tener fuerza demostrativa absoluta, pero la tendencia principal de este manuscrito en preferencia de **ПАСТЫРЬ** ante **ПАСТОУХЪ** se nota claramente.

A. S. Lvov considera²⁹⁸ que los primeros traductores usaron la forma **ПАСТЫРЬ**, que en Moravia no se cambiaba por **ПАСТОУХЪ**. «El uso exclusivo de la primera forma en el Ass. y Mar. que no tienen huellas sistemáticas de la redacción búlgara oriental, y también en Sin.Trb. y Sb. Klots. como manuscritos, traducidos en Moravia, son un testimonio para este fenómeno. La aparición de **ПАСТОУХЪ** en los manuscritos con huellas evidente de redacción búlgara oriental (Sav., Ostr., Arh. Vrach., Zogr. Y Supr.) casi no requiere otra conclusión que la siguiente. Esta forma está introducida en los manuscritos de la escritura antiguo eslava en Bulgaria oriental en vez de la primaria **ПАСТЫРЬ**[...]». Posiblemente, en el ER la forma **ПАСТЫРЬ** también puede ser un testimonio indirecto del origen sur-occidental del protógrafo del manuscrito. La única forma **ПАСТОУСИ** del ER pudo aparecer también en el suelo ruso antiguo.

4. -ЪСТВО / -ЪСТВИЕ en el ER

-ЪСТВ en los manuscritos se utiliza con nombres de un significado abstracto como un sinónimo de -ЪСТВИЕ.

En total en el ER hemos encontrado 12 usos de este sufijo **-ЪСТВО** frente 4 ejemplos con -ЪСТВИЕ, comparemos: **црѣ ство** (16в,8), **црѣ ва** (13а,9), **црѣ тво** (16,10; 9г,9), **црѣ во** (13в,7; 14б,16), **црѣ ъство** (14а,19), **владычества** (10в,9-10), **дѣ ъства** (6в,7), **дѣвьства** (15б,18-19), **множество** (2в,3; 5б,14), **отъчества** (5а,4), **црѣ твьє** (16б,13), **црѣ твие** (2в,20; 3в,13), **црѣ твий** (16б,10). La situación en los manuscritos es parecida (encontramos sólo tres diferencias de los 10 ejemplos que utilizaron este sufijo):

- Mt.IV,8 **цртва** (13а,9) - **црствиа** (261d) - **црствиа** (154а) - **ц(с)рства** (186г)

²⁹⁸ ЛЬВОВ А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. P. 208-209.

- Mt.XX,1 **црство** (16в,7) - **цръствие** (267d) - **црство** (158b) - **ц(с)рство** (193а)
- L.II,4 **отъчства** (5а,4) – **отъчствиа** (249d) – **отъчства** (143b) - **отъчствиа** (180б).

Se conoce que “en las traducciones de la escuela morava «siempre se nota una cantidad grande de nombre en –ЪСТВО”.²⁹⁹ Creemos que con la base de los datos del uso de –ЪСТВО y –ЪСТВИЕ en el ER es difícil hablar del carácter del protógrafo de este manuscrito, porque los datos del ER en la mayoría de los casos son parecidos a los de los otros mesiatseslovs, que reflejan una inseguridad en el uso de –ЪСТВО y –ЪСТВИЕ (aunque el formante –ЪСТВО es superior en el manuscrito).

5. великъ и велии в РЕ

Se considera que **великъ** es un doblete de Preslavl del **велии** de Ohrid.³⁰⁰ En el ER, principalmente, se utiliza **великъ** (cinco veces) y una vez **велии**. Comparando los mesiatseslovs antiguo rusos se ve que estas formas se utilizan de forma muy parecida con los datos del ER:

- L.II,9 великъмь (5б,2) - **велиємь** (250b) - **велиємь** (143b) - великъмь (180в)
- L.II,10 велиѣ (5б,5) - **великѣ** (250b) - **велию** (143b) - **велию** (180в)
- Mt.IV,16 **свѣтъ** великъ (13б,20) – 0 – 0 - велии (187а).

Estudiaremos todos los casos del uso de estas palabras en el ER: **велика** (1а,1), **великаго** (13в,10), **великоѣ** (7б,20).

R. M. Tseitlin, observando los paralelos léxicos en el antiguo eslavo habla de que las paralelas léxicas de Ohrid del tipo **велии**, **выа**, **гоумьно**, **жрътва**, **олътарь**, **пастырь**, **сѣвѣдѣтель**, **храмина** normalmente se utilizan más a menudo que los dobletes de Preslavl del tipo **великъ**, **шиа**, **токъ**, **трѣба**, **трѣбище**, **пастоухъ**, **послоухъ**, **хлѣвина** y en una cantidad mayor de

²⁹⁹ Николаева Н. Г. Словообразовательные формы имен отвлеченного значения в языке трактата Дионисия Ареопагита «О божественных именах» // Актуальные проблемы истории русского языка. Тезисы докладов научной конференции, посвященной 70-летию проф. В.М.Маркова. Казань, 1997. Р.57.

³⁰⁰ Цейтлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р. 288.

manuscritos antiguo eslavos.³⁰¹ En el ER **пастырѣ** se usa al lado de **великъ**, lo que dificulta la comprensión de los orígenes de estas palabras en el texto. En el EO tradicionalmente se utilizan juntos **пастоухъ** и **великъ**, al igual que en el Ev.Mst., el Ev.Arh. con la mezcla de esta forma es cercano al ER.

6. –ЪСК en diferentes casos

El ER se distingue regularmente de otros mesiatseeslovs por el uso de la morfema simplificada – **СТЪИ** en vez de **–СЦЪИ** en diferentes casos de adjetivos (dos ejemplos), por eso aunque estos casos no tienen naturaleza fonética, los estudiamos en este apartado:

- Mt.III,1 иудѣистѣи (9г,5) – иоудеисцѣи (254a) – иоудеисцѣ (149a) – жидовьстѣи (184a)
- М.I,5 ерданьстѣи рѣцѣ (10б,7-8) – иерданьсцѣи рѣцѣ (255d) – иердань(с)цѣи рѣцѣ (150a) – **іурданѣ** рѣцѣ (184г)
- Mt.III,6 рѣцѣ иерданѣ (10а,5) – ерданьсцѣи рѣцѣ (254а) – иерданѣ (149а) – **іурданѣ** (184б)

Estos casos aunque son pocos, tienen una tendencia general: el EO, el Ev.Arh. utilizan la forma regular en **–СЦЪИ**, el ER – simplificada – **СТЪИ** (el Ev.Mst. una vez también utiliza esta forma). En los manuscritos antiguo eslavos se ve que la forma en **–СЦЪИ** en ellos se encuentra regularmente, **–СТЪИ** tenemos sólo en la palabra **иудѣистѣмь** en el Codex Ass. y el Libro de Sava.³⁰² Posiblemente, este fenómeno era un rasgo dialectal de la lengua antiguo eslava, esta explicación aparece también por la similitud de nuevo del ER con el Codex Ass.

7. Un sincretismo especial de nombre se refleja en la forma antigua del ER **право** (16г,13) en comparación con la forma paralela que se encuentra ya en el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. donde tenemos una construcción secundaria **правѣда**:

- Mt.XX,7 право (16г,13) – правѣда (268b) – правѣда (159а) – право (193б)

³⁰¹ Цейтлин Р. М. Лексика старославянского языка. М., 1977. Р. 288.

³⁰² Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.) / Р. М. Цейтлин, Р. Вечерка и Э. Благова. М., 1999. Р. 277.

En la misma lectura en algunos versos antes encontramos otra forma prepositivo-prefixal:

•Mt.XX,7 и гла имь ите и вы въ виноградъ мои. и еже бждеть право приимете.

•Mt.XX,4

ER и тѣмъ рече. идѣте и вы въ виноградъ мои. и еже бждеть по правьдѣ дамъ вамъ.

EO и тѣмъ рече идѣте и вы въ виноградъ мои и еже бждеть правьда дамъ вамъ

Ev.Arh. и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои. иже будетъ правьда въдамъ вамъ.

Ev.Mst. и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои и еже боудеть правьда дамъ вамъ.

Es característico que en el caso del uso de la forma prepositivo-prefictiva en Mt.XX,4 el ER se contrapone a todo el resto de mesiatseslovs.

8. Las diferencias del ER con todo el resto de mesiatseslovs en la formación con sufijos encontramos en cuatro ejemplos más:

•Mt.I,19 правьдивь (4б,19-20) - правьдѣнь (247d) - правьдѣнь (142b) - правьдѣнь (180a)

•Mt.XX,3 въ третѣжъ годиною (16в,18) – третнѣж (268a) - третнюю (159a) - въ третнюю (193a)

•Mt.II,6 лжди моѧ изльтань (7а,17-18) - люди моѧ изля (251d) - люди моѧ изля (145a) - люди моѧ изля (181б)

•Mt.II,23 назаранинь (8б,8-9) - назареи (253d) - назареѣ (147a) - назаранинь (181г)

De este modo, el manuscrito se diferencia constantemente del círculo de mesiatseslovs (al menos 8 veces). Es una cantidad de diferencias mayor en todos los textos, ya que el EO en formación de palabras con sufijos se diferencia de otros mesiatseslovs sólo dos veces, el Ev.Arh. una vez, del Ev.Mst. ni una vez.

Examenaremos aquí todos los ejemplos de las diferencias del ER:

- ER Mt.II,11 храм (7в,1) - храмин (252b) - храминоу (145b) - храминоу (181б)
- M.V,29 источь (2а,19-20) - источьникъ (243с) - исьточьникъ (139а) - источьникъ (176г)
- L.II,24 грълици .в. или два голоубичища (14г,8) - дъва гър'личища или дъва пътеньца голжбина (264b) - ли два птеньца голоубина (156а) - два гърличища или два птеньца голоубина (189г)
- L.II,4 ѿ града назарефа въ жидовскоуѣж (4г,20) - из града назареѣвска въ иоудеѣж (249d) - ѿ галилеѣа града назаретъскаго въ иоудею (143а) - из града назареѣвска въ иудѣю (180б)
- Mt.I,19 правьдивь (4б,19-20) - правьдънъ (247d) - правьдънъ (142b) - правьдънъ (180а)
- Mt.XX,3 въ третьѣж годиниоу (16в,18) – третнѣж (268а) - третнюю (159а) - въ третнюю (193а)
- Mt.II,6 лѣди моѣ изльтанъ (7а,17-18) - люди моѣ изля (251d) - люди моѣ изля (145а) - люди моѣ изля (181б).

Todas las diferencias cardinales del EO de otros manuscritos (2 ejemplos):

- L.II,10 велиѣж (5б,5) - великѣж (250b) - велию (143b) - велию (180в)
- Mt.XX,1 црство (16в,8) - црьствиѣ (267d) - црство (158b) - ц(с)рство (193а).

La diferencia del Ev.Ar.h. de todo el resto de evangelios (1 ejemplo):

- L.II,20 пастоуси (8г,13) - пастоуси (256b) - пастыри (147b) - пастуси (182г).

Consideramos que estos datos de nuevo pueden indicar las particularidades del protógrafo del ER. Las diferencias en las que el ER no se contrapone a todo el resto de mesiasleslovs, hablan de una cercanía de este manuscrito a los datos del Ev.Ar.h. y, menos, Mst.Ev. y su bastante lejanía en las diferencias con los sufijos del EO:

- L.II,8 пастыри - пастоуси - пастыри - пастоуси
- L.II,15 пастыри - пастоуси - пастыри - пастоуси
- L.II,18 пастырѣ - пастоухъ - пастырѣ - пастухъ
- L.II,20 пастыри - пастоуси - пастыри - пастуси
- L.II,9 великъмь - велиємь - велиємь - великъмь
- Mt.II,23 назарѣнинь - назареи - назареѣ - назарѣнинь
- Mt.XX,7 право - правѣда - правѣда - право

Esta regularidad se ve bien en la tabla general de los parecidos de mesiatseslovs

Signos convencionales

- – como en el ER
- – diferente del ER

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
L.II,8	●	○	●	○
L.II,15	●	○	●	○
L.II,18	●	○	●	○
L.II,20	●	○	●	○
L.II,9	●	○	○	●
Mt.II,23	●	○	○	●
Mt.XX,7	●	○	○	●
Total				
●	7	0	4	4
○	0	7	3	3

5.3.3. Diferencias en base

En el ER en L.III,1 tres veces vemos la utilización de las bases de origen en formación de palabras, no fijadas en los manuscritos antiguo ruso ni antiguo eslavos (четвъртовладѣщюу ante четвъртовластьствѣжѣщюу en el EO, el

Ev.Ar. y el Ev.Mst.), y también la formación del verbo con –ec– de origen (злословесити) ante su ausencia en el Ev.Mst. Incluso en el codex Assemani antiguo eslavo –ec– no se utiliza. En todos estos ejemplos el ER se contrapone al resto de mesiatseslovs:

- L.III,1   четвьртовладѣщоу   галилѣѣж   (10в,8)   -
четвьртовластьствоуѣжщоу   галилеѣѣж   (257d)   -
чѣтвьртовластьствоующю галилею (150b) - четвьртовластьствоующю
 галилеѣю (185a)
- L.III,1   чет(в)рѣтое владѣщоу   итурѣискоу   (10в,16-17)   -
четвьртовластьствоуѣжщоу итуриѣѣж (257d)- чѣтвьртовластьствоующю
 итоуриѣю (150b) - четвьртовластьствующю итуриѣю (185a)
- L.III,1   четвьртовладѣщоу   авилинѣскоѣж   (10в,20-1)   -
четвьртовластьствоуѣжщоу   авилиниѣѣж   (257d-258a)-
четвьртовластьствоующю   авилиниѣю   (150b)   -
четвьртовластьствѣжющю авилиниѣю (185a)
- M.IX,39   злословесити (3в,2) - злословесити (249d) - славословити
 (140b) - зѣлословити (178г)

Hemos comparado L.III,1 y M.IX,39 en los evangelios antiguo eslavo (Codex Zogr., Ass., Marian.) y encontramos, que en ellos se ven las mismas formas que en el EO, el Ev.Ar. y en el Ev.Mst. esto puede significar que el ER en estas lecturas se distinguen de todos los manuscritos eslavo por sus formas utilizadas regularmente, que probablemente llegaron desde un antiguo protógrafo.

5.3.4. Palabras compuestas

A la hora de componer las palabras en el contexto L.III,1 el ER utiliza un modelo de formación de palabras diferente al de todos los mesiatseslovs, en vez de la composición la frase griega se traduce literalmente четвьртое владѣщоу en el ER ante четвьртовладѣщоу en el EO, Ev.Ar. y Ev.Mst., comparemos

•L.III,1 чет(в)рътое владощоу итурѣискоу (10в,16-17) - четвьртовластьсвоуѣжщоу итуриеѣж (257d) - чѣтвьртовластьствоующю итоуриею (150b) - четвьртовластьствующю итуриею (185a).

Hay que prestar la atención al hecho de que en el mismo contexto dos veces encontramos una forma de composición regular para todos los mesiatseslvos aunque con una base diferente del ER:

•L.III,1 четвьртовлдѣжщоу галилѣж (10в,8) - четвьртовластьствоуѣжщоу галилеѣж (257d) - чѣтвьртовластьствоующю галилею (150b) - четвьртовластьствоующю галилею (185a)

•L.III,1 четвьртовлдощоу авилиньскож (10в,20-1) - четвьртовластьствоуѣжщоу авилиниѣж (257d-258a) - четвьртовластьствоующю авилиниею (150b) - четвьртовластьствѣжщю авилинию (185a)

Todo el resto de palabras complejas del ER no refleja unas diferencias especiales de los datos de otros evangelios: бѣ овлѣние (11г,5), бѣ овлѣны(х) (10в,7; 12б,1), бѣ овлѣ(ны)хь (10а,7), благовѣствѣжж (5б,4), благовѣствѣть (16а,5), благоизволи (8в,5), бѣ авл(е)н(х)ь (13б,2), бѣ говолѣниѣ (5б,19-20), бѣ овѣствѣстоуѣж (11г,3), бѣ оизволи(х) (11г,17), бѣ гоизволихь (12а,20), богоносѣца (3а,9), бѣ носѣца (14в,10), бѣ авл(е)нѣ (12в,14), бѣ авлѣ(н)хь (9г,3), пѣтикоствѣнаж (13в,14), чѣждотворѣца (1г,6) y otros.

Generalizando todos los datos de la formación de palabras en el ER, se puede destacar algunas lecturas por las que el ER distingue especialmente.

1. Ѡ града назарефа - назареѡьска - назаретьскаго - назареѡьска
refleja en el ER el sincretismo del nombre antiguo. En general, en el ER pueden
ser utilizadas ambas formas nominales – de nombre y de adjetivo, comparemos
todos los datos del texto: L.II,4 (4г,20) града назарефа, Мт.III,6 (10а,5)
рѣцѣ иерьданѣ, М.I,5 (10б,7-8) ерданьстѣи рѣцѣ.

2. въ жидовьскоуѣ - въ иоудеѣ - въ иоудею - въ июдѣю. En esta cadena
en el ER la palabra страна puede ser o omitida o el adjetivo жидовьскоуѣ
sincréticamente refleja el significado de la combinación жидовьскаѣ страна.
Ejemplos parecidos no fueron encontrados en los textos antiguo eslavos al
transmitir nombres geográficos (en Codex Ass. tenemos въ июдѣѣ (132b).

Encontramos muchas diferencias relacionadas, posiblemente con las causas de un
carácter textológico:

•L.II,25

ER (14г,14) и се бѣ. члвкъ въ ерслимѣ. емоу же имѣ сѣмонь. и члвкъ
сыи правьднь и чьстивь. чѣѣ оутѣхты излевты. и дхъ бѣ стѣи въ
намь.

EO (156a) и бѣ члкъ въ иерслимѣ. ѣмоу же имѣ сѣмонь и члкъ сѣ
правьднь и чьстивь. чѣѣ оутѣхты излевты. и дхъ бѣ стѣ въ нѣмь
Ev.Arh. (264b) и бѣ члвкъ иерслмѣ ѣмоуже имѣ сѣмонь. и члвкъ сѣ
правьднь. и чьстивь. чѣѣ оутѣхты излвты. и дхъ бѣ стѣи въ нѣмь.

Ev.Mst. (189г) и бѣ чл(о)вкъ въ іер(о)слмѣ. ѣмоу же имѣ сумешнь. и
чл(о)вкъ сѣ правьднь и чьстивь чѣѣ оутѣхты излевы. и дхъ бѣ стѣи
въ немь.

•L.II,13

ER (5б,12) и вънезапѣ бы(с). сѣ ангмь. мнѡжьство вои небесныхъ.
хвалѣщиихъ ба и глѣщиихъ.

EO (250b) и вънезапѣ. бысть сѣ англомь. мнѡжьство вои
нбсьныхъ. хвалѣщиихъ ба и глѣщиихъ

Ev.Arh. (144a) и вънезапоу бы(с) сѣ англмь. множество вои нбсннихъ. хвалѣциихъ ба и глць.

Ev.Mst. (180г) и вънезапоу бысть се англъ множество вои нбсьннихъ. хвалѣциихъ ба и глюциихъ

En la edición de L. P. Zhukovskaya³⁰³ llaman la atención dos casos donde este manuscrito se contrapone a todo el resto de mesiatseslovs:

• M.IX,38

ER (36,11) и ѿвѣща емоу. на нь гла. оучителю видѣхомь нркого именимь твоимь. изгонѣща бѣсы

EO (248d) отъвѣща емоу. иоань гла оучителю. видѣхомь нѣкоего именимь твоимь изгонѣща бѣсы

Ev.Arh. (140b) и ѿвѣща емоу іѡань гла. оучителю. вѣдѣхомь нѣкого. именимь твоимь изгонѣща бѣсы

Ev.Mst. (178г) отъвѣща же емоу іѡань гла. оучителю. вѣдѣхомь нѣкоего. именимь твоимь изгонѣща бѣсы

• L.III,16

ER (11в,7) отъвѣща имь на нь вьсѣмь гла. азъ оубо водоѣ крыщоу вы

EO (259b) отъвѣщавааше иоань. вьсѣмь гла. азъ оубо водоѣ крыцаѣ вы

Ev.Arh. (152a) ѿвѣща же имь иѡнь гла. азъ оубо крцаю вы водоѣ

Ev.Mst. (185в) отъвѣщавааше же іѡань вьсѣмь гла. азъ оубо водою крыцаю вы

La comprobación con el original del Er demostró que estos ejemplos son un error de la edición, el manuscrito contiene en ambos casos una forma regular иань.

• L.II,49

ER (9в,6) и рече къ нима чьто ѡко искаста мене. не вѣсте ли ѡков(а) ѡже сѣтъ ѿца моего. въ тѣхъ достоить ми бѣти.

οὐκ ἴδτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με

³⁰³ Жуковская Л. П. Реймское Евангелие: история его изучения и текст. М., 1976.

EO (257b) не вѣста ли яко аже сѣть оца моего въ тѣхъ достоить ми бѣти

Ev.Arh. (148b) не вѣста ли яко аже сѣть оца моего въ тѣхъ достоить ми бѣти

Ev.Mst. (183a) не вѣста ли яко въ тѣхъ аже соуть оца моего достоить ми бѣти

La palabra **АКОВ(а)** realmente encontramos en el ER, pero si esta palabra fuera un error del escribano, sería un error bastante razonado. Vemos que en griego al lado de la conjunción **яко** encontramos **въ тѣхъ**, los que está reflejado en el Ev.Mst. En el EO y Ev.Arh. vemos una cambio de la frase y el traslado de **въ тѣхъ** a final de la oración. Parece ser, en el texto desde que fue copiado el ER, **въ тѣхъ** estaba detrás de **АКО**, de aquí sale la letra **В** en una palabra extraña **АКОВ(а)**. Sobre la letra **а** consideramos que la explicación se puede encontrar en el mismo original del manuscrito. En la copia electrónica del ER se ve claramente que alguna letra aquí después de **В** está borrada (posiblemente, **ѡ**) y colocada la **а** encima de **В**. Aquí se reflejo una corrección del texto conciente, ya que el escribano, no pudo distinguir la palabra, que seguía detrás de **АКО** en el protógrafo y cambió por la palabra conocida rusa **АКОВ(а)**, aunque sin sentido en el presente contexto, la palabra **въ тѣхъ** fue trasladada al final de la frase. Pensamos que **АКОВ(а)** en el ER es bastante conciente porque la letra **а** está colocada por encima de la palabra, y esto no está condicionado por el hecho de que ella no cabía y salía de la línea ya que en la misma página el escribano tranquilamente saca detrás de la línea 10 letras. Este ejemplo parece ser una compilación textológica de las palabras.

- М.V,34 іс (26,16) - онъ (243d) - ісѣ (139a) - онъ (176г)
- L.II,26 хса и га (15a,1) - ха гнѣа (264с) - крѣста гнѣа (156a) - ха гнѣ (189г)
- М.IX,41 хсови (3в,6) - хви (249b) - крѣстьянѣ (141a) - христосови (178г)

En una ocasión hemos encontrado en el manuscrito las diferencias en el uso de una forma en masculino ante femenino en Ev.Mst.:

•M.I,7

ER (106,15) и проп(о)вѣдаше гла. грядеть крѣплии мене. въ слѣдѣ мене. емоу же нѣсмь достоинь. поклоньсѧ. раздрѣшити възвѣза сапогоу его.

Ev.Mst. (184г) и проповѣдаше глаголѧ. идетъ крѣплии мене въ слѣдѣ мене. кмоу же нѣсмь достоинь поклоньсѧ раздрѣшити възвоузы сапогомъ кго.

EO (255d) и проповѣдаше гла грядеть крѣплии мене въслѣдѣ мене. юмоуже нѣсмь достоинь. поклонь сѧ раздрѣшити ремени сапогъ юго

Ev.Ar. (150b) и проповѣдаше гла. грядеть крѣплии мене. юмоуже нѣсмь достоинь поклонь сѧ раздрѣшити ремене. обоуви юго.

Todos los datos de las diferencias textológicas del ER indican que estas diferencias tienen su explicación en el carácter del protógrafo del ER, ya que todos ellos están colocados en la lectura L.II (L.II,4, 25, 49). En el capítulo 6, a esta cuestión prestamos una atención especial.

De este modo en la formación de palabras el ER entre los evangelios antiguos rusos del s. XI – principio del s. XII, sin duda, destaca por su gran cantidad de contraposiciones a mesiatseslovs del EO, Ev.Ar. y Ev.Mst. Esto lleva a la conclusión sobre la peculiaridad del protógrafo del ER, lo que se confirma también por los datos textológicos.

Capítulo 6. Peculiaridades textológicas del ER

Como resultado del trabajo de definición de semejanzas y diferencias lingüísticas del ER con otros mesiatseslovs fueron revelados distintos de la lengua de este manuscrito. Su análisis nos condujo a plantear la elaboración de un capítulo más sobre el aspecto textológico del ER para presentar una explicación más profunda de algunos rasgos lingüísticos del manuscrito.

El material lingüístico del ER que en los manuscritos refleja una semejanza mayor o menor en el contenido de las lecturas nos lleva a pensar que las diferencias en la lengua de los mesiatseslovs dependen de su adscripción a una u otra lectura. Partiendo de esto, en este capítulo se presta una atención especial a la presencia de lecturas que están en el ER durante el periodo de octubre hasta marzo en los cuatro mesiatseslovs, y así mismo al hecho de si las lecturas están igualmente presentes en el mismo mes que en el ER. No se han analizado casos de un cambio interno de las lecturas de cada mes, ejemplos en los que se añaden otras lecturas ya que esta cuestión requiere una investigación textológica aparte. En nuestro trabajo nos interesan sólo aquellas lecturas que están en el ER ya que el aspecto textológico de su colocación en los manuscritos puede ser vinculado directamente a fenómenos lingüísticos que habían sido descubiertos en los capítulos anteriores de este trabajo.

Es conocido que ya los ápracos cortos del siglo XI no tenían unidad en el contenido de lecturas, por eso no es sorprendente que a la hora de comparar mesiatseslovs antiguo rusos de ápracos cortos (ER, EO) y completos (Ev.Mst.) el contenido de lecturas se diferencie todavía más. «Incluso ápracos cortos del siglo XI en la Rus' no tienen origen en alguna fuente única antiguo eslava, sino representan un conjunto variable de lecturas y de su orden, por lo cual deberían tener diferentes fuentes».³⁰⁴ En relación al ER destaca una peculiaridad importante de sus lecturas: su número es ínfimo en relación a otros mesiatseslovs rusos

---

³⁰⁴ Жуковская Л.П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976. P.259.

antiguos que llegaron hasta nosotros (sólo Ev.Ar. tiene una lectura menos). Esto se observa claramente en la tabla comparativa (aquí ofrecemos sólo datos de noviembre, diciembre, enero y febrero porque la mayoría de lecturas de octubre y marzo del ER se han perdidas).

Meses	Cantidad de lecturas ER	EO	Ev.Ar.	Ev.Mst.
noviembre	1	2	1	7
diciembre	8	11	8	10
enero	10	7	9	17
febrero	2	3	2	4
Número de lecturas común	21	23	20	38

Es evidente una gran distancia del Ev.Mst. respecto al resto de los manuscritos, porque es un evangelio-ápracos largo, la cercanía de mesiatseslov del Ev.Ar. con respecto al ER y EO es todavía difícil de explicar. La primera parte del Ev.Ar., escrita por un escribano, es el ápracos corto, la segunda, escrita por un segundo escribano es un ápracos completo, el mesiatseslov está escrito por el segundo escribano, pero «el carácter de su protógrafo no está revelado, por lo cual posee un interés especial a la hora de estudiar el problema del mesiatseslov antiguoruso».³⁰⁵ Los datos obtenidos de la tabla al igual que la presencia de numerosos rasgos lingüísticos que acercan el Ev.Ar. al ER y contraponen ambos manuscritos al resto de textos, permite suponer que el origen del mesiatseslov del Ev.Ar. es de ápracos corto, como el ER y el EO.

La brevedad del contenido del ER es sólo comparable a la de su calendario: «en [...] el manuscrito de Sázava, como vemos, faltan muchos días, que están en el EO, en el cual a su vez se omiten los días 9 de diciembre y 11 de febrero que sí se encuentran en el ER. No se puede deducir la antigüedad del manuscrito de Sázava

³⁰⁵ Жуковская Л.П. Еще о текстологии месящеслова Евангелия (по датированным древнерусским апракосам 11-12 вв.). М., 1993.

a partir de este calendario. Su propia brevedad no habla a favor del manuscrito, pero en esto no se puede basar todavía nada positivamente».³⁰⁶ Creemos que esta conclusión, emitida en el siglo XIX, es errónea lo que se deduce de los datos del material lingüístico del manuscrito.

Cualesquiera que sean las conclusiones sobre la relación de los datos lingüísticos del ER con los textológicos, no cabe duda de que es necesario comprender la estructura del manuscrito.

Colocamos esquemáticamente el orden de lecturas de mesiatseslov del ER, concretando y añadiendo los datos, ofrecidos por P. Paplonsky.³⁰⁷

Оctubre

Día	memorias	Lecturas
-	-	Mt. VIII, 27
27	стр(с) стму нестероу. и капелине. - еу(а) ищи септбрѣ въ в	
30	пам(т) стму куриаку. патриар(х) и зиновиѣ. - еу(а) пи(с) септ(ь)брѣ въ Г	

Noviembre

Día	memorias	Lecturas
1	па(м) стма безмъздъник(о)ма коузъмы и дъмьѣна	Mt. X, 1-8
6	пам стго оца павла исповѣдника - еу(а) ѿ лу(к) рече гь своимь оученикомь. въсѣкъ иже исповѣсть.	

³⁰⁶ Паплонский П. О Реймском евангелии // ЖМНП. – Ч. 57 – Отд. II. – Февраль. – СПб., 1846. –Р.201.

³⁰⁷ Паплонский П., ibid. P.193.

8	сьньмь стхь англъ михаилу и гаврилу еу(а) пи(с) ѿ луку окте(м)брѣ въ иі	
11	стр(с) стму минѣ еу(а) ищи сж(б) г ѿ пас(х). си заповѣр	
13	па(м) стг(о) иаона златоустаго еу(а) ѿ ииана. ре(ч) гь азъ есмь двър: пи(с) септ(м)брѣ въ г	
14	па(м) стго ап(с)ла филипа. еу(а) пи(с) а н(д)ѣ пост(а)	
15	стр(с) ??мь исповѣд'ник(о)мь. самонѣ. гуриии. и авив(о)у еу(а) пи(с) а не(д) ѿ ма(а)	
16	па(м) стго ап(с)ла матфеѣ еу(а) ѿ матарѣ. въ (о). мимо иды шс ви. (и)щи сж(б) е мафеѣ	
17	стго григорья. чждотворьца. еу(а) пи(с) сего м(с)ца а	
20	па(м) стхь отць. проклоу мазимоу. анатолиѣ и генадии. еу(а) пи(с) октмбрѣ въ аі	
21	вънесение стѣи бци. въ црквь слоужьба. септьебрѣ въ и	
25	па(м) стго климѣта римьскаго. и петра алешзаньдриѣ. и стр(с) стмоу мерькуриѣ и стри катеринр еу(а) ѿ иана. сж(б) г ѿ па(сх) си заповѣ(д)	

30	па(м)т стго ап(с)ла андрѣа. еу(а) ѿ иана. въ (о) стоаше и ини ѿ оучени(к). ищи среды стыл недѣлѣ.	
----	--	--

Diciembre

Día	memorias	Lecturas
4	стр(с) стѣи мци. варьврѣ.	M.V, 24-34
6	па(м) ст(г)о оца и прѣпо(д) на(ш)го никжлы	L.VI, 17-23
9	зачѣтие стѣи анѣ. - еу(а) ищи септембрѣ въ ѿ	
13	стр(с) стму. юеустратиж и дружины его. - еу(а) пи(с) октомьбрѣ въ ке	
14	стрс стму фурсоу. и па(м)т турсоу еу(а) пи(с) окъ томьбрѣ въ Гк	
	памт стхъ 3 отрокъ. ананиа азариа мисаилу. и данилж прркж. еу(а) пи(с) не(д) а ѿ ма(ѿ) НЕ(д) 1 прѣже рожьства хва. пам стхъ праоць. еу(а): лоу(к) Ре(ч) гь притьчж сиж члвкъ нркто. сътвори ве(ч). ищи не(д) аі : лу(к).	
20	стр(с) стго игнати и богоносъца	M.IX, 33-41
22	стра(с) стѣи анастаси. слж(ж) пи(с) сего м(с)ца. д сж(б)та. прѣ(ж) ро(ж)тва хва: еу(а) ѿ лу(к). ре(ч) гь	Mt. I, 1-25 L.II, 1-40

	<p>притьчж сиж: подо цртвие нбсное зрьну(го)</p> <p>Не(д) прѣдь рожтвомь хвмь. па(м) стхь оць. еу(а) : матѣ(а).</p> <p>Вь навечерице рождь(с) хва _____</p>	
	<p>на оутрњи рожьства хва еу(а) ѿ ма(ѣ). Ісу хво же рожьств(о) сице бѣ обру(ч): пи(с) н(д)ѣ стхь отць. пр(д) ро(ж)т'в'мь. ѿ полоу. на лутрьги(і).</p> <p>еу(а) ѿ ма(ѣ)</p>	Mt. II, 1-12
	<p>на оуриѣ ро(ж)тва хва: сьнѣтие стѣ бци: еу(а) ѿ ма(ѣ)</p>	Mt. II, 13-20, 22-23
27	<p>пам(т) стго прьваго м(ч)ка стефана: еу(а) пи(с) не(д) іг ѿ ма(ѣ) Сж(б)та по рожьствѣ хвѣ. еу(а) ѿ мат(а)</p> <p>НЕ(д) по ро(ж)твѣ хвѣ. еу(а) ѿ мат(ѣ): ошьдъшемь в(л): пи(с) на оутрьѣ рожь(с)</p>	Mt. XII, 15-21
29	<p>па(м) стх(ь) младенець: еу(а) ошьдъше: пи(с) на оутрьѣ ро(ж)тва хва</p>	

Еnero

Día	memorias	Lecturas
1	обрѣзание га нашего іу. ха. и па(м) стго оца (н)ше(г). васильѣ.	L. II, 20-21, 40-52
	сж(б)та прѣже боѣвле(н)хь.	Mt. III, 1-6

	не(д) прѣ(ж) бгоѡвле(ны)хъ	М. I, 1-8
	въ навечерие стѣхъ бгоѡвлены(х)	L. III, 1-18
	на стое бгоѡвление. заоутра. гла(с) д про(к) гла(с) гнь на(д) ст(х) принесѣт гви	М. I, 9-11
	НА лутрь(г).	Mt.III, 13-17
	на трѣѡ бгоѡвлены(х) стго иана предѣтечи. и крьститѡлѡ	I. I, 29-34
	сж(б) по боѡвл(е)ні.	Мт. IV, 1-11
	НЕ(д) по боѡвл(е)нь(х).	Mt. IV, 12-17
10	па(м) стго григора. нусьска(го). брата великаго васильѡ. - пи(с) сего м(с)ца ке	
16	поклонение оужемъ стго ап(с)ла петр(а). еу(а) пи(с) сж(б). Пѡтикостьнаѡ	
17	па(м) оца стг(о) анитоньѡ. - еу(а) пи(с) декемь(б) ы	
18	па(м) стма. оцема. афанасиѡ. и курила - еу(а) ? пи(с) окто(м)бр ша	
20	па(м) стго оца нашего еуфумиа	Мт. XI, 27-30
22	па(м) стго ап(с) тимофеа. и м(ч)ци. анастасиш - еу(а) ищи сж(б) г : пасхы	
25	па(м) стго оца нашего григора бговца	Mt.IV, 25, Mt.V, 1-12
27	приношение мощи. стго иана	

	златоустаго - слоужба. пи(с) ное(м) іг	
29	обрѣтение мощьмь стго игнатиѧ боносъца. - еу(а) пи(с) дек(б)ѧ к	
31	стра(с) стма безмьздъник(м) кура и іw - еу(а) пи(с) ноем(б) а	

Febrero

Día	memorias	Lecturas
1	стра(с) стму труфону - еу(а) пи(с) сѧ(б) і лоуки	
2	сърѣтение га на(ш). іха	L.II, 22-40
3	па(м) правьднаго смоона. и іанѣ прчци. - еу(а) еже вьчера. бѣ члвкъ вь срл(м)	
11	пам м(ч)ка власи(ѧ) - еу(а) пи(с) септ(мбр)ѧ. еі.	
16	стхь м(ч)къ памфила. порфуриѧ. слу(ж)ба пи(с) септѧ(м)бр к	
23	стр(с) сто(г) полукарпа м(ч)ника. - еу(а) пш(с) септ(б) г	
24	обрѣтение гла(в) чстьныѧ. стго иана пр(д)чі и крьсти(т)лоу	Mt. XI, 2-15

Marzo

Día	memorias	Lecturas
9	40 стхь	Mt. XX, 1-8

El mesiatsev del ER en los manuscritos que comparamos con él está colocado en los siguientes sitios en el texto:

EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Octubre 230b–239c	Octubre 131a–136b	Octubre 170B–174a
Noviembre 239d– 242d	Noviembre 137a–138a	Noviembre 174б – 176б
Diciembre 243a–255d	Diciembre 138b–147a	Diciembre 176B–182B
Enero 256a–263d	Enero 147b – 155a	Enero 182B–189B
Febrero 264a–267c	Febrero 155b–157a	Febrero 189B–192Г
Marzo 267d–271a	Marzo 158b – 160b	Marzo 192Г–194б

Estos datos se ofrecen para permitir orientarse visiblemente sobre qué parte de mesiatseslov del EO, Ev.Arh. Ev. Mst. fue utilizada en la investigación.

En la siguiente tabla comparamos la presencia y ausencia de las lecturas que nos interesan en mesiatseslovs del ER, EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

Tabla comparativa de lecturas del ER según los datos de mesiatseslovs de EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

Las lecturas se disponen según el orden que tienen en el ER. La ausencia de lectura en alguno de los mesiatseslovs se identifica con el signo “-”, el traslado de lectura de un mes a otro se marca con ayuda de flechas y subrayado. Las lecturas que no se encuentran en el ER no se marcan ya que no resultan de interés para el presente trabajo y han de ser objeto de un estudio aparte.

Mes	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
Octubre	<u>Mt. VIII, 27</u>	<u>L.VI, 17-23</u>	-	-
Noviembre	Mt.X, 1-8	Mt.X, 1-8	<u>L.VI, 17-23</u> Mt.X, 1-8	Mt.X, 1-8 <u>L.VI,17-19</u>
Diciembre	Lecturas, trasladadas a otros meses M.V, 24-34 <u>L.VI, 17-23</u> M.IX, 33-41 Mt.I, 1-25 L.II, 1-40 (21-40) Mt.II, 1-12 Mt.II, 13-20, 22-23 Mt.XII,15-21	<u>Mt.VIII, 27</u> M.V, 24-34 M.IX, 33-41 Mt.I, 1-25 L.II, 1-20 - Mt.II 1-12 Mt.II, 13-20, 22-23 Mt.XII,15-21 <u>Mt.III, 1-6</u> <u>Mt.XI, 27-30</u> <u>M. I, 1-8</u>	M.V, 24-+4 M.IX, 33-41 Mt.I, 1-25 L.II, 1-20 - Mt.II, 1-12 Mt.XII, 13-20, 22-23 Mt.XII,15-21 <u>Mt.XI, 27-30</u>	M.V, 24-34 (- L.6, 20-23) M.IX, 33-41 Mt.I, 1-25 L.II, 1-40 - Mt.II, 1-12 Mt.II, 13-20, 22-23 Mt.XII,15-21

Enero	<u>Lecturas,</u> <u>trasladadas a</u> <u>otros meses</u> L.II, 20-21, 40-52 <u>Mt. III, 1-6</u> <u>M.I, 1-8</u> L.III, 1-18 M.I, 9-11 Mt.III,13-17 I.I, 29-34 Mt.IV, 1-11 Mt.IV, 12-17 <u>Mt.XI, 27-30</u> Mt. IV, 25 Mt. V, 1 – 12	L.II, 20-21, 40-52 L.III, 1-18 M I, 9-11 Mt.III,13-17 I.I, 29-34 Mt.IV, 1-11 Mt.IV, 12-17 - -	L.II, 20-21, 40-52 Mt. III, 1-6 y más M.I, 1-8 L.III, 1-18 M.I, 9-11 Mt.III,13-17 I.I, 29-34 Mt.IV, 1-11 Mt.IV, 12-17 - -	L.II, 20-21, 40-52 <u>Mt.III, 1-6</u> <u>M.I, 1-8</u> L.III, 1-18 M.I, 9-11 Mt.III,13-17 I.I, 29-34 Mt.IV, 1-11 Mt.IV, 12-17 <u>Mt.XI, 27-30</u> Mt. IV, 25 Mt. V, 1 – 12
Febrero	L.II, 22-40 Mt.XI, 2-15	L.II, 22-40 Mt.XI, 2-15	L.II, 22-40 Mt.XI, 2-15	L.II, 22-40 Mt.XI, 2-15
Marzo	Mt.XX, 1-8...	Mt.XX, 1-8...	Mt.XX, 1-8...	Mt.XX, 1-8...

Como vemos en la tabla se pueden distinguir dos tipos de diferencias principales del ER con otros mesiatseslovs: 1. en el ER se encuentra alguna lectura ausente en otros evangelios, 2. lecturas, que se refieren a un mes en el ER, se trasladan a otro en el EO, Ev.Arh. o Ev.Mst. Para una comprensión más fácil ofrecemos estos datos dentro de una tabla esquemática:

Signos convencionales

- – cambio de lectura a otro mes
- – ausencia de lectura
- + - presencia de lectura en el mismo mes

Mes	Lecturas ER	EO	Ev.Arth.	Ev.Mst.
Octubre	Mt.VIII,27	●	+	○
Diciembre	L.VI,17-23	○	●	● ○ – L.VI,20-23
	L.II,21-40	○	○	○
Enero	Mt.IV,25	○	○	●
	Mt.V,1-12	○	○	●
	Mt.III,1-6	●	+	+
	M.I,1-8	●	+	+
	Mt.XI,27-30	●	●	+
Total	●	4	2	3
	○	4	3	3

Colocaremos todas las diferencias según su frecuencia de aparición en los manuscritos, utilizando los mismos signos convencionales que la tabla anterior:

- ○ ○ L.II,21-40 (diciembre), se encuentra sólo en el ER.
- ○ Mt.IV,25, Mt.V,1-12, L.VI,20-23
- Mt.VIII,27, L.VI,17-19
- ● L.VI,17-19, Mt.XI,27-30
- L.VI,17-23, Mt.VIII,27, Mt.IV,25, Mt.V,1-12, Mt.III,1-6, M.I,1-8

De este modo, como síntesis de todo el material, se puede concluir que en el ER especialmente se destacan las siguientes lecturas: L.II,21-40 (diciembre), L.VI,17-23, Mt.IV,25, Mt.V,1-12, Mt.VIII,27. Las diferencias en las lecturas Mt.XI,27-30, Mt.III,1-6, M.I,1-8 son singulares.

Volviendo a los datos lingüísticos, analizados en los capítulos anteriores (un significado especial tienen las evidencias morfológicas y léxicas), se puede apreciar que: en las lecturas translocadas en los manuscritos de un mes a otro encontramos pocas diferencias; en las lecturas que están en todos los manuscritos

son más numerosas las diferencias. Posiblemente esto sea debido a una actitud especial de los escribanos hacia aquellos textos en mesiatseslov que se traslocan y se conservan de un manuscrito a otro.

En aquellas lecturas que se cambian de un mes a otro en los evangelios las diferencias principales tienen un origen antiguo ruso, también muestran una mayor distracción del escribano del ER. Resumiremos las más importantes de ellas:

Mt.IV,25 съ оное страны (14а,11)

Mt.V,3 нбною, жажжщеи Mt.V,6, (omisión de palabra) Mt.V,10 (14б,16), нбною Mt.V,10, ягда Mt.V,11, ва многа (omisión de sílaba) Mt.V,12.

L.VI,17-23 оуникъ (omisión) (2в,2), стражжщ.иихъ (2в,18), послушать (supino en vez de infinitivo) (2в,8), из него (la distancia entre las letras), очи (dos puntos encima de o), на оученикы свое (2в,18) – е en vez de ѡ, L.VI,21 están confundidas las palabras en el verso: блажени нищии ѡко ваше есть цртвие бжие блажени и альчжщии, пачжщеисѡ (2г,3) – omisión de letra, L.VI,21, зло – omisión de reducida, L.VI,22, (2г,9) принесж имѡ ваше (2г,8) – el único ejemplo en el manuscrito sin la terminación ть en forma de futuro.

Mt.VIII,27 како вм. кѣто Ео y Ev.Arh., послуша en vez de послушають (-ють)

Mt.XI,27-30 знаютъ (13г,6) с ѡ, тѣчьж (13г,7) en vez de тѣкмо de otros manuscritos, троужжщиисѡ (13г,11) con ж

Mt.III,1-6 исхожжше (10а,1) con ж

M.I,1-8 Асс. Pl. свое (10б,10), еды (10б,14), исхожжше (10б,4) con ж, въ оставление грѣхомъ – contraposición textológica a todos los manuscritos en régimen, оуготовите (10а,17) en vez de оуготовайте.

Estos datos demostrativos que encontramos en estas lecturas en una gran cantidad, especialmente los casos con el cambio gráfico de ѣ en е y жд hacia ж, la presencia de una letra rara para el ER ѡ, la única forma en el manuscrito sin la terminación –ть en forma de futuro, raramente encontrados en todo el manuscrito, nos llevan a la conclusión de que el uso de estas lecturas en el ER, probablemente,

fue un tipo de introducción hecha por el escribano, por eso en ellas están reflejadas tantas peculiaridades del antiguo ruso. Las lecturas, cambiadas de lugar en el EO, Ev.Arh., Ev.Mst., se diferencian por la idoneidad del material lingüístico. A la hora de colocar estas lecturas en el ER, el escribano, posiblemente, las añade según su opinión.

La lectura L.II,21-40 (diciembre) en el ER requiere un estudio aparte, ya que no se encuentra en el calendario de diciembre en ninguno de los mesiatseslovs, aparte de nuestro manuscrito, y sólo está presente en las lecturas de febrero. La lectura de diciembre L.II, 21-40 es un texto especial en el ER, no sólo porque se encuentra solamente en este manuscrito sino porque en la copia electrónica maximizada varias veces se pueden apreciar unas huellas de algún texto en el lugar donde se encuentra L.II,21-40 (hojas 4 - 4inversa). Tenemos la impresión de que el ER aquí está sobreescrito encima de algún texto borrado con anterioridad. Afirmar esto con seguridad es difícil, pero está claro que el pergamino de las hojas 4 y 4 inversa en el manuscrito está definitivamente más sucio que al final del mesiatseslov del ER donde no se observa huella alguna bajo las letras. Pero esta «suciedad» del pergamino aparece también en otros sitios del ER, principalmente al principio del manuscrito 2, 2a, 3, 3a, 4, 4a, 7, 7a, 8, 8a, 10, 10a, 11, 11a, 13a. Creemos que aseverar con certidumbre la presencia de huellas de algún texto subyacente en el ER es algo apresurado pero el material lingüístico del manuscrito lleva a la conclusión de que el ER fue copiado de un protógrafo antiguo que no tiene otras redacciones más cercanas aparte del ER. Para confirmar esta idea hemos comparado aquellos elementos del manuscrito que se destacan del círculo de todos textos antiguorusos, con los datos de manuscritos antiguooslavos (Codex Assemaniev, Codex Zografiensis, Codex Marianus y otros), y no hemos encontrado en ellos ninguna explicación a los fenómenos encontrados en el ER aunque estos manuscritos antiguo eslavos tienen muchas coincidencias con el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst.

En las páginas del ER que muestran la impronta de otras letras se sitúan las lecturas de L.II (en diciembre), Mt.II, L.III, M.V, L.VI, M.IX, que tienen una

cantidad máxima de diferencias del ER con otros manuscritos. Esta cuestión es difícil y requiere un estudio posterior.

Con seguridad se puede hablar sólo de que los datos de textología del ER y de paleografía se cruzan, es decir, L.II,21-40 de diciembre, que sobresale textológicamente en el ER, también se diferencia desde fuera. Aquí tenemos un pequeño en forma de triángulo glagolítico, ψ en forma de cruz.

El hecho de que este texto fue introducido por el escribano del ER conscientemente, se confirma, en primer lugar, porque después de L.II,20 está la palabra κц, y antes de L.II,25 la palabra за(ч), que no está en las lecturas de febrero en el mismo extracto de L.II,21-40. Por lo cual opinamos que desde un punto de vista textológico L.II,21-40, en el ER, se puede dividir en dos partes: L.II,21-24 y L.II,25-40.

En la primera parte de este texto encontramos las formas más antiguas: aoristo antiguo sigmático нарѣша, ψано, по реченоуоумоу (frente a la utilización prácticamente absoluta de formas fusionadas en el ER). La segunda parte también tiene muchas formas antiguas, pero descubre también ciertos rasgos antiguo rusos. La peculiaridad de la lectura L.II,22-40 en diciembre se puede apreciar tan sólo comparando la misma con un texto muy valioso paralelo del mismo manuscrito L.II,22-40 en febrero. Para la comparación ofrecemos también el texto de febrero del EO que prácticamente se parece a los datos del Ev.Arh. o Ev.Mst. (vean el suplemento 2).

Diciembre ER	Febrero ER	Febrero EO
22 и егда испльниша	22 <u>възнесоста</u>	22 <u>възнесоста</u>
е дни ѱ очищениѱ	родителѱ отро(ч)ѱ	родителя. отроцѱ и іса
.еж. по законуу	іса въ иерслмь.	въ иерслимь. поставити
моисеовоу.	поставити прѣдъ гмь	прѣдъ гмь.
<u>вънесоша</u> и въ		
ерслмь. поставити		

<p>прѣдъ гмь. 23 ако же естъ ꙗно въ законѣ гни. ако всакъ младенець моужьска полоу. разврзаѡ ложесна. сто гви наречетьсѡ. 24. и дати жрътву. по реченоуоумоу въ законѣ гни. два гръличища. и дѡва</p>	<p>23 ако же естъ ꙗно въ законѣ гни. ако всакъ младенець моужьска полоу (ра)зврзаѡ ложесна сто гви наречетьсѡ. 24 и дати трѣбѡ по реченоумоу въ законѣ. грълици .в. или два</p>	<p>23 јакоже јестъ писано. въ зьконѣ гни јако всакъ младенець мжжьска полоу. разврзаѡ ложесна. сто гви наречеть сѡ 24 и дати жьр'твѡ по реченоуоумоу. въ законѣ гни. дѡва гьр'личища или дѡва</p>
<p><u>пътеньца голоубина.:</u> за(ч) 25 и бѣ члвкъ въ ерслмѣ. емоу же имѡ сьмьонь. и члвкъ <u>сы</u> правьднь и чьстивь. чѡѡ оутѣхы излвы. и доухъ бѣ стый въ немь. 26 и бѣ ему <u>ѡвѣщано</u> дхмь стыимь. не видѣти <u>смръти.</u> прѣже</p>	<p><u>голоубичища.</u> 25 и <u>се</u> бѣ. члвкъ въ ерслимѣ. емоу же имѡ сьмьонь. и члвкъ <u>сии</u> правьднь и чьстивь. чѡѡ оутѣхы излевты. и дхъ бѣ стый въ немь. 26 и бѣ емоу <u>обѣщано.</u> дхмь стмь. не видѣти <u>сьмръти.</u> пр(ѣ)же даже</p>	<p><u>пътеньца голѡбина</u> 25 и бѣ члкъ въ иерслимѣ. јемоу же имѡ сумеонь и члкъ <u>сь</u> правьднь и чьстивь. чаѡ оутѣхы излевты. и дхъ бѣ сть въ немь 26 и бѣ јемоу <u>отвѣщано</u> дхмь стыимь. не видѣти <u>сьмьр'ти</u> прѣжде даже видить <u>ха гниѡ</u></p>

<p>даже видить <u>ха</u> <u>ГНА.</u> 27. и приде дхмь въ црквь. <u>кгда</u> <u>(в)ведосте</u> родителѧ отроча іса. сѣтворит има по обычаѧ. <u>законьноуоу</u> о немь.</p>	<p>видить <u>хса и га.</u> 27 и прииде дхмь въ црквь. і <u>кгда</u> <u>въведоста</u> родителѧ отроча іса. сѣтворити по <u>обычаѧ</u> <u>законьномуу</u> о немь. 28 и ть приѧты на роукоу своеѧ. и блви ба и ре(ч)</p>	<p>27 и приде дхмь въ црквь и <u>кгда</u> <u>въведоста</u> родителѧ. отроча іса. сѣтворити има. по обычаю <u>законьноуоумоу</u> о немь 28 и ть. приѧть іе на рѧкоу своію и блг(о)слови <u>сумеонь</u> ба и рече 29 нѣнѣ <u>отъпоустиши</u></p>
<p>28 и ть приѧть <u>е</u> на роукоу на своеѧ. и блгсви <u>сьмень</u> ба и рече. 29 нѣнѣ <u>поустиши</u> <u>раба</u> твоего влдо. по глѧ своему съ <u>мирьмь.</u></p>	<p>29 нѣнѣ <u>поущаеши</u> <u>рабь</u> твои влдо. по глѧ твоемоу съ <u>миромь.</u></p>	<p><u>раба</u> твоего влдо. по глоу твоемоу съ <u>мирьмь</u></p>
<p>0 <u>ако</u> видѣсте очи мои спсение твое. 31 еже еси оуготоваль. прѣ лицьмь <u>въсѣхь</u> лоудии. 32 свѣтъ въ открвение <u>азыкъ.</u> и въ славоу лоудии</p>	<p>30 <u>ако</u> видѣсте очи мои спсение твое. 31 еже еси оуготоваль. прѣдъ лицьмь. <u>въсѣхь</u> лоудии. 32 свѣтъ въ открвение <u>азыкъ.</u></p>	<p>30 <u>ако</u> видѣсте очи мои спсение твое 31 еже іеси оуготоваль прѣдъ лицьмь <u>въсѣхь</u> людии 32 свѣтъ въ окрвение <u>азыкомь.</u> и славѧ людии твоихь изліа</p>

ТВОИХЪ ИЗЛА.	и славою лоуди ТВОИХЪ ИЗЛА.	
33 и бѣ оцъ его и мти чждащася. о глемыхъ о немь.	33 и бѣ иосифъ и мти его. чждащася о глемыхъ о немь.	33 и бѣ иосифъ и мати его. чоудща сѧ о глемыхъ о немь
34 и блгви съмень. и рече къ мрии мтри его. се лежитъ съ падание. на въстание многымъ въ изли. и въ знание прѣрочно.	34 и блгви ѿ съмьонь. и рече къ мрии мтри его. се лежитъ въ нападение. и въскръсение многымъ въ изли. и въ знамение прѣкты глемо.	34 и блг(о)слови ѿ сумеонъ и рече къ мариин. матери его се лежитъ съ нападение и на въстание многомъ въ изли и въ знамение прѣрочно
35 и тебѣ самои дшж проидеть оружье. да открыжтсѧ ѿ много срдць помышления.	35 и тебѣ же самои дшоу проидеть оружье. ѿко да открыжтсѧ. ѿ много срдць помышления.	35 и тебѣ же самои дшж проидеть оружие. да отъкрыжтсѧ сѧ отъ много срдць помышления
36 и бѣ ана пррца. дъщи фаноилева. ѿ колѣна асоурова. си застарѣвъши (сѧ) въ днхъ мнозѣхъ. живъши съ (му)жьмъ .з. лѣ(т) ѿ двѣства своего.	36 и бѣ ана пррца. дъщи фаноуилева. ѿ племени асирова. си заматерѣвъши въ днхъ мнозѣхъ. живъши съ моужьмъ семь лѣтъ ѿ дѣвъства своего.	36 и бѣ ана пр(о)рчица. дъщи фаноуилова. отъ колѣна асирова си заматерѣвъши въ днхъ мнозѣхъ живъши съ мжжемъ .з. лѣтъ отъ дѣвъства своего

<p>37 и та въдова. до осми десѣтъ и .д. лѣ(т). аже не охощаше ѿ цркве. постѣмь и молитвами слоужащи днь и нощ.</p>	<p>37 и та въдови осмь десѣтъ. ти четѣри лѣта. аже не охощаше. ѿ крѣве постѣмь и молитвами слоужащи днь и нощ.</p>	<p>37 и та въдова. до осми десѣтъ и четѣрь лѣтъ аже не охощаше отъ цркве. постѣмь и молитвами. слоужащи нощ и днь</p>
<p>38 и та въ тѣ часѣ приставѣши исповѣдашесѣ гви. глаше о немь. въсѣмь чажциимь избавлениѣ въ ерслмѣ.</p>	<p>38 и та въ тѣ часѣ приставѣши исповѣдашесѣ гви. и глаше мь въсѣмь чажциимь избаниѣ въ ерслмѣ</p>	<p>38 и та въ тѣ часѣ приставѣши. исповѣдаше сѣ гви. и глаше о немь. въсѣмь чажциимь. избавлениѣ въ иерслимѣ</p>
<p>39 и ако сѣкончашасѣ въ сѣ по законѣ гнѣ. възвратшасѣ. въ галилѣж. въ градѣ свои назаретѣ.</p>	<p>39 ако сѣкончаша сѣ въ сѣ. еже по закону гнѣ възвратшасѣ въ галилѣж. въ градѣ свои назаретѣ.</p>	<p>39 и ако сѣкончаша сѣ въ сѣ. по закону гнѣ. възвратиша сѣ въ градѣ свои назаретѣ</p>
<p>40 отрочѣ же рощаше и крѣплшесѣ дхмь. испльнѣсѣ прѣмоудрости. и блгдть бжѣ баше на немь</p>	<p>40 очѣ же рощаше и крѣплшесѣ дхмь. испльнѣсѣ прѣмудрости. и блдть бжѣ баше на немь</p>	<p>40 отрочѣ же рощаше и крѣпляше сѣ дхмь испльниѣ сѣ прѣмудрости. и благодать бжѣ на немь</p>

--	--	--

Como se puede apreciar en la tabla, el texto del ER L.II,22-40 de diciembre en un plano textológico se encuentra mucho más cerca a L.II,22-40 de febrero del EO. Pero en este último apreciamos también algunos rasgos del texto L.II,22-40 de febrero en el ER, lo que puede indicar que el texto del EO es una contaminación primaria de dos diferentes redacciones en origen, cuya existencia se reflejó solamente en el ER. La segunda lectura de L.II,22-40 de febrero en el ER, valorada en su conjunto, fue introducida en el manuscrito por el escribano del ER ya que refleja una cantidad mayor de rasgos antiguo rusos en la lengua y tiene muchos lapsus. Es probable que el ER refleje un protógrafo de una redacción rara, ya que este manuscrito textológicamente coincide sólo en algunos fragmentos con el OE, Ev.Arh., Ev.Mst.

El descubrimiento de dos tipos de redacciones de L.II,21-40 en el ER permite dar una explicación más profunda de algunos hechos lingüísticos dentro del manuscrito, en concreto revela una mayor antigüedad de aquella redacción correspondiente a la lectura L.II,21-40 de diciembre y que está ausente en otros manuscritos ya que en ella los rasgos antiguo eslavos del protógrafo se reflejan en un grado mayor. En el L.II de febrero encontramos más a menudo fenómenos lingüísticos propiamente rusos que a veces representan una rareza lingüística (como por ejemplo la presencia de la palabra ГОЛОУБИЧИЩЕ para el s. XI).

Consideramos un protógrafo especial también para la lectura Mt.II, que sigue en el manuscrito a L.II ya señalado y también está escrito en un pergamino sucio.

En las siguientes páginas analizaremos todo el material de las diferencias internas de los mesiatseslovs del ER, EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. ya que sólo con una investigación detallada de su contenido es posible establecer algunas conexiones entre los manuscritos. Creemos que este tipo de investigación del material textológico ayudará a concretar las conclusiones realizadas al principio de este capítulo sobre la especificidad del texto de L.II,21-40 en el ER, al igual que las lecturas cambiadas en los manuscritos de un mes a otro.

El material del presente capítulo lo dividiremos según los siguientes criterios:

1. lecturas del ER en las que están ausentes palabras que están presentes en otros mesiatseslovs;
2. lecturas del ER en las que hay alguna palabra o frase, ausentes en otros manuscritos;
3. lecturas en las que en el ER se encuentra un orden de palabras diferente al de otros manuscritos.

6.1. Ausencia de texto en el ER

En las lecturas de mesiatseslovs todas las diferencias posibles tienen un nivel desigual de importancia a la hora de interpretar el texto, por lo cual los distinguimos en cada párrafo según el siguiente criterio: 1) elementos textológicamente significativos, y 2) elementos secundarios.

Ausencia de elementos textológicamente significativos en el ER

Presentamos aquí todas las diferencias encontradas de este tipo (en total 24), al final de párrafo clasificándolas en una tabla general. Subrayamos las particularidades de los datos del ER:

•Mt.X,1

ER (1a,16) призва іс оученикы своѧ. и дасть имъ власть на д(с)хъ нечистыхъ.

EO (239d) призва иіс. оба на десѧте оученика своѧ. дасть имъ власть. на доусрхъ нечистыхъ.

Ev.Ar. (137a) призва іс оба на дете оученика своѧ. дасть имъ власть. на дсхъ нечистыхъ.

Ev.Mst. (174б) призвавъ ісѡ оба на десѧте оученика своѧ дасть имъ власть на доусѣхъ нечстыхъ.

•Mt.X,5

ER (16,5) сиѡ посьла иіс заповѣда имь глѡ.

EO (240a) сиѡ посьла иіс. заповѣдавь имь глѡ.

Ev.Ar.h. (137b) сиѡ посла иіс заповѣда имь глѡ.

Ev.Mst. (174б) сиѡ оба на десѣте посьла ісѣ заповѣдавь имь глѡ.

•M.IX,39

ER (36,18) іс же ре(ч) никто же бо естѣ иже сътвори силоу. о моем(ь) имени. и възможесть възкорѣ. злословесити мѡ.

EO (149a) иіс же рече не браните ѡмоу никътоже бо іестѣ. иже сътворитѣ силѡ о моємь имени и възможесть възкорѣ злословесити мѡ

Ev.Ar.h. (140b) іс же рече не браните ѡмоу. никътоже бо іестѣ иже творитѣ силоу. о моємь имени. и възможесть възкорѣ. славословіті мѡ. зѣло.

Ev.Mst. (178г) ісѣ же рече. не възбранѡите ѡмоу. иікто же бо іестѣ іже сътвори. силоу о моємь имени и възможесть възкорѣ злословити мѡ.

•L.II,5

ER (5a,5) написатисѡ съ марьеѡ обрѡченоѡ емоу женоѡ.

EO (249d) написати сѡ. съ мариіеѡ обрѡченоѡ ѡмоу женоѡ. сѡщеѡ. неправдѡноѡ

Ev.Ar.h. (143b) написати сѡ съ мриіею. ѡброученою ѡмоу женою. соущею неправдѡною.

Ev.Mst. (180в) написати сѡ съ мариіею обрѡученою ѡмоу женою. соущею неправдѡною.

•L.II,11

ER (56,7) ѡко родисѡ вамь. спсѣ еже естѣ хь.гь. въ градѣ двдвѣ.

EO (250b) ꙗко роди сѧ вамъ дньсь. спсѣ иже ꙗсть хъ гъ въ градѣ давидовѣ

Ev.Arh. (143b) ꙗко роди сѧ вамъ днь(с). спсѣ иже ꙗсть хъ гъ въ градѣ двдвѣ.

Ev.Mst. (180в) ако роди сѧ вамъ. дньсь спсѣ иже ꙗсть хсъ гъ въ градѣ двдвѣ.

•Mt.II,9

ER (76,9) они же послоушавъшеи црѧ идоша. и се з(в)ѣзда на вѣстоцѣ. ꙗже видѣша. идѣше прѣдъ ними. доиде же пришьдѣши ста врѣхъ. и иде же бѣ отрочѧ.

EO (252a) они же послоушавъше цра идошѧ. и се звѣзда. ꙗже видѣша на вѣстоцѣ. идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста. вър'хоу идеже бѣ отрочѧ

Ev.Arh. (145b) и ѿвързше съкровища своя. они же послоушавъше ц(с)рѧ идоша. и се звѣзда. юже видѣша на вѣстоцѣ. и идѣше предъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста върхоу идеже бѣ отроча.

Ev.Mst. (181б) они же послоушавъше ц(с)рѧ идоша. и се звѣзда юже видѣша на вѣстоцѣ идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста върхоу иде же бѣ отроча.

•Mt.II,14

ER (7г,7) онъ же вѣставъ поѧ отрочѧ и мтръ его нонощѣхъ. и отиде въ егупть.

EO (252d) онъ же вѣставъ. поѧтъ отрочѧ. и матеръ ꙗго ноциѧхъ. и отиде въ егупта възвахъ снѣ мои

Ev.Arh. (146a) онъ же вѣставъ поѧ отроча. и мтръ ꙗго ноцию. и отиде въ егупть. и бѣ тоу до оумъртвиѧ иродова. да събоудеть сѧ реченою ѿ га. пр(о)ркѣмъ глущемъ. ѿ егупта възвахъ снѣ мои.

Ev.Mst. (181в) онъ же въставъ поа отроча и мтръ ꙗго ношию и отиде въ ꙗгуптъ.

•Mt.II,15

ER (7г,10) и бѣ тж до оумрътвѣа иродова. да събждетьсѣ реченое ѿ га пркъмъ глжщемъ. ѿ егупта възвахъ сна моего.

EO (253a) и бѣ тоу. до оумрътиа иродова. да събждеть сѣ реченое. отъ га. пр(о)къмъ глжщемъ.

Ev.Arh. (146a) и бѣ тоу до оумрътвѣа иродова. да събоудеть сѣ реченое ѿ га пр(о)рккъмъ глжщемъ.

Ev.Mst. (181в) и бѣ тоу до оумрътвѣа иродова. да събоудет сѣ реченое отъ га пр(о)рккъмъ глжщемъ.

•Mt.II,19

ER (8a,12) оумръшж же иродоу. се англь гнь ѡвисѣа иосифоу въ егуптъѣ

EO (253c) оумръш' же иродоу. се ангель гнь въ сѣнѣ. яви сѣа иосифоу въ егуптъѣ

Ev.Arh. (146b) оумръшю же иродови. се англъ гвѣ. въ сѣнѣ яви сѣа иосифоу въ егуптъѣ.

Ev.Mst. (181г) оумръшю же иродоу. и се англъ гнь въ сѣнѣ ѡви сѣа иосифоу въ ꙗгуптъѣ

•Mt.II,20

ER (8a,15) глѣ. въставъ поими отрочѣа и мтръ его. и иди въ землоу излевоу

EO (253c) глѣ. въставъ. поими отрочѣа и матеръ ꙗго. и иди въ землѣж излевѣж

Ev.Arh. (146b) глѣ. въставъ. поими отроча и мтръ ꙗго. и изиди въ землю излевоу

Ev.Mst. (181г) глѧ. въставъ поими ѡтроча и мтръ ꙗго и иди въ землю излевоу. измъроша бо ищюще и дша отрочате

•L.II,51

ER (9в,13) и съниде съ нима и прииде въ назареѡвъ. и бѣ повиноуѧса има. мати же его съблюдаше всѧ глы сиа. въ срдци своемъ.

EO (257b) и съниде съ нима и приде въ назареѡвъ. и бѣ повиноуѧса има мати же ѧго съблюдаше всѧ глы сиа. сълагаѧщи въ срдьци своємъ

Ev.Ar.h. (148b) и съниде съ нима. и приде въ назареѡвъ. и бѣ повиноуѧ има. и мти ѧго съблюдаше всѧ глы сиа. въ срдци своемъ.

Ev.Mst. (183б) и съниде съ нима и приде въ назареѡвъ. и бѣ покарѧса има мати же ѧго съблюдаше всѧ глы сиа сълагаѧщи въ срдци своѧмъ.

•Mt.III,4

ER (9г,15) ть же ианъ. имѣаше ризоу своѧ влась вельблѧжъ. и поѧсь оуснѧнъ о чреслѣхъ своихъ. и ѧдъ же его бѣ медь дивии.

EO (254b) самъ же иоанъ. имѣаше ризѧ своѧ. отъ влась вельблѧждъ. и поѧсь оусниѧнъ. о чрѣслѣхъ своихъ ѣдъ же ѧго бѣ акридъ. и медь дивии.

Ev.Ar.h. (149a) самъ же иванъ. имѣаше ризоу ѡ влась вельблоужъ. и поѧсь оусниѧнъ о чреслѣхъ ѧго. ѣдъ же ѧго проузи и медь дивии.

Ev.Mst. (184б) самъ же иванъ имѣаше одѣникъ своѧ отъ влась вельблоужъ. и поѧсь оусниѧнъ о чреслѣхъ своихъ. ѧдъ же ѧго бѣаше абрѣдикъ и медь дивии.

•L.III,8

ER (11a,9) сътворите оубо плоды поканиѧ. и не начинаите небреци въ себѣ оца имамъ аврама. глѧ бо вамъ ѧко може(ть) бѣ. ѡ камениѧ сего го въз(д)вигноуть чѧда аврамоу.

ЕО (258с) сътворите оубо плоды достоины покаанию. и не начинаите глати въ себѣ. яко оца имаамъ авраама глѣхъ бо вамъ яко можетъ бѣ. отъ каменія сего. въздвигнѣти чада авраам'

Ev.Arth. (151a) сътворите оубо плоды достоины покаанию. и не начинаите глати въ себѣ. оца имамъ авраама. глѣхъ бо вамъ. яко можетъ бѣ. ꙗ каменія сего въздвигнути чада авраамоу.

Ev.Mst. (185б) сътвори́те оубо плоды достоины покаанию. и начинаитѣ глати въ себѣ ако оца имамъ авраама. глѣхъ бо вамъ. яко можетъ бѣ отъ каменія сего въздвигнути чада авраамоу.

•L.III,9

ER (11a,16) оуже бо секрыра при корении дрѣва лежить. всѣко оубо древо не творѣщее плода посѣчетьсѧ. и въ огнь вмещетьсѧ.

ЕО (258d) оуже бо секрыра при корени дрѣва лежить всѣко оубо дрѣво. не творѣщее плода добра. посѣкають. и въ огнь вмѣтають.

Ev.Arth. (151b) оуже бо и секрыра при корении древа лежить. всѣко оубо древо не творѣщее плода добра. посѣкають ꙗ и въ огнь вмещють ꙗ.

Ev.Mst. (185б) оуже бо и секрыра при корени древа лежить. всѣко оубо древо не творѣщее плода посѣкають ꙗ и въ огнь вмѣтають.

•L.III,10

ER (11б,1) и въпрашахоу его народи глше. что оубо сътворимъ.

ЕО (258d) и въпрашаахъ ꙗго народи глѣще. чѣто оубо сътворимъ

Ev.Arth. (151b) въпрашаахоу же и народи глѣще. оучителю что сътворимъ.

Ev.Mst. (185в) и въпрашаахоуть и народи глѣще. оучителю что оубо сътворимъ.

•I.I,32

ER (12б,16) и съвѣдѣтельствова .ііань гла. ꙗко видѣхъ дхъ съходящъ ꙗко голоубъ съ нб(с)е. и прѣбѣты на немь.

EO (260d) и съвѣдѣтельствова іоанъ гла ꙗко видѣхъ дхъ. съходящъ и градъщъ на нь. ꙗко голубъ съ нбсе. и прѣбѣтысть на немь

Ev.Arh. (153a) и съвѣдѣтельствова ііванъ гла. ꙗко видѣхъ дхъ съходящъ ꙗко ꙗко голоубъ. съ небсе. и пребѣты(с) на немь.

Ev.Mst. (186б) и съвѣдѣтельствова ііванъ глагола ꙗко видѣхъ дхъ съходящъ ꙗко и голоубъ съ нбсе и пребѣтующъ на немь.

•I.I,33

ER (12в,2) и азъ не вѣдѣхъ его. нь пославѣи мѧ въ водѣ крститъ тѣ мнѣ рече. на него же оузриши дхъ съходящъ. и прѣбѣтующъ на немь. съ есть крстѣи дхъмь стмь.

EO (261a) и азъ не вѣдѣхъ ꙗго нь пославѣи мѧ крститъ въ водѣ. тѣ мнѣ рече надъ ньже оузриши дхъ съходящъ. и прѣбѣтующъ на немь съ ꙗсть крстѣи дхъмь стымь.

Ev.Arh. (153b) и азъ не видѣхъ ꙗго. нь пославѣи мѧ крститъ въ водѣ. тѣ мнѣ рече. надъ ньже оузриши дхъ съходящъ. и пребѣтующъ на немь. и азъ видѣхъ. ꙗко съ ꙗсть крстѣи дхъмь стмь.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдѣхъ ꙗго нь пославѣи мѧ крститъ въ водѣ тѣ мнѣ рече. надъ нь же аще оузриши дхъ съходящъ и пребѣтующъ на немь. тѣ ксть крстѣи дхъмь стымь.

•Mt.IV,1

ER (12в,15) въ (о). възведенъ бы(с) іс дхъмь. искоуситисѧ ѿ диавола.

EO (261b) въ врѣмѧ оно. възведенъ бысть іис. дхомъ въ поустыниѧ. искоуситъ сѧ отъ диавола

Ev.Arh. (153b) въ оно вре(м). възведенъ бы(с) дхъмь. въ поустыню искоуситъ сѧ ѿ диавола.

Ev.Mst. (186в) въ оно врѣмѣ. 1. възведенъ бысть ісѣ дхѣмъ въ поустыню искоусить сѣ отъ диавола.

•Mt.XI,29

ER (13г,13) възъмѣте иго мое на сѣ. и изоучитесѣ ѿ мене. яко кроткъ есмь. и обрѣцете покои дшѣмъ. вашимъ .

EO (244b) възъмѣте иго мое на себѣ и наоучите сѣ отъ мене. яко кроткъ есмь. и сѣмѣренъ срдцѣмъ и обрѣцете покои дшѣмъ вашимъ

Ev.Arth. (139b) възъмѣте иго мое на себе. и наоучите сѣ ѿ мене. яко кроткъ есмь. и сѣмѣренъ ср(д)цѣмъ. и обрѣцете покои дшѣмъ вашимъ.

Ev.Mst. (188г) възъмѣте иго мое на сѣ и наоучите сѣ отъ мене ако кроткъ есмь и сѣмѣренъ срдцѣмъ. и обрѣцете покои дшѣмъ вашимъ.

•Mt.V,10

ER (146,14) блажени правды ради. яко тѣхъ есть црство нбско.

EO -

Ev.Arth. -

Ev.Mst. (188в) блжни изгнании правды ради яко тѣхъ естъ ц(с)рство небесно.

•M.I,3

ER (10a,16) глсѣ въпѣщаго въ поустыни. оуготовите поуть гнѣ правы творите стѣзѣ его.

EO (255с) гласѣ въпѣщааго въ поустыни. оуготовите пѣть гнѣ. правы творите стѣзѣ его

Ev.Arth. (150a) гла(с) въпѣщааго въпѣщааго въ поустыни. оуготовайте поуть гнѣ. правы творите стѣзѣ его.

Ev.Mst. (184в) гласѣ въпѣщааго въ поустыни оуготовайте поуть гнѣ правы творите стѣзѣ его.

•L.II,28

ER (15a,6) и тѣ приѣтъ на роукоу своеѣ. и блви ба и ре(ч)

EO (264d) и тѣ. приѣтъ ѱ на рѣкоу своѣю и блг(о)слови сумеонъ ба и рече

Ev.Ar. (156b) и тѣ приѣты и на роукоу своѣю и блгослови семеонъ ба и рече.

Ev.Mst. (190a) и тѣ приѣтъ ꙗ на роукоу своѣю. и блг(с)ви сумешнъ ба и рече

•Mt.XI,12

ER (16б,12) ѿ днии же иана крѣстителя. црствѣе неб?сноꙗ ноудитъ сѧ. и ноу..дъници въсхѣщаѣтъ е.

EO (267с) отъ дънии бо иоана крѣстля. доселѣ. црствіе нбсьноꙗ нѣдитъ сѧ. и нѣждъници въсхѣщаѣтъ ѱ

Ev.Ar. (158b) ѿ днии бо іѡна крѣстля доселѣ. црствіе нбсноꙗ ноудитъ сѧ. и ноуждъници въсхѣтають ѱ.

Ev.Mst. (192в) отъ дъни же іѡвана крѣстля доселѣ ц(с)рство нбсьноꙗ нѣдитъ сѧ и ноужъници въсхѣтають ѱ.

•Mt.XX,6

ER (16г,8) въ единоюѣ же на десѧте годинѣ. гшѣдѣ обрѣте дроугѣѧ празднѣ. и гла имѣ. что стоите сѣде въсь днѣ праздни.

EO (268b) въ іединѣѣ же на десѧте годинѣ ишѣдѣ. обрѣте дроугѣѧ стоѧща праздны и гла имѣ чѣто сѣде стоите въсь днѣ праздни

Ev.Ar. (159a) и въ іединоюю на десѧте години ишѣдѣ сѣтвори тако. ѡбрѣ дроугѣѧ праздны и гла имѣ. что сѣде стоите въсь днѣ праздни.

Ev.Mst. (193б) въ іединоюю же на десѧте години ишѣдѣ обрѣте дроугѣѧ стоѧща и гла имѣ. что сѣде стоите въсь днѣ праздни.

Sintetizaremos todos los datos obtenidos en una tabla.

Signos convencionales:

- ausencia del ejemplo

■ presencia de palabra

□ ausencia de palabra

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Mt.X,1	□	-	■	■
Mt.X,5	□	-	□	■
M.IX,35	□	■	■	■
L.II,5	□	■	■	■
L.II,11	□	■	■	■
Mt.II,9	□	□	■	□
Mt.II,14	□	■	□	□
Mt.II,19	□	■	■	■
Mt.II,20	□	□	□	■
L.II,51	□	■	□	■
Mt.III,4	□	■	■	■
L.III,8	□	■	■	■
L.III,9	□	■	■	□
L.III,10	□	□	■	■
M.I,3	□	□	■	□
I.I,32	□	■	□	□
I.I,33	□	□	■	□
Mt.IV,1	□	■	■	■
Mt.XI,29	□	■	■	■
Mt.V,10	□	-	-	■

L.II,28	☐	☒	☒	☒
Mt.XI,12	☐	☒	☒	☒
Mt.XX,6	☐ ☐	☒ ☐	☐ ☒	☒ ☐
☐	24	6	6	7
☒	0	15	17	17

La tabla muestra que el número de lecturas en las que el ER se contrapone a los otros tres manuscritos es grande: M.IX,35, L.II,5, L.II,11, Mt.II,19, Mt.III,4, L.III,8, Mt.IV,1, Mt.XI,29, L.II,28, Mt.XI,12. Así, el EO está contrapuesto a otros mesiatseslovs sólo una vez (Mt.II,14), al igual que el Ev.Arh. (I.I,33) y Ev.Mst. (Mt.II,20). Este hecho nos puede sugerir la peculiaridad del texto desde que fue copiado el ER.

Ausencia de elementos secundarios en el ER

En total hemos encontrado 23 diferencias de este tipo:

•M.V,30

ER (26,2) и абие іс оцѣти силоу ишьдъшжж ѿ не. и обрацьшсѧ въ народѣ глше кѣто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

EO (243c) и абие іис оцѣоуць въ себѣ силж ишьдъшж отъ него. обраць сѧ въ народѣ глаше кѣто прикоснж сѧ ризахъ моихъ

Ev.Arh. и абие іс. очюти въ себе силоу ишьдъшю ѿ него. обраць сѧ въ народѣ глаше. кѣто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

Ev.Mst. (176г) и абиѣ ісѣ разоумѣвъ въ себѣ силоу ишьдѣшюю отъ него. обративъ сѧ въ народѣ глаше кто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.

•М.IX,33

ER (3a,10) прииде іс и оученици его. въ каперьноуѣмь. и въ домоу въпрашааше. чѣто на поути въ себѣ помы(ш)лѧсте.

EO (248b) приде іис. и оученици ѧго. въ къперноуѣмь и въ домоу бывѣ. въпрашааше ѧ. чѣто на пѣти помышлѧсте въ себѣ

Ev.Arh. вѣниде іс и оученици ѧго въ каперноуѣмь. и въ домоу бывѣ. въпрашааше ѧ. чѣто на поути въ себе помышлѧете.

Ev.Mst. (178в) приде ісѣ и оученици ѧго. въ каперьноуѣмь. и въ домоу бывѣ въпрашааше ѧ чѣто на поути въ себѣ помышлѧсте.

•М.IX,35

ER (3a,18) и сѣдѣ призѣва оба на десѧте и гла имѣ. иже хоцѣть старѣи быти. да бѣдетъ всѣхъ мѣнии. и всѣмъ слоуга.

EO (248с) и сѣдѣ призѣва оба на десѧте. и гла имѣ аще къто хоцѣть старѣи быти. да бѣдетъ всѣхъ мѣнии. и всѣмъ слоуга

Ev.Arh. и сѣдѣ пригласи. ві. гла имѣ. аще кто хоцѣть стареи быти. да боудетъ всѣхъ. и всѣмъ слоуга.

Ev.Mst. (178в) и сѣдѣ призѣва оба на десѧте и гла имѣ. аще кто хоцѣть старѣи быти да боудетъ всѣхъ мѣнии и всѣмъ слоуга.

•L.II,4

ER (4г,18) възиде же иосифъ ѿ галилѣѧ. ѿ града назарефа. въ жидовскоуѣж. въ градъ двдѣвъ. иже нарицаетьсѧ въфлеомь. зане бѣ ѿ домоу. и отьчѣства двыдова.

EO (249с) възиде же иосифъ отъ галилеа из града назареѣвска. въ иоудеѣж. въ градъ давыдовъ. иже нарицають сѧ виѣлеемь. занеже бѣаше отъ домоу и отъ отьчѣствиѧ двдва.

Ev.Arh. (143a) възиде же иосифъ ѿ галилеа града назаретъскаго. въ иоудею въ градъ двдвъ. иже нарицають сѧ виѣлеомъ. зане бѣ ѿ домоу и отъчства. двдва.

Ev.Mst. (180б) възиде же іѡсифъ отъ галилеа из града назареѣьска. въ июдѣю. въ градъ двдвъ иже нарицает сѧ виѣлеомъ. зане быти кмоу отъ домоу и отъ отъчствиа двдва.

•L.II,15

ER (56,20) и бысть ꙗко ѿидоу англи. ѿ нихъ на нбо. и члвци пастыри рѣша дроугъ къ другж. прѣидѣмъ оубо. до виѣлеома. и видимъ гла(с) бѣвши. иже гъ съказа намъ.

EO (250с) и бысть. ꙗко отидошѧ отъ нихъ на нбо англи. и члци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. прѣидемъ оубо до виѣлеема и видимъ глѣ сѣ бѣвшии. иже гъ съказа намъ

Ev.Arh. (144a) и бы(с) ꙗгда ѿидоша ѿ нихъ англи на нбо. и члвци пастыри рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо въ виѣлеомъ. и видимъ гла(с) сѣ бѣвшии. иже гъ съказа намъ.

Ev.Mst. (180г) бысть ꙗко отидоша отъ нихъ англи на нбо. и чл(о)вци пастоуси рѣкоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо до виѣлешма и видимъ гласъ бѣвшии иже гъ съказа намъ.

•Mt.II,10

ER (76,17) видѣвъше звѣздоу възрадовашасѧ радостьж великож.

EO (252b) видѣвъше же звѣздж. възрадовашѧ сѧ радостиж великож зѣло

Ev.Arh. (145b) видѣвъше же звѣздоу. възрадоваша сѧ радостію великою зѣло.

Ev.Mst. (181б) видѣвъше же звѣздоу възрадоваша сѧ радостію великою.

•L.II,48

ER (96,19) и видѣвъша и дивистася. и рече къ нему мти его. чѣдо
что сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѣща искаховѣ тебе.

EO (257a) и видѣвъша и. дивистася. и къ нѣмоу мати ѣго рече чѣдо.
что сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѣща искаховѣ тебе

Ev.Arh. (148b) и видѣвъша и дивистася ѣмоу. и рече къ нѣмоу мти
ѣго. чѣдо. что сътвори намъ тако. се оць твои и азъ скръбѣща
искаховѣ тебе.

Ev.Mst. (183a) и видѣвъша и дивиста ся. и рече к нему мати ѣго
чѣдо. что сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѣща искаховѣ
тебе.

•Mt.III,6

ER (10a,4) и крыщахоуся въ рѣцѣ иерданѣ. ѿ него. исповѣдающе
грѣхы свое

EO (254c) и крыщаахж ся въ ерданьсцѣи рѣцѣ отъ него
исповѣдающе грѣхы своѣя

Ev.Arh. (149b) и крстахоу ся ѿ него. въ иерданѣ. исповѣдающе
грѣхы своѣя

Ev.Mst. (184b) и крыщаахоуся вси въ іѡрданѣ отъ него исповѣдающе
грѣхы своа

•L.III,12

ER (116,8) приидоша же и мытаре кръститъся. и рекоша къ нему
оучителю что сътворимъ.

EO (259a) придоша же и мытари ѣ кръститъ ся и рекоша къ нѣмоу
оучителю. что сътворимъ

Ev.Arh. (151b) придоша же и мытаре кръститъ ся. и рекоша къ нѣмоу.
оучителю. что сътворимъ.

Ev.Mst. (185b) придоша же и мытаре кръститъ ся и рекоша к нему
оучителю что сътворимъ.

•L.III,15

ER (11в,2) члжщемъ же (лу)дьмь. и помышлжщиимъ всѣмъ. въ срдцихъ своихъ. о ианѣ. еда есть хс.

EO (259b) чажщемъ же людьмъ. и помышлѣжщемъ въ срдцихъ своихъ о иоанѣ. еда тѣ ѣсть хсѣ

Ev.Ar.h. (152a) чающемъ же людьмъ. и помышляющемъ всѣмъ. въ ср(д)цхъ ѡ иванѣ. еда тѣ ѣсть хсѣ

Ev.Mst. (185в) чающемъ же и помышляющемъ всѣмъ людьмъ въ срдцихъ своихъ ѡ іоанѣ ꙗко тѣ ꙗсть хсѣ.

•I.I,29

ER (12б,4) видѣ иань іса глдоуша къ себѣ. и гла се агньць бѣии въземлж грѣхы вьсего мира.

EO (260с) видѣвъ иоанъ иіса. глджща къ себѣ. и гла о нѣмъ се агньць бѣии. въземлѣи грѣхы вьсего мира

Ev.Ar.h. (153a) видѣ іѡнъ іса глдоуща къ собѣ. и гла. се агньць бѣии. въземлѣи грѣхы вьсего мира.

Ev.Mst. (186б) видѣвъ іѡанъ іса глдоуща къ себѣ. и гла се агньць бѣии въземлѣи грѣхы вьсего мира.

•Mt.IV,3

ER (12г,2) и пристоупль искоушаѣ и рече емоу. аще снѣ бѣи еси. рѣци да камене се хлѣбъ бѣдетъ.

EO (261b) и пристѣплъ искоуситель рече ѣмоу аще снѣ ѣси бѣии. рѣци да камене се. хлѣби бѣдѣтъ

Ev.Ar.h. (153b) и пристоупль искоуситель рече ѣмоу. аще снѣ бѣии ѣси. рѣци камене се да хлѣби боудоутъ.

Ev.Mst. (186в) и пристоупль къ нѣмоу искоушаа и рече ѣмоу. аще снѣ ѣси бѣии рѣци да камене се хлѣби боудоутъ.

•Mt.IV,4

ER (12г,6) онъ же ѿвѣщавъ рече ꙗно естъ не о хлѣбѣ единомъ живъ бѣдетъ члвкъ. нъ о всакомъ глѣ исходѣщимъ из оустъ бжиі

EO (261с) онъ же отъвѣщавъ рече писано іестъ. не о хлѣбѣ единомъ живъ бѣдетъ члкъ. нъ о всакомъ глѣ исходѣщимъ из оустъ бжиі

Ev.Arhh. (153b) онъ же ѿвѣщавъ рече къ нѣмоу. писано іестъ не о хлѣбѣ единомъ живъ боудеть члвкъ. нъ о всакомъ глѣ. исходоѣщихъ изъ оустъ бжиі.

Ev.Mst. (186в) онъ же отъвѣщавъ рече. писано естъ не о хлѣбѣ единомъ живъ боудеть чл(о)вкъ нъ о всакомъ глѣ исходѣщимъ из оустъ божиі.

•Mt.XI,30

ER (13г,19) иго бо благо. и брѣмѣ мое льгко естъ

EO (244b) иго бо моје благо. и брѣмѣ моје льгко іестъ

Ev.Arhh. (139b) иго бо моје блго. и беремѣ моје льгко іестъ

Ev.Mst. (188г) иго бо моѣ блго. и бремѣ моѣ льгко іестъ

•Mt.V,11

ER (14б,17) блажени есте. ꙗгда оукорѣтъ вѣ. и іжденоутъ. и рекоутъ всакъ зль глѣ. на вѣ льжѣща мене ради.

EO -

Ev.Arhh. -

Ev.Mst. (188в) блжни іесте. ꙗгда поносѣтъ вамъ. и ижденутъ вы. и рекоутъ всакъ зль глѣ на вѣ льжюще мене ради.

•L.II,27

ER (15б,19) и прииде дхмъ въ црквѣ. і ꙗгда въведоста родителѣ отрочѣ іса. сътворити по обѣчаѣ законьномуу о немъ.

EO (264с) и приде дхмъ въ црквѣ и ꙗгда въведоста родителѣ. отрочѣ иіса. сътворити има. по обѣчаю законьноуоумоу о нѣмъ

Ev.Arh. (156a) и приде дхмь въ црквь. и кгда въведоста родителя
отроча іса. сътворити има по обычаю законьноуоумоу о немь.

Ev.Mst. (190a) и приде дхмь въ црквь. и кгда въведоста родителя
отроча іса сътворити имь по обычаю законьноуоумоу о немь.

•L.II,28

ER (15a,6) и ть приѣтъ на роукоу своеѣ. и блви ба и ре(ч)

EO (264d) и ть. приѣтъ ѣ на рѣкоу своєю и блг(о)слови сумеонь ба
и рече

Ev.Arh. (156b) и ть приѣты ѣ на роукоу своєю и блгослови семеонь
ба и рече.

Ev.Mst. (190a) и ть приѣтъ ѣ на роукоу своєю. и блг(с)ви сумешнь ба
и рече

•L.III,9

ER (11a,16) оуже бо секрыра при корени дрѣва лежить. всако оубо
древо не творѣщее плода посѣчетьсѧ. и въ огнь вмѣстетьсѧ.

EO (258d) оуже бо секрыра при корени дрѣва лежить всако оубо
дрѣво. не творѣщее плода добра. посѣкають. и въ огнь вмѣтають.

Ev.Arh. (151b) оуже бо и секрыра при корени древа лежить. всако
оубо древо не творѣщее плода добра. посѣкають ѣ и въ огнь
вмѣщаютъ ѣ.

Ev.Mst. (185b) оуже бо и секрыра при корени древа лежить. всако оубо
древо не творѣщеек плода посѣкають ѣ и въ огнь вмѣтають.

•M.IX,39

ER (36,18) іс же ре(ч) никто же бо есть иже сътвори силоу. о
моем(ь) имени. и възможетъ въскорѣ. злословесити мѧ.

EO (249a) иіс же рече не браните юмоу никътоже бо ість. иже
сътворитъ силѧ о моемь имени и възможетъ въскорѣ злословесити
мѧ

Ev.Arh. (140b) іс же рече не браните юмоу. никътоже бо ієсть иже творить силоу. о моємъ имени. и възможеть въскорѣ. славословіті ма. зѣло.

Ev.Mst. (178г) ісъ же рече. не възбраните юмоу. иікто же бо юсть юже сътвори. силоу о моємъ имени и възможеть въскорѣ зѣлословити ма.

•L.II,34

ER (156,1) и блгви ѿ сѣмьонъ. и рече къ мрии мтри его. се лежить въ нападение. и възкръсение многымъ въ изли. и въ знамение прѣкты глемо.

EO (265a) и блг(о)слови ѿ сѣмьонъ и рече къ мариин. матери юго се лежить сѣ нападеніе и на възстаніе мьногымъ въ изли и въ знаменіе прѣрочьно

Ev.Arh. (156b) и блгослови ѿ сѣмьонъ и рече и къ мрии мтри юго. се сѣ лежить на паденіе. и на възставленіе мьногымъ въ изли. и въ знаменіе въ преку глемо.

Ev.Mst. (190a) и благослови ѿ сѣмьонъ. и рече къ мариин матери юго се сѣ лежить на паданіе и на възстаніе мьногымъ въ изли. и въ знаменіе прерочьно глемо.

•M.V,28

ER (2a,17) глаше бо ѿко аще бо прикоснуѣ сѣ ризахъ его спсена бѣдоу.

EO (243c) глаше бо ѿко аще прикоснѣ сѣ понѣ ризѣ юго. спсена бѣдѣ

Ev.Arh. (138b) глаше бо аще бо прикосноу сѣ понѣ ризѣ юго. спсена боудоу.

Ev.Mst. (176в) глаше бо въ себѣ ѿко аще прикосноу сѣ ризѣ юго спсена боудоу.

•L.II,7

ER (5a,10) и роди снъ свои пръвѣньць. и повиты и и положи и въ ѡслѣхъ. зане не бѣ има мѣста въ обители.

EO (250a) и роди снъ свои пръвѣньць. и повить ѡго и положи и въ ѡслѣхъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣль

Ev.Arh. (143b) и роди снъ свои пръвѣньць. и пови и. и положи и въ ѡслѣхъ. зане не бѣ не бѣ имъ мѣста въ обитѣли.

Ev.Mst. (180в) и роди сна своѡго пръвѣньца и пови и и положі и въ ѡслѣхъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣли.

Aquí tenemos una repetición errónea de palabra en el Ev.Arh.

•I.I,31

ER (126,13) и азъ не вѣхъ его. нъ да ѡвисьѡ излеви. сего ради приидохъ азъ въ водѣ крѣстѡ.

EO (261a) и азъ не вѣдѣхъ ѡго нъ да ѡвить сѡ и излеви сего ради приидохъ азъ. въ водѣ крѣстѡ

Ev.Arh. (153a) и азъ не вѣдахъ ꙗго. нъ да ꙗвить сѧ илеви. сего сего ради придохъ азъ. азъ въ водѣ крста.

Ev.Mst. (1866) и азъ не вѣдахъ ꙗго нъ да ꙗвит сѧ излви. сего ради придохъ азъ въ водѣ крста.

Sintetizamos todos los datos en la tabla comparativa.

Signos convencionales:

- ausencia del ejemplo

■ presencia de palabra

□ ausencia de palabra

Lecturas	ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
M.V,28	□	■	■	■
M.V,30	□	■	■	■
M.IX,33	□	■	■	■
	□	■	■	■
M.IX,35	□	■	■	■
M.IX,39	□	□	■	□
L.II,4	□	□	□	■
L.II,15	□	■	■	□
L.II,34	□	■	■	■
Mt.II,10	□	■	■	□
L.II,48	□	□	■	□
Mt.III,6	□	□	□	■
L.III,9	□	□	■	■
	□	□	■	□
L.III,12	□	■	□	□
L.III,15	□	■	■	■
I.I,29	□	■	□	□
Mt.IV,3	□	□	□	■
Mt.IV,4	□	□	■	□
Mt.XI,10	□	■	■	■

Mt.V,11	□	-	-	■
L.II,27	□	■	□	□
L.II,28	□	■	■	■
□	23	8	6	9
■	0	14	16	14

El ER se diferencia de los otros tres textos en 9 casos: M.V,28, M.V,30, M.IX,33 (dos ejemplos), M.IX,35, L.II,34, L.III,15, Mt.XI,10, L.II,28.

EO se contrapone a todos los demás textos en 3 ejemplos: L.II,27, I.I,29, L.III,12.

Ev.Ar. se contrapone a todos los demás textos en 4 casos: Mt.IV,4, L.III,9, L.II,48, M.IX,39.

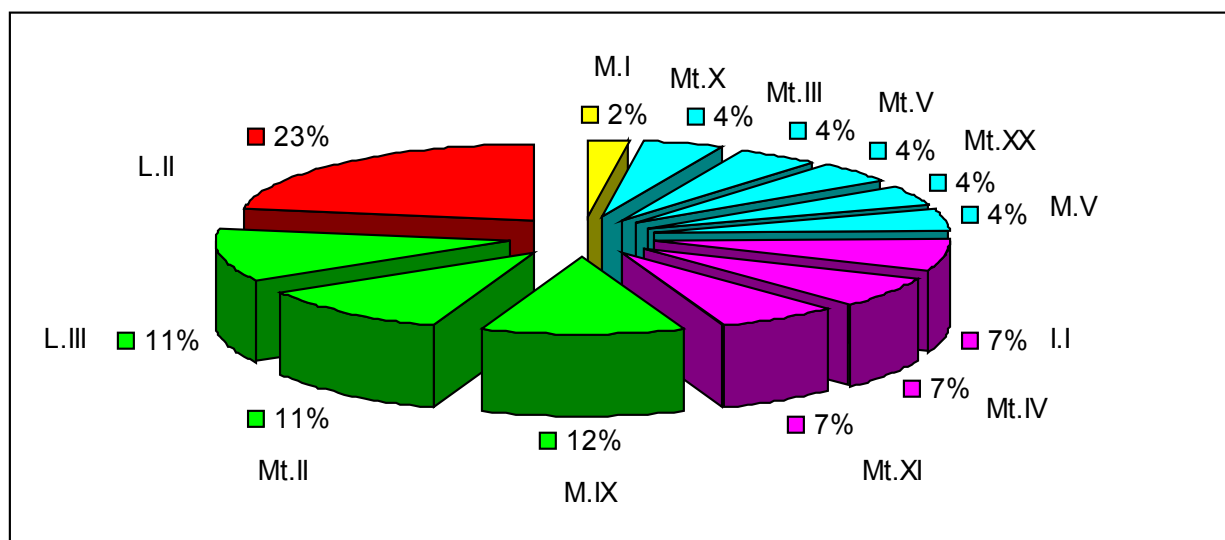
Ev.Mst. está contrapuesto a todos los demás textos en 3 casos: Mt.IV,3, Mt.III,6, L.II,4.

Se observa en la tabla que ni uno solo de los mesiatseslovs analizados es idéntico a otro por la presencia en los mismos de los componentes de texto lo que es esperable. El ER omite algún componente de la frase que está en otros textos en alrededor de 50 ejemplos, en 18 de estos casos el manuscrito se contrapone a todos los mesiatseslovs. Esta cantidad es la máxima en comparación con los datos de todos los mesiatseslovs (EO - 3, Ev.Ar. - 4, Ev.Mst. - 3).

Del análisis cuantitativo se observa que la mayor cantidad de diferencias con todos los mesiatseslovs corresponde al evangelio de Lucas: L.II (5), L.III (2), M.IX (4), M.V (2), Mt.XI (3), Mt.II,19, Mt.III,4, Mt.IV,1.

Las diferencias encontradas señalan la singularidad del manuscrito desde que fue copiado el ER ya que en 16 hojas de su mesiatseslov la existencia de 19 ausencias totales de textos no se puede justificar por la inatención del escribano. Las lecturas marcadas, como se ha visto antes, L.II, L.III, Mt.II etc. tienen una cantidad mayor de diferencias del ER respecto de otros mesiatseslovs. Es evidente que estas lecturas fueron copiadas de un protógrafo diferente del que se transcribieron el EO, Ev.Ar.h. y Ev.Mst. A idéntica conclusión se llega también por el análisis del material léxico del ER (véase capítulo 5).

Generalizaremos todos los datos en un gráfico de frecuencia de diferencias de este tipo en mesiatseslovs:

Como podemos ver una cantidad principal de diferencias está en L.II, L.III, Mt.II, M.IX. Los datos obtenidos se han de comparar con los de los siguientes párrafos antes de llegar a unas suposiciones sobre la naturaleza textológica de estas diferencias.

6.2. Presencia de palabras en el ER

Elementos textológicamente importantes

Enumeraremos todas las diferencias encontradas en el uso en el ER de palabras textológicamente importantes frente a su ausencia en alguno de los textos comparados:

•Mt.X,8

ER (16,11) болацаа ицѣлите и мрътвыа въскрѣшаите. прокаженыа очицааите бѣси изгоните. тоуне приасте тѣне же и дадите

EO (240b) болацааа цѣлите прокаженыаа очицааите бѣсы изгоните тѣне приасте. тѣне же дадите

Ev.Ar. (137b) болацааа ицѣлите. и мрътвыаа въскрѣшаите. прокаженыаа очицааите. бѣсы изгоните. тоуне приасте. тоуне же и дадите

Ev.Mst. (174в) болацаааа цѣлите мрътвыааа въскрѣшаите прокаженыааа очицааите. бѣсы изгоните. тоунѣ же и дадите

•M.V,25

ER (2a,6) и жена етера сѣщи въ точение крѣви. лѣтъ двѣ на десѣте.

EO (243b) и жена нѣкаа сѣщи въ точении крѣвии. лѣтъ вѣ.

Ev.Ar. (138b) и жена етера. въ точении. крѣве. лѣ(т) . вѣ.

Ev.Mst. (176в) и жена нѣкааа соуци въ течении крѣви лѣтъ. вѣ.

•M.V,26

ER (2a,9) и много приимѣши. ѿ много врачѣ. издавѣши все свое имѣние. и ни едино пользѣ обрѣтъши. нѣ паче въ горе пришьдѣши.

EO (243b) и много пострадавѣши. отъ много врачевѣ. и иждивѣши свое все. и ни единоюа же пользаа обрѣтъши. нѣ паче въ горе въпадѣши.

Ev.Ar. (138b) и много пострадавѣши. ѿ много врачевѣ. и иждивѣши все свои имѣнии. и ни единоюа же пользы обрѣтъши.

Ev.Mst. (176в) и много пострадавъши. отъ многоъ врачейъ и раздаавъши все имѣникъ своихъ. и никою же пользы обрѣтъши нѣ паче въ горе въпадъши.

•M.V,27

ER (2a,14) слышавъши о иисѣ. пришьдъши въ народѣ съзаждѣ прикосноса ризахъ его.

EO (243b) слышавъши о иисѣ. пришьдъши въ народѣ съзади. прикоснѣ са ризѣ его.

Ev.Arh. (138b) слышавъши о исѣ. пришьдъши съзади прикосноу са ризѣ его.

Ev.Mst. (176в) слышавъши же ѡ исоусѣ. пришьдъши въ народѣ съзажда прикосноу са ризѣ его.

•M.IX,35

ER (3a,18) и сѣдъ призъва оба на десѣте и гла имъ. иже хоцетъ старѣи быти. да бждетъ всѣхъ мънии. и всѣмъ слоуга.

EO (248c) и сѣдъ призъва оба на десѣте. и гла имъ аще кто хоцетъ старѣи быти. да бждетъ всѣхъ мънии. и всѣмъ слоуга

Ev.Arh. (140b) и сѣдъ пригласи. вѣ. гла имъ. аще кто хоцетъ стареи быти. да боудетъ всѣхъ. и всѣмъ слоуга.

Ev.Mst. (178в) и сѣдъ призъва оба на десѣте и гла имъ. аще кто хоцетъ старѣи быти да боудетъ всѣхъ мънии и всѣмъ слоуга.

•M.IX,37

ER (3б,5) иже аще единого таковыихъ. отрочѣтъ прииметъ въ имѣ мое мѣ приемлетъ. иже мѣ прииметъ не мене приемлетъ нѣ посылавъшааго мѣ.

EO (248d) иже аще едино таковыихъ отрочѣтъ прииметъ. въ имѣ мое. мѣ прииметъ и иже мене прииметъ. не мене приемлетъ. нѣ посылавъшааго мѣ

Ev.Arh. (140b) иже аще єдино҃го таковыихъ отрочать прииметь. въ имѧ мое. мѧ приємлеть. не мене приємлеть нѣ пославѣшааго мѧ.

Ev.Mst. (178в) иже аще єдино отъ таковыихъ отрочать прииметь въ имѧ мое мене прииметь. иже аще мене приємлеть не мене приємлеть нѣ пославѣшааго мѧ.

•Mt.IX,38

ER (3б,11) и ѿвѣща емоу. на нѣ гла. оучителю видѣхомъ нѣкого именимъ твоимъ. изгонѧща бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу. ако не ходитъ по насъ.

EO (248d) отъвѣща емоу иоанъ гла оучителю. видѣхомъ нѣкого. именимъ твоимъ изгонѧща бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу

Ev.Arh. (140b) ѿвѣща емоу іванъ гла. оучителю. видѣхомъ нѣкого. именимъ твоимъ изгонѧща бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу. ако не послѣдова насъ.

Ev.Mst. (178г) отъвѣща же емоу іванъ гла. оучителю. видѣхомъ нѣкого именимъ твоимъ изгонѧща бѣсы. иже не ходитъ въ слѣдъ насъ.

•Mt.I,1

ER (3в,16) книги рожьства іу хва. сна двдва. сна аврамлѧ.

EO (246b) кнѣги рожьства іу хва. сна давыдова. сна авраамла

Ev.Arh. (141a) книги ржства іс хва. сна авраамова.

Ev.Mst. (179в) книги рожьства іс хва. сна двдва. сна авраамлѧ.

•Mt.I,4

ER (3г,5) араамъ же роди аминадава. аминадавъ же роди наасона. наасонъ же роди. соломона. солмонъ же роди.

EO (246с) араамъ же. роди аминадава аминадавъ же. роди наасона наасонъ же. роди салмона салмонъ же. роди

Ev.Arh. (141b) иѡрамъ же роди. аминадама. аминадамъ же роди. наасона. наасонъ же роди.

Ev.Mst. (179в) арамы же роди аминадава. аминадавъ же роди насона. насонъ же роди салмона. 5. салмонъ же роди

•Mt.I,9

ER (3г,20) озиѡ. же роди иоаѡ(а)ма. иоаѡамъ. же роди ахаза
ахазъ же роди езекиѡ.

EO (246d) озиѡ же. роди иоаѡама иоаѡамъ же. роди езекиѡѡ

Ev.Arh. (141b) озиѡ же роди иоаѡама. иоаѡамъ же роди езекию.

Ev.Mst. (179в) озиѡ же роди иѡаѡама. Иоаѡамъ. же роди ахаза.
ахазъ же роди иѡезекию.

•L.II,2

ER (4г,14) се наѡание пръвое бы(с). владоуѡиѡ ѡуриѡѡ куриниѡ.

EO (249с) се написаниѡ. пръвоѡе бысть. владоуѡѡѡ суриѡѡѡ
куруниѡѡ

Ev.Arh. (143a) се же написаниѡ. пръвоѡе бы(с). владоуѡѡ. куриниѡ.

Ev.Mst. (180б) се написаниѡ пръвоѡе бысть владоуѡѡ суриѡѡѡ куринѡѡѡ.

•L.II,17

ER (5в,11) видѡвѡше же съказаша. о глаголѡѡ. гланѡѡмъ имъ отрѡчѡти
семъ.

EO (250d) видѡвѡше же. съказашѡ о глѡѡ. гланѡѡемъ. о отрѡчѡти семъ

Ev.Arh. (144a) и видѡвѡшеи же. съказаша о гланѡѡмъ имъ отрѡчатѡѡ
семъ.

Ev.Mst. (180г) видѡвѡше же съказаша о глѡѡ гланѡѡмъ имъ ѡ отрѡчѡти
семъ.

•L.II,20

ER (5в,20) и възвратишасѡ пастыри. слаѡѡѡѡ и хвалѡѡѡѡ ба. о всѡѡѡѡѡ
ѡже слышаша и видѡѡша. ѡко же глаѡѡо бысть къ нимъ:- кѡ

ER (8г,18) и егда наплънишасѧ осмь днии да обрѣжжѣть отрочѧ. и нарекоша имѧ емоу іс. наречено англмь. прѣже даже не зачатъсѧ въ чревѣ.

EO (256b) и ѡгда наплъни сѧ осмь днии. да и обрѣжжѣть. на речено бысть имѧ емоу іис. нареченое отъ ангела прѣжде даже не зачатъ сѧ въ чрѣвѣ

Ev.Arh. (148a) и ѡгда испълниша сѧ .и. днии. да обрѣжжѣють. и нарекоша имѧ емоу іс. нареченое англмь прѣже даже не зачатъ сѧ въ чревѣ.

Ev.Mst. (182г) і ѡгда испълниша сѧ осмь днии да обрѣжжѣють отроча. и наречено бысть имѧ емоу ісѣ. нареченое отъ ангела прѣжде даже не зачатъ сѧ въ чревѣ.

•L.II,42

ER (9a,13) и егда бысть іс ѡ ів: лѣтѣ. въ(с)ходѧщемь и(мь) въ ерслмь. по обычѧжъ праздъника.

EO (256c) и ѡгда бысть двѡю на десѧте лѣтоу. въсходѧщемь имь въ ерслмь по обычаю праздъника.

Ev.Arh. (148a) и ѡгда бы(с). ві. лѣтѣ. въсходѧщемь имь въ иерс(л)мь. по обычаю праздъника.

Ev.Mst. (182г) и ѡгда бысть двою на десѧте лѣтоу. въсходѧщемь имь въ іер(о)слмь по обычаю праздъника.

•Mt.III,4

ER (9г,15) ть же иань. имѣаше ризоу своѧ влась вельблжжѣ. и поась оуснѧнь о чреслѣхъ своихъ. и ѡдъ же его бѣ медь дивии.

EO (254b) самъ же иоань. имѣаше ризѧ своѧ. отъ влась вельблжждѣ. и поась оусниань. о чрѣслѣхъ своихъ ѣдъ же ѡего бѣ акридѣ. и медь дивии.

Ev.Arh. (149a) самъ же иванъ. имаше ризоу ѿ власть вельблужь. и поясъ оуснианъ о чреслѣхъ его. ѣдъ же его проузи и медъ дивии.

Ev.Mst. (1846) самъ же иванъ имаше одѣникъ своѣ отъ власть вельблужь. и поясъ оуснианъ о чреслѣхъ своихъ. ядъ же его бѣааше абрѣдикъ и медъ дивии.

•Mt.III,6

ER (10a,4) и крыщахоуся въ рѣцѣ иерданѣ. ѿ него. исповѣдающе грѣхы свое

EO (254c) и крыщаахъ сѧ въ ерданьсцѣи рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы свои

Ev.Arh. (149b) и крстахоу сѧ ѿ него. въ иерданѣ. исповѣдающе грѣхы своя

Ev.Mst. (1846) и крыщаахоуся вси въ иорданѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своя

•L.III,16

ER (11b,7) ѿвѣщаваше имъ на нь въсѣмь гла. азъ оубо водою крыщою вы. градеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмь достоинь отрѣшати. ремени сапогъ его. ть вы крестить дхмь стмь. и огньмь.

EO (259b) отъвѣщаваш иоанъ. въсѣмь гла. азъ оубо водою крыщаю вы градеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмь достоинь. отрѣшати ремени сапогъ его ть крестить вы. дхмь стымь и огньмь

Ev.Arh. (152a) ѿвѣща же имъ иванъ. гла. азъ оубо крыщаю вы водою. идетъ же крѣплии мене. емоуже нѣсмь достоинь ѿрѣшати ремени сапогоу его. ть вы крестить дхмь стымь и огньмь.

Ev.Mst. (185b) отъвѣщаваше же иванъ въсѣмь гла. азъ оубо водою крыщаю вы. градеть же крѣплии мене емоу же нѣсмь достоинь отрѣшати възвоузы сапогомъ его. ть вы крестить дхмь стымь и огньмь.

•L.III,17

ER (11в,16) емоу же лопата въ роуцѣ его. и потребить гоумно свое. и събереть пшеницѣ въ житъницѣ своѣ. а пл(а)вы съжъжеть огньмь негасимымь.

EO (259с) юмоу же лопата въ рѣцѣ юго. и потрѣбить гоумно свое и събереть пшеницѣ. въ житъницѣ своѣ. а плѣвы съжежеть огньмь негасимымь

Ev.Ar.h. (152a) юмоу же лопата въ роуцѣ юго. и потребить гоумно свое. и събереть пшеницю свою. а плевьы съжъжеть огньмь негасимымь.

Ev.Mst. (185г) юму же лопата въ роукоу юго и потребить гоумно своѣ. и събереть пшеницю въ житъницю свою а плѣвы съжъжеть огньмь негашюциимь.

•I.I,34

ER (12в,10) и азъ видѣхъ и съвѣдѣтельствовахъ. ако съ есть снъ бжии

EO (261a) и азъ видѣхъ и съвѣдѣтельствовахъ. яко съ юсть сынъ бжии

Ev.Ar.h. (153b) и съвѣдѣтельствовахъ. яко съ юсть снъ бжии

Ev.Mst. (186б) и азъ видѣхъ и съвѣдѣтельствовахъ

•Mt.IV,13

ER (13б,6) и оставль въ назарефъ. пришъдъ въселисѣ въ капернаоумь. въ поморие въ прѣдѣлѣхъ вавулонихъ. и нефалимихъ.

EO (262b) и оставль назарефъ. пришъдъ въсели сѣ въ капернаоумь. въ поморие. въ прѣдѣлѣхъ завулонихъ и нефалимнихъ

Ev.Ar.h. (154b) оставивъ назарефъ. пришъдъ въ капернаоумь. поморие прѣдѣлѣхъ. завлонихъ. и невѣалимнихъ.

Ev.Mst. (186г) и оставль назарефъ. пришъдъ въсели сѣ въ капернаоумь. въ поморие въ прѣдѣлѣхъ завулонихъ и нефалтмнихъ.

•Mt.IV,14

ER (136,11) да събждетьсѧ ре(ч)ное исаиємь прр(к)мь гльщемь.

EO (262b) да събждеть сѧ реченою. исаиємь прокъмь гльщемь

Ev.Ar.h. (154b) да събоудеть сѧ реченою исаиємь пр(о)ркмь.

Ev.Mst. (187a) да събоудет сѧ реченою ісаикъмь пророкъмь глющъмь.

•L.II,34

ER (156,1) и блгви ѧ съмьонь. и рече къ мрии мтри его. се лежить въ нападение. и въскръсение многъмь въ изли. и въ знамение прѣкты глемо.

EO (265a) и блг(о)слови ја сумеонь и рече къ марии. матери ѧго се лежить съ нападение и на въстание мьногомь въ изли и въ знамение прѣрочьно

Ev.Ar.h. (156b) и блгослови ја семеонь и рече и къ мрии мтри ѧго. се съ лежить на падение. и на въставление мьногомь въ изли. и въ знамение въ прекы глемо.

Ev.Mst. (190a) и благослови ја сумешнь. и рече къ марии матери ѧго се съ лежить на падение и на въстание мьногымь въ изли. и въ знамениѧ прерочьно глемо.

•L.II,36

ER (156,12) и бѣ ана пррчца. дъщи фаноуилева. ѿ племени асирова. си заматерѣвъши въ дньхъ мнзѣхъ. живъши съ моужьмь семь лѣтъ ѿ дѣвства своего.

EO (265b) и бѣ ана пр(о)рчица. дъщи фаноуилова. отъ колѣна асирова си заматерѣвъши въ дньхъ мнзѣхъ живъши съ мжемь .3. лѣтъ отъ дѣвства своего

Ev.Ar.h. (157a) и бѣ анна пророчица. дъщи фаноуилева. си заматерѣвъши. въ дньхъ мнзѣхъ. живъши съ моужьмь .3. лѣ(т) ѿ двѣства своего.

Ev.Mst. (190б) и бѣ анна пророчица дъщи фаноуилева отъ колена асурова си заматерѣвъши въ днѣхъ мнозѣхъ. живѣши съ моужьмъ .3. лѣтъ отъ двѣства своѣго.

•Mt.XX,6

ER (16г,8) въ единоюж же на десѣте годинж. гшѣдь обрѣте дроугъѣ празднѣ. и гла имь. что стоите съде въсь днѣ праздни.

EO (268b) въ ѣдинжѣж же на десѣте годинж ишѣдь. обрѣте дроугъѣ стояща празднѣ и гла имь чѣто съде стоите въсь днѣ праздни

Ev.Arh. (159a) и въ ѣдиноюю на десѣте годинию ишѣдь сътвори тако. ѡбрѣ дроугъѣ празднѣ и гла имь. что съде стоите въсь днѣ праздни.

Ev.Mst. (193б) въ ѣдиноюю же на десѣте годинию ишѣдь обрѣте дроугъѣ стояща и гла имь. что съде стоите въсь днѣ праздни.

•L.II,39

ER (15в,10) ѡко съконьчаша сѣ въсѣ. еже по законоу гнж възвратишасѣ въ галилѣж. въ градъ свои назарефъ.

EO (265с) и ѡко съконьчаша сѣ въса. по законоу гню. възвратишѣ сѣ въ градъ свои назарефъ

Ev.Arh. (157a) и ѡкоже съконьчаша сѣ всѣ по законоу гню. и възвратишѣ сѣ въ галилею. въ градъ свои. назарефъ

Ev.Mst. (190б) и ѡко съконьчаша сѣ въсѣ по законоу гню. възвратишѣ сѣ въ галилею въ градъ свои назарефъ.

•Mt.XI,2

ER (15г,12) слѣшавъ ианъ въ жзилищи дѣла іс хва. пославъ два ѡ оученикъ его

EO (266с) слѣшавъ иоанъ въ жзилищи. дѣла хва. пославъ оученикы своими.

Ev.Ar. (157b) слышавъ іѡнъ. въ оузилицѣ дѣла хва. и посылѣ два предъ оученикы своими.

Ev.Mst. (192a) слышавъ іѡанъ въ тѣмници дѣла хва. посылѣ два отъ оученикъ своихъ

•Mt.XI,7

ER (16a,7) тѣмъ же исходѣщемъ начѣ іс глти. народомъ. о ианѣ. чѣсо видѣтъ изидосте. въ поустыноу. трѣсть ли вѣтрѣмъ колѣблемъ.

EO (267a) тѣмъ же исходѣщемъ. начѣтъ иіс. глати народомъ о иоанѣ чѣсо видѣтъ изидосте въ поустыниѣ трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемъ

Ev.Ar. (158a) тѣма же исходѣщема начѣтъ іс глти иѡанѣ. что изидосте видѣтъ въ поустыню. трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемъ.

Ev.Mst. (192б) тѣма же отъходѣщема. начѣ шѣ глати народомъ ѡ іѡанѣ. чѣсо изидосте въ поустыню видѣтъ трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемъ.

Sintetizaremos los datos obtenidos en la siguiente tabla.

Signos convencionales:

- ausencia de ejemplo
- presencia de palabra
- ausencia de palabra

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.	Ev.Mst.
Mt.X,8	■	-	■	□
M.V, 25	■	■	□	■
M.V,26	■	□	■	■
	■	■	□	■
M.V,27	■	■	□	■
M.IX,35	■	■	□	■
M.IX,37	■	■	□	■
M.IX,38	■	■	■	□
Mt.I,1	■	■	□	■

Mt.I,4	■	■	□	■
Mt.I,9	■	□	□	■
L.II,2	■	■	□	■
L.II,17	■	■	□	■
L.II,20	■	□	□	□
Mt.II,15	■	□	■	□
Mt.II,16	■	■	□	-
	■	■	□	-
L.II,21	■	□	□	■
L.II,42	■	□	□	□
Mt.III,4	■	■	□	■
Mt.III,6	■	■	□	□
L.III,17	■	■	□	■
I.I,34	■	■	■	□
Mt.IV,13	■	■	□	■
Mt.IV,14	■	■	□	■
L.II,34	■	□	■	■
L.II,36	■	■	□	■
L.II,39	■	□	■	■
Mt.XI,2	■	□	□	□
	■	□	■	■
Mt.XI,7	■	□	■	■
Mt.XX,6	■	■	■	□
■	32	20	10	21
□	0	11	12	9

En total el ER se contrapone por la presencia de una palabra significativa a otros mesiatseslovs en 3 ocasiones: L.II,20, L.II,42, Mt.XI,2.

EO se contrapone a otros mesiatseslovs 5 veces: M.V,26, L.II,34, L.II,39, Mt.XI,2, Mt.XI,7

Ev.Ar. se contrapone a otros mesiatseslovs 12 veces: M.V,25, M.V,26, M.V,27, M.IX,35, M.IX,37, Mt.I,1, Mt.I,4, L.II,2, L.II,17, Mt.IV,13, Mt.IV,14, L.II,36.

Ev.Mst. se contrapone a otros mesiatseslovs 2 veces: M.IX,38, I.I,34. Como se puede deducir de estas cifras, el ER tiene muy pocas palabras que se sitúen en una posición donde no se usan en otros mesiatseslovs, dos de ellos son iguales (la palabra ic):

•Mt.XI,2

ER (15г,12) слышавъ иань въ жилищи дѣла ic хва. пославъ два ѿ оученикъ его

EO (266с) слышавъ иоанъ въ жилищи. дѣла хва. посылавъ оученики своими.

Ev.Ar. (157b) слышавъ iwnъ. въ оузилищи дѣла хва. и посла два предъ оученики своими.

Ev.Mst. (192a) слышавъ iwanъ въ тьмьници дѣла хва. посла два отъ оученикъ своихъ

•L.II,42

ER (9a,13) и егда бысть ic ѿ iв: лѣтѣ. въ(с)ходящемъ и(мь) въ ерслмь. по обычаю праздника.

EO (256с) и егда бысть двою на десѣте лѣтоу. въсходящемъ имъ въ ерслмь по обычаю праздника.

Ev.Ar. (148a) и егда бы(с). вi. лѣтѣ. въсходящемъ имъ въ иерс(л)мь. по обычаю праздника.

Ev.Mst. (182г) и егда бысть двою на десѣте лѣтоу. въсходящемъ имъ въ iер(о)слмь по обычаю праздника.

Un ejemplo más (L.II,20), que textológicamente no tiene una relación directa con las lecturas, sino que sirve como marca textológica del escribano que era libre de poner o no slova para significar el fin o principio de la lectura. Recogemos este caso de diferencias porque en otros evangelios en estos fragmentos de mesiatseslov ejemplos similares no se encuentran, y en el contexto de L.II,20 de diciembre la palabra кц del ER sirve como un indicio textológico que no está reflejado en otros mesyatseslovs, precisamente la presencia en el ER después de L.II,20 de diciembre de la lectura L.II,21-40:

•L.II,20

ER (5в,20) и възвратишасѧ пастыри. слаѡце и хвалаѡце ба. о вѣсѣхъ ѡже слышаша и видѣша. ѡко же глагола бысть къ нимъ:- кц

EO (251a) и възвратишѧ сѧ пастоуси. слаѡце. и хвалаѡце ба. о вѣсѣхъ ѡже слышашѧ и видѣшѧ. ѡкоже глагола бысть къ нимъ

Ev.Arh. (144b) и възвратиша сѧ пастыри. слаѡце и хвалаѡце ба. о вѣсѣхъ. ѡже слышаша и видѣша. ѡкоже глагола бысть къ нимъ

Ev.Mst. (180г-181a) и възвратиша сѧ пастусі слаѡце и хвалаѡце ба о вѣсѣхъ ѡже слышаша и видѣша. и ѡкоже глагола бысть к нимъ.

Presencia de elementos secundarios en el ER

Como en casos anteriores, proponemos aquí todos los ejemplos encontrados de este tipo:

•M.IX,41

ER (3в,4) иже бо аще напоить вы чашѣ воды въ имѣ мое. ѡко хсѡви есте. амнь глѡу вамъ. не погѡубить мѣзды своеѣ.

EO (249a) иже бо аще напоить вы. чашѣ воды. въ имѣ ѡко хви есте амин. глѣж вамъ не погѡубить мѣзды своеѣѧ

Ev.Arh. (141a) иже бо аще напоить вы чашю воды. въ имѣ. ѡко крстыанъ есте. амнь. глѡу вамъ. не погѡубить мѣзды своеѣѧ.

Ev.Mst. (178г) иже бо аще напоить вы чашю воды въ имѣ моје яко христосови ксте. право глѹ вамъ. не погоубить мѣзды своѣѣ.

•L.II,17

ER (5в,11) видѣвъше же съказаша. о глаголѣ. гланѣмъ имъ отрочѣти семь.

EO (250d) видѣвъше же. съказашѣ о глѣ. гланѣмъ. о отрочѣти семь

Ev.Arh. (144a) и видѣвъшеи же. съказаша о гланѣмъ имъ отрочѣтъ семь.

Ev.Mst. (180г) видѣвъше же съказаша о глѣ гланѣмъ имъ ѿ отрочати семь.

•Mt.II,4

ER (7a,4) и събра всѣ архиерѣѣ. и кнѣжѣникѣ людѣскѣ. въпрашаше ѣ. кѣде хс рааждаетьсѣ.

EO (251c) и събравъ. всѣ архиерѣѣ и кнѣжѣникѣ людѣскѣѣ. въпрашааше ѣ. кѣде хс рааждаеть сѣ.

Ev.Arh. (145a) и събравъ архиереа и кнѣжѣникѣ людѣскѣѣ. въпрашаше ѣ. кѣде хс рааждаеть сѣ.

Ev.Mst. (181a) и събравъ всѣ старѣѣшины жѣрьчѣскѣ и кнѣжѣникѣ людѣскѣѣ. въпрашааше отъ нихъ. кѣде хс рааждаеть сѣ.

•Mt.II,8

ER (76,2) и пославъ ѣ въ вифлеомъ. рече шѣдѣше и извѣстѣно испытѣайте. о отрочѣти. кѣгда же обрѣщете и. възвѣстите ми да и азъ шѣдѣ поклонѣсѣсѣ емоу.

EO (251d) и пославъ въ вифлеомъ рече шѣдѣше испытѣайте извѣстѣно о отрочѣте кѣгда же обрѣщете. повѣдите ми да и азъ шѣдѣ поклонѣсѣ сѣ емоу

Ev.Arh. (145a) и посълавъ я въ виѡлеомъ рече. шьдъше испътаите. извѣстно о отроцати. ꙗгдаже обрѡщете възвѣстите ми. да и азъ шьдъ поклоню сѧ ямоу.

Ev.Mst. (181б) и пославъ въ виѡлеомъ рече шьдъше извѣстно испътаите ѡ отроцати. иде же аще обрѡщете възвѣстите ми да и азъ шьдъ поклоню сѧ ямоу.

•Mt.II,13

ER (7в,17) ошьдъшемъ влъхвомъ. се англъ гнь. въ сьнѣ явися иосифови гла. въставъ поими отроцѧ и мтръ его. и жи въ егупть. и бѣди тѣ донь(де) же ти рекоу. хочеть бо ирод(ь) искати отроцѧте. да погѣбити е.

EO (252d) ошьдъшемъ же влъхвомъ. се англъ гнь. въ сьнѣ яви сѧ иосифоу гла въставъ. поими отроцѧ. и матеръ яго. и бѣжи въ егупть и бѣди тоу. дондеже ти рекѣ хочеть бо иродъ искати отроцѧте. да погоубить я

Ev.Arh. (146a) ошьдъшемъ влъхвомъ. се англъ гнь. въ сьнѣ яви сѧ иосифоу гла. въставъ поими отроца и мтръ яго. и бѣжи въ егупть. и боуди тоу. дондеже ти рекоу. хочеть бо иродъ искати отроцѧте. да погоубить.

Ev.Mst. (181в) ошьдъшемъ влъхвомъ. се англъ гнь въ сьнѣ яви сѧ иосифоу гла. въстани поими отроца и мтръ яго и бѣжи въ егуптью и боуди тоу дондеже рекоу ти. хочеть бо иродъ искати отроцѧте да погоубить я.

•Mt.XII,18

ER (8в,2) се отрокъ мой его же изволихъ. възлоублены мои. на нь же благоизволи дша моя. положѣ дхъ мой. и на немъ. и сѣдъ языкомъ възвѣститъ.

EO (245d) се отрокъ мои ѡгоже изволихъ възлюблены мои. на нь же благоволи дша моя положж дхъ мои на нѣмь. и сждь ѡзъкомъ възвѣститъ

Ev.Arh. (147a) се отрокъ мои ѡгоже изволихъ. възлюбленыи. на ньже блгоизволи дша моя. положю дхъ мои на нѣмь. и соудъ ѡзъкомъ възвѣститъ.

Ev.Mst. (182a) се ѡтрокъ мои ѡго же изволихъ. възлюбленыи мои на нь же блгоизволи дша моя. положю дхъ мои на немь и соудъ странамъ възвѣститъ.

•L.II,43

ER (9a,16) и коньчавъшемъ имь дни. възвращащемьсѧ имь. оста іс отрокъ въ ерслмѣ. и не разоумѣ иосифъ и мати его.

EO (256d) и коньчавъшемъ дъни. възвращащемь же сѧ имь. оста отрокъ въ иерслмѣ и не чоу иосифъ. и мати ѡго

Ev.Arh. (148a) и коньчавъшемъ дни. възвращающемь сѧ имь. оста отрокъ іс въ иерслмѣ. и не чюста родителя ѡго.

Ev.Mst. (182г) и съконьчавъшемъ дъни. възвращающемь сѧ имь оста іс отрокъ въ іер(о)слмѣ. и не разоумѣ иѡсифъ и мти ѡго.

•Mt.III,4

ER (9г,15) ть же иань. имѣаше ризоу своѧ влась вельблжжъ. и поѧсь оуснѧнь о чреслѣхъ своихъ. и ѡдъ же его бѣ медь дивии.

EO (254b) самъ же иоанъ. имѣаше риж своѧ. отъ влась вельбжждъ. и поѧсь оусниѧнь. о чрѣслѣхъ своихъ ѣдъ же ѡго бѣ акридъ. и медь дивии.

Ev.Arh. (149a) самъ же иѡанъ. имѣаше ризоу ѿ влась вельблоужъ. и поѧсь оусниѧнь о чреслѣхъ ѡго. ѣдъ же ѡго проузи и медь дивии.

Ev.Mst. (184б) самъ же иванъ имаше одѣникъ своѣ отъ власть вельблужь. и поясъ оуснианъ о чреслѣхъ своихъ. ядъ же кто бѣаше абрѣдикъ и медъ дивии.

•Mt.III,5

ER (9г,20) тѣгда исхожаше къ нему. всѣ ерлмь. и всѣхъ иудѣхъ. и всѣхъ страна ерданьскаѣ.

EO (254с) тогда исхождаше къ нему. иерслмь. и вса иоудеа. и вса страна иерданьскаѣ.

Ev.Arh. (149а) тѣгда исхожаше къ нему въ иер(с)лмь и всѣхъ иудеѣхъ. и всѣхъ страна иерданьскаѣ.

Ev.Mst. (184б) тѣгда исхожааше къ нему иер(о)слмь и всѣхъ иоудѣхъ и всѣхъ страна иерданьскаѣ.

•M.I,5

ER (10б,4) и похажаше къ нему всѣхъ жидовьскаѣ страна. и иерслмлѣне и крѣщахоу сѣхъ всѣхъ. въ ерданьстѣхъ рѣцѣхъ ѿ него. исповѣдающе грѣхѣхъ свое.

EO (255с) исхождаше же къ нему всѣхъ иоудеиска страна. и иерслмлѣне. и крѣщаахъ сѣхъ всѣхъ въ иерданьстѣхъ рѣцѣхъ отъ него исповѣдающе грѣхѣхъ своѣхъ.

Ev.Arh. (150а) и исходѣаше къ нему всѣхъ иоудеиска страна. и иерслмлѣне. крѣщахоу всѣхъ въ иердань(с)стѣхъ рѣцѣхъ ѿ него. исповѣдающе грѣхѣхъ своѣхъ.

Ev.Mst. (184г) и исхожааше къ нему жидовьскаѣ страна и иер(о)слмлѣне. и крѣщаахоу сѣхъ въ иерданьстѣхъ рѣцѣхъ отъ него исповѣдающе грѣхѣхъ своѣхъ.

•L.III,15

ER (11в,2) чѣхъ же (лу)дѣхъ. и помышлѣхъ всѣхъ. въ срѣдцѣхъ своѣхъ. о ианѣ. еда есть хс.

EO (259b) чаѣщемъ же людѣмъ. и помышлѣѣщемъ въ срѣдцихъ своихъ о иоанѣ. еда тѣ ѣсть хсѣ

Ev.Arh. (152a) чающемъ же людѣмъ. и помышляющемъ всѣмъ. въ ср(д)цхъ ѡ иванѣ. еда тѣ ѣсть хсѣ

Ev.Mst. (185в) чающемъ же и помышляющемъ всѣмъ людѣмъ въ срѣдцихъ своихъ ѡ иоанѣ ѣда тѣ ѣсть хсѣ.

•L.III,16

ER (11в,7) Ѡвѣщаваше имъ на нѣ всѣмъ гл҃а. азъ оубо водою крѣщу вы. г҃адеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмъ достоинъ отрѣшати. ремени сапогъ его. тѣ вы крѣстити дхмъ стмъ. и огньмъ.

EO (259b) отвѣщаваш иоанъ. всѣмъ гл҃а. азъ оубо водою крѣщу вы г҃адеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмъ достоинъ. отрѣшати ремени сапогъ его тѣ крѣстити вы. дхмъ стымъ и огньмъ

Ev.Arh. (152a) Ѡвѣща же имъ ивнъ. гл҃а. азъ оубо крѣщу вы водою. идеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмъ достоинъ Ѡрѣшати ремени сапогоу его. тѣ вы крѣстити дхмъ стымъ и ѡгньмъ.

Ev.Mst. (185в) отвѣщаваше же иванъ всѣмъ гл҃а. азъ оубо водою крѣщу вы. г҃адеть же крѣплии мене емоу же нѣсмъ достоинъ отрѣшати възвоузы сапогомъ его. тѣ вы крѣстити дхмъ стымъ и огньмъ.

•Mt.IV,8

ER (13a,6) пакы поѣтъ и дѣволъ на гороу вѣсоку зѣло. и показа емоу всѣ црства всего мира. и славоу ихъ

EO (261d) пакы поѣтъ и диаволь на горю вѣсокю зѣло. и показа емоу всѣ црствиа всего мира. и славу ихъ.

Ev.Arh. (154a) пакы поѣты и диаволь. на гороу вѣсокоу зѣло. и показа емоу всѣ црствиа мира и славоу ихъ.

Ev.Mst. (186г) пакты поаты и диаволь на гороу вѣсоку зѣло. и показа емоу всѧ ц(с)рства всего мира и славѧ ихъ

•Mt.IV,9

ER (13a,10) и рече емоу. всѧ си тебѣ. дамъ аще падъ поклониши ми сѧ.

EO (262a) и рече емоу всѧ си дамъ тебѣ. аще падъ поклониши ми сѧ

Ev.Arth. (154a) и рече емоу всѧ си дамъ тебе. аще падъ поклониши сѧ.

Ev.Mst. (186г) и гла емоу. си всѧ тебе дамъ аще падъ поклониши ми сѧ.

•Mt.V,1

ER (14a,12) оузърѣвъ же народы възиде на гороу. и сѣдѣшѧ емоу пристоупиша къ нему оученици его.

EO -

Ev.Arth. -

Ev.Mst. (188б) оузърѣвъ же народы възиде на гороу. и яко сѣде пристоупиша к нему оученици его.

•Mt.XX,4

ER (16г,1) и тѣмъ рече. идѣте и вы въ виноградъ мои. и еже бѣдетъ по правдѣ дамъ вамъ.

EO (268a) и тѣмъ рече идѣте и вы въ виноградъ мои и еже бѣдетъ правда дамъ вамъ

Ev.Arth. (159a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои. иже бѣдетъ правда въдамъ вамъ.

Ev.Mst. (193a) и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои и еже боудеть правда дамъ вамъ.

•Mt.II,16

ER (7г,15) тогда иродъ видѣвъ яко пороуганъ бѣ(с) ѿ влѣхвъ. разгнѣвався зѣло. и пославъ изби всѧ младенца сѧща въ

вифлеомѣ. и въ вѣсѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ двѣохъ лѣтѣхъ и ныже по времени. еже испыта ѿ влхвъ.

EO (253a) тогда иродъ. видѣвъ яко поруганъ бысть отъ влхвъ. разгнѣва сѧ зѣло и посълавъ. изби вѣсѣ отроки сущаѧ въ вифлеомѣ. и въ вѣсѣхъ прѣдѣлѣхъ еѧ. отъ двѣохъ лѣтоу. и ниже по врѣмени еже испыта отъ влхвъ

Ev.Ar. (146a) тгда иродъ яко яко поруганъ бы(с). ѿ влхвъ. разгнѣва сѧ зѣло. и посълавъ изби отроки соущаѧ въ вифлеомѣ. и въ вѣсѣхъ прѣдѣлѣхъ еѧ. и ѿ двою лѣтоу еже испыта ѿ влхвъ.

Mst.Ev. (181v) текст отсутствует

•I.I,34

ER (12v,10) и азъ видѣхъ и съвѣдѣтельствовахъ. яко съ есть снъ бжии
EO (261a) и азъ видѣхъ и съвѣдѣтельствовахъ. яко съ есть сынъ бжии

Ev.Ar. (153b) и съвѣдѣтельствовахъ. яко съ есть снъ бжии

Ev.Mst. (186b) и азъ видѣхъ и съвѣдѣтельствовахъ

Sintetizaremos los datos en la tabla.

Signos convencionales:

- ausencia de ejemplo

■ presencia de palabra

□ ausencia de palabra

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.	Ev.Mst.
M.IX,41	■	□	■	□
L.II,17	■	□	■	■
Mt.II,4	■	■	□	■
Mt.II,8	■	□	■	□
	■	□	□	□
Mt.II,13	■	■	□	■
Mt.II,16	■	■	□	-
Mt.XII,18	■	■	□	■

L.II,43	■	□	□	□
	■	□	■	■
Mt.III,4	■	■	□	■
Mt.III,5	■	□	■	□
M.I,5	■	■	■	□
	■	■	■	□
L.III,15	■	□	■	■
	■	■	□	■
L.III,16	■	□	■	□
	■	■	□	■
I.I,34	■	■	□	■
Mt.IV,8	■	■	□	■
Mt.IV,9	■	■	□	■
Mt.V,1	■	-	-	□
Mt.XX,4	■	■	□	□
■	22	13	9	12
□	0	9	13	10

ER está contrapuesto a todos los demás textos 2 veces: Mt.II,8, L.II,43.

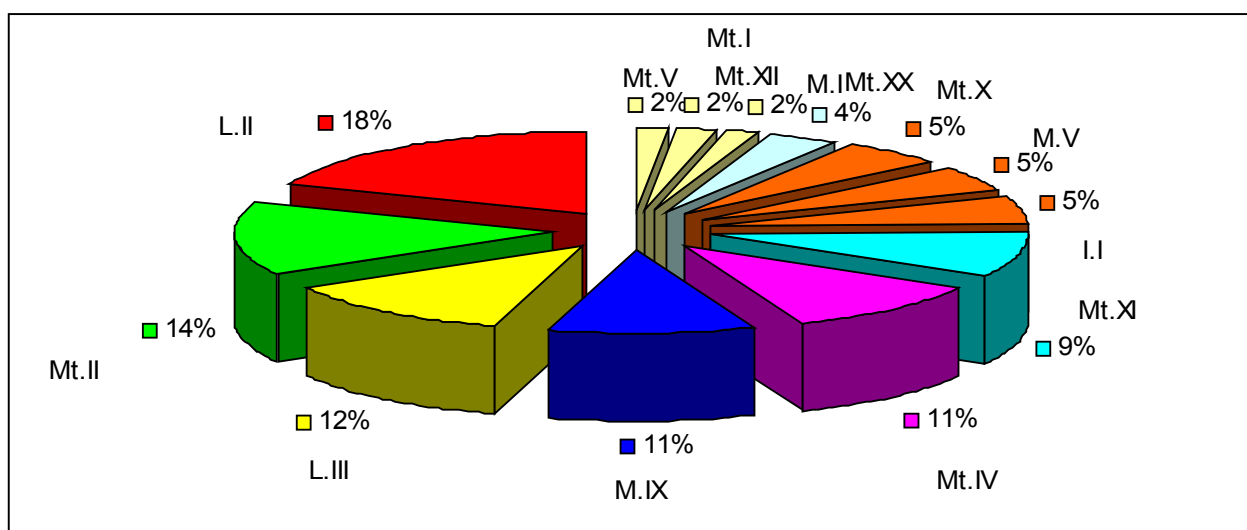
EO está contrapuesto a todos los demás textos 3 veces: L.II,17, L.II,43, L.III,15

Ev.Ar. se contrapone a todos los demás textos 9 veces: Mt.II,4, Mt.II,13, Mt.II,16, Mt.II,18, L.III,15, L.III,16, I.I,34, Mt.IV,8, Mt.IV,9.

Ev.Mst. está contrapuesto a todos los demás textos 2 veces: M.I,5 (2).

Se observa que el ER en relación cuantitativa de diferencias absolutas está próximo al EO y Ev. Mst.

De especial interés resulta la diferencia proporcional en la cantidad de palabras ausentes y presentes en el ER en contraposición a los demás mesiatseslovs: 19:2 consecutivamente (comparado con una proporción inversa en el Ev.Ar. 9:16). Este fenómeno puede indicar que el texto desde que fue copiado el ER fue más corto que el que está reflejado en el EO, Ev.Ar. y Ev.Mstm y, lo más probable, primario porque el hecho de una ausencia tan desproporcionada en la mayoría de palabras significativas no puede ser explicado como error del escribano (los datos lingüísticos certifican que el escribano es bastante atento en su relación con el texto a pesar de algunos lapsus). Resumiremos todos los datos obtenidos en este párrafo en un gráfico comparativo de diferencias cuantitativas, según lecturas:

Como se puede ver, entre las diferencias de nuevo destaca especialmente el Evangelio de Lucas: L.II (20 diferencias), Mt.II (13), L.III (11), M.IX (8), Mt.IV (7), Mt.XI (6), I.I (5), M.V (5), Mt.X (3), Mt.XX (3), Mt.I (3), M.I (2), Mt.V (1), Mt.XII (1). Si comparamos los gráficos de las pp. 6.1. y 6.2. se pueden observar qué lecturas, de las reflejadas en ellos, son absolutamente idénticas.

Si prestamos atención a todos los contextos observados en el p.6.1 y p.6.2, se puede apreciar que la ausencia o presencia de alguna palabra en el ER en contraposición a otros textos ocurre, principalmente, sólo en aquellas lecturas que se utilizan consecutivamente en los manuscritos en el mismo mes. En contextos que destacan al ER, las diferencias se encuentran sólo en Mt.III (6 veces) (en M.I - 1 vez, en Mt.V – 2 veces), comparar los datos de Mt.III:

p. 6.1.1. Mt.III,4 (EO, Ev.Ar.h., Ev.Mst.), M.I,3 (Ev.Ar.h.), Mt.V,10 (Ev.Mst.)

p.6.1.2. Mt.III,6 (Ev.Mst.), Mt.V,11 (Ev.Mst.)

p.6.2.1. Mt.III,4 (Ev.Ar.h.), Mt.III,6 (Ev.Ar.h., Ev.Mst.)

p.6.2.2. Mt.III,4 (Ev.Ar.h.), Mt.III,5 (EO, Ev.Mst.).

Las diferencias principales con el ER, observadas en p.6.1 y p.6.2, están en el Ev.Mst. y Ev.Ar.h. mientras el EO en el plano textual de presencia o ausencia de alguna palabra está cerca del ER. Resulta especialmente destacable que las diferencias principales ocurren en Mt.III,1-6 (6 ejemplos), no muy grande en su volumen, lo que posiblemente sugiere el gran número de redacciones que ha podido tener este texto antes de los manuscritos antiguo rusos que cotejamos.

6.3.El orden de palabras diferente en el ER

Los datos obtenidos a la hora de analizar el orden de palabras en mesiatseslovs pueden proporcionarnos una información muy importante. Estudiaremos todos los casos de estas diferencias en el ER, EO, Ev.Ar.h. y Ev.Mst.

•M.V,26

ER (2a,9) и много приимъши. ѿ много врачъ. издавъши всье свое имѣние. и ни едино пользѣ обрѣтъши. нь паче въ горе пришьдъши.

ЕО (243b) и много пострадавъши. отъ многоъ врачейъ. и иждивъши свое вьсе. и ни единоюѧ же польза обрѣтъши. нъ паче въ горе въпадъши.

Ev.Arh. (138b) и много пострадавъши. ꙗко многоъ врачейъ. и иждивъши все свои имѣнии. и ни единоюѧ же пользы обрѣтъши.

Ev.Mst. (176в) и много пострадавъши. отъ многоъ врачейъ и раздаавъши все имѣнии свои. и никоюѧ же пользы обрѣтъши нъ паче въ горе въпадъши.

•М.IX,33

ER (3a,10) прииде ис и оученици его. въ капернаоумь. и въ домоу въпрашааше. чьто на поути въ себѣ помы(ш)лясте.

ЕО (248b) приде ис. и оученици его. въ кпернаоумь и въ домоу бывъ. въпрашааше ѧ. чьто на пѣти помышлясте въ себѣ

Ev.Arh. (140a) въниде ис и оученици его въ капернаоумь. и въ домоу бывъ. въпрашааше ѧ. что на поути въ себе помышляете.

Ev.Mst. (178в) приде исъ и оученици его. въ капернаоумь. и въ домоу бывъ въпрашааше ѧ чьто на поути въ себѣ помышлясте.

•Mt.I,18

ER (46,12) иусо хво же рожьство. сиче бѣ обрученѣ бо бывъши. мри его мари иосифови. прѣже даже не сънѣстасѧ. обрѣтесѧ имоуци въ чревѣ. ꙗко дха ста.

ЕО (247c) исухво же рожьство. сиче бѣ обржченѣ бо бывъши матери его мари ижсифови. прѣжде даже не сънѣста сѧ. обрѣте сѧ имѣщи въ чрѣвѣ. отъ дха ста

Ev.Arh. (142b) и(с)у хво же ржство сиче бѣ. оброчени бо бывъши мтри его мрии иосифови. преже даже не сънѣста сѧ. обрѣте сѧ въ чревѣ имоуци ꙗко дха ста.

Ev.Mst. (180a) ісь хво рожьство сице бѣ. оброученѣ бо бывъши матери ꙗго мариин и ѡсифови преже даже не сънидоста сѧ. обрѣте сѧ імоуши въ чревѣ отъ дха ста.

•Mt.I,20

ER (4в,3) се же емоу помысливъшъ. се англъ гнь въ сынѣ ѡвисѧ емоу гла. иосифе снъ двдвъ. не оубоисѧ приѣти марья жены твоеѧ. рождышее бо сѧ въ неи ѡ дха есть ста.

EO (247d) сице же ѧмоу оумышльшоу. се англъ гнь въ сынѣ. ѧви сѧ ѧмоу гла иосифе сноу двдовъ. не оубои сѧ приѣти. мариѧ жены твоеѧ рождышее бо сѧ въ неи. отъ дха єсть ста

Ev.Arth. (142b) иосифоу же мыслѧщю се. се англъ гнь. въ сынѣ ѧви сѧ ѧмоу гла. иосифе сноу двдвъ. не оубои сѧ приѣти жены твоеѧ мриѧ. рожышее бо сѧ въ неи. ѡ дха ста єє єсть.

Ev.Mst. (180a) сице же ѧмоу оумышльшоу се англъ гнь въ сынѣ ѧви сѧ ѧмоу гла. и ѡсифе сноу двдвъ не оубои сѧ приѣти мариѧ жены твоеѧ. рожышек бо сѧ въ неи отъ дха єсть ста

•L.II,3

ER (4г,16) и ідѧхъ вси. къждо наѡтисѧ въ свои градъ.

EO (249с) и идѣхъ вси написать сѧ къждо въ свои градъ

Ev.Arth. (143a) и идѧхоу вси. къждо написати сѧ въ свои градъ.

Ev.Mst. (180б) и идѧхоу къждо написать сѧ въ свои градъ.

•L.II,8

ER (5a,15) и бѧхоу пастыри въ тои же странѣ. бѣдѧще и стрегѧще. стражоу ноцноу. о стадѣ своемъ.

EO (250a) и пастоуси бѣхъ въ тои же странѣ бѣдѧще. и стрѣгѧще. стражъ ноцнѧхъ. о стадѣ своемъ

Ev.Arth. (143b) и пастыри бѧхоу въ тои же странѣ. бѣдѧще. и стрегоуще стражю ноцноую. о стадѣ своемъ.

Ev.Mst. (180в) и пастоуси бѣахоу въ тои же странѣ бѣдѣще и стрѣгоуце стражу ноцѣноую о стадѣ своѣмь.

•L.II,15

ER (5б,20) и бысть яко ѿидоу англи. ѿ нихъ на нбо. и члвци пастыри рѣша дроугъ къ другѣмъ. прѣидѣмъ оубо. до вифлеома. и видимъ гла(с) бѣвши. иже гъ съказа намъ.

EO (250с) и бысть. яко отидоша отъ нихъ на нбо англи. и члци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. прѣидемъ оубо до виѣлеема и видимъ глѣ съ бѣвшии. иже гъ съказа намъ

Ev.Arh. (144a) и бы(с) ягда ѿидоша ѿ нихъ англи на нбо. и члвци пастыри рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо въ виѣлеомъ. и видимъ гла(с) съ бѣвшии. иже гъ съказа намъ.

Ev.Mst. (180г) бысть яко отидоша отъ нихъ англи на нбо. и чл(о)вци пастоуси рѣкоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо до виѣлеема и видимъ гласъ бѣвшии иже гъ съказа намъ.

•L.II,19

ER (5в,17) мриа же съблѣдаше всѣ глы сиа. сълагажщи въ срдци своемь.

EO (250d-251a) мариа же. всѣ съблюдааше глы си сълагажщи въ срдци своемь

Ev.Arh. (144b) мариа же съблюдаше всѣ глы сиа. сълагажщи въ ср(д)ци своемь.

Ev.Mst. (180г) мариа же съблюдааше всѣ глы сиа сълагажщи въ срдци своѣмь. въ оно врѣмѣ.

•Mt.II,8

ER (7б,2) и пославъ ѿ въ вифлеомъ. рече шѣдше и извѣстно испытайте. о отрочѣти. ягда же обратете и. възвѣстите ми да и азъ шѣдъ поклонжсѣмоу.

EO (251d) и посълавъ въ виѡлеомъ рече шьдъше испытайте извѣстно о отрочѣте ꙗгда же обрѣщете. повѣдите ми да и азъ шьдъ поклонѣхъ сѧ ѡмоу

Ev.Ar.h. (145a) и посълавъ ѡа въ виѡлеомъ рече. шьдъше испытайте. извѣстно о отрочати. ꙗгдаже обрѣщете възвѣстите ми. да и азъ шьдъ поклоню сѧ ѡмоу.

Ev.Mst. (181б) и пославъ въ виѡлеомъ рече шьдъше извѣстно испытайте ѡ отрочати. иде же аще обрѣщете възвѣстите ми да и азъ шьдъ поклоню сѧ ѡмоу.

•Mt.II,9

ER (7б,9) они же послоушавъшеи црѣ идеша. и се звѣзда на въстоцѣ. ѡже видѣша. идѣше прѣдъ ними. доиде же пришьдъши ста върхѣ. и иде же бѣ отрочѣ.

EO (252a) они же послоушавъше цра идеша. и се звѣзда. ѡже видѣша на въстоцѣ. идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдъши ста. върхоу идеже бѣ отрочѣ

Арх.Ев. (145β) и ѡвързше съкровища своя. они же послоушавъше ц(с)рѣ идеша. и се звѣзда. юже видѣша на въстоцѣ. и идѣше предъ ними. донѣдеже пришьдъши ста върхоу идеже бѣ отроча.

Мст.Ев. (181б) они же послоушавъше ц(с)рѣ идеша. и се звѣзда юже видѣша на въстоцѣ идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдъши ста върхоу иде же бѣ отроча.

•Mt.II,13

ER (7в,17) ошьдъшемъ влѣхомъ. се англь гнь. въ сынѣ ѡвисѣ иосифови гла. въставъ поими отрочѣ и мтръ его. и жи въ егупть. и бѣди тѣ донѣ(де) же ти рекоу. хочеть бо ирод(ь) искати отрочѣте. да погѣбити е.

EO (252d) ошъдъшемъ же влъхвомъ. се англъ гнь. въ сѣнѣ яви сѣ
иосифоу гла въставъ. поими отрочѣ. и матеръ ѿго. и бѣжи въ егуптъ
и бѣди тоу. дондеже ти рекъ хочеть бо иродъ искати отрочѣте. да
погоубить ѿ

Ev.Arh. (146a) ошъдъшемъ влъхвомъ. се англъ гнь. въ сѣнѣ яви сѣ
иосифоу гла. въставъ поими отроча и мтръ ѿго. и бѣжи въ егуптъ. и
боуди тоу. дондеже ти рекоу. хочеть бо иродъ искати отрочѣте. да
погоубить.

Ev.Mst. (181в) ошъдъшемъ влъхвомъ. се англъ гнь въ сѣнѣ ави сѣ
іосифоу гла. вѣстани поими отроча и мтръ ѿго и бѣжи въ егуптъю и
боуди тоу дондеже рекоу ти. хочеть бо иродъ искати отрочѣте да
погоубить к.

•Mt.II,17

ER (8a,4) тѣгда събѣстьсѣ реченое прркмъ иеремиемъ глшщмъ.

EO (253b) тогда събѣсть сѣ реченое. iereмиемъ пр(о)къмъ
глшщемъ.

Ev.Arh. (146a) тѣгда събѣ(с) сѣ реченое пр(о)ркмъ иеремиемъ.
глющемъ.

•Mt.XII,17

ER (8б,19) да събѣдетсѣ реченое. прркмъ isaиемъ глшщемъ.

EO (245d) да събѣдетъ сѣ реченое isaиемъ пр(о)къмъ глшщемъ.

Ev.Arh. (147a) да събоудеть сѣ реченое пр(о)ркмъ. isaиемъ
глаголющемъ.

Ev.Mst. (182a) да събоудет сѣ реченое isaикю пр(о)ркмъ глющмъ.

•L.II,20

ER (8г,13) възвратишасѣ пастоуси. славше и хвалше ба. о вѣсѣхъ
ѣже видѣша и слышашѣ. ѣко же глаго бѣсть къ нимъ.

EO (251a) възвратиша сѧ пастоуси славѧще и хвалѧще ба. о вьсѣхъ
ѧже слѣшашѧ и видѣшѧ. ѧкоже гла но бѣсть къ нимъ

Ev.Ar.h. (147b) възвратиша сѧ пастыри хвалѧще и славѧще ба. о
вьсѣхъ ѧже слѣшаша и видѣша. ѧкоже гла но бѣ(с) къ нимъ.

Ev.Mst. (180г) и възвратиша сѧ пастуси. славѧще и хвалѧще ба о
вьсѣхъ аже слѣшаша и видѣша ако же гла но бысть к нимъ.

•L.II,43

ER (9a,16) и коньчавъшемъ имъ дни. възвращаѣщемьсѧ имъ. оста іс
отрокъ въ ерслмѣ. и не разоумѣ иосифъ и мати его.

EO (256d) и коньчавъшемъ дъни. възвращаѣщемъ же сѧ имъ. оста
отрокъ въ иерслмѣ и не чоу иосифъ. и мати ѧго

Ev.Ar.h. (148a) и коньчавъшемъ дни. възвращаѣщемъ сѧ имъ. оста
отрокъ ісѣ въ иерслмѣ. и не чюста родителя ѧго.

Ev.Mst. (182г) и съконьчавъшемъ дъни. възвращаѣщемъ сѧ имъ оста
ісѣ отрокъ въ іер(о)слмѣ. и не разоумѣ иѡсифъ и мти ѧго.

•Mt.III,6

ER (10a,4) и крыщахоусѧ въ рѣцѣ иерданѣ. Ѡ него. исповѣдаѣще
грѣхы свое

EO (254c) и крыщаахѣ сѧ въ ерданьсцѣи рѣцѣ отъ него
исповѣдаѣще грѣхы своѧ

Ev.Ar.h. (149b) и крстахоу сѧ Ѡ него. въ иерданѣ. исповѣдаѣще грѣхы
своѧ

Ev.Mst. (184б) и крыщаахоусѧ вьси въ іѡрданѣ отъ него исповѣдаѣще
грѣхы своа

•M.I,2

ER (10a,10) ѧко же естъ писано въ пррцхъ. се азъ посьлоу англъ мои
прѣдъ лицемъ твоимъ. и(ж)е оуготовить поуть твои прѣдъ тобож.

EO (255b) ꙗкоже писано ꙗсть въ пррцѣхъ. се азъ посълю англъ мои прѣдъ лицемъ твоимъ. иже оуготовить пѣть твои прѣдъ тобою

Ev.Ar.h. (150a) ꙗкоже ꙗсть писано въ пр(о)рцѣхъ. се азъ послю англъ мои. предъ лицомъ твоимъ. иже оуготовить поуть твои предъ тобою.

Ev.Mst. (184в) ꙗко же ꙗсть писано въ пророцѣхъ. се азъ посълю англа мого предъ лицомъ твоимъ иже уготоваѣть поуть твои прѣдъ тобою.

•L.III,3

ER (10г,6) и прииде въ всѣхъ страну иерданьскоуж. проповѣдаѣ крищение покаяние. въ остав(л)ение грѣхомъ.

EO (258a) и приде въ всѣхъ странѣ иерданьскѣ. проповѣдаѣ крищение на покаание. въ отъпущение грѣховъ.

Ev.Ar.h. (151a) и приде въ всю страну иоудейскоу. проповѣдаѣ крищение на покаание грѣховъ и въ ѿпущение.

Ev.Mst. (185a,20) и приде въ всю страну иерданьскоую проповѣдаѣ крищение на покаание въ оставление грѣховъ.

•L.III,16

ER (11в,7) ѿвѣщаваше имъ на нѣ въсѣмъ гла. азъ оубо водоуж крыщоу вы. грядеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмъ достоинъ отрѣшати ремени сапогъ его. тѣ вы крѣститъ дхмъ стмъ. и огньмъ.

EO (259b) отъвѣщаваш иоанъ. въсѣмъ гла. азъ оубо водоуж крыщауж вы грядеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмъ достоинъ. отрѣшати ремене сапогъ его тѣ крѣститъ вы. дхмъ стымъ и огньмъ

Ev.Ar.h. (152a) ѿвѣща же имъ иоанъ. гла. азъ оубо крѣщаю вы водою. идеть же крѣплии мене. емоуже нѣсмъ достоинъ ѿрѣшати ремене сапогоу его. тѣ вы крѣститъ дхмъ стымъ и огньмъ.

Ev.Mst. (185в) отъвѣщаваше же иванъ въсѣмъ гла. азъ оубо водою крѣщаю вы. грядеть же крѣплии мене емоу же нѣсмъ достоинъ

отрѣшити възвоузы сапогомъ ꙗго. тѣ вы крѣститъ дхѣмъ стѣимъ и
огнѣмъ.

•М.І,11

ER (11г,15) и бысть глсѣ съ нбсе. ты еси снѣ мои възлоубленыи. о
тебѣ блгоизволи(х)

EO (260a) и гласъ бысть съ нбсѣ ты ꙗеси снѣ мои възлюбленныи. о
тебѣ благоволихъ

Ev.Ar. (152b) и бы(с) гла(с) съ нбсѣ ты ꙗеси снѣ мои. о тебе
благоизволихъ

Ev.Mst. (186a) и гласъ бысть съ нбсе ты ꙗеси снѣ мои възлюбленныи. о
тебѣ блгоизволихъ.

•Mt.III,15

ER (12a,6) Ѡвѣщавъ же іс рече къ нему. остани нынѣ тако бо
достоино есть нама. исплнѣнѣнѣи въсѣкоу правѣдоу.

EO (260b) отъвѣщавъ же іис. рече къ нему остани нынѣ тако бо
подобно ѣсть намѣ. исплнѣнѣнѣи въсѣкѣ правѣдѣ

Ev.Ar. (152b) Ѡвѣща іс и рече къ нему остани нынѣ. тако бо
подобно намѣ ѣсть. исплнѣнѣнѣи въсѣкоу правѣдоу

Ev.Mst. (186a) отъвѣщавъ же іс рече къ нему. остани нынѣ. тако бо
подобно намѣ ѣсть исплнѣнѣнѣи въсѣю правѣдоу.

•І.І,33

ER (12в,2) и азъ не вѣдѣхъ его. нѣ посѣлавъѣи мѣ въ водѣ крѣститъ тѣ
мнѣ рече. на него же оузьриши дхѣ съходящѣ. и прѣбывающѣ на
немѣ. съ естѣ крѣстѣи дхѣмъ стѣмъ.

EO (261a) и азъ не вѣдѣхъ ꙗго нѣ посѣлавъѣи мѣ крѣститъ въ водѣ.
тѣ мнѣ рече надѣ нѣже оузьриши дхѣ съходящѣ. и прѣбывающѣ на
немѣ съ ѣстѣ крѣстѣи дхѣмъ стѣимъ.

Ev.Arh. (153b) и азъ не видѣхъ ѿ него. нъ пославии мѧ крститъ въ водѣ. тѣ мнѣ рече. надъ нѣже оузриши дхъ съходящъ. и пребывающъ на немъ. и азъ видѣхъ. ꙗко съ ѿсть крстѧи дхмъ стмъ.

Ev.Mst. (186б) и азъ не вѣдахъ ꙗко нъ пославѣи мѧ крститъ въ водѣ тѣ мнѣ рече. надъ нѣ же аще оузриши дхъ съходящъ и пребывающъ на немъ. тѣ ксть крстѧи дхмъ стымъ.

•Mt.IV,2

ER (12в,18) и постисѧ четыри десѧти дънии. и нощии четыри десѧти. послѣдъ възалька.

EO (261b) и пощъ сѧ дъни .м. и нощии .м. послѣдъ възалка

Ev.Arh. (153b) и постивъ сѧ днии .м. и нощии .м. послѣдъже възалка.

Ev.Mst. (186в) и постивъ сѧ днии .м. и нощии .м. послѣдъ възхотѣ ѧсти.

•Mt.IV,3

ER (12г,2) и пристоупль искоушаѧ и рече емоу. аще снѣ бжи еси. рѣци да камене се хлѣбъ бждеть.

EO (261b) и пристѧплъ искоуситель рече ѿмоу аще снѣ ѿси бжи. рѣци да камене се. хлѣби бждѣтъ

Ev.Arh. (153b) и пристоупль искоуситель рече ѿмоу. аще снѣ бжи ѿси. рѣци камене се да хлѣби боудоуть.

Ev.Mst. (186в) и пристоупль къ немуу искоушаа и рече ѿмоу. аще снѣ ѿси бжи рѣци да камене се хлѣби боудоуть.

•Mt.IV,6

ER (12г,15) и рече емоу аще снѣ бжи еси. врзисѧ долоу. ѡнѧ бо стѣ ꙗко англь своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукоу възмоуть тѧ. еда кгда притькнеши о камень ногѧ твоѧ.

EO (261b) рече ѱмоу аще снъ ѱси бжи. вьрзи сѧ низъ писано бо ѱсть. ѱко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на рѣкоу възьмѣтъ тѧ да не прѣтъкнеши о каменъ ноги твоѱеѧ

Ev.Arh. (154a) и ре(ч) ѱмоу аще снъ бжи ѱси. вьрзи сѧ низъ. писано бо ѱсть. ѱко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебе. и на роукоу възьмоуть тѧ. да не кьгда о каменъ претъкънеши ноги своѱеѧ.

Ev.Mst. (186в) и гла ѱмоу. аще снъ ѱси божи вьрзи сѧ долоу. писано бо ѱсть ѱко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукахъ възьмоуть тѧ да не кьгда претъкнеши о каменъ ноги твоеѧ.

•Mt.IV,9

ER (13a,10) и рече емоу. всѧ си тебѣ. дамъ аще падъ поклониши ми сѧ.

EO (262a) и рече ѱмоу всѧ си дамъ тебѣ. аще падъ поклониши ми сѧ

Ev.Arh. (154a) и рече ѱмоу всѧ си дамъ тебе. аще падъ поклониши сѧ.

Ev.Mst. (186г) и гла ѱмоу. си всѧ тебе дамъ аще падъ поклониши ми сѧ.

•Mt.XI,28

ER (13г,10) придѣте къ мнѣ. вси троужѧщиисѧ. и обрѣмѣнени. и азъ покоѣ вы.

EO (244b) придѣте къ мнѣ вси троужѧщи сѧ и обрѣменѣнии. и азъ вы покоѣ.

Ev.Arh. (139b) придѣте къ мнѣ вси троужѣшеи сѧ. и обрѣменѣни. и азъ покоѣ вы.

Ev.Mst. (188г) придѣте къ мнѣ вси троужающи сѧ и обременени и азъ вы покою.

•L.II,24

ER (14г,8) и дати трѣбѣ по реченоумоу въ законѣ. грѣлицѣ .в. или два голоубичища.

EO (264b) и дати жър'твж по реченоуоумоу. въ законѣ гни. дѣва гър'личища или дѣва пѣтеньца голубина

Ev.Arh. (156a) и дати жъртвоу. по реченоуоумоу въ законѣ гви. ли два птеньца голуубина

Ev.Mst. (189г) и дати жъртвоу по реченоуоумоу въ законѣ гни. два гърличища или два птеньца голуубина.

•L.II,35

ER (156,7) и тебѣ же самои дшоу проидеть ороужье. ако да отькрыжтсѧ. ѿ многоь срдць помѣшлениѧ.

EO (265a) и тебѣ же самои дшж проидеть оржжиие. да отькрыжт сѧ оть многоь срць помѣшлениѧ

Ev.Arh. (156b) и тебе самои и доущю прѣидеть ороужиие. да ѿкрѣют сѧ ѿ многоь срдць помѣшлениѧ.

Ev.Mst. (190б) и тебе же самои дшю оружиие проидеть. да отькрѣют сѧ оть многоь срдць помѣшлениѧ.

•L.II,37

ER (156,19) и та въдови осмь десѧть. ти четѣри лѣта. аже не охождаше. ѿ крѣве постѣмь и молитвами слоужащи днь и ношь.

EO (265b) и та въдова. до осми десѧть и четѣрь лѣтъ яже не охождаше оть цркве. постѣмь и молитвами. слоужащи ношь и днь

Ev.Arh. (157a) и та въдова бѣ. до осми десѧть. и .д. лѣ(т) якоже не охожаше цркве постѣмь и млтвми. слоужащи ношь и днь.

Ev.Mst. (190б) и та въдова до осми десѧть и .д. лѣтъ. яже не охожааше. оть църкѣве постѣмь и м(о)лтвами слоужащи днь и ношь

•Mt.XI,7

ER (16a,7) тѣмь же исходѧщемь начѧ ис глти. народомь. о ианѣ. чьсо видѣть изидосте. въ поустѣноу. трѣсть ли вѣтрѣмь колѣблемы.

EO (267a) тѣмъ же исходѣщемъ. начѣтъ иіс. глати народомъ о иоанѣ
чесо видѣтъ изидосте въ поустыниѣ трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемы

Ev.Ar.h. (158a) тѣма же исходѣщема начѣтъ іс глти иѡанѣ. что
изидосте видѣтъ въ поустыню. трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемы.

Ev.Mst. (192б) тѣма же отъходѣщема. нача ісѣ глати народомъ ѡ
іѡанѣ. чѣсо изидосте въ поустыню видѣтъ трѣсти ли вѣтрѣмъ
колѣблемы.

•Mt.XX,6

ER (16г,8) въ единоюѣ же на десѣте годинѣ. ишѣдѣ обрѣте дроугыѣ
праздны. и гла имѣ. что стоите съде вѣсь днь праздни.

EO (268b) въ єдинѣѣ же на десѣте годинѣ ишѣдѣ. обрѣте дроугыѣ
стоѣщаѣ праздны и гла имѣ чѣто съде стоите вѣсь днь праздни

Ev.Ar.h. (159a) и въ єдиноюю на десѣте годинию ишѣдѣ сѣтвори тако.
ѡбрѣ дроугыѣ праздны и гла имѣ. что съде стоите вѣсь днь
праздни.

Ev.Mst. (193б) въ єдиноюю же на десѣте годинию ишѣдѣ обрѣте
дроугыѣ стоѣща и гла имѣ. что съде стоите вѣсь днь праздни.

Sintetizaremos todos los datos en la tabla.

Signos convencionales:

- el orden de palabras como en el ER
- el orden de palabras inverso al ER
- otro orden de palabras

Lecturas	ER	EO	Ev.Ar.h.	Ev.Mst.
M.V, 26	■	□	■	●
M.IX,33	■	□	■	■
Mt.I,18	■	■	□	■
MtI,20	■	■	□	■
	■	■	□	■

L.II,3	■	●	■	-
L.II,8	■	□	□	□
L.II,15	■	■	●	●
L.II,19	■	□	■	■
Mt.II,8	■	□	□	■
Mt.II,9	■	□	□	□
Mt.II,13	■	■	■	□
Mt.II,13	■	□	■	-
Mt.XII,17	■	□	■	□
L.II,20	■	■	□	■
	■	□	□	□
L.II,43	■	-	□	■
Mt.III,6	■	■	□	■
M.I,2	■	□	■	■
L.III,3	■	■	□	■
L.III,16	■	■	□	■
	■	□	■	■
M.I,11	■	□	■	□
Mt.III,15	■	■	□	□
I.I,33	■	□	□	□
Mt.IV,2	■	□	□	□
Mt.IV,3	■	□	■	□
Mt.IV,6	■	□	■	□
	■	■	□	■
Mt.IV,9	■	□	□	■
Mt.XI,28	■	□	■	□
L.II,24	■	□	-	□
L.II,35	■	■	■	□
L.II,37	■	□	□	■
Mt.XI,7	■	■	□	●
Mt.XX,6	■	□	□	□
Total				
■	36	13	14	16
□	0	20	20	15
●	0	1	1	3

que llegaron hasta nosotros. Relacionada con este fenómeno encuentran su explicación los textos de L.II,21-40, que encontramos en el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. y que son contaminación de estas dos redacciones. Las lecturas cambiadas de mes a mes textológicamente son más correctas en los manuscritos, sólo Mt.III contiene muchas diferencias en diversas facetas lo que sugiere una posible superposición de diferentes redacciones en el presente contexto. Las lecturas inalteradas a través de todos los manuscritos, tienen una multitud esperable de diferencias.

Es de destacar que la marcación de L.II en el ER ya atrajo la atención de los estudiosos del siglo XIX (Muralt), aunque a este hecho no prestaron suficiente atención: el ER «tanto en sus lecturas como en el orden de palabras no en todos sitios es concordante con el EO. En el fragmento de Reims algunos evangelios se encuentran incluso dobles, mientras en el EO están escritos una vez, precisamente L.II del versículo 1 hasta el 21 contiene 7 y 11 lecturas en el ER, del versículo 22 hasta el 38 – 7-e y 22-e lecturas. En «el primero de ellos, en p.33, hay una variante. El ER concuerda con la copia del Vaticano y de la cual no se encuentra ninguna otra ni en manuscritos griegos, ni en las traducciones, desde el siglo IV. De este modo, el extracto tiene que haber sido traducido de un manuscrito de tiempos antiguos, y copiado en aquel país romano-católico en el cual el servicio se hacía ya no en lengua eslava sino en latino y ya varias generaciones, precisamente como en la Bohemia del siglo X ... En otros sitios, por ejemplo, Mt.2,13, tanto el ER como el EO, también muestran un parecido no sólo con los bizantinos sino con el documento más antiguo del Nuevo Testamento – el manuscrito Vaticano».³⁰⁸

En esta conclusión, además de refrendo a nuestra búsqueda de un protógrafo específico de L.II,21-40 de diciembre, se sugiere la idea de un protógrafo parecido también para Mt.II,13. Como hemos demostrado antes, precisamente Mt.II en el ER posee el mayor número de diferencias textológicas después de L.II. Un apoyo más a la proximidad de estas lecturas puede ser el

---

³⁰⁸ Билярский П. Судьбы церковного языка. Историко-филологическое исследование. II О Кирилловской части РЕ. Спб., 1848. P.144.

hecho de que en el texto del manuscrito se encuentran seguidas, una tras otra, lo cual hace bastante probable que hubieran sido copiadas de un mismo protógrafo, cualquiera que sea su origen.

La proximidad del ER al Ev.Ass. ya ha sido señalada varias veces por nosotros durante la descripción linguo-textológica. Por eso, consideramos bastante probable que los rasgos de la lengua del ER, sur-occidentales, se puedan explicar precisamente por una conexión con algún protógrafo que tenía rasgos del origen suroccidental. Esta cuestión requiere una investigación profunda aparte.

Se puede establecer una conclusión más sobre la coincidencia del ER con otros mesiatseslovs antiguo rusos estudiados. El ER sin duda alguna se contrapone en la mayoría de los casos a los otros tres evangelios con los que se ha comparado, lo que revela unos rasgos muy antiguos de un protógrafo que no tiene otras redacciones además del ER que llegaran hasta nuestros días.

Desde el punto de vista, cuantitativo el ER contiene muchas menos lecturas que el Ev.Mst. que es un ápracos completo. En relación a esto nuestro manuscrito se sitúa cerca del EO y Ev. Arh. Lo que permite suponer la fuente de ápracos corto del mesiatseslov del Ev.Ar. aunque está escrito por un segundo copista, autor de la parte del evangelio de ápracos completo. El contenido léxico de las lecturas del ER es también más reducido no sólo que el del Ev.Mst. y Ev. Arh., alejados de él en el tiempo y por tanto enriquecidos con nuevos elementos, sino también que el del EO.

Conclusiones

En la presente tesis doctoral hemos investigado el texto de uno de los evangelios eslavos más discutidos – la parte cirílica del Evangelio de Reims, (mesiateslov desde octubre hasta marzo). Para llevar a cabo este trabajo hemos dispuesto de una copia electrónica del manuscrito que se halla en la ciudad francesa de Reims; el original con el nº 255 es inaccesible para el trabajo directo con él dada la antigüedad del mismo. En nuestra tesis hemos intentado aunar opiniones e investigaciones distintas y dispersas que, a lo largo de más de tres siglos, se han emitido sobre el ER. Partiendo de este estudio bibliográfico hemos destacado una serie de desacuerdos y problemas que requieren una solución, en concreto: sobre el tiempo y el lugar de la creación del manuscrito al igual que sobre los orígenes de sus singulares peculiaridades que distinguen al ER dentro del círculo de todos los evangelios eslavos que poseemos hasta ahora.

Para la consecución de los objetivos planteados en el presente trabajo analizamos los datos lingüísticos del ER ya que ninguna suposición histórica ni conjetura podían aportar el mismo nivel de argumentación que el propio material lingüístico que encierra el texto original. Esta suposición fue prioritaria para llevar adelante esta investigación. Hemos intentado describir todas las características lingüísticas del ER, prestando una atención especial a aquellos elementos que singularizan al manuscrito frente al conjunto de otros textos eslavos antiguos, y a aquellos que de un modo u otro sirven al propósito de la investigación – establecer el tiempo y el lugar de la creación del ER. El material lingüístico recogido carecería de fuerza probatoria e incluso sería poco científico sin la utilización de datos de otros textos eslavos que llegaron hasta nuestros días, en primer lugar, de los mesiatseslovs antiguos rusos del EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. como los manuscritos antiguos datados que se conservaron hasta nuestros días, copiados en Rusia, lugar de creación del ER. Consideramos de una importancia principal a la hora de interpretar la mayoría de los datos lingüísticos el cotejo sistemático con textos paralelos de otros evangelios,³⁰⁹ ya que sólo este acercamiento permite desentrañar

---

³⁰⁹ Жуковская Л.П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976.

los paralelos textuales internos y conduce a una comprensión más profunda del origen de algunas características lingüísticas (especialmente de carácter léxico).

Sin duda, en el trabajo utilizamos no sólo el material de la parte de mesiatseslov de los manuscritos indicados, sino también el texto de la parte móvil de los evangelios, al igual que los datos de otros manuscritos antiguo eslavos y rusos antiguos (los Codex Assemani, Zografiensis, Minea de Putiata, cartas de corteza abedul de Nóvgorod, los grafiti de la catedral de Kiev y otros).

En la presente tesis doctoral hemos intentado, en primer lugar, describir la lengua del ER (grafía, ortografía, fonética, morfología, sintaxis y léxico) y llegar a una comprensión de aquellas «misteriosas» características del manuscrito, que normalmente han supuesto un escollo para los investigadores.

Los interesantes datos que ha deparado la comparación del material lingüístico analizada en su vertiente textológica, nos llevaron a la idea de una comparación de carácter especialmente textológico de los mesiatseslovs del ER, EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. y como resultado nació el capítulo 6 que ayuda a revelar una serie de difíciles cuestiones que tienen que ver con las peculiaridades lingüísticas de nuestro manuscrito. Los resultados de este capítulo nos han permitido obtener algunas conclusiones no sólo sobre el ER sino también sobre otros evangelios rusos antiguos.

De este modo, como resultado de la investigación fueron hechos muy importantes, en nuestra opinión, conclusiones tanto sobre el mismo manuscrito como sobre algunas fenómenos de carácter general histórico-lingüístico.

Con el fundamento de la investigación realizada fue establecido que el ER es **un manuscrito de principios del siglo XI**. A favor de esto último reunimos muchos datos lingüísticos, tanto de grafía, ortografía y fonética como de morfología y léxico.

En primer lugar, a favor de la antigüedad del manuscrito, señalamos el contenido de letras utilizadas en el texto: un signo Ъ («odnoerevost»), ausencia de yuses yotados y ѡ, muy raramente se utiliza ю (2 veces) y ѣ (10 veces) y, por esta razón, un diapasón ampliado de funciones de оу, ꙗ y ѡ. Esto es prueba, en

primer lugar, de que en el ER se utiliza el alfabeto cirílico arcaico, conocido ya en textos antiguos eslavos (las Hojas de Undolski, la Hoja cirílica de Macedonia, hoja 67 del Codex Supraliensis), y en un círculo pequeño de manuscritos rusos (la Hoja de Víktorov, Zlatostruy de Bychkov, Zhitie de Kondrat, Pandekty de Antioh (fragmento)). En el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. se encuentra ya el alfabeto cirílico novísimo. Creemos que este fenómeno puede tener su explicación en unas condiciones fonéticas para las vocales reducidas de un periodo temprano de la lengua rusa. Los hallazgos de la escritura con un Ъ se registran en los propios textos rusos más tempranos (las Cartas en corteza de abedul de Nóvgorod y otros). Consideramos que aquí se reflejó la así llamada etapa de «vocalidad no diferenciada» antes de la caída de las reducidas que según los manuscritos pudo reflejarse tanto en la mezcla de Ъ y Ь en la escritura como en etapas más tempranas no contradecía a la colocación de un signo Ъ o Ь en manuscritos con el sistema del cirílico arcaico. Este fenómeno fonético se refleja, a juzgar por todo, también en la escritura de ОУ en lugar de Ю, А en lugar de а después de consonantes. Si tomamos por válida esta suposición la época de la vocalidad no diferenciada empezó ya en las etapas más tempranas del siglo XI (sus huellas se reflejan ya en el EO y Putiatina Minea).

También a favor de la antigüedad del ER señalamos la gran cantidad de yusy guardada en su lugar de origen (cerca de 440 veces). Esta cantidad es muy cercana al número que se encuentra en esta parte de mesiatseslov del OE, un manuscrito extremadamente próximo al original antiguo eslavo. La utilización consecuente de la escritura con yuses es una de las evidencias de pertenencia del OE al s. XI. Sin duda, este importante argumento puede referirse también al ER, que refleja una cercanía a un arcaico protógrafo antiguo eslavo en una cantidad enorme de todo tipo de ejemplos.

La utilización consecutiva y muy frecuente del signo diacrítico (´), siempre con la misma forma (más de 380 veces), que no se encuentra en ningún texto antiguo ruso con igual persistencia, en funciones diferentes (para la yotación, en

lugar de reducido, en palabras adoptadas), no puede más que señalar un periodo muy temprano de la creación del manuscrito.

En el ER 192 líneas acaban en consonante (junto con 453 terminaciones en vocal). Este hecho es indicativo de la grafía no ordenada de aquel periodo en el que se creó el manuscrito. Ejemplos parecidos de terminación de la línea en cualquier lugar en consonante no los encontramos en ningún manuscrito antiguo ruso, ni antiguo eslavo (en Izbornik 1076 de 3,5 mil líneas terminan en consonante sólo 35).

De manera bastante reiterada se conservan las letras griegas, que se sustituían en manuscritos antiguo rusos por unas más cercanas a la pronunciación eslava (el θ griego se transmite correctamente como θ 27 veces y se sustituye por ϕ sólo 17 veces). En el s.XIII este cambio en textos rusos era universal.

Las escrituras completas de palabras bajo “título” en el ER (5 ejemplos) también reflejan el «estado de la ortografía en el que los métodos de escritura abreviada de palabras todavía no se habían desarrollado».³¹⁰

Unos fenómenos de grafía del ER (ω , O-ocular y otros), que caracterizan la escuela de escritura (véase más abajo), indirectamente confirman la temprana creación del manuscrito investigado.

Entre los rasgos fonéticos del manuscrito, las vocales reducidas reflejan consecuentemente su redacción en el siglo XI. En prefijos y preposiciones las omisiones se encuentran solamente 1 vez de 335. En sufijos la omisión se encuentra 2 veces en más de 100 casos en unas condiciones especiales al final de línea y en el texto de memorias donde el escribano podría haber sido menos atento, al igual que en los morfemas de raíz donde la omisión se encuentra principalmente en una combinación de sonidos –МЪН- (15 casos), en el que ya en los textos más tempranos (MP, EO) era corriente este fenómeno. En las combinaciones -ЗЪЛ-, -ДЪВ-, -КЪТ- la omisión de las reducidas se encuentra raramente y las reducidas se cambian por un signo diacrítico sólo 4 veces de todos los casos del manuscrito.

³¹⁰ Осипов Б.И. История русской орфографии и пунктуации. Новосибирск, 1992. P.165.

Las vocales reducidas con vocales líquidas se mantienen siempre. La vocalidad introducida en palabras propiamente eslavas en el ER está completamente ausente, aunque ya en Minea de Putiata encontramos bastantes ejemplos con incorporación de reducidas. La vocalización de reducidas está también ausente, aunque en los manuscritos de la segunda mitad de los siglos XI-XII ejemplos de este tipo son muy raros. De esta manera, es evidente que el ER fue escrito antes de la caída de las reducidas.

En el ER, **ѣ** se mantiene en su lugar de origen en la mayoría de los casos. Las combinaciones **гы, кы, хы** no presentan ningún cambio.

En lo que respecta a la morfología, el ER se comporta como un manuscrito antiguo. En la declinación nominal de los nombres en dativo singular con base en ***ǫ** encontramos sólo tres cambios inversos en los nombres propios con terminación **оу** a **—ови** con 26 formas originales en **—оу**. En el genitivo singular tenemos un cambio infrecuente de la flexión original **оу** con base en ***ǔ** hacia la flexión **а** (4:7 consecutivamente), no se produce el proceso inverso para bases en ***ǫ**. En el locativo con base en ***ǔ**, al igual que en ***ǫ** no se encuentran ningunas terminaciones nuevas. Este hecho asegura la idea de que la formación de formas innovadoras rusas de genitivo y locativo en el siglo XI se encuentra en un estado embrionario y se refleja en sustitución de formas originales con base en ***ǔ**.³¹¹ En el instrumental en el ER se utilizan las terminaciones originales con base en ***ǫ** muy regularmente, al igual que en el EO, Ev.Ar. Pero ya en el Ev.Mst. se encuentran unas formas nuevas (dos casos). El vocativo en el ER se mantiene constantemente.

En las formas de plural el genitivo de las palabras con base en ***ǔ** tienen sólo un ejemplo de la terminación nueva, con base en ***ǫ**, ***jǫ** encontramos 24 ejemplos de la terminación original nula. En el dativo todos los nombres masculinos de palabras con base en ***ǫ**-, ***jǫ**- y ***ǔ**- guardan la terminación antigua **—омь** (9 ejemplos). En el locativo de nuevo se utilizan sólo terminaciones

---

³¹¹ Палладијева Ю.В. Автореферат диссертации «Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века». Казань, 2009. Р. 15.

originales (18 ejemplos). En el instrumental tampoco se observan desviaciones: **оброky** (11в,1-2), **дѣлатели** (16в,14).

La categoría de animicidad en el ER se refleja aproximadamente en la misma cantidad que en el EO, las diferencias se ven sólo en algunos casos en el Ev.Mst., que se conoce como un manuscrito más tardío.

En el ER, las formas nominales de adjetivos se utilizan aproximadamente de igual forma que en el EO y en el Ev.Ar. Sólo en algunos ejemplos en el lugar, donde el ER tiene una forma breve, el Ev.Ar. y el Ev.Mst. utilizan una forma pronominal lo que indirectamente indica una antigüedad mayor del ER junto con el EO.

Las formas de pronombres personales no revelan ningunas peculiaridades lo que puede orientar hacia la temprana creación del ER ya que en Evangelio de Panteleimón se conocen casos de “tendencias niveladoras” cuando en dativo y locativo se encuentran formas de tipo **мѣне, тебе, себе**. Las formas de dual en los pronombres del ER se encuentran regularmente lo que sin embargo es muy importante a la hora de datar el manuscrito ya que precisamente a partir de los pronombres comenzó la pérdida de estas formas.

El ER utiliza diferentes tipos de dual: cuantitativo-objetivo, concordativo, numeral-cuantitativo. Esta categoría en el ER se refleja muy consecuentemente en la mayoría absoluta de contextos. En los textos antropológicos de mesiatseslov el dual se utiliza a veces más correctamente que en los mismos sitios que en el Ev.Ar. 1092, especialmente evidente cuando refleja nombres propios emparejados de significado hagiográfico, lo que puede orientar hacia una presencia estable de estas formas en la lengua del escribano del ER.

Como subraya O. F. Zholobov «ahora se han encontrado unos ejemplos muy antiguos de la utilización por los eslavos de construcciones del tipo *dvandva* divino [...] hacia el final del tercer cuarto del siglo XI». ³¹² Consideramos que, en lo que respecta a la datación del ER a principio del s.XI, la evidencia de estas

---

³¹² Жолобов О.Ф. История двойственного числа в русском языке. Казань, 2000. Р.26.

construcciones puede referirse a un período de la historia de la lengua rusa más temprano.

Dos ejemplos encontrados de aoristo de la tercera persona del dual con una terminación eslava antigua –**сте (в)ведосте** (6a,14-17), **бысте** Л.И,6) en lugar de la antiguo rusa –**ста**, que se encuentra constantemente en el EO y en el Ev.Ar. permiten pensar en una creación temprana del ER en relación con todos los evangelios antiguo rusos.

En las formas de imperfecto de la 3ª persona del singular del ER, la terminación **-тъ** no se utiliza ni una sola vez aunque en el EO y Ev.Ar. al igual que en los manuscritos del s XII sí se encuentra.

Las formas de imperfecto y aoristo en el ER se utilizan regularmente. Los casos de aoristo orientan hacia una mayor antigüedad del ER en relación con otros textos ya que sólo en este manuscrito se encuentran formas del aoristo asigmático que no se hallan en la misma parte de mesiatselov del EO al igual que el antiguo aoristo sigmático (3 y 5 ejemplos respectivamente).

El supino e infinitivo se utilizan consecuentemente en su lugar. Sólo 4 veces el supino es sustituido por el infinitivo lo que era posible ya en los textos más antiguos del s. XI, un cambio inverso se encuentra sólo una vez y parece ser un error del escribano. La mayoría de los participios del ER se representan por formas breves.

Entre las evidencia sintácticas del ER destacan los casos de concordancia y régimen. Una peculiaridad llamativa del ER es la concordancia en el texto del mesiatseslov de nombres en genitivo y dativo. Aquí pudo haber ocurrido un tipo de contaminación de significado y concordancia de las palabras **пам(т)** y **стра(с)**, con dativo y genitivo, y al igual está reflejado un sincretismo especial de las palabras en la frase cuando los componentes de la frase se observan como un conjunto (es decir, que para el escribano resultaba normal utilizar una palabra generalizante en dativo y las palabras dependientes en genitivo, independientemente de la distancia entre ellas en el texto respecto a la palabra

principal). Este hecho puede referirse al fenómeno de escritura no ordenada al igual que el fin de línea en el ER. No hemos encontrado formas parecidas en ninguno de los evangelios rusos antiguos ni eslavos antiguos. En el antiguo griego, hasta donde es conocido, estas construcciones tampoco existían.

En las variantes de régimen de diferentes construcciones prefijo-prepositivas el ER destaca en gran número de casos (entorno a 20) de todos los datos del EO, Ev.Arh., Ev.Mst. Esto sucede principalmente en aquellos contextos que están marcados textológicamente en el manuscrito (L.II, L.III, Mt.XII y otros) y para los cuales suponemos un protógrafo especial.

Entre el léxico destacan algunas palabras que permiten hablar de ellas como un signo de antigüedad del ER. Como ejemplo puede servir **прѣгы** (106,10) (**акридъ** (255d) en EO, Ev.Arh. (150b) y **абрѣднѣ** (184г) en Ev.Mst.). En los textos rusos antiguos **прѣгы** se utiliza en los manuscritos cercanos al siglo XII. Pero esta palabra se conoce también en textos antiguo eslavos. En los manuscritos tempranos rusos antiguos del s.XI por alguna razón la palabra **прѣгы** está ausente. El único manuscrito antiguo ruso en que ellas se refleja es el ER, lo que consideramos como resultado de influencia del original antiguo eslavo. La palabra **проузи** en Ev.Arh. puede ser explicada por una suposición de que este evangelio fue copiado de un protógrafo cercano textológicamente al ER.

La palabra **възвѣза** (106,15) del ER también es primaria en la cadena **ремени** (EO (256a), Ev.Arh. (150b) - **възвоузы** (185г) (Ev.Mst.). Como fundamento de esta suposición tenemos la explicación ofrecida por A. S. Lvov,³¹³ de que ataduras de una bota antigua «raramente podrían haber sido unos cordones especiales sin lugar a dudas se trataba de simples cordones que se llamaban **възвоузы**, como nombre derivado del verbo **възвѣзати**. Puede suponerse que esta palabra fue sustituida por **ремень** en una de las redacciones ya que referida a Jesús **възвѣза** sonaba demasiado vulgar».

---

³¹³ Львов А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. P.225.

Un interés especial representa la cadena compleja léxica Mt.XII,20 **льна** 8в,14 (ER) - **пър'та** 246а (EO) - **ризы** 147а (Ev.Arth.) - **пърста** 182а (Ev.Mst.). El ER refleja la traducción primaria calcada del griego τὸ λίνον con sus siguientes modificaciones en el suelo eslavo en conexión con transmisiones metonímicas de un carácter propiamente eslavo (τὸ λίνον significa tanto la misma materia, lino, como la transmisión metonímica hacia el objeto hecho de esta materia). La forma **льна** en el ER es una evidencia más antigua de la utilización de esta palabra en el suelo antiguo ruso y también indica que el protógrafo del ER era enormemente cercano al texto griego por eso la comprensión eslava de esta palabra ya normalizada en textos antiguo eslavos en él todavía no se reflejó.

En lo que respecta a la formación de palabras el ER destaca en el plano general. Hemos descubierto que, en las lecturas de los mesiateslov ER refleja una menor variedad en la formación con prefijos que EO, Ev.Arth. y Ev.Mst. Vemos 7 tipos de prefijos frente a 11 en EO, 8 en Ev.Arth. y 11 en Ev.Mst. Probablemente en este hecho se reflejó el estado antiguo de la lengua cuando la sinonimia de los prefijos no estaba todavía bien desarrollada.

En el ER encontramos antiguas formaciones sin sufijos con sus equivalentes con sufijos en otros evangelios (**храм** 7в,1, **источь** 2а,19-20). Un interés especial tiene el segundo ejemplo ya que la palabra **источь** no está registrada en ninguno de los textos antiguo eslavos ni antiguo rusos que han llegado hasta nuestros días y, a juzgar por todo ello, reflejan una forma más antigua que existía en la lengua y que no se conservó en los manuscritos que llegaron hasta nosotros.

Un sincretismo peculiar se refleja en la antigua forma **право** (Mt.20,7, 16г,13-14) en comparación con **правьда** en EO y Ev.Arth.

En el ER en L.III,1 en la formación de palabras encontramos tres veces la utilización de bases originales que no se hallan en ninguno de los manuscritos rusos ni eslavos antiguos (**четвьртовлдѣщюу** (10в,8) en lugar de **четвьртовластьствѣжѣщюу** en el EO (257d), Ev.Arth. (150b) y Ev.Mst. (185a), al igual que la formación de verbos con adición original –ес– (**злословесити**

(ЗВ,2) frente a su ausencia en Ev.Mst. e incluso en el antiguo eslavo Evangelio Assemanievo.

En cuanto a la composición de palabras en el mismo contexto L.III,1 el ER utiliza un modelo de formación de palabras diferente de todos los que se utilizan en los manuscritos que han llegado cuando la frase griega se traduce literalmente: encontramos **четвьртое владжщоу** (10В,16-17) en el ER frente a **четвьртовладжщоу** en EO (257d), Ev.Arh. (150b) y Ev.Mst. (185a).

En el ER tenemos una forma muy antigua y rara vez encontrada de dativo singular de nombre **генадии** (1Г,7-9), que tenía en nominativo singular una forma **генадия** (en el texto antroponímico).

A favor de la antigüedad del manuscrito destaca también el contenido de los «textos antroponímicos» de los mesiateslov, observado por O. V. Loseva, que no refleja memorias bizantinas de los siglos IX-X, tampoco celebraciones a los santos eslavos ni rusos y se limita sólo a las memorias bizantinas del s.VIII. Esto puede testimoniar que «ante nosotros se encuentra una copia del evangelio enormemente cercana al que trajo consigo a Moravia San Cirilo filósofo».³¹⁴

Si a los datos de carácter linguo-textológico añadimos también datos paleográficos de la grafía de las letras del ER, color de pintura, etc., podemos concluir, con una elevada probabilidad de acierto, que las conclusiones basadas en material lingüístico tienen un alto porcentaje de certeza. Por eso consideramos que ya no hay fundamentos para considerar el ER un manuscrito creado después del s. XI, sino al revés, los datos del texto, en comparación con evangelios rusos antiguos de los ss. XI-XII indican que este manuscrito es más antiguo que EO y que fue escrito a principios del s. XI, lo que respaldan más de treinta fenómenos lingüísticos.

El ER es un manuscrito creado por un **escribano ruso**, lo que testifican no muchos pero evidentes hechos lingüísticos.

---

³¹⁴ Миронова Г.Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI вв. М., 2001. P.200.

Encontramos varios ejemplos valiosos cuando en genitivo singular en el nombre **ПОЛЪЗѢ** (2a,12) y en acusativo plural del pronombre **ВЪСѢ** (2b,16) encontramos un fenómeno típico eslavo-oriental de colocación de la terminación **Ѣ** en vez de **Ѧ** antiguo eslava. Algo parecido ocurría también en el sufijo de imperfecto con el cambio típico para la lengua antiguo rusa del tipo **НЕСѢАХЪ** > **НЕСѦХЪ**. En el ER, en los sufijos de imperfecto, estas formas fusionadas se encuentran en una absoluta mayoría de los casos.

A favor de un origen ruso del ER señalamos los cambios muy valiosos de **Ѣ** hacía **е** en palabras con mediavocalidad eslava del sur (12 casos al lado de casi 50 ejemplos con **Ѣ**).

Un cambio muy importante de **Ѣ** hacía **е** se encuentra también en otros contextos: en terminaciones de genitivo y acusativo plural al igual que al principio de palabra L.VI,20 **СВОЕ** (2b,18, 10a,7, 10b,10), Mt.XX,2 **іе** (16b,16), M.I,6 **ЕДѢ** (10b,11). En los primeros cuatro casos parece ser que tratamos con una superposición de varios hechos lingüísticos: en primer lugar, el cambio de **Ѧ** hacía **Ѣ** antiguo ruso, caracterizado anteriormente, y, en segundo lugar, el cambio de **Ѣ** hacía **е**. Creemos que este cambio tiene un carácter gráfico y no fonético, es característico de textos antiguo rusos de diferente pertenencia territorial (tanto de las cartas en corteza de abedul de Nóvgorod como de las notas del s. XI en las paredes de la catedral de Sofía de Kíev).

El **оу** principal en el ER, que encontramos en la inmensa mayoría de los casos también lo consideramos un rasgo antiguo ruso: **оуже** (11a,16), **оутриѦ** (7b,15), **оутрьѦ** (8г,4; 8г,7), **оутрьни** (6г,7) etc.

La combinación **-dj-** aporta principalmente un reflejo eslavo oriental **ж** (26 casos), el **-жд-** antiguo eslavo se encuentra sólo 7 veces.

A favor de un origen ruso del PE señalamos también la existencia de nuevas terminaciones en la declinación nominal que hemos observado anteriormente aunque se encuentran bastante raramente al igual que muchas formas de aoristo sin **-тъ** (**-тъ** se utiliza 34 veces al lado de 179 formas de 3 persona singular de

aoristo sin él). En este mismo sentido destaca la presencia de nuevas formas de aoristo antiguo ruso de 3ª persona plural en –ста, que se encuentra ya en una mayor cantidad en el OE. Aunque los rasgos indicados en el ER no son muy frecuentes todos ellos señalan de una forma pintoresca la creación del ER por un escribano ruso.

Además creemos que hay bastantes argumentos que sitúan el lugar de composición del ER en **Kíev**. En primer lugar, a partir del hecho ya demostrado de la creación del ER por una persona de habla rusa, el círculo de regiones en la Antigua Rusia donde en esta temprana etapa existían escuelas de escritura, según la opinión común de especialistas sobre la historia de la Rus', se limita a Kíev y Nóvgorod. El hecho de que en el texto del ER no hayamos encontrado ningún rasgo dialéctico de Nóvgorod (del tipo de la no distinción de ц и ч, o el acercamiento de ѣ al и etc.), que encontramos en las cartas en abedul, en Minea de Putiata, nos lleva a la conclusión de que la creación de este manuscrito recayó en manos de un vecino de Kíev. En relación con esta idea hemos observado los textos más antiguos de grafiti de Kíev de 1041 (es decir, incluso antes del EO) y hemos observado algunos rasgos parecidos a los datos del ER: en primer lugar, en los grafiti tempranos de Sofía la odnoerevost', la ausencia de letras yotadas, lo que puede indicar una escuela de escritura que seguía los mismos principios que el escribano del ER. Especialmente llamativo consideramos este fenómeno: todas las notas con un signo de la reducida más tempranas en la catedral de Sofía contienen el signo ѣ, y no el ѣ, como el ER. Creemos que esta anotación es muy importante ya que normalmente en las investigaciones de este problema se habla sólo de “un signo de la reducida” sin especificar el tipo de letra utilizado en los manuscritos. Según el hecho de que se conocen muy infrecuentes manuscritos rusos antiguos con ѣ, y no ѣ (la Hoja de Víktorov, Zlatostruy de Bychkov), frente al resto de textos rusos que utilizan ѣ, y no ѣ, es lógico suponer que en la Rus' existían dos escuelas que utilizaban sendas escrituras con ѣ o con ѣ. Los manuscritos que llegaron hasta nuestros días con ѣ son muy escuetos incluso en comparación con

las 16 hojas del ER, por eso es difícil emitir juicios partiendo de ellos. Los datos del ER hablan de la existencia sin duda de una escuela de escritura con Ъ en Rusia. Si en el año 1041 en Kíev se escribía sólo con Ъ, y ya en seis años con ambos “ers” (partiendo de los datos de grafiti), en consecuencia el “odnoerevost” del ER, que ha sido causa de incertidumbre, puede ser el reflejo de una escuela de escritura muy antigua en Kíev anterior al año 1041, que posiblemente mantuvo su existencia durante no mucho tiempo y lo más probable muy a comienzos del siglo XI, ya que ya la kniazhna de Kíev, Anna Yaroslavna, en su firma utiliza el signo Ъ: АНА РЪИНА. En las cartas de abedul de Nóvgorod se utiliza un signo Ъ. Este hecho se escapa de la atención porque hasta nosotros no han llegado otros manuscritos de la escritura antiguo rusa cercanos en su volumen al ER y que utilicen un signo Ъ, y los que principalmente contenían un Ъ (Zhitie de Kondrat), han sufrido una corrección hacia Ъ. De los textos antiguo eslavos con Ъ hasta nosotros han llegado sólo la Hoja de Macedonia y la Hoja 67 del Codex Supraliensis. Sólo en los textos serbios “odnoerevost” se mantiene durante mucho tiempo, posiblemente teniendo el mismo origen que en el ER del alfabeto cirílico arcaico. Pero, como creemos que está demostrado, el ER es un manuscrito antiguo ruso y no serbio como consideraban algunos estudiosos antes.

Partiendo de la conclusión anterior sobre la existencia de una escuela temprana de escritura en la Rus' de Kiev se vuelven claros algunos hallazgos del ER, que son evidentes pero difíciles de explicar sin los datos de los grafiti de Kíev. Principalmente, son poco investigados en la historia de la lengua aspectos de grafía y ortografía. Un gran interés representa la utilización de la O-ocular que se usa en el ER con una gran frecuencia y regularidad más de 170 veces. Omega dentro de la ligadura Ѡ se utiliza en una combinación inicial que transmite el prefijo ОТЪ- 15 veces, la preposición Ѡ se usa exclusivamente dentro de ligadura 104 veces, lo que por sí mismo habla sobre una proyección consciente y consecuente de esta letra en el manuscrito. V. M. Márkov señala para textos antiguo rusos (Mineia de Putiata) la tendencia a una progresiva utilización de

omega a lo largo del tiempo. Creemos que es necesario separar los sistemas de escritura existentes en el territorio de Kíev y de Nóvgorod ya que en los manuscritos se percibe diferentes direcciones en el desarrollo de estos sistemas. En Nóvgorod la tendencia fue la señalada por V. M. Markov,³¹⁵ en Kíev, parece ser, el desarrollo fue diferente – de una utilización de omega en todos sitios, sobre todo en combinación **ОТЬ**, hacía la minimización de posiciones con su utilización. En los manuscritos tempranos la escritura ligada de la preposición se acepta como una letra **Ѡ**. Sin lugar a duda, ya en Izbornik de 1076 encontramos datos parecidos a los del ER, pero en menos número (además de evidencia de utilización de omega aquí también se encuentran las escrituras de fin de línea con consonante, aunque no tan frecuentes como en el ER). Incluso en los grafiti de Sofía del año 1041 que consisten de un par de palabras encontramos una escritura con ligadura **Ѡ**. A la escuela de escritura, posiblemente, hay que atribuir también la escritura en todos los sitios de ligadura **Ѡ** en el ER en vez del antiguo **ШТ**.

De este modo, creemos que en el ER se sigue un patrón de escritura primaria aceptada en las etapas tempranas de la escritura en Kíev.

En relación con este argumento, pensamos encuentra su explicación la palabra **сребръникъ** en el texto del ER pero que está ausente en el contexto Mt.XX,2 en todos los evangelios antiguos rusos de los siglos XI-XII para significar denario, la moneda de plata romana del griego *ἐκ δηναρίου* (el los manuscritos se fija **ПѢНАЗОУ** en el EO, Ev.Arh., Ev.Mst.). En este contexto **сребръникъ** se conoce entre los manuscritos antiguo eslavos con el significado de «pequeña moneda de plata», como variante de palabra **ПѢНАЗЪ**. En antiguo ruso **сърѣбрьникъ** se utiliza en Mt.XX,2 en manuscritos más tardíos (Nest. Boris y Gleb 5), en los textos tempranos en su lugar vemos **ПѢНАЗЪ**. La palabra **сребръникуоу** el escribano del ER pudo haberla copiado de un protógrafo antiguo eslavo.

---

³¹⁵ Марков В.М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 2007. Р.14.

La existencia de esta palabra en el ER puede reflejar también un hecho histórico propiamente ruso, precisamente la producción de las primeras monedas rusas de plata, сребреники, en la Rus' de Kíev a finales del siglo X, principios del s. XI. Los srébrebniki fueron acuñados por Vladímir Sviatoslávovoch (978 - 1015), Sviatopolk (alrededor de 1015) y Yaroslav el Sabio (antes del 1015). Este hecho puede ser una evidencia indirecta de la elaboración del ER en la Rus' de Kíev en el primer cuarto del siglo XI.

Además de los datos del propio manuscrito la investigación permitió establecer algunas conclusiones importantes sobre el protógrafo del texto. El ER es un manuscrito **extremadamente cercano al texto antiguo eslavo**. Esto se evidencia en una gran cantidad de datos lingüísticos como: el uso consecutivo de yusy, la vocalidad antigua eslava de combinaciones del tipo трът, la conservación de combinaciones жд, џ, las formas antiquísimas del aoristo asigmático y antiguo sigmático etc; además el propio sistema de alfabeto cirílico arcáico está relacionado directamente con la escritura antiguo eslava. En relación a esto cabe señalar que en el ER los rasgos antiguo eslavos superan considerablemente a los rusos.

La unicidad del protógrafo del ER se manifiesta en muchos fenómenos de la lengua y textología del manuscrito. Como resultado de la investigación fueron encontrados varios importantes fenómenos textológicos del ER. En primer lugar, quedó en evidencia la singularidad del ER respecto a los mesiatseslovs antiguo rusos del EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. como se pone de manifiesto en el gran número de diferencias tanto lingüísticas como textológicas del mismo frente a los otros evangelios cotejados (así en el orden de palabras, presencia o ausencia de una u otra palabra etc.). Hemos comparado la presencia de lecturas del ER en mesiatseslovs de octubre hasta marzo en otros manuscritos y como resultado detectamos las siguientes conformidades: la mayoría de lecturas del ER se conservan en otros mesiatseslovs, aunque el orden de estas lecturas puede variar dentro de cada mesiatseslov. Pero en el ER hay algunas lecturas que no sólo están cambiadas de lugar en otros evangelios dentro del mismo mes, sino que se

trasladan a otro mes (Mt.VIII,27 - octubre, L.VI,17-23 – diciembre, Mt.III,1-6 – enero, M.I,1-8 enero, Mt.XI,27-30 – enero). En el ER se encuentran también lecturas que están ausentes en el EO y Ev.Arh. (Mt.IV,25, Mt.V,1-12 – enero). Un interés especial tiene la lectura L.II,21-40 en diciembre, ausente en todos los mesiatseslovs excepto en el ER. A partir de estos datos se ha analizado todo el material de diferencias textológicas y lingüísticas del ER respecto a otros manuscritos y sobre la base de esta evidencia se han establecido algunas conclusiones sobre la naturaleza de las peculiaridades del ER. Se estableció que, entre aquellos manuscritos cuyas lecturas están cambiadas mes por mes, las diferencias son poco numerosas mientras que aquellas lecturas que se encuentran en todos ellos muestran mayor número de diferencias. Este hecho posiblemente tenga por causa la especial actitud de los escribanos hacia aquellos sitios en los mesiatseslov que se cambian y que se conservan de manuscrito a manuscrito.

La lectura para diciembre L.II,21-40 es un texto especial en el ER, no sólo porque éste se encuentra sólo en nuestro mesiatseslov sino porque en la copia electrónica maximizada varias veces se puede apreciar unas tenues marcas de algún texto que ocupó el lugar del pergamino donde se encuentra esta lectura (hoja 4 - 4 reversa). Tenemos la impresión de que el ER aquí está escrito encima de un texto retirado tiempo antes. Afirmar esto con seguridad es difícil, pero está claro que el pergamino de las hojas 4 y 4 reversa en el manuscrito definitivamente está más sucio que al final del mesiatseslov donde no se observa huella alguna debajo de las letras. Esta «suciedad» del pergamino se aprecia también en otros sitios del ER, principalmente, al principio del manuscrito: páginas 2, 2a, 3, 3a, 4, 4a, 7, 7a, 8, 8a, 10, 10a, 11, 11a, 13a. Creemos que establecer con seguridad la presencia de huellas de algún texto debajo del ER es todavía difícil pero el material lingüístico del manuscrito nos lleva a la conclusión de que el ER fue copiado desde un protógrafo antiguo del que no se conservan redacciones más cercanas que hayan llegado hasta nuestros tiempos además del ER. Para corroborar esta hipótesis hemos comparado aquellos fragmentos en el manuscrito que destacan del círculo de todos los textos antiguo rusos, con los datos de manuscritos antiguo eslavos

(Codes Assemaniev, Codex Zografiensis, Codex Marianus etc.) y no hemos encontrado en ellos explicación alguna a los fenómenos encontrados en el ER a la hora de justificar las numerosas coincidencias de estos manuscritos antiguo eslavos con el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. En las páginas que muestran en el ER algunas huellas de letras están dispuestas las lecturas de L.II (diciembre), Mt.II, L.III, M.V, L.VI, M.IX, que tienen la máxima cantidad de diferencias del ER con respecto a otros manuscritos. Resulta ésta una cuestión difícil por lo que requiere un estudio posterior.

Realmente se puede hablar sólo sobre el hecho de que los datos textológicos del ER y paleográficos se cruzan, es decir L.II,21-40, destacando textológicamente en el ER, se diferencia también exteriormente. La presencia en el ER de la lectura paralela L.II,21-40 en febrero, creemos, permite revelar dos tipos de redacción de L.II,21-40, que tienen orígenes diferentes en el manuscrito. A causa de este fenómeno encuentran su explicación los textos de L.II,21-40, que se encuentran en el EO, Ev.Arh. y Ev.Mst. y que son, valorados conjuntamente, una contaminación de dos tipos de redacciones.

El encuentro de dos tipos de redacciones de L.II en el ER permite dar una explicación más profunda de algunos hechos lingüísticos dentro del manuscrito, por ejemplo establecer una mayor antigüedad de aquel texto cuya redacción está colocada en L.II,21-40 de diciembre y está ausente en el resto de manuscritos ya que en ella los rasgos antiguo eslavos del protógrafo se reflejan en un grado mayor. En L.II de febrero se encuentran más a menudo fenómenos lingüísticos propiamente rusos que a veces son rarezas lingüísticas (como, por ejemplo, la presencia de la palabra **голубичище** para el s. XI). Corroboran también la antigüedad de L.II,21-40 en diciembre unos rasgos de paleografía, que se aprecian en la copia escaneada del manuscrito: la letra psi, representada en forma de una cruz, la letra **⚡**, que tiene forma de yus glagolítico con morfología de triángulo.

Consideramos un protógrafo especial también para lectura Mt.II,13, que tiene una cantidad mayor de diferencias textológicas en los manuscritos, y la siguiente detrás de él, L.II, marcado en el manuscrito.

Sobre la base de una comparación textológica de lecturas de mesiatseslov establecimos la hipótesis de que el texto desde el que fue copiado el ER era más corto que el protógrafo de OE, Ev.Arh. y Ev.Mst. y, lo más seguro, primario, ya que la ausencia de palabras significantes en el ER no puede ser explicada con una simple inatención del escribano (19 casos de ausencia de palabras frente a 5 en el Ev.Arh.).

Como resultado de la investigación de la lengua y texto del ER se estableció una suposición sobre las huellas del posible protógrafo antiguo-eslavo sur-occidental de este manuscrito (la ausencia de marcación de la palatalización después de consonantes, utilización de **пастырѣ** en vez de **пастоухѣ** etc.), y también una cercanía aproximada del ER al texto del Codex Assemani en contraposición a manuscritos antiguo eslavos de origen búlgaro oriental. El ER a veces se comporta textológicamente más cercano al Codex Assemani que al EO. Consideramos plausible la hipótesis de un protógrafo del ER cercano a la época de Cirilo y Metodio.

El protógrafo del ER fue lo más probable glagolítico, tal como deducimos de la letra de ius pequeño, dibujado en forma de triángulo en el original del manuscrito (Mt.II), y de grafías del tipo **вРАМА**, **крѢСТИТАЛА**, donde “yus” está en el lugar del **ѣ** glagolítico, que tenía escritura parecida a **А** cirílico.

La prueba de pertenencia del ER al tipo de ápracos corto, creemos, se puede valorar basándose también en la cantidad de lecturas en mesiatseslovs. El ER contiene mucho menos lecturas que el Ev.Mst. que es del tipo de ápracos completo. En relación a esto el manuscrito estudiado se sitúa próximo al EO y Ev.Arh. lo que permite suponer los orígenes de ápracos corto de mesiatseslov del Ev.Arh. y no suponer que está escrito con un segundo estilo de escritura, pertenecientes al autor del ápracos completo. Esta cercanía textológica del ER y Ev.Arh. se observa muchas veces en varios niveles lingüísticos. Así, por ejemplo, el ER se encuentra cercano al Ev.Arh. con la práctica absoluta preferencia de formas fusionadas de adjetivos e imperfectos frente a las formas completas del EO y del Ev.Mst.

El contenido léxico de las lecturas del ER también es más parco no sólo que el del Ev. Mst. y Ev. Arh. Bastante separados temporalmente, sino también del EO.

El ER no refleja **ningún rasgo de origen checo**, que están presentes en las hojas de Kíev, extractos glagolíticos de Praga (precisamente џ en vez de tj y kt' en concordancia con шт antiguo eslavo, з en lugar de dj en relación жд antiguo eslavo, шч en lugar de stj skj –шт antiguo eslavo y otros.³¹⁶ Por lo cual este manuscrito no puede haber sido escrito por Procopio el Checo, ni siquiera en el territorio de Chequia por un ruso, aunque su camino hacia un escribano ruso podría haber estado bastante conectado con el nombre de Procopio. Se conoce que a principios del siglo XI en el monasterio de Sázava existía una gran escuela de copistas que mantenía conexiones estrechas con la Rus'. El protógrafo del ER pudo haber sido recibido precisamente de San Procopio que, con bastante probabilidad, poseía libros antiguos incluso de la época de Cirilo y Metodio (esta suposición es probable ya que el texto del ER revela algunos rasgos del sur-oeste del protógrafo). En este caso esta versión aglutinaría amistosamente dos teorías competidoras sobre el ER.

Entonces, podemos hablar con bastante probabilidad de certeza que el ER fue copiado por una persona de habla rusa, lo más probable, en Kíev, antes del año 1041 (tiempo de creación de grafiti con “er” en la catedral de Sofia de Kiev). En este caso, la leyenda que llegó hasta nuestros días sobre un evangelio que pertenecía a la biblioteca de Anna Yaroslavna encuentra su conformidad en la lengua y texto del ER. Consecuentemente, el ER, con gran probabilidad de certeza, puede ser un manuscrito que Anna Yaroslavna, en 1044 casada con el rey francés Enrique I, llevó a Francia. En este caso la aparición del ER en el siglo XVI de Constantinopla en Reims por la segunda vez se explica lingüísticamente y históricamente.

De este modo, los resultados de la investigación realizada permiten afirmar que el ER es el evangelio antiguo ruso más antiguo de los que llegaron hasta

---

³¹⁶ Селищев А.М. Старославянский язык. М., 2001. Р.79.

nuestros días por lo cual, sin duda, ha de incluirse en el círculo científico de la lingüística eslava. Las conclusiones realizadas, creemos, tienen una fuerza comprobante ya que los elementos lingüísticos y textológicos del manuscrito se analizan en complejo lo que permite observar diferentes fenómenos del ER a través de numerosas facetas.

Las perspectivas de desarrollo del trabajo son muy amplias ya que, como resultado de la investigación, se desvelaron numerosos e interesantes fenómenos sobre la etapa principal del desarrollo de la escritura en el suelo antiguo ruso lo que requiere investigaciones ulteriores y abre nuevas posibilidades para argumentaciones históricas. Además, aquellos datos que en la presente tesis no permiten establecer algunas conclusiones como definitivas dado el gran volumen del material y la dificultad de algunas cuestiones (separados fenómenos de sintaxis, léxico, textología), requieren un estudio posterior. Tampoco nos caben dudas sobre la necesidad de una edición de calidad del manuscrito. Sin duda alguna la utilización de los datos del ER ya datado en investigaciones histórico-lingüísticas, permitirá arrojar luz sobre numerosas cuestiones arduas y rellenar más de un vacío en la historia de la lengua rusa.

Bibliografía

- 1.Актуальные проблемы истории русского языка. Тезисы докладов научной конференции, посвященной 70-летию профессора В.М. Маркова. Казань: Унипресс, 1997.
- 2.Алексеев А. А. и др. Евангелие от Иоанна в славянской традиции. СПб.: Российское библейское общество, 1998.
- 3.Алексеев А. А. Текстология славянской библии. Böhlau, Verlag, Köln, Weimar, Wien, St.Petersburg: Dmitrij Bulanin, 1999.

4. Арциховский А. В. Новгородские грамоты на бересте (из раскопок 1953-1954 гг.). М.: Изд-во АН СССР, 1958.
5. Бернштейн С. Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. М.: Наука, 1974.
6. Билярский П. Судьбы церковного языка. Историко-филологическое исследование. II О Кирилловской части РЕ. Спб., 1848.
7. Бодуэн де Куртенэ И. А. Факультативные звуки языка // Избранные труды по общему языкознанию. М.: Изд-во АН СССР, 1963.
8. Борковский В. И. Историческая грамматика русского языка. М.: Изд-во УРСС, 2004.
9. Борковский В. И., Кузнецов П. С. Историческая грамматика русского языка. М.: УРСС, 2004.
10. Брандт Р. Ф. Лекции по истории русского языка. М.: Печатня А. И. Снегиревой, 1913.
11. Булатова Р. В. Надстрочные знаки в южнославянских рукописях XI–XIV вв. Методическое пособие по описанию славяно-русских рукописей для Сводного каталога рукописей, хранящихся в СССР. М.: 1973. – Вып. 1. – С. 76 – 114.
12. Буслаев Ф. И. Историческая грамматика русского языка. М.: Учпедгиз, 1959.
13. Буслаев Ф. И. О влиянии христианства на славянский язык. Опыт истории языка по Остромирову евангелию. М., 1848.
14. Востоков А. Х. Замечания о так называемом РЕ (XI – XII в.) // Филологические наблюдения. СПб.: Тип. имп. АН, 1865.
15. Вайан А. Руководство по старославянскому языку. М.: УРСС, 2007.
16. Ван-Вейк Н. История старославянского языка. М.: Изд-во иностранной литературы, 1957.
17. Верещагин Е. М. Церковнославянская книжность на Руси. М.: Индрик, 2001.

18. Верещагин Е.М. Текстология древнейших славяно-русских переводных памятников (на материале гимнографии) // Славянское языкознание. 13 международный съезд славистов. Любляна. Индрик, 2003. С.84-106
19. Винокур Т.Г. Древнерусский язык. Изд. 3. М., 2008.
20. Высоцкий С. А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI-XIV вв. Киев: Наукова думка, 1966.
21. Ганка Вяч. Сазаво-Еммауское св. благовествование. Прага, 1846.
22. Гранстрем Е. Э. Описание русских и славянских пергаменных рукописей. Рукописи русские, болгарские, молдовлахийские, сербские. Л., 1953.
23. Григорович В. И. Лекции по старославянскому языку. – Научная библиотека Казанского ун-та, ОРРК, рукопись из архива П. Заринского № 1.129, 1859.
24. Григорович В. И. Статьи, касающиеся древнего славянского языка. Казань: Тип. имп. Казанского ун-та, 1852.
25. Гьорнео Франц. За надредните знаци в старобългарските паметници до XIII век // Език и литература. София, 1966. – №6 – С. 53 – 58.
26. Древнее известие об Анне Ярославне и славянское евангелие в Реймсе // Журнал министерства народного просвещения. – 1836. – Январь. – Ч.IX. – С. 229-230.
27. Древнерусский язык. Лексикология и словообразование. Под ред. В.И.Борковского. М.: Наука, 1975.
28. Дурново Н. Н. Введение в историю русского языка. М., 1969.
29. Дурново Н. Н. Избранные работы по истории русского языка. М.: Языки русской культуры, 2000.
30. Жолобов О.Ф. Древнерусское двойственное число в общеславянском контексте. Казань: Унипресс, 1997.
31. Жолобов О. Ф. История двойственного числа в русском языке. Казань, 2000.

32. Жолобов О. Ф. Морфосинтаксис древнеславянских числительных. Славянское языкознание. Любляна, 2003. С. 162-175.
33. Жуковская Л. П. Евангелие Анны Ярославны – королевы Франции в текстологическом отношении // Тезисы докладов и сообщений конференции по итогам научно-исследовательской работы ГБЛ за 1990 г. – М. – 1991. – С.84-87.
34. Жуковская Л. П. Еще о текстологии месящеслова Евангелия (по датированным древнерусским апракосам 11-12 вв.) // ТОДРЛ. – Т.XLVIII. – Спб., 1993. – С. 81-87.
35. Жуковская Л. П. К истории буквенной цифири и алфавитов у славян, // Источниковедение и история русского языка. – М. – 1964. – С.37-43.
36. Жуковская Л. П. Новые данные об оригиналах русской рукописи 1092 г. // Источниковедение и история русского языка. – М., 1964. – С. 84 – 117.
37. Жуковская Л. П. Об объеме первой славянской книги, переведенной с греческого Кириллом и Мефодием // Вопросы славянского языкознания. – М. – 1963. – Вып.7.
38. Жуковская Л. П. Развитие славяно-русской палеографии. М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1963.
39. Жуковская Л. П. Реймское евангелие. История его изучения и текст. Предварительные публикации. Вып. 114. М., 1978.
40. Жуковская Л. П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М.: Наука, 1976.
41. Жуковская Л. П. Юбилей Остромирова евангелия // Вопросы языкознания. – М., 1957. – № 5. – С. 154–156.
42. Жуковская Л. П. Связь изучения изобразительных средств и текстологии памятника // Древнерусское искусство: Рукописная книга. – М., 1974. – Сб. 2. – С. 60–62.
43. Журнал министерства народного просвещения. 1848. – ч.IVII. – Февраль. – Отд. II. – С. 105-156.

44. Журнал министерства народного просвещения. – 1848. – Ч.IVІІІ. – Апрель. – Отд.ІІ - С. 1-31.
45. Журнал министерства народного просвещения. 1848 – Ч.IVІІІ. – Март. – Отд.ІІ. – С. 191-251.
46. Загребин В. М. Периодизация употребления надстрочных знаков в средневековых сербских рукописях и надстрочные знаки киевских глаголических листков. // Поучаван е средн овековних јужнословенских рукописа. – Београд, 1995. – С. 469 – 479.
47. Загребин В. М. Диакритика средневековых славянских рукописей // Исследования памятников южнославянской и древнерусской письменности. Сб. трудов. – М.; СПб., 2006. – С. 144–182.
48. Зайнутдинова А. Р. Лингвистический принцип написания ѡ и о // II Международные Бодуэновские чтения: Казанская лингвистическая школа: традиции и современность. Труды и материалы: В 2 т. – Казань: Казанский государственный университет им. В.И.Ульянова-Ленина, 2003. – Т.2. – С. 67– 69.
49. Зайнутдинова А. Р. Несколько замечаний об употреблении буквы "ОМЕГА" в памятниках русского письма // Русская и сопоставительная филология: взгляд молодых. Сборник статей молодых ученых. – Казань: Изд-во "ДАС", 2001. – С. 148–155.
50. Зализняк А. А. Древнейшая кириллическая азбука // ВЯ. – М., 2003. – №2. – С. 3 – 31.
51. Зализняк А. А. Древненовгородский диалект. М.: Школа, Языки русской культуры, 1995.
52. Зализняк А. А. Древнерусские энклитики. М., 2008.
53. Еселевич И. Э. История редуцированных гласных в русском языке. Казань: Офсетная лаборатория Казанского ун-та, 1976.
54. Иванов В. В. Историческая грамматика русского языка. М.: Просвещение, 1983.

55. Иванов В. В. Историческая фонология русского языка. М.: Просвещение, 1968. – 358 с.
56. Иорданиди С. И. Наблюдения над формами имен существительных в древнерусской письменности XI-XII вв. С.176-196.
57. Исследования по русскому и славянскому языкознанию. Сборник статей к 70-летию проф. Г.А.Николаева. Казань, 2005.
58. Исследования по словообразованию и лексике древнерусского языка, Академия наук СССР. / Под ред. Р.И. Аванесова. М.: Наука, 1969.
59. Исследования по словообразованию и лексикологии древнерусского языка. Под ред. Аванесова Р. И. М. : Наука, 1978.
60. Историческая грамматика и лексикология русского языка. Материалы и исследования. / Под ред. Аванесова Р. И. М.: Изд-во АН СССР, 1962.
61. История русского языка. Словообразование и формообразование. / Под ред. Г. А. Николаева. Казань: Унипресс, 1997.
62. Историческая грамматика русского языка. Морфология. Глагол / Под ред. А. И. Аванесова, В.В.Иванова. М., 1982.
63. Каринский Н. М. Остромирово евангелие как памятник древнерусского языка // Журнал Министерства народного просвещения. СПб., 1903. № 5. С. 95–104.
64. Карский Е. Ф. Образцы славянского кирилловского письма с X по XVIII вв. Варшава, 1901. Изд. 2-е. 1902. Изд. 3-е. 1912. С. 10, 11.
65. Карский Е. Ф. Славянская кирилловская палеография. М.: Наука, 1979.
66. Кожин А. Н. Литературный язык Киевской Руси. М., 1981.
67. Козловский М. М. Исследование о языке Остромирова евангелия // Исследования по русскому языку. – СПб., 1885. – Т. 1. – С. 1–127.
68. Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка. М.: Высшая школа, 1980.
69. Колесов В. В. История русского языка. М., СПб.: Академия, 2005.
70. Кривко Р. Н. Древнерусская орфография XI – нач. XII в. в свете суперсегментных тембровых оппозиций // ВЯ. – М., 1998 г. –№2 – С. 60–78.

71. Крысько В. Б. Русско-церковнославянские рукописи XI-XIV в. как источник по истории старославянского и древнерусского языков: новые данные. Славянское языкознание. Любляна, 2003. С.339–355.
72. Лавров П. А. Материалы по истории возникновения древнейшей славянской письменности . Л.: АН СССР, 1930.
73. Лавровский П. О Реймском евангелии // Опыты историко-филологических трудов студентов главного педагогического института шестого выпуска. СПб.: Тип. имп. АН, 1852. – С. 1 – 141.
74. Ларин Б. А. Лекции по истории русского литературного языка. Спб.: Авалон, 2005.
75. Лихачев Д. С. Текстология. СПб.: Алетейя, 2001.
76. Львов А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М.: Наука, 1966.
77. Лосева О. В. Русские месяцесловы XI-XIV вв. М.: Памятники исторической мысли, 2001.
78. Майков А. А. История сербского языка по памятникам, писанным кириллицею, в связи с историей народа. М., 1857.
79. Марков В. М. Избранные работы по русскому языку. Казань: Изд-во "ДАС", 2001.
80. Марков В. М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1964..
81. Марков В. М, К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 2007.
82. Марков В. М., Зайнутдинова А. Р. Омега в церковно-книжных текстах XI-XII вв. (рукопись)
83. Мейе А. Общеславянский язык. М.: Изд-во иностранной литературы, 1951.
84. Мейе А. Общеславянский язык. М., 2001.
85. Мещерский Н. А. О календаре Остромирова евангелия. Доклад на юбилейной конференции ГПБ, посвященной 900-летию Остромирова

евангелия (3–6 мая 1957 г.) // Вопросы языкознания. – М., 1957. – № 5. – С. 155.

86. Миронова Т. Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X–XI вв. М.: Русская книга, 2001.

87. *Miscellanea Slavica*. Сборник статей к 70-летию Б.А.Успенского. М., 2008.

88. Можейко Н. С., Игнатенко А.П. Древнерусский язык. Минск: Вышэйшая школа, 1978.

89. Молдован А. М. Лексическая эволюция в церковнославянском. // Славянское языкознание. Любляна, 2003. С.395-413.

90. Мошин В. А. Палеографическо-орфографические нормы южнославянских рукописей. Методическое пособие по описанию славяно-русских рукописей для Сводного каталога рукописей, хранящихся в СССР. М., 1973. – Вып.1. – С. 43 – 75.

91. Осипов Б. И. История русской орфографии и пунктуации. Новосибирск.: Изд-во Новосиб. ун-та, 1992.

92. Осипов Б. И. История русского письма: Графика. Орфография. Пунктуация. Омск.: Омский гос. ун-т, 1990.

93. Откупщиков Ю.В. Сборник статей к 75-летию профессора. *Linguistica et philologica*. СПб., 1999.

94. Откупщиков Ю. В. К истокам слова, Просвещение, М., 1973.

95. Откупщиков Ю. В. Из истории индоевропейского словообразования. М., Академия, 2005.

96. Паплонский П. О Реймском евангелии // ЖМНП. – СПб., 1846. – Ч. 57. – Отд. II. – Февраль. – С. 105–156.

97. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. М. 1988.

98. Подскальски Г. Христианство и богословская литература в Киевской Руси (988 - 1237 гг.) // *Subsidia Byzantinorossica*. – СПб., 1996. – Т.1.

99. Потебня А. А. К истории звуков русского языка. Воронеж: Тип. В. И. Исаева, 1876.

100. Ручко V. G. Иллюминация РЕ (кирилловская часть) // *Byzantinoslavica*. – 1995. – Т. 36. – №3. – С. 579–592.
101. Ручко V. G. Славянская иллюминированная книга X – XI веков. // *Byzantinoslavica*. – Т. 36. – №1. – С. 140–153.
102. Рождественская Т. В. Славянские библейские тексты в храмах древней Руси. // *Славянское языкознание*. Люблина, 2003. С.514-523.
103. Рябова Е. В. Буквы, обозначающие <u>, в рукописях в рукописях XII – XIV вв. // II Международные Бодуэновские чтения: Казанская лингвистическая школа: традиции и современность. Труды и материалы: В 2 т. – Казань: Казанский государственный университет им. В.И.Ульянова-Ленина, 2003. – Т.2. – С. 106 – 108.
104. Селищев А. М. Старославянский язык. М., 2001.
105. Селищев А. М. Старославянский язык в 2-х ч.ч М.: Учпедгиз, 1951. – Ч.1. – 270 с.
106. Стасов В. В. Славянский и восточный орнамент по рукописям древнего и нового времени. Т. 1–2. СПб., 1884–1887.
107. Стеценко А.Н. Исторический синтаксис русского языка. М., 1972.
108. Строев С.М, Славянское евангелие, на котором присягали короли // *Журнал министерства народного просвещения*. – 1839. – Ч.ХХI. – Январь. – Отд. II. – С. 78–103.
109. Соболевский А. И. Древний церковно-славянский язык. Фонетика. М., 1891. – 153 с.
110. Соболевский А. И. Звуки церковнославянского языка // *РФВ*. – 1888. – Т. 20, – С. 241–274.
111. Соболевский А. И. Источники для знакомства с древнекиевским говором // *ЖМНП*. – 1885. – № 2. – С. 349–350.
112. Соболевский А. И. Кирилловская часть Реймского // *РФВ*. – Варшава, 1887. – Т. 18. – С. 144–155.
113. Соболевский А. И. Славяно-русская палеография. СПб., 1893.

114. Соболевский А. И. Труды по истории русского языка / А. И. Соболевский. – М., Языки славянской культуры, 2004. – Т.1.
115. Соболевский А. И. Церковнославянские тексты моравского происхождения // РФВ. – Т.18. – С. 150 – 217.
116. Срезневский И. И. Древние памятники русского письма и языка. СПб.: Тип. имп. АН, 1882.
117. Соболевский А.И. Лекции по истории русского языка. М., 1907.
118. Соболевский С. И. Древнегреческий язык. Фототипическое издание, СПб.: Издательство Олега Абышко, Университетская книга, 2009.
119. Срезневский И. И. Сведения и заметки о малоизвестных памятниках. СПб.: Тип. имп. АН, 1879.
120. Срезневский И. И. Славяно-русская палеография XI – XIV вв. Лекции, читанные в Императорском Санкт-Петербургском университете в 1865–1880 гг. СПб., 1885.
121. Срезневский И. И. Древние славянские памятники юсового письма с описанием их и с замечаниями об особенностях их правописания и языка. СПб., 1868. С. 176–179.
122. Строев С. М. Славянское евангелие, на которм присягали короли французские при своем короновании // ЖМНП. СПб., 1839. – Ч. 21. – Отд. II. – Январь. – С. 87–76.
123. Тот И. Х. Глагольные формы в Реймском Евангелии // *Studia russica*. – 1981. – Т. 4. – С. 175–180.
124. Тот И. Х. О протографе и протерографе кирилловской части Реймского Евангелия // *Palaeobulgarica*. – 1982. – Т. 6. – №3. – С. 180–183.
125. Тот И.Х . Редуцированные гласные в Реймском Евангелии / Н.Toth // *Studia slavica*. – Budapest, 1979. – Т. 25. – С. 427–439.
126. Тот И. Х. Склонение существительных в Реймском Евангелии // *Studia russica*. – 1982. – Т.5. – С. 5–23.
127. Тот И. Х. К изучению одноеровых памятников XI в. // *Studia Slavica*. Budapest, 1978. Т. XXIV. С. 238-241, 254-258.

128. Тот И. Х. Музейное евангелие № 104 фонда 256 Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина // *Studia Slavica*. Budapest, 1965. Т. XI.
129. Улуханов И. С. О языке древней Руси. М.: Азбуковник, 2002.
130. Устинов И. В. Очерки по русскому языку. М.: Моск. гос. пед. ин-т им. В. И. Ленина, 1959. – ч. 1.
131. Фортунатов Ф. Ф. Лекции по фонетике старославянского (церковнославянского) языка. П.: Отд. рус. яз. и словесности РАН, 1919.
132. Хабургаев Г. А. Старославянский язык. М.: Просвещение, 1986.
133. Холодилин А.Н. Автографы Анны Ярославны – королевы Франции // *Русская речь*. - 1985. - №2. - С.109-113.
134. Цейтлин Р.М. Лексика старославянского языка. М.: Наука., 1977.
135. Цуркан Р. Славянский перевод библии (происхождение, история текста и важнейшие издания). СПб.: Коло, Летний сад, 2001.
136. Чаев Н. С. Русская палеография. М.: Тип. им. Ворошилова, 1946.
137. Черепнин Л. В. Русская палеография. М.: Госполитиздат, 1956.
138. Черных П. Я. Историческая грамматика русского языка. М.: Учпедгиз, 1962.
139. Шахматов А.А. Историческая морфология русского языка. Учпедгиз, М., 1957.
140. Шахматов А. А. Очерк древнейшего периода истории русского языка. М.: Индрик, 2002.
141. Шахматов А. А. Введение в курс истории русского языка. Пг., 1916.
142. Шляпкин И. А. Русская палеография. СПб.: Т-во Р. Голике и А. Вильборг, 1913.
143. Щепкин В. Н. Русская палеография. М.: Наука, 1967.
144. Ягич И. В. Глаголическое письмо // *Энциклопедия славянской филологии*. СПб., 1911. – С. 51– 52.
145. Ягич И. В. Критические заметки по истории русского языка. СПб.: Тип. АН, 1889.
146. Якубинский Л. П. История древнерусского языка. М.: Учпедгиз, 1953.

147. Янин В. Л. Новгородские грамоты на бересте (из раскопок 1977-1983 гг.). М.: Наука, 1986.
148. Янин В. Л. Берестяные грамоты из новгородских раскопок 1997 г. // ВЯ. – 1998. – №3. – С. 26– 42.
149. Языков Д. Д. История памятников славяно-русской письменности // Библиографические записки. – М., 1892. – № 3. – С. 167–173.
150. Dvornik Francis, Byzantine missions among the slavs SS. Constantine-Cyril and Methodius. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press, 1970.
151. Garzaniti Marcello. Das Evangelium von Reims // Bausteine zur Slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Die altslavische Version der Evangelien. – Böhlau, 2001 – Reihe A: Slavistische Forschungen. Neue Folge Band 33. – С. 391– 394.

Diccionarios

- 1.Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Т. 1–3. СПб., 1893–1912.
- 2.Старославянский словарь (по рукописям X XI вв.). / Под ред. Р.М.Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М.: Русский язык, 1999. – 842 с.
- 3.Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т. 1–4. М.: Прогресс, 1986–1987.

Fuentes y abreviaciones

- 1.Ev.Arh. – Evangelio de Arhangelok 1092. Исследование. Древнерусский текст. Словоуказатель. – М., 1997.
- 2.Ev.Ass. – Codex Assemani. J. Kurz. Evangeliar Assemanuv. Kodex Vatikansky. Dil II, Praha, 1955.
- 3.Évangélique slave de Reims ou Texte du Sacre fac-simile et publié par J. B. Silvestre.– Paris, 1843.

4. *Évangélique Slave dit Texte du Sacre. D'après L'original de la Bibliothèque de Reims* (фотокопия PE). – СПб., Гос. Публичная библиотека им. М. Е. Салтыкова-Щедрина, 1897 – № F.I.56.
5. *Ev. Zogr. – Codex Zografiensis* // Исследования и заметки о древних памятниках старославянской литературы. И. И. Срезневский. – СПб., 1856.
6. *Izb. 1073 – Izbornik de 1073* / А. Розенфельд. Язык Святослава изборника 1073 года // РФВ. - Т. 41. – 1899.
7. *Izb. 1076 – Izbornik de 1076*. Издание подготовили В. С. Голышенко, Ф. В. Дубровина, В. Г. Демьянов, Г. Ф. Нефедов. – М., 1965.
8. Каринский Н. Хрестоматия по древнецерковнославянскому и русскому языкам. / Н. Каринский – СПб., 1911.
9. *H. Kiev. – Hojas de Kiev* // И. И. Срезневский. Сведения и заметки о малоизвестных и неизвестных памятниках. СПб., 1875.
10. *Leger L. L'Évangélique slavon de Reims, dit: Texte du Sacre. edition facsimile.* – Paris – Prague, 1899.
11. *H. Und. – Las hojas de Udolski* // И. И. Срезневский. Древние славянские памятники юсового письма. СПб., 1868.
12. *H. Cir. Mac. – La hoja cirilica Macedonia* Г. Ильинский. Македонский кириллический листок // Памятники старославянского языка. - СПб., 1906. - Т I. - Вып. 5.
13. *Ev. Mar. – Codex Marianus*. Мариинское Четвероевангелие с примечаниями и приложениями. Труд И. В. Ягича. Фототипическое издание книги 1883 г. – Грац, 1960.
14. *Ev. Mst. – Evangelio de Mstislav*. Апракос Мстислава Великого / Под ред. Л. П. Жуковской. М., 1983.
15. *EO – Evangelio de Ostromir 1056 – 57 г.* С приложением греческого текста Евангелий и с грамматическими объяснениями. Изд. А. Х. Востокова. – СПб., 1843.

16. MP – Minea de servicio de Nóvgorod, mayo, s. XI (Путьятина Минея): Текст, исследования, указатели. Подг. В. А. Баранов, В. М. Марков. Ижевск: Изд-й дом "Удмуртский ун-т", 2003. – 788 с.
17. ER – Evangelio de Reims. Реймское Евангелие. История его изучения и текст. Изд. Л.П.Жуковская. – М., 1978.
18. Libro de Sava – Саввина книга. Труд В. Щепкина // Памятники старославянского языка. – СПб., 1903. – Т.1. – Вып. 2.
19. Salt. Sin. – Salterio de Sinay. Глаголический памятник XI века. Приготовил к печати Сергей Северьянов. – Пг., 1922.
20. Codex Supr. – Codex Supraliensis. Супрасльская рукопись. Труд Сергея Северьянова // Памятники старославянского языка. – СПб., 1904. – Т.2. – Вып.1.
21. H. Nil – Las hojas de Hilandar. С. М. Кульбакин Хиландарские листки. Отрывок кирилловской письменности XI в. – СПб., 1900.

Recursos electrónicos

1. URL: <http://mime.hf.ntnu.no/SofiaTrondheimCorpus>

Abreviaciones acordadas

- 1.Ac. – Acusativo
- 2.ВЯ - Вопросы языкознания
- 3.Dat. – Dativo
- 4.Voc. – Vocativo
- 5.ZHMNP – revista “Журнал Министерства Народного просвещения”
- 6.Nom. – Nominativo
- 7.Loc. – Locativo
- 8.Gen. – Genitivo
- 9.RFV – revista “Русский филологический вестник”
10. Instr – Instrumental

Summary

In the history of slavonic linguistics there is a series of manuscripts which have so far remained almost under a mysterious shade and have not found their appropriate place among those linguistic sources already dated by science. A special place among this kind of text is owned by the so-called Reims Gospel (RG) o from Sasava-Emaus or, in western science, also known as L'évangélique slavon. In our research we will refer to it as RG, according to the russian linguistics tradition.

RG, one of the most interesting and contradictory among old slavonic manuscripts, consists of two parts: a cirilic one, composed of 16 sheets, representing calendar readings (*mesiatseslov*) from november till march; and a second part, glagolitic, created at XIV cent. in Czechia. Our research source will be the cirilic part, that causes uncertainties and scientific arguments, and which has not yet been truly dated.

The history of the discovery and study of this manuscript shall be exposed with detail in the part of Theoretical background of this work. Here we offer only the main ideas proposed in the past by different investigators which prompted us to carry out a study on the language of RG.

1. Some specialists consider the RG cirilic part as a truly XI cent. manuscript and link it to the name of Yaroslav the Wise's daughter, Anna, who might have brought it along with the rest of her dowry to France after her marriage with Henry I Capet. The legend appeared as it was known the discovery of Anna Yaroslavna's library during French Revolution which arrived to the hands of P. Dobrovskiy and which was composed of a variety of very ancient extremely valuable manuscripts. The idea was developed by Copitar in the XIX cent. and supported by L.P.Zhukovskaya in the XX cent.
2. Other researchers, mostly from XVIII and XIX cent. date the first part of RG in the XI cent. but relate it to the name of St Procopy the Czech, who, according to the note written at the end of the glagolitic part, would have written this gospel.
3. A third group of researchers find RG to be a russian manuscript but of a later origin (XIV cent.)
4. At last, a fourth group consider RG a serbian text from the XI cent. (such as proposed also Copitar, who stands out for his contribution in the development of several theories on RG).

Research actuality: There is an evident cautious attitude towards this gospel in modern science, arising mainly from XVIII and XIX cent. investigators, who could not have an immediate eye-contact with the original RG and therefore

built up theories on the basis of words, assumptions and incorrect editions of the manuscript, and who also lacked such a scientific background as the one developed throughout the XX cent. by language historians. Moreover, notwithstanding a quite large burden of publications on RG, the information from relevant articles is contradictory and scattered, reason by which most modern linguists tend to elude RG in an elegant manner and sometimes simply ignore its existence due to the manuscript dubious history. This way, we find no direct reference to RE in any of the modern manuals of historical language grammar³, neither old slavonic ones, reducing all comments at most to a bibliographic reference.

Taking all the above mentioned into account, we consider that there is already a historical need to shed light onto RG and include it among the ancient slavonic manuscripts, not reducing its value or ignoring its existence, and paying attention to the data from this precious manuscript in research.

Our research object: has been language data from RG (as we regard that only these contain truly information) closely related to textology, history and paleography, because only from the conjunct approach of this scientific fields we may talk more deeply about the text linguistic evidences. We consider that in those have been expressed the features of the language of the period when the manuscript was composed.

The object for analysis has been RG graphics, spelling, phonetics, morphology, lexicon and syntax, and the textual features of the manuscript related to contrasted data from 3 old russian gospels from XI-XII cent.: Ostromir gospel (1056-1057), Arjangelsk gospel (1092), and Mstislav gospel. We have compared RG precisely with the mentioned gospels as these are dated old russian texts and our former investigations suggest an early russian origin of this manuscript.

As research material we have used the original RG scan done at Reims library, the text from L.P. Zhukovskaya's edition, and the electronic corpus of slavonic manuscripts of XI cent. scripture. In the research we have used material from the above-mentioned old slavonic manuscripts such as Assemanievo Gospel,

Zografskoe Gospel. Kiev's Sheets, Macedonian Cirilic Sheet, Marinskoe Gospel, Book of Sava and others, and also, as old russian texts: Minea de Putiata, Izbornik 1073 and Izbornik 1076.

The Goal of our investigation is the complete linguo-textological description of RG using the material of calendars from three old russian gospels dated in XI-XII centuries and, according to obtained data, to propose the date and place of this manuscript creation, thus, allocating it among the slavonic gospels.

In order to achieve the proposed goal, the dissertation content is focused to solve the following **research tasks**:

- Thorough statistical work-up of RG linguo-textological data.
- RG comparison at a linguo-textological level with OG, Arh.G. and Mst.G thus pointing out differences and similarities among them.
- Featuring RG at all analyzed linguistical levels as compared to the mentioned manuscripts.
- Proposal of eventual causes for RG peculiarities.
- Assessment of RG situation inside the circle of XI-XII cent. old russian gospels.

Research scientific newness is clear as such a study on the linguo-textological complex of RG had not been carried out so far and no doubts that it is necessary to build up a complete profile of the russian language history.

The research methodological basis. Throughout the investigation the following methods have been employed: diacronic, descriptive, historic-comparative, statistical and observational.

Theoretical relevance of the investigation. The thesis materials and results may be employed to better define and, some times, generate a new interpretation of some important findings of the ancient russian language, as well as in the building up of a more comprehensive history of the development of the russian language. The research work points out a series of relevant scientific problems that require a later study.

Practical relevance of the research.. Research results may be without doubts useful in the study of manuscripts from slavonic scripture as well as in teaching courses on russian language historic grammar and old slavonic.

Investigation aproval. This thesis main arguments have been expressed in 11 articles and thesis:

1. Конструкции с двумя именами в тексте памятей месяцеслова Реймского Евангелия// Cuadernos de rusística española. n°4, Granada, 2008. С.117-123 ^ [Two-names constructions in the text of memories of mesiatseslov from Reims Gospel, Spanish Russistics Notebook. N° 4. Granada 2008. pp 117-123]
2. Язык Реймского евангелия: графика, фонетика, орфография// Вестник Волгоградского Университета. Серия 2, вып.4. Статья с проф. Г.А.Николаевым. 2005. С.16-22. [Language of Reims Gospel: graphics, phonetics, spelling // Volgograd University Notebook. Series 2, issue 4, Article signed with prof. G.Nikolaev. 2005. pp.16-22.]
3. Функциональная специфика дублетных букв в Реймском Евангелии//Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы. Казань, 2004 г. с. 176-178. [Functional features of coupled letters in Reims Gospel //Russian phylology, situation and perspectives, Kazan, 2004, pp 176-178]
4. Носовые гласные в Реймском евангелии// Международная конференция Бодуэновские чтения. Казань, 2001 г. Т.1. С.57-59.[Nasal consonants in Reims Gospel// International conference Kazan, 2001. Т.1. .57-59.
5. Буквы он, очное о и омега в Реймском Евангелии XI века// Международная конференция Бодуэновские чтения. Казань, 2003. Т. 2. с.56-57.[Letters on, ocular-o and omega in XI cent. Reims Gospel// International conference. Kazan, 2003. t 2. pp 56-57.
6. Особенности функционирования надстрочных знаков в Реймском евангелии XI века // Русская и сопоставительная филология. Взгляд молодых. Казань. 2003. С.14-21.[Details on the use of diacritical signs in XI

- cent. Reims gospel// Russian an philology. Look of youths. Kazan. 2003, pp 14-21
7. Особенности функционирования надстрочных знаков в Реймском Евангелии// VI междууниверситетская конференция студентов-филологов. Санкт-Петербург. 2003. с.62-63. [Details on the use of diacritical signs in XI cent. Reims gospel// 6th international conference of philology students. Peterburb. 2003. pp 62-63.]
  8. Отражение графемы ять в Реймском евангелии// V междууниверситетская конференция студентов-филологов. Санкт-Петербург, 2002 г. С. 56-57. [Graphem ять expression in Reims gospel// V interuniversity conference of philology students. Perterburg, 2002, pp 56-57].
  9. Особенности письма Реймского Евангелия: конец строки// VII междууниверситетская конференция студентов-филологов. Санкт-Петербург, 2004 г. С. 41-42.[Details on Reims gospel script: line ending// international conference of philology students. Peterburg, 2004, pp 41-42.]
  10. Редуцированные гласные в Реймском Евангелие// Финальная студенческая конференция 2001 г. Казань.С. 60-61 [Reduced vowels in Reims Gospel // Final student conference 2001, Kazan. Pp 60-61].
  11. Особенности йотации в Реймском Евангелии XI в.//Тезисы финальной конференции. Т.1. Казань, С. 216-217. [Details of iotation in XI cent. Reims gospel// Final conference thesis. T I. Kazan. Pp 216-217].

In the final period of the research many of its arguments were discussed in the scientific debates called “Current questions on slavonic linguistics” conducted by prof. Kakridis, Bern University (Switzerland).

Dissertation structure. This thesis consists of introduction, theoretical premises, a main part with six chapters, conclusion and bibliography and two supplements.

In the **Theoretical premises** we summarize the history of the discovery and study of RG, theories on RG and paleographic description of the manuscript.

In **the first chapter** we analyze RG graphical and spelling peculiarities as the most outstanding feature of the manuscript.

In the second chapter we focus on the phonetical features of RG, among which stand out the reduced vowels as one of the most relevant traces to define the text date of composition.

In the third chapter we analyze RG morphological features throughout all grammatical categories.

In the fourth chapter lexical data from RG are studied; the aspect of word construction is also analyzed here because, keeping the point of view of Kazan's linguistic school, which assumes that word construction is a derivatological part of lexicology⁶.

In the fifth chapter we study the main syntactical differences in RG compared with other old russian mesiatsevs .

In the sixth chapter we carry out a textological analysis of RG with the purpose of revealing similarities and differences from this mesiatsev with data from OG, Arh.G. and Mst. G. as well as in order to establish possible reasons for these linguistic differences of RG with the above –mentioned manuscripts.

The research work includes **two supplements**: 1) RG word index, and 2) Mesiatsev comparative table of RG, OG, Arh.G. Mst.G.

This material layout in our opinion, apart from following an established tradition on the linguistic material description, it helps consequently to discover RG peculiarities and allows us analyze, as a conjunct, RG language from the point of view of the manuscript chronology and location.

In this doctoral thesis we have done a research work on one of the most disputed slavonic gospels –the cirilic part of the Reims' Gospel (RG), (mesiatsev or lithurgical readings from october to march). In order to achieve this task we relied upon an electronic copy of the manuscript that is actually kept at the french city of Reims; the original numbered 255 is out of the reach of researchers for the immediate study due to its utmost antiquity.

In our research work we have tried to unify different and scattered opinions and former investigations that, throughout more than three centuries, have been issued on the RG. From this bibliographic background we have highlighted a series of disagreements and problems that warrant a solution, namely: the manuscript's date and place of birth as well as the origin of its utmost singular features that differentiate it from the circle of slavonic gospels that we keep so far.

So as to arrive to the proposals' solution and to achieve this research work goal we analyzed the raw linguistical data of the RG as we considered that from any historical hypothesis or presumption would definitely not arise such strongly-based arguments as those supported by the linguistic material that the original text itself contains. This was a prioritized premise to carry out the research process. We have tried to describe the whole of the linguistical features of the RG, highlighting those elements that make the manuscript so singular in the group of the old slavonic texts as well as those others that somehow proved to be usefull to the research target – establishing the manuscript composition date and place.

This linguistic material would lack any proving strength an its analysis might be regarded as non-scientiphic without the use o data arising from other slavonic texts that arrived to the present time as, at first place the old russian mesiateslovs from the Ostromir Gospel (OG), Arkhangelsk Gospel (Arh.G) and Mstislav Gospel (Mst.G.) considered as the dated old manuscripts that have survived to our days, copied in Russia, the RG place of birth. We regard of utmost relevance for the interpretation of most of the linguistic data the systematic comparison with paralell texts from other gospels as only this approach enable us to sort out the inner textual paralels and allows deeper understanding of the origin of some linguistical features (mostly those of lexical nature).³¹⁷

Undoubtfully, throughout the research we used not only the linguistic material from the mesiateslov part of the above mentioned manuscripts, but also the text from the gospels mobile part, as well as data from other old slavonic and

---

³¹⁷ Жуковская Л.П. Текстология и язык древнейших славянских памятников. М., 1976.

old russian manuscripts (Assemanievo, Zografskoje Gospels, Putiatina Minea, Nóvgorod's birch tree bark carved letters, Kiev's cathedral graffiti and others).

In this doctoral research work we have attempted, at first place, to describe the RG language (graphics, spelling, phonetics, morphology, syntax and lexic) and to achieve a reasonable understanding of the manuscript "mysterious" features, so far regarded as a handicap for researchers.

Some interesting findings arising from the comparison of the linguistic material analyzed in its textological dimension prompted us to carry out a systematic mostly textual comparison of mesiateslovs from RG, OG, Arh.G. and Mst.G., as result appeared chapter 6 that help clarify a number of difficult questions related to our manuscript linguistical features. This chapter results enabled us to establish some conclusions not only on the RG but on other old russian gospels as well.

That way, as a research result, we regard as equally relevant, in our opinion, both those conclusions about the manuscript itself and those on some general historic and linguistic issues.

Founded on the research carried out it was established that **RG is a manuscript composed at the beginning of the XI century**. To support this we gathered plenty of linguistic findings on the fields of graphics, spelling, phonetics, morphology and lexic.

At first place, favouring the ancient origin of the manuscript we point out the content of letters used in the text: Ъ sign («odnoerevost»), yotated yuses absence, and **ia**, the seldom used **ю** (twice) and **ie** (10 times) and, for this reason, a wide-spanned function for **oy**, **ѣ** and **ѧ**. This testifies, first of all, that in RG, the arcaic cirilic alphabet is used, already known in ancient slavonic texts (Undolski sheets, Macedonia's cirilic sheet, 67th sheet from Codex Supraliensis), and in a small circle of russian manuscripts (Viktorov's sheet, Bychkov's Zlatostruy, Zhitie from Kondrat, Pandekty from Antioh Chernorizets (fragment)). In OG, Arh.G. and Mst.G. the newest cirilic alphabet is found. We think that this finding may be explained by some phonetic conditions for the reduced vowels at

an early period of the history of the russian language. The Ъ sign has been registered at the earliest russian texts (Nóvgorod's birch tree barks and others). We consider that at this point the so called "undifferentiated vocality" stage is expressed before the fall of the reduced vowels that, according to manuscripts, might have been reflected both on the mixing of Ъ and Ь in scriptures and in earlier stages by the non contradiction of the presence of signs Ъ or Ь in manuscripts with the arcaic cirilic system. This phonetic phenomenon appears, by all evidences, also in the writing of oy in place of Ю, А in place of а after consonants. Taking for granted this assumption validity, the period of undifferentiated vocality began very early at the XI century (we find its traces already in OG and Putiatina Minea).

To support also the RG ancient origins we point out the great number of yusy that are kept in its original place (about 440 cases). This amount is very close to the number found in the equivalent extract of OG mesiatselov, a manuscript considered to be in utmost proximity to its old slavonic original reference. The regular use of yuses in written speech is one of the evidences that refer the OG to the XI cent. No doubt that this important argument may be also referred to RG, as it shows its proximity to an arcaic old slavonic protograph in a huge number of different kind of examples.

The frequent and regular use of the diacritic sign ('), always in the same form (more than 380 times), something not found in any old russian text in such a degree, with different functions (yotation, replacing reduced vowels, in imported words), is just another evidence of the manuscript very early time of composition.

In RG 192 lines end with consonants (against 453 endings with vowels). This suggests that at the time of manuscript composition the spelling rules were not hardly defined. Neither in old russian nor in old slavonic manuscripts such examples of line ending with consonants, no matter the position, are found in a similar degree (in Izbornik 1076 among 3,5 th. Lines, only 35 lines finish with consonant).

Greek letters, which were commonly replaced in old Russian manuscripts by others closer to the Slavic pronunciation, are here conserved quite repeatedly (Greek θ is correctly transcribed as θ 27 times and is replaced by ϕ only 17 times). In XIII cent. this shift in Russian texts became already universal.

Whole word script under “titlo” in RG (5 examples) show also the «spelling situation when script methods of abbreviated words were not yet developed».³¹⁸

Some graphics phenomena from RG (ω , O-ocular and others), that feature the scripture school (cf. downwards), in an indirect way confirm the investigated manuscript early time of composition.

Among the manuscript phonetical features, reduced vowels reflect regularly its XI cent. composition. Among prefixes and prepositions, omissions are found only once out of 355 cases. Among suffixes, omissions are found twice out of more than 100 cases, linked to special conditions of line ending and located at the memories text where the scribe might have been less observant, as well as in root morphemes where omission is found mainly linked to a combination of sounds – МЪН- (15 cases), which already was a common finding in early texts (MP, OG). Among -ЗЪЛ- , -ДЪВ- , -КЪТ- combinations, omission of reduced vowel was seldom found and such reduced ones are changed by diacritic sign only 4 times throughout all manuscript cases.

Reduced vowels with liquid ones are kept always. The introduced vocality among truly Slavonic words in RG is not present at all, although already in MP many examples are found with incorporation of reduced vowels. Vocalization of the reduced is absent too, although in XI-XII cent. 2nd half manuscripts such kind of examples are very rare. These evidences show that RG was written before the fall of the reduced ones.

In RG h retains its place of origin in most cases. Combinations ГЫ , КЫ , ХЫ do not have any change.

As for morphology RG shows manners of ancient manuscript. In the nominal declination of names, in singular dative with base $*\text{ѡ}$, we find only three

---

³¹⁸ Осипов Б.И. История русской орфографии и пунктуации. Новосибирск, 1992. Р.165.

inverse changes among proper names with ending in *oy* to *-ОВИ*, against 26 original forms in *-oy*. In singular genitive an infrequent change of the original flexion *-oy* with base **ŭ* towards the flexion *a* (4:7), the inverse process for bases *en *ǫ* is not present. In locative with base **ŭ*, as well as **ǫ* new endings are not found. This fact reinforces the idea that the build-up of innovative forms of genitive and locative in XI cent. remains still at an embryonic stage and it is reflected also at the replacement of original forms with base **ŭ*.³¹⁹ As for the instrumental, in RG original endings are used with base **ǫ* quite regularly as well as in OG and Arh.G. Nonetheless in Mst.G. new forms are found (two cases). The vocative forms in RG remain constantly unchanged.

In the genitive plural forms of the words with base **ŭ* only one example is present with the new ending, with base **ǫ*, **jǫ* is found in 24 examples of the original null ending. In the dative, all masculine names from words with base **ǫ-*, **jǫ-* and **ŭ-* keep the ancient ending *-ОМЬ* (9 examples). In the locative again only original endings are used (18 examples). As for the instrumental we do not observe deviations either: *оброкы* (11В,1-2), *дѣлатели* (16В,14).

The animicity category is expressed approximately with the same frequency both in RG and in OG, only to remark differences in some cases with the Mst.G., known to be a later manuscript.

In RG, the nominal forms of adjectives are used in approximately similar way than in OG and Arh.G. Only in a few cases at the place where RG includes a brief form, Arh.G and Mst.G. use a pronominal form, which in an indirect way shows the more ancient origin of both RG and OG.

The forms of the personal pronouns do not show any peculiar feature, which may suggest the early composition of RG as in Panteleimon Gospel cases of “leveling tendencies” are described, namely when forms of such type as *МЪНЕ*, *тебе*, *себе* are found in dative and locative. The dual forms of pronouns in RG are regularly found, something that is nonetheless very significant for the

---

³¹⁹ Палладиева Ю.В. Автореферат диссертации «Именные формы единственного числа в корпусе славяно-русских книг XI века». Казань, 2009. Р. 15.

manuscript dating process as precisely with pronouns started the loss of this forms.

Different types of dual are used in RG: quantitative-objective, concordative, numeral-quantitative. This category is quite logically expressed in almost all contexts. In the anthropologic texts from mesiatseslov dual is used sometimes in a more correct manner than at the same place in Arh.G. 1092, this is specially evident when reflecting coupled proper names of hagiographic meaning, which may suggest a stable presence of these forms in the RG scribe language.

As is stressed by O.F.Zholobov «now some very ancient examples of the use by slavians of constructions of divine dvandva have been found [...] towards the end of the third or the last fourth of XI cent.». ³²⁰ We consider that, as for the RG dating back to the beginning of the XI cent., the presence of such constructions may be referred to an earlier stage of the history of the russian language.

Two examples of dual third person aorist form with an old slavonic ending –**сте (в)ведосте** (6a,14-17), **бысте** Л.И,6) instead of the ancient russian form –**ста**, which is repeatedly found in OG and Arh.G. enable us to consider a relatively early composition of RG compared to all the ancient russian gospels.

In the imperfect 3rd person singular forms from the RG, ending –**тъ** is not used at all, although in OG and Arh.G. as well as in XII cent. manuscripts it is found indeed.

Both imperfect and aorist forms are commonly used in RG. Aorist cases suggest a more ancient origin of RG compared to other texts as only in this manuscript are found such forms of the type asigmatic aorist not present in the parallel mesiatseslov texts from OG, neither the ancient sigmatic aorist (3 and 5 examples of each).

Supine and infinitive are regularly used in its proper place. Only 4 times supine is replaced by infinitive, something already possible in most ancient texts of the XI cent., an opposite change is found only once and appears to be a scribe's fault. Most participles in RG are represented by the brief forms.

---

³²⁰ Жолобов О.Ф. История двойственного числа в русском языке. Казань, 2000. Р.26.

Among the RG syntactic features we highlight the cases of concordance and verbal regimen. One of RG interesting peculiarities is the concordance in mesiatse-slov texts of nouns in genitive and dative. This might have been due to a kind of meaning and concordance contamination between words **пам(т)** and **стра(с)**, with dative and genitive, as well as it reflects a special syncretism in the words of the phrase when its components are taken as a whole (that is, for the scribe it was normal the use of generalizing words in dative form and dependent words in genitive, no matter the distance among them in the text and to the main word). This finding may be related to the disordered script phenomenon as well as to the line ending in RG. We have not found such equivalent features in any other old russian or old slavonic gospel. In ancient greek, to our best knowledge, such construction do not exist either.

Among the variants of regimen of different prefix-prepositive constructions RG stands out due to the important number of cases (about 20) compared to the whole numbers from OG, Arh.G. Mst.G. This mainly happens in those contexts textologically stressed in the manuscript (L.II, L.III, Mt.XII and others) and for which we hypothesize a special protograph.

Inside the lexic burden some words stand out in such a manner that they become a sign of RG ancient origins. As an example we may refer **пржгы** (10б,10) (**акридъ** (255d) in OG, Arh.G. (150b) and **абрѣднѣ** (184r) in Mst.G.). In old russian texts **пржгы** is found in manuscripts close to the XII cent. But this word is also present in old slavonic texts. In XI cent. early old russian manuscripts somehow the word **пржгы** is absent. The unique old russian manuscript where the word is found is RG, an evidence that we ascribe to the influence of the old slavonic original text. The word **проузи** in Arh.G. could be explained by the assumption of a protograph for this gospel textologically close to the RG.

The word **възвѣза** (10б,15) from RG is also primary in the chain **ремени** (OG (256a), Arh.G. (150b) - **възвоузы** (185r) (Mst.G.). As basis for this

assumption we may refer to the arguments offered by A. S. Lvov,³²¹ that an old boot fastening «could have seldom be special shoelaces, undoubtedly they were simple laces called **ВЪЗВОУЗЫ**, as derivate noun from the verb **ВЪЗВЪЗАТИ**. It may be assumed that this word was replaced by **ремень** in one of the redactions as, the word **ВЪЗВЪЗА** referred to Jesus Christ sounded too rude».

A remarkable interest has the complex lexic chain Mt.XII,20 **льна** 8в,14 (RG) - **пър'та** 246а (OG- **ризы** 147а (Arh.G.) - **пърста** 182а (Mst.G.). RG reflects the primary translation traced from greek τὸ λίνον with following changes in slavian sole as show metonymic transmissions of a properly slavonic character (τὸ λίνον the proper material, line, and the metonymic transmission towards the object done with this material). The term **льна** in RG is a more ancient evidence of the use of this word in old russian sole and it also points out the fact that the RG protograph was extremely close to the greek text, that is why the slavonic understanding of this word, already normalized in old slavonic texts, did not appear here yet.

As for the word construction RG stands out as a whole. We have found that, in mesiatseslov readings RG shows a reduced variety in prefixal use compared to OG, Arh.G. and Mst.G. We see 7 kind of prefixes against 11 in OG, 8 in Arh.G. and 11 in Mst.G. Probably this finding points out the juvenile stage of the language when the prefixal synonymia was not yet properly developed.

In RG we find ancient forms without suffixes along with their equivalents with suffixes in other gospels (**храм** 7в,1, **источь** 2а,19-20). A special interest has the second example as the word **источь** is not registered in any of the old slavonic or russian texts that have arrived to the present time and, from all this evidence we deduce that this reflects an older form in the language which was not kept in the manuscripts that arrived to us.

A peculiar sincretism appears in the old form **право** (Mt.20,7, 16г,13-14) compared to **правьда** in RG and Arh.G.

---

³²¹ ЛЬВОВ А. С. Очерки по лексике памятников старославянской письменности. М., 1966. С.225.

In RG L.III,1 in the word construction three times we find the use of original bases that are not found in any other old russian or old slavonic manuscripts (ЧЕТВРЬТОВЛАДЖЩОУ (10в,8) instead of ЧЕТВРЬТОВАСТЬСТВЖИЖЩОУ in OG (257d), Arh.G. (150b) and Mst.G. (185a), as well as the verb construction with original addition –ес- (ЗЛОСЛОВЕСИТИ (3в,2) against its absence in Mst.G. and even in old slavonic Assemaniev Gospel.

As for the word construction in the same context L.III,1, RG makes use of a pattern of word construction different to all those used in manuscripts that have arrived to us where the greek phrase is translated word by word: we find ЧЕТВРЬТОЕ ВЛАДЖЩОУ (10в,16-17) in RG against ЧЕТВРЬТОВЛАДЖЩОУ in OG (257d), Arh.G. (150b) and Mst.G. (185a).

In RG we have a very ancient form rarely found of singular dative of the noun ГЕНАДИИ (1г,7-9), which had in singular nominative a form ГЕНАДИЯ (in the antroponimic text).

Supporting the manuscript ancient origin stands out also the content of the mesiatseslov “antroponimic texts”, as described by O.V.Loseva, which does not reflect bizantine memories from the IX-X centuries, nor services devoted to the slavonic or russian saints and it is confined to the bizantine memories from the VIII cent. This may testify that «before us lies a copy from the gospel extremely close to the one that brought with himself to Moravia Saint Ciril phylosopher».³²²

If over the linguo-textological findings we add also paleographic data from the graphics of the letters from RG, dye colour, etc. we may conclude, with many chances for success, that conclusions based upon linguistic material are very likely to be certain. That is the reason why we consider that there is no basis to allocate RG manuscript birth after XI cent., but on the opposite, the text data, compared to old russian gospels from XI-XII cent., show that this manuscript is older than OG

---

³²² Миронова Т.Л. Хронология старославянских и древнерусских рукописных книг X-XI вв. М., 2001. С.200.

and was composed at the beginning of XI cent, as more than thirty linguistic phenomena back up.

RG is a manuscript created by a **Russian scribe**. On this point we expose not many but evident linguistic data.

We find several valuable examples such as, when in singular genitive in the noun **ПОЛЪЗѢ** (2а,12), and in plural acusative of the pronoun **ВЪСѢ** (2в,16), we find a typical eastern-slavonic phenomenum: the ending **Ѣ** instead of old slavonic **Ѧ**. Something similar was found with the imperfect suffix with the typical change in Old Russian language or such type **НЕСѢАХЪ** > **НЕСѦХЪ**. In RG among the imperfect suffixes these fused forms are found in the vast majority of cases.

Supporting also the russian origin of RG there are several very valuable changes from h towards e among words with southern slavonic half-vocality (12 cases against almost 50 examples with **Ѣ**).

A very important change from **Ѣ** towards **Ѧ** is found also in other contexts: in endings in genitive and plural acusative as well as at the beginning of word L.VI,20 **СВОѦ** (2в,18, 10а,7, 10б,10), Mt.XX,2 **Ѧ** (16в,16), M.I,6 **Ѧ** (10б,11). In the first four cases it seems that we deal with an overlap of several linguistic facts: at first place, the change from **Ѣ** towards old russian **Ѣ**, as we characterized before, and, at second place the shift from **Ѣ** towards **Ѧ**. We consider that this shift is of a graphic and not of phonetic nature and is a featuring mark in old russian texts of different geographical origin (for both Novgorod's birch tree bark letters and Kiev's Sofia cathedral wall graffiti).

Initial **oy** in RG, found in almost all cases we consider it an old russian feature: **оуже** (11а,16), **оутриѦ** (7в,15), **оутриѦ** (8г,4; 8г,7), **оутриѦ** (6г,7) etc.

The combined **-dj-** produces mainly the eastern slavonic reflex **ж** (26 casos), old slavonic **-жд-** is found only 7 times.

Supporting the russian origin of RG we have also the presence of new endings in the nominal declination, previously observed, although scarcely found

as well as many forms of aorist without –ТЬ (–ТЬ is used 34 times against 179 cases of aorist 3rd person singular without it). In the same sense we remark the presence of new forms of ancient russian aorist in 3rd person plural with –СТА, which is already found more frequently in OG. Although the mentioned marks in OG are not very frequent, altogether suggest the Russian origin of the scribe who composed the manuscript.

Besides we believe that there are enough evidences to allocate RG composition in **Kiev**. We have demonstrated that it was up to a russian person the manuscript composition, and if we take into account that among the circle of regions of Ancient Russia, according to the russian history scholars' common opinion, only for Kiev and Novgorod is proved that there were school of scribes at that period, as long as in the RG text no dialectic features from Novgorod have been found (of such type as undistinction between Ц y Ч, Ѡ towards Ч closeness, etc), as we find indeed in birch tree letters, Putiata Minea, leads to conclude that the manuscript was composed by an Kiev inhabitant. In connection to this argument we analyzed the oldest texts from Kiev's graffiti in 1041 (that is, even before OE) and we have remarked some traces similar to RG data: first, in early graffiti from Sofia the odnoerevost', the absence of jotated letters which may point to a school of scriptures attached to the same principles that those of the RG scribe. Specially interesting is the following evidence: all earliest notes with a sign of reduced vowels from Sofia cathedral contain the sign Ъ, and not Ѣ, as in RG. We consider that this comment is very significant as usually in researches on this problem it is referred only "one reduction sign" without specifying the type of character used at the manuscripts. Assuming that very rare old russian manuscripts are known to use Ѣ, and not Ъ (Viktorov's sheet, Byschkov Zlatostruy), against all the other russian texts that use Ъ, and not Ѣ, it is reasonable to consider that in Rus', there were two schools with both scriptures with Ъ or with Ѣ. Manuscripts that arrived to our present days with a Ѣ sign are quite short event compared to the RG 16 sheets, that makes it difficult to establish conclusions on them. The RG

evidences point out the undoubtfull existence of a school of writing with sign ъ in Russia. Considering that in 1041 in Kiev only was used sign ъ, and already in 6 years with both ery (from graffiti data), then RG “odnoerevost” so far a source of uncertainties may be expression of a very ancient school of scriptures in Kiev before year 1041, that probably remained during a rather short period and it is quite probably at the very beginning of the XI cent. as Kiev’s kniazhna anna Yaroslavna used in her signature ъ sign: АНА РЪИНА. In Novgorod’s birch tree bark letters a ъ sign is used. This finding can be missed as long as to the present times no other manuscripts in old russian writing close to the RG in its volume and comprising the ъ sign have survived, and those mainly using ъ sign (Zhitie de Kondrat), underwent a shift towards ъ. Among the old slavonic texts with ъ sign only have arrived to us the Macedonian sheet and the Codex Supraliensis 67th sheet. Only in serbian “odnoerevost” texts is kept for a long time, possibly with the same origin that in RG, the arcaic cirilic alphabet. But as we regard as demonstrated, RG is an old russian manuscript and not serbian, as some scholars considered before.

On the basis of this conclusion about the presence of an early school of writing in Kiev’s Rus’, light is shed on some RG findings, whose evidence is clear but difficult to ascertain without data from Kiev’s graffiti. Usually, little attention is paid to graphic and spelling aspects in language history research. Of important relevance we consider the use of ocular-O used in RG quite frequently and regularly, more than 170 times. Omega inside the binding Ѡ is used in initial combination as transmitted by prefix ОТЬ- 15 times, preposition Ѡ is solely used inside binding 104 times, a feature by itself that points out the conscient and reasoned use of this letter in the manuscript. V.M. Márkov remarks for old russian texts (Putiata Minea) a bias towards a more frequent use of omega throughout time. We regard as necessary to consider apart both writing models at Kiev’s territory and Novgorod’s, as in manuscripts we appreciate distinct directions in the development of those. In Novgorod the progression was that of V.M. Markov

referred quotation³²³, in Kiev, as it seems, it developed otherwise –since the use of omega everywhere, mostly in combination with отъ, towards the positions reduction with it use. In early manuscript the binded writing of the preposition is accepted as a letter Ѡ. No doubt that, already in Izbornik 1076 such findings similar to RG are found, but in a smaller number (apart from the evidence of the omega use here also are found the line endings in consonant, although not so frequent as in RG). Even at Sofia graffiti, year 1041, consisting of hardly a couple of words we find one with the binding Ѡ. Towards the school of writing we should probably refer the ubiquitous use of the binding m in RG instead of ancient шт.

On this grounds we consider that RG harbours a primary system of writing accepted at the early stages of Kiev's writing model.

Linked to this hypothesis we consider also an explanation for the word сребръникъ in RG text, which is absent in the context Mt.XX,2 in all of the old russian gospels from XI-XII cent. and means denarium, the roman silver coin from greek ἐκ δηναρίου (in manuscripts is fixed пѣнѧзоу in OG, Arh.G. and Mst.G.). In this context сѣребръникъ is known among the old slavonic manuscripts with the meaning «small silver coin», as variant of the word пѣнѧзь. In old russian сѣрѣбръникъ is used in Mt.XX,2 in later manuscripts (Nest. Boris and Gleb 5), in early texts is replaced by пѣнѧзь. The word сребръникоу might have been copied by the RG scribe from an old slavonic protograph.

The presence of this word in RG may also testify a properly russian historic event; the appearance of the first russian silver coins, сребреники, in late X cent. and beginning of XI cent. Kiev's Rus'. The srébrenniki were coined by Vladímir Sviatoslávovich (978 - 1015), Sviatopolk (around 1015) and Yaroslav Wise (before 1015). This could be an indirect evidence of the RG creation at Kiev's Rus' at the first quarter of the XI cent.

---

³²³ Марков В.М. К истории редуцированных гласных в русском языке. Казань, 2007. Р.14.

Apart from the findings arising from the manuscript itself, research enabled us to produce some important conclusions on the text protograph. RG is a manuscript **mostly close to the old slavonic text**. This is evidenced in a great deal of linguistic findings: consecutive use of yusi, old slavonic vocality in combinations of trъt type, persistence of combinations жд, м, most ancient forms of asigmatic aorist and ancient sigmatic, etc, apart from the system of the archaic cirilic alphabet, are all immediately linked to the old slavonic writing. Related to that it is important that old slavonic traces by far outnumber the russian ones.

RG protograph unity is reflected in many lingual and textual phenomena from the manuscript. As a result of the research several important textual phenomena were found in RG. First, RG isolation among old russian mesiatseslovs from OG, Arh.G. and Mst.G. related to an important number both of linguistic differences and textual features of our manuscript (word order, presence or absence of differente words, etc.). We have compared the presence of readings in RG in mesiatseslovs from october untill march with other manuscripts and as a result the following relationships were found: most readings in RG are also kept in other mesiatseslovs, although the order of readings may change inside every mesiatseslov. Nonetheless in RG we find some readings that have been changed not only in their position in other gospels, in the same month, but that are moved to other month (Mt.VIII,27 - october, L.VI,17-23 – December, Mt.III,1-6 – January, M.I,1-8 January, Mt.XI,27-30 – January). In RG readings are found that are absent in OG and Arh.G. (Mt.IV,25, Mt.V,1-12 – January). Of special interest is reading L.II,21-40 in December, absent in all mesiatseslovs except for RG. Collecting this findings, we have analyzed the whole material of textual and lingual differences related to other manuscripts; on this basis several conclusions have been established on the nature of RG peculiarities. This way it was concluded that for readings changed among manuscripts from a month to another, differences are quite scarce; and for readings that are present in all manuscripts, those differences account for a higher figure. This, possibly, might have been

explained by some special affection of scribes to those places in mesiatseslov than undergo changes and are kept from manuscript to manuscript.

December L.II,21-40 reading is a special text in RG, not only because it remains sole in our mesiatseslov, but because of the fact that at the maximized electronic copy some smooth traces are noticed from a previous text on the place where the current reading is found (4 – 4 reverse sheet). The impression arises that RG may be written over a text which was removed long ago. It is difficult to ascertain this with some degree on certainty, but it is clear that pergamin of sheets 4 and 4 reverse of the manuscript are definitely dirtier than the end of mesiatseslov where no traces are seen under the letters. This pergamin “dirtiness” may be also found in other places of the RG, mainly at the beginning of the manuscript: pages 2, 2a, 3, 3a, 4, 4a, 7, 7a, 8, 8a, 10, 10a, 11, 11a, 13a. We believe it is still difficult to ascertain the presence of other text traces under RG but the linguistical material of the manuscript leads us to conclude that RG was copied from an ancient protograph without close parallel compositions that have survived to present times –except for itself-. So as to prove this hypothesis we have compared those fragments in the manuscript that stand out inside the whole old russian circle of texts with data from old slavonic manuscripts (Codex Assemani, Codex Zografiensis, Codex Marianus etc.) and did not find in those any explanation whatsoever to the findings from RG when trying to justify the numerous coincidences of these old slavonic manuscripts with OG, Arh.G. and Mst.G. In those RG sheets that show some traces of letters are displayed readings from L.II (december), Mt.II, L.III, M.V, L.VI, M.IX, which include the biggest number of differences between RG in relationship to other manuscripts. This is a difficult question that requires a later study.

Truly speaking we may only speak about the fact that textual and paleographical data from RG overlap, that is, L.II,21-40, textually highlighted in RG, shows differences also in its outer aspect. The presence in RG of the parallel reading L.II,21-40 in february, we believe, allows us to think about two types of redaction of L.II,21-40, with distinct origins in the manuscript. Due to this finding

we arrive to an understanding of the texts from L.II,21-40, that we find in OG, Arh.G. and Mst.G. and wich, globally assessed, become contamination of two type of redactions.

The finding of two type of redactions from L.II in RG enables us to give a deeper explanation to some linguistic facts inside the manuscript, as example, to establish an older origin for that text whose redaction is allocated in L.II 21-40 in december and is absent in the rest of the manuscripts as in this one the protograph old slavonic traces are reflected to a wider extent. In february L.II. we can find more often properly russian linguistic phenomena, sometimes linguistic rarities (as, for exrample, the presence of word голуубичице in XI cent). To corroborate also the ancient origins of L.II,21-40 in december, we point out some paleographic traces that we can appreciate in the scanned copy of the manuscript: leter psi, represented in cross-shaped form, letter ѱ, with the form of glagolitic yus, in the shape of a triangle.

We consider a special protograph also for reading Mt.II,13, with a higher number of textual differences in manuscripts, and the one inmediately after it, L.II, marked in the manuscript.

On the basis of a textual comparison of readings from mesiatseslov we established the hypothesis that text out of which RG was copied was shorter than the OG, Arh.G and Mst.G protograph and, most surely, primary, as **the absence phenomenon** in most of the significant words in RG cannot be explained by the scribe's simple miss of attention (19 cases of absence against 5 in Arh.G)

As a result of the research on the RG language and text an assumption was established about the traces of the eventual south-western old slavonic protograph of this manuscript (the absence of stress in palatalization after consonants, use of пастырѣ instead of пастоухъ, etc.), and also about RG rough closeness to the text of Codex Assemaniev in contradiction to old slavonic manuscripts from an eastern bulgaric origin. RG behaves itself sometimes in the textual field closer to Codex Assemaniev than to OG. We consider as credible the hypothesis of a RG protograph close to Cyril and Methodius epoch.

RG protograph was most likely glagolitic, as arises from the small ius character, drawn in the shape of a triangle in the original manuscript (Mt.II), and from graphies such as ВРАМА, КРЪСТИТАЛА, where “yus” is taking the place of glagolitic h, with a script similar to cirilic Ѧ.

The proof of RG inclusion in the brief aprakos type can be appreciated in the quantitative coordination of readings in mesiatseslovs. RG contains much fewer readings than Mst.G. which is a complete aprakos type. As for the last, the studied manuscript is near to OG and Arh.G. which allows us to assume the origins as brief aprakos of mesiatseslov of Arh.G. and rules out the hypothesis of a second writing model, belonging to the complete aprakos author. This textual proximity between RG. And Arh.G. is remarkable at several linguistic levels. Thus, for example, RG is close to Arh.G. with the almost absolute preference for fused forms among adjectives and imperfects against the complete forms in OG and Mst.G. The lexic content of RG readings is also poorer not only than Mst.G. and Arh.G. at a quite wide temporal distance, but also than OG.

RG does not show **any czech trace at all**, which are present in Kiev's sheets, Praga's glagolitic extracts (precisely ѡ instead of tj and kt' in concordance to шт, з instead of dj linked to old slavonic жд, шч instead of stj skj old slavonic –шт and others). Thus this manuscripts could not have been written by Procopy the Czech, neither in Czechland's territory by a russian, although its way towards a russian scribe might have been quite connected with the name of Procopy. It is recognized that at the beginning of XI cent. in Sázava's monastery there was a great school of copists that kept close links with Rus'. RG protograph might have been received from St. Procopy himself who, quite possibly, owned ancient books even from Cyril and Metodius' epoch (this is a probable assumption as RG text shows some south-western traces from its protograph). By this way, this version would mean a friendly agreement between two so far opposite theories on RG.

Therefore, we may state, with quite reasonable certainty that RG was copied by a person of russian speech, most probably in Kiev, before 1041 (time of

creation of “er” graffiti in Sofia cathedral in Kiev). In that case, the legend that has reached us about a gospel belonging to Anna Yaroslavna’s library is backed up by the RG language and text. Consistently, RG, with a high level of certainty, could be a manuscript that Anna Yaroslavna, married in 1044 to the french King Henry I, brought to France. In this case **RG reappearance in XVI cent. in Reims, from Costantinople, for second time, remains linguistically and historically explained.**

Therefore, the results of the research that has been carried out, enable us to asseverate that RG is the most ancient old russian gospel among those that arrived to present times and for that reason we should, without doubts, include it in the scientific circle of the slavonic linguistics. The established conclusions, as we believe, have a proving strength as the manuscript linguistic and textological elements, conjuctly analyzed, enable us to appreciate different phenomena in RG throughout several different perspectives.

The potential further development of the research work is quite wide, because, as a result of the investigation, many interesting findings were revealed on the initial period of development of the scripture on the ancient russian sole and that requires later investigations and opens new possibilities for historical arguments. Besides, data arising from this dissertation which do not allow us to establish definitive conclusions due to the big volume of material and some questions difficulties (separated syntax phenomena, lexicon, textology) require later studies. We have no doubts that a quality edition of the manuscript is warranted. Undoubtfully the use of data from the already dated RG in historic-linguistic researches, will shed some light on many difficult questions and fill more than a gap in the history of the russian language.

Suplemento 1

INDICE DE PALABRAS DEI ER

La reacción del presente indicador de palabras fue causada por la necesidad de estudio de ER. El indicador de palabras está construido con el tipo de skivifirnt, y no de lekseny, ya que ellos no tienen marcas gramaticales.

анѣ /sic!/ 10г,3, анѣ 2г,14

ап(с) 14а,1

ап(с)ла 1в,17; 1г,17; 13в,13, ап(с)ла
1г,2-3

арама 3г,4-5

арамь 3г,5

архиѣрѣа 7а,5

арьхелаи 8а,18-19

арьхиѣрѣи 10г,2

аса 3г,17

асирова 15б,14

асоурова 6в,4

ась 3г,17

аѹгжста 4г,12-13

афанасиа 13в,18-19

ахаза 4а,2

ахазь 4а,2

ахима 4а,17

ахимь 4а,17

аще 2а,17; 3в,4-5; 12г,4; 12г,16; 13а,12;
16б,18

Б

ба̅ 5б,16; 5г,2; 6а,19; 8г,15; 9г,2; 13а,5;
14б,10; 15а,8

бѣ овца 14а,5

бѣ овление 11г,5

бѣ овлени(х) 10в,7; 12б,1

бѣ овлени(ны)хь 10а,7

безмьздьник(м) 14в,12

безмьздьник(о)ма 1а,13-14

бесѣдоваша 3а,16

бж̅ и 12г,4; 12г,16

бж̅ ие̅ 2в,20

бж̅ иї̅ 12г,11

бж̅ ии̅ 10г,4; 12а,15; 12в,13;
14б,13 бж̅ иа̅ 10а,10

бж̅ ьа̅ 6г,6; бж̅ ьа̅ 9а,8-9;
15в,18-19

бѣж̅ ие̅ 11а,3

бѣж̅ ии̅ 12б,6

благо 13г,19

благовѣстьствжж̅ 5б,4

благовѣстат̅ь 16а,5

благоизволи 8в,5

блажени 2в,19; 2г,1; 2г,3; 2г,5;
14а,17-18; 14а,20; 14б,2; 14б,4;
14б,7; 14б,9; 14б,11; 14б,14;
14б,17

блажень 16а,5-6

бл̅ ви̅ 15а,8; 15б,1

бл̅ гви̅ 6б,12

бл̅ дть̅ 6г,5

бл̅ дтьж̅ 9г,1

бл̅ говолѣни̅е̅ 5б,19-20

бл̅ овѣстьствоуа̅ 11г,3

бл҃г оизволи(х) 11г,17
бл҃г оизволихь 12а,20
бл҃г҃с ви 6а,19
бл҃д ть 9а,8; 15в,18
бо 2а,17; 2а,17; 2г,11; 3а,16; 3б,19;
3в,3; 3в,4; 4б,13; 4в,9; 4в,12; 5б,3;
6г,19; 7а,10; 7а,15; 7г,5; 9г,9; 11а,13;
11а,16; 12а,8; 12г,17; 13а,15; 13в,7;
13г,19; 16а,20; 16б,16
богатѣмь 1в,1
богоносца 3а,9 – род.ед.
боитеса 5б,3
болии 3а,17; 16б,8; 16б,11
болѣзнь 1б,1
боліе 11б,13-14
болаща 1б,11
бб носца 14в,10
бб авл(е)ні 12в,14
бб авле(н)хь 9г,3
бб авл(е)н(х)ь 13б,2
брата 13в,9
братиѣ 3г,1
братоу 10в,16
братъѣ 4а,7
брашьна 11б,7
брѣма 13г,19
бѣ и 1г,11; 7в,16
бывьши 4б,14

бывьшѣ 16г,19
бы(с) 2б,13; 4г,15; 5б,13; 7г,16;
12б,11; 12в,15
бысте 5а,9
бысть 4в,14; 5а,8; 5б,20; 5г,5; 8а,7; 8г,18;
9а,13; 9б,10; 10а,19; 10г,3; 11г,15; 13б,4
быти 3а,20; 9в,11
б ь 4г,1; бь8 11а,14
бывьши /sic!/ 5в,6
бьдѣще 5а,16
бѣ 4б,13; 5а,3; 5а,13; 6а,4; 6а,8;
6а,9; 6б,9; 6в,2; 6г,9; 7б,16; 7г,10;
9в,15; 9г,20; 12б,12; 14г,12;
14г,17; 14г,18; 15а,18; 15б,12;
15г,2
бѣжати 11а,7-8
бѣсы 1б,14; 3б,15
бѣхоу 5а,15
бѣше 6г,6; 9а,9; 10б,10; 15в,19
бѣ 5б,17; 13а,16 – дат.ед.
бѣди 7г,3-4
бѣдоу 2а,19
бѣдоутъ 10г,19; 14б,9
бѣдете 2г,5
бѣдѣте 11в,1
бѣдеть 3а,20-1; 5б,6; 12г,6; 12г,9; 16г,3;
16г,17

В

в̄ 1а,7; 14в,18; 14г,10
 ва /sic!/ 14в,3
 вавилоноскоаго /sic!/ 4б,10
 вавилоньскоаго 4б,8-9
 ва(в)жлоньстѣмь 4а,9-10
 вавжлоньскоѣ 4а,8-9
 вавулониxь 13б,10
 вавулонѧ 13б,14
 вамь 3в,7-8; 5б,4-5; 5б,7; 5б,9-10; 11а,7;
 11а,13; 11б,14-15; 16а,19; 16б,6; 16г,4
 варьврѣ /sic!/ 2а,2
 васильѧ 8г,11-12; 13в,10
 вась 3в,4
 ваша 2г,12
 ваше 2в,19-20; 2г,8
 вашими 11в,2
 вашимь 13г,18-19
 (в)ведосте 6а,14
 ве(ч) 3а,7
 велика 1а,1
 великаго 13в,10
 великож 7б,20
 великъ 13б,20
 великъмь 5б,2
 велиж̄ 5б,5
 вельблжжи 10б,12
 вельблжжь 9г,17
 веселитесѧ 14в,2-3
 вечероу 16г,18-19
 ви 1г,4
 видимь 5в,5-6
 видите 15г,19-20
 видить 6а,12; 15а,1
 видѣ 11г,12; 12а,14; 12б,4; 16в,19
 видѣвь 7г,15-16
 видѣвьша 9б,20
 видѣвьше 5в,11; 7б,17
 видѣсте 6б,3; 15а,12
 видѣти 2б,10; 6а,11;
 14г,19-20
 видѣть 16а,10; 16а,13-14;
 16а,18
 видѣхомь 3б,12-13; 6г,18
 видѣхь 12б,18-19; 12в,10-11
 видѣша 5г,4; 7б,12-13; 8г,16;
 13б,19-20
 видѧ 2б,7
 винограда 16г,20
 виногр доу /sic!/ 16в,12-13 –
 виноградь 16в,16-17; 16г,2-3;
 16г,16-17
 вифлеѣма 5в,5
 вифлеѣме 7а,11-12
 вифлеѣмь 7б,2-3
 вифлеОмѣ 7а,9; 7г,20
 вифлѣОмѣ 6г,13

в(л) 8г,3
владоущоу 10в,17
владоущж 4г,15
владычества 10в,9-10
власи(л) 15г,3
власть 1а,17
власы 10б,11-12
влась 9г,17
влд̄ кахь 7а,14
влд̄ ко 6б,1; 15а,10
вльсви 6г,14-15
вльхвомь 7в,18
вльхвы 7а,19
вльхвь 7г,17; 8а,4
водож 10в,3-4; **водож̄** 11в,9
воды 3в,5-6; 11г,12; 12а,13
водѣ 12б,16; 12в,4
вой 5б,14
воини 11б,16
волить 13г,9
воозь 3г,9-10
врачь 2а,10
времени 8а,3
врьзисл 12г,16-17
врьхж 7б,15
врлмл /sic!/ 7а,20

вы 2г,6; 3в,3; 3в,5; 10в,3;
 10в,4; 11в,10; 11в,14; 13г,13;
 14б,18; 14б,20; 16г,2; 16г,16
высоку 13а,7
вышьнихь 5б,17
вь 1а,7; 1а,8; 1а,10; 1а,13; 1а,16;
 1б,3; 1б,4; 1в,2; 1в,6; 1в,10; 1в,11;
 1в,13; 1в,16; 1в,17; 1г,2; 1г,4; 1г,5;
 1г,7; 1г,9; 1г,10; 1г,11; 1г,12;
 1г,12; 1г,17; 1г,18; 2а,1; 2а,4; 2а,4;
 2а,7; 2а,13; 2а,15; 2б,4; 2б,19; 2в,1;
 2г,10; 2г,13; 2г,14; 2г,15; 2г,17;
 2г,18; 2г,20; 3а,1; 3а,8; 3а,10;
 3а,11; 3а,12; 3а,13; 3б,7; 3в,6; 4а,7;
 4б,17; 4в,4; 4в,9; 4в,16; 4г,9; 4г,11;
 4г,18; 4г,20; 5а,1; 5а,13; 5а,14;
 5а,15; 5а,19; 5б,8; 5б,12; 5б,17;
 5б,18; 5в,11; 5в,20; 5г,10; 5г,14;
 5г,16; 6а,1; 6а,4-5; 6а,9; 6а,13;
 6б,7; 6б,8; 6б,16; 6б,16; 6в,5;
 6в,13; 6в,17; 6г,1; 6г,1; 6г,12;
 6г,14; 7а,9; 7а,14; 7б,2; 7в,1; 7в,10;
 7в,14; 7в,19; 7г,3; 7г,9; 7г,20; 8а,1;
 8а,7; 8а,14; 8а,17; 8а,19; 8а,19-20;
 8б,2; 8б,3; 8б,5; 8б,10; 8б,15;
 8б,15; 8г,5; 8г,13; 9а,4; 9а,11;
 9а,12; 9а,14; 9а,19; 9б,2; 9б,5; 9б,6;
 9б,8; 9б,11; 9в,10; 9в,14; 9в,18;
 9г,5; 9г,6; 9г,12; 10а,5; 10а,11;
 10а,16; 10а,20; 10б,2; 10б,7;

10б,17; 10в,6; 10в,8; 10в,13; 10г,5;
10г,6; 10г,9; 10г,11; 10г,13; 10г,20;
11а,1; 11а,12; 11а,20; 11в,5; 11в,5;
11в,16; 11в,19; 11г,8; 11г,10; 11г,19;
12б,4; 12б,16; 12в,3-4; 12в,15;
12г,13; 13б,3; 13б,5; 13б,6; 13б,8;
13б,9; 13б,9; 13б,19; 13в,1; 13в,8;
14а,7; 14а,7; 14в,20; 14г,1; 14г,4;
14г,9; 14г,12; 14г,17; 15а,2; 15а,16;
15б,4; 15б,5; 15б,6; 15б,16; 15в,5;
15в,9; 15в,13; 15в,13; 15г,2; 15г,12;
15г,13; 16а,11; 16а,14; 16а,16; 16б,7;
16б,11; 16в,16; 16в,18; 16г,2; 16г,6;
16г,6; 16г,8; 16г,16
въведоста 15а,3
въдова бв,8
въдови 15б,19-20
възалька 12г,1-2
възбранихомь 3б,16-17
въз(б)ранаше 12а,2
възведенъ 12в,15
възведь 2в,16-17
възвратистася 9б,7-8
възвратишася 5в,20-1; 6в,20; 7в,11;
8г,13; 15в,12-13
възвращающемся 9а,17-18
възвѣстите 7б,7
възвѣститъ 8в,8-9
възвѣза 10в,1 – род.ед.

въз(д)вигноуть 11а,15
въздрадовашася 7б,18-19
въздрадоуитеся 2г,9-10
въземля 12б,6-7
възигратеся /sic!/ 2г,10-11
възиде 4г,18-19; 12а,12; 14а,13
възискажша 9б,9
възлоубленыи 11г,16-17;
възлоубленный 12а,19
възлоубленыи 8в,3-4
възможетъ 3в,1
възмѣте 13г,13-14
възнесоста 14в,20
вънесоша 5г,13-14
възъвахъ 7г,14
възъмоуть 12г,20-1
възъпьеть 8в,10-11
въмещеться 11б,1
вънезапж 5б,12-13
вънидѣте 1б,5
вънесениѣ 1г,10
въньшася 8в,16
въоза 3г,9
въплъ 8а,8-9
въпрашааше 3а,12
въпрашахоу 11б,1-2; 11б,15-16
въпрашаше 7а,6-7
въпрашающъ 9б,15

вѣпѣщаго 9г,12; 10а,16; 10г,13

вѣсе 2а,11; 4в,14

вѣсего 12б,7-8; 13а,9

вѣселенуѣ 4г,13-14

вѣселисѣ 8б,5; 13б,7-8

вѣсеѣ 2в,4-5

вѣси 4г,17; 5в,14; 9б,17; 10б,7; 13г,11;

16б,16

вѣсиѣ 13в,3

вѣскорѣ 3в,2

вѣскръсениѣ 15б,4-5

вѣскръшайте 1б,12-13

вѣсмѣтетесѣ 2г,4

вѣста 16б,6-7

вѣставѣ 4г,1-2; 7г,1; 7г,7; 8а,15

вѣстаниѣ 6б,15

вѣстаѣть 16а,4

вѣстокѣ 6г,15

вѣстоцѣ 6г,19-20; 7б,12

вѣсходѣ 11г,11

вѣ(с)ходѣщемѣ 9а,14

вѣсхотѣ 4в,1-2

вѣсхыщаѣть 16б,15-16

вѣсѣ 2в,12; 7а,3; 10а,2; 16г,12

вѣсѣ 2в,16

вѣсѣмѣ 3б,2; 5б,6; 6в,16; 11в,4-5;

11в,8; 15в,8

вѣсѣхѣ 3б,1; 4б,5; 5г,3; 6б,6; 8а,1;

8г,15-16; 15а,15

вѣсѣѣ 5в,18; 6в,19; 7а,4-5; 7г,19;

8б,17; 9а,11; 9в,17-18; 10а,2; 10а,3;

10б,5; 10г,17; 13а,9; 13а,11; 13г,4;

15в,11

вѣсѣѣѣ 10г,16; 11а,2

вѣсѣѣѣѣ 11а,18

вѣсѣѣѣѣѣ 12г,10

вѣсѣѣѣѣѣѣ 12а,9-10

вѣсѣѣѣѣѣѣѣ 1а,20; 1в,5; 5г,17; 14б,19-20; 14г,5

вѣсѣѣѣѣѣѣѣѣ 1а,20-1; 2б,15-16; 4г,13; 10г,6

вѣфлеомѣ 5а,2-3

вѣчера 15г,2

вѣшьдѣше 7б,20-1

вѣдѣти 1б,17

вѣдѣхѣ 12в,2

вѣдоущи 2б,13

вѣѣра 2б,17

вѣѣсте 9в,8

вѣѣсть 8б,2

(вѣ)три 1а,3

вѣѣтрѣмѣ 16а,12

вѣѣхѣ 12б,13

Г

Г . 1в,16; 1г,16; 3а,1; 14а,3; 15в,20

Г : 1а,10; г8 1в,12; 15г,8

г̃ а 4в,15; 8г,10; 14в,18; 15а,1; г̃а 7г,12;	г̃л̃ аше 2в,18; 15в,7-8; г̃л̃а ше 11г,4
13а,5	
гаврилу 1в,9	г̃л̃г̃ ла 9в,12
галилѣа 13б,17-18	г̃л̃ емо 15б,7
галилѣискж 8б,4	г̃л̃ емыхь 6б,11; 15а,20
галилѣа 4г,19; 14а,8-9 галилѣа 11г,19-20;	г̃л̃с̃ ь 9г,12; 10а,16; 12а,17, г̃л̃ сь 10г,13; 11г,14
галилѣж 6г,1; 15в,13 галилѣж 10в,15; 13б,5-6	г̃л̃т̃ и 16а,9
га(л)лѣискаго 11г,9	г̃л̃ оу 3в,7
г̃в̃ и 5г,19; 6в,15; 11г,7; 14г,7; 15в,7	г̃л̃ ша 2б,6
г̃д̃ нь 16г,19	г̃ лше 2а,17, г̃л̃ ше 2б,4
гевара /sic!/ 8г,9	г̃л̃ ши 2б,8-9
генадии 1г,9	г̃л̃щ̃ е 1а,2; 1б,9; 6г,16, г̃л̃ ще 11б,2-3; 11б,16
г̃ ь. 1в,13	г̃л̃щ̃ мь 8а,6
г̃ и 13а,16	г̃л̃ ы 5в,19; 9в,18
г̃л̃ а 3а,19; 9в,12-13; 11б,4; 12б,5; 16г,11; 16г,15; 16г,19	г̃л̃ ь 10г,3; 14б,20
г̃л̃ ааше 6в,15	г̃л̃ ъ 12г,10
гла(в) 15г,10	г̃л̃ а 1б,2; 3б,12; 4в,5; 7г,1; 8а,15; 9г,8; 10б,16; 11в,8; 12а,3; 12а,18; 12б,18; 14а,17
глаголѣ 5в,12-13	г̃л̃ж̃ 6б,1; 11а,13; 16а,19; 16б,6, г̃л̃ж̃ 15а,10
гладькы 11а,1	г̃л̃ж̃сий 16а,3
г̃л̃а но 5г,4; г̃л̃ ано 8г,17	г̃л̃ жщемь 4в,16; 13б,13, г̃л̃ж̃ щемь 7г,13; 8в,1-2; 9г,11-12
г̃л̃а ныхь 5в,16	г̃л̃ж̃ щиихь 5б,16
г̃л̃ анѣмь 5в,13	г̃л̃ж̃ щж 10г,12
гла(с) 5в,6; 8а,6; 11г,6; 11г,6	г̃л̃ ь 5г,15; 14г,3
гла(са) 8в,13	
г̃л̃ ати 13в,5	
г̃л̃ аша 16г,13	

г҃и и 5г,16; 6а,2; 14г,4
г҃и ъ 4в,4; 4г,4; 5а,19; 7в,19; 8а,13; 9г,14;
10а,18; 11г,6
(г)нь 10г,15
гнѣва 11а,9
г҃и ѱ 5а,20; 6а,13
г҃и ж 6в,20; 15в,12
го 11а,15
(го) 3в,13
годиноу 16в,18-19; 16г,7
годинж 16г,9
голоубина 6а,3-4
голоубичища 14г,11
голоубь 12а,16; 12б,20
голжбь 11г,14
гора 10г,17-18
горе 2а,13
гороу 13а,7; 14а,13
града 4г,20
градь 1б,4; 4г,18; 5а,1; 6г,1; 8б,5;
12г,13; 15в,13-14
градѣ 5б,9
григора 13в,9; 14а,5
григорьѱ 1г,5
грьлици 14г,10
грьличища 6а,2
грѣхомь 10б,3; 10г,10
грѣхы 10а,6; 10б,10; 12б,7

грѣхь 4в,13
градеть 10б,16-17; 11в,10; 12б,10
градеша 12а,5
градоуца 12б,4-5
градоуцаго 11а,8
градьи 15г,16
граджщъ 12а,16-17
гоумьно 11в,18
҃и ъ 1в,4; 1в,15; 5в,6, г҃ѣ 3а,6; 3в,12; 5б,8;
13г,3; 16в,6
гурии /sic!/ 1в,20-1

Д

д҃ 2а,1, д 4б,6
(:д :) 3в,11
д҃ . 6в,9; 11г,6
(д) 11г,8
да 1а,18-19; 3а,20; 4в,14; 5г,7; 6б,19; 7б,8;
7г,6; 7г,11; 8б,7; 8б,18; 8б,19; 8г,20; 11б,5;
11б,8; 12б,14; 12г,5; 13б,11; 15б,9; 16в,2
даѣ да 4б,6
дадите 1б,16
даже 4б,16; 5г,10; 6а,12; 9а,4; 14г,20-1
дамь 13а,12; 16г,4
данилж 3а,2-3
дары 7в,7-8
дасть 1а,17

дати 5г,20; 14г,8
дѢ а 4в,16; дѢа 6а,2; два
14г,11; 15г,14
дѢ да 3г,12; 4б,7
дѢ два 3в,17
дѢ двь 4в,6; 5а,1-2
дѢ двѣ 5б,9
дѢ дь 3г,13
дѢ ыдова 5а,4-5
двьрѣ 1в,15
дѢ ьства 6в,7
двѣ 2а,8; двѣ 11б,5
деватѣж 16г,6-7
декаполеа 14а,9
дек(б)ж 14в,11
деке(м)брж 2а,1
декемь(б) 13в,16-17
десѣте 2а,8-9; 3а,18-19; 10в,8; 16г,9
десѣти 12в,19; 12г,1
десѣть 6в,9; 15б,20
:д̄ і: 1в,17; 2г,18; 4б,7; 4б,9; 4б,11
дивии 9г,20; дивий 10б,15
дивистасж 9б,20-1
дивишасж 5в,15
диавола 12в,17
диаволь 12г,12-13; 13а,19-20
дѢ е 1б,19
дни 4г,11; д̄ ни 6г,14; 9а,17; 9б,4
дѢ ии 5г,7; днии 8г,20; дѢ ий
16б,12
дѢ иж 5г,11-12
дѢ хь 6в,5
дѢ ь 1а,13; 1в,13; 1в,17; 1в,19;
1г,2; 6в,12; 15в,4; 16в,16; 16г,13
д(н)ь(..) 2г,10
дѢ ьѣ 5а,10
дѢ ьхь 9б,10-11; 15б,16
до 4б,7; 4б,11; 5в,5; 6в,8; 7г,10;
16б,17
доиде 7б,14
долоу 12г,17
домовитж 16в,9
домоу 1б,7; 3а,12; 5а,3-4
домьхь 16а,16-17
доньде 4г,6
донь(де) 7г,4
доньдеже 8в,17-18
достоино 12а,8
достоинь 10б,19; 11в,12
достоить 9в,10
древо 11а,18-19
дроугоу 3а,16
дроугыж 16г,10-11
дроугь 5в,3
дроужины 2г,16
дроужинѣ 9б,2-3

дръзаи 2б,17
 дрѣва 11а,17
 другъ 3а,15
 другж 5в,3-4
 д(с)ѣ ь 1а,18
 доухъ 6а,8
 дѣ а 4б,18; 4в,9
 дѣ мь 6а,13; 6г,4; 10в,5; 11в,15;
 14г,19; 15а,2; 15в,16, дѣ хмь 9а,6-7
 дѣ ь 2в,11; 11г,13; 12а,15; 12б,19;
 12в,6-7; 14г,17, дѣ хь 8в,6-7
 д(х)ьмь 14а,18
 дѣ ьмь 6а,10; 12в, 9-10; 12в,16
 дш̄ а 8в,6
 дш̄ мь 13г,18
 дш̄ оу 15б,8
 дш̄ ж 6б,18
 дьбрь 10г,16
 дьва 6а,3
 дьвож 8а,2
 дьмьлна 1а,14
 дьнии 12в,19
 дьщи 2б,17; 6в,2-3; 15б,13
 дьволь 13а,6-7
 дѣвьства 15б,18-19
 дѣла 15г,13
 дѣлатели 16в,14
 дѣлателъ 16в,11-12

Е

ѣ 1г,4, е 3б,3; 6а,18; 7г,7; 16а,20;
 16б,16
 е 5г,11
 евънѣгельъ 10а,9
 егда 2г,5; 5а,8; 8г,18-19, егда
 2г,6; 5г,6; 5г,11; 9а,13
 его 2а,16; 2а,18; 2б,7; 2в,3; 3а,11;
 3г,1; 4г,6; 6б,13; 6г,19; 7в,3;
 7г,2-3; 8а,16; 8б,19; 8в,20; 9а,10;
 9б,1; 9б,7; 9б,18; 9б,19; 9г,15;
 9г,20; 10а,19; 10в,2; 10в,16; 11б,2;
 11в,14; 12б,13; 14а,16; 15б,3;
 15г,15 его 1а,4; 2в,8; 2г,16; 4а,7;
 4б,14; 6б,10; 7г,8; 8а,1-2; 8в,3;
 8в,13; 9б,5; 9б,9; 9в,2; 9в,17;
 10б,14; 10г,16; 11в,17; 12в,2;
 15а,19; 16б,12
 егупі ьта 7г,13-14
 егупть 7г,3 егупть 7г,9-10
 егуптьѣ 8а,14-15
 еда 11в,6 еда 13а,1
 едино /sic!/ 2а,11-12
 единого 3б,5
 единомуу 13а,17-18
 единомь 12г,8
 единоюж 16г,8

ёды 10б,14
 ёже 4в,20; 5б,8; 15а,13; 15в,11;
 15г,2; 15г,19; 16г,17 еже 6б,4; 8а,3;
 16г,3
 езекиа 4а,3
 ёзекиж 4а,3
 ёзромь 3г,4
 .ё . 1в,19
 .ё . 15г,4
 ёй 2б,14; 2б,16; 5а,10; 16а,19
 елеазара 4а,19
 ёлиакима 4а,14
 ёлиакимь 4а,14-15
 ёлиоуду 4а,18
 елиждь 4а,18-19
 ёльазарь 4а,19-20
 ёльманжиль 4в,19-20
 ёмоу 2б,6; 3б,17; 4в,19; 4г,8; 5а,6;
 5г,8; 7а,1; 7б,9; 7в,5; 7в,7; 9а,2;
 10б,18; 11в,11; 11в,16; 12а,2; 12а,14;
 13а,11; 13а,14; 13б,1; 14а,14; 14г,13;
 14г,18; 15г,15; 16г,14 ёмоу 2б,15;
 4в,3; 4в,5; 4г,3-4; 6а,5; 12г,3; 12г,15;
 13а,8; 13г,9
 емь 2в,14
 ёму 4в,11; 6а,9; 13а,3
 ёрдана 13б,17
 ёрдана 14а,11-12
 ёрданьствѣи 10б,7-8
 ерданѣ 11г,10-11
 ерлѣ мь 10а,2
 ёрѣ лимѣ 14г,12-13
 ерѣ лма 14а,10 ерѣ слма 6г,16
 ерслѣ млане 10б,6
 ерѣ лмь 7а,3-4 ёрѣ лмь 5г,14;
 9а,11; 9а,14-15; 9б,8-9
 ёрѣ слмѣ 15в,9-10, ерѣ лмѣ 6а,5;
 6в,17-18, ерѣ слмѣ 9а,20
 ерьданьскаа 10а,3-4
 ёси 7а,13, ёси 11г,15; 12г,4;
 12г,16; 15а,13; 15г,16, еси 6б,4
 ёсмь 13г,16, есмь 1в,15
 ёсте 3в,7; 14б,17
 ёсть 2в,20; 2г,12; 3а,17; 3б,19;
 3в,4; 4в,20; 5б,8; 5г,16; 6г,17;
 7а,11; 10а,10-11; 10г,10; 12а,8;
 12а,18; 12б,8; 12в,12; 12г,7;
 12г,17-18; 13а,4; 13а,15; 13г,20;
 14б,16; 14в,4; 14г,3; 16а,6; 16а,20;
 16б,1; 16б,12; 16б,19-20; 16в,7
 есть 1а,3; 4в,9-10; 9г,10; 11в,6;
 12в,9; 14а,19
 ётера 2а,6-7
 еу(а) 1а,6; 1а,10; 1а,15; 1в,1;
 1в,3; 1в,9; 1в,12; 1в,14; 1в,18; 1г,1;
 1г,3; 1г,6; 1г,9; 1г,16; 1г,18; 2а,2;
 2б,21; 2г,14; 2г,16; 2г,19; 3а,3;

3а,5; 3а,9; 3в,12; 3в,15; 4г,10; 6г,8;
6г,11; 7в,16; 8б,12; 8б,14; 8г,2; 8г,6;
8г,12; 9г,4; 10а,8; 10в,7; 11г,7;
11г,18; 12б,3; 12в,14; 13б,2; 13в,10;
13в,14; 13в,16; 13в,19; 13г,2; 14а,3;
14а,6; 14в,10; 14в,13; 14в,16; 14в,19;
15г,2; 15г,4; 15г,8; 15г,11; 16в,5

ѐхид̄ нова 11а,6

ѐѧ 2а,20; 4б,19; 4в,1

еѧ 4г,5

ѐѡ 5г,12

ѐуфумиа 13г,2

Ж

же 1а,1; 1б,6; 1б,8; 1б,16; 1б,17;
2б,11; 3а,15; 3б,18; 3б,19; 3в,20; 3г,2;
3г,3; 3г,4; 3г,5; 3г,6; 3г,7; 3г,8; 3г,10;
3г,11; 3г,12; 3г,13; 3г,15; 3г,16;
3г,17; 3г,17; 3г,18; 3г,20; 4а,1; 4а,2;
4а,2; 4а,3; 4а,4; 4а,5; 4а,6; 4а,9; 4а,11;
4а,13; 4а,14; 4а,15; 4а,16; 4а,17;
4а,18; 4а,19; 4а,20; 4б,1; 4б,2; 4б,4;
4б,5; 4б,12; 4б,19; 4в,3; 4в,10; 4в,13;
4г,2; 4г,3; 4г,6; 4г,19; 5а,8; 5а,8;
5а,16; 5в,9; 5в,12; 5в,18; 5г,4; 5г,15;
6а,5; 6г,2; 6г,8; 7а,2; 7б,6; 7б,10;
7б,14; 7б,16; 7г,4; 7г,7; 8а,13; 8а,18;
8б,2; 8в,3; 8в,5; 8в,12; 8г,17; 9б,2;

9б,16; 9в,16; г,15; 9г,19; 10а,10;
10б,10; 10б,18-19; 10в,16; 10г,10;
11а,4; 11б,4; 11б,7; 11б,9; 11б,12;
11б,13; 11б,16; 11б,19; 11в,3;
11в,10; 11в,11; 11в,16; 11г,2;
12а,2; 12а,6; 12а,12; 12а,20; 12б,9;
12в,6; 12г,6; 13г,6; 13г,9; 14а,12;
14г,3; 14г,13; 15б,8; 15в,15; 16а,8;
16а,15; 16б,1; 16б,10; 16б,12;
16в,14; 16г,5; 16г,9; 16г,14; 16г,19
жена 2а,6; 2б,11

женами 16б,8

женоѡ 5а,7

женоу 4г,4-5

жены 4в,8

жи 7г,3

живь 12г,8-9

живьши 6в,6; 15б,17

жидовьскаѧ 10б,5

жидовьскоуж 4г,20-1

житьницѡ 11в,20

жрьтвѐ 5г,20

жѧжѡщеи 14б,5

Й

ѣ 1в,2

.ѣ . 2б,19

.ѣ i. 1г,2

:ѣ к: 2Г,20

з

.з. бв,7

законоу 5Г,12-13; 15В,11-12

законъ 16б,17

законьномуу 15а,5-6

законьноуоу 6а,16-17

законѣ 5Г,16; 6а,1-2; 14Г,4; 14Г,10

законж бв,19

заматерѣвъши 15б,15

зане 5а,3; 5а,13

запов(ѣ) 1в,12

заповѣ(д) 1Г,16

заповѣда 1б,2

заповѣсть 12Г,19

запрѣти 8б,17-18

зара 3Г,2

застарѣвъши(сѧ) бв,4-5

заутра 11Г,5-6; 16В,11

захариноу 10Г,4-5

за(ч) 4б,11; 6а,4

зачѧло 10а,9

зачѧтие 2Г,13

зачѧтьсѧ 5Г,10; 9а,4

з(в)ѣзда 7б,11

звѣздоу 6Г,19; 7б,17-18

звѣзды 7б,1

земле 7а,12

земли 5б,18

землоу 8а,17; 14б,3-4

землѧ 13б,14; 13б,14-15

.ѣ і. 1Г,5

зиновиж 1а,9-10

.зк: 1а,5

злато 7в,8

златооустаго 1в,14; 14в,6-7

зло 2Г,9

злословесити 3в,2

зль 14б,20

змоурьноу 7в,8-9

знаётъ 13Г,8

знамениё 5б,10; 15б,6

знаниё 6б,16-17

знании 9б,6

знаётъ 13Г,6-7

знаѧше 4Г,5

зоровавелѧ 4а,12

зороваль /sic!/ 4а,12-13

зрьнѣ(го) 3в,13

зѣло 7Г,18; 13а,8

І

ї 14в,13; 15а,3

і̇ 13в,8

ī s 13в,12; ī 14в,17
ī а: 13в,20
ī а. 1в,11; 15г,3
īанѣ 15г,1
іѣ 9а,13
г г 14в,8
ī г 2г,15, .ī г. 8б,12
їдлѣхж 4г,16-17
ѣѣ 1в,19
їесеѣ 3г,11
їехониѣ 4а,6-7
їжденоуть 14б,18-19
г s 15г,5
г з 3а,1; г з 13в,15
їзвѣстьно 7б,4
г и 13в,17
їдсафата 3г,17-18
їОсеи 3г,12
г с 1а,16; 1г,4; 2б,2; 2б,16; 2в,1;
3а,10; 3б,18; 4б,4; 4в,11; 4г,8; 5г,8;
9а,2; 9а,13; 9а,19; 9в,19; 11г,8;
11г,19; 12а,6; 12а,12; 12в,16; 13а,4;
13а,14; 13б,3; 13в,4; 15г,13; 15г,17;
16а,8
і ċ а 2а,4; 6а,15; 8б,15; 12б,4; 14а,7;
14г,1; 15а,4
і ċ у 6г,8
і x̄ а: 14в,18

і w̄ 14в,13
і ŷ 3в,16, ѣ у 8г,10; 10а,9
їедѣѣ 14а,10
і ŷ со 4б,12

И

.ї . 1г,12
(и) 2в,3
:ї : 1в,7
.ї i: 1в,10
и союз 1а,3; 1а,3; 1а,6; 1а,9; 1а,14;
1а,17; 1а,19; 1б,4; 1б,11; 1б,16;
1в,9; 1г,1; 1г,13; 1г,14; 1г,15;
1г,19; 2а,5; 2а,6; 2а,9; 2а,11; 2а,11;
2а,19; 2а,20; 2б,2; 2б,6; 2б,12;
2б,14; 2б,15; 2б,20; 2в,2; 2в,6;
2в,10; 2в,12; 2в,16; 2г,1; 2г,7; 2г,7;
2г,10; 2г,19; 3а,2; 3а,10; 3а,12;
3а,18; 3а,19; 3б,1; 3б,2;
3б,4; 3б,4; 3б,11; 3б,16; 3в,1; 3г,1;
4а,7; 4б,7; 4б,9; 4б,20; 4в,10;
4в,17; 4г,4; 4г,5; 4г,7; 5а,16; 5а,19;
5б,1; 5б,2; 5б,9; 5б,12; 5б,16;
5б,18; 5б,20; 5в,5; 5в,7; 5в,10;
5в,14; 5в,15; 5г,2; 5г,3; 5г,6; 5г,7;
5г,11; 5г,20; 6а,4; 6а,6; 6а,7; 6а,8;
6а,9; 6а,13; 6а,17; 6а,19; 6а,19;
6б,8; 6б,9; 6б,10; 6б,11; 6б,12;

6б,16; 6б,17; 6в,2; 6в,8; 6в,9; 6в,11;
6в,12; 6в,13; 6г,3; 6г,5; 6г,20; 7а,3;
7а,4; 7а,5; 7а,11; 7б,2; 7б,3; 7б,8;
7б,11; 7б,17; 7б,20; 7в,3; 7в,5; 7в,6;
7в,8; 7в,8; 7г,2; 7г,3; 7г,3; 7г,8; 7г,10;
7г,18; 8а,1; 8а,2; 8а,2; 8а,8; 8а,8;
8а,10; 8а,16; 8а,16; 8б,1; 8б,4; 8б,17;
8в,7; 8в,7; 8в,16; 8в,19; 8г,11; 8г,14;
8г,16; 9а,1; 9б,6; 9б,6; 9б,10; 9б,11;
9б,13; 9б,15; 9б,16; 9б,18; 9б,19;
9б,20; 9в,1; 9в,4; 9в,6; 9в,11; 9в,13;
9в,14; 9в,15; 9г,1; 9г,1; 9г,2; 9г,18;
9г,19; 10а,2; 10а,3; 10а,4; 10б,1;
10б,4; 10б,6; 10б,6; 10б,12; 11а,1;
11а,10; 11а,20; 11б,1; 11б,9; 11б,10;
11б,16; 11б,17; 11б,18; 11в,1; 11в,3;
11в,17; 11в,18; 11г,9; 11г,11; 11г,13;
11г,15; 12а,11; 12а,13; 12а,14;
12а,16; 12а,17; 12б,5; 12б,13; 12б,16;
12в,1; 12в,2; 12в,7; 12в,10; 12в,11;
12в,18; 12в,20; 12г,2; 12г,3; 12г,12;
12г,13; 12г,14; 12г,15; 12г,20; 13а,8;
13а,10; 13а,10; 13а,17; 13а,20;
13б,11; 13в,1; 13в,2; 13в,5; 13в,19;
13г,6; 13г,13; 13г,16; 13г,19; 14а,2;
14а,9; 14а,9; 14а,10; 14а,13; 14а,16;
14б,2; 14б,19; 14в,2; 14г,8; 14г,12;
14г,14; 14г,15; 14г,17; 14г,18; 15а,1;
15а,1; 15а,6; 15а,8; 15а,8; 15а,17;
15а,18; 15а,19; 15б,1; 15б,2; 15б,4;

15б,6; 15б,7; 15б,12; 15б,19; 15в,3;
15в,5; 15в,5; 15в,7; 15в,15; 15в,18;
15г,1; 15г,11; 15г,17; 15г,19 16а,1;
16а,1; 16а,3; 16а,3; 16а,5; 16а,19;
16б,18; 16в,11; 16г,1; 16г,1; 16г,6;
16г,11; 16г,15; 16г,16;
И 1а,20; 1г,8; 2б,3; 2б,10; 2б,14;
2в,6; 2г,16; 3г,2; 4г,16; 5а,4; 5а,10;
5а,12; 5а,15; 5а,20; 5в,2; 5в,8;
5в,20;
5г,14; 6б,14; 6в,18; 7б,16; 7в,9;
7г,9; 8б,16; 9а,5; 9а,6; 9а,8; 9а,9;
9а,13; 9а,16; 9а,20; 9б,1; 9б,2; 9б,4;
10г,20; 11в,15; 12б,2; 13б,1; 13б,6;
13б,14; 13г,12; 13г,14; 13г,17;
14а,10; 14б,18; 16а,4; 16б,15;
16б,17; 16в,17; 16г,3; 16г,17
И винит пад. мест. 3 л. 2а,6; 4в,18;
13а,6; 13а,19; И 5а,12; 7б,7
И́акова 4б,1-2
иаковъ 4б,2
И́а́на /sic!/ 1г,16; 1г,18; 12б,3;
14в,6; 15г,10; 16б,8; иана 11г,10;
12б,2;
И́а́на 16б,12; 16б,17-18
ианоу 10г,4; 11г,20
И́а́нь 9г,16; иань 10а,19-20;
И́а́нь 10б,11; И́а́нь 12а,1; иань
12б,4; И́а́нь 13б,3-4; И́а́нь 15г,12

йанѣ 11в,6; йанѣ 16а,9

и(а)нж 15г,19

иаона /sic!/ 1в,14

йгнати 3а,8-9

игнати 14в,9-10

иго 13г,14; 13г,19

йде 7б,16

иди 2б,18; 8а,17

идоша 2а,4

идоша 7б,11; 8б,15-16; 14а,7; 16г,5

иды 1г,4

идѣте 1б,3-4; 1б,5-6; 16г,2

идаше 7б,13

иерданьскоуж 10г,7

иерслї ма 2в,5

йерсї лмь 14г,1-2

иерьданѣ 10а,5

йехони 4а,10

иже 1в,5; 2в,7; 3а,19; 3б,5; 3б,8;
3б,15; 3б,19; 3в,3; 3в,4; 5а,2; 5в,6;
5в,6; 7а,16; 16б,4; иже 12б,10-11;

16а,6; 16в,9-10 и(ж)е 10а,14

из 2в,14; 12г,11

избавлени 6в,17

избани 15в,9

изби 7г,18-19

изведеть 8в,18

изволихь 8в,3

изгоните 1б,14-15

изгонѣть 1а,19

изгонѣща 3б,14-15

издаѣвши 2а,10-11

изиде 4г,11; 16в,10

йзидеть 7а,15

изиди 13а,14

изидосте 16а,10; 16а,13;

йзидосте 16а,17-18

йзлї ва 1б,7-8

излї евоу 8а,17

излї вы 6а,8

излї еви 12б,14;

излї евы 14г,16

иѣ ли 6б,16; 15б,16

излї ѣтѣны 7а,17-18

излї 6б,9; 15а,18

йїань 12б,18

и ї с 1б,2; 11г,8

й і с ѣ 2а,14

иана 1в,15

йли 14г,10-11

йль 16б,20

има 5а,13-14; 6а,16; 9в,13; 9в,16

имамь 11а,12

имени 3в,1

йменьмь 3б,13-14

имоуци 4б,17

и́мь 1а,17; 1б,2; 3а,19; 3б,5; 5б,2;
 5в,13; 8б,18; 9а,18-19; 11б,4; 11в,7-8;
 16г,11; 16г,15 и́мь 9а,17; 13в,3;
 15г,17-18, и(мь) 9а,14
 и́мѣ́ние 2а,11
 и́мѣ́а 11б,5; и́мѣ́а 16в,1
 и́мѣ́аи 11б,7
 и́мѣ́аше 9г,16
 и́ма 2г,8; 3б,7; 4в,18-19; 5г,8; 6а,5;
 9а,2; 14г,13, и́ма 3в,6; 4в,11; 4г,7;
 8в,20
 иа́бна 1в,14
 ина 11г,3
 и́но 15г,16
 и́нь 16в,19
 и́нѣ́мь 7в,12
 иО́арама 3г,18
 и́оара́мь 3г,19-20
 иоаТѣ́(а)ма 4а,1
 и́оаТѣ́ама 4а,1
 и́о́нь 9г,5
 и́о́сафа́ть 3г,18
 и́о́сифа 5в,9
 и́о́сифе 4в,5-6
 и́о́сифови 4б,15; 7в,20-1
 и́о́сифоу 8а,14
 и́о́сифь 4б,18-19; 4г,2; и́осифь
 4г,19; 9б,1; иосифь 15а,19
 и́о́сиа́ 4а,6
 и́о́сиа́ж 4а,6
 и́о́фа 4б,2-3
 ирдань 11г,20
 ирода 6г,14; 8а,20
 и́родова 7г,11
 и́родоу 7в,12; и́родоу 8а,13;
 10в,15
 и́род(ь) 7г,5 и́родь 7а,2; и́родь
 7а,18; 7г,15
 и́с 7а,14-15
 исаи́емь 13б,12-13 исаи́емь 8в,1
 исаи́мь 9г,11
 и́сайа́ 10г,12
 исака 3в,19
 исака́ 3в,19
 и́скаста 9б,4-5; и́скаста 9в,7
 и́скати 7г,5-6
 и́скаховѣ́ 9в,5
 и́скаше 2в,13
 и́скоу́си 13а,5
 и́скоу́сити́са 12в,16-17
 и́скоу́шаа 12г,2-3
 и́спльни́ти 12а,9
 и́спльни́тьса 10г,17
 и́спльни́ша 5г,11

испльнишасѧ 5а,9-10; 5г,6
йспльнѧсѧ 6г,4; испльнѧсѧ
9а,7; 15в,17
йсповѣдашесѧ 6в,15; 15в,6-7
исповѣдаѡще 10а,6;
исповѣдаѡще 10б,9
йсповѣдник(о)мь 1в,19-20
исповѣдника 1в,3
исповѣсть 1в,5
испыта 7а,19-20; 8а,3-4
испытайте 7б,4-5
истинѡ 2б,16
йсточь 2а,19-20
исхождаше 2в,15
исходѡщемь 16а,8
исходѡциимь 11а,4;
исходѡциймь 12г,10-11
исхожѡше 10а,1; 10б,4
исцѣлѣ 2б,1
исцѣлѡше 2в,16
исакнѡ 2а,19
ите 16г,16
ити 8б,1
итурѣискоу 10в,18
иоудѣи 10в,13
ихь 3б,4; 9б,14; 13а,10
йцѣ(л)и 8б,16-17
ицѣлите 1б,11

ицѣлитисѧ 2в,8-9
йцѣлѡхоусѧ 2в,11-12
йшьдь 16г,9-10
йшьдьшѡѡ 2б,2-3
ищи 1а,7; 1в,12; 1г,19; 2г,14; 3а,7;
14а,3, (и)щи 1г,4
ищѡдиѧ 11а,6
йіереміемь 8а,5-6
йѧкова 3в,19-20
иѧковь 3в,20
иѡда 3г,1
йѡдова 7а,12-13; 7а,14
иѡдѡ 3г,1
иѡдѣи 8а,19
иѡдѣискь 6г,18
йѡдѣистѣ 6г,13
иѡдѣистѣи 9г,7
иѡдѣистѣмь 7а,9-10
йудѣѧ 10а,2-3
иѹ соѹ 6г,12

К

к̄ 1г,7; 3а,8 13г,1; 14в,11; 15г,6
к̄ а 1г,10
како 1а,2
камениѣ 12г,5

камени^а 11а,14
 камень 13а,2
 капелине 1а,6
 каперьнаоумь 3а,11; 13б,8-9
 катерин^ѣ 1г,15
 к̄ в 3в,9, 14а,1
 к̄ г 15г,7
 к̄ д 15г,9
 кде 6г,17
 к̄ е 1в,6; 1г,12; 2г,17, 14а,4, 13в,11
 кесара 4г,12; 10в,10
 к̄ з 8б,10, 14в,5
 клим^ата 1г,13
 книгахь 10г,11
 книги 3в,16
 кол^ѣблемы 16а,12
 кол^ѣна 6в,3-4
 коньч^авьшемь 9а,16-17
 корений 11а,17
 крил^ѣ 12г,14
 кротькь 13г, 16
 кротьций 14б,2
 крьве 2а,20; кр̄ ьве 15в,2-3
 крьви 2а,7-8
 крьстивь 12а,11
 крьстис^а 11г,10
 крьстител^а 16б,9; крьстител^а
 16б,12-13
 крьститель 9г,5-6
 крьститис^а 11а,5; 12а,4
 крьсти(т)лоу 15г,11
 крьстить 10в,4; 11в,14-15; 12в,4
 крьститьс^а 11б,9-10; 12а,1
 крьстит^алл^а 12б,3
 крьстихь 10в,3
 крьст^а 10а,20; 12б,16
 крьст^аи 12в,9
 крьщахоус^а 10а,4; 10б,6-7
 крьщение 10б,1-2; 10г,8
 крьцоу 11в,9
 кр^ѣплии 10б,17; 11в,10-11
 кр^ѣпл^ашес^а 6г,3; 9а,6; 15в,15-16
 кто 2б,9; 3а,17; 13г,8
 коузьмы 1а,14
 коупьно 16в,10
 к̄ц̄ 5г,5
 кь 1б,6; 2б,15; 3а,15; 5в,3; 5в,17;
 5г,5; 6б,13; 7в,12; 8г,18; 9в,1; 9в,6;
 10а,1; 10б,4; 10г,4; 11б,10; 11б,13;
 11б,18; 11г,4; 11г,20; 12а,5; 12а,6;
 12б,5; 13г,10; 14а,15; 15б,2; 16г,20
 кьяфе 10г,3
 кьгда 13а,1
 кьде 7а,7
 кьждо 4г,17
 кьнижьники 7а,5-6

къто 2б,4-5; 11а,7

к̄ 8г,5; 14в,8

кура 14в,13

куриаку 1а,9

курила 13в,19

куриниѣж 4г,16

Л

л̄ . 1а,8; 1г,17

:л̄ а: 14в,11

лазори 1в,1

лежить 6б,14; 11а,18; 15б,3

лежѣщъ 5б,12; 5в,10

ли 6а,3; 9в,8; 15г,16; 16а,11-12;

16а,14; 16а,19

ливано 7в,8

лицьмь 6б,5-6; 10а,13; 15а,14-15;

16б,3

лише 16а,19-20

ложесна 5г,19; 14г,7

лопата 11в,16

лоуди 4в,12; 15а,17-18

лоудий 2в,4; 6б,6; 15а,15 лоудии

6б,8-9

лоудьѣ 13б,18

лоудьмь 5б,6-7; 11г,4

лоудьскы 7а,6

лоу(к) 3а,5; 10в,7

лоукуы 2б,21; 4г,10; 14в,17; 14в,19

льгько 13г,20

льжжща 14в,1

льна 8в,16

лѣ(т) 6в,7; 6в,9

лѣта 9а,11; 15в,1

лѣто 10в,9

лѣть 2а,8; 15б,18

лѣтѣ 9а,13-14

лѣтж 8а,2

лжди 7а,17

(лу)дьмь 11в,3

лу(к) 1в,3; 3а,7; 3в,12

лукуы 1в,9; 8г,12

лусаниѣж 10в,20

лутрь(г) 11г,18

лутрьги(ї) 6г,11

М

(м) 15г,12

ма.ѣймоу 1г,8

манасиѣ 4а,4

манасиѣж 4а,4

мариини 4б,14-15

мариина 4б,3

мар(ка) 11г,7 марка 3а,9;

марка 10а,8

марьѣж 5а,5-6; 7в,2-3

марьта 16в,4

марья́ 4в,7
 мати 9б,1; 9в,16
 матфѣа 1г,3
 матьѡань 4б,1
 мать(ѡ)а 13г,2; 15г,11
 мат(ѡ) 8б,12; 8б,14; 8г,3; 9г,4;
 1бв,5
 матѡана 4а,20
 матѡеа 1а,15
 матѡѣа 1г,3 матѡѣ(а) 3в,15
 мат(ѡ)а 11г,18 ма(ѡ) 1г,1; 3а,3;
 6г,8; 7в,16; 12в,14; 13б,2 маѡ 6г,11
 маѡеа 1г,4
 медь 9г,20; 10б,15
 мене 3б,9; 9в,7-8; 10б,17; 10б,18;
 11в,11; 12б,12; 13г,15; 14в,1
 мерькуриѣ 1г,14-15
 ми 7б,7; 9в,10-11; 13а,13
 мимо 1г,4
 минѣ 1в,11
 мира 12б,8; 13а,9-10
 мирОм(ь) 2б,18 миромь 15а,11
 мирь 5б,18
 мирьмь 6б,2
 мисаилу 3а,2
 михаилу 1в,8
 младенець 8г,6
 младенець 5б,11; 5в,10; 5г,17; 14г,5
 младеньца 7г,19
 мл̄ стивии 14б,7-8
 мльчахоу 3а,15
 мний 16б,9
 многа 2г,12; 11г,2
 много 2а,9
 м(н)ого 2в,4
 многымь 6б,15-16; 15б,5
 многоь 2а,10; 6б,20; 8а,9;
 15б,10-11
 множество 2в,3; 5б,14
 мнози 2а,5; 8б,16; 14а,8
 мнозѣхь 6в,5-6; 15б,16
 мноѣ 12б,11
 мнѣ 2б,9-10; 12а,5; 12б,9-10
 мнѣвьша 9б,2
 моё 3б,7; 3в,6; 13г,14; 13г,20
 моёго 7г,15; 9в,9
 моём(ь) 3б,20
 може(ть) 11а,13-14
 мой 6б,3; 15а,12; 16б,2; 16г,17
 мои 8в,2-3; 8в,4; 8в,7; 10а,12-13;
 11г,16; 12а,18-19; 16г,3
 моимь 13г,5
 моисевоу 5г,13
 моихь 2б,6
 молитвами 6в,11-12; м литвами
 15в,3-4

море 1а,3
 морж 13б,16
 мощи 14в,6
 мощьмь 14в,9
 моѡ 7а,17; 8в,6
 мѣ и 4б,14
 мѣ ии 6б,13; 15б,2
 мѣ иѡ 5в,17-18
 мѣ иѣ 5в,9
 мр(ка) 2а,3
 мрътвий 16а,3-4
 мрътвыѡ 1б,12
 м(с)ца 1а,5; 1а,8; 1а,12; 1в,2; 1в,6;
 1в,7; 1в,10; 1в,13; 1в,16; 1в,19; 1г,2;
 1г,5; 1г,6; 1г,7; 1г,10; 1г,12; 1г,17;
 2а,2; 2б,19; 2г,13; 2г,15; 2г,18; 2г,20;
 3а,8; 3в,9; 3в,11; 8б,10; 8г,5; 13в,8;
 13в,11; 13в,12; 13в,15; 13в,17;
 13в,20; 14а,1; 14а,4; 14в,5; 14в,8;
 14в,11; 14в,15; 14в,17; 15в,20; 15г,3;
 15г,4; 15г,7; 15г,9
 мѣ и 6б,10; 9в,2; 15а,19
 мѣ ри 6б,13; 15б,3
 мѣ рь 7г,2; 7г,8; 8а,16
 мѣ рьѣ 7в,3
 мтьѡеѡ 14а,6
 моужа 4б,3
 моужь 4б,19; 12б,10
 моужьмь 15б,17-18
 моужьска 5г,18; 14г,6
 мца 8г,9; 16в,4
 м(ч)ка 15г,3
 м(ч)къ 15г,5
 м(ч)ника 15г,8
 м(ч)нка 8б,11
 м(ч)ци 2а,3; 14а,2
 мы 11б,17
 мытаре 11б,9
 мь 15в,8
 мьзда 2г,11; 14в,3
 мьзды 3в,8
 мьний 3б,1
 мьнога 14в,3-4
 мьньши 7а,13
 мьнѣ 12в,5; 13г,4; 13г,11; 16а,7
 мѣста 5а,14; 9в,12
 мѣсто 8а,20
 мѣстѣ 2в,1
 мѣ(с)ца 1б,20
 мѡ 3б,8; 3б,8; 3б,11; 3в,3; 12в,3;
 13а,14-15
 мѡкъка 16а,15-16
 мѡкъкы 16а,14
 (му)жьмь 6в,6
 Н

на 1а,17; 2а,8; 2в,1; 2в,17; 2г,12;
3а,13; 3а,17; 3а,18; 3б,12; 3в,3; 5б,18;
5в,1-2; 6а,18; 6а,18; 6б,15; 6г,6; 6г,7;
6г,11; 6г,19; 7б,12; 7в,15; 8в,4; 8в,7;
8в,12; 8в,18; 8в,19; 8г,4; 8г,7; 9а,9;
10в,8; 11в,8; 11г,5; 11г,14; 11г,18;
11г,20; 12а,17; 12б,1; 12в,1; 12в,5;
12в,8; 12г,14; 12г,20; 13а,7; 13г,14;
14а,13; 14б,20; 14в,4; 15а,7; 15б,4;
15в,19; 16в,15; 16в,19; 16г,9
наасона 3г,7
наа́сонь 3г,7
навечерие 10в,6
навечерие́ 4г,9
на(д) 11г,6
назареть 6г,2
назарефа 4г,20
назарефь 8б,6-7; 9в,14-15; 13б,6-7;
15в,14
назарѣнинь 8б,8-9
назарѣфа 11г,8-9
нама 9в,3; 12а,9
нами 4г,1
намаь 5в,7
написатисѧ 5а,5
напльнишасѧ 8г,19
напойть 3в,5
нарекоша 9а,1-2
нарекоути 4в,18

нарекоуть(с)ѧ 14б,13-14
нарече 4г,7
наречено 9а,2-3
нареченое 5г,8-9
наречетьсѧ 5г,19-20; 8б,9;
14г,7-8
наречеши 4в,10-11
нарицае́мыи 4б,4-5; 8б,6
нарицае́тьсѧ 5а,2
народи 2а,4-5; 8б,16; 11б,2; 14а,8
народомь 11а,4-5; 16а,9
народы 14а,12-13
народь 2б,7-8; 2в,2; 2в,12-13
народѣ 2а,15; 2б,4
нарѣша 5г,8
наслѣдѣть 14б,3
насытѧсѧ 14б,6-7
насытѣтьсѧ 2г,3
нась 3б,16; 3б,18; 16г,14-15
наоучитесѧ 13г,15
начинаите 11а,11
начѧ 13в,4; 16а,8
на(ш) 14в,18
на(ш)го 2б,20
нашего 8г,10; 13г,1; 14а,5
наѡание́ 4г,14
наѡати 4г,13
наѡатисѧ 4г,17-18

на^лтъ 16в,11; 16г,15
нб еснѣмь 16б,10-11
нб о 5в,2
нбс̄ а 12а,14
нбс̄ е 11г,14; 12а,17-18 нб(с)е
12б,20
нбс̄ ное 1б,10; 3в,13; 16в,8
нб(с)ное 13в,7
нбс̄ но^е 14а,19; 14б,16
(н)бс̄ ъхь 2г,12
нбс̄ ѣхь 14в,4
(н)го 12а,1
н(д)ѣ 1в,18; 6г,9
не 1б,3; 1б,5; 2б,3; 3б,9; 3б,15;
3б,17; 3в,8; 4б,16; 4б,20; 4в,6; 4г,5;
5а,13; 5б,3; 5г,10; 6а,11; 6в,10; 7в,11;
8а,10; 8а,12; 8б,18; 8в,9; 8в,15; 8в,17;
9а,4; 9а,20; 9б,6; 9в,8; 9в,11; 11а,10;
11а,19; 12б,13; 12в,2; 12г,7; 13а,5;
13г,6; 14г,19; 15в,2; 16а,6; 16б,6;
16г,15
небесныхь 5б,14-15
небрещи 11а,11
небса 11г,13
небс̄ но^е 9г,9-10
неб[?]с̄ но^е 16б,13-14
негасимымь 11г,1-2
него 2в,14-15; 10а,5-6; 10б,9;
11а,5-6; 12в,5

не(д) 1г,1; 3а,3; 3а,4; 3а,7; 3в,14;
8б,12; 8г,2; 10а,7; 13б,2
недоугь 1а,20; 2в,9
недѣлѣ 1г,20
недѣла 1б,18
не^е 4б,4
неи 4в,9
неимоуцоумж 11б,6
немое 2б,15; 10а,1-2; 11б,10-11;
12а,7; 14а,15
немь 6а,9; 6а,17; 6б,11; 6в,15-16;
6г,6; 8в,7; 9а,9; 12а,19-20; 12б,8-9;
12в,1; 12в,8; 14г,17; 15а,6; 15б,1;
15в,19; 16а,20-1
нему 9в,1; 10б,4
непразднож 5а,7-8
нестероу 1а,6
нефалимихь 13б,11
неф^оалимла 13б,15
нечистыхь 1а,18; 2в,11
ни 2а,11; 8в,10; 8в,11; 11б,20;
13г,7 никого 11б,19
никто 3б,18-19; 8в,12; 16г,14
никьто 13г,6
никжлы 2б,20
нима 9в,6; 9в,13-14
ними 7б,14

НИМЬ 5в,17; 5г,5; 7а,4; 8г,18; 11б,13;
11б,18
НИХЬ 5а,19-20; 5в,1; 7а,20
НИЧИ 7а,13
НИ(Ч)ТО 11б,13
НИЩИЙ 2в,19; 14а,18
НОГЖ 13а,3
НОЕ(М) 14в,7
НОЕМ(Б) 14в,13
НОЕМЪБРΛ 1а,12
НОНОЩЬЖ /sic/ 7г,8-9
НОСАТЬ 16а,16
НОУДИТЬСА 16б,14
НОУЖДЬНИЦИ 16б,15
НОЩИЙ 12в,20
НОЩЬ 6в,12-13; 15в,5
НОЩЬНОУЖ 5а,17-18
НОΛМЪБРΛ 1б,19-20
(Н)ШЕ(Г) 8г,11
НЫЖЕ 8а,2-3
НЫНѢ 2г,2; 2г,4; 6а,20; 12а,7; 15а,9
НЬ 2а,13; 3б,10; 3б,12; 7в,12; 8в,5;
11в,8; 11г,14; 12а,17; 12б,13; 12в,3;
12г,9; 16а,13; 16а,17
НѢКОГО 3б,13
НѢКТО 3а,6-7
НѢСМЬ 10б,19; 11в,11-12
НѢСТЬ 3в,3

НУСЬСКА(ГО) 13в,9

О

(О) 1г,4; 1г,18; 2а,4; 2в,1; 3а,10;
8б,15; 8г,13; 9г,5; 11г,19; 12б,4;
12в,15; 13б,3; 14а,7; 14в,20
ō 1а,16;
O 1в,1; 2а,14; 3б,20; 6а,17; 6б,10;
6б,11; 6в,15; 7б,5; 9б,18; 9б,19;
9г,18; 10б,13; 11в,6; 12б,8; 12г,8;
12г,9; 12г,19; 13а,2; 15а,6; 15а,20;
15б,1; 16а,7; 16а,9; 16а,20); oј
8г,15;
O 5а,18; 5в,12; 5в,16; 5г,3; 11г,17;
12а,19; 13а,2; 15г,12
Ob 13б,16
Оба 3а,18
Обидите 11б,19
Обитѣли 5а,14
обладоущоу 10в,10-11
обличити 4в,1
Облѣчена 16а,15
Облѣчень 10б,11
Обращьса 2б,3-4
оброкуы 11в,1-2
(о)брѣжоуть 5г,7
Обрѣжжть 8г,20-1
Обрѣзаниѣ 8г,10

Обрѣмѣнний 13г,12-13
 Обрѣте 16г,10
 Обрѣтениѣ 14в,8-9; Обрѣтениѣ 15г,9
 Обрѣтеса 4б,16-17
 Обрѣтоста 9б,11
 Обрѣтъша 9б,7
 Обрѣтъши 2а,12
 Обрѣтъж 5в,8-9
 Обращете 5б,10-11; 7б,6-7; 13г,17-18
 Обржченож 5а,6
 Обру(ч) 6г,9
 Обрученѣ 4б,13
 Обычѣж 6а,16; Обычѣж 9а,15; 15а,5
 Обѣщано 14г,18
 Овида 3г,10
 Овидь 3г,11
 Овьцамь 1б,6
 Огнь 11а,20
 Огньмь 11в,15-16; Огньмь 11г,1
 Озирашеса 2б,10
 Озиѣ 3г,20
 Озиж 3г,20
 Оклеветайте 11б,20
 Окте(м)брѣ 1в,10
 Окте(м)брь 1в,6
 Окѣмбрь 1г,9
 Окто(м)брь 13в,20
 Октомбрь 2г,17
 Окѣтомбрь 2г,19-20
 Они 3а,14; 7б,9; Они 16г,5
 Оноѣ 14а,11
 Оны 11г,8 (о)ны 4г,11
 Онь 7г,7; 12г,6, Онь 11б,12
 ону 13б,16
 Ороужье 6б,19; 15б,9
 Осьни 5а,20
 Осми 6в,8-9
 Осмь 5г,6-7; 8г,19-20; 15б,20
 Оста 9а,19
 Остави 12а,11; 13а,19
 Остав(л)ениѣ 10г,9
 Оставление 10б,2-3
 Оставль 13б,6
 Остани 12а,7
 Остраѣ 10г,20
 Отаи 4в,2; Отаи 7а,18
 Отиде 7г,9; 8б,3
 отииде 13б,5
 Отрокъ 3а,1; 8в,2; Отрокъ 9а,19
 Отро(ч)ѣ 14г,1
 Отрочѣ 3б,3; Отрочѣ 6а,15; 6г,2; 7б,16; 7в,2; 7г,2; 7г,8; 8а,16; 9а,1; 9а,5; 15а,4

Отрочѣте 7г,6
 Отрочѣти 5в,13-14; 7б,5-6
 Отрочѣть 3б,6
 Отръпътнаѣ 10г,19-20
 Отръшити 11в,12-13
 оѣ ць 1г,7; отѣ ь 6г,10
 ѳтъвѣтъ 7в,9-10
 Отъкрыжътсѣ 15б,9-10
 Отъкрвение 6б,7; 15а,16-17
 Отътолѣ 13в,4
 Отъчства 5а,4
 Охождаше 15в,2
 Охожѣше 6в,10
 Оѣ а 1в,2; 2б,19; 8а,20; 8г,11;
 11а,12; 13в,15; 13г,1; 13г,8; 14а,4
 Оѣ ема 13в,18
 Оѣ мь 13г,5
 Оѣ ь 3в,15; 6б,9, 13г,7, ѳѣ ь 9в,4
 Оїчи 2в,17, Очи 6б,3; 15а,12
 Очищаайте /sic!/ 1б,13-14
 Очищажътсѣ 16а,2
 Очищениѣ 5г,12
 Очѣ 15в,14-15
 ѳшьдь(ше) 8г,6
 ошьдьшемь 7в,17; 8г,3
 ѳщжти 2б,2
 П
 павла 1в,3
 падание 6б,14
 падениѣ 15б,4
 падь 13а,12
 падьше 7в,4
 паки 13а,4; 13а,6; 16г,5
 па(м) 1а,13; 1в,2; 1в,6; 1в,13;
 1в,17; 1г,2; 1г,7; 1г,12; 2б,19; 3а,1;
 3а,5; 3в,15; 8б,10; 8г,5; 8г,11;
 13в,8; 13в,15; 13в,18; 13г,1; 14а,1;
 14а,4; 15в,20; 15г,3 па(м)т 1а,8;
 1г,17; 2г,19
 памфила 15г,5
 пастоуси 8г,13-14
 пастыри 5а,15; 5в,2-3; 5г,1
 пастырь 5в,16-17
 пас(х) 1в,12 па(сх) 1г,16
 пасхы 9а,12; 14а,3
 патриар(х) 1а,9
 паче 1б,6; 2а,13
 пачжщейсѣ /sic!/ 2г,3-4
 петр(а) 13в,13 петра 1г,13
 пї(с) 15г,8
 п(и)н 1в,6
 пи(с) 1а,10; 1в,9; 1в,16; 1в,18;
 1г,1; 1г,6; 1г,9; 2г,17; 2г,19; 3а,3;
 3в,10; 6г,9; 8б,12; 8г,4; 8г,7;
 13в,11; 13в,14; 13в,16; 13в,19;

14в,7; 14в,10; 14в,13; 14в,17; 15г,4;
 15г,6
 пи́латъ 10в,12
 писа́но 10а,11
 писа́ны 13а,4
 пл(а)вы́ 11в,20-1
 пла́чь 8а,8
 пла́чьщійсѧ 14а,20
 пла́чьщисѧ 8а,9-10
 пле́мени 15б,14
 пло́да 11а,19
 пло́ды 11а,10
 плѣть 11а,2-3
 по 3б,3; 3б,16; 3б,18; 3в,4; 4а,9;
 5г,12; 6а,1; 6а,16; 6б,1; 6в,19; 8а,3;
 8б,13; 8г,2; 9а,10; 9а,15; 9б,10; 12б,9;
 12в,14; 13б,2; 14г,9; 15а,5; 15а,10;
 15в,11; 16в,15; 16г,4
 побѣдоу 8в,19
 повелѣ 4г,3
 повелѣ́наго 11б,14
 повелѣ́ніе 4г,11-12
 пови́ноуѧисѧ 9в,15-16
 пови́ты 5а,12
 пови́ть 5б,11
 повѣ́дите 15г,18
 погоуби́ть 3в,8
 погы́бшимь 1б,7
 погжб́ить 7г,6-7
 подасть 11б,5-6
 подви́гъшесѧ 5в,8
 ꙗ́до 3в,13
 подоба́еть 1б,17
 подобьно́ 16в,7
 пойми́ 7г,1-2; 8а,15-16
 покаа́ньжъ 10б,2
 показа́ 13а,8
 покаите́ 13в,5-6
 покаите́сѧ 9г,8
 покани́е 10г,8-9
 покани́ѧ 11а,10
 поклонени́е 13в,12-13
 поклони́тьсѧ 6г,20-1
 поклони́шасѧ 7в,4-5
 поклони́ши 13а,12-13
 поклони́шисѧ 13а,16-17
 поклонѣ́сѧ 10б,20
 поклонѣ́сѧсѧ 7б,8-9
 поко́й 13г,18
 покóжъ 13г,13
 положи́ 5а,12
 положи́жъ 8в,6
 полоу́ 1в,7; 5г,18; 6г,10; 14г,6
 пользѣ́ 2а,12
 полукарпа́ 15г,7-8
 поми́ловани 14б,8

поморіє 13б,9
 поморья 2в,6
 помысливьшж 4в,3-4
 помышлениа 6в,1; помышлениа
 15б,11-12
 помы(ш)ласте 3а,14
 помышлѣжциимь 11в,3-4
 поносѣть 2г,5-6
 понтьскоумоу 10в,11-12
 пороугань 7г,16
 порфуриа 15г,5-6
 пославь 7б,2; 15г,14
 послоуша 1а,4
 послоушавьшей 7б,10
 послоушать 2в,8
 послоушажци 9б,13-14
 послоушажции 9б,17-18
 послѣдь 12г,1
 послжжиші 13а,18
 пост(а) 1в,18
 постави 3б,3; 12г,13-14
 поставити 5г,14-15; 14г,2
 постиса 12в,18
 постьмь 6в,11; 15в,3
 посьла 1б,1; 16в,16
 посьлавыи 12в,3
 посьлавь 7г,18
 посьлавьшаајго 3б,10-11
 посьлоу 10а,12; 16б,2
 постѣчьса 11а,20
 потребить 11в,17-18
 поа 7г,7-8
 поась 9г,18; 10б,12-13
 поаты 12г,12
 поать 13а,6
 праваа 10г,20
 право 16г,17-18
 правы 9г,14; 10а,18; 10г,15
 правьдивь 4б,19-20
 правьднаго 15в,20-1
 правьдоу 12а,10
 правьды 14б,5-6; 14б,14-15
 правьднь 6а,6-7; 14г,15
 правьдѣ 16г,4
 праздни 16г,13
 праздника 9а,15-16
 пра(з)дьники 9а,12
 праздны 16в,20-1
 празднь 16г,11
 праО ць 3а,5
 пр(д)чі 15г,10
 при 10г,2; 11а,17
 приближи 9г,8-9; 13в,6-7
 приближиса 1б,9-10
 приде 6а,13; 9г,5
 придохомь 6г,20

придѣте 13г,10
 приѣмлетъ 3б,8; 3б,9-10
 призва 1а,16; 3а,18
 призывавъ 7а,18-19
 при(ї)мь 8б,2
 прииде 2б,14; 10г,6; 11г,8; 11г,19,
 прииде 3а,10; 9в,14; 15а,2
 приидохъ 12б,15
 приидоша 2в,7-8; 11б,8-9,
 приидоша 6г,15-16
 приидѣ 5в,7
 приимете 16г,18
 прииметь 3б,7; прииметь 3б,9
 приимь 3б,2-3; приимь 3б,4
 приимьше 7в,10
 приимьши 2а,9
 приити 16б,20-1
 приить /sic!/ 4в,17
 прикасатисѧ 2в,13-14
 прикосносѧ /sic!/ /2а,16
 прикосноу 2б,9
 прикосноусѧ 2а,17-18; 2б,5
 принесоша 7в,7
 принесѣт 11г,7
 принесѣ 2г,8
 приношениѣ 14в,5-6
 припаде 2б,14
 приставьши 6в,13-14; 15в,6
 пристоупиша 14а,14-15
 пристоупль 12г,2
 пристѣпиша 13а,20-1
 притькнеши 13а,1-2
 притьчѣ 3а,6; 3в,12; 16в,6
 пришьдѣ 8б,4-5; 13б,7
 пришьдѣши 2а,13-14; 2а,14-15;
 7б,14-15
 приѧ 4г,4
 приѧсте 1б,15
 приѧти 4в,7; 16б,19
 приѧты 15а,7
 приѧть 6а,17-18
 прѣ кмь 7г,13
 прозираѣть 15г,20
 пройдетъ 6б,18-19; проидеть
 15б,8-9
 про(к) 11г,6
 прокажений 16а,1-2
 прокаженыѧ 1б,13
 проклоу 1г,8
 проповѣдати 13в,4-5
 проповѣдаите 1б,8-9
 проп(о)вѣдаше 10б,15-16
 про(по)вѣдаѣ 10б,1
 проповѣдаѣ 9г,6; 10г,7-8
 прѣ ка 10г,12; 16а,18-19; 16а,20

прр(к)мь 8б,8; 9г,11; 13б,13
 прр̄ кмь 7а,11; 8а,5; 8в,1
 прр̄ кж 3а,3
 пр̄ рмь 4в,15-16
 пр̄ рци 16б,16-17
 прр̄ цхь 10а,11
 прр̄ чца 6в,2; 15б,12
 прр̄ кша 16б,18
 пр̄ чци 15г,1
 прьваго 8б,11
 прьвоё 4г,15
 прьвѣ 12б,12
 прьвѣньць 5а,11
 прьвѣньца 4г,6-7
 прѣ 6б,5
 прѣбы 12в,1
 прѣбывающь 12в,7-8
 прѣ(д) 6г,10
 прѣдана 13г,4-5
 прѣдань 13б,4
 прѣдь 3в,14; 5г,15; 7б,13; 10а,13;
 10а,15; 12б,11; 12б,11; 14г,2-3;
 15а,14; 16б,2-3; 16б,5
 прѣдътечи 12б,2
 прѣдѣлѣхь 8а,1; 13б,9-10
 прѣже 1б,19; 3а,4; 4б,15-16; 5г,9;
 6а,12; 9а,3; 9г,3 прѣ(ж) 3в,11;
 10а,7 пр(ѣ)же 14г,20
 прѣвидоста 9б,3-4
 прѣвидѣмь 5в,4
 прѣкы 15б,7
 прѣломить 8в,15
 прѣмоу(дро)сти 9а,7-8
 прѣмоудрости 6г,4-5
 прѣмоудростьж 9в,20
 прѣмудрости 15в,17-18
 прѣпо(д) 2б,20
 прѣречеть 8в,9-10
 прѣрочьно 6б,17
 прѣселениѣ 4а,8
 прѣселении 4а,9
 прѣселеньѧ 4б,7-8;
 прѣселеньѧ 4б,9-10
 пржгы 10б,14
 поустити 4в,2
 поустиши 6а,20
 поустыни 9г,6-7; 9г,13; 10а,16-17;
 10а,20-1
 поустыноу 16а,11
 поути 3а,13; 3а,17; 11а,1
 поуть 1б,3; 9б,4; 9г,14; 10а,14-15;
 10а,18; 10г,14-15; 13б,16
 поутьмь 7в,13
 поуцаѣши 15а,9
 пьтеньца 6а,3
 пьшеницж 11в,19

пѠТИКОСТЬНАѦ 13в,14
пѠТОЕ 10в,8
пѠ 16б,4
пѠСТЫНИ 10г,5; 10г,13-14

Р

РаѡждаётсѦ 7а,8
раба 6а,20-1
рабѡ 15а,9-10
равнѡѦ 2в,2
ради 2г,9; 12б,15; 14б,6; 14б,15;
14в,1
радость 5б,5
радостьѠ 7б,19-20
радоуитесѦ 14в,2
(ра)зврѡзаѦ 14г,6-7 разврѡзаѦ
5г,18-19
разгнѡвавьсѦ 7г,17-18
раздрѡшити 10б,20-1
разлоучѡть 2г,6-7
разоумѡѦ 2а,20; 9а,20-1; 9б,18
разумѡста 9в,11-12
рамѡѦ 8а,7
раны 2б,1
распѠтиихѡ 8в,12-13
растѡше 9а,5-6; 9в,19; 15в,15
рахавы 3г,9

рахили 8а,9
рекохѡ 12б,9
рекоша 11б,10
рекоу 7г,4
рекоуть 14б,19
ремени 11в,13
ре(ч) 1в,15; 3а,6; 3б,18; 3в,12;
15а,8; 16в,6
рече 1в,4; 2б,15; 2б,16; 3б,4-5;
5б,2; 6а,19-20; 6б,12; 7б,3; 9в,1;
9в,6; 11б,12-13; 11б,18; 12а,6;
12в,5; 12г,3; 12г,7; 12г,15; 13а,3;
13а,10-11; 13а,13-14; 13г,3; 15б,2;
15г,15; 15г,17; 16г,1
реченоѡ 4в,15; 7г,12; 8а,5; 8б,7-8;
8б,20
реченоумоу 14г,9
реченоѡѡѡмоу 6а,1
речены 9г,10-11
ре(ч)ноѡ 13б,12
ризахѡ 2а,16; 2а,18; 2б,5
ризоу 9г,16
ризы 16а,15
ризѡѦ 11б,5
римьскаго 1г,13
роваѡмѡ 3г,15-16
ровоѡма 3г,15
роди 3в,18; 3в,19; 3в,20; 3г,2;
3г,3; 3г,4; 3г,5; 3г,6; 3г,7; 3г,9;

3г,10; 3г,11; 3г,12; 3г,13; 3г,15;
3г,16; 3г,17; 3г,17; 3г,19; 3г,20; 4а,1;
4а,2; 4а,2-3; 4а,3-4; 4а,5; 4а,5; 4а,6;
4а,10; 4а,11-12; 4а,13; 4а,14; 4а,15;
4а,16; 4а,17; 4а,18; 4а,19; 4а,20; 4б,1;
4б,2; 4г,6; 5а,10-11
родивыса 6г,17
родивьшжса 6г,12
родиса 4б,4; 5б,7
родител 6а,14-15; 9а,10; 14в,20-1;
15а,3-4
родити 5а,10
родить 4в,10; 4в,17-18
родь 4б,5-6; 4б,7; 4б,9; 4б,11
ро(ж)ва 7в,15
рождени 9б,5-6
рожденыйхь 16б,7
рождь(с) 4г,9
рождьшеё 4в,8-9
рож(с) 8г,4
ро(ж)тва 3в,11; 7в,15; 8г,7
ро(ж)твмь 6г,10
рожтвомь 3в,14
ро(ж)твѣ 8г,2
рожьства 3а,4; 3в,16; 6г,7
рожьств(о) 6г,8 рожьство 4б,12
рожьствѣ 8б,13
росташе 6г,2-3

роєкоу 6а,18; 12г,20; 15а,7
роуцѣ 11в,17
роуѣы 3г,10-11
рыданиё 8а,8
рьци 12г,4
рѣцѣ 10а,5; 10б,8
рѣша 5в,3; 7а,8

С

садока 4а,16
садокь 4а,16-17
салаѣийла 4а,11
салаѣили 4а,11
самарѣньскь 1б,4-5
самои 6б,18; 15б,8
самонѣ 1в,20
сапогж 11в,13-14
сапогоу 10в,1-2
свое 10а,7 свое 10б,10 своё
2а,11; 2в,18; 11в,18
своёго 6в,7-8; 8а,20; 15б,19
своёмоу 16в,13
своёмь 5а,18; 5в,20; 9в,19
своеа 3в,8-9
своёж 6а,18; 15а,8
свои 2в,17; 6г,1-2; 15в,14; свой
4г,18; 5а,11; 16в,17

СВОИМЬ 1в,4; 12г,18-19; 13г,3
 СВОИХЬ 2в,9-10; 8а,10; 9г,19; 11в,5-6;
 свОИХЬ 4в,13
 СВОЀ 1а,17; 7в,6, СВОА 4в,12-13;
 14а,16-17
 СВОЖ 4г,5; 7в,14, СВОЖ 9г,16-17;
 11в,20
 СВѢТЬ 6б,6-7; 13б,20; 13в,3; 15а,16
 се 2б,11; 2г-11; 4в,3; 4в,4; 4в,13;
 4в,16; 4г,14; 5а,19; 5б,3; 5б,9; 6б,13;
 6г,14; 7б,11; 7в,19; 8а,13; 8в,3; 9в,3;
 10а,12; 12а,13; 12а,17; 12б,6; 12г,5;
 13а,20; 14г,12; 15б,3; 16а,15; 16б,1
 себѣ 3а,13-14; 11а,12; 12б,5
 сего 1г,6; 3в,10; 11а,14; 12б,15;
 13в,11
 секура 11а,16-17
 семь 5в,14; 15б,18
 септ(б) 15г,8
 сеї тбрА 1а,7
 септембрА 2г,14
 септ(м)брА 1в,16 септ(мбр)А
 15г,4
 септ(ь)брА 1а,10
 септьтебрА 1г,11
 септА(м)бр 15г,6
 си 1в,12; 1г,16; 4б,20; 6в,4; 13а,11;
 15б,15
 сидоньска 2в,7
 сила 2в,14
 силоу 2б,2; 3б,20
 сице 4б,13; 6г,9
 СИА 1б,1; 5в,19; 9в,18
 СИЖ 3а,6; 3в,12, СИЖ 16в,6-7
 скръбАща 9в,4-5
 слава 5а,20; 5б,16-17
 славоу 6б,8; 13а,10; 15а,17
 славАще 5г,2; 8г,14
 словесы 10г,11
 слоуга 3б,2
 слоу(ж)ба 14в,7
 слоужьба 1г,11
 слоужАщи 6в,12; 15в,4
 слышавь 8а,18; 13б,3; 15г,12
 слышавьше 5в,14-15
 слышавьши 2а,14
 слышань 8а,7
 слышати 16в,2
 слышать 16а,3
 слышаша 5г,3
 слышашА 8г,16-17
 слышите 15г,19
 слыш(т) 16в,2
 слѣдь 2а,4; 8б,15; 10б,18; 14а,7
 слѣпий 15г,20
 слж(ж) 3в,10
 слу(ж)ба 15г,6

служѡху 13б,1
 смоОна 15г,1
 смръти 6а,11
 сѣ а 2г,9; 3в,17; 3в,17; 4г,6; 7г,14;
 10а,10; 13г,7
 сѣ ове 14б,13
 сѣ оу 10г,5
 сѣ ь 4в,10; 4в,18; 5а,11; 11г,16;
 12а,18; 12в,13; 12г,4; 12г,16; 13г,9;
 13г,9
 сѣ ж 4в,6
 соломона 3г,8; 3г,13-14
 соломонь 3г,8; 3г,14-15
 сотоно 13а,15
 спѣ е 2б,18
 сѣ сена 2а,18-19
 сѣ сение 11а,3 сѣ сение 6б,4;
 спѣ ение 15а,13
 спѣ еть 4в,12
 спѣ ь 5б,8
 сѣ дци 5в,20; 9в,18
 сѣ цихь 11в,5
 сѣ цмь 13г,17
 сѣ ць 6в,1; сѣ дць 15б,11
 сребрьникоу 16в,15
 среды 1г,19
 средѡ 3б,4; 9б,12-13
 срл(м) 15г,2
 срѣ мь 14б,10
 сѣ а 4б,18; 4в,10; 7б,15
 ста 5а,19;
 стаѡ 5а,18
 старѡй 3а,20
 старѡшина 7а,15-16
 стго 1г,2 стг(о) 1в,13; 13в,15
 сѣ го 1в,2; 1в,17; 1г,2; 1г,5; 1г,12;
 1г,17; 8б,10; 8г,11; 12б,2; 13в,8;
 13в,13; 13г,1; 14а,1; 14а,4; 14в,6;
 14в,9; 15г,10 ст(г)о 2б,19 сѣ го
 3а,8
 стефана 8б,11
 сѣ ма 1а,13; 13в,18; 14в,12
 сѣ мою 1г,14
 сѣ мь 11в,15; 12в,10; 14г,19 ??мь
 1в,19 (ст)
 сѣ му 1а,5; 1а,8; 1в,11; 2г,15;
 2г,18; 14в,16
 сѣ о 5г,19; 14г,7
 сто(г) 15г,7
 сѣ ое 11г,5
 стоите 16г,12
 стоѡ 2в,1
 стоѡше 1г,18
 стоѡщь 16в,20
 стражоу 5а,17
 стражжщ.иихь 2в,10

страна 10а,3; 10б,5-6
 странож 10в,19-20
 страну 7в,14
 страны 14а,11
 странѣ 5а,16; 13в,1-2
 странж 8б,3
 страну 10г,6-7
 стра(с) 3в,9; 14в,12; 14в,16
 страхьмь 5б,1
 стрегжще 5а,16-17
 строи- 16г,20
 стр(с) 1а,5; 1в,11; 1в,19; 1г,14;
 2а,3; 2г,15; 2г,18; 3а,8; 15г,7
 ст(х) 11г,7
 стх(ь) 8г,5 сѣ хь 1в,8; 1г,7; 3а,1;
 3а,5; 3в,15; 6г,9; 15г,5; 16в,5
 сѣ ыи 6а,9; 12г,13; 14г,17
 сѣ ымь 6а,10-11
 сѣ ыа 1г,20
 стьзѣ 9г,15; 10г,16
 стьзѧ 10а,19
 сѣ ьмь 10в,5
 сѣ ьхь 10в,6
 сѣ ѣ 7в,16
 сѣ ѣи 1г,10; 1г,15; 3в,10, сѣ ѣи
 2а,3; 2г,13
 сы 6а,6
 сый 14г,14

сыти 11в,1
 съ 1а,2; 2б,18; 4г,1; 5а,5; 5б,13;
 6б,2; 6б,14; 6в,6; 7а,4; 7в,2; 9в,13;
 9г,10; 11г,15; 12а,17; 12а,18;
 12б,8; 12б,20; 12в,9; 12в,12;
 14а,11; 15а,11; 15б,17; 16а,20;
 16в,14
 събереть 11в,18-19
 съблзнитьсѧ 16а,6-7
 съблоудаше 9в,17
 съблждаше 5в,18
 събра 7а,4
 събыстьсѧ 8а,4-5
 събждетьсѧ 4в,14-15; 7г,11-12;
 8б,7; 8б,19-20; 13б,11-12
 съвѣдѣтельствова 12б,17
 съвѣдѣтельствовахь 12в,11-12
 съвѣщавь 16в,13-14
 съде 16г,12
 съжъжеть 11г,1
 съзаждж 2а,15-16
 съказа 5в,7; 11а,7
 съказаемо 4в,20-1
 съказаша 5в,12
 съкончѧшасѧ 6в,18-19
 съконьчѧшасѧ 15в,10-11
 съкровища 7в,6
 съкроушены 8в,14-15

сълагажщи 5в,19
 сълоєчиться 1б,18
 съмѣрєнь 13г,16-17
 съмѣриться 10г,18
 съмень 6а,19; 6б,12
 съмирѣжщииса 14б,11-12
 съмрѣти 14г,20
 съмрѣтънѣи 13в,2-3
 съмьОнѣ 6а,5-6; съмьОнѣ
 14г,13-14; 15б,1-2
 съмѣтєса 7а,2-3
 съна 4г,2
 съниде 9в,13
 сънѣмь 1в,7-8
 сънѣ 4в,4-5; 7в,10-11; 7в,20; 8б,2-3
 сънаѣстаса 4б,16
 сънаѣтиє 7в,16
 сърѣтєниє 14в,18
 сътвори 3а,7; 3б,19-20; 4г,2-3;
 9в,2-3; 16г,7
 сътворимь 11б,3; 11б,11-12;
 11б,17-18
 сътворит 6а,15-16
 сътворите 11а,9
 сътворити 15а,4-5
 сът(в)орьшжж 2б,11
 сътворѣть 8б,19

съходѣщѣ 11г,14; 12а,15; 12б,19;
 12в,7
 сѣдѣ 3а,18
 сѣдѣшж 14а,13-14
 сѣдѣщій 13б,18-19
 сѣдѣщимь 13в,1
 сѣдѣщѣ 9б,12
 сѣни 13в,2
 са 4в,9; 9б,16; 9г,9; 12а,12;
 13а,13; 13в,6; 13в,7; 13г,14
 сж(б) 1в,12; 1г,4; 1г,16; 12в,14;
 13в,14; 14а,3; 14в,17
 сж(б)та 3в,11; 8б,13; 9г,3
 сждѣ 8в,8; 8в,19
 сжть 8а,12; 9в,9; 13г,5; 16а,17
 сжщаса 7г,19-20
 сжщєж 5а,7
 сжщи 2а,7
 сжщѣ 9б,3
 Т
 та 6в,8; 6в,13; 9в,11; 15б,19; 15в,5
 тако 7а,10; 9в,3; 12а,8
 таковыѣхъ 3б,6
 такожде 16г,8
 тамо 8б,1
 твоє 6б,4; 15а,13
 твоєѣго 6б,1; 13а,5-6

ТВОЕМОУ 13а,16 ТВОЁМОУ 6б,2;
 15а,11
 ТВОЁѦ 4в,8
 ТВОЙ 9в,4; 15а,10; 16б,5, ТВОИ
 10а,15
 ТВОИМЬ 3б,14; 10а,13-14; 16б,3-4
 ТВОИХЬ 6б,9; 15а,18
 ТВОРИТЕ 9г,14-15; 10а,18-19; 10г,15;
 11б,15
 ТВОРИТЬ 11б,8
 ТВОРАЩЕЕ 11а,19
 ТВОѦ 2б,17-18
 ТВОЖ 13а,3
 ТГ 13в,12; 13в,15; 14в,11
 ТГО 1а,5; 1а,8; 1в,2; 1в,7; 1в,13;
 1в,16-17; 1г,2; 1г,5; 1г,7; 1г,10; 1г,12;
 2б,19; 2г,13; 2г,15; 2г,18; 2г,20; 3а,8;
 3в,9; 8б,10; 8г,5; 13в,17; 13г,1; 14а,1;
 14а,4; 14в,5; 14в,8; 14в,18; 15в,20;
 15г,3; 15г,4; 15г,9
 ТЕБЕ 7а,15; 9в,5-6; 12а,3-4
 ТЕБѢ 6б,17-18; 11г,17; 12г,19;
 13а,11; 15б,7
 ТИ 2г,2; 7г,4; 14б,1; 14б,3; 14б,6;
 14б,8; 14б,10; 14б,13; 15в,1
 ТИВЕРИѦ 10в,10
 ТИМОФЕѦ 14а,2
 ТО 1б,20; 11б,7
 ТОБ(О)Ж 16б,5 ТОБОЖ 10а,15-16
 ТОГО 1в,11; 1в,19; 1г,17; 13в,8;
 15г,7
 ТОЙ 5а,15
 ТОМОУ 13а,17
 ТОЧЕНИЕ 2а,7
 ТРАХОНИТЬСК Ж 10в,18-19
 ТРЕБЖЖ 12а,3
 ТРЕПЕЩЕЩИ 2б,12-13
 ТРЕТЬЖ 16в,18
 ТРОУЖАЖЩИИСѦ 13г,11-12
 ТРЪЖИЩИ 16в,19-20
 ТРЪСТИ 8в,14
 ТРЪСТЬ 16а,11
 ТРЪХЬ 9б,10
 ТРЪѦ 12б,1
 ТРѢБЖ 14г,8-9
 ТРУСОУ 2г,19
 ТРУФОНУ 14в,16
 ТОУ 5а,9
 ТОУНЕ 1б,15
 ТЫ 7а,11; 11г,15; 12а,5; 15г,15
 ТЬ 2в,16; 2г,10; 4в,12; 6а,17; 6в,13;
 9г,15; 10в,4; 11в,14; 12в,4-5; 15а,7;
 15в,5; 16б,19
 ТЫГДА 7а,18; 7г,15; 8а,4; 9г,20-1
 12а,10-11; 12г,12; 13а,13; 13а,19
 ТЬКМО 13г,8
 ТЬМѢ 13б,19

ТЬЧЬЖ 13г,7
 ТѢЛО 2б,1
 ТѢЛЬМЬ 9г,1
 ТѢМЬ 16а,7; 16г,1
 ТѢХЬ 9в,10; 14а,18-19; 14б,15
 ТА 2б,8; 2б,18; 13а,1
 ТЖ 7г,4; 7г,10
 ТЖНЕ 1б,16
 ТЖРИИСКА 2в,6
 Оу
 оубо 5в,4; 9г,10; 10в,2; 11а,9-10;
 11а,18; 11б,3; 11в,9
 оубозий 16а,4-5
 оубоиса 4в,6-7
 оубоавьса 8б,1
 оубоавьшиса 2б,12
 оубоашаса 5б,1
 оувидѣша 7в,1-2
 оугасить 8в,17
 оугнѣтахоуть 2а,5-6
 оугнѣтажщъ 2б,8
 оуготовайте 9г,13-14; 10г,14
 оуготоваль 6б,5; 15а,14
 оуготовите 10а,17
 оуготовить 10а,14; 16б,4
 оуже 11а,16
 оужемь 13в,13
 оужасахоу 9б,16
 оузърить 11а,1-2
 оузъриши 12в,6
 оузърѣвь 14а,12
 оузърать 14б,11
 оукорать 2г,7; 14б,18
 оумрътвьа 7г,10-11
 оумръшж 8а,12
 оуникъ /sic!/ 2в,2-3
 оупасеть 7а,16-17
 оупьважъ 8в,20-1
 оуриѣж 4г,16
 оуриниа 3г,14
 оуслышавь 7а,1-2
 оуслышитть 8в,11-12
 оусньань 9г,18; 10б,13
 оуста 14а,16
 оустъ 12г,11
 оутриа 7в,15
 оутрьа 8г,4; 8г,7
 оутрьни 6г,7
 оутѣхы 6а,7-8; 14г,16
 оутѣшательса 14б,1
 оутѣшитиса 8а,11
 оученик(к) 1г,19
 оученикомь 1в,4; 13г,3-4
 оученикы 1а,16; 2в,17-18
 оученикъ 15г,14-15

оученици 2б,6-7; 3а,10-11; 14а,15
оучителюу 3б,12; 11б,11
оучитель 9б,13
оучаше 14а,17
оуши 16в,1

Ф

фанойлева 6в,3
фаноуилева 15б,13
фарѣса 3г,2
фаресь 3г,3
феврарѣ 14в,15
филипа 1в,18
филипж 10в,15-16

фурсоу 2г,18-19

Х

х̄ а 6а,12; 8г,11
х̄в а 3а,4; 3в,11; 3в,17; 4г,10; 6г,7;
7в,15; 8г,7; 10а,10; 15г,14
хвалѣще 5г,2; 8г,15
хвалѣщийхь 5б,15-16
х̄в мь 3в,14
х̄в о 4б,12; 6г,8
х̄в ѣ 8б,13; 8г,2
х(л)ьмь 10г,18
хлѣбь 12г,5
хлѣбѣ 12г,8
ходить 3б,15-16; 3б,17-18

ходѣть 16а,1
ходѣще 1б,8
хожѣста 9а,9-10
хотѣ 4б,20; 16б,20
хотѣше 8а,11
хощете 16б,18-19
хощеть 3а,19-20; 7г,5
храм 7в,1
хромий 16а,1
х̄с̄ 4б,5; 7а,7; 11в,7
х̄с̄ а 4б,11; 15а,1
х̄с̄ ови 3в,6-7
х̄б̄ 5б,8

Ѡ

Ѡ 1г,3
Ѡнї 1г,19
Ѡ̄ 1а,15; 1в,3; 1в,7; 1в,9; 1в,12;
1в,15; 1г,1; 1г,16; 1г,16; 1г,18;
1г,19; 2а,3; 2а,10; 2б,1; 2б,3; 2б,21;
2в,4; 2в,9; 2в,11; 3а,3; 3а,5; 3а,7;
3а,9; 3в,12; 3в,15; 3г,2; 3г,9; 3г,10;
3г,14; 4б,4; 4б,6; 4б,7; 4б,9; 4б,18;
4в,9; 4в,13; 4в,15; 4г,2; 4г,10;
4г,12; 4г,19; 4г,20; 5а,3; 5в,1;
5в,16; 6б,19; 6б,20; 6в,3; 6в,7;
6в,10; 6г,8; 6г,10; 6г,11; 6г,15;
6г,16; 7а,20; 7в,16; 7г,12; 7г,13;
7г,17; 8а,2; 8а,4; 8б,12; 8б,14; 8г,3;

8Г,12; 9Г,1; 9Г,4; 9Г,17; 10а,5; 10а,8;
10б,8; 10в,7; 11а,5; 11а,8; 11а,14;
11Г,7; 11Г,8; 11Г,10; 11Г,12; 11Г,18;
11Г,19; 12а,1; 12а,3; 12а,12; 12б,3;
12в,14; 12в,17; 13б,2; 13Г,2; 13Г,15;
14а,3; 14а,6; 14а,8; 14а,10; 14в,19;
15б,10; 15б,14; 15б,18; 15в,2; 15Г,11;
15Г,14; 16б,12; 16в,5

Ѡврьзошасѧ 12а,13-14

Ѡврьзь 14а,16

Ѡврьзьшасѧ 11Г,12-13

Ѡврьзьше 7в,5-6

Ѡвѣтѣхь 9б,19

Ѡвѣща 3б,11

Ѡвѣщаваше 11в,7

Ѡвѣщавь 11б,4; 12а,6; 12Г,6-7;

15Г,17

Ѡвѣщано 6а,10

Ѡтидоша 7в,13

Ѡидоу 5б,20-1

Ѡкрыти 13Г,10

Ѡкрыжтьсѧ 6б,20

Ѡца 9в,9

Ц

цр̑ ихь 16а,17

цр̑ кве 6в,10

цр̑к̑ ви 9б,12

цр̑ квь 1Г,11

ц̑ ркъвь 6а,13-14; цр̑к̑ ѡвь
15а,2-3

цр̑ квьнѣмь 12Г,14-15

цр̑ ство 16в,8

цр̑т̑ ва 13а,9

цр̑ твие 2в,20; 3в,13

цр̑ твий 16б,10

цр̑ тво 1б,10; 9Г,9; цр̑т̑ во 13в,7;
14б,16

цр̑ твѣ 16б,13

цр̑т̑ вжѣть 8а,19

цр̑ ѡ 3Г,13; 6Г,17; 7а,2

цр̑ ѡство 14а,19

цр̑ ѧ 3Г,12; 6Г,14; 7б,11

цѣлити 1а,19-20

Ч

Чѧшж 3в,5

четвьртовлдоуцоу 10в,20-1

четвьртовлдѧцѣу 10в,13-14

чет(в)рьтоѣ 10в,16-17

четыри 12в,18-19; 12в,20; 15в,1

чисти 14б,9-10

члѣ ка 16а,14

чл̑ вѣкоу 16в,8-9

чл̑ вкь 3а,6; 6а,4; 6а,6; 12Г,9;

14Г,12; 14Г,14; члѣ кь 15Г,2

члѣ ци 1а,1; 2Г,6; чл̑ вци 5в,2

чл̄ вцѣхь 5б,19

члб̄ чл 2г,9

члб̄ ѣкъ 9г,2

чрев(ѣ) 5г,10 чревѣ 4б,18; 4в,17;

9а,4-5

чреслѣхь 9г,18-19; 10б,13-14

чстьныѧ 15г,10

что 11б,3; 16г,12

чьсо 16а,10; 16а,13; 16а,17

чьстївь 6а,7

чьстивь 14г,15

чьтетьсѧ 1б,20

чѣто 3а,13; 9в,2; 9в,6-7; 11б,11;

11б,17

чл̄да 11а,15

чл̄до 9в,2

чл̄дь 8а,10

чл̄емь 15г,16-17

чл̄сь 6в,13; 15в,5-6

чл̄ѧ 6а,7; 14г,16

чл̄жщемь 11в,2-3

чл̄жщиимь 6в,16-17

чл̄жщимь 15в,8-9

чл̄дишасѧ 1а,1-2

чл̄дотворьца 1г,6

чл̄дащасѧ 6б,10

чл̄дащасѧ 15а,19-20

ш

шестааго 1б,19

шестоуж̄ 16г,6

шьдь 7б,8; 16в,17-18; 16г,5-6

шьдьше 7б,3; 15г,18

ю

ю 4в,2

ѳ

ѳ 16в,16

ѳгда 6а,14; 15а,3, ѳгда 7б,6;

14б,17

ѳже /sic!/ 2б,13

ѳзрома 3г,3-4

ѳѳстратиж̄ 2г,15-16

ѧ

ѧ 1а,19; 7б,2; 8б,17; 9б,15; 15б,1,

ѧ 5а,20; 7а,7; 14а,17

ѧвискѧ 4в,5; 7в,20; 8а,14

ѧвисьсѧ 12б,14

ѧвльшеесѧ 7б,1

▲ВѢ 8б,18	▲КОВ(а) /sic!/ 9в,8
▲ДЬ 9г,19	▲СЛЬХЬ 5а,13; 5б,12; 5в,11
▲ЖЕ 1б,17-18; 8г,16, 15в,1, ▲ЖЕ 5б,5; 5г,3; 6в,9; 9в,9; 9в,12	Ѧ
▲ЗЫКОМЬ 8в,8	ѦДѢ▲ 2в,5
▲ЗЫКЬ 1б,3; ▲ЗЫКЬ 6б,7-8; 13б,18; 15а,17	ѦЖЕ 7б,12
▲ЗЫЦИ 8в,20	ѦЗИЛИЦИ 15г,13
▲ЗЬ 7б,8	Ψ
▲КО 1а,3; 1б,9; 1б,17; 2а,17; 2б,1; 2в,14; 2в,19; 2г,2; 2г,4; 3в,6; 5б,7; 5б,20; 5г,4; 5г,15; 5г,17; 6б,3; 7г,16; 8а,12; 8а,18; 8б,8; 8г,17; 9в,7; 10а,10; 10г,10; 11а,13; 11г,13; 12а,16; 12б,12; 12б,18; 12б,20; 12в,12; 12г,18; 13б,3; 13г,15-16; 14а,18; 14б,1; 14б,3; 14б,6; 14б,8; 14б,10; 14б,12; 14б,15; 14в,3; 14г,3; 14г,5; 15а,12; 15б,9; 15в,10, ▲КО 3б,17; 4г,3; 6в,18; 16г,14	ΨАНО 5г,16; 7а,10; 10г,10-11; 12г,7; 12г,17; 13а,15; 14г,4; 16б,1
	⦿
	⦿ . 2г,13
	⦿ : 2г,14
	⦿амары 3г,3
	⦿ м: 16в,5

Suplemento 2

La tabla comparativa demesiatseslovs del ER, EO, Ev.Ar.h. y Ev.Mst..

En la presente tabla las lecturas colocamos en el orde, que ellos tienen en el Ev.Ar.h. A la hora de ausencia en alguno de lo esangelios, la

grafa se queda vacía. Aa la hora de presencia de lecturas en alguno de los evangelios, la grafa se queda vacía. Las lecturas que tienen o mejut más, además de – Las lecturas que están presentes en udo de los evangelios, pero ausentes en el ER aquí no están reflejadas ya que el propósito de esta tabla es econtrar las diferencias del ER con mesiatseslovs de EO, Ev.Arh., Ev.Mst.

Mt.VIII,26-27

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
велика. 27	27 чоудишѡ сѡ	велиѡ. 27	
члвци же	гльще къ	члвци же	
чждишасѡ	себѣ къто оубо	дивиша сѡ	
глще. како съ	съ ѡсть ѡко и	глюще. кто съ	
есть. ѡко и	вѣтромъ	ѡсть. ѡко	
(вѣ)три и	велить и водѣ.	вѣтри и море	
море послуша	и	послушаѡтъ	
его.	послушаѡтъ	ѡго.	
	ѡго.		

Mt.X, 1-8

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
въ о 1. призъва	въ врѣмѡ оно.	въ оно время.	1. призъвавъ ісѡ оба
ісѡ оученикы	1. призъва иісѡ.	1. призва ісѡ	на десѡте оученика
своѡ. и дасть	оба на десѡте	оба на дете	своѡ дасть имъ
имъ власть на	оученика своѡ.	оученика своѡ.	власть на доусѣхъ
д(с)хъ	дасть имъ	дасть имъ	нечстыихъ. да
нечстыихъ. да	власть. на	власть. на дсхъ	изгонѡтъ ѡ. и
изгонѡтъ ѡ и	доусѣхъ	нечстыихъ. да	исцѣлѡтъ вѣсѡкъ

цѣлити всакъ недоугъ. и всакъ болѣзнь.	нечистыхъ. да изгонати ѿ. и исцѣлати всакъ недѣгъ и всакъ болѣзнь	изгонати ѿ. и цѣлати всакъ недоугъ и всакъ болѣзнь.	недоугъ и всакъ язю.
5 сиѧ посла иисъ заповѣда имъ гла. въ поуть ѡзыкъ не идѣте. и въ градъ самарѣнскъ не въидѣте.	5 сиѧ посла иисъ. заповѣдавъ имъ гла. на путь ѡзыкъ не идѣте. и въ градъ самаренскъ не въидѣте	5 сиѧ посла иисъ заповѣда имъ гла. на поути ѡзыкъ не идѣте. и въ градъ самарѣнъ. не въидѣте.	5 сиѧ оба на десѣте посла ись заповѣдавъ имъ гла. въ поуть ѡзыкъ не идѣте и въ градъ самарѣнскъ не въходите.
6 идѣте же паче къ овцамъ погыбшимъ домоу излва.	6 идѣте же паче. къ овцамъ погыбшимъ. домоу излева	6 идѣте паче къ овцамъ погыбшимъ. домоу излва.	6 идѣте же паче къ овцамъ погыбшимъ домоу излева.
7 ходѣще же проповѣдаите глюще. ѡко прближисѧ црство нбсное	7 ходѣще же проповѣдаите. глюще ѡко приближи сѧ црствию небесною	7 ходѣще проповѣдаите глюще. ѡко приближисѧ црство нбсное.	7. ходѣще же проповѣдаите глюще ѡко приближи сѧ ц(с)рство небсною.
8 болѣщаѧ ицѣлите и	8 болѣщаѧ цѣлите.	8 болѣщаѧ ицѣлите. и	8 болѣщаѧ цѣлите мъртвыѧ

мрътвыѡ въскрѣшаите. прокаженыѡ очищаайте бѣси изгоните. тоуне приѡсте тѡне же и дадите: -	прокаженыѡ очищаите бѣсы изгоните тѡне приѡсте. тѡне же дадите.	мрътвыѡ въскрѣшаите. прокаженыѡ очищаите. бѣсы изгоните. тоуне приѡсте. тоуне же и дадите:	въскрѣшаите прокаженыѡ очищаите. бѣсы изгоните. тоунк же и дадите
---	---	--	---

M.V, 24-34

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
въ (о). 24 въ слѣдъ іса идошѡ народи мнози. и оугнѣтахоутъ и.	въ врѣмѡ оно. послѣдовааше иісоу народъ многъ. и оугнѣтахъ ѡго	въ оно врѣ(м). 24 идѡше по ісѣ народъ многъ. и оугнѣтахоутъ и.	въ оно врѣмѡ. 24 по ісѣ идѡ аше народъ многъ и оугнѣтаахоутъ и.
25 и жена етера сѡци въ точение крѣви. лѣтъ двѣ на десаѣте.	25 и жена нѣкаѡ сѡци въ точении крѣви. лѣтъ ві.	25 и жена етера. въ точении. крѣве. лѣ(т) . ві.	25 и жена нѣкаѡ соуци въ течении крѣви лѣтъ. ві.
26 и много приимъши. ѿ многъ врачъ. издаѡвъши	26 и мѣного пострадавъши. отъ мѣногъ врачевъ. и	26 и много пострадавъши. ѿ многъ врачевъ. и	26 и много пострадавъши. отъ многъ врачей и раздаавъши все

<p>всье свое имѣние. и ни едино пользѣ обрѣтъши. нъ паче въ горе пришьдѣши.</p>	<p>иждивѣши свое всье. и ни единою же польза обрѣтъши. нъ паче въ горе вѣпадѣши.</p>	<p>иждивѣши все своѣ имѣние. и ни единою же пользы обрѣтъши.</p>	<p>имѣние свое. и никоя же пользы обрѣтъши нъ паче въ горе вѣпадѣши.</p>
<p>27. слышавѣши о иисѣ. пришьдѣши въ народѣ създа прикосноса ризахъ его.</p>	<p>27. слышавѣши о иисѣ. пришьдѣши въ народѣ създи. прикосноса ризахъ его.</p>	<p>слышавѣши о иисѣ. 27. пришьдѣши създи прикосноса ризахъ его.</p>	<p>27. слышавѣши же ѡ исоусѣ. пришьдѣши въ народѣ съ зажда прикосноса ризѣ его.</p>
<p>28 глаше бо ако аще бо прикосноса ризахъ его спсена бждоу.</p>	<p>глаше бо яко аще прикосноса пона ризѣ его. спсена бждоу</p>	<p>28 глаше бо аще бо прикосноса пона ризѣ его. спсена боудоу.</p>	<p>28 глаше бо въ себѣ яко аще прикосноса ризахъ его спсена боудоу.</p>
<p>29 и абие исакноса источь крѣве еса. и разумѣ тѣло ако исцѣлѣ ѿ раны.</p>	<p>29 и абие исакноса источьникъ крѣви еса и разумѣ тѣломь. яко исцѣлѣ отъ</p>	<p>29 и абие и косноса са. исъточьникъ къ крѣве еса. и разумѣ тѣломь. яко ицѣли отъ</p>	<p>29 и абие исакноса источьникъ крѣве еса и разумѣ тѣломь яко ицѣлѣ отъ раны.</p>

	раны	раны.	
30 и абие іс оцѣти силоу ишьдѣшжж ѿ не. и обрацѣшсѧ въ народѣ глѣе къто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.	и абие іис оцоуць въ себѣ силж ишьдѣшж отъ него. обрацѣ сѧ въ народѣ глаше къто прикоснж сѧ ризахъ моихъ	30 и абик іс. очюти въ себе силоу ишьдѣшю ѿ него. обрацѣ сѧ въ народѣ глаше. къто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.	30 и абик ісѣ разоумѣвъ въ себѣ силоу ишьдѣшюю отъ него. обративъ сѧ въ народѣ глаше кто прикосноу сѧ ризахъ моихъ.
31 и глаша емоу оученици его. видѧ народъ оугнѣтажць тѧ. глши кто сѧ прикосноу мн	31. и глаахж ѣмоу оученици ѣго видиши народъ оугнѣтажць тѧ и глѣши къто сѧ прикоснж мѣнѣ	31. и глаша ѣмоу оученици ѣго. видѧ народъ оугнѣтаюць тѧ. и глаше кто прикосноу сѧ мнѣ.	31. и глаахоу ѣмоу оученици ѣго видиши ли народъ оугнѣтаюць тѧ і глѣши кто прикосноу сѧ мнѣ.
32 и озирашесѧ видѣти сѣт(в)орьшжж се.	32 и огладааше сѧ видѣти сѣтворьшжж се	32 и озираше видѣти сѣтворьшюю се.	32 и озирааше сѧ видѣти сѣтворьшюю се.

33 жена же оубоавъши ѿ и трепещущи. вѣдоущи ꙗже бы(с) ей и прииде и припаде къ немоу. и рече емоу въсѣхъ истинѣ.	жена же оубоавъши ѿ. и трепещущи. вѣдѣщи ꙗже бысть ѿей. приде и припаде къ немоу. и рече ѿемоу въсѣхъ истинѣ.	33. жена же оубоавъши ѿ. и трепещущи. вѣдоущи ꙗже бы(с) ѿи. приде и припаде къ немоу. и рече ѿмоу всю истиноу.	33. жена же оубоавъши ѿ и трепещущи вѣдоущи ꙗже бысть ѿи приде и припаде к ѿнему. и рече ѿмоу всю истинѣ.
34 ис рече ей дръзай дѣщи. вѣра твоѣ спсе тѣ. иди съ миром(ъ):-	34 онъ же рече ѿей дръзай дѣщи вѣра твоѣ спсе тѣ. иди съ миръмъ	34 исъ же рече. ѿи. дръзай дѣщи. вѣра твоѣ спсе тѣ. иди съ миръмъ:-	34 онъ же рече ѿи. дѣщи вѣра твоѣ спсе тѣ. иди въ миръ:-

L.VI,17-23

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
въ (о). 17 стоѣ ис на мѣстѣ равнѣ. и народъ оученикъ его (и) множество	въ врѣмѣ оно. 17 ста ис на мѣстѣ равнѣ. и народъ оученикъ ѿего. и множество	въ оно врѣмѣ. 17 стоѣше ис на мѣстѣ равнѣ. и народъ оученикъ ѿего.	въ оно врѣмѣ. 17 приде къ ису народъ оученикъ ѿего и множество много людий. отъ всѣхъ иудѣа.

<p>м(н)ого людии. ѿ всеа ждѣа. иерсла и поморѣа тѣрииска и сидоньска. иже приидоша послѹшати его. и исцѣлитисѣ ѿ недуговъ своихъ.</p>	<p>много людии. ѿ всеа иоудеа и иерслима. и помориа турьска и сидоньска. иже придоша послѹшати его. исцѣлитисѣ ѿ недуговъ своихъ.</p>	<p>и множество людии. ѿ всеа июдеа. и ерсла. и помориа тоурьска и сидоньска.</p>	<p>иер(о)сла и помориа турьска и сидоньска.</p>
<p>18 и стражциихъ ѿ дхъ нечистыхъ. и исцѣлахоу сѣ.</p>	<p>18 и страждущи отъ дхъ нечистыхъ цѣлаахъ сѣ.</p>	<p>18 иже придоша послѹшати его. и исцѣлитисѣ ѿ недуговъ своихъ.</p>	<p>18. иже придоша послѹшати его. и исцѣлитисѣ ѿ недуговъ своихъ.</p>
<p>19 и всь народъ искаше прикасатисѣ емь. яко сила из него исхождаше. исцѣлаше всѣ.</p>	<p>19 и всь народъ искаше прикасатисѣ емь. яко сила из него исхождаше. и исцѣлаше всѣ.</p>	<p>18 и стражцие ѿ дхъ нечистыхъ. и исцѣлахоу сѣ. 19 и всь народъ искаше прикасати сѣ емь. яко сила из него исхождаше и исцѣлаше всѣ.</p>	<p>18 и стражцие отъ дхъ нечистыхъ исцѣлахоу сѣ. 19 и всь народъ искаше прикасати сѣ емь. яко сила из него исхождаше и исцѣлаше всѣ.</p>

20 и ть възведь очи свои на оученикы свое глаше.	20 и ть възведь очи свои на оученикы своѣ глаше.	20 и ть възведь очи свои на оученикы своѣ глаголаше.	
21 блажени ниции ѡко ваше есть црствие бжие (а?) блажени и альчжции нынѣ. ѡко ти насытѣть сѣ. блажени пачжцеи сѣ нынѣ. ѡко въсмѣетесѣ.	21 блажени. ниции дхъмь. ѡко ваше єсть црствие бжие блажени. алчжцеи нынѣ. ѡко насытите сѣ блажени. плачжцеи сѣ нынѣ. ѡко въсмѣете сѣ.	21 блжни ниции дхъмь. ѡко ваше єсть црствие бжие. блжни алчюцеи нынѣ. ѡко вы насытите сѣ. блжни плачюцеи сѣ нынѣ. ѡко въсмѣетесѣ.	
22 блажени бждете егда поносѣть вы члвци. егда разлоучѣть и оукорѣть. и принесѣ имѣ ваше ѡко зло сна члвчѣ ради.	22 блажени бждете. єгда възненавидѣть вы члци. и єгда разлжчатъ вы. и поносѣть. и пронесѣтъ имѣ ваше. ѡко зъло сна члчьскааго	22 блжни боудете. єгда възненавидѣть вы члвци. и єгда разлоучатъ вы. и пронесоуть имѣа ваше ѡко зло. сна члвча ради.	

	ради		
23. възрадоуитесѧ въ ть д(н)ь (..) и възигратесѧ. се бо мьзда ваша многа есть на (н)бсьхь.	23. възрадоуйте сѧ въ ть днь и възиграите сѧ. се бо мьзда ваша мьнога въ нбсехь.	23. възрадоуйте сѧ въ ть днь. и възыграите. се бо мьзда ваша многа ѣсть на нбсхь.	

М.IX, 33-41

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
въ (о). 33 прииде ис и оученици его. въ каперьнаоумь. и въ домоу въпрашааше. что на поути въ себѣ помы(ш)ласте .	въ врѣмѧ оно. 33 приде ис. и оученици ѣго. въ къпернаоумь и въ домоу бивѣ. въпрашааше ѧ. что на пжти помышласте въ себѣ	въ оно вре(м). 33 въниде ис и оученици ѣго въ къпернаоумь. и въ домоу бивѣ. въпрашааше ѧ. что на поути въ себе помышлаете.	въ оно врѣмѧ. 33 приде исъ и оученици ѣго. въ каперьнаоумь. и въ домоу бивѣ въпрашааше ѧ что на поути въ себѣ помышласте.
34 они же мльчѧхоу другъ къ дроугоу бо	34 они же мльчаахж дроугъ къ	34 они же мльчахоу. а дроугъ къ	34 они же мльчаахоу. дроугъ къ дроугоу бо

бесѣдоваша на поутѣ. кто есть болии.	дроготу бо сътазаша сѧ на пѣти. кто есть болии	дроготу сътазахоу сѧ на поутѣ. кто есть болии.	сътазали сѧ бѣхоу на поутѣ кто есть болии.
35 и сѣдъ призъва оба на десѣте и гла имъ. иже хоцетъ старѣи быти. да бѣдетъ всѣхъ мѣнии. и всѣмъ слоуга.	35 и сѣдъ призъва оба на десѣте. и гла имъ аще кто хоцетъ старѣи быти. да бѣдетъ всѣхъ мѣнии. и всѣмъ слоуга	35 и сѣдъ пригласи. вѣ. гла имъ. аще кто хоцетъ стареи быти. да боудеть всѣхъ. и всѣмъ слоуга.	35. и сѣдъ призъва оба на десѣте и гла имъ. аще кто хоцетъ старѣи быти да боудеть всѣхъ мѣнии и всѣмъ слоуга.
36 и приимъ отрочѧ постави е посредѣ ихъ. и приимъ и рече имъ.	36 и приимъ отрочѧ. постави ѣ посрѣдѣ ихъ. и обѣимъ ѣ рече имъ	36 и приимъ отроча. постави ѣ посредѣ ихъ. и обоумъ ѣ рече имъ.	36 и приимъ отроча постави ꙗ посредѣ ихъ и обоумъ ꙗ рече имъ.
37 иже аще единого таковыихъ. отрочѧтъ прииметь въ имѧ мое мѧ	37 иже аще ѣедино таковыихъ отрочѧтъ прииметь. въ имѧ мое. мѧ	37 иже аще ѣединого таковыихъ отрочать прииметь. въ имѧ мое. мѧ	37 иже аще ꙗдино отъ таковыхъ отрочать прииметь въ имѧ мое мене прииметь. иже аще мене прииметь не

приемлеть. иже мѧ прииметь не мене приемлеть нѣ пославъшааго мѧ.	прииметь и иже мене прииметь. не мене прииметь. нѣ пославъшааго мѧ	приемлѣть. не мене приемлѣть нѣ пославъшааго мѧ.	мене приимлеть нѣ пославъшааго мѧ.
38 и ѿвѣща емоу. на нѣ гла. оучителюу видѣхомъ нѣкого именимъ твоимъ. изгонѣща бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу. ꙗко не ходитъ по насъ.	38 отъвѣща емоу иоанъ гла оучителю. видѣхомъ нѣкоѣго. именимъ твоимъ изгонѣща бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу	38 ѿвѣща емоу іванъ гла. оучителю. вѣдѣхомъ нѣкого. именимъ твоимъ изгонѣща бѣсы. иже не ходитъ по насъ. и възбранихомъ емоу. ꙗко не послѣдова насъ.	38. отъвѣща же емоу іванъ гла. оучителю. видѣхомъ нѣкоѣго именимъ твоимъ изгонѣща бѣсы. иже не ходитъ въ слѣдъ насъ.
39 іс же рече(ч) никто же бо есть иже сътвори силоу. о моем(ь) имени. и възможеть	іис же рече не браните емоу никътоже бо есть. иже сътворить силѣ о моемъ	іс же рече не браните емоу. никътоже бо есть иже творить силоу. о	39. ісѣ же рече. не възбранѣите емоу. іікто же бо естъ еже сътвори. силоу о моемъ имени и възможеть въскорѣ

въскорѣ. злословесити мѡ.	имени и възможетъ въскорѣ зълословесити мѡ	моюемъ имени. и възможетъ въскорѣ. славословіті міа. зѣло.	зълословити мѡ.
40. иже бо нѣсть на вы по вась естъ.	40. иже бо нѣсть на вы. по вась іестъ	40. иже бо нѣ(с) на вы. по вась іестъ.	40. иже нѣсть на вы по вась ксть.
41 иже бо аще напоить вы чашѣ воды въ имѡ мое. ѡко хсови есте. амнѣ глѡѹ вамѣ. не погоубить мъзды своеѡ.	41 иже бо аще напоить вы. чашѣ воды. въ имѡ іако хви іесте амин. глѣѣ вамѣ не погоубить мъзды своеіѡ	41 иже бо аще напоить вы чашю воды. въ имѡ. іако крстыанѣ іестъ. амнѣ. глѡ вамѣ. не погоубить мъзды своеіѡ.	41. иже бо аще напоить вы чашю воды въ имѡ мое іако христосови ксте. право глѡ вамѣ. не погоубить мъзды своіѡ.

Mt. I,1-25

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
1 Книгы рожьства іу хва. сна двдва. сна аврамлѡ.	1 Кънигы рожьства іу хва. сна давыдова. сна авраамліа	1 Книгы ржства ісь хва. сна авраамова.	1 Книгы рожьства іс хва. сна двдва. сна авраамлѡ.
2 аврамъ роди	авраамъ роди	авраамъ роди	2 аврамъ роди

исака. исакъ роди иакова. иаковъ же роди иждж. и братиѣ его.	исаака исаакъ же. роди иакова иаковъ же. роди иудж и братиѣ его.	исаака. исакъ же роди иакова. иаковъ же роди юдоу и братию его.	исака. исакъ же роди иакова. иаковъ же роди иудоу и братию его.
3 ижда же роди. фареса и зара. ѿ ѡамары. фаресь же роди кзрома. езромъ же роди арама.	июда же. роди фареса и зара отъ ѡамары фаресь же. роди езрама езромъ же. роди араама	иоуда же роди фареса. и зара. ѿ ѡамары. фаресь же роди ездрома. езромъ же роди. иврама.	иоуда же роди фареса и зара. отъ ѡамары. фаресь же роди кзрома. кзромъ же роди араама.
4 арамъ же роди аминадава. аминадавъ же роди наасона. наасонъ же роди. солмона. солмонъ же роди.	араамъ же. роди аминадава аминадавъ же. роди наасона наасонъ же. роди салмона салмонъ же. роди	иврамъ же роди. аминадама. аминадамъ же роди. наасона. наасонъ же роди.	4 арамъ же роди аминадава. аминадавъ же роди наасона. насонъ же роди салмона. 5. салмонъ же роди
5 вьоза ѿ рахавы. воозъ же роди овида	вооза отъ рахавы воозъ же. роди	вооза ѿ рахавы. воозъ же	вооза отъ рахавы воозъ же роди овида отъ роуѡы. овидъ

<p>Ѡ роуѣы. овидь же роди іесеа:</p>	<p>овида оть роуѣи овидь же. роди иесеа</p>	<p>роди. овида Ѡ роуфы. ѡвидь же роди. иесеа.</p>	<p>же роди іксеа.</p>
<p>Ѣ іосеи же роди двда црл: двдъ же црь роди солмона. Ѡ оуринил.</p>	<p>иесеи же. роди двда цра давидь же црь. роди солмона оть оуринныл</p>	<p>иостѣи же роди двда ц(с)рл. двдъ же роди солмона Ѡ оуринил.</p>	<p>Ѣ. иесеа же роди двда цсрл. двдъ же ц(с)рь роди солмона оть уриныа.</p>
<p>7 солмонъ же роди. ровоама. роваамъ же роди авиж. авил же роди аса.</p>	<p>солмонъ же. роди рвоама рвоамъ же роди авиа авиа же. роди аса</p>	<p>солмонъ же роди рвоама. рвоамъ же роди. авиа. авиа же роди. аса.</p>	<p>7 солмонъ же роди рвоама. рвоамъ же роди авию. авиа же роди асоу.</p>
<p>8 ась же роди іосафата. иосафать же роди иоарама. иорарам ь же роди озиж.</p>	<p>ась же. роди иѡсафата иѡсафать же. роди иѡрама.</p>	<p>асаась же роди. иосафата. иосафать же роди. иоарама. иорарамъ же роди. ѡзию.</p>	<p>8 асса же роди иѡсафата. иосафать же роди иѡрама. иорамъ же роди озию.</p>

9 озиѡ. же роди иоаѢ(а)ма. иоаѢамь. же роди ахаза ахазь же роди езекиѡ.	иѡрамь же. роди озиѡѡ озиѡа же. роди иоаѢама иоаѢамь же. роди езекиѡѡ	озиѡа же роди иоаѢама. иоаѢамь же роди езекию.	9 озиѡа же роди иѡаѢама. иоаѢамь. же роди ахаза. ахазь же роди иѡезекию.
10. езекиѡ же роди манасиѡ. манасиѡ же роди амоса. амось же роди иосиѡ.	10. езекиѡа же. роди манасиѡѡ манасиѡа же. роди амона амонь же. роди иосиѡѡ	10. иезекиѡа же роди манасию. манасиѡа же роди. амоса. амось же роди. иосию.	10. иѡезекиѡа же роди манасию. манасиѡа же роди амоса. амось же роди иосию.
11 иосиѡ же роди иѡхониѡ. и братьѡ его. въ прѣселение вавѡлоньское.	11 иосиѡа же. роди иѡхониѡѡ и братиѡѡ ѡего въ прѣселение вавѡлоньскоѡ	11 иѡсиѡа же роди. иѡхонию. и братию ѡегѡ въ преселение вавѡлоньское	11 иосиѡа же роди иѡхонию и братию ѡго. въ преселение вавѡлоньскоѡ.
12 по прѣселении же ва(в)ѡлоньствѣ	12 по прѣселении же	12 по преселении же	12. по преселении же вавѡлоньствѣмь иѡхониѡа роди

<p>мь. иехониѧ роди салаѣиила. салаѣили же роди зоровавелѧ.</p>	<p>вавулоньстѣм ь. иехониѧ роди салаѣиила салаѣииль же. роди зоровавела</p>	<p>вавилоньсцѣ мь. иохониа же роди. салафиила. салафииль же роди. зоровавелѧ</p>	<p>салаѣиия. салаѣииль же роди зоровавелѧ.</p>
<p>13 зороваль же роди. авиѣда. авиѣдъ же роди. елиакима. елиакимъ же роди. азора</p>	<p>13 зоровавель же. роди авиоуда авиоудъ же. роди еликама елиакимъ же. роди азора</p>	<p>13 зоровавель же роди авиоуда. авиоудъ же роди. елиакима. елиакимъ же роди. азора.</p>	<p>13 зоровавель же роди. авиоуда. авиоудъ же роди. ѣликама. ѣлиакимъ же роди азора.</p>
<p>14 азоръ же роди. садока. садокъ же роди ахима. ахимъ же роди. елиоуду.</p>	<p>14 азоръ же. роди садока садокъ же. роди ахима ахимъ же. роди елиоуда</p>	<p>14 азоръ же роди. садока. садокъ же роди. ахима. ахимъ же роди. елиоуда.</p>	<p>14. азоръ же роди садока. садокъ же роди ахима. ахимъ же роди. ѣлиоуда.</p>
<p>15 елиѣдъ же роди: елеазара. ельазаръ же роди. матѣана.</p>	<p>15 елиоудъ же. роди елиазара елиазаръ же. роди матѣана</p>	<p>15 елиоудъ же роди елеазара. елеазаръ же</p>	<p>15 ѣлиоудъ же роди ѣлеазара. ѣлеазаръ же роди матѣана. матѣанъ же роди</p>

матьѡань же роди. иакова.	матѡань же. роди иакова	роди матьѡана. матьѡань же роди. иакова.	иакова.
16 иаковъ же роди. иофа. мужа мариина. Ѡ нее же родисѡ іс нарицаемыи хс.	16 иаковъ же роди иѡсифа мѡжа мариина. из нїеѡ же роди сѡ иіс. нарицаемыи хсѡ	16 іаковъ же роди. иѡсифа. моужа мриина. иж нїеіа же роди сѡ іс нарицаемыи хсѡ.	16. иаковъ же роди. иѡсифа моужа мариина. иж неіа же родісѡ ісѡ нарицаѡмыи хсѡ.
17 всѣхъ же родъ Ѡ аврама д давда. родъ .ді. и Ѡ двда до прѣселеньѡ вавилоньскааго родъ :ді: и Ѡ прѣселеньѡ вавилоноскааго . до хса родъ :ді:	17 всѣхъ же родъ. отъ авраама до двда. родъ .ді. и отъ давыда. до прѣселєніа вавилоньскааг о. родъ. ді и Ѡ отъ прѣселєніа вавилоньскааг о до ха родъ. ді	17 всѣхъ же родъ. Ѡ аврама. до двда роди ді. и Ѡ двда до преселєніа вавилоньскаа го. роди ді. и Ѡ преселєніа вавилоньскаа го. до хса. роди .ді.	17 всѣхъ же родъ отъ авраама до двда родъ. ді. отъ двда же до преселєніа вавулоньскааго. родъ.. ді. и отъ преселєніа вавулоньскааго до хса. родъ. ді

иосифе снж двдвъ. не оубоиса приати марья жены твоеа. рождшее бо са въ неи ѿ дха есть ста.	са ѿмоу гла иосифе сноу двдовъ. не оубои са приати. мариа жены твоеа рождшее бо са въ неи. отъ дха ѿсть ста	гла. иосифе сноу двдвъ. не оубои са приати жены твоеа мриа. рождшее бо са въ неи. ѿ дха ста ѿ ѿсть.	не оубои са приати мариа жены твоѿа. рождшек бо са въ неи отъ дха ѿсть ста
21 родить же снъ и наречеши имѿ ему ис. ть бо спсеть люди своѿ ѿ грѣхъ своихъ.	21 родить же сынъ. и наречеши имѿ ѿму ис ть бо спсеть люди своѿ отъ грѣхъ ихъ	21 родить же снъ. и наречеши имѿа ѿмоу исъ. ть спсеть люди своѿа ѿ грѣхъ ихъ.	21. родить же снъ и наречеши имѿа ѿмоу исъ. ть бо спсеть люди своѿа отъ грѣхъ ихъ.
22 се же все бысть. да сбжде тса реченое ѿ га пррмь глжцемь.	22 се же все бысть. да сбждеть са реченое. отъ га пр(о)къмь глжцемь	22 се же все бы(с). да сббудеть реченое отъ га пр(о)ркмь глюцемь.	22 се же все бысть. да събудет са реченок отъ га пр(о)ркмь глюцемь.
23 се два въ чревѣ приить. и	23 се дѣва въ чрѣвѣ	23 се дѣва въ чревѣ	23. се два въ чревѣ прииметь и родить

<p>родить снъ и нарекоути имѧ емоу ельманжилъ. еже естъ съказаемо съ нами бѣ.</p>	<p>прииметь. и родить снъ. и нарежтъ имѧ юмоу емманоуиль юеже юесть. съказаемо. съ нами бѣ</p>	<p>прииметь. и родить снъ. и нарекоуть имѧ емоу емманоуиль. юеже юесть съказаемо съ нами бѣ.</p>	<p>сна и нарекоутъ имѧ юмоу енманоуиль. юеже юесть съказаемо съ нами бѣ.</p>
<p>24 въставъ же иосифъ ѿ сына. сътвори ѧко же повелѣ емоу англь гнь. и приѧ женоу своѧ.</p>	<p>24 въставъ же иѡсифъ отъ сына. сътвори. ѧкоже повелѣ юмоу англь гнь и приѧтъ женѧ своѧ</p>	<p>24 въставъ же иосифъ ѿ сына. сътвори ѧкоже повелѣ юмоу. англь гнь. и приѧтъ женоу свою.</p>	<p>24 въста же иѡсифъ отъ сына и сътвори ѧкоже повелѣ юмоу англь гнь. и приѧтъ женоу свою.</p>
<p>25 и не знаѧше еѧ. донѣде же роди сна его пръвѣнцьѧ. и нарече имѧ емоу іс:-</p>	<p>25 и не знааше юѧ. донѣдеже роди снъ свои пръвѣнць. и нарече имѧ юмоу иісъ</p>	<p>25 и не знаѧше юѧ. донѣдеже родить снъ свои пръвѣнць. и наречеть имѧ юмоу иисоусъ</p>	<p>25 и не знаѧше юѧ. донѣдеже родить снъ свои пръвѣнць. и нарече имѧ юмоу ісъ:-</p>

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
----	----	---------	---------

1 Въ (о)ны дни. изиде повелѣние ѿ кесара. аугѣста наѣати въсѣхъ въселеноуѣхъ.	1 Въ дѣни оны. изиде повелѣние отъ кесара аугоста. написати въсѣхъ въселенѣхъ	1 Въ оны дни. изиде повелѣние ѿ кесара аугоуста. написати всю вселеную.	1 Въ оны дни. изиде повелѣние отъ кесара аугѣста. написати всю въселеную.
2 се наѣание прѣвое бы(с). владоуѣхъ оуриехъ куринѣхъ.	2 се написание. прѣ'вое бысть. владоуѣцоу суриехъ куриниоу	2 се же написание. прѣвое бы(с). владоуѣцю. куринию.	2 се написание. прѣвое бысть. владоуѣцю суриехъ куринѣю.
3 и идѣахъ вси. къждо наѣатисѣ въ свои градъ.	3 и идѣахъ вси написати сѣ къждо въ свои градъ	3 и идѣахоу вси. къждо написати сѣ въ свои градъ.	3 и идѣахоу къждо написати сѣ къждо въ свои градъ
4 възиде же иосифъ ѿ галилѣа. ѿ града назарефа. въ жидовскоуѣхъ. въ градъ двдвѣ. иже нарицаетьсѣ въфлеомъ. зане	4 възиде же иосифъ отъ галилеа из града назареѣска. въ иоудеѣхъ. въ градъ давидовъ.	4 възиде же иосифъ ѿ галилеа града назаретскаго . въ иоудею въ градъ двдвѣ. иже	4 възиде же иѡсифъ отъ галилеа из града назареѣска. въ иудею. въ градъ двдвѣ. иже нарицаеть сѣ виѣлеомъ. зане быти иѡмоу отъ

бѣ ѿ домоу. и отъчества двѣдова.	иже нарицають сѧ виѡлеемъ. занеже бѣаше отъ домоу и отъ отъчѣствіа двѣда.	нарицають сѧ виѡлеомъ. зане бѣ ѿ домоу и отъчества. двѣда.	домоу и отъ отъчѣствіа двѣда.
5 написатисѧ съ марьеж обрѣченож емоу женож.	5 написати сѧ. съ мариѣж обрѣченож ѣмоу женож. сѣщеж. непразднож	5 написати сѧ съ мриѣю. ѡброученою ѣмоу женою. соущею непраздною.	5 написати сѧ. съ мариѣю обрѣченою ѣмоу женож. соущею. непраздною
6 бысть же егда бысте тоу. испльнишасѧ днье родити еи.	6 бысть же. ѣгда быста тоу. испльнишѧ сѧ дньіе родити ѣи	6 бы(с) же ѣгда бѣстѧ тоу. испльниша сѧ дньіе родити ѣи.	6 бысть же. ѣгда бысть тоу. и испльниша сѧ днїе родити ѣи
7 и роди снѣ свои прѣвѣнць. и повиты и и положи и въ ѧслѣхъ. зане не бѣ има мѣста въ	7 и роди снѣ свои прѣвѣнць. и повить ѣго и положи и въ ѧслѣхъ зане	7 и роди снѣ свои прѣвѣнць. и пови и. и положи и въ ѧслѣхъ. зане	7 и роди сна своего прѣвѣнца и пови и и положи и въ ѧслѣхъ зане не бѣ има мѣста въ обитѣли.

обители.	не бѣ има мѣста въ обитѣль	не бѣ не бѣ имѣ мѣста въ обитѣли.	
§ и бѣхоу пастыри въ тои же странѣ. бѣдѣце и стрѣгѣце. стражоу нощноу ж. о стадѣ своемъ.	§ и пастоуси бѣахъ въ тои же странѣ бѣдѣце. и стрѣгѣце. стражъ нощнѣ ж. о стадѣ своемъ	§ и пастыри бѣхоу въ тои же странѣ. бѣдѣце. и стрѣгоуце стражо нощноую. о стадѣ своємъ.	§ и пастоуси бѣахоу въ тои же странѣ бѣдѣце и стрѣгѣце. стражоу нощноую о стадѣ своемъ.
¶ и се англѣ гнѣ ста въ нихъ. и слава гнѣ осѣни ѣ. и оубоѣшасѣ страхѣмъ великѣмъ.	¶ и се англѣ гнѣ. ста оу нихъ и слава гнѣ осѣи ѣ. и оубоѣшѣ сѣ страхѣмъ великѣмъ.	¶ и се англѣ гнѣ. ста въ нихъ. и с(л)ава гнѣ осѣи ѣ. и оубоѣшѣ сѣ страхѣмъ великѣмъ.	¶ и се англѣ гнѣ. ста въ нихъ и слава гнѣ осѣи ѣ. и оубоѣшѣ сѣ страхѣмъ великѣмъ.
10 и рече имѣ англѣ не боитесѣ. се бо благовѣствѣ ж вамъ радость великѣ. ѣже	10 и рече имѣ англѣ не боитесѣ. се бо. благовѣстоуѣ ж вамъ.	10 и рече имѣ англѣ. не боите сѣ. се бо благовѣстую вамъ. радость	10 и рече имѣ англѣ не боитесѣ. се бо благовѣстоую вамъ радость великую ѣже боудеть всѣмъ людѣмъ

бждеть вьсѣмь лоудьмь.	радость великж. яко бждеть вьсѣмь людьмь	велию. яже боудеть вьсѣмь людьмь.	
11 ако родисѣ вамь. спсь еже есть хь. гь. въ градѣ двдвѣ.	11 яко роди сѣ вамь дньсь. спсь еже есть хь гь въ градѣ давыдовѣ	11 яко роди сѣ вамь днь(с). спсь еже есть хь гь въ градѣ двдвѣ.	11 яко роди сѣ вамь дньсь спсь иже есть хь гь въ градѣ двдвѣ.
12 и се вамь знамение. обращете младенць повить лежаць въ яслехь.	12 и се вамь знамение обращете младенць повить. лежаць въ яслехь	12 и се вамь знамение. обращете младенць. повить лежаць въ яслехь.	12 и се вамь знамение. обращете младенць повить. лежаць въ яслехь.
13 и вьнезапж бы(с). сь ангмь. множество вои небесныхь. хвалѣциихь ба и глѣциихь.	13 и вьнезаапж. бысть сь англомь. множество вои нбсьныхь. хвалѣциихь	13 и вьнезапоу бы(с) сь англьмь. множество вои нбсныхь. хвалѣциихь	13 и вьнезапоубысть се англь множество вои нбсьныхь хвалѣциихь ба и глюциихь.

	ба и глицииихъ	ба и глиць.	
слава въ вышьнихъ бж. и на земли мирь. въ члвцѣхъ блговоление.	слава въ вышьнихъ боу и на земли мирь. въ члвцѣхъ блговоление е	слава въ вышьнихъ боу и на земли мирь. въ члвцхъ блговоление.	слава въ вышьнихъ боу и на земли мирь. въ чл(о)вцѣхъ блговоление.
15 и бысть яко ѡидоу англи. ѡ нихъ на нбо. и члвци пастыри рѣша дроугъ къ другж. прѣидѣмъ оубо. до вифлеома. и видимъ гла(с) бывъши. иже гь съказа намъ.	15 и бысть. яко отидоша отъ нихъ на нбо англи. и члци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. прѣидемъ оубо до вифлеома и видимъ гль съ бывъшии. иже гь съказа намъ	15 и бы(с) ягда ѡидоша ѡ нихъ англи на нбо. и члвци пастыри рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо въ вифлеомъ. и видимъ гла(с) съ бывъшии. иже гь съказа намъ.	15 и бысть яко отидоша отъ нихъ англи на нбо. и чл(о)вци пастоуси рекоша дроугъ къ дроугоу. преидѣмъ оубо до вифлеома и видимъ гласъ бывъшии. иже гь съказа намъ.

16 и приидѣ подвигъшесѧ. и обрѣтѣ мриѣ же иосифа. и младенць лежащъ въ ясльхъ.	16 и придошѧ подвигъше сѧ и обрѣтошѧ мариѣ же иосифъ и младенць лежащъ въ ясльхъ	16 и придоша подвигъше сѧ. и обрѣтоша мрию же иосифа. и младенць лежащъ въ ясльхъ.	16 и придоша подвигъше сѧ и обрѣтошѧ марию же иосифа. и младенць лежащъ въ ясльхъ.
17 видѣвъше же сказаша. о глаголѣ. гланѣмъ имъ отрочати семь.	17 видѣвъше же. сказышѧ о глѣ. гланѣмъ. о отрочати семь	17 и видѣвъшеи же. сказыша о гланѣмъ имъ отрочатѣ семь.	17 видѣвъше же сказыша о глѣ гланѣмъ имъ о отрочати семь.
18 и вси слышавъше и дивиша сѧ. о гланыихъ ѿ пастырь къ нимъ.	18 и виси слышавъше дивишѧ сѧ. о гланыхъ отъ пастоухъ къ нимъ	18 и вси слышавъше и дивиша сѧ. о гланыхъ ѿ пастырь къ нимъ.	18 и вси слышавъшеи дивиша сѧ о глании отъ пастухъ къ нимъ.
19 мриѣ же съблѣдаше всѧ глы сиѧ. сълагажщи въ срдци своемъ.	19 мариѧ же. всѧ съблюдаше глы си сълагажщи въ срдци	19 мариѧ же съблюдаше всѧ глы сиѧ. сълагающи въ ср(д)ци своемъ.	19 мариѧ же съблюдаше всѧ глы сиѧ сълагающи въ срдци своемъ.

		своємь		
20	и	20	и	20
възвратишасѧ		възвратишѧ		възвратиша сѧ
пастыри.		сѧ пастоуси.		пастоусі славѣ и
славѣ	и	славѣ.	и	хвалѣце ба о всѣхъ
хвалѣце	ба.	хвалѣце	ба.	ѡже слышаша и
въсѣхъ	ѡже	въсѣхъ	ѡже	видѣша. и ѡко же
слышаша	и	слышашѧ	и	глаголано бысть к
видѣша.	ѡко же	видѣшѧ.		нимъ
глаголано бысть къ		ѡкоже глаго		
нимъ:- кц		бысть къ		
		нимъ		
21	и	егда		
испълнишасѧ				
осмь днии да и				
(о)брѣжоуть.				
нарѣша	имѧ			
емоу	іс.			
реченое	англь.			
прѣже	даже			
зачѧтъсѧ	въ			
чрев(ѣ).-				
22	и	егда		
испълниша	е			
ѧ	очищениѧ			
по	законоу			
моисеовоу.				

<p>възнесоша и въ ерслмь. поставити прѣдъ гмь.</p>			
<p>23 ꙗко же стъ ѡано въ законѣ гни. ко въсакъ младенець моужьска полоу. разврьзаꙗ ложесна. сто гви наречетьсꙗ. и дати жрътву. о реченоумоу въ законѣ гни. два гръличица. и дѡва пьтеньца голоубина.:</p>			
<p>за(ч) 25 и бѣ члвкъ въ ерслмѣ. емоу же имꙗ сьмьонь. и члвкъ сы правьдънь и чьстивь. чꙗꙗ оутѣхы излвы. и доухъ бѣ тыи въ немь.</p>			
<p>26 и бѣ ему вѣщано дхмь въ</p>			

<p>цркъвь. ꙗгда (в)ведосте родителя отроча іса. сътворит има по обычаж. законьноу о немь. 28 и ть приасть е на роукоу на своеж. и блгсви съмень ба и рече.</p>			
<p>29 нынѣ поустиши раба твоего влдо. по глж воемй съ мирьмь.</p>			
<p>30 ꙗко видѣсте очи мои псение твое.</p>			
<p>31 еже еси оуготоваль. прѣ лицьмь вьсѣхь лоудии.</p>			
<p>32 свѣ ть вь отъкрвение ꙗзыкь. и вь славоу лоудии твоихь изла.</p>			
<p>33 и бѣ оць его и</p>			

МТИ ЧЖОЩАСА. О ГЛЕМЪХЪ О НЕМЪ.			
34 и блгви сьмень. и рече къ мрии мтри его.се лежить съ падание. на въстание многъмь въ изли. и въ знание прѣрочно.			
35 и тебѣ самой дшж проидеть оружье. да ѿкрыжтѣся ѿ многъ срдць помышлениа.			
36 и бѣ ана пррца. дьщи фаноилева. ѿ колѣна асоурова. си застарѣвши (са) въ дихъ мно-зѣхъ. живъши съ (му)жъмь .з. лѣ(т): двѣства своего.			
37 и та въдова.			

<p>до осми десѣтъ и .д. лѣ(т). ѡже не охожаше ѿ цркве. постѣмь и молитвами ложаци днь и нощѣ.</p>			
<p>38 и та въ тѣ часѣ приставѣши исповѣдаше сѧ гви. глаше о немь. въсѣмь члжциимь избавлениѧ въ еролмѣ. 39 и ѡко скончашасѧ всѧ по законѣ гнж. възвратшасѧ. въ галилѣж. въ градъ свои назареть.</p>			
<p>40 отрочѧ же росташе и крѣплашесѧ дхмь. исплнѧсѧ прѣмоудрости. и</p>			

блгдть бжъа			
баше на немь:			

Mt.II,1-23

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
<p>1. иусоу родивъшъсѧ. въ вифлѣомѣ иждѣистѣ: въ дни ирода црѧ. се вльсви ѿ въстокъ приидоша. ѿ ерслма</p>	<p>исоусоу рожьшоу сѧ. въ вифлѣеми иоудеистѣи. въ дъни ирода црѧ. се вльсви отъ въстока. придоша въ иерслимъ</p>	<p>1. ісоу рожьшоу сѧ въ вифлѣомѣ иоудеисцѣмъ. въ дни ирода ц(с)рѧ. се въльсви ѿ въстокъ придоша. въ иерслмъ.</p>	<p>1. ісоу рожьшоу сѧ въ вифлѣомѣ иудѣистѣмъ. въ дни ирода ц(с)рѧ. се вълсви отъ въстока придоша въ іер(о)слмъ</p>
<p>2 глще. кде есть родивъсѧ црѣ иждѣискъ. видѣхомъ бо звѣздоу его на въстоцѣ. и придохомъ поклонитъсѧ емоу.</p>	<p>2 глѣще. къде іесть рождиисѧ црѣ иоудеискъ видѣхомъ бо звѣздѣ іего на въстоцѣ. и придохомъ поклонитъ сѧ іемоу</p>	<p>2 глще. кѣде іесть рождии сѧ ц(с)рѣ иоудеискъ. видѣхомъ бо звѣздоу іего. на въстоцѣ. идохомъ поклонитъ сѧ іемоу.</p>	<p>2 глѣще. кде естъ рожи сѧ ц(с)рѣ иудѣискъ. видѣхомъ бо звѣздоу ꙗго на въстоцѣ и придохомъ поклонитъ сѧ ꙗмѣ.</p>
<p>3 оуслышавъ же иродъ црѣ</p>	<p>3 оуслышавъ же иродъ црѣ.</p>	<p>3 слышавъ же иродъ</p>	<p>3 оуслышавъ же иродъ ц(с)рѣ съмѧте</p>

сѣмѣтеса. и вѣсь ерслѣмь съ нимь.	сѣмѣте сѣ и вѣсь иер'салимь съ нимь	ц(с)рь сѣмѣте сѣ. и вѣсь иерслѣмь съ нимь.	сѣ и вѣсь іер(о)слѣмь съ нимь.
4 и събра вѣсѣ архиерѣѣ. и книжъникы лоудьскы. въпрашаше ѣ. къде хс рааждаетьсѣ.	4 и събъравъ. вѣсѣ архиерѣѣ и книжъникы книжъникы юдьскыѣ. въпрашааше ѣ. къде хс рааждаеть сѣ.	4 и събъравъ архиереа и книжъникы людьскыѣ. въпрашаше ѣ. къде хс раажаеть сѣ.	4 и събъравъ вѣсѣ старѣишины жърьчьскы и книжъникы людьскыѣ. въпрашааше оть нихъ. кде хс раажаеть сѣ.
5 рѣша въ вифлеомѣ иудѣистѣмь. такъ бо ѣано есть прркьмь.	5 они же рекоша ѣмоу въ вифлееми иоудеистѣи такъ бо писано ѣсть пркьмь	5 они же рекоша ѣмоу. въ вифлеомѣ иоудеисцѣмь. такъ бо писано есть пр(о)ркьмь.	5 они же рекоша ѣмоу въ вифлеомѣ иоудѣистѣмь. такъ бо писано ѣсть пр(о)ркьмь.
6 и ты вифлеоме земле иждова ничи мньши еси. въ влдкахъ иждова ис тебе бо изидеть	6 и ты вифлеоме земле иоудова. ничимъ же мньши ѣси. въ влдкахъ	6 и ты вифлеоме земле иудова. ничимъже мньши ѣси. въ вл(д)хкь.	6 и ты вифлеоме земле иоудова ничимъ же мньши ѣси въ влдкахъ иоудовахъ. ис тебе бо изидеть вождь иже оупасеть люди

старѣишина. иже оупасеть лѣди моѣ изльтѣны.	иоудовахъ ис тебе бо изидеть влка. иже оупасеть люди моѣ изля.	июдовахъ. ис тебе бо изидеть члвкъ. иже оупасеть люди моѣ изля.	моѣ изля.
7 тѣгда иродъ отаи призывавъ вълхвы. испыта ѿ нихъ времѣ. ѣвльшееся звѣзды.	7 тогда иродъ. отаи призывавъ вълхвы. испыта отъ нихъ врѣмѣ ѣвльшѣя съ звѣзды	7 тѣгда иродъ. таи призывавъ вълхвы. испыта ѿ нихъ. время ѣвльшее съ звѣзды.	7. тѣгда иродъ таи призывавъ вълхвы. испыта отъ нихъ времѣ авльшаа съ звѣзды.
8 и пославъ ѣ въ вифлеомъ. рече шьдъше и извѣстно испытаите. о отрочѣти. кгда же обращете и. възвѣстите ми да и ѣзь шьдъ поклонѣся емоу.	8 и посылавъ въ вифлеомъ рече шьдъше испытаите изврстно о отрочѣте кгда же обращете. повѣдите ми да и азъ шьдъ поклонѣ съ емоу	8 и посылавъ ѣ въ вифлеомъ рече. шьдъше испытаите. извѣстно о отрочѣти. кгдаже обращете възвѣстите ми. да и азъ шьдъ поклоню съ емоу.	8 и пославъ въ вифлеомъ рече шьдъше извѣстно испытаите ѿ отрочѣти. иде же аще обращете възвѣстите ми да и азъ шьдъ поклоню съ емоу.

<p>9 они же послоушавъшеи црѣ идоша. и се з(в)ѣзда на вѣстоцѣ. ꙗже видѣша. идѣше прѣдъ ними. доиде же пришьдѣши ста врѣхъ. и иде же бѣ отрочѣ.</p>	<p>9 они же послоушавъш е цра идоша. и се звѣзда. ꙗже видѣша на вѣстоцѣ. идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста. врѣхоу идеже бѣ отрочѣ</p>	<p>9 и ѿвѣрзше съкровища своя. они же послоушавъш е ц(с)рѣ идоша. и се звѣзда. юже видѣша на вѣстоцѣ. и идѣше предъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста врѣхоу идеже бѣ отроча.</p>	<p>9. они же послоушавъше ц(с)рѣ идоша. и се звѣзда юже видѣша на вѣстоцѣ идѣше прѣдъ ними. донѣдеже пришьдѣши ста врѣхоу иде же бѣ отроча.</p>
<p>10 видѣвъше звѣздоу въздратовашас ꙗ радостьꙗ великоꙗ.</p>	<p>10 видѣвъше же звѣздꙗ. въздратовашꙗ сꙗ радостиꙗ великоꙗ зѣло</p>	<p>10 видѣвъше же звѣздоу. въздратоваша сꙗ радостию великою зѣло.</p>	<p>10 видѣвъше же звѣздоу въздратоваша сꙗ радостию великою.</p>
<p>11 вѣшьдѣше въ храм оувидѣша отрочѣ. съ марьеꙗ мтрѣꙗ его. и падѣше</p>	<p>11 и вѣшьдѣше въ храмин. видѣшꙗ отрочѣ. съ мариенеꙗ</p>	<p>11 и вѣшьдѣше въ храминоу. видѣша отроча. съ</p>	<p>11. и вѣшьдѣше въ храминоу видѣша отроча съ мариꙗю мтрию ꙗго. I падѣше поклониша сꙗ ꙗму и</p>

<p>поклонишасѧ емоу. и ѿвръзъше съкровища своѧ и принесоша емоу дары. злато и ливано и змурьноу.</p>	<p>материѧ ѿго и падъше поклонишѧ сѧ ѿемоу и отвръзъше съкровища своѧ. принесошѧ ѿем' дары злато и ливанъ и змурьнѧ.</p>	<p>мтриѿю ѿго. и падъше поклониша сѧ ѿемоу. и отвръзъше съкровища своѧ. принесоша ѿемоу дары. злато. и ливанъ. и змурноу.</p>	<p>отвръзъше съкровища своѧ принесоша ѿемоу дары злато и ливанъ и змурну.</p>
<p>12 и отвѣтъ приимъше въ сѣнѣ не възвратишасѧ къ иродоу. нѣ инѣмъ поутѣмъ ѡтидоша въ страноу своѧ:</p>	<p>12 и отвѣтъ приимъше въ сѣнѣ. не възвратити сѧ къ иродоу. нѣ инѣмъ пѣтѣмъ отидошѧ въ странѧ своѧ:</p>	<p>12 и то приимъше въ сѣнѣ. не възвратиша сѧ къ иродоу. нѣ инѣмъ поутѣмъ. Ѣидоша въ страноу свою:</p>	<p>12 и отвѣтъ приимъше въ сѣнѣ не възвратиша сѧ къ иродоу. нѣ инѣмъ поутѣмъ отидоша. въ страноу свою:-</p>
<p>13 ошѣдъшемъ вълхвомъ. се англь гнь. въ сѣнѣ ѡвисѧ иосифови гла. въставъ поими отрочѧ и мтръ</p>	<p>13 ошѣдъшемъ же вълхвомъ. се англь гнь. въ сѣнѣ ѡви сѧ иосифоу гла въставъ. поими отрочѧ.</p>	<p>13 ошѣдъшемъ вълхвомъ. се англь гнь. въ сѣнѣ ѡви сѧ иосифоу гла. въставъ</p>	<p>13 ошѣдъшемъ вълхвомъ. се англь гнь въ сѣнѣ ѡви сѧ ѡсифоу гла. въстани поими отроча и мтръ ѿго и бѣжи въ егуптью и боуди тоу</p>

его. и жи въ егупть. и бѣди тѣ донь(де) же ти рекоу. хочеть бо ирод(ь) искати отрочѣте. да погѣбити е.	и матерь ѳего. и бѣжи въ егупть и бѣди тоу. доньдеже ти рекѣ хочеть бо иродъ искати отрочѣте. да погоубить ѳе	поими отроча и мтръ ѳего. и бѣжи въ егупть. и боуди тоу. дондеже ти рекоу. хочеть бо иродъ искати отрочѣте. да погоубить.	доньдеже рекоу ти. хочеть бо иродъ искати отрочѣте да погоубить ѳе.
14 онъ же въставъ поѣ отрочѣ и мтръ его нонощѣ. и отиде въ егупть.	14 онъ же въставъ. поѣтъ отрочѣ. и матерь ѳего нощиѣ. и отиде въ егупта възъвахъ снъ мои	14 онъ же въставъ поѣ отрочѣ. и мтръ ѳего нощию. и отиде въ егупть.	14 онъ же въставъ поѣ отрочѣ и мтръ ѳего нощию и отиде въ ѳгупть.
15 и бѣ тѣ до оумрътвѣѣ иродова. да събѣдетъ сѣ реченое ѿ га пркѣ глѣщемъ. ѿ егупта		и бѣ тоу до оумрътвѣѣ иродова. да събѣдетъ сѣ реченое ѿ га . пр(о)ркѣ глѣщемъ. ѿ егупта	15 и бѣ тоу до оумрътвѣѣ иродова. да събоудет сѣ реченое отъ га пр(о)ркѣ глѣщемъ.

Възвахъ сна моего.		Възвахъ снѣ мои.	
16 тѣгда иродѣ видѣвъ ꙗко пороуганѣ бѣ(с) ѿ вльхвъ. разгнѣвався зѣло. и посылавъ изби вся младенца сѣща въ вифлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ его. и ѿ двож лѣтѣ и ниже по времени. еже испѣта ѿ вльхвъ.	тогда иродѣ. видѣвъ ꙗко поруганѣ бѣсть отъ вльхвъ. разгнѣва сѣ зѣло и посылавъ. изби вся отроки сѣща въ вифлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ ея. отъ двож лѣтоу. и ниже по врѣмени еже испѣта отъ вльхвъ	тѣгда иродѣ ꙗко ꙗко пороуганѣ бѣ(с). ѿ вльхвъ. разгнѣва сѣ зѣло. и посылавъ изби отроки сѣуща въ вифлеомѣ. и въ всѣхъ прѣдѣлѣхъ ея. и ѿ двою лѣтоу еже испѣта ѿ вльхвъ.	
17 тѣгда сѣбѣсться реченое прркмѣ иеремиемъ глщмѣ.	17 тогда сѣбѣсть сѣ реченое. иеремиемъ пр(о)къмѣ	17 тѣгда сѣбѣ(с) сѣ реченое пр(о)ркмѣ иеремиемъ.	

	гльжщемь.	глющемь.	
18 гла(с) въ рамѣ слышанъ бысть. плачь и рыдание и вопль многъ. рахили плачущиса чадъ своихъ. и не хоташе оутѣшитиса яко не сътъ.	18 гласъ въ рамѣ. слышанъ бысть плачь и рыдание и вопль многъ рахииль плчжщи са. чадъ своихъ и не хотѣше оутѣшити са яко не сътъ	18 гла(с) въ рамѣ слышанъ бысть. и плачь и рыдание. и вопль многъ. рахиль плачущю чадъ своихъ. и не хоташе са оутѣшити яко не соутъ.	18. гласъ въ рамѣ слышанъ бысть плачь и рыдание и вопль многъ. рахииль плачущи са чадъ своихъ и не хоташе оутѣшити са ако не соутъ.
19 оумрьшж же иродоу. се англь гнь ависа иосифоу въ егуптѣ	19 оумрьш' же иродоу. се ангель гнь въ сънтѣ. яви са иосифоу въ егуптѣ	19 оумрьшю же иродови. се англь гвь. въ сънтѣ яви са иосифоу въ егуптѣ.	19 оумрьшю же иродоу. и се англь гнь въ сънтѣ ави са иосифоу въ егуптѣ
20 глж. въставъ поими отрочж и мтръ его. и иди въ землеу излевоу.	20 глж. въставъ. поими отрочж и матеръ его. и иди въ землиж излевавж ...	20 глж. въставъ. поими отроча и мтръ его. и изиди въ землеу излевоу...	20 глж. въставъ поими отроча и мтръ его и иди въ землеу излевоу. измьроша бо ищюще и дша отрочате.

<p>22 слышавъ же ано архелаи цртвжеть въ иждѣи. въ ирода мѣсто оца своего. и оубоавьса тамо ити. вѣсть же при(і)мь въ сынѣ. отиде въ странѣ галилѣискѣ.</p>	<p>22 слышавъ же ано архелаи црствоуіеть въ иоудеи. въ ирода мѣсто оца своего. оубоа са тамо ити вѣсть же приимъ въ сынѣ. отиде въ странѣ галилеискѣ</p>	<p>22 слышавъ же аико архела црствоуіеть въ иоудеи. въ ирода мѣсто. оца своего. оубоа са тамо ити. вѣсть же приимъ въ сынѣ. Ѡиде въ страноу галилеискоу.</p>	<p>21. слышавъ же аико архела ц(с)рствоукть въ жидовьстѣи въ ирода мѣсто оца своѣго. оубоа са тамо ити. вѣсть же приимъ въ сынѣ отиде въ страну галилеискоу.</p>
<p>23 и пришѣдъ вьселиса въ градъ нарицаемѣи назареѣ. да сьбждетьса реченое прр(к)мь ако назаранинъ наречетьса:</p>	<p>23 и пришѣдъ вьсели са въ градѣ. нарицаемѣемъ . наzareѣ да сьбждеть са реченое пр(о)кы. аико наzareи наречеть са</p>	<p>23 и пришѣдъ вьсели са. въ градъ нарицаемѣи наzareѣ. да сьбудеть са реченое пр(о)ркмь. аико наzareѣ наречеть са</p>	<p>23 и пришѣдъ вьсели са въ градъ нарицаемѣи наzareѣ. да сьбудет са реченое пр(о)ркы. аико наzareнинъ наречет са:</p>

Mt. XII,15-21

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
----	----	---------	---------

Въ (о). 15 въ слѣдъ іса идоша народи мнози. и ицѣ(л)и ѿ вѣса.	Въ врѣмѣ оно. 15 послѣдовааше иісови народъ многъ и исцѣли ѿ вѣса	Въ оно время. 15 въ слѣдъ іса идоша народи мнози. и цѣли ѿ вѣса.	Въ оно врѣмѣ. 15 въ слѣдъ іса идоша народи мнози. и исцѣли ѿ вѣса.
16 и запрѣти имъ да не ѡвѣ и его сътворѣтъ.	16 и запрѣти имъ. да не ѡвѣ ѿго сътворѣтъ	16 и запрѣти имъ. да не ѡвѣ ѿго сътворѣтъ.	16. и запрѣти имъ да не ѡвѣ ѿго сътворѣтъ.
17 да сѣбѣдетъ сѣ реченое. прркмъ исаиемъ глаголющемъ.	17 да сѣбѣдетъ сѣ реченое исаиемъ пр(о)къмъ глаголющемъ.	17 да сѣбѣдетъ сѣ реченое пр(о)къмъ. исаиемъ глаголющемъ.	17 да сѣбѣдетъ сѣ реченое ісаиѣю пр(о)къмъ глаголющемъ.
18 се отрокъ мои его же изволихъ. възлюблены мои. на нь же благоизволи дша моѣ. положѣ дхъ мои. и на	18 се отрокъ мои ѿгоже изволихъ възлюблены мои. на нь же благоволи дша моѣа положѣ дхъ мои на нѣмъ. и сѣдѣ	18 се отрокъ мои ѿгоже изволихъ. възлюблены. на ньже блгоизволи дша моѣа. положѣ дхъ мои на нѣмъ.	18 се ѡтрокъ мои ѿго же изволихъ. възлюблены мои на нь же блгоизволи дша моѣа. положѣ дхъ мои на нѣмъ и сѣдѣ странамъ възвѣстити.

нѣмь. и сѣдѣ ѡзѣкомь възвѣститъ.	ѡзѣкомь възвѣститъ	и соудѣ ѡзѣкомь възвѣститъ.	
19 не прѣречеть ни възъпѣть. ни оуслѣшитъ никто же. на распѣтиихъ гла(са) его.	19 не прѣречеть. ни възъпиѣть. ни оуслѣшитъ никѣтоже на распѣтиихъ гласа ѡго	19 не прѣречеть ни възпиѣть. ни оуслѣшитъ никтоже на распоутии гла(с) ѡго.	19 не преречеть ни възъпиѣтъ ни оуслѣшитъ никто же на распоутиихъ гла(с) ѡго.
20 трѣсти съкроушенъ не прѣломить. и льна вънѣшасѣ не оугасить. донѣдеже изведеть на побѣдоу сѣдѣ.	20 трѣсти съкроушенъ не прѣломить. и пѣр'та вънѣмѣша сѣ не оугасить донѣдеже възведеть на побѣдѣ сѣдѣ.	20 трѣсти съкроушенъ не преломить. и ризы вънѣмѣша сѣ не оугасить. донѣдеже възведеть на побѣдоу соудѣ.	20. трѣсти съкроушенъ не преломить. и пѣрста вънѣмѣша сѣ не оугасить донѣдеже оубо възведеть на побѣдоу соудѣ.
21 и на имѣ его ѡзѣци оупѣваѣтъ:	21 и на имѣ ѡго ѡзѣци оупѣваѣтъ:	21 и на имѣ ѡго ѡзѣци оупѣваѣтъ:	21. и на имѣ ѡго ѡзѣци оупѣваѣють:---

L.II, 20-21,40-52

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Въ (о). 20 възвратишасѧ пастоуси. славѧще и хвалѧще ба. о всѣхъ ѧже видѣша и слышашѧ. ꙗко же глаго бысть къ нимъ.	Въ врѣмѧ оно. 20 възвратишѧ сѧ пастоуси славѧще и хвалѧще ба. о всѣхъ ѧже слышашѧ и видѣшѧ. ѧкоже глаго бысть къ нимъ	Въ оно времѧ. 20 възвратиша сѧ пастыри хвалѧще и славѧще ба. о всѣхъ ѧже слышаша и видѣша. ѧкоже глно бы(с) къ нимъ.	Въ оно врѣмѧ. 20 възвратиша сѧ пастуси. славѧще и хвалѧще ба о всѣхъ ѧже слышаша и видѣша ꙗко же глаго бысть к нимъ.
21 и егда напълнишасѧ осмь днии да обрѣжжѣть отрочѧ. и нарекоса имѧ емоу іс. наречено англьмь. прѣже даже не зачѧтьсѧ въ чревѣ.	21 и ѧгда напълни сѧ осмь днии. да и обрѣжжѣть. на речено бысть имѧ ѧмоу иіс. нареченоѧ отъ ангела прѣже даже не зачѧть сѧ въ чрѣвѣ	21 и ѧгда испълниша сѧ .и. днии. да обрѣжжѣть. и нарекоса имѧ ѧмоу іс. наречено англьмь преже даже не зачѧть сѧ въ чревѣ.	21. I ѧгда испълниша сѧ осмь днии да обрѣжжѣть отроча. и наречено бысть имѧ ꙗмоу іс. нареченоѧ отъ ангела прѣда же не зачѧть сѧ въ чревѣ.
40 и отрочѧ	40 отрочѧ же	40 отроча же	40 отроча же

растѡше и крѣплѡшесѧ дхмь. исплнѡсѧ прѣмоу(дро)сти . и блдть бжѡ бѡше на немь.	растѣаше и крѣплиаше сѧ дхмь. наплнѡиѧ сѧ прѣмѣдрости блгдть бжиѧ бѣ на нѣмь	растѡше и крѣплиаше сѧ дхмь. исплнѡиѧ сѧ блгости. и блгдть божиѧ на немь.	растѡше и крѣплѡше сѧ духмь исплнѡ сѧ премудрости и блг(д)ть бжиѧ бѣ на немь.
41 и хожѡста родителѧ его по всѧ лѣта. въ ерслмь. въ пра(з)дѣникы пасхы	41 и хождаѡста родителѧ ѡго по всѧ лѣта въ иерслмь въ праздѣникъ пасхѣ	41 и хожѡста родителѧ ѡго. по всѧ лѣта въ иерслмь въ праздѣникъ пасцѣ.	41 и хожѡста родителѧ ѡго по всѧ лѣта въ иер(о)слмь въ праздѣникъ пасхы.
42 и егда бысть іс ѿ ів: лѣтѣ. въ(с)ходѡщемь и(мь) въ ерслмь. по обычѡѧ праздѣника.	42 и ѡгда бысть двѡѡж на десѡте лѣтоу. въсходѡщемь имь въ ерслмь по обычаю праздѣника.	42 и ѡгда бы(с). ві. лѣтѣ. въсходѡщемь имь въ иерс(л)мь. по обычаю праздѣника.	42 и ѡгда бысть двоѡ на десѡте лѣтоу. въсходѡщемь имь въ иер(о)слмь по обычаю праздѣника.
43 и коньчѡвъшемь имь дни. възвращѡщемь	43 и коньчѡвъшемь дѣни. възвращѡще	43 и коньчѡвъшемь ѣ дни. възвращѡщ	43 и съконьчѡвъшемь дѣни. възвращѡщемь сѧ

сѧ имь. оста іс отрокъ въ ерслмѣ. и не разоумѣ иосифъ и мати его.	мъ же сѧ имь. оста отрокъ въ иерслмѣ и не чоу иосифъ. и мати ѳго	емъ сѧ имь. оста отрокъ ісѣ въ иерслмѣ. и не чюста родителя ѳго.	имь оста ісѣ отрокъ въ іер(о)слмѣ. и не разоумѣ иѣсифъ и мати ѳго.
44 мнѣвъша же и въ дружинѣ сжщѣ. прѣидоста дни поуть. и искаста его въ рождени и въ знани.	мнѣвъша же и въ дружинѣ сжщѣ. идоста дѣне пжть и искааста ѳго въ рождени. и въ знани	мнѣста же въ дружинѣ ѳго сжща. придоша дѣ поуть. и искаста ѳго въ рождени и знани.	44 мнѣвъша же и въ дружинѣ соуца. преидосте днии поуть. и искаста ѳго въ рождени и въ знани.
45 и не обрѣтъша его възвратистасѧ въ ерслмѣ. възискажща его	45 и не обрѣтъша ѳго. възвратиста сѧ въ ерслмѣ възискажща ѳго	45 и не обрѣтъша ѳго. възвратиста сѧ въ иерслмѣ. възискающа ѳго.	45. и не обрѣтъша ѳго възвратиста сѧ въ іер(о)слмѣ възискающа ѳго.
46 и бысть по трѣхъ днѣхъ. обрѣтоста и въ цркѣ сѣдѣщѣ	46 и бысть по трѣхъ днѣхъ. обрѣтоста и въ цркѣ	46 и бы(с) по трѣхъ днѣхъ. обрѣтоста и	46 и бысть по трѣхъ днѣхъ обрѣтоста и въ цркѣ сѣдѣща посредѣ оучитель. и

<p>средѣ оучитель. и послушашци ихъ. и въпрашающъ ѿ</p>	<p>сѣдѣщъ по срѣдѣ оучитель. и послушашца ихъ. и въпрашающа ихъ</p>	<p>въ цркви сѣдѣщъ. посредѣ оучитель. и послушающа ихъ. и въпрашающъ ѿ.</p>	<p>послушающа ихъ и въпрашающа а.</p>
<p>47 и оужасахоу же сѧ вси послушашци его. о разумѣ и о ѿвѣтѣхъ его.</p>	<p>47 оужасаахъ же сѧ вси послушашци его. о разумѣ. и отъвѣтѣхъ его</p>	<p>47 оужасахоу же сѧ вси послушающии его. ѿ разумѣ и ѿ ѿвѣтѣхъ его.</p>	<p>47. и оужасаахоу же сѧ вси послушающеи юго о разумѣ и ѿ отъвѣтѣхъ юго.</p>
<p>48 и видѣвъша и дивистасѧ. и рече къ нему мти его. чѧдо что сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе.</p>	<p>48 и видѣвъша и дивистасѧ. и къ нѣмоу мати юго рече чѧдо. что сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе</p>	<p>48 и видѣвъша и дивистасѧ юмоу. и рече къ нѣмоу мти юго. чѧдо. что сътвори намъ тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ</p>	<p>48. и видѣвъша и дивиста сѧ. и рече к нему мати юго чѧдо. что сътвори нама тако. се оць твои и азъ скръбѧща искаховѣ тебе.</p>

		тебе.	
49 и рече къ нима чѣто ꙗко искаста мене. не вѣсте ли ꙗков(а) ꙗже сѣтъ ѿца моего. въ тѣхъ достоинъ ми быти.	49 и рече къ нима чѣто ꙗко искаста мене не вѣста ли ꙗко ꙗже сѣтъ оца моего въ тѣхъ достоинъ ми быти	49 и рече къ нима. что ꙗко искаста мене. не вѣста ли ꙗко ꙗже соуть оца моего. въ тѣхъ достоинъ ми быти.	49. и рече к нима. чѣто ꙗко искаста мене. не вѣста ли ꙗко въ тѣхъ ꙗже соуть оца моего достоинъ ми быти.
50 и та не разумѣста ꙗже гла има.	50 и та. не разоумѣста гла иже рече има	50 и та не разоумѣста гла иже рече има.	50 и та не разоумѣста гла иже гла има.
51 и съниде съ нима и прииде въ назареѣ. и бѣ повинуѣиса има. мати же его съблюдаше всѣ глы сиа. въ срдци своемъ.	51 и съниде съ нима и приде въ назареѣ. и бѣ повинуѣиса има мати же ѿего съблюдаше всѣ глы сиа. сълагаѣщи въ срѣдци своемъ	51 и съниде съ нима. и приде въ назареѣ. и бѣ повинуѣа има. и мти ѿего съблюдаше всѣ глы сиа. въ срдци своемъ.	51 и съниде съ нима и приде въ назареѣ. и бѣ покарѣа сѣ има мати же ѿго съблюдаше всѣ глы сиа сълагаѣщи въ срдци своимъ.

52. іс расташе прѣмоудростьж и тѣльмь и бгдтьж ѿ ба и члвѣкъ.	52. иіс же спѣаше. прѣмѣдрости ж и тѣльмь и блгодатиж отъ ба и члвкъ	52. іс же расташе. премоурдост ию и тѣльмь. и блг(д)тью ѿ ба и члвкы	52. ісь же спѣаше моудростию и възрастьмь. и бг(д)тью отъ ба и чл(о)вкъ.
---	---	---	--

Мт. III,1-8

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Въ (о). приде ионь кръститель. проповѣдаѡ въ поустыни иждѣистѣи: 2. и гла покаитесѡ. приближи бо сѡ цртво небсное.	Въ врѣмѡ оно. приде иоань кръститель. проповѣдаѡ въ поустыни иоудеисцѣи 2.и гла покаите сѡ приближи бо сѡ цръствию нбсьною	Въ оно вре(м). приде ивань кръстль проповѣдаю въ поустыни. иоудеисцѣ. 2. и гла покаите сѡ. приближи бо сѡ црствию нбсною.	Въ оно врѣмѡ. 1. приде івань крстль проповѣдаа въ поустыни жидовьстѣи 2. и гла. покаите сѡ. приближи бо сѡ ц(с)рствию нбсьною.
2сь оубо есть речены исаимь прр(к)мь глжщемь. глсь въпѣжцаго въ поустыни. оуготовайте	3сь бо ѡсть реченыи исаиємь п(о)къмь глжщемь. глась въпѣжцаго	3сь оубо ѡсть реченыи исаиємь пр(о)ркмь глжщемь. гла(с) въпѣжцаго въ	3сь оубо есть реченыи ісаикмь пр(о)ркмь глжщемь. глась въпѣжцаго въ поустыни оуготовайте поуть

поуть гнь. правы творите стьзѣ его.	въ поустыни оуготовайте пжть гнь. правы творите стьзѣ юго	поустыни. оуготовайте поуть гнь. правы творите стьзѣ юго.	гнь правы творите стьзѣ юго.
4 ть же иань. имѣаше ризоу своѣ влась вельблжжь. и поась оусньѣнь о чреслѣхъ своихъ. и ѡдъ же его бѣ медь дивии.	4 самъ же иоань. имѣаше ризѣ своѣж. отъ влась вельбжждь. и поась оусниань. о чрѣслѣхъ своихъ ѣдъ же юго бѣ акридь. и медь дивии.	4 самъ же ивань. имаше ризоу ѿ влась вельблоужь. и поась оусниань о чреслѣхъ юго. ѣдъ же юго проузи и медь дивии.	4. самъ же ивань имаше одѣникъ своихъ влась вельблоужь. и поась оусниань о чреслѣхъ своихъ. ѡдъ же юго бѣаше абрѣдикъ и медь дивии.
5 тьгда исхожаше къ нему. въсь ерлмь. и въсь иудѣж. и въсь страна ерданьскаѣ.	5 тогда исхождаше къ нему. иерслмь. и въсь иоудеа. и въсь страна иерданьскаѣ.	5 тьгда исъхожаше къ нему въ иер(с)лмь и въсь иудеѣ. і въсь страна иерданьска.	5. тьгда исхожааше къ нему іер(о)слмь и въсь иоудѣа и въсь страна иерданьскаа.
6 и крьщахоуслъ въ рѣцѣ	6 и крьщаахъ слъ въ ерданьсцѣи	6 и крстѣхоу слъ ѿ него. въ иерданѣ.	6 и крьщаахоуслъ въсьи въ іѡрданѣ отъ него исповѣдающе

иерѣданѣ. него. исповѣдающе грѣхы свое:	ѿ рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы свои:	исповѣдающе грѣхы свои:	грѣхы своа:
--	--	----------------------------	-------------

М.І,1-8

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Зачало евунгелѣ хва сна бжи.	Зачало евангелиа иухва. сна бжиа	Зачало еуанглие ісу ха сна бжиа	Зачало еуангелиа ісхва сна бжиа.
2 ѡко же есть писано въ пррцхъ. се азъ посьлоу англъ мои прѣдъ лицьмъ твоимъ. и(ж)е оуготовить поуть твои прѣдъ тобож.	2 ѡкоже писано есть въ пррцѣхъ. се азъ посьлѣ англъ мои прѣдъ лицьмъ твоимъ. иже оуготовить поуть твои прѣдъ тобож.	2 ѡкоже есть писано въ пр(о)рцѣхъ. се азъ послю англъ мои. предъ лицемъ твоимъ. иже оуготовить поуть твои предъ тобою.	2 ѡкоже есть писано въ пророцѣхъ. се азъ посьлю англа моѣго предъ лицьмъ твоимъ иже уготоваѣтъ поуть твои прѣдъ тобож.
3 глсь въпѣщаго въ поустыни. оуготовите поуть гнь	3 гласъ въпѣщааго въ поустыни. оуготовите пжть гнь.	3 гла(с) въпѣщааго въпѣщааго въ поустыни. оуготовайте	3 гласъ въпѣщааго въ поустыни оуготовайте поуть гнь правы творите стьзѣ ѡго.

правы творите стьзѧ его.	правы творите стьзѧ его	поуть гнь. правы творите стьзѧ его.	
4 бысть иань крьста въ поустыни. и про(по)вѣдаѧ кръщение. покааньжъ въ оставление грѣхомъ.	4 бысть иоань крьста въ поустыни. и проповѣдаѧ кръщение покаанию. въ отъпущение грѣховъ	4 бы(с) иѡнъ кръститель въ поустыни. проповѣдаѧ кръщение. покаанию въ ѡпущение грѣховъ.	4 бысть іѡань крьстаи въ поустыни. и проповѣдаѧ кръщение на покаание въ оставление грѣхомъ.
5 и похожѧше къ нему всѧ жидовьскаѧ страна. и ерслмѧне и кръщахоусѧ вси. въ ерданьстѣи рѣцѣ ѡ него. исповѣдающе грѣхы свое.	исхождааше же къ нѣмоу вса иоудейска страна. и иерслмѧне. и кръщаахъ сѧ вси въ иерданьсѣи рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своѧ	и исходѧаше къ нѣмоу всѧ иоудейска страна. и иерслмѧне. кръщахоу вси въ иердань(с)ѣи рѣцѣ ѡ него. исповѣдающе грѣхы своѧ.	5 и исхожааше к нѣмоу жидовьскаѧ страна и іер(о)слмѧне. и кръщаахоу сѧ въ іѡрданѣ рѣцѣ отъ него исповѣдающе грѣхы своѧ.
6 бѧше же иань облѣченъ власы	6 бѣ же иоань. облѣченъ	6 бѣ же иоань обълченъ власы	6 бѣ же іѡань обълченъ власы вельблоужи. и поасъ

<p>вельблѣжи. и поасъ оуснѣанъ о чреслѣхъ его. и едѣ прѣгѣ и медь дивии.</p>	<p>власѣ вельбѣжди. и поасъ оуснѣанъ о чреслѣхъ его и ѣдѣ. акридѣ. и медь дивии.</p>	<p>вельблоужи. и поасъ оуснѣанъ. о чреслѣхъ его. и ѣсѣ акриды. и медь дивии.</p>	<p>оуснѣанъ о чреслѣхъ его. и ѣдѣ абрѣдѣ и медь дивии.</p>
<p>7 и проп(о)вѣдаш е гла. градетъ крѣплии мене. въ слѣдъ мене. емоу же нѣсмь достоинъ. поклоньсѣ. раздрѣшити възвѣза сапогоу его.</p>	<p>7 и проповѣдаш е гла градетъ крѣплии мене въслѣдъ мене. емоуже нѣсмь достоинъ. поклонь сѣ раздрѣшити ремени сапогъ его</p>	<p>7 и проповѣдаше гла. градетъ крѣплии мене. емоуже нѣсмь достоинъ поклонь сѣ раздрѣшити ремене. обоуви его.</p>	<p>7 и проповѣдаше глагола. идетъ крѣплии мене въ слѣдъ мене. кмоу же нѣсмь достоинъ поклоньсѣ раздрѣшити възвѣзы сапогомъ его.</p>
<p>8 азъ оубо крѣстѣхъ вы водоѣ. а тѣ крѣститъ вы дхмь стѣмь:</p>	<p>8 азъ оубо крѣстѣхъ вы водоѣ. а тѣ крѣститъ вы. дхмь стѣмь:</p>	<p>8 азъ оубо крѣстѣхъ вы водою. а тѣ крѣститъ вы дхмь стѣмь:</p>	<p>8 азъ оубо крѣстѣхъ вы водою. тѣ же крѣститъ вы дхмь свѣтѣмь:</p>

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
<p>1. въ пѣтое на десѣте лѣто владычества тивериѧ кесара. обладающею понтьскоумоу пилатѧ въ иоудѣи. и четвьртовлдѧщ оу. галилѣж иродоу. филипѧ братоу чет(в)рътое владоущею итурѣискоу. трахонитьскож страножж. лусаниж. четвьртовлдоу щоу. авилиньскож.</p>	<p>въ пѣтоѣе на десѣте лѣто владычствиѧ. тивериѧ кесара. овладаѧщоу онъскоуоумоу пилатоу иоудеѣѧ. и четвьртовласт ѡствоуѧщоу галилеѣѧ иродоу. филипоу же братоу ѧго четвьртовласт ѡсвоуѧщоу итуриѣѧ и трахонитьскоѧ страноѧ. и лусанию четвьртовласт ѡствоуѧщоу авилиниѣѧ.</p>	<p>Въ пѣтоѣе на десѣте лѣто владычества тивериѧ кесарѧ. ѡбладающею понтьскоуоум оу пилатоу иоудею. и иудею. и четвьртовласт ѡствоующоу галилею иродоу. филипоу же братоу ѧго. четвьртовласт ѡствоующоу. иитоуриѣю. и трахонитьско ю страною. и лусанию. четвьртовласт ѡствоующоу. авилиниѣю.</p>	<p>1. Въ пѣтое на десѣте лѣто. владычества тивериѧ кесарѧ. обладающею понтьскоуоумоу пилатоу иоудѣѧю. и четвьртовласт ѡствоующоу галилеѧю иродоу. филиппоу же братоу ѧго четвьртовласт ѡствоующоу итуриѧю и трахонитьскою страною. и лусаниѧю четвьртовласт ѡствѧж оущею. авилиниѧю.</p>

2 при архьерѣи. анѣ и кѣфѣ. бысть гль бжи кь ианоу захариноу сноу въ пжстыни.	2 при архиереи аннѣ и каиафѣ. бысть гль бжи кь иоану. захариноу сноу. въ поустыни.	2 при архиереи. анѣ и канафѣ. бы(с) гль бжи кь иоану. захариноу сноу въ поустыни.	2 при старѣишинѣ жьрьчѣстѣ аннѣ и канафѣ. бысть гль божи кь іѡану захариноу сноу въ поустыни.
3 и прииде въ всѣ страну иерданьскоу. проповѣдаѣ крщение на покаяние. въ остав(л)ение грѣхомъ.	3 и приде въ всѣ странѣ иерданьскѣ. проповѣдаѣ крщениѣ на покааниѣ. въ отъпущение грѣховъ.	3 и приде въ всю страну иоудейскоу. проповѣдаѣ крщениѣ на покаиание въ грѣховъ и въ ѿпущение. грѣховъ и въ ѿпущение.	3 и приде въ всю страну іерданьскоу проповѣдаѣ крщениѣ на покааниѣ въ оставлениѣ грѣховъ.
4 ꙗко же естъ ѡно въ книгахъ. словесы исаиѣ пррка. глѣщаго въ пжстыни.	4 ꙗкоже ѣстъ писано въ кнѣгахъ. словесы исаиѣ пр(о)ка	4 ꙗкоже ѣстъ писано въ книгахъ словесы исаиа пр(о)рка	4 ꙗко же ѣстъ писано въ книгахъ словесы ісаиа пр(о)рка глѣщаго въ поустыни

оуготоваите поуть (г)нь. правы творите стьзѣ его.	гльжца. гласъ въпижцааго въ поустыни оуготовите пжть гнь. правы творите стьзѣ него.	глюща. гла(с) въпьющааго въ поустыни. оуготоваите поуть гнь. правы творите стьзѣ него.	оуготоваите поуть гнь правы творите стьзѣ него.
5 вьсѣка дьбрь испльнитьсѣ. и вьсѣ гора и х(л)ьмь сьмѣретьсѣ. и бждоуть отръптьнаѣ въ праваѣ. и остраѣ въ поути гладькы.	5 вьсака дьбрь наплънить сѣ. и вьсака гора и хльмь сьмѣреть сѣ. и бжджть стръптьнаѣ въ праваѣ. и острии. въ пжти гладькы.	5 вьсѣка дьбрь испльнить сѣ. и вьсѣка гора и хльмь сьмѣреть сѣ. и боудоуть стръптьнаѣ въ права. и остриа въ поути гладьдъкы.	5 вьсѣка дьбрь испльнит сѣ. и вьсѣка гора и хльмь сьмѣреть сѣ. и боудоуть отръптьнаѣ въ праваѣ и острии въ поути гладькы.
6 и оузърить вьсѣка плть спсение бжие.	6 и оузърить вьсака плть сьпасение бжие	6 и оузреть вьсѣка плть. спсение бжие.	6 и оузърить вьсѣка плть спсение бжие.
7 глаше же	7 глаше же	7 глаша же	7 глаше же

<p>ИСХОДѦЩИИМЪ наrodomъ. крѢСТИТИСѦ Ѡ него. ищѦдиѦ ехиднова. кѢТО сѢказа вамъ бѢжѦти. Ѡ градѡущаго гнѢва.</p>	<p>ИСХОДѦЩИИМЪ наrodomъ. крѢСТИТЬ СѦ отъ него ищѦдиѦ ехиднова. кѢТО сѢказа вамъ бѢжѦти. отъ градѡущаго гнѢва</p>	<p>ИСХОДѦЩИМЪ наrodomъ. крѢСТИТИ СѦ Ѡ него. ищѦдиѦ ехиднова. кѢТО сѢказа вамъ. бѢжѦти Ѡ градѡущаго гнѢва.</p>	<p>ИСХОДѦЩИИМЪ наrodomъ. крѢСТИТЬ СѦ отъ него. ищѦдиѦ ехиднова кѢТО сѢказа вамъ бѢжѦти отъ градѡущаго гнѢва.</p>
<p>§ сѢтворите оубо плоды покаяния. и не начинайте небрещи въ себѢ оца имамъ аврама. глѢ бо вамъ Ѧко може(ть) бѢ. Ѡ камениѦ сего го вѢз(д)вигноуть чѦда авраамоу.</p>	<p>§ сѢтворите оубо плоды достѡины покаянию. и не начинайте глати въ себѢ. Ѧко оца имаамъ авраама глѢ бо вамъ Ѧко можетъ бѢ. отъ каменя сего. вѢзвигнѢти чѦда авраам’</p>	<p>§ сѢтворите оубо плоды достѡины покаянию. и не начинайте глати въ себѢ. оца имамъ авраама. глѡ бо вамъ. Ѧко можетъ бѢ. Ѡ каменя сего вѢзвигноути чѦда авраамоу.</p>	<p>§ сѢворите оубо плоды достѡины покаянию. и начинайтѢ глати въ себѢ ако оца имамъ авраама. глѡ бо вамъ. Ѧко можетъ бѢ отъ каменя сего вѢзвигноути чѦда авраамоу.</p>

<p>9 оуже бо секрыра при корении дрѣва лежить. всако оубо древо не творѣщее плода посѣчеться. и въ огнь въмещеться.</p>	<p>9 оуже бо секрыра при корении дрѣва лежить всако оубо дрѣво. не творѣщею плода добра. посѣкають. и въ огнь въмѣтають.</p>	<p>9 оуже бо и секрыра при корении древа лежить. всако оубо древо не творѣщею плода добра. посѣкають ю и въ огнь въмещють ю.</p>	<p>9 оуже бо и секрыра при корени древа лежить. всако оубо древо не творѣщею плода посѣкають ꙗ и въ огнь въмѣтають.</p>
<p>и въпрашахоу его народи глюще. что оубо сътворимь.</p>	<p>и въпрашаахъ его народи глюще. что оубо сътворимь</p>	<p>въпрашаахоу же и народи глюще. оучителю что сътворимь.</p>	<p>10. и въпрашаахоутъ и народи глюще. оучителю что оубо сътворимь.</p>
<p>11. Ѡвѣщавъ же гла имь. имѣа двѣ ризѣ да подасть неимоущоумъ. имѣаи брашьна то же да творить.</p>	<p>11. отъвѣщавъ же. глаше имь имѣаи двѣ ризѣ. да подасть неимоущоумоу и имѣаи брашьна. такожде да творить</p>	<p>11. Ѡвѣщавъ же гла имь. имѣаи двѣ ризи подасть неимоущоумоу . имѣаи брашьна тако же да творить.</p>	<p>11. отъвѣщавъ же глаше имь имѣаи двѣ ризѣ да подасть неимоущоумоу. имѣаи брашьна тако же да творить.</p>

12 приидоша же и мытаре кръститъсѧ. и рекоша къ нему оучителю что сътворимъ.	12 придоша же и мытари юе кръститъ сѧ и рекоша къ нему оучителю. что сътворимъ	12 придоша же и мытаре крститъ сѧ. и рекоша къ нему оучителю. что сътворимъ.	12 придоша же и мытаре кръститъ сѧ и рекоша к нему оучителю что сътворимъ.
13 онъ же рече къ нимъ ни(ч)то же болѣ. повелѣнаго вамъ творите:	13 онъ же рече къ нимъ ничтоже боліе повелѣнаго вамъ творите	13 онъ же рече къ нимъ. ничтоже боле повелѣнаго вамъ творите.	13 онъ же рече к нимъ. ничто же боліе повелѣнаго вамъ творите.
14 въпрашахоу же и воини глше. и мы что сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите. и сыти бждѣте оброки вашими.	14 въпрашаахъ же и и воини глшше. и мы что сътворимъ и рече къ нимъ. никого же обидите ни оклеветаите и довьльни бждѣте	14 въпрашаахоу же и воини глше. и мы что сътворимъ. и рече къ нимъ. никогоже не обидите. ни оклеветаите. и довьлни боудете	14 въпрашаахоу же и воини глше и мы что сътворимъ. и рече к нимъ никого же обидите ни оклеветаите и довьльни боудете оброки вашими.

	оброky вашими	оброky вашими.	
15 члжщемь же (лу)дьмь. и помышлжциим ь всѣмь. въ срдцихъ совихъ. о ианѣ. еда есть хс.	15 чагжщемь же людьмь. и помышлѣжще мь въ срдьцихъ своихъ о иоанѣ. еда ть іесть хсѣ	15 чающемь же людьмь. и помышляющ емь всѣмь. въ ср(д)цхъ и иванѣ. еда ть іесть хсѣ	15 чающемь же и помышляющемь всѣмь людьмь въ срдцихъ своихъ и іоанѣ кда ть ксть хсѣ.
16 ѿвѣщаваше имь на нь вбсѣмь гла. азъ оубо водож крыщюу вы. градеть же крѣплии мене. емоу же нѣсмь достоинь отрѣшити. ремени сапогж его. ть вы кръститъ дхмь стмь. и огньмь.	16 отвѣщаваш иоанъ. всѣмь гла. азъ оубо водоиж крыцаиж вы градеть же крѣплии мене. іемоу же нѣсмь достоинь. отрѣшити ремене сапогъ іего ть кръститъ вы. дхмь стымь и огньмь	16 ѿвѣща же имь ивнъ. гла. азъ оубо крцаю вы водою. идеть же крѣплии мене. іемоуже нѣсмь достоинь ѿрѣшити ремене сапогоу іего. ть вы крстить дхмь стымь и ивгньмь.	16 отвѣщаваше же іванъ всѣмь гла. азъ оубо водою крыцаю вы. градеть же крѣплии мене іемоу же нѣсмь достоинь отрѣшити възвоузы сапогомь іего. ть вы кръститъ дхмь стымь и огньмь.

17 емоу же лопата въ роуцѣ его. и потребить гоумно свое. и събереть пшеницѣ въ жизьницѣ своѣ. а пл(а)вы съжъжеть огньмь негасимымь.	17 ѱемоу же лопата въ ржцѣ ѱего. и потрѣбить гоумно своѣ и събереть пшеницѣ въ жизьницѣ своѣ. а плѣвы съжежеть огньмь негасимымь	17 ѱемоу же лопата въ роуцѣ ѱего. и потребить гоумно своѣ. и събереть пшеницю свою. а плевь съжъжеть огньмь негасимымь.	17 кму же лопата въ роукоу кго и потребить гоумно своѣ. и събереть пшеницю въ жизьницю свою ѱа плѣвы съжъжеть огньмь негашюциимь.
18 многа же ина блгсвѣстствоуѣ. глаше къ лоудьмь:	18 мьнога же и ина оутѣшаѣ. благовѣстоваа ше людьмь:	18 многа же ина благовѣстоуѣ а глаше къ людьмь:	18 многа же оубо ина оутѣшаѣ. благовѣстовааше людьмь

М. I,9-11

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
9 въ оны (д). прииде иис ѿ назарѣфа га(л)лѣискаго . и крѣстисѣ ѿ иана въ	9 Въ дьни оны. приде иис отъ назареѣа галилеискааго. и крѣститъ сѣ отъ иоана въ	9 Въ оно вре(м). приде иис ѿ назареѣа галилеискааго. и крѣсти сѣ ѿ иѡна. въ	9 Въ оно врѣмѣ. приде иѣ отъ назарѣѣа галилеискааго. и крѣсти сѣ отъ иѡана въ иѡрданѣ.

ерданѣ.	ерданѣ.	иерданѣ.	
10 и абие въсходѣ ѿ воды. видѣ ѿврьзшасѣ небса. и дхъ ѣко голѣбъ съходѣщъ на нѣ.	10 и абие въсходѣ отъ воды. видѣ разводѣща сѣ нбса и дхъ ѣко голѣбъ. съходѣщъ на нѣ.	10 и абие въсходѣ ѿ воды. видѣ разводѣща сѣ небса. и дхъ ѣко голоубъ съходѣщъ на нѣ.	10 и абие въсходѣ отъ воды виѣ разводѣща сѣ и дхъ ако голубъ съходѣщъ на нѣ.
11. и бысть гль съ нбсе. ты еси снѣ мои възлюблены. о тебѣ блгоизволи(х) :	11. и гласъ бысть съ нбсѣ ты еси снѣ мои възлюблены. о тебѣ благоволихъ	11. и бы(с) гла(с) съ нбсѣ ты еси снѣ мои. о тебе благоизволихъ	11. и гласъ бысть съ нбсе ты еси снѣ мои възлюблены о тебѣ блговолиихъ

Mt.III,13-17

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
13. въ (о). прииде іс ѿ галилѣѣ. на ирданъ къ ианоу кръститъсѣ ѿ (н)го.	13. въ врѣмѣ оно. приде іс. отъ галилеа на иерданъ. къ иоаноу. кръститъ сѣ отъ нѣго	13. Въ оно вре(м). приде іс. ѿ галилеа. на иерданъ къ іѡноу крститъ сѣ ѿ нѣго.	въ оно врѣмѣ. 13. приде ісѣ отъ галилѣѣ на іерданъ къ іѡаноу крститъ сѣ отъ него.

14 иань же въз(б)ранаше емоу гла. азъ требѣѣ ѿ тебе кръститисѧ. али ты градеша къ мнѣ.	14 иоань же. възбранѧше ем' гла. азъ трѣбѣѣѣ отъ тебе крътити сѧ а ты градеша къ мнѣ	14 iwnъ же възбранѧше емоу гла. азъ требоую ѿ тебе крстити сѧ али ты идеша къ мнѣ.	14 iwanъ же възбранѧше кмоу гла. азъ требую отъ тебе крътити сѧ али ты градеша къ мнѣ.
15. ѿвѣщавъ же ис рече къ немоу. остани нынѣ тако бо достоино естъ нама. испльнити всѧкоу правьдоу.	15. отъвѣщавъ же иис. рече къ немоу остани нынѣ тако бо подобьно юсть намъ. испльнити всѧкѣ правьдѣ градѣщъ на нь	15. ѿвѣща ис и рече къ немоу остани нынѧ. тако бо подобно намъ юсть. исьлнити всѧкоу правьдоу	15. отъвѣщавъ же исъ рече к немоу. остани нынѣ. тако бо подобьно намъ ксть испльнити вьсю правьдоу.
16 тыгда остави и кръстивъ же сѧ ис. възиде абие ѿ воды и се ѿврьзоша сѧ емоу нбса. и видѣ дхъ бжии.	16 тогда остави и кръщъ же сѧ иис. възиде абие отъ воды и се отъврь'зоша сѧ ем' нбса и видѣ доухъ бжии.	16 тыгда остави и. кръщъ же сѧ ис. възиде абие ѿ воды. и се ѿврьзоша сѧ емоу нбса. и видѣ дхъ бжии	16 тыгда остави и. кръстивъ же сѧ исъ възиде абие отъ воды и се отъврьзоша сѧ небеса. и видѣ дхъ бжии съходѣщъ яко голоубъ и градощъ на нь.

СЪХОДАЩЬ. АКО голоубь и градъщъ на нь.	СЪХОДАЩЬ. ЯКО голѣбь. и	СЪХОДАЩЬ. ЯКО голоубь идоушь на нь.	
17 и се глсь съ нбсе гла. съ есть снъ мои възлюблены. о немъ же блгоизволихъ	17 и се гласъ съ нбсе гла. съ се ѣсть снъ мои възлюбленѣи. о немъ же блговолихъ	17 и се гла(с) съ нбсе гла. съ ѣсть снъ мои възлюбленѣи. о немъ же блговолихъ	17 и се гласъ съ нбсе гла. съ ѣсть снъ мои възлюблены. о немъ же блговолиихъ

II,29-34

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
въ (о): видѣ иань іса градоуша къ себѣ. и гла се агньць бжии въземла грѣхы всего мира.	въ врѣмѣ оно. видѣвъ иоанъ иіса. градъща къ себѣ. и гла о немъ се агньць бжии. въземлаи грѣхы всего мира	въ оно вре(м). видѣ іѡнъ іса градоуша къ себѣ. и гла. се агньць бжии. въземлаи грѣхы всего мира.	Въ оно врѣмѣ. 29 видѣвъ іѡанъ іса градоуша къ себѣ. и гла се агньць бжии въземлаи грѣхы всего мира.
30 съ есть о немъ же азъ рекохъ. по мнѣ	30 съ ѣсть о немъ же азъ рекохъ по	30 съ ѣсть о немъ же азъ рекохъ. по	30 съ ѣсть о немъ же азъ рѣхъ по мнѣ градеть моужь. иже

вѣдѣхъ его. нъ пославѣи ма въ водѣ кръститъ ть мнѣ рече. на него же оузриши дхъ сходѣщъ. и прѣбывающъ на немъ. съ естъ крѣсти дхмъ стмъ.	вѣдѣахъ его нъ пославѣи ма крѣститъ въ водѣ. ть мнѣ рече надъ нже оузриши дхъ сходѣщъ. и прѣбывающъ на немъ съ естъ крѣсти дхмъ стимъ.	видѣхъ его. нъ пославѣи ма крѣститъ въ водѣ. ть мнѣ рече. надъ нже оузриши дхъ сходѣщъ. и прѣбывающъ на немъ. и азъ видѣхъ. яко съ естъ крѣсти дхмъ стмъ.	кого нъ пославѣи ма крѣститъ въ водѣ ть мнѣ рече. надъ нъ же аще оузриши дхъ сходѣщъ и прѣбывающъ на немъ. ть крѣсти дхмъ стимъ.
34 и азъ видѣхъ и свѣдѣтельств овахъ. ако съ естъ снъ бжи:-	34 и азъ видѣхъ и свѣдѣтельств овахъ. ако съ естъ сынъ бжи:-	34 и свѣдѣтельств овахъ. ако съ естъ снъ бжи	34 и азъ видѣхъ и свѣдѣтельств овахъ.

Mt.IV, 1-11

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
1 Въ (о). възведенъ бы(с) ic дхмъ. искоуситисѣ ѿ	Въ врѣмѣ оно. възведенъ бысть иис. дохомъ въ поустыниѣ.	Въ оно вре(м). възведенъ бы(с) дхмъ. въ поустыню	Въ оно врѣмѣ. 1. възведенъ бысть исъ дхмъ въ поустыню искоуситъ сѣ отъ диавола.

диавола.	искоусить сѧ отъ диавола	искоусить сѧ Ѡ диавола.	
2 и постисѧ четыри десѧти дънии. и ноции четыри десѧти. послѣдъ възалка.	2 и пощѣ сѧ дъни .м. и ноции .м. послѣдъ възалка	и 2 постивъ сѧ днии .м. и ноции .м. послѣдъже възалка.	2 и постивъ сѧ днии .м. и ноции .м. послѣдъ въсхотѣ ѧсти.
3 и пристоупль искоушаѧ и рече емоу. аще снъ бжи еси. ръци да камение се хлѣбъ бждеть.	3 и пристѣпль искоуситель рече емоу аще снъ еси бжи. ръци да камение се. хлѣби бждѣтъ	3 и пристоупль искоуситель рече емоу. аще снъ бжи еси. ръци камение се да хлѣби боудоуть.	3 и пристоупль къ немоу искоушаа и рече емоу. аще снъ еси бжи ръци да камение се хлѣби боудоуть.

<p>4 онъ же ѿвѣщавъ рече ѿано естъ не о хлѣбѣ единомъ живъ бждеть члвкъ. нь о всакомъ глѣ исходащиимъ из оустъ бжиі</p>	<p>4 онъ же отъвѣщавъ рече писано іесть. не о хлѣбѣ единомъ живъ бждеть члкъ. нь о всакомъ глѣ исходащимъ из оустъ бжиі</p>	<p>4 онъ же ѿвѣщавъ рече къ нѣмоу. писано іесть не о хлѣбѣ единомъ живъ боудеть члвкъ. нь о всакомъ глѣ. исъходащиихъ изъ оустъ бжиі.</p>	<p>4 онъ же отъвѣщавъ рече. писано естъ не о хлѣбѣ единомъ живъ боудеть чл(о)вкъ нь о всакомъ глѣ исходащиимъ из оустъ божиі.</p>
<p>5 тгда поѡты и диѡволь. въ стѣи градъ. и постави и на крилѣ црквѣнѣмъ.</p>	<p>5 тогда поѡтъ и диѡволь. въ стѣи градъ. и постави и на крилѣ црквѣнѣмъ.</p>	<p>5 тгда поѡты и диѡволь. въ стѣи градъ. и постави и на вратѣ црквѣнѣмъ.</p>	<p>5. тгда поѡтъ и диѡволь въ стѣи градъ и постави и на крилѣ црквѣнѣмъ</p>
<p>6 и рече емоу аще снѣ бжи еси. врзисѡ долоу. ѿано бо стѣ ѡко англмъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукоу възьмоуть тѡ.</p>	<p>6 и рече ѣмоу аще снѣ ѣси бжиі. врзисѡ низъ писано бо іесть. ѡко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на рѡкоу</p>	<p>6 и ре(ч) ѣмоу аще снѣ бжиі ѣси. врзисѡ низъ. писано бо іесть. ѡко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебе. и на</p>	<p>6 и гла ѣмоу. аще снѣ еси божиі врзисѡ долоу. писано бо іесть ѡко англ(о)мъ своимъ заповѣсть о тебѣ. и на роукахъ възьмоуть тѡ да не кгда претѣкнеши о камень ноги твоѡа.</p>

еда кыгда притькнеши о камень ногж твож.	възмѣтъ тѧ да не прѣтъкнеши о камень ногы твоѣѧ	роукоу възъмоутъ тѧ. да не кыгда о камень претъкънеши ногы своѣѧ.	
7 рече ему іс пакы писано есть не искоуси га ба твоего.	7 рече же ѣмоу иіс пакы писано іесть. не искоусиши га ба своѣго	7 рече ѣмоу іс. пакы. писано іесть. не искоусиши. га ба твоѣго	7 рече же емоу ісѣ пакы. писано іесть не искоусиши га ба твоего.
8 пакы поѧтъ и дѣволъ на гороу вѣсоку зѣло. и показа емоу всѧ цртва вѣсего мира. и славоу ихъ	8 пакы поѧтъ и диаволъ на горж вѣсокж зѣло. и показа ѣмоу вѣса црствиѧ вѣсего мира. и славж ихъ.	8 пакы поѧты и диаволъ. на гороу вѣсокоу зѣло. и показа ѣмоу всѧ црствиѧ мира и славоу ихъ.	8. пакы поатъ и диаволъ на гороу вѣсоку зѣло. и показа емоу всѧ ц(с)рства всего мира и славж ихъ
9 и рече емоу. всѧ си тебѣ. дамъ аще падъ поклониши ми сѧ.	9 и рече ѣмоу вѣса си дамъ тебѣ. аще падъ поклониши ми сѧ	9 и рече ѣмоу всѧ си дамъ тебе. аще падъ поклониши сѧ.	9 и гла ѣмоу. си всѧ тебе дамъ аще падъ поклониши ми сѧ.
10 тьгда рече	10 тогда рече	10 тьгда рече	10 тьгда гла емоу ісѣ

емоу іс изиди за мѧ сотоно. ѡано бо естъ ѡи бж твоємоу поклониши сѧ. и томоу единомоу послѡжиши.	ѡемоу иіс иди за мѧ сотоно писано бо ѡесть. гоу боу твоємоу поклониши сѧ. и томоу ѡединомоу послѡжиши.	ѡемоу ісь. иди за мѧ сотоно. писано бо ѡесть. гоу боу твоємоу поклониши сѧ. и томоу ѡединомоу послѡжиши.	иди за мѧ сотоно. писано бо ѡесть гоу богоу твоємоу поклониши сѧ и томоу ѡединомоу послѡжиши.
11 тьгда остави и диѡволь и се англи пристѡпиша. и служѡху емоу:	11 тогда остави и диѡволь. и се англи пристѡпишѧ. и служѡахѡ ѡемоу	11 тьгда остави и диѡволь. и се аньгли пристоупиша. и служѡаху ѡемоу	11 тьгда остави и диѡволь и се англи пристоупиша. и служѡахоу ѡему:-

Мт. IV,12-17

РЕ	ОЕ	Арх.Ев.	Мст.Ев.
Вь (о): 12 слѡшавь іс ѡко иань прѡдань бѡсть. отииде вь галилѡж.	Вь врѡмѧ оно. слѡшавь иіс. ѡко иоань прѡдань бѡсть. отиде вь галилеѡж	Вь оно (в). слѡшавь іс. ѡко иѡнъ предань бѡ(с). ѡиде вь галилею.	Вь оно врѡмѧ. 12 слѡшавь ісь ѡко иѡань предань бѡсть отиде вь галилею.
13 и оставль вь назарѡфь. пришьдь	13 и оставль назарѡфь. пришьдь	13 оставивь назарѡфь. пришьдь вь	13 и оставль назарѡфь. пришьдь вьсели сѧ вь

вѣселисѧ въ капернаоумь. въ поморіе въ прѣдѣлѣхъ вавулонихъ. и нефалимихъ.	вѣсели сѧ въ капернаоумь. въ поморіе. въ прѣдѣлѣхъ завулонихъ и нефалимихъ.	капернаоумь. поморіе предѣлѣхъ. завлонихъ. и невѣалимихъ.	капернаоумь. въ поморіе прѣдѣлѣхъ завулонихъ и нефаалтмихъ.
14 да събѣдетсѧ реченое исаиемъ прр(к)мъ глѣщемъ.	14 да събѣдет сѧ реченоіе. исаиемъ прокъмъ глѣщемъ	14 да събоудеть сѧ реченоіе исаиемъ пр(о)ркмъ.	14. да събоудет сѧ реченоіе ісаиѣмъ пророкъмъ глѣщемъ.
15 землѧ вавулонѧ. и землѧ нефеалимлѧ. поуть морѧ. об ону страну ердана. галилѣѧ ѧзѣкъ.	15 землѧ завѣлонѧ. и землѧ нефѣалимлѧ поуть морю. об онъ поль иордана. галилеѧ ѧзѣкъ.	15 землѧ завѣлонѧ. и землѧ невѣалимлѧ. поуть морѧ. об онъ поль ердана. галилеѧ ѧзѣкъ.	15 землѧ завулонѧ. и землѧ нефаалимлѧ. поуть морю. об онъ поль іердана. галилеѧ страна.
16 лодѣе сѣдѧщи въ тѣмѣ. видѣша свѣтъ великъ. и сѣдѧщимъ	16 лодіе сѣдѧщи въ тѣмѣ. видѣша свѣтъ великъ и сѣдѧщеи въ	16 лодіе сѣдѧщеи въ тѣмѣ. видѣша свѣтъ велии. и сѣдѧщеи въ	16 лодіе ходѧщи въ тѣмѣ. видѣша свѣтъ велии. и сѣдѧщи въ странѣ и сѣни смъртънѣи

въ странѣ. и сѣни сѣмрътънѣи. свѣтъ въсиа имъ.	странѣ. и сѣни сѣмрътънѣи. свѣтъ въсиа имъ.	тъмѣ. и въ сѣни сѣмрътънѣи. свѣтъ въсыа имъ.	свѣтъ въсиа имъ.
17 отътолѣ нача іс проповѣдати. и глади покаите сѣ. приближи бо сѣ цртво нб(с)ное:-	17 отътоли начатъ иіс. проповѣдати и глади покаите сѣ. приближи бо сѣ црстви нбсьное	17 отътолѣ начатъ іс проповѣдати и глти. покаите сѣ приближи бо сѣ црствиє нбсьное	17 отътолѣ нача іс проповѣдати и глати. покаите сѣ. приближи бо сѣ ц(с)рств(о) нбсьное:-

Mt.XI,27-30

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
рече гь своимь оученикомь. 27 всѣ мнѣ прѣдана сѣтъ оцмь моимь. и никъто же не знаѣтъ сна тъчѣж оцъ. ни оца кто знаетъ тъкмо снѣ. емоу	Рече гь своимь оученикомь 27 всѣ мнѣ прѣдана сѣтъ оцемь моимь и никътоже не знаѣтъ сна. тъкмо оцъ ни оца кьто	Рече гь. своимь оученикомь. 27 всѣ мнѣ прѣдана соуть оцмь моимь.и никтоже не знаѣтъ сна тъкмо оцъ. и оца кто	рече гь своимь оученикомь. 27 всѣ мнѣ прѣдана соуть оцмь моимь. и никто же знаѣтъ сна тъкмо оцъ. ни оца кто знаѣтъ тъкмо снѣ. и ѣмоу же аще хоцетъ снѣ отькрыти.

же волить снѣ ѿкрыти.	знаеть тъкмо снѣ. и юмоу же хощеть снѣ открыти	знаеть. тъкмо снѣ. и юмуже велить снѣ ѿкрыти.	
28 придѣте къ мнѣ. вси троужащии сѧ . и обременении. и азъ покож вѣ.	28 придѣте къ мнѣ вси троужащии сѧ и обременении. и азъ вѣ покож.	28 придѣте къ мнѣ вси троужшеи сѧ. и обременени. и азъ покож вѣ.	28 придѣте къ мнѣ вси троужающии сѧ и обременении и азъ вы покою.
29 възъмѣте иго мое на сѧ. и изоучите сѧ ѿ мене. ако кроткъ есмь. и обращете покои дшмь. вашимъ .	29 възъмѣте иго мое на себѣ и наоучите сѧ отъ мене. ако кроткъ есмь. и съмѣренъ срдцьмь и обращете покои дшамъ вашимъ	29 възъмѣте иго мое на себе. и наоучите сѧ ѿ мене. ако кроткъ есмь. и съмѣренъ и ср(д)цьмь. и обращете покои дшмь вашимъ.	29 възъмѣте иго моѣ на сѧ и наоучите сѧ отъ мене ако кроткъ есмь и съмѣренъ срдцьмь. и обращете покои дшамъ вашимъ.

30 иго бо благо. и брѣмѧ мое льгько есть.:-	30 иго бо мое благо. и брѣмѧ мое льгько ѳсть	30 иго бо мое блго. и беремѧ мое льгько ѳсть	30 иго бо моѣ блго. и бремѧ моѣ льгько ѣсть

Mt.IV,25, Mt.5,1-12

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Въ (о). 25 въ слѣдъ іса идоша народи мнози. ѿ галилѣѧ. и декаполеа. и ѿ ерслма. и іудѣѧ. и съ оное страны ердана.			Въ оно врѣмѧ. 25 въ слѣдъ іса идоша народи мнози. отъ галилеѧ и декаполия. и отъ іерс(о)лма іоудеѧ. и съ оноа страны іердана.
Mt.V 1 оузърѣвъ же народы възиде на гороу. и сѣдъшѣ емоу пристоупиша къ нему оученици его.			Mt.V 1 оузърѣвъ же народы възиде на гороу. и ꙗко сѣде пристоупиша к нему оученици ꙗго.
и ѿвръзь оуста своѧ оучаше ѧ			2 и отъвръзь оуста своѧ оучаше ꙗ глѧ.

гла.			
3 блажени нищии д(х)ьмь. ако тѣхъ есть црьство нбсноѳ			3. блжни нищии дхмь. яко тѣхъ ксть ц(с)рствие нбсноѳ.
4. блажени плачущиисѧ. ако ти оутѣшатсѧ.			4. блажени плачущии сѧ яко ти утѣшат сѧ.
5 блажени и кротъции ако ти наслѣдѧтъ землоу.			5 блжни кротъции яко ти наслѣдѧтъ землю.
6 блажени альчущии жажущей правды ради ако ти насытѧсѧ:			6 блажени алчущии жажущей правды яко ти насытѧт сѧ.
7 блажени млстивии ако ти помиловани бждоуть.			7 б(л)жни милостивии яко ти помиловани боудоуть.
8 блажени чистии срцьмь.			8 блажени чистии срцьмь яко ти ба

<p>ѦКО ТИ БА ОУЗЪРАТЬ.</p>			<p>ОУЗЪРАТЬ.</p>
<p>9 БЛАЖЕНИ СЪМИРАЮЩИИ СѦ . ѦКО ТИ СНОВЕ БЖИИ НАРЕКОУТЬ(С)Ѧ.</p>			<p>9 БЛАЖЕНИ СЪМЪРАЮЩИИ ѦКО ТИ СНОВЕ БЖИИ НАРЕКОУТ СѦ.</p>
<p>10 БЛАЖЕНИ ПРАВЪДЪ РАДИ. ѦКО ТѢХЪ ЕСТЬ ЦРСТВО НБСНОК.</p>			<p>10 БЛЖНИ ИЗГЪНАНИИ ПРАВЪДЪ РАДИ ѦКО ТѢХЪ ЕСТЬ Ц(С)РСТВО НЕБЕСЬНОК.</p>
<p>11 БЛАЖЕНИ ЕСТЕ. КГДА ОУКОРАТЬ ВЪ. И ИЖДЕНУТЬ. И РЕКОУТЬ ВСѦКЪ ЗЛЬ ГЛЬ. НА ВЪ ЛЪЖЖЩА МЕНЕ РАДИ.</p>			<p>11 БЛЖНИ ЕЕСТЕ. КГДА ПОНОСАТЬ ВАМЪ. И ИЖДЕНУТЬ ВЫ. И РЕКОУТЬ ВСѦКЪ ЗЪЛЪ ГЪЛЪ НА ВЪ ЛЪЖЮЩЕ МЕНЕ РАДИ.</p>
<p>12 РАДОУИТЕ СѦ И ВЕСЕЛИТЕ СѦ. ѦКО МЪЗДА БА ВА МЪНОГА ЕСТЬ НА НБСѢХЪ:</p>			<p>12 РАДОУИТЕ СѦ И ВЕСЕЛИТЕ СѦ. ѦКО МЪЗДА ВАША МНОГА ЕЕСТЬ НА (Н)БСѢХЪ</p>

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Въ (о).22 възнесоста родителѡ отро(ч)ѡ іса въ иерслмь. поставити прѣдъ гмь	Въ врѣмѡ оно. 22 възнесоста родителя. отрочѡ иіса въ иерслимь. поставити прѣдъ гмь.	Въ оно (в). 22 изведоста родителя отроча іса. въ иер(с)лмь. поставити и предъ гмь.	Въ оно врѣмѡ. 22 възведоша родителѡ отроча іса въ іерс(о)лмь. поставити и предъ бгьмь
23 ѡко же естъ ѱано въ законѣ гни. ѡко всѡкъ младенць моужьска полоу (ра)зврѣзѡ ложесна сто гви наречетьсѡ.	23 ѡкоже естъ писано. въ зѣконѣ гни ѡко всѡкъ младенць мѡужьска полоу. разврѣзѡ ложесна. сто гви наречеть сѡ	23 ѡкоже іестъ писано. въ законѣ гни. ѡкоже всѡкъ младенць моужьска полоу. разврѣзаѡ ложесна. сто бгви наречеть сѡ.	23 ѡко же іестъ писано въ законѣ гни. ѡко всѡкъ младенць моужьска полоу разврѣзаѡ ложесна сто гви наречет сѡ.
24 и дати трѣбѡ по реченоумоу въ законѣ. грьлици .в. или два	24 и дати жър'твѡ по реченоумоу. въ законѣ гни. дѣва гър'личица	24 и дати жъртвоу. по реченоумоу въ законѣ гви. ли два птеньца голубина	24 и даті жъртвоу по реченоуоумоу въ законѣ гни. Два гърличица или два птеньца голуубина.

голоубичища.	или дѣва пѣтеньца голѣбина		
25 и се бѣ. члвкъ въ ерслимѣ. емоу же имѣ сьмьонъ. и члвкъ сѣи правдѣнь и чѣстивъ. чѣ оутѣхы излевъ. и дхъ бѣ стѣи въ намъ.	25 и бѣ члкъ въ иерслимѣ. ѣмоу же имѣ сумеонъ и члкъ сѣ правдѣнь и чѣстивъ. чѣ оутѣхы излевъ. и дхъ бѣ стѣ въ нѣмъ	25 и бѣ члвкъ иерслимѣ ѣмоу же имѣ семеонъ. и члвкъ сѣ правдѣнь. и чѣстивъ. чѣ оутѣхы излевъ. и дхъ бѣ стѣи въ нѣмъ.	25 и бѣ чл(о)вкъ въ ѣер(о)слимѣ. ѣмоу же имѣ сумешнъ. и чл(о)вкъ сѣ правдѣнь и чѣстивъ чѣа оутѣхы излевъ. и дхъ бѣ стѣи въ нѣмъ.
26 и бѣ емоу обѣщано. дхмъ стмъ. не видѣти сьмърти. пр(ѣ)же даже видитъ хса и га.	26 и бѣ ѣмоу отѣвѣщано дхмъ стѣимъ. не видѣти сьмърти прѣжде даже видитъ ха гнѣ	26 и бѣ ѣмоу ѣвѣщано. дхмъ стмъ. не видѣти сьмърти. преже даже не видитъ крѣста гнѣ.	26 и бѣ ѣмоу отѣвѣщано дхмъ стѣимъ не видѣти сьмърти преже даже видитъ ха гнѣ.
27 и прииде дхмъ въ црквѣ. і ꙗгда въведоста	27 и приде дхмъ въ црквѣ и ꙗгда въведоста	27 и приде дхмъ въ црквѣ. и ꙗгда въведоста	27 и приде дхмъ въ црквѣ. и ꙗгда въведоста родителѣ отроча іса сѣтворити

родителѡ отрочѡ іса. сътворити по обычѡж законьноу о немь.	родителя. отрочѡ іса. сътворити има. по обычѡю законьноу о у о немь	родителя отроча іса. сътворити има по обычѡю законьноу о у о немь.	имь по обычѡю законьноу о оу о немь.
28 и ть приѡты на роукоу своеѡ. и блви ба и ре(ч)	28 и ть. приѡть ѡ на рѡкоу своею и блг(о)слови сумеонь ба и рече	28 и ть приѡты и на роукоу своею и блгослови семеонь ба и рече.	28 и ть приѡть ѡ на роукоу своею. и блг(с)ви сумешнь ба и рече
29 нѡнѡ поущаеши рабь твои вдко. по глѡ твоему съ миромь.	29 нѡнѡ отъпустиши раба твоего влко. по глоу твоему съ миръмь	29 нѡнѡ Ѡпоущаеши раба своего вл(д)ко по глоу твоему съ мирьмь.	29 нѡнѡ отъпоущаеши раба своѡго вдко по глаголу твоѡму съ миръмь.
30 ѡко видѡсте очи мои спсение твое.	30 ѡко видѡсте очи мои спсение твое	30 ѡко видѡста очи мои спсение твое.	30 ѡко видѡсте очи мои спсение твое.
31 еже еси оуготоваль. прѡдь лицьмь. всѡхь	31 ѡеже ѡеси оуготоваль прѡдь лицьмь всѡхь людии	31 ѡеже ѡеси оуготоваль предь лицемь всѡхь людии.	31 ѡеже ѡеси оуготоваль предь лицьмь всѡхь людии.

лоудии.			
32 свѣтъ въ открѣвение ѡзыкъ. и славоу лоуди твоихъ изла.	32 свѣтъ въ окрѣвение ѡзыкомъ. и славѣ людии твоихъ изла	32 свѣтъ въ ѡкрѣвение ѡзыкъ. и славоу людии твоихъ ила.	32 свѣтъ въ открѣвение ѡзыкомъ. и славоу людии твоихъ изла.
33 и бѣ иосифъ и мти его. чюдаща сѧ глемъхъ о немъ.	33 и бѣ иѡсифъ и мати ѡго. чоудаща сѧ о глемъхъ о немъ	33 и бѣ иосифъ и мти ѡго. чюдаща сѧ. о глемъхъ о немъ.	33 и бѣ иѡсифъ и мати ѡго чюдаща сѧ о глаголемъхъ о немъ.
34 и блгви ѡ сьмьонъ. и рече къ мрии мтри ѡго. се лежить въ нападение. и въскрѣсение многъмъ въ изли. и въ знамение прѣкы глемо.	34 и блг(о)слови ѡ сьмеонъ и рече къ мрии. мати ѡго се лежить съ нападение и на въстаѡние многъмъ въ изли и въ знамение прѣрочно	34 и блгослови ѡ семеонъ и рече и къ мрии мтри ѡго. се съ лежить на падение. и на въставление многъмъ въ изли. и въ знамение въ прекы глемо.	34 и благослови ѡ сьмешнъ. и рече къ мрии матери ѡго се съ лежитъ на падение и на въстание многъимъ въ изли. и въ знамение прерочно глемо.
35 и тебѣ же	35 и тебѣ же	35 и тебе	35 и тебе же самои

самои дшоу проидеть оружье. ако да открыжтсѧ. Ѡ много срдць помышлениѧ.	самои дшж проидеть оружиѧ. да открыжть сѧ отъ много срць помышлѧниѧ	самои и доущю прѣидеть оружиѧ. да Ѡкртыють сѧ Ѡ много срдць помышлѧниѧ.	дшо ороужие проидеть. да откртыют сѧ отъ много срдць помышлениѧ.
36 и бѣ ана пррца. дъци фаноуилева. Ѡ племени асирова. си заматерѣвъши въ днхъ мнозѣхъ. живъши съ моужьмь семь лѣтъ Ѡ дѣвства своего.	36 и бѣ ана пр(о)рчица. дъци фаноуилова. отъ колѣна асирова си заматерѣвъши въ днхъ мнозѣхъ живъши съ моужьмь мжжемь .3. лѣтъ отъ дѣвства своего	36 и бѣ анна пророчица. дъци фаноуилѧева. си заматерѣвъши. въ днхъ мнозѣхъ. живъши съ моужьмь .3. лѣ(т) Ѡ дѣвства своего.	36 и бѣ анна пророчица дъци фаноуилева отъ колена асурова си заматерѣвъши въ днхъ мнозѣхъ. живъши съ моужьмь .3. лѣтъ отъ дѣвства своего.
37 и та въдови осмь десѧтъ. ти четъри лѣта. аже не охождаше. Ѡ кръве постьмь	37 и та въдова. до осми десѧтъ и четърь лѣтъ ѧже не охождаше	37 и та въдова бѣ. до осми десѧтъ. и .д. лѣ(т) ѧкоже не охожаше цркве постьмь	37 и та въдова до осми десѧтъ и .д. лѣтъ. ѧже не охожаше. отъ църкъве постьмь и м(о)лтвами

и молитвами слоужащи днь и ноць.	отъ цркве. постъмь и молитвами. слоужащи ноць и днь	и млтвми. слоужащи ноць и днь.	слоужащи днь и ноць
38 и та въ ть чась приставъши исповѣдашесѧ гви. и глаше мь всѣмь чужжимь избаниѧ въ ерслмѣ	38 и та въ ть чась приставъши. исповѣдаше сѧ гви. и глаше о немь. всѣмь чужжимь. избавлениа въ иерслимѣ	38 и та въ ть чась приставъши. исповѣдаше сѧ гви. и глаше о немь. всѣмь чюющемь избавление въ иер(с)лмѣ.	38 и та въ ть чась приставъши исповѣдаше сѧ гви. и глаше о немь всѣмь чающимь избавлениа въ іерс(о)лмѣ
39 ако съконьчаша сѧ всѧ. еже по законоу гнѧ възвратишасѧ въ галилѣж. въ градъ свои назарефь.	39 и ако съконьчаша сѧ вса. по законоу гню. възвратишѧ сѧ въ градъ свои назарефь	39 и акоже съконьчаша сѧ вса по законоу гню. и възвратиша сѧ въ галилею. въ градъ свои. назарефь	39 и ако съконьчаша сѧ всѧ по законоу гню. възвратиша сѧ въ галилею въ градъ свои назарефь.

40 очѣ же растѣше и крѣплѣшесѧ дхмь. исплнѣсѧ прѣмудрости. и блдть бжѣ бѣше на немь:	40 отрочѣ же растѣше и крѣплѣаше сѧ дхмь исплнѣа сѧ прѣмѣдрости. и благодать бжѣа бѣ на немь:-	40 отроча же растѣше и крѣплѣаше сѧ дхмь. исплнѣа сѧ премоудрости. и блг(д)ть бжѣа бѣ на немь:-	40 отроча же растѣше и крѣплѣаше сѧ дхмь. исплнѣасѧ прѣмоудрости. и блг(д)ть бжѣа бѣ на немь:-
---	--	---	--

Mt.XI,2-15

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Въ о (м). 2 слышавъ иань въ жзилици дѣла іс хва. пославъ два ѿ оученикъ его	Въ врѣмѣ оно. 2 слышавъ иоань въ жзилици. дѣла хва. посьлавъ оученикы своими.	Въ оно вре(м). 2 слышавъ іѡнъ. въ оузилици дѣла хва. и посьла два предъ оученикы своими.	Въ оно врѣмѣ. 2 слышавъ іѡанъ въ тьмьници дѣла хва. посьла два отъ оученикъ своихъ
3 рече емоу. ты ли еси	3 рече ѡмоу ты ли ѡси градъ ти.	3 и рече ѡмоу. ты ли ѡси	3 и рече ѡмоу. ты ли ѡси приходѣи

градъи ино чаемъ.	или чаемъ	или инога чаемъ.	или дроугааго чаемъ.
4 и ѿвѣщавъ. іс рече имъ. шъдъше повѣдите и(а)нж: еже слышите и видите.	4 и отъвѣщавъ иіс рече имъ шъдъше повѣдите иоану. яже слышите и видите	4 и ѿвѣщавъ іс рече имъ. шъдъша възвѣстита иванови. яже слышасте и видѣсте.	4 и отъвѣщавъ ісъ рече има шъдъша повѣдита івану яже слышита и видита.
5 слѣпии прозиражтъ. и хромии ходѣтъ. и прокажени очищажтъсѧ. и глѣсии слышать и мрътвии въстажтъ. и оубозии благовѣстѣтъ.	5 слѣпии прозиражтъ хромии ходѣтъ прокажени очищажтъ сѧ и глоусии слышѣтъ мрътвии въстажтъ. и нищии благовѣстоужтъ	5 слѣпии прозирають. и хромии ходѣтъ. прокажени очищають сѧ. и глоусии слышать мрътвии въстають. и нищии блговѣствоуют ь.	5 слѣпии прозирають и хромии ходѣтъ. прокажени очищают сѧ и глусии слышать. мрътвии въстають и оубозии блговѣстоуютсѧ.
6 и блажень есть иже не съблзнитьсѧ о мнѣ.	6 и блажень іесть. иже съблзнить сѧ о мнѣ	6 и блжнѣ іесть. иже не съблзнить сѧ о мнѣ.	6 и блажень іесть иже аще не съблзнит сѧ о мнѣ.

7 тѣмъ же исходящемъ нача іс глти. народомъ. о ианѣ. чьсо видѣтъ изидосте. въ поустыноу. трѣсть ли вѣтрѣмъ колѣблемъ.	7 тѣмъ же исходящемъ. начать иіс. глти народомъ о иоанѣ чесо видѣтъ изидосте въ поустынѣх трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемъ	7 тѣма же исходящема начать іс глти иѡанѣ. что изидосте видѣтъ въ поустыню. трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемъ.	7 тѣма же отъходящема. нача ісь глти народомъ ѡ иѡанѣ. чьсо изидосте въ поустыню видѣтъ трѣсти ли вѣтрѣмъ колѣблемъ.
8 нь чьсо изидосте видѣтъ. члвка ли въ макъкы ризъ облѣчена. се же макъка носать въ домъхъ црихъ сжть.	8 нь чесо изидосте видѣтъ члка ли. въ макъкы ризъ облѣчена се иже макъка носать. въ домъхъ црихъ сжть	8 что изидосте видѣтъ. члвка ли въ макъкы ризъ облѣчена. се. иже макъка носать. въ домъхъ ц(с)рихъ соуть.	8 нь чьсо изидосте видѣтъ чл(о)вка ли въ макъкы ризъ облѣчена. се ѡже макъка носѡщеи въ домъхъ ц(с)рихъ соуть.
9 нь чьсо изидосте видѣтъ. пррка ли еи глѣ вамъ. и лише пррка.	9 нь чьсо изидосте видѣтъ пр(о)ка ли еи глѣ вамъ и лише пр(о)ка	9 нь чьсо изидосте видѣтъ. пр(о)рка ли. еи глѣ вамъ. и лише	9 нь чьсо изидосте видѣтъ пр(о)рка ли. ки глѣ вамъ и лише пр(о)рка.

		пр(о)рка.	
10 съ бо е естъ о немъ же естъ ѡано. се азъ посълоу англъ мои прѣдъ лицьмъ твоимъ. иже оуготовить пж твои прѣдъ тоб(о)ж.	10 съ бо ѡестъ. о нѣмъже ѡестъ писано се азъ посълѣж англъ мои прѣдъ лицьмъ твоимъ. и оуготовить пжть твои прѣдъ тобоуж	10 съ бо ѡестъ о нѣмъже ѡестъ писано. се азъ послю аннглъ мои предъ лицемъ твоимъ. иже оуготовить поуть твои предъ тобою.	10 съ бо ксть о немъ же писано есть се ѡазъ посълю англа можго прѣдъ лицьмъ твоимъ иже оуготовакъ поуть твои прѣдъ тобою.
11 амнь глж вамъ. не вѣста въ рожденъихъ женами. болии.иана кръстителѣ. мнии же въ цртвии нбснѣмъ. болии естъ его.	11 аминъ. глж вамъ не вѣста въ рожденъихъ женами. болии иоана кръстителѣ мънии же въ црствии нбснѣмъ. болии ѡестъ ѡго	11 амнь глѡ вамъ. не вѣста въ рожении женами. болии и иѡана кр(с)тлѣ. мънии же въ ц(с)рствии нбснѣмъ. болии ѡго ѡестъ.	11 право глѡ вамъ. не вѣста въ рожденъихъ женами. болии иѡана крстлѣ. мънии же. въ ц(с)рствии нбснѣмъ болии ѡго ксть.
12 Ѡ днии же иана кръстителѣ. цртвье неб? снож	12 отъ дънии бо иоана крстлѣ. доселѣ. црствие нбснож нждить сѣ. и	12 Ѡ днии бо иѡна крстлѣ доселѣ. црствие нбснож	12 отъ дъни же иѡана крстлѣ доселѣ ц(с)рство нбснож нждит сѣ и ноужьници

НОУДИТЬСЯ. И НОУ..ДЬНИЦИ ВЪСХЪЩАЖТЬ Е.	НЖЖДЬНИЦИ ВЪСХЪЩАЖТЬ ІЕ	НОУДИТЬ СЯ. И НОУЖДЬНИЦИ ВЪСХЪТАЮТЬ ІЕ.	ВЪСХЪТАЮТЬ ІЕ.
13 вьси бо пррци и законъ до иана пррыша.	13 вьси бо пррци и законъ. до иона прорекоша	13 вси бо пр(о)рци и законъ. до иона пр(о)рекоша.	13 вьси бо пр(о)рци и законъ до iwана прорекоша.
14 и аще хощете приѣти. тъ есть ильѣ хотѣ приити.	14 и аще хощете приѣти. тъ іестъ илиа хотѣи прити.	14 и аще хощете приѣти. тъ іестъ. илиа. хотѣи прити.	14 и аще хощеть прити. тъ іестъ илиа хотѣи прити.
15 имѣѣ оуши слѣшати да слѣш(т)	15 имѣѣи оуши слѣшати да слышитъ	15 имѣѣа оуши слѣшати да слышитъ	15 имѣѣаи оуши слѣшати да слышитъ

Mt.XX,1-8

ER	EO	Ev.Arh.	Ev.Mst.
Ре(ч). гь притьчѣ сиж 1 подобьно естъ. рство нбское. члвкоу домовитѣ. иже	Рече гь притьчѣ сиж 1 подобьно іестъ цръствию нбсьное члкоу домовитоу иже	Рече гь притьчю сию. 1 подобьно іестъ црство нбсьное члвкоу	Рече гь притьчю сию. подобьно іестъ ц(с)рство нбсьное чл(о)вкоу домовитоу. иже изиде коупьно

изиде коупьно заоутра. и наати дѣлатель виногрдоу своемоу.	изиде коупьно заоутра наати делателя въ виноградъ свои	домовитоу. иже изиде коупьно оутро наати дѣлателя. виноградоу своемоу.	заоутра наати дѣлатель въ виноградъ свои.
2 съвѣщавъ же съ дѣлатели. по сребрьникоу на днь. посила къ въ виноградъ свои.	2 съвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣназоу на днь. посила къ въ виноградъ свои	2 съвѣщавъ же съ дѣлатели. по пѣназю на днь. пославъ къ въ виноградъ свои.	2 и съвѣщавъ съ дѣлатели по пѣназю на днь. посила къ въ виноградъ свои.
3 и шьдъ въ третьж годиноу. видѣ инь на тръжищи стоащъ празднѣ.	3 и шьдъ въ третиж годинж. видѣ ины на тръжищи стоащъ празднѣ.	3 и шьдъ въ третнюю годиноу. видѣ ины празднѣ. на тръжищи стоаща.	3 и шьдъ въ третнюю годиноу видѣ инь на тръжищи стоаща празднѣ.
4 и тѣмъ рече. идѣте и вы въ виноградъ	4 и тѣмъ рече идѣте и вы въ виноградъ мои	4 и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ	4 и тѣмъ рече. идѣте въ виноградъ мои и къже боудеть правѣда

мои. и еже бждеть по правдѣ дамь вамь.	и ѳеже бждеть правьда дамь вамь	мои. иже будеть правьда вьдамь вамь.	дамь вамь.
5. они же идоша. пакты шьдь вь шестоуж и вь девятуж годиноу. сътвори такожде.	5. они же идоша пакты же ишьдь. вь шестуж и девятуж годинж. сътвори такожде	5. они же идоша. пакты же ишьдь вь шестоую и вь девѣтоую годиноу. сътвори тако же.	5.они же идоша. пакты же ишьдь вь шестоую и вь девѣтоую годиноу сътвори такоже.
6 вь единоуж же на десѣте годинж. гшьдь обрѣте дроугыѣ празднь. и гла имь. что стоите съде вьсь днь праздньни.	6 вь ѳединуж же на десѣте годинж ишьдь. обрѣте дроугыѣ стоѣща праздньны и гла имь чьто съде стоите вьсь днь праздньни	6 и вь ѳдиноую на десѣте годиноу ишьдь сътвори тако. ѡбрѣ дроугыѣ праздньны и гла имь. что съде стоите вьсь днь праздньни.	6 вь ѳдиноую же на десѣте годиноу ишьдь обрѣте дроугыѣ стоѣща и гла имь. что съде стоите вьсь днь праздньни.
7 глаша емоу ѡко никто же	7 и глаша ѳемоу ѳако	7 глаша ѳемоу. ѳако никтоже	7 и глаша ѳемоу ѳако никто же насъ не

<p>нась не наѡтъ. и гла имъ ите и вы въ виноградъ мои. и еже бждеть право приимете.</p>	<p>никъто же нась не наѡтъ и гла имъ идѣте и вы въ виноградъ мои и еже бждеть правьда. приимете</p>	<p>нась наѡтъ. гла имъ. идѣте въ виноградъ мои. и еже боудеть правьда приимете.</p>	<p>наатъ. гла имъ идѣте и вы въ виноградъ мои и еже боудеть право приимете.</p>
<p>Ѡ вечероу же бывьшѡ. гла гднь винограда. къ строи-</p>	<p>Ѡ вечероу же бывьшоу. гла гь винограда къ приставьни-</p>	<p>Ѡ вечероу же бывьшю. гла г(д)нь винограда. къ приставьни-</p>	<p>Ѡ вечероу же бывьшю. гла господинъ винограда. къ строи-</p>